

Hemelsche Verborgenheden

Band 1

Hemelsche Verborgenheden

(Arcana Coelestia)

In de Heilige Schrift of het Woord des Heeren

Onthuld

Hier vooreerst die in Genesis

alsmede de wonderlijke dingen, gezien in de wereld der geesten
en in den hemel der engelen

door

Emanuel Swedenborg

EERSTE NEDERLANDSCHE VERTALING DER ARCANA
COELESTIA QUAE IN SCRIPTURA SACRA SEU VERBO DOMINI
SUNT, DETECTA. HIC PRIMUM QUAE IN GENESI. UNA CUM
MIRABILIBUS QUAE VISA SUNT IN MUNDO SPIRITUUM ET IN
COELO ANGELORUM, MDCCIL.

BAND I.

Vertaling (1926) in opdracht van het Swedenborg Genootschap.

MATTHEÛS 6: 33.

*Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne Gerechtigheid,
en alle dingen zullen u toegeworpen worden.*

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Eerste Deel

[De Arcana Coelestia zijn door Swedenborg oorspronkelijk in acht quarto deelen uitgegeven, Genesis in vijf, Exodus in drie deelen. Deze acht boeken zijn in onze uitgave over twaalf banden verdeeld].

De Hemelsche Verborgenheden in de Heilige Schrift of het Woord des Heeren onthuld, zijn bevat in de verklaring welke de INNERLIJKE ZIN van het Woord is. Over het wezen van dien zin zie men wat daarvan uit ondervinding is aangetoond, nr. 1767 tot 1777, nr. 1869 tot 1879; en bovendien in den tekst, nr. 1 tot 5, 64, 65, 66, 167, 605, 920, 937, 1143, 1224, 1404, 1405, 1408, 1409, einde van 1502, 1540, 1659, 1756, 1783, 1807.

De Wonderlijke Dingen gezien in de wereld der geesten en in den Hemel der Engelen, openen en besluiten de hoofdstukken.

In dit eerste deel:

1. *De opwekking van den mensch uit de dooden en zijn ingang in het eeuwige leven*, nr. 168 tot 181.
2. *De ingang van den wederopgewekte in het eeuwige leven*, nr. 182 tot 189.
3. *Vervolg; de ingang van den mensch in het eeuwige leven*, nr. 314 tot 319.
4. *Van welken aard alsdan het leven van een ziel of van een geest is*, nr. 320 tot 323.
5. *Eenige voorbeelden wat geesten in het lichaam gedacht hebben van de ziel of den geest*, nr. 443 tot 448.
6. *De Hemel en de hemelsche vreugde*, nr. 449 tot 459.
7. *Vervolg van den Hemel en van de hemelsche vreugde*, nr. 537 tot 546.
8. *Vervolg van den Hemel en van de hemelsche vreugde*, nr. 547 tot 553.
9. *De gezelschappen welke den Hemel uitmaken*, nr. 684 tot 691.
10. *De hel*, nr. 692 tot 700.
11. *De hellen dergenen die hun leven in haat, in wraaknemingen en in wreedheid hebben doorgebracht*, nr. 814 tot 823.
12. *De hellen dergenen die het leven in echtbreuk en in wulpschheid hebben doorgebracht, voorts de hellen der arglistigen en der tooveressen*, nr. 824 tot 831.

13. *De hellen der gierigaards, en het vuile Jeruzalem, en de roovers in de woestijn; voorts de drekhellen dergenen die louter voor het genot geleefd hebben*, nr. 938 tot 946.
14. *Andere hellen, van de vorige te onderscheiden*, nr. 947 tot 970.
15. *Verwoesting*, nr. 1106 tot 1113.
16. *De Oudste Kerk welke Mensch of Adam genoemd wordt*, nr. 1114 tot 1129.
17. *De menschen voor den vloed, die vergaan zijn*. nr. 1265 tot 1272.
18. *De ligging van den Grootsten Mensch, voorts plaats en afstand in het andere leven*, nr. 1273 tot 1278.
19. *Vervolg over stand en plaats, alsmede over afstand en tijd in het andere leven*, nr. 1376 tot 1382.
20. *De innerlijke gewaarwording van geesten en Engelen, en de sferen in het andere leven*, nr. 1383 tot 1400.
21. *Vervolg over innerlijke gewaarwording en sferen in het andere leven*, nr. 1504 tot 1520.
22. *Het licht waarin de Engelen leven*, nr. 1521 tot 1534.
23. *Vervolg over het licht waarin de Engelen leven; hunne paradijzen en woningen*, nr. 1619 tot 1633.
24. *De taal der geesten en der Engelen*, nr. 1634 tot 1650.
25. *Vervolg over de taal der geesten en de verscheidenheden daarvan*, nr. 1757 tot 1764.
26. *De Heilige Schrift of het Woord, dat Goddelijke dingen verbergt, welke voor de goede geesten en de Engelen zichtbaar zijn*, nr. 1767 tot 1777.
27. *Vervolg over de Heilige Schrift of het Woord*, nr. 1869 tot 1879.
- *Eenige bijzonderheden over geesten en Engelen in het algemeen*, nr. 1880 tot 1885.

Genesis

- I.** *Dat het Woord van het Oude Testament verborgenheden des Hemels bevat, en dat zoowel het geheel als elke bijzonderheid daarvan op den Heer betrekking heeft, op Zijn Hemel, op de Kerk, op het geloof en de dingen des geloofs, kan geen sterveling uit de letter opmaken. Uit de letter toch of uit den letterlijken zin ziet niemand iets anders, dan dat het in het algemeen gaat over de uiterlijke dingen der Joodsche Kerk, terwijl er echter overal een innerlijk in is, dat nergens in het uiterlijke aan het licht komt, behalve dan het zeer weinige dat de Heer onthuld heeft en aan de Apostelen ontvouwd; zoo bij voorbeeld dat de offeranden den Heer beteekenen, het land Kanaän en Jeruzalem en eveneens het Paradijs den Hemel, waarom dan ook van het hemelsche Kanaän en Jeruzalem gesproken wordt.*
- II.** *Maar dat het geheel zoowel als het bijzondere, ja het meest bijzondere, tot de kleinste jota toe, geestelijke en hemelsche dingen beteekent en omhult, weet tot dusver de Christelijke wereld in de verste verte niet, om welke reden zij zich dan ook aan het Oude Testament weinig laat gelegen zijn. Nochtans kan het hieruit alleen al blijken, dat het Woord — daar het des Heeren is en van den Heer komt — nooit zou kunnen bestaan, tenzij het innerlijk die dingen bevatte, welke des Hemels, der Kerk en des geloofs zijn. Anders kon het niet het Woord des Heeren genoemd worden, evenmin zou gezegd kunnen worden, dat daarin eenig leven is; want vanwaar zou het leven anders kunnen komen dan uit die dingen die des levens zijn, dat wil zeggen, daarvandaan dat het geheel zoowel als elke bijzonderheid betrekking heeft op den Heer, die het leven zelf is. Lets dat innerlijk niet op Hem ziet, leeft derhalve niet, ja zelfs, een plaats in het Woord, die niet Hem omhult, of op hare wijze op Hem betrekking heeft, is niet goddelijk.*
- III.** *Van zoodanig leven beroofd, is het Woord ten aanzien van de letter dood. Het is met het Woord als met den mensch, die, gelijk in de Christelijke wereld bekend is, uiterlijk is en innerlijk; de uiterlijke mensch, afgescheiden van den innerlijken, is slechts een lichaam en dus dood, maar het is de innerlijke mensch die leeft, en aan den uiterlijken mensch het leven geeft. De innerlijke mensch is zijn ziel: zoo ook is het Woord naar de letter alleen als een lichaam zonder ziel.*
- IV.** *Uit den uitsluitend letterlijken zin, zoo het verstand daaraan blijft hangen, kan nimmer worden gezien, dat daarin zulke dingen zijn bevat. Zoo deze eerste hoofdstukken van Genesis: uit den letterlijken zin kan men niets anders opmaken dan dat er gehandeld wordt over de schepping der wereld en over den hof van Eden, die Paradijs genoemd wordt; voorts over Adam, als over den eerst geschapen mensch; wie zou iets anders vermoeden? Dat deze hoofdstukken*

evenwel verborgenheden bevatten, die tot nu toe nooit onthuld zijn, zal, uit hetgeen volgt, voldoende vaststaan; en wel, dat het eerste hoofdstuk van Genesis, in den innerlijken zin, handelt over de Nieuwe Schepping van den mensch, of over zijne Wedergeboorte in het algemeen, en over de Oudste Kerk in het bijzonder, en wel zoo, dat daarin niet het minste van een woord is, dat niet iets uitbeeldt, beteekent en bevat.

v. Maar dat dit zoo is, kan geen sterveling ooit weten anders dan uit den Heer. Daarom mag ik nadrukkelijk vooropstellen, dat het mij door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid is toegestaan, nu al verscheidene jaren achtereen aanhoudend in gezelschap te zijn van geesten en van Engelen, hen te hooren spreken en op mijn beurt met hen te spreken. Zoo werd het mij gegeven ontzaggelijke dingen te hooren en te zien, welke in het andere leven zijn en welke noch tot eens menschen kennis gebracht, noch ooit in zijn gedachte opgekomen zijn. Ik ben daar onderricht over de verschillende soorten van geesten; over den toestand der zielen na den dood; over de hel of den jammerlijken staat der ongeloovigen; over den Hemel of den gelukzaligen staat der geloovigen; voornamelijk over de leer des geloofs, welke in den ganschen Hemel wordt beleden; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, meer in hetgeen volgt.

Genesis

Eerste Hoofdstuk

1. In den beginne schiep GOD den hemel en de aarde.
2. En de aarde was woest en ledig, en duisternis was op de aangezichten des afgronds; en de Geest GODS zweefde op de aangezichten der wateren.
3. En GOD zeide: Daar zij licht, en daar werd licht.
4. En GOD zag het licht, dat het goed was; en GOD maakte scheiding tusschen het licht en tusschen de duisternis.
5. En GOD noemde het licht dag, en de duisternis noemde Hij nacht. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de eerste dag.
6. En GOD zeide: Daar zij een uitspansel in het midden der wateren; en dat make scheiding tusschen de wateren voor de wateren.
7. En GOD maakte dat uitspansel, en maakte scheiding tusschen de wateren, die onder het uitspansel zijn, en tusschen de wateren, die boven het uitspansel zijn. En het was alzoo.
8. En GOD noemde het uitspansel hemel. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de tweede dag.
9. En GOD zeide: Dat de wateren van onder den hemel in eene plaats vergaderd worden, en dat het droge gezien worde. En het was alzoo.
10. En GOD noemde het droge aarde, en de vergadering der wateren noemde Hij zeeën; en GOD zag, dat het goed was.
11. En GOD zeide: Dat de aarde uitschiete grasscheutjes, kruid zaadzaaiende, vruchtbaar geboomte, dragende vrucht naar zijnen aard, welks zaad daarin zij op de aarde. En het was alzoo.
12. En de aarde bracht voort grasscheutjes, kruid zaadzaaiende naar zijnen aard, en vruchtdragend geboomte, welks zaad daarin was, naar zijnen aard. En GOD zag, dat het goed was.
13. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de derde dag.
14. En GOD zeide: er zij lichten in het uitspansel der hemelen, om scheiding te maken tusschen den dag en tusschen den nacht; en dat zij zijn tot teekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren.
15. En dat zij zijn tot lichten in het uitspansel der hemelen, om licht te geven op de aarde. En het was alzoo.
16. En GOD maakte de twee groote lichten, het groote licht tot heerschappij des daags, en het kleine licht tot heerschappij des nachts, en de sterren.

17. En GOD stelde ze in het uitspansel der hemelen, om licht te geven op de aarde.
18. En om te heerschen op den dag en in den nacht, en om scheiding te maken tusschen het licht en tusschen de duisternis. En GOD zag, dat het goed was.
19. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de vierde dag.
20. En GOD zeide: Dat de wateren voortbrengen het kruipende dier, de levende ziel; en de vogel vliege boven de aarde, boven de aangezichten van het uitspansel der hemelen.
21. En GOD schiep de groote walvisschen en alle levende kruipende ziel, welke de wateren voortbrachten, naar haren aard; en alle gevleugeld gevogelte naar zijnen aard. En GOD zag, dat het goed was.
22. En GOD zegende ze, zeggende: Zijt vruchtbaar, en vermenigvuldigt u, en vervult de wateren in de zeeën; en het gevogelte vermenigvuldige op de aarde.
23. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de vijfde dag.
24. En GOD zeide: De aarde brenge de levende ziel voort, naar haren aard, het beest, en het kruipende dier, en het wilde dier der aarde, naar zijnen aard. En het was alzoo.
25. En GOD maakte het wilde dier der aarde naar zijnen aard, en het beest naar zijnen aard, en al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijnen aard. En GOD zag, dat het goed was.
26. En GOD zeide: Laat ons den mensch maken, in ons beeld, naar onze gelijkenis; en dat zij heerschen over de visschen der zee, en over den vogel der hemelen, en over het beest, en over de geheele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt.
27. En GOD schiep den mensch in Zijn beeld, in het beeld van GOD schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij ze.
28. En GOD zegende hen, en GOD zeide tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u, en vervult de aarde, en onderwerpt haar, en heerscht over de visschen der zee, en over den vogel der hemelen, en over al wat leeft en op de aarde kruipt.
29. En GOD zeide: Ziet, Ik geef ulieden al het zaadzaaiende kruid, dat op de aangezichten der gansche aarde is, en alle geboomte in hetwelk vrucht is; de zaadzaaiende boom zij u tot spijsze.
30. En aan al het wilde gedierte der aarde, en aan al het gevogelte der hemelen, en aan al het kruipende gedierte op de aarde, waarin eene levende ziel is, zij al het groene kruid tot spijsze. En het was alzoo.

31. En GOD zag al wat Hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de zesde dag.

Inhoud.

6. De zes dagen of tijden, die evenzoovele opeenvolgende staten zijn van de *wedergeboorte* van den mensch, verhouden zich in het algemeen aldus:

7. De *eerste staat* is die welke voorafgaat, zoowel van de vroegste kindsheid af als onmiddellijk vóór de wedergeboorte, en wordt woestheid, ledigheid en duisternis genoemd. En de eerste beweging, welke de Barmhartigheid des Heeren is, is met den Geest Gods aangeduid, zich heen en weer bewegende over de aangezichten der wateren.

8. De *tweede staat*: wanneer er onderscheid wordt gemaakt tusschen de dingen, welke des Heeren zijn en die, welke den mensch eigen zijn. Die welke des Heeren zijn, worden in het Woord overblijfselen genoemd; dit zijn voornamelijk de erkentnissen van de dingen des geloofs, welke de mensch van zijne kindsheid af geleerd heeft. Deze erkentnissen worden bewaard en komen niet te voorschijn vooraleer hij in dien staat gekomen is. Deze staat komt heden ten dage zelden voor zonder verzoeking, rampspoed, droefenis, hetgeen uitwerkt dat al de dingen van het lichaam en van de wereld — dus al de dingen die het eigene van den mensch uitmaken — tot rust komen en als het ware sterven. Aldus worden de dingen die tot den uiterlijken mensch behooren, gescheiden van de dingen die van den innerlijken mensch zijn. In den innerlijken mensch zijn de overblijfselen, die door den Heer voor dezen tijd en voor dat doel bewaard zijn.

9. De *derde staat* is die van het berouw, waarin de mensch uit zijn innerlijk vroom en met wijding spreekt en goede werken voortbrengt, als het ware die der naastenliefde, maar nochtans zijn zij onbezielde, omdat hij meent ze uit zichzelf te doen; en deze werken worden genoemd grasscheutjes, dan zaadzaaiend kruid, tenslotte vruchtbaar geboomte.

10. De *vierde staat*: wanneer de mensch door Liefde wordt aangedaan en door Geloof verlicht. Voorheen heeft hij wel vrome dingen gezegd en goede dingen gedaan, maar dit tengevolge van een toestand van verzoeking en benauwenis, niet uit geloof en naastenliefde: daarom worden deze nu in den innerlijken mensch ontstoken en de twee lichten genoemd.

11. De *vijfde staat*: wanneer de mensch uit het geloof spreekt en zich daardoor in het ware en goede bevestigt; wat hij dan voortbrengt zijn bezielde dingen en worden visschen der zee en vogelen der hemelen genoemd.

12. De *zesde staat*: wanneer de mensch uit geloof en daardoor uit liefde het ware spreekt en het goede doet; wat hij dan voortbrengt wordt levende ziel en beest genoemd. En omdat hij dan begint evenals uit het geloof ook uit

de liefde te handelen, wordt hij een geestelijk mensch, en beeld genoemd. Zijn geestelijk leven scheidt behagen in, en wordt onderhouden door hetgeen behoort tot de erkentissen van de dingen des geloofs en tot de werken der naastenliefde, hetgeen zijn spijs wordt genoemd. Zijn natuurlijk leven echter scheidt behagen in, en wordt onderhouden door die dingen, welke tot het lichaam en tot de zinnen behooren; vandaar strijd, totdat de liefde heerscht en de mensch hemelsch wordt.

13. Niet allen die wedergeboren worden, bereiken dezen staat; maar sommigen, en heden wel het grootste deel, alleen den eersten staat; anderen slechts den tweeden, weer anderen den derden, vierden, vijfden, zelden den zesden staat, en nauwelijks iemand den zevenden staat.

De innerlijke zin.

14. *In het navolgende wordt onder den Heer eenig en alleen verstaan de Heiland der wereld Jezus Christus, en Hij wordt Heer genoemd zonder de overige namen. Als Heer wordt Hij in den ganschen Hemel erkend en aangebeden, omdat Hij alle macht in de Hemelen en op Aarde heeft. Hij heeft het ook bevolen door te zeggen:*

“Gij heet Mij Heer, en gij zegt het wel, want Ik ben het” (Joh. 13: 13).

En de discipelen noemden Hem na de opstanding Heer.

15. *In den ganschen Hemel kennen zij geen anderen Vader dan den Heer, omdat Hij één is, zooals Hij Zelf heeft gezegd:*

“Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven. Philippus zeide: Toon ons den Vader. Jezus zeide tot hem: ben Ik zoo langen tijd met ulieden en hebt gij Mij niet gekend, Philippus? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons den Vader? Geloofst gij niet dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is? Geloof Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij.” (Joh. 14: 6, 8, 9, 10, 11).

16. *Vers 1. In den beginne schiep God den hemel en de aarde.* De oudste tijd wordt begin genoemd, bij de Profeten hier en daar de dagen der oudheid en ook de dagen der eeuwigheid. Het begin sluit ook in zich den eersten tijd, wanneer de mensch wedergeboren wordt, want dan wordt hij opnieuw geboren en ontvangt het leven; de wedergeboorte zelve wordt daarom de Nieuwe Schepping van den mensch genoemd. Scheppen, formeeren en maken beteekenen met een zeker verschil bijna overal in de profetische boeken tot wedergeboorte bregen, zooals bij Jesaja:

“Een ieder, die naar Mijnen naam genoemd is, en dien Ik geschapen heb tot Mijne heerlijkheid, dien Ik geformeerd heb, dien Ik ook gemaakt heb” (43: 7).

Daarom wordt de Heer Verlosser genoemd, Formeerder van den moederschoot af, Maker en ook Schepper, zooals bij denzelfden Profeet:

“Ik ben Jehovah, uw Heilige, de Schepper Israëls, ulieder Koning” (43: 15);

bij David:

“Het volk dat geschapen is, zal Jah loven” (Psalm 102: 19);

bij denzelfde:

“Zendt Gij uwen Geest uit, zoo worden zij geschapen en Gij vernieuwt de aangezichten des aardbodems” (Psalm 104: 30).

Dat de hemel den innerlijken mensch beteekent, en de aarde den uiterlijken mensch vòòr de wedergeboorte, zal uit het volgende blijken.

17. Vers 2. *En de aarde was woest en ledig, en duisternis was op de aangezichten des afgronds, en de Geest Gods zweefde op de aangezichten der wateren.* De mensch wordt vòòr de wedergeboorte een ledige en woeste aarde genoemd, ook een bodem, waarin niets van het goede en ware gezaaid is: woest, waar niets goeds, en ledig, waar niets waars is. Vandaar de duisternis, of de wezenloosheid en de onwetendheid in alle dingen, die behooren tot het geloof in den Heer, dus tot het geestelijke en hemelsche leven. Dezen mensch beschrijft de Heer door Jeremia:

“Mijn volk is dwaas, Mij kennen zij niet; het zijn zotte kinderen en zij zijn niet verstandig; wijs zijn zij om kwaad te doen, maar goed te doen weten zij niet. Ik zag de *aarde*, en zie, zij was woest en ledig; ook naar “de *hemelen* en hun licht was er niet” (4: 22, 23, 25).

18. Met de aangezichten des afgronds worden zijne begeerten bedoeld, en de valscheden hiervan, uit welke en in welke hij gansch en al is. Omdat hij geen licht heeft, is hij als een afgrond, of als iets dat verward en donker is. Dezulken worden hier en daar in het Woord ook afgronden genoemd en diepten der zee, die uitgedroogd of uitgeroeid worden, vooraleer de mensch wordt wedergeboren, zooals bij Jesaja:

“Ontwaak als in de verledene dagen, als in de geslachten van ouds; zijt Gij het niet, die de zee, de wateren des grooten afgronds, droog gemaakt hebt, die de diepten der zee gemaakt hebt tot eenen weg, opdat de verlost en daar doorgingen? Alzoo zullen de vrijgekochten van Jehovah wederkeeren” (51: 9, 10, 11).

Wanneer zulk een mensch van den Hemel uit gezien wordt, verschijnt hij ook als een zwarte massa, welke niets levends in zich heeft. Dezelfde dingen hebben in het algemeen betrekking op de uitroeiing van den ouden mensch; hierover vindt men vele plaatsen bij de Profeten, en dit gaat aan de wedergeboorte vooraf, want vòòr de mensch kan weten, wat waar is, en vòòr hij door het goede aangedaan kan worden, moeten die dingen verwijderd zijn, die in den weg staan en weerstreven. Aldus moet de oude mensch sterven, voordat de nieuwe mensch ontvangen kan worden.

19. Met den Geest Gods wordt de Barmhartigheid des Heeren bedoeld, waarvan gezegd wordt dat zij zweeft, zooals de hen over hare eieren pleegt te broeden, hier boven die dingen, welke de Heer bij den mensch bewaart, en die hier en daar in het Woord overblijfselen worden genoemd. Het zijn de erkenningen van het ware en het goede, welke nooit in het licht of aan den

dag komen vooraleer de uiterlijke dingen zijn uitgeroeid. Deze erkentissen worden hier de aangezichten der wateren genoemd.

20. Vers 3. *En God zeide: Daar zij licht, en daar werd licht.* Het eerste der wedergeboorte is, dat de mensch begint te weten dat het goede en het ware iets van hooger orde is. De menschen die geheel en al uiterlijk zijn, weten zelfs niet eens wat goed en wat waar is, want al hetgeen tot de eigenliefde en de wereldliefde behoort achten zij goed, en alles wat deze liefden begunstigt achten zij waar, en weten dus niet, dat dat goede boos, en dat ware valsch is. Maar wanneer nu de mensch opnieuw ontvangen wordt, begint hij allereerst met te weten, dat het goede van hem niet goed is, en wanneer hij nader tot het licht komt, dat de Heer Is, en dat de Heer het goede en het ware zelf is. Dat men dient te weten dat de Heer Is, zegt Hijzelf bij Johannes:

“Want indien gij niet geloofd dat Ik ben, gij zult in uwe zonden sterven” (8: 24).

Vervolgens, dat de Heer het goede zelf is, of het leven, en het ware zelf, of het licht, en aldus dat er geen goed of waar is dan van den Heer, zooals ook bij Johannes:

“In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en God was het Woord, alle dingen zijn door Hem gemaakt, en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. In Hem was het leven, en het leven was het licht der menschen, maar het licht schijnt in de duisternis; Hij was het ware licht, hetwelk ver-licht een iegelijk mensch komende in de wereld” (1: 1, 3, 4, 9).

21. Vers 4, 5. *En God zag het licht, dat het goed was, en God maakte scheiding tusschen het licht en tusschen de duisternis, en God noemde het licht dag, en de duisternis noemde Hij nacht.* Het licht wordt goed genoemd, omdat het uit den Heer is, die het goede zelf is; duisternis is, wat den mensch — voor hij opnieuw ontvangen en geboren wordt — als licht toeschijnt, omdat het booze voor hem het goede, en het valsche voor hem het ware is, maar het is duisternis, zijnde het eigene des menschen dat hem bijblijft. Alle dingen die des Heeren zijn, worden met den dag vergeleken, want zij zijn des lichts; en alle dingen die het eigene des menschen zijn, worden met den nacht vergeleken, want zij zijn der duisternis; aldus vaak in het Woord.

22. Vers 5. *En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de eerste dag.* Wat avond is en wat morgen is, weet men reeds uit het voorafgaande. Avond is iedere voorafgaande staat, een staat van schaduw, of valscheid, en zonder eenig geloof. Morgen is elke volgende staat, welke er een is van licht, of waarheid en erkentissen des geloofs. Avond beteekent in het algemeen

alle dingen, welke het eigene des menschen zijn, maar morgen alle dingen, welke des Heeren zijn; zoo bij David:

“De Geest van Jehovah heeft in mij gesproken, en Zijne rede is op mijn tong geweest; de God Israëls heeft gezegd, de rotssteen Israëls heeft tot mij gesproken. Hij is als het licht des morgens, wanneer de zon opgaat, een morgen zonder wolken, wanneer van den glans, van den regen, de grasscheutjes uit de aarde spruiten” (2 Sam. 23: 2, 3, 4).

Omdat het avond is, wanneer er geen geloof is, en morgen wanneer er wel geloof is, wordt de Komst des Heeren in de wereld morgen genoemd; en de tijd waarin Hij komt, omdat er dan geen geloof meer is, wordt avond genoemd, zooals bij Daniël:

“De Heilige zeide tot mij, tot aan den avond wanneer het morgen wordt, tweeduizend en driehonderd” (8: 14, 26).

Desgelijks wordt in het Woord morgen voor alle Komst des Heeren genomen, derhalve is het eene aanduiding voor de nieuwe schepping.

23. Niets is gebruikelijker in het Woord, dan dat voor den tijd zelf het woord dag genomen wordt, zooals bij Jesaja:

“Nabij is de dag van Jehovah. Zie, de dag van Jehovah komt. Ik zal den hemel beroeren, en de aarde zal bewogen worden van hare plaats op den dag Mijns hittigen toorns. Haar tijd toch is nabij om te komen, en hare dagen zullen niet uitgesteld worden” (13: 6, 9, 13, 22).

En bij denzelfden Profeet:

“Welker oudheid wel van oude dagen af is. Het zal geschieden te dien dage dat Tyrus aan de vergetelheid overgeleverd zal worden zeventig jaren, gelijk eens konings dagen” (23: 7, 15).

Omdat dag voor tijd staat, wordt dit woord ook gebruikt voor den staat of den toestand van dien tijd, zooals bij Jeremia:

“Wee ons, want de dag heeft zich gewend, want de avondschaduwen hebben zich uitgebreid” (6: 4);

en bij denzelfden Profeet:

“Zoo gij Mijn verbond van den dag en Mijn verbond van den nacht te niet doet, zoodat niet dag, en nacht, is op zijnen tijd” (33: 20, 25).

Voorts:

“Vernieuw onze dagen als van ouds” (Klaagl. 5: 21).

24. Vers 6. *En God zeide: Daar zij een uitspannel in het midden der wateren, en dat make scheiding tusschen de wateren voor de wateren.* Nadat de Geest Gods, of de Barmhartigheid des Heeren, de erkenningen van het ware en goede aan den dag heeft gebracht, en het eerste licht gegeven, namelijk dat de Heer

Is, en dat de Heer het goede zelf is, en het ware zelf, en dat er niet eenig goed en waar is dan van den Heer, maakt Hij vervolgens onderscheid tusschen den innerlijken mensch en den uiterlijken, derhalve tusschen de erkenenissen, die bij den innerlijken mensch zijn, en de vergaderde kennis, welke van den uiterlijken mensch is. De innerlijke mensch wordt uitspansel genoemd; de erkenenissen welke bij den innerlijken mensch zijn, heeten wateren boven het uitspansel; en de vergaderde kennis van den uiterlijken mensch wordt wateren onder het uitspansel genoemd. Voordat de mensch wordt wedergeboren, weet hij zelfs niet eens dat er een innerlijke mensch bestaat, nog minder wat de innerlijke mensch is, daar geen onderscheid tusschen ziende, wijl hij, ondergedompeld in lichamelijke en wereldsche dingen, er tevens al datgene in dompelt wat des innerlijken menschen is, en uit streng onderscheiden verscheidenheden maakt hij één duistere verwarring. Daarom wordt er eerst gezegd: daar zij een uitspansel in het midden der wateren; en dan: het make scheiding voor de wateren tusschen de wateren, maar niet, het make scheiding tusschen wateren en wateren. Dit volgt evenwel terstond daarop in vers 7 en 8: *En God maakte dat uitspansel, en maakte scheiding tusschen de wateren, die onder het uitspansel zijn, en tusschen de wateren, die boven het uitspansel zijn. En het was alzoo. En God noemde het uitspansel Hemel.* Bijgevolg is het tweede wat de mensch gewaar wordt, wanneer hij wordt wedergeboren, dit, dat hij begint te weten, dat er een innerlijke mensch bestaat; of dat de dingen die bij den innerlijken mensch zijn, het goede en het ware zijn, welke van den Heer alleen komen. En omdat de uiterlijke mensch, wanneer hij wordt wedergeboren, van dien aard is, dat hij nochtans denkt, dat hij het goede wat hij doet, uit zichzelf doet, en het ware wat hij zegt, uit zichzelf zegt, wordt hij, aldus gesteld zijnde, hierdoor, dus als het ware door zijn eigen ik, van den Heer er toe geleid het goede te doen en het ware te spreken. Om die reden wordt eerst de nadruk gelegd op de wateren die onder het uitspansel zijn, en dan op de wateren die boven het uitspansel zijn. Het is ook een hemelsche verborgenheid, dat de mensch door het eigene, zoowel door het bedriegelijke der zinnen als door de begeerten, geleid wordt, en door den Heer tot die dingen gebogen wordt, die waar en goed zijn, en dat aldus alle fasen der wedergeboorte, zoo in het algemeen als in het bijzonder, voortschrijden van den avond tot den morgen, gelijk van den uiterlijken mensch tot den innerlijken, of van de aarde tot den hemel: daarom wordt nu het uitspansel of de innerlijke mensch hemel genoemd.

25. De aarde uitspannen en den hemel uitbreiden, is eene plechtige spreekwijze bij de Profeten, als er van de wedergeboorte des menschen sprake is, zooals bij Jesaja:

“Alzoo zegt Jehovah, uw Verlosser, en die u geformeerd heeft van den moederschoot af: Ik ben Jehovah die alles doe, die de *hemelen* uitbreid, Ik alleen en die de *aarde* uitspan door Mijzelven” (44: 24).

En ook verder, waar openlijk over de Komst des Heeren wordt gesproken:

“Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rookende vlaswiek zal Hij niet uitblusschen; met waarheid zal Hij het recht voortbrengen,”

dat wil zeggen: Hij verbreekt de drogredenen niet, en bluscht de begeerten niet uit, maar buigt ze naar het ware en het goede. En daarom volgt erop:

“God Jehovah scheidt de *hemelen* en breidt dezelve uit, Hij spant de *aarde* uit en wat daaruit voortkomt, Hij geeft adem den volke dat daarop is en den geest dengenen, die daarop wandelen” (42: 3, 4, 5).

Behalve hier op nog vele andere plaatsen meer.

26. Vers 8. *En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de tweede dag.* Wat avond, wat morgen, en wat dag beteekenen is tevoren bij vers 5 gezien.

27. Vers 9. *En God zeide: dat de wateren van onder den hemel in eene plaats vergaderd worden, en dat het droge gezien worde; en het was alzoo.* Wanneer de mensch weet, dat er een innerlijke en een uiterlijke mensch bestaat, en dat het ware en het goede van den innerlijken mensch of van den Heer door middel van den innerlijken mensch invloeyen naar den uiterlijken mensch — hoewel het niet zoo schijnt — dan worden dat goede en ware of de erkentnissen van het goede en ware dat bij hem is, in zijn geheugen opgeborgen, en ondergebracht bij de vergaderde kennis. Al hetgeen toch bij het geheugen van den uiterlijken mensch ingelijfd wordt, hetzij het natuurlijk, of geestelijk, of hemelsch is, blijft daar als kennis, en wordt van daaruit door den Heer te voorschijn gebracht. Deze verworven erkentnissen worden bedoeld met de wateren die in eene plaats vergaderd zijn en zeeën worden genoemd, maar de uiterlijke mensch wordt het droge genoemd en weldra aarde, wat blijkt uit hetgeen volgt.

28. Vers 10. *En God noemde het droge aarde, en de vergadering der wateren noemde Hij zeeën; en God zag, dat het goed was.* Dat de wateren erkentnissen beteekenen en vergaderde kennis, is in het Woord hoogst gewoon; vandaar dat zeeën een verzameling daarvan zijn, zooals bij Jesaja:

“De aarde zal vol kennis van Jehovah zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken” (11: 9).

En bij denzelfden Profeet, waar over het gemisaan erkentnissen en aan kennis gehandeld wordt:

“De wateren zullen aan de zee ontbreken, en de stroom zal verdrogen en dor worden, en de stroomen zullen terugtreken” (19: 5, 6).

Bij Haggai aangaande een nieuwe kerk:

“Ik die de *hemelen* en de *aarde*, en de zee en het droge doe beven, en Ik zal alle heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den wensch aller heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen” (2: 6, 7).

En over den mensch die wedergeboren wordt, bij Zacharia:

“Het zal een eenige dag zijn, die Jehovah bekend is, het zal noch *dag*, noch *nacht* zijn; en het zal geschieden ten tijde *des avonds*, dat het licht zal wezen, en het zal te dien dage geschieden dat er levende wateren uit Jeruzalem vlieten zullen, de helft van die naar de oostzee, en de helft van die naar de achterste zee toe” (14: 7, 8).

Bij David, alwaar de mensch beschreven wordt, die moet worden wedergeboren en die den Heer aanbidden zal, bij wien de oude mensch uitgeroeid is:

“Jehovah veracht Zijne gevangenen niet, dat Hem prijzen *de hemel* en *de aarde*, de zeeën en al wat daarin wemelt” (Psalm 69: 35).

Dat de aarde het ontvangende vat beteekent, blijkt bij Zacharia:

“Jehova die *de hemelen* uitbreidt, en de aarde *grondvest*, en des menschen geest in het binnenste daarvan formeert” (12: 1).

29. Vers 11 en 12. *En God zeide: Dat de aarde uitschiete grasscheutjes, kruid zaadzaaiende, vruchtbaar geboomte, dragende vrucht naar zijnen aard, welks zaad daarin zij op de aarde. En het was alzoo. En de aarde bracht voort grasscheutjes, kruid zaadzaaiende naar zijnen aard, en vruchtdragend geboomte, welks zaad daarin was, naar zijnen aard. En God zag, dat het goed was.* Wanneer de aarde, of de mensch, dermate is voorbereid, dat hij van den Heer hemelsche zaden ontvangen kan, en iets goeds en waars kan voortbrengen, doet de Heer eerst iets teers ontspruiten, hetwelk grasscheutjes genoemd wordt; dan iets nuttigers dat zich verder voortplant, en zaadzaaiend kruid genoemd wordt; eindelijk iets goeds dat vruchten voortbrengt en vruchtdragend geboomte genoemd wordt, welks zaad daarin is, elk naar zijnen aard. De mensch die wedergeboren wordt, is eerst zoodanig, dat hij het goede wat hij doet, acht uit hem zelf te zijn, en zoo ook het ware wat hij zegt, acht uithem zelf te zijn, terwijl het hiermede echter zoo gesteld is, dat al het goede en al het ware van den Heer is. Daarom heeft diegene, die meent dat het van hem zelf is, nog niet het leven van het ware geloof, hoewel hij het later kan ontvangen, want hij kan nog niet gelooven dat het van den Heer is, omdat hij in een staat van

voorbereiding is, om het leven van het geloof te ontvangen; deze staat wordt hier uitgebeeld door onbezielde dingen; en de staat van het leven des geloofs daarna door bezielde dingen. Dat de Heer de zaaier is, dat het zaad Zijn Woord is, en dat de aarde de mensch is, heeft Hij Zelf zich verwaardigd te zeggen, zie Matth. 13: 19 tot 24, 37, 38, 39; Markus 4: 14 tot 21; Lukas 8: 11 tot 16. Hij zegt het ook op eene dergelijke wijze:

“Alzoo is het Koninkrijk Gods, alsof een mensch zaad in de aarde wierp, en sloop en opstond nacht en dag, en het zaad kiemde en wies op dat hij zelf niet wist hoe; want de aarde brengt vanzelf vrucht voort; eerst het kruid, daarna de aar, ten slotte het volle koren in de aar” (Markus 4: 26, 27, 28).

Door het Koninkrijk Gods wordt in alomvattenden zin de gansche Hemel bedoeld; in minder omvattenden zin de ware kerk des Heeren; in bijzonderen zin een ieder die van het ware geloof is, of die wedergeboren is door een leven des geloofs; daarom wordt zulk een mensch ook wel Hemel genoemd, omdat de Hemel in hem is, of Koninkrijk Gods, omdat het Koninkrijk Gods in hem is, wat de Heer Zelf leert bij Lukas:

“Jezus, ondervraagd zijnde van de farizeën, wanneer het Koninkrijk Gods komen zoude, antwoordde hun en zeide: Het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat, en men zal niet zeggen: zie hier, of zie daar, want zie, het Koninkrijk Gods is binnen ulieden” (17: 20,21).

Dit is de derde staat van de wedergeboorte van den mensch, zijn staat van berouw, die eveneens voortschrijdt van de schaduw naar het licht, of van den avond naar den morgen, waarom in vers 13 gezegd wordt: *En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de derde dag.*

30. Vers 14, 15, 16, 17. *En God zeide: dat er lichten Zij in het uitspansel der hemelen, om scheiding te maken tusschen den dag en tusschen den nacht; en dat zij zijn tot teekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren. En dat zij zijn tot lichten in het uitspansel derhemelen, om licht te geven op de aarde. En het was alzoo. En God maakte de twee groote lichten, het groote licht tot heerschappij des daags, en het kleine licht tot heerschappij des nachts, en de sterren. En God stelde ze in het uitspansel der hemelen, om licht te geven op de aarde.* Wat de groote lichten zijn kan men niet ten volle verstaan, tenzij men eerst weet, wat het wezen des geloofs is, en vervolgens hoedanig zijn toename is bij hen die opnieuw geschapen zijn. Het wezen zelf en het leven van het geloof is de Heer Alleen; want wie niet in den Heer gelooft, kan het leven niet hebben, zooals Hijzelf gezegd heeft bij Johannes:

“Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven, maar die den Zoon niet gelooft, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem” (3: 36).

De toename van het geloof bij hen, die opnieuw geschapen zijn, is aldus: eerst is er geen leven in hen, want in het booze en het valsche is het leven niet, maar in het goede en ware; vervolgens ontvangen zij het leven van den Heer door het geloof; het eerst door het geloof dat in het geheugen is, hetwelk een geloof is op kennis gegrond; dan door het geloof dat tot het verstand behoort, hetgeen een verstandelijk geloof is; ten slotte door het geloof des harten, hetgeen een geloof van liefde, of het heilbrengend geloof is. Het geloof op kennis gegrond en het verstandelijke geloof zijn van vers 3 tot 13 uitgebeeld door onbezielde dingen; het geloof echter dat door de liefde levend is gemaakt, wordt van vers 20 tot 25 uitgebeeld door bezielde dingen. Daarom wordt hier nu voor het eerst gesproken van liefde en van het geloof daaruit, welke lichten worden genoemd. De liefde is het groote licht tot heerschappij des daags; het geloof uit de liefde is het kleine licht tot heerschappij des nachts; omdat zij èèn uitmaken wordt van hen in het enkelvoud gesproken: dat er *zij*, maar niet dat er *zijn* lichten. Liefde en geloof verhouden zich in den innerlijken mensch, als warmte en licht in den uiterlijken lichamelijken mensch, waarom gene door deze worden uitgebeeld. Daarom wordt er gezegd, dat de lichten in het uitspannel der hemelen, of in den innerlijken mensch gesteld worden; het groote licht in zijn wil, en het kleine licht in zijn verstand, maar eigenlijk verschijnen zij alleen in den wil en in het verstand, zooals het licht der zon inde voorwerpen; het is eenig en alleen de Barmhartigheid des Heeren, die den wil met liefde, en het verstand met waarheid of geloof aandoet.

31. Dat de groote lichten de liefde en het geloof beteekenen, en ook zon, maan, en sterren genoemd worden, blijkt hier en daar bij de Profeten, zooals bij Ezechiël:

“Als Ik u zal uitblusschen, zal Ik de *hemelen* bedekken, en hunne sterren zwart maken; Ik zal de zon met een wolk bedekken en de maan zal haar licht niet laten lichten; alle lichtende lichten in de hemelen zal Ik over u zwart maken, en Ik zal eene duisternis maken over uw *land*” (32: 7, 8),

alwaar sprake is van Farao en Egypte, waaronder in het Woord verstaan wordt het zintuigelijke en de kennis, in deze verzen, dat zij door het zintuigelijke en door de vergaderde kennis de liefde en het geloof hebben uitgebluscht. Bij Jesaja:

“De dag van Jehovah om het *land* te stellen tot verwoesting, want de sterren der hemelen en hunne gesternten zullen hun licht niet laten lichten; de zon zal verduisterd worden in haren opgang, en de maan zal haar licht niet laten schijnen” (13: 9, 10).

Bij Joël:

“De dag van Jehovah komt, een dag van duisternis en donkerheid; de aarde is beroerd voor Zijn aangezicht, de hemelen beven; de zon en de maan worden zwart en de sterren trekken haren glans in” (2: 2, 10).

Bij Jesaja, waar over de Komst des Heeren wordt gehandeld, en over de verlichting der heidenen, dus over een nieuwe kerk, in het bijzonder over diegenen die in duisternis zijn en het licht ontvangen en wedergeboren worden:

“Maak u op, word verlicht, want uw licht komt; zie, de duisternis bedekt de aarde, en donkerheid de volken; en over u zal Jehovah opgaan; de heidenen zullen tot uw licht gaan; en koningen tot den glans van uw opgang; Jehovah zal u wezen tot een eeuwig licht, uwe zon zal niet meer ondergaan, en uwe maan zal haar licht niet intrekken, want Jehovah zal u wezen tot een eeuwig licht” (60: 1, 2, 3, 19, 20).

Bij David:

“Jehovah maakt *de hemelen* met verstand, Hij spant *de aarde* op de *wateren* uit, Hij maakt de groote lichten, de zon tot heerschappij op den dag, en de maan en de sterren tot heerschappij in den nacht” (Psalm 136: 5, 6, 7, 8, 9).

En bij denzelfde:

“Verheerlijkt Jehovah, zon en maan, verheerlijkt Hem, alle gij lichtende sterren; verheerlijkt Hem, gij hemelen der hemelen, en gij wateren, die boven de hemelen zijt” (Psalm 148: 3, 4).

In al deze plaatsen beteekenen de lichten liefde en geloof. Omdat de lichten de liefde en het geloof in den Heer voorstelden en beteekenden, was het een voorschrift in de Joodsche Kerk, dat er voortdurend een licht zou branden van den avond tot den morgen, want al hetgeen aan deze Kerk was voorgeschreven, was een uitbeelding van den Heer. Over dat licht staat er aldus geschreven:

“Gebied den kinderen Israëls, dat zij olie brengen voor den lichter, dat men geduriglijk de lampen aansteke. In de tent der samenkomst, buiten den voorhang, die voor de getuigenis is, zal Aäron en zijne zonen ze toe richten, van den avond tot den morgen, voor het aangezicht van Jehovah” (Exod. 27: 20, 21).

Dat deze dingen liefde en geloof beteekenen, die de Heer ontsteekt en doet lichten in den innerlijken mensch, en door den innerlijken mensch in den uiterlijken mensch, zal door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid daar ter plaatse aangetoond worden.

32. Liefde en geloof worden eerst groote lichten genoemd; daarna heet liefde het groote licht, en geloof het kleine licht; en van de liefde wordt gezegd dat zij heerschappij zal hebben over den dag, en van het geloof, dat het heerschappij zal hebben over den nacht. Omdat dit verborgenheden zijn, en wel vooral nu in het einde der dagen verborgen, is het mij uit des Heeren Goddelijke Barmhartigheid vergund om duidelijk te maken hoe deze dingen zich verhouden. Dat deze dingen vooral nu, in het einde der dagen, ondoorgrondelijk zijn geworden, vindt zijne oorzaak hierin, dat heden de voleinding der eeuw daar is, en er bijna geen liefde meer is, dus ook geen geloof, zooals de Heer Zelf bij de Evangelisten voorzegt heeft met deze woorden:

“De zon zal verduisterd worden, en de maan haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden” (Matth. 24: 29).

Onder de zon die verduisterd is, wordt hier de liefde verstaan; onder de maan die geen schijnsel geeft, het geloof; onder de sterren die van den hemel vallen, de erkentissen van de dingen des geloofs, welke de krachten en machtender hemelen zijn. De Oudste Kerk erkende geen ander geloof dan de liefde zelve; de hemelsche Engelen weten ook niet wat geloof is, tenzij het tot de liefde behoort. Het leven van den ganschen Hemel is liefde, want in de Hemelen bestaat geen ander leven dan het leven der liefde: vandaar alle geluk dat zoo groot is, dat niets daarvan beschreven kan worden, noch ooit door eenig menschelijk denkbeeld gevat. Zij, die in de liefde zijn, hebben den Heer van harte lief, maar zij weten, zeggen en voelen het aan, dat alle liefde, dus alle leven dat uit liefde alleen is, en zoo ook alle geluk, eenig en alleen uit den Heer komt, en dat zij geen grein van liefde, leven en geluk uit zichzelf hebben. Dat het de Heer is, uit Wien alle liefde voortkomt, wordt ook uitgebeeld door het groote licht of de zon, want toen Hij van gedaante veranderd werd

“blonk Zijn aangezicht gelijk de zon, Zijne kleederen echter werden gelijk het licht” (Matth. 17: 2).

Het aangezicht beteekent het meest innerlijke, en de kleederen hetgeen van het meest innerlijke uitgaat, zoo ook de zon of de liefde het Goddelijke van Hem, en het licht of de wijsheid uit liefde, het Menschelijke van Hem.

33. Het kan een ieder overbekend zijn, dat er zonder eenige liefde nooit enig leven is, en dat er nooit eenige vreugde is dan die, welke uit liefde voortvloeit; maar zooals de liefde is, zoo is het leven, en zoo is de vreugde: indien gij de liefde zoudt wegnemen, of wat hetzelfde is, de begeerten, omdat deze tot de liefde behooren, zou onmiddellijk het denken ophouden, en gij zoudt als een doode zijn. Dit is mij op aanschouwelijke wijze getoond. De eigenliefde en de liefde tot de wereld hebben iets in zich, wat op het leven gelijk is, en wat op vreugde gelijk is; maar omdat zij volkomen tegenovergesteld zijn aan de ware liefde, die hierin bestaat, den Heer boven alles lief te hebben en den naaste als zichzelf, kan men duidelijk zien dat zij geen liefde zijn, maar haat; want hoe meer iemand zichzelf en de wereld lief heeft, des te meer haat hij den naaste en dus den Heer: daarom is de ware liefde de liefde tot den Heer, en het ware leven is het leven der liefde van Hem uitgaande, en de ware vreugde is de vreugde van dat leven. Er kan slechts één ware liefde bestaan, evenzoo slechts één waarachtig leven, waaruit de ware vreugden en de ware gelukzalighedenvoortvloeien, waarin de Engelen in de Hemelen zijn.

34. De liefde en het geloof kunnen nooit gescheiden worden, omdat zij één en hetzelfde uitmaken; daarom worden zij, wanneer voor het eerst over lichten gesproken wordt, als één beschouwd, en wordt er gezegd: er *zij* lichten in het uitspansel der hemelen. Wonderbaarlijke dingen mag ik hieromtrent aanstippen: daar de hemelsche Engelen, van den Heer uit, in zulk eene liefde zijn, zijn zij door die liefde in alle erkennenissen van het geloof, en door de liefde in zulk een leven en in zulk een licht van inzicht, dat er nauwelijks iets van beschreven kan worden. Daarentegen bevinden zich de geesten, die in de wetenschap der leerstellingen des geloofs zonder de liefde zijn, in zulk een koud leven en in zulk een duister licht, dat zij zelfs niet tot den eersten drempel van den voorhof der Hemelen kunnen naderen, maar terugvlieden. Sommigen beweren, dat zij in den Heer geloofd hebben, maar zij hebben niet geleefd zooals Hij leerde; van hen zegt de Heer bij Mattheus aldus:

“Niet een iegelijk die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet Mijnen wil. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uwen naam geprofeteerd?” enz. (7: 21, 22 tot het einde).

Hieruit blijkt, dat zij die in de liefde zijn, ook in het geloof zijn, en aldus in het hemelsche leven, maar niet zij die beweren, in het geloof te zijn, en niet in het leven der liefde zijn. Geloofsleven zonder liefde is als het licht der zon zonder warmte, zooals in den winter, wanneer er niets groeit en alles verstijft en afsterft. Maar geloof uit liefde is als het licht der zon ten tijde der lente,

wanneer alles groeit en bloeit, want het is de warmte der zon die voortbrengt. Met de geestelijke en hemelsche dingen desgelijks, welke doorgaans in het Woord worden uitgebeeld door die dingen, welke in de wereld en op de aarde zijn. Ongeloof en geloof zonder liefde worden door den Heer ook vergeleken met den winter, toen Hij over de voleinding der eeuw profeteerde bij Markus:

“Bidt, dat uwe vlucht niet geschiede in den winter, want in die dagen zal er verdrukking zijn” (13: 18, 19).

Vlucht beteekent den laatsten tijd, ook met betrekking tot ieder mensch wanneer hij sterft; winterbeteekent een leven zonder eenige liefde; dagen der verdrukking beteekent den ellendigen staat des menschen in het andere leven.

35. De mensch heeft twee vermogens, de wil en het verstand; wanneer het verstand door den wil bestuurd wordt, maken zij tezamen één gemoed, dus één leven uit, want wat de mensch wil en doet, dat denkt hij ook en daarnaar streeft hij. Maar wanneer het verstand van den wil afwijkt, zooals bij hen die beweren geloof te hebben, terwijl zij toch anders leven, wordt het eene gemoed in tweeën verdeeld: het eene deel wil zich in den Hemel verheffen, het andere streeft naar de hel; en daar de wil alles bewerkt, zou de mensch zich in zijn geheel ter helle neerstorten, zoo niet de Heer Zich zijner ontfermde.

36. Zij die het geloof van de liefde gescheiden hebben, weten zelfs niet eens wat geloof is. Wanneer zij aan geloof denken, weten sommigen niet anders dan dat het alleen een overdenken is, anderen dat het een denken over den Heer is; weinigen dat het de leer van het geloof is. Geloof is echter niet slechts het weten van alle dingen, welke de leer van het geloof behelst, en de erkenning daarvan, maar bovenal de gehoorzaamheid aan alle dingen die zij leert. Het eerste wat zij leert, en waaraan men moet gehoorzamen, is de liefde tot den Heer, en de liefde tot den naaste: wie niet in die liefde is, is niet in het geloof, hetgeen de Heer zoo duidelijk leert, dat men daaraan geenszins twijfelen kan, zooals bij Markus:

“Het, eerste van alle geboden is: Hoor, Israë!, de Heer onze God is een eenig Heer; daarom zult gij den Heer uwen God liefhebben uit geheel uw hart, en uit geheel uwe ziel, en uit geheel uw gemoed, en uit geheel uwe kracht. Dit is het eerste gebod. En het tweede hieraan gelijk, is dit: Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelf. Daar is geen ander gebod grooter dan deze” (12: 28 tot 35).

Bij Mattheus noemt Hij dat het eerste en groote gebod, en zegt: aan deze geboden hangt de Wet en de Profeten (22: 34 tot 39). De Wet en de Profeten zijn de gansche leer van het geloof en het geheele Woord.

37. Er wordt gezegd dat de lichten zullen zijn tot teekenen, en tot gezette tijden, en tot dagen en tot jaren. Dit bevat meer verborgenheden dan thans gezegd kan worden, hoewel in den letterlijken zin niets verborgenslijkt gelegen; hier slechts dit, dat er in het algemeen en in het bijzonder wisselingen bestaan in geestelijke en hemelsche dingen, die met de wisselingen van dagen en jaren vergeleken worden; die van de dagen zijn van den morgen tot den middag, daarna tot den avond, en door den nacht tot den morgen; die der jaren zijn ook van dien aard, van de lente tot den zomer, dan tot den herfst, en door den winter tot de lente; vandaar de wisselingen van warmte en licht, alsook die der bevruchtingen van de aarde. Hiermede worden de wisselingen van geestelijke en hemelsche dingen vergeleken. Het leven zonder wisselingen en zonder veranderingen zou eentonig en dus geen leven zijn; ook zou men het goede en ware niet weten noch onderscheiden, en nog minder gewaar worden. Zij worden bij de Profeten ordeningen genoemd, zooals bij Jeremia: “Zoo zegt Jehovah, die de zon geeft ten licht des daags, de ordeningen der maan en der sterren ten licht des nachts; deze ordeningen zullen van voor Mijn aangezicht niet wijken” (31: 35, 36).

En bij denzelfden Profeet:

“Zoo zegt Jehovah, indien Mijn verbond niet is van dag en nacht, indien Ik de ordeningen des hemels en der aarde niet heb gesteld” (33: 25).

Maar hierover, uit des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, bij Genesis, Hoofdstuk 8: 22.

38. Vers 18. *En om te heerschen op den dag en in den nacht, en om scheiding te maken tusschen het licht en tusschen de duisternis. En God zag, dat het goed was.* Door dag wordt het goede verstaan, door nacht het booze; daarom wordt het goede werken des daags genoemd, maar het booze werken van den nacht. Onder licht wordt het ware verstaan, en onder duisternis het valsche, zooals de Heer zegt:

“De menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; die de waarheid doet, komt tot het licht” (Johannes 3: 19 tot 21).

Vers 19. *Toen was het avond geweest en het was morgen geweest, de vierde dag.*

39. Vers 20. *En God zeide: dat de wateren voortbrengen het kruipende dier, de levende ziel; en de vogel vliege boven de aarde, boven de aangezichten van het uitspansel der hemelen.* Nadat de groote lichten ontstoken zijn en in den innerlijken mensch gesteld, en de uiterlijke mensch vandaar licht ontvangt, begint de mensch voor het eerst te leven; men kan zeggen, dat hij voorheennauwelijks geleefd heeft, want hij achtte het goede, wat hij deed, uit

zichzelf gedaan, en het ware, wat hij sprak, uit zichzelf gezegd, maar omdat de mensch uit zichzelf dood is en er in hem niets is dan hetgeen boos en valsch is, is al hetgeen hij uit zichzelf voortbrengt, niet levend, in die mate, dat hij uit zichzelf niet eens het goede kan doen, dat in zichzelf goed is. Dat de mensch het goede zelfs niet kan denken, noch het goede willen, en dus het goede niet kan doen, tenzij uit den Heer, is uit de leer van het geloof aan een ieder duidelijk, want de Heer zegt bij Mattheus:

“Die het goede zaad zaait, is de Zoon des menschen” (13, 37).

Noch kan het goede voortkomen anders dan uit de bron zelve, die één is, zooals Hij ook zegt: “Niemand is goed dan de eenige God” (Lukas 18: 19). Maar nochtans, wanneer de Heer den mensch ten leven wekt of tot wedergeboorte, staat Hij eerst toe dat hij zulks denkt, want in dien staat kan de mensch het niet anders vatten, noch kan hij er op andere wijze toe gebracht worden, te gelooven en daarna te doorvoelen, dat al het goede en ware van den Heer alleen komt. Al den tijd dat hij in die meening verkeerde, werden het goede en ware van hem met grasscheutjes vergeleken, dan met zaadzaaiend kruid, daarna met vruchtbaar geboomte, welke alle onbezielde zijn; maar nu hij levend is gemaakt door liefde en geloof, en gelooft dat de Heer al het goede werkt wat hij doet en het ware wat hij zegt, wordt hij voor het eerst vergeleken met de kruipende dieren des waters, en met de vogelen die boven de aarde vliegen, dan met dieren, en deze alle zijn bezielde en worden levende zielen genoemd.

40. Met kruipende dieren die de wateren voortbrengen, wordt de vergaderde kennis bedoeld, welke tot den uiterlijken mensch behoort; met vogelen in het algemeen de dingen der rede en ook van het inzicht, welk laatste tot den innerlijken mensch behoort. Dat de kruipende dieren der wateren of de visschen vergaderde kennis beteekenen, blijkt bij Jesaja:

“Ik kwam en daar was geen man, door Mijn schelden zal Ik de zee droog maken, Ik zal de rivieren stellen tot een woestijn, dat haar visch zal stinken omdat er geen water is, en zal sterven van dorst; Ik zal de hemelen met zwartheid bekleeden” (50: 2, 3).

Nog duidelijker komt het uit bij Ezechiël, waar de Heer den nieuwen Tempel beschrijft, of in het algemeen de Nieuwe Kerk, en de mensch van de Kerk of den wedergeborene, want een ieder die wedergeboren is, is een tempel des Heeren:

“De Heer Jehovah zeiden tot mij: deze wateren die naar de oostelijke grens zullen uitgaan, zullen in de zee komen; in de zee uitgebracht zijnde, zoo zullen de wateren gezond worden. En het zal geschieden

dat alle levende ziel die er zal wemelen, overal waarhenen het water der rivieren komt, leven zal, en daar zal zeer veel visch zijn, omdat deze wateren daarhenen komen, en zij zullen gezond worden, en het zal leven, alles waarhenen deze rivier komt. Ook zal het geschieden dat er visschers aan dezelve zullen staan van En-gedi aan tot En-Eglaïm toe, tot uitspreiding der netten; hun visch zal naar zijnen aard wezen als de visch van de groote zee, zeer menigvuldig” (47: 8, 9, 10).

Visschers van En-gedi aan tot En-Eglaïm toe, tot uitspreiding der netten, beteekenen hen, die den natuurlijken mensch zullen onderrichten in de waarheden des geloofs. Dat de vogelen de dingen der rede en van het inzicht beteekenen, is heel gewoon bij de Profeten, als bij Jesaja:

“Roepende van den opgang eenen roofvogel, eenen man Mijns raads uit een ver land” (46: 11).

Bij Jeremia:

“Ik zag, en ziet, er was geen mensch; en alle vogel der hemelen was weggevlogen” (4: 25).

Bij Ezechiël:

“Ik zal een takje van een hoogen ceder planten, en hij zal takken voortbrengen en vrucht dragen, en hij zal tot een heerlijken ceder worden, dat onder hem wonen zal alle gevogelte van allerlei vleugel; in de schaduw zijner takken zullen zij wonen” (17: 23).

En bij Hosea, waar sprake is van de Nieuwe Kerk, of den wedergeboren mensch:

“En Ik zal te dien dage een verbond met hen maken, met het wild gedierte des velds, en met den vogel der hemelen en met het kruipende gedierte des aardbodems” (2: 17).

Dat een wild dier niet beteekent een wild dier, noch een vogel een vogel, kan een ieder duidelijk zijn, omdat de Heer een nieuw verbond met hen instelt.

41. Al wat tot het eigene van den mensch behoort, heeft geen leven in zich, en wanneer het zich zichtbaar vertoont, verschijnt het hard, als beenig en zwart; maar al wat van den Heer komt heeft het leven, het geestelijke en het hemelsche is daarin, en wanneer het zich zichtbaar vertoont, verschijnt het als levende menscheijkheid. En wat misschien ongeloofelijk schijnt, maar toch van volste waarheid is: elk minste woord, elk minste denkbeeld en zelfs elk minste deeltje van het overdenken van een engel-geest leeft, en in de kleinste bijzonderheden daarvan is eene neiging, die van den Heer, die het leven zelf is, uitgaat. Vandaar dat alles, wat van den Heer komt, het leven in zich heeft, omdat het geloof in Hem bevat. En hier wordt dit aangeduid met levende

ziel. Zij hebben ook een soort van lichaam dat hier wordt aangeduid met zich bewegen of kruipen. Deze dingen zijn tot dusverre nog wel verborgenheden voor den mensch, maar worden hier alleen vermeld, omdat er sprake is van de levende en zich bewegende ziel.

42. Vers 21. *En God schiep de groote walvisschen en alle levende kruipende ziel, welke de wateren voortbrachten, naar haren aard; en alle gevleugeld gevogelte naar zijnen aard. En God zag, dat het goed was.* Visschen, als gezegd, beteekenen vergaderde kennis, welke nu beziel is door het geloof dat van den Heer komt, en dus levend is. Walvisschen beteekenen het algemeene van de kennis, waaraan het bijzondere ondergeschikt is en waardoor het bestaat; er bestaat in het heelal niets hoegenaamd, dat niet onder eenig algemeen verband valt, opdat het besta en bestaan blijve. Bij de Profeten wordt hier en daar melding gemaakt van walvisschen of zeemonsters en zij beteekenen daar het algemeene van de kennis. Farao, de koning van Egypte, door wien menschelijke wijsheid of inzicht wordt uitgebeeld, dat is: de wetenschap in het algemeen, wordt een groote walvisch genoemd, zooals bij Ezechiël:

“Zie, Ik ben tegen u, o Farao, koning van Egypte, gij groote walvisch, die in het midden uwer rivieren ligt, die daar zegt: de rivier is mijn, en ik heb mezelf gemaakt” (29: 3)

en elders:

“Hef een klaaglied op over Farao, den koning van Egypte, en zeg tot hem: en gij waart als een walvisch in de zeeën, en braakt voort in uwe rivieren, en beroer-det de wateren met uwe voeten” (32: 2).

Hiermede worden zij aangeduid, die in de geheimenissen des geloofs willen binnendringen door middel van de vergaderde kennis, dus uit zichzelf. Bij Jesaja:

“Te dien dage zal Jehovah met Zijn hard, en groot, en sterk zwaard bezoeken den Leviathan, de langwemelende slang, en den Leviathan de kronkelende slang, en Hij zal de walvisschen die in de zee zijn, dooden” (27: 1).

Met het dooden der walvisschen in de zee wordt bedoeld, dat men zelfs de algemeene dingen niet weet. Bij Jeremia:

“Nebukadnezar, de Koning van Babel, heeft mij opgegeten, hij heeft mij verpletterd, hij heeft mij gesteld als een ledig vat, hij heeft mij verslonden, als een walvisch, hij heeft zijnen buik gevuld van mijne lekkernijen, hij heeft mij verdreven” (51: 34).

Waaronder verstaan wordt dat hij de erkenenissen des geloofs — hier lekkernijen — aldus verslonden heeft, zooals de walvisch Jonas, alwaar

walvisch staat voor hen, die het algemeene van de geloofserkentenissen als vergaderde kennis bezitten en aldus handelen.

43. Vers 22. *En God zegende ze, zeggende: Zijt vruchtbaar, en vermenigvuldigt u, en vervult de wateren in de zeeën; en het gevogelte vermenigvuldige op de aarde.* Alles, wat het leven uit den Heer in zich heeft, is vruchtbaar en vermenigvuldigt zich in het onmetelijke; niet zoozeer zoolang de mensch in het lichaam leeft, maar in het andere leven ontzagwekkend. Vruchtbaar zijn wordt in het Woord gezegd van die dingen, die der liefde zijn, en vermenigvuldigen van de dingen die tot het geloof behooren; vrucht, die der liefde is, heeft zaad, waardoor zij zich grootelijks vermenigvuldigt. De zegen des Heeren beteekent ook in het Woord bevruchting en vermenigvuldiging, wijl zij daaruit voortkomen. Vers 23. *En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de vijfde dag.*

44. Vers 24, 25. *En God zeide: De aarde brenge de levende ziel voort, naar haren aard; het beest, en het kruipende dier, en het wilde dier der aarde, naar zijnen aard. En het was alzoo. En God maakte het wilde dier der aarde naar zijnen aard, en het beest naar zijnen aard, en al het kruipend gedierte des aardbodems, naar zijnen aard. En God zag, dat het goed was.* De mensch, evenals de aarde, kan niets goeds voortbrengen, tenzij hem eerst ingezaaid zijn de erkentenissen des geloofs, waaruit hij wete wat hij moet gelooven en doen. Het behoort tot het verstand het Woord te hooren, en het behoort tot den wil het te doen. Het Woord te hooren en het niet te doen, is zeggen dat men gelooft, terwijl men er toch niet naar leeft; een dergelijk mensch scheidt beide en verdeelt het gemoed, en wordt door den Heer een dwaas genoemd:

“Een iegelijk die Mijne woorden hoort en dezelve doet, dien zal Ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op eene steenrots gebouwd heeft; en een iegelijk, die Mijne woorden hoort, en dezelve niet doet, dien zal Ik vergelijken bij eenen dwazen man, die zijn huis op het zand gebouwd heeft” (Matth. 7: 24, 26).

De dingen des verstands zijn, zooals is aangetoond, bedoeld met het kruipende dier dat de wateren voortbrengen, en met den vogel boven de aarde, en boven de aangezichten van het uitspannel; de dingen die tot den wil behooren, zijn hier aangeduid door levende ziel, welke de aarde voortbrengt, en door het beest en het kruipende dier, dan door het wilde dier van deze aarde.

45. Zij die in de oudste tijden leefden, duiden aldus de dingen aan die tot het verstand en tot den wil behooren; vandaar dat bij de Profeten, en bestendig in het Woord van het Oude Testament, dergelijke dingen door verschillende soorten van dieren worden uitgebeeld. De beesten worden in twee groepen

onderscheiden: slechte beesten, omdat zij schadelijk zijn, en goede beesten, omdat zij zachtaardig zijn. De slechte dingen die in den mensch zijn, worden aangeduid door overeenkomstige beesten, als beren, wolven, honden; de goede en zachtaardige dingen door overeenkomstige beesten, als door runderen, schapen en lammeren. Omdat hier gehandeld wordt over de menschen die wedergeboren worden, zijn de beesten goed en zachtaardig, en beteekenen neigingen. De lagere dingen, die meer met het lichaam verband houden, worden de wilde dieren dezer aarde genoemd; dit zijn de begeerten en de lusten.

46. Dat beesten neigingen bij den mensch beteekenen, booze bij de boozen, en goede bij de goeden, kan op vele plaatsen uit het Woord blijken, zooals bij Ezechiël:

“Ziet, Ik ben bij u, en Ik zal u weder aanzien, als gij zult bebouwd en bezaaid worden, en Ik zal den mensch en het beest op u vermenigvuldigen, en zij zullen vermenigvuldigd worden en vruchtbaar zijn, en Ik zal u doen wonen als in uwe vorige tijden” (36: 9, 10, 11);

hier wordt over de wedergeboorte gehandeld. Bij Joël:

“Vreest niet, gij beesten Mijns velds, want de weiden der woestijn zullen weder jong gras voortbrengen” (2: 22).

Bij David:

“Toen was ik onvernuftig, ik was gedierte bij God” (Psalm 73: 22).

Bij Jeremia:

“Ziet, de dagen komen, en Ik zal het huis van Israël en het huis van Juda bezaaien, met zaad van den mensch en zaad van het beest, en Ik zal over hen waken om te bouwen en te planten” (31: 27, 28),

waar over de wedergeboorte gehandeld wordt. Dat wilde dieren hetzelfde beteekenen, blijkt ook bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken, met het wilde dier des velds, en met den vogel der hemelen, en het kruipende dier der aarde” (2: 17).

Bij Job:

“Voor het wilde dier der aarde zult gij niet vreezen, want met de steenen des velds zal uw verbond zijn, en het wilde dier des velds zal met u vrede hebben” (5: 22, 23).

Bij Ezechiël:

“Ik zal een verbond des vredes met u maken, en zal het booze dier uit het land doen ophouden, opdat zij zeker zullen wonen in de woestijn” (34: 25).

Bij Jesaja:

“Het wilde dier des velds zal Mij eeren, want Ik heb wateren in de woestijn gegeven” (43: 20).

Bij Ezechiël:

“Alle vogelen des hemels nestelden op zijn takjes, en alle wilde dieren des velds teelden onder zijne twijgen, en alle groote volken woonden onder zijn schaduw” (31: 6);

hier is sprake van Assur, waarmede de geestelijke mensch wordt bedoeld, en die met den hof van Eden wordt vergeleken. Bij David:

“Verheerlijkt Jehovah, alle Zijne Engelen, verheerlijkt Hem, van de aarde, gij walvisschen, de vruchtboom, het wilde gedierte, en alle beest, het kruipende dier en het gevleugeld gevogelte” (Psalm 148: 2, 3, 4, 7, 9, 10).

Hier worden aldus volkomen dezelfde dingen genoemd, zooals walvisschen, vruchtboom, wild gedierte, beest, kruipend dier, vogel; indien hiermede niet bedoeld werd wat bij den mensch leven heeft, zou nooit daarvan gezegd kunnen worden dat zij Jehovah verheerlijken. Bij de Profeten wordt zeer wel onderscheid gemaakt tusschen beesten en wilde dieren der aarde, en tusschen beesten en wilde dieren des velds. Het gebruik om het goede een beest te noemen, gaat zoo ver, dat zij die in den hemel den Heer het meest nabij zijn, dieren worden genoemd, zoowel bij Ezechiël als bij Johannes:

“Alle engelen stonden rondom den troon, en de ouderlingen, en de vier dieren, en vielen voor den troon neder op hun aangezicht, en aanbaden het Lam” (Openbaring 7: 11 en 19: 4).

Zij, aan wie het Evangelie wordt gepredikt, heeten ook schepselen, omdat zij opnieuw geschapen moeten worden:

“Gaat henen in de geheele wereld, en predikt het Evangelie aan alle schepselen” (Markus 16: 15).

47. Dat deze woorden verborgenheden der wedergeboorte bevatten, kan ook hieruit blijken, dat in het voorafgaande vers wordt gezegd dat de aarde de levende ziel zou voortbrengen, het beest en het wilde dier der aarde; in het volgende vers, in andere volgorde, dat God het wilde dier der aarde maakte, dan het beest; eerst toch brengt de mensch de dingen voort als uit zichzelf, later ook nog voor hij hemelsch wordt, en zoo begint de wedergeboorte bij den uiterlijker mensch en schrijdt voort tot den innerlijken; daarom is hier een andere volgorde, en gaan de uiterlijke dingen vooraf.

48. Hieruit blijkt nu, wat de vijfde staat is, namelijk dat de mensch uit het geloof, hetgeen tot het verstand behoort, spreekt, en zich daaruit in het ware

en goede bevestigt, en wat hij dan voortbrengt, is beziel, hetgeen visschen der zee en vogelen der hemelen genoemd wordt. En eveneens blijkt dat de zesde staat bereikt is, wanneer hij uit geloof, hetwelk tot het verstand behoort, en vandaar uit liefde, welke tot den wil behoort, het ware spreekt en het goede doet; wat hij dan voortbrengt wordt levende ziel en beest genoemd. En omdat hij dan ook uit liefde begint te handelen tegelijkertijd als uit geloof, wordt hij een geestelijk mensch, die een Beeld wordt genoemd, waarover thans.

49. *Vers 26. En God zeide: Laat ons den Mensch maken in ons beeld, naar onze gelijkenis, en dat zij heerschen over de visschen der zee, en over den vogel der hemelen, en over het beest, en over de geheele aarde, en over al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt.* In de Oudste Kerk, met wier leden de Heer van mond tot mond sprak, verscheen de Heer als mensch; hierover zouden vele dingen vermeld kunnen worden, maar de tijd daarvoor is nog niet gekomen. Daarom noemden zij niemand mensch dan Hem, en hetgeen van Hem was, maar niet zichzelf, dan alleen die dingen welke zij innerlijk voelden van den Heer te hebben, zooals al het goede der liefde, en het ware van het geloof; van deze dingen zeiden zij: zij zijn des Menschen, want zij zijn des Heeren. Daarom wordt bij de Profeten in den hoogsten zin door Mensch en door Zoon des Menschen de Heer verstaan, en in den innerlijken zin wijsheid en inzicht, dus een ieder die wedergeboren is, zooals bij Jeremia:

“Ik zag de aarde, en ziet, zij was woest en ledig, en naar de hemelen, en ziet, hun licht was er niet, Ik zag, en ziet, er was geen mensch; en alle vogelen der hemelen waren weggevlogen” (4: 23, 25).

Bij Jesaja, alwaar in den innerlijken zin onder mensch de wedergeborene wordt verstaan, en in den hoogsten zin de Heer Zelf als de Eene Mensch:

“Alzoo zegt Jehovah, de Heilige Israëls, en deszelfs Formeerder: Ik heb de aarde gemaakt en Ik heb den mensch daarop geschapen, Mijne handen hebben de hemelen uitgebreid, en Ik heb al hun heir bevel gegeven” (45: 11, 12, 13).

De Heer werd daarom door de Profeten als Mensch gezien, zooals door Ezechiël:

“Boven het uitspansel was de gelijkenis eens troons als de gedaante van eenen saffiersteen; en op de gelijkenis des troons was de gelijkenis als de gedaante eens Menschen, daarboven op zijnde” (1: 26).

En Hij, die aan Daniël verschenen is, werd Zoon des Menschen of Mensch genoemd, hetgeen hetzelfde is:

„Ik zag, en ziet, daar kwam Een met de wolken des hemels. als eens Menschen Zoon, en Hij kwam tot den Oude van dagen en zij deden

Hem voor Denzelven naderen; en Hem werd gegeven heerschappij, en heerlijkheid, en het koninkrijk, en dat Hem alle volkeren, natiën en tongen dienen zouden; Zijne heerschappij is eene eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en Zijn Koninkrijk zal niet verdorven worden” (7: 13, 14).

De Heer noemt Zich ook meermalen Zoon des Menschen, of Mensch; en evenals bij Daniël voorzegt Hij Zijne Komst in Heerlijkheid:

“Zij zullen den Zoon des menschen zien, komende in de wolken des hemels met kracht en heerlijkheid” (Matth. 24: 23, 30).

“Wolken der hemelen” staat voor den letterlijken zin van het Woord; “kracht en heerlijkheid” voor den innerlijken zin van het Woord, en deze heeft eenig en alleen op den Heer betrekking en op Zijn Koninkrijk; vandaar de kracht en heerlijkheid, in dien zin gelegen.

50. Wat de Oudste Kerk verstond onder beeld des Heeren, bevat meer dan gezegd kan worden; de mensch weet ganschelijk niet dat hij van den Heer wordt geleid door Engelen en geesten, en dat bij ieder mensch ten minste twee geesten en twee Engelen zijn. Door de geesten geschiedt de gemeenschap van den mensch met de wereld der geesten, en door de Engelen met den Hemel. Zonder deze gemeenschap van den mensch door de geesten met de wereld der geesten, en door de Engelen met den Hemel, en aldus door den Hemel met den Heer, zou hij geenszins kunnen leven. Zijn leven hangt gansch en al af van deze verbinding; indien de geesten en Engelen zich zouden terugtrekken, zou hij terstond te gronde gaan. Zoolang de mensch niet is wedergeboren, wordt hij op geheel andere wijze geleid dan wanneer hij is wedergeboren. Wanneer hij niet wedergeboren is, zijn booze geesten bij hem, die hem dermate beheerschen, dat de Engelen, hoewel zij bij hem zijn, nauwelijks iets kunnen uitrichten; zij kunnen hem alleen leiden, opdat hij zich niet in het uiterste kwaad stort, en hem buigen tot iets dat eenigermate goed is, en wel tot het goede door middel van zijn eigen begeerten en tot het ware door de drogbeelden van zijn zinnen. Alsdan heeft hij door de geesten die bij hem zijn, gemeenschap met de wereld der geesten, maar niet zoo met den Hemel, omdat de booze geesten heerschen, en de Engelen slechts afwenden. Maar wanneer hij is wedergeboren, dan heerschen de Engelen en geven hem al het goede en al het ware in, benevens een afgrijzen en vrees voor het booze en valsche. De Engelen leiden wel, maar alleen als dienaren, want het is eenig en alleen de Heer, die den mensch door Engelen en geesten regeert; en omdat dit geschiedt door den dienenden bijstand der Engelen, wordt hier eerst in het meervoud gezegd: *laat ons menschen maken naar ons beeld*. Maar omdat

Hij alleen alles regeert en bestelt, wordt in het volgende vers in het enkelvoud gezegd: *God schiep hem naar Zijn beeld*. Hetgeen de Heer ook duidelijk zegt bij Jesaja:

“Alzoo zegt Jehovah, uw Verlosser, en Die u geformeerd heeft van den moederschoot af: Ik ben Jehovah, Die alles doe, Die *de hemelen* uitbreid, Ik alleen, Die *de aarde* uitspan door Mij zelve” (44: 24).

De Engelen zelve erkennen ook, dat niet de minste macht bij hen is, maar dat zij uit den Heer alleen handelen.

51. Wat het beeld betreft: beeld is niet gelijkenis, maar het is naar de gelijkenis, waarom er gezegd wordt: laat ons den mensch maken in ons beeld, naar onze gelijkenis. De geestelijke mensch is een beeld, maar de hemelsche mensch is een gelijkenis of een evenbeeld. In dit hoofdstuk wordt over den geestelijken mensch geandeld, in het volgende over den hemelschen mensch. De geestelijke mensch, die een beeld is, wordt door den Heer een kind des lichts genoemd, zooals bij Johannes:

“Die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat. Terwijl gij het licht hebt, gelooft in het licht, opdat gij kinderen des lichts moogt zijn” (12: 35, 36).

Hij wordt ook vriend genoemd:

“Gij zijt Mijne vrienden, zoo gij doet al wat Ik u gebiede” (Joh. 15: 14, 15).

Maar de hemelsche mensch, die een gelijkenis is, wordt een Zoon Gods genoemd, zooals bij Johannes:

“Maar zooveel Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven zonen Gods te worden, die in Zijnen naam gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleezes, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn” (1: 12, 13).

52. Zoolang de mensch geestelijk is, schrijft de heerschappij bij hem van den uiterlijken mensch naar den innerlijken voort, zooals hier gezegd wordt:

“Zij zullen heerschappij voeren over de visschen der zee, en over den vogel der hemelen, en over het beest, en over de geheele aarde, en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt.”

Maar wanneer hij hemelsch wordt, en uit liefde het goede doet, dan schrijft de heerschappij voort van den innerlijken mensch naar den uiterlijken, zooals de Heer bij David Zichzelf beschrijft, en aldus tevens den hemelschen mensch die Zijne gelijkenis is:

“Gij doet Hem heerschen over de werken Uwer handen; Gij hebt alles onder Zijne voeten gezet, schapen en ossen, alle die, ook mede

de beesten des velds, den vogel der hemelen, en de visschen der zee, hetgeen de paden der zeeën doorwandelt” (Psalm 8: 7, 8, 9).

Daarom worden hier eerst de beesten opgenoemd, vervolgens de vogel, dan de visschen der zee, want de hemelsche mensch schrijdt voort uit de liefde die van den wil is; anders echter bij den geestelijken mensch, bij wien de visschen en de vogels voorafgaan, welke betrekking hebben op het verstand, dat des geloofs is, en de beesten volgen.

53. *Vers 27. En God schiep den mensch in Zijn beeld, in het beeld Gods schiep Hij hem.* Dat hier tweemaal beeld gezegd wordt, komt daarvandaan dat geloof — hetgeen een zaak des verstands is — Zijn beeld wordt genoemd, maar liefde die een zaak des wils is, het beeld Gods; en in den geestelijken mensch volgt de liefde op het geloof, maar in den hemelschen mensch gaat zij aan het geloof vooraf.

54. *Man en vrouw schiep Hij ze.* Wat onder man en vrouw in den innerlijken zin wordt verstaan, was de Oudste Kerk ten volle bekend, maar bij haar nakomelingen ging, met den innerlijken zin des Woords, ook deze verborgenheid te loor. Het huwelijk maakte hun opperste geluk en vreugde uit, en al wat zij maar konden brachten zij met het huwelijk in verband, teneinde daaruit het geluk van het huwelijk ten volle te beseffen. En daar zij innerlijke menschen waren, schepten zij alleen behagen in innerlijke dingen; de uiterlijke dingen zagen zij alleen met de oogen, maar dachten na over datgene wat deze uitbeeldden, zoodat zij om de uiterlijke dingen niets gaven dan alleen voor zoover zij daaruit konden nadenken over de innerlijke dingen, en van de innerlijke dingen uit over de hemelsche, en zoo over den Heer, die voor hen alles was, derhalve over het hemelsche huwelijk, en zij voelden dat daaruit het geluk van hun huwelijk voortkwam. Daarom noemden zij in den geestelijken mensch het verstand man, en den wil vrouw, en wanneer deze beide vermogens als een geheel tezamen handelden, spraken zij van een huwelijk. Het is van deze Kerk dat het woord uitging, hetwelk later tot eene plechtige spreekwijze geworden is, dat namelijk de Kerk zelve om haar neiging tot het goede Dochter genoemd werd, en ook Maagd, zooals de maagd Zion, de maagd Jeruzalem, en ook vrouw. Zie hierover echter het volgende hoofdstuk bij vers 23, en in hfdst. 3: 15.

55. *Vers 28. En God zegende hen, en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde en onderwerpt haar en heerscht over de visschen der zee, en over den vogel der hemelen, en over al wat leeft en op de aarde kruipt.* Omdat de Oudsten de verbinding van verstand en wil, of van geloof en liefde, een huwelijk noemden, heetten zij al het goede, dat uit dat huwelijk

voortkwam, bevruchtigen en al het ware vermenigvuldigen. Daarom vinden wij dit eveneens bij de Profeten, zooals bij Ezechiël:

“Ik zal mensch en beest op u vermenigvuldigen, en zij zullen vermenigvuldigd en vruchtbaar zijn; en Ik zal u doen wonen als in uwe vorige tijden, en Ik zal het beter maken dan in uwe beginselen: en gij zult weten dat Ik Jehovah ben. En Ik zal *den Mensch* op u doen wandelen, mijn volk Israël” (36: 8, 9, 10, 11).

Onder mensch wordt hier verstaan de geestelijke mensch, die ook Israël genoemd wordt; onder vorige tijden de Oudste Kerk; onder begin de Oude Kerk na den zondvloed. Het vermenigvuldigen, dat tot het ware behoort, gaat vooraf, en de bevruchting, welke tot het goede behoort, volgt, omdat er sprake is van den mensch die wedergeboren moet worden, niet van hem die wedergeboren is. Wanneer het verstand met den wil verbonden is, of het geloof met de liefde, wordt de mensch door den Heer een getrouwd land genoemd, zooals bij Jesaja:

“Tot uw land zal niet meer gezegd worden: het verwoeste, maar gij zult genoemd worden: Mijn lust is in haar, en uw land: het getrouwde; want Jehovah heeft eenen lust aan u, en uw land zal getrouwd worden” (62: 4).

Vandaar worden de vruchten, die tot het ware behooren, zonen genoemd; en de vruchten die tot het goede behooren, dochteren, en dit herhaaldelijk in het Woord. De aarde wordt vervuld genoemd wanneer er overvloed van het ware en van het goede is, want wanneer de Heer zegent en spreekt, dat is, inwerkt, groeit het goede en het ware tot in het onmetelijke, zooals de Heer zegt:

“Het Koninkrijk der Hemelen is gelijk aan het mosterdzaad, hetwelk een mensch heeft genomen en in zijnen akker gezaaid; hetwelk wel het minste is onder al de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is het het meeste van alle moeskruiden, en het wordt een boom, alzoo dat de vogelen des hemels komen en nestelen in zijne takken” (Matth.

13: 31, 32).

Het mosterdzaad is het goede van den mensch, vóórdat hij geestelijk is, en het is het minste van alle zaden, omdat hij meent het goede uit zichzelf te doen. Hetgeen uit hemzelf is, is niets dan boosheid, maar omdat hij in een staat van wedergeboorte is, is er eenig goeds in, zij het ook het allergeeringste. Vervolgens wordt dit goede, alnaarmate het geloof met de liefde wordt verbonden, grooter en tot moeskruid, tenslotte, wanneer de verbinding tot stand is gekomen, wordt het een boom, en dan nestelen de vogelen der hemelen — die hier ook waarheden beteekenen of dingen die des verstands zijn — in zijne takken

— die hier vergaderde kennis zijn. Wanneer de mensch geestelijk is, zoo ook terwijl hij geestelijk wordt, is hij in strijd; om welke reden er gezegd wordt: onderwerpt de aarde en heerscht.

56. Vers 29. *En God zeide: Ziet, Ik geef ulieden al het zaadzaaiende kruid, dat op de aangezichten der aarde is, en alle geboomte in hetwelk vrucht is; de zaadzaaiende boom zij u tot spijs!* De hemelsche mensch scheidt alleen behagen in hemelsche dingen, en omdat zij tot zijn leven behooren, worden zij hemelsche spijs genoemd. De geestelijke mensch scheidt behagen in geestelijke dingen; omdat zij tot zijn leven behooren, worden zij geestelijke spijs genoemd. Evenzoo houdt de natuurlijke mensch van natuurlijke dingen, die spijs genoemd worden, omdat zij zijn leven uitmaken, en die voornamelijk uit kennis bestaan. Omdat hier van den geestelijken mensch sprake is, wordt zijn geestelijk voedsel door uitbeeldingen beschreven; zijn geestelijk voedsel door zaadzaaiend kruid, en door geboomte waarin vrucht is, hetwelk in het algemeen geboomte dat zaad voortbrengt, genoemd wordt. Zijn natuurlijk voedsel wordt in het volgende vers beschreven.

57. Zaadzaaiend kruid is al het ware dat beoogt ten nutte te werken; de boom waarin vrucht, is het goede van het geloof; de vrucht is hetgeen de Heer den hemelschen mensch geeft, maar het zaad waaruit de vrucht ontstaat, is hetgeen Hij den geestelijken mensch geeft; daarom wordt er gezegd: de boom die zaad voortbrengt, zij u tot spijs. Dat hemelsche spijs wordt genoemd vrucht van een boom, blijkt uit het volgende hoofdstuk, alwaar gehandeld wordt over den hemelschen mensch. Hier zij alleen volstaan met hetgeen de Heer door Ezechiël gesproken heeft:

“Aan de beek nu, aan haren oever, zal van deze en van gene zijde opgaan allerlei spijsgeboomte, welks blad niet zal afvallen, noch de vrucht daarvan vergaan; in zijne maanden zal het nieuwe vruchten voortbrengen; want zijne wateren vlieten uit het heiligdom, en zijne vrucht zal zijn tot spijs, en zijn blad tot heeling” (47: 12).

De wateren uit het heiligdom beteekenen het Leven en de Barmhartigheid van den Heer, die het heiligdom is. De vrucht beteekent de wijsheid, die hun tot spijs is; het blad is het inzicht dat hun gegeven is om nut te stichten, en de heilswerking van dit nut wordt heeling genoemd. Dat evenwel geestelijke spijs kruid [of gras] wordt geheeten, wordt door David gezegd: “Mijn Herder, mij zal niets ontbreken, in grazige weiden doet Gij mij nederliggen” (Psalm 23: 1, 2).

58. Vers 30. *En aan al het wild gedierte der aarde, en aan al het gevogelte der hemelen, en aan al het kruipende gedierte op de aarde, waarin eene levende*

ziel is, zij al het groene kruid tot spijze. En, het was alzoo. Zijn natuurlijke spijs wordt hier beschreven. Het natuurlijke van hem is hier uitgebeeld door het wild gedierte der aarde, en door het gevogelte der hemelen, aan wie het moeskruid en het groene kruid tot spijze is gegeven. Over deze beide spijzen, zoowel de natuurlijke als de geestelijke, leest men bij David aldus:

“Jehovah doet het gras uitspruiten voor het beest, en het kruid tot dienst des menschen, om het brood uit de aarde te doen voortkomen”
(Psalm 104: 14),

alwaar beest staat voor het wild gedierte der aarde, en tevens voor het gevogelte der hemelen, welke daar genoemd worden in de verzen 11 en 12.

59. Dat hier alleen het moeskruid en het groene kruid den natuurlijken mensch tot spijze strekt, vindt zijn reden hierin: terwijl de mensch wordt wedergeboren en geestelijk wordt, is hij voortdurend in strijd, waarom de Kerk des Heeren eene strijdende Kerk genoemd wordt. Aanvankelijk toch waren de lusten overheerschend, want de gansche mensch is uit louter lusten en daaruit voortvloeiende valschheden samengesteld. Wanneer hij wordt wedergeboren, kunnen zijne lusten en valschheden niet terstond opgeheven worden, want dat zou gelijk staan met den ganschen mensch te vernietigen; hij heeft zichzelf immers geen ander leven verworven. Daarom worden booze geesten voor langen tijd bij hem gelaten, om zijne lusten op te wekken, zoodat deze op ontelbare wijzen kunnen worden verzwakt, en wel zoodanig, dat zij door den Heer tot iets goeds gebogen kunnen worden, en de mensch aldus kan worden hervormd. De booze geesten die den felsten haat koesteren tegen alles wat goed en waar is, dat is tegen al wat behoort tot de liefde en het geloof in den Heer — en deze alleen zijn goed en waar omdat zij het eeuwige leven in zich hebben — deze booze geesten laten tijdens de worsteling den mensch geen andere spijs dan hetgeen vergeleken wordt met moeskruid en met het groene kruid. De Heer echter geeft hem ook spijs, die vergeleken wordt met het zaadzaaiende kruid, en met geboomte waarin vrucht is, en dit is rust en vrede, met hun vreugde en geluk; dit geschiedt bij tusschenpoozen. Als de Heer den mensch niet beschermen zou ieder oogenblik, en zelfs in elk kleinste oogenblik, zou hij terstond te gronde gaan, want er heerscht in de wereld der geesten zulk een doodelijke haat jegens alles wat met de liefde tot en het geloof in den Heer samenhangt, dat het in het geheel niet beschreven kan worden. Dat dit zoo is, kan ik met stelligheid verzekeren, daar ik nu sinds verscheidene jaren, ook al was ik in het lichaam, met geesten in het andere leven geweest ben, door booze geesten omgeven, ja zelfs door de allerslechtsten en somtijds door duizenden, wien het was toegestaan om

hun gif uit te spuwen en mij op alle mogelijke wijzen aan te vallen. Maar toch konden zij mij niet in het minst een haar krenken, zóó werd ik door den Heer beschermd. Door de ondervinding van zooveel jaren ben ik volkomen onderricht over de wereld der geesten, hoedanig zij is, alsmede over den strijd welken zij, die wedergeboren worden, noodzakelijk moeten ondergaan, willen zij het geluk van het eeuwige leven oerwerven. Maar omdat niemand uit eene algemeene beschrijving aldus onderricht kan worden, dat hij gelooft zonder twijfel, zullen in de volgende bladzijden, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, de bijzonderheden hiervan besproken worden.

60. *Vers 31. En God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed. En het was avond geweest, en het was morgen geweest, de zesde dag.* Hier wordt gezegd, zeer goed; in de vorige verzen alleen goed, omdat nu die dingen, die tot het geloof behooren, één uitmaken met hetgeen tot de liefde behoort; aldus is er een huwelijk gesloten tusschen het geestelijke en het hemelsche.

61. Geestelijk worden alle dingen genoemd die tot de erkentnissen des geloofs behooren, en hemelsch alles wat behoort tot de liefde tot den Heer en jegens den naaste: het eerste heeft betrekking op het verstand van den mensch, het tweede op den wil.

62. De tijden en staten der wedergeboorte des menschen worden in het algemeen en in het bijzonder verdeeld in zes perioden, en worden de dagen Zijner schepping genoemd, want bij graden wordt uit wat geen mensch was, eerst iets, hoewel weinig, dan meer, tot op den zesden dag, waarop hij een beeld wordt.

63. Intusschen strijdt de Heer voortdurend voor hem tegen het booze en valsche, en bevestigt hem door worstelingen in het ware en goede. De tijd der worsteling is de tijd van het werken des Heeren; daarom wordt de wedergeboren mensch bij de Profeten het werk der vingeren Gods genoemd, en Hij rust niet vóór de liefde overheerscht, dan houdt de strijd op. Wanneer het werk geslaagd is, zoodat het geloof met de liefde verbonden is, dan wordt het zeer goed genoemd, omdat dan de Heer op hem werkt als op Zijne gelijkenis. Aan het einde van den zesden dag trekken de booze geesten terug en volgen de goede geesten hen op, en hij wordt ingeleid in den Hemel of in het hemelsche paradijs, waarover in het volgende hoofdstuk.

64. *Dit nu is de innerlijke zin van het Woord, zijn wezenlijkst leven zelf, dat nergens uit den letterlijken zin blijkt. Maar de verborgenheden zijn er zoo vele, dat boekdeelen niet zouden kunnen volstaan om ze te verklaren. Niet dan zeer weinige zijn hier medegedeeld, en wel van dien aard, dat zij kunnen bevestigen, dat hier over de wedergeboorte wordt gehandeld, en dat deze voortschrijdt van*

den uiterlijken mensch naar den innerlijken. Aldus worden de Engelen het Woord gewaar; van al wat de letter betreft weten zij niets; zelfs kennen zij niet een eenig woord naar deszelfs naastbijliggende beteekenis, zooveel te minder de namen van landen, steden, rivieren, personen, namen die zoo vaak in de historische en profetische boeken voorkomen. Zij hebben eenig en alleen een denkbeeld van die dingen, welke met de woorden en namen worden bedoeld. Zoo verstaan zij onder Adam in het Paradijs de Oudste Kerk, en zelfs nog niet eens de Kerk, maar het geloof dier Oudste Kerk in den Heer; onder Noach de Kerk die bij het nageslacht overbleef en voortduurde tot Abram's tijd; onder Abraham geenszins hem die als mensch geleefd heeft, maar het heilbrengend geloof dat hij uitbeeldde, en alzoo verder; derhalve geestelijke en hemelsche dingen, geheel en al onttrokken aan de naastbijliggende beteekenis der woorden en namen.

65. Eenige geesten die in den eersten voorhof des Hemels waren opgenomen, en van daaruit met mij spraken toen ik het Woord las, zeiden dat zij daar niets van een enkel woord of van den letter verstonden, maar alleen de dingen welke de woorden in den dichtst-nabijgelegen innerlijken zin beteekenden, en die dingen verklaarden zij zoo schoon te zijn, zich ontvouwend in zulk eene orde, en hen dermate ontroerend, dat zij het een heerlijkheid noemden.

66. Er zijn, in het algemeen genomen, vier verschillende stijlen in het Woord: de Eerste is die van de Oudste Kerk; de wijze waarop zij zich uitdrukten was van dien aard, dat, wanneer zij aardsche en wereldsche dingen noemden, zij aan de geestelijke en hemelsche dingen dachten, welke deze uitbeelden, om welke reden zij zich niet alleen uitdrukten door uitbeeldingen, maar deze ook rangschikten in eene om zoo te zeggen historische reeks, teneinde er meer leven aan te geven, iets waarin zij het grootste welbehagen schepten. Deze stijl wordt bedoeld toen Hanna profeteerde, zeggende:

“Spreekt hoog, hoog; dat iets ouds uit uwen mond ga” (1 Samuel 2: 3).

Bij David heeten die uitbeeldingen “verborgenheden van oudsher” (Psalm 78: 2, 3, 4). Van de nakomelingen der Oudste Kerk had Mozes, hetgeen hij geschreven heeft over de schepping en den hof van Eden, tot aan Abram's tijd. De Tweede stijl is de historische, voorkomende in de Boeken van Mozes van Abram's tijd af en verder, en in de boeken van Jozua, Richteren, Samuel en Koningen; hierin zijn de geschiedkundige gegevens volkomen zóó als zij in den letterlijken zin beschreven staan, maar toch bevatten zij in den innerlijken zin, zoowel in het algemeen als in het bijzonder, gansch verschillende dingen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in de volgende hoofdstukken naar hunne volgorde. De Derde stijl is de profetische, ontstaan uit den stijl die door de Oudste Kerk vereerd werd; deze heeft geen geleidelijken voortgang, noch eene historische

inleiding, gelijk de oudste stijl, maar is onderbroken en ternauwernood ergens begrijpelijk, tenzij in den innerlijken zin, waarin allerdiepste verborgenheden zijn, die in schoone orde onderling verbonden op elkander volgen. Zij hebben betrekking op den uiterlijken mensch en op den innerlijken, op de velerlei staten der Kerk, op den Hemel zelf, en in het binnenste wezen op den Heer. De Vierde stijl is die van de Psalmen Davids, welke het midden houdt tusschen de profetische en de gewone spreektaal. Hier wordt onder den persoon van David, als Koning, in den innerlijken zin over den Heer gehandeld.

Genesis

Tweede Hoofdstuk

67. *Aangezien het mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gegeven is, den Innerlijken Zin van het Woord te weten, en de diepste verborgenheden daarin vervat zijn, welke nooit eerder in de gedachte van eenig mensch zijn opgekomen, noch ooit er in kunnen oprijzen, tenzij hij vete hoe het met de dingen in het andere leven gesteld is — want het meerendeel der verborgenheden die in den Innerlijken Zin van het Woord liggen, betreft deze dingen, vermeldt en bevat ze — zoo is het mij vergund, deze verborgenheden te onthullen, welke ik nu verscheidene jaren achtereen dat ik met geesten en Engelen mocht omgaan, gehoord en gezien heb.*

68. *Ik ontveins het me niet dat velen zeggen zullen, dat nooit iemand met geesten en Engelen kan spreken, zoolang hij in het lichaam leeft; en ook velen, dat het inbeelding is; weer anderen, dat ik dergelijke dingen vertellen zou, om het vertrouwen te winnen; anderen weer wat anders; maar al deze bedenkingen zullen mij niet weerhouden, want ik heb gezien, gehoord, gevoeld.*

69. *De mensch is door den Heer aldus geschapen dat hij, terwijl hij nog in het lichaam leeft, toch tevens met geesten en Engelen zou kunnen spreken, zooals ook in de oudste tijden geschiedde: hij is immers één met hen, omdat hij een geest is, met een lichaam bekleed. Omdat echter in den loop der tijden de menschen zich dermate in lichamelijke en wereldsche dingen gedompeld hebben, dat zij amper om iets anders meer gaven, is die weg dan ook afgesloten; maar noodra de lichamelijke dingen, waarin hij gedompeld is, terug treden, wordt de weg geopend, en is hij onder geesten en leeft met hen samen.*

70. *Omdat ik openbaar mag maken wat ik verscheidene jaren achtereen gehoord en gezien heb, dient hier eerst gezegd, wat er met den mensch gebeurt, wanneer hij wordt opgewekt, of hoe hij uit het leven in het lichaam tot het leven der eeuwigheid ingaat. En opdat ik weten zou, dat de menschen na den dood leven, is het mij gegeven te spreken en mij te onderhouden met velen, die mij bekend waren tijdens het leven van hun lichaam, en dat niet gedurende een dag of een week, maar gedurende maanden en bijna een jaar, en met wie ik gesproken en mij onderhouden heb als in de wereld. Zij verwonderden zich ten zeerste dat zij, toen zij in het lichaam leefden, zooals met anderen en met de meesten het geval is, in zulk een ongeloofwaren geweest, te meenen, dat zij na den dood niet zouden leven, terwijl toch nauwelijks enkele dagen verlopen na het afleggen van*

het lichaam of zij zijn in het andere leven, want dit is eene voortzetting van het leven.

71. Maar daar deze verborgenheden verstrooid en onsamenvast zouden blijven, indien zij werden doorengemengd met wat den tekst van het Woord betreft, zoo is het mij vergund, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, dezelve toe te voegen in een zekere rangorde, en wel aan het begin en aan het einde van elk hoofdstuk, behalve hetgeen in het voorbijgaan zal ingelascht worden.

72. Hoe dus de mensch uit de dooden wordt opgewekt en tot het eeuwige leven ingaat, is mij vergund aan het einde van dit hoofdstuk mede te deelen.

Tweede Hoofdstuk.

1. En volbracht zijn de hemelen en de aarde, en al hun heir.
2. En GOD had volbracht op den zevenden dag Zijn werk dat Hij gemaakt had; en Hij heeft gerust op den zevenden dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had.
3. En GOD heeft den zevenden dag gezegend en dien geheiligd, omdat Hij op denzelfen gerust heeft van al Zijn werk, hetwelk GOD geschapen had om te volmaken.
4. Dit zijn de geboorten der hemelen en der aarde toen Hij ze schiep; ten dage als JEHOVAH GOD de aarde en de hemelen maakte.
5. En geen struik des velds was nog in de aarde, en geen kruid des velds sproot nog uit, want JEHOVAH GOD had niet doen regenen op de aarde. En er was geen mensch om den aardbodem te bouwen.
6. En eenen damp liet Hij opgaan uit de aarde en hij bevochtigde alle de aangezichten des aardbodems.
7. En JEHOVAH GOD formeerde den mensch uit het stof der aarde, en blies in zijne neusgaten den adem der levens; alzoo werd de mensch tot eene levende ziel gemaakt.
8. En JEHOVAH GOD plantte eenen hof in Eden, tegen het oosten, en Hij stelde aldaar den mensch, dien Hij geformeerd had.
9. En JEHOVAH GOD had alle geboomte uit den aardbodem doen voortspruiten, begeerlijk voor het gezicht, en goed tot spijs; en den boom der levens in het midden van den hof, en den boom der kennis des goeds en des kwaads.
10. En eene rivier was voortgaande uit Eden om den hof te besproeien, en werd vandaar verdeeld, en werd tot vier hoofden.
11. De naam der eerste rivier is Pison: deze is het die het gansche land van Havila omloopt, waar goud is.
12. En het goud van dat land is goed; daar is bdellium, en de steen schoham.
13. En de naam der tweede rivier is Gihon: deze is het die het gansche land Cusch omloopt.
14. En de naam der derde rivier is Hiddékel: deze is gaande naar het oosten van Assur. En de vierde rivier is Frath.
15. En JEHOVAH GOD nam den mensch, en zette em in den hof van Eden, om dien te bouwen, en dien te bewaren.
16. En JEHOVAH GOD gebood den mensch aangaande dien hof, zeggende: van allen boom des hofs zult gij etende eten:

17. Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten: want ten dage als gij daarvan eet, stervende zult gij sterven.

Inhoud.

- 73.** Wanneer de mensch van dood geestelijk is geworden, wordt hij van geestelijk hemelsch, waarover nu gehandeld wordt; vers 1.
- 74.** De hemelsche mensch is de zevende dag, waarop de Heer rust; vers 2, 3.
- 75.** Hetgeen behoort tot zijn weten en rede wordt beschreven door struik en kruid uit den aardbodem, door damp besproeid; vers 5, 6.
- 76.** Zijn leven door het inblazen van de ziel der levens; vers 7.
- 77.** Daarna zijn inzicht door den hof in Eden tegen het Oosten, waarin het geboomte, begeerlijk voor het gezicht, de innerlijke gewaarwordingen van het ware zijn, en het geboomte, goed tot spijze, de innerlijke gewaarwordingen van het goede; de liefde door den boom der levens, het geloof door den boom der kennis; vers 8, 9.
- 78.** De wijsheid door de rivier in den hof; vandaaruit vier rivieren, waarvan de eerste het goede en het ware is; de tweede de erkentenis van alles, wat tot het goede en ware, of tot de liefde en het geloof behoort: deze zijn van den innerlijken mensch. De derde is de rede, de vierde de kennis: deze zijn van den uiterlijken mensch. Uit wijsheid komen zij alle voort, en deze ontspringt aan de liefde tot en het geloof in den Heer; vers 10, 11, 12, 13, 14.
- 79.** De hemelsche mensch is zulk een hof; maar omdat deze des Heeren is, wordt hem wel toegestaan van al die dingen te genieten, maar niet om ze als het zijne te bezitten; vers 15.
- 80.** Hij mag uit elke innerlijke gewaarwording van den Heer weten, wat goed en waar is; doch niet uit zichzelf en de wereld, evenmin de verborgenheden van het geloof navorschen door het zinnelijke en wetenschappelijke, waardoor het hemelsche van hem sterft; vers 16, 17.

De Innerlijke Zin.

81. In dit hoofdstuk wordt over den hemelschen mensch gehandeld, in het voorafgaande is gesproken over den geestelijken mensch, die uit den dooden mensch gemaakt is; omdat echter heden niemand weet wat een hemelsch mensch is, ternauwernood wat een geestelijk mensch is, evenmin wat een dood mensch is, mag ik, opdat men wete wat het verschil is, in het kort uiteenzetten, hoe de een is en hoe de andere. Ten eerste: de doode mensch erkent geen ander waar en goed, dan hetgeen tot het lichaam en tot de wereld behoort, en dit aanbidt hij ook. De geestelijke mensch erkent het geestelijke en hemelsche ware en goede, maar dit vanuit het geloof waaruit hij ook handelt, maar niet zoozeer uit liefde. De hemelsche mensch gelooft en voelt het geestelijke en hemelsche ware en goede en hij erkent geen ander geloof dan hetgeen uit de liefde is, waaruit hij ook handelt. Ten tweede: de doeleinden van den dooden mensch beoogen alleen het lichamelijke en wereldsche leven, en hij weet niet wat het eeuwige leven is, en wat de Heer, en als hij het weet, gelooft hij het niet. De doeleinden van den geestelijken mensch beoogen het eeuwige leven, en aldus den Heer. De doeleinden van den hemelschen mensch zijn gericht op den Heer, en zoo op Zijn Koninkrijk, en op het eeuwige leven. Ten derde: wanneer de doode mensch in strijd is, bezwijkt hij bijna altijd; wanneer hij niet in strijd is, heerschen bij hem het booze en het valsche, en hij is een slaaf. Zijne banden zijn uiterlijke, zooals vrees voor de wet, voor het verlies van het leven, van rijkdommen, weelde en goeden naam. De geestelijke mensch is in strijd, maar overwint altijd; de banden die over hem heerschen, zijn innerlijke en worden banden van het geweten genoemd. De hemelsche mensch is niet in strijd; zoo het booze en het valsche hem belagen, veracht hij ze, waarom hij ook overwinnaar wordt genoemd; hij heeft geen waarneembare banden, waardoor hij in toom gehouden wordt, maar hij is vrij. Zijne banden, die zich niet vertoonen, zijn de innerlijke gewaarwordingen van het goede en ware.

82. Vers 1. *En volbracht zijn de hemelen en de aarde, en al hun heir.* Hieronder wordt verstaan dat de mensch nu geestelijk is geworden, in zooverre dat hij de zesde dag is. De hemel is zijn innerlijke mensch, en de aarde zijn uiterlijke mensch; hun heir zijn de liefde, het geloof, en de erkentenissen daarvan, die eerder zijn aangeduid door de groote lichten en de sterren. Dat de innerlijke mensch hemel, en de uiterlijke mensch aarde wordt genoemd, kan uit de aangehaalde plaatsen van het Woord in het voorgaande hoofdstuk blijken; waaraan ik mag toevoegen wat bij Jesaja staat:

“Ik zal maken dat een man zeldzamer zal zijn dan dicht goud, en een mensch dan fijn goud van Ofir; daarom zal Ik de hemelen met verschrikking beroeren, en de aarde zal bewogen worden van hare plaats” (13: 12, 13).

En elders:

“Gij, die vergeet Jehovah Die u gemaakt heeft; Die de hemelen heeft uitgebreid en de aarde gegrond heeft; maar Ik leg Mijne woorden in uwen mond, en bedek u onder de schaduw Mijner hand, om den hemel uit te breiden en om de aarde te gronden” (51: 13, 16).

Hieruit blijkt dat bij den mensch zoowel van hemel als van aarde gesproken wordt; weliswaar betreft het de Oudste Kerk, maar het innerlijke van het Woord is van dien aard, dat al hetgeen van de Kerk gezegd wordt, ook van ieder lid van de Kerk gezegd wordt: hij toch zou geen deel van de Kerk kunnen uitmaken als hij niet zelf Kerk was, evenals hij, die geen tempel des Heeren is, niet datgene kan zijn wat door den tempel wordt aangeduid, namelijk de Kerk en de Hemel. Het is daarom dan ook dat de Oudste Kerk Mensch in het enkelvoud wordt genoemd.

83. Er wordt gezegd, volbracht zijn de hemelen en de aarde, en al hun heir, wanneer de mensch de zesde dag geworden is; want dan maken geloof en liefde één uit, en wanneer zij één uitmaken, begint in de plaats van het geloof de liefde het voornaamste te zijn, dat wil zeggen, niet het geestelijke, maar het hemelsche is het voornaamste, wat beteekent dat de mensch hemelsch is.

84. *Vers 2, 3. Als nu God op den zevenden dag volbracht had Zijn werk wat Hij gemaakt had, heeft Hij gerust op den zevenden dag van al Zijn werk dat Hij gemaakt had. En God heeft den zevenden dag gezegend en dien geheiligd, omdat Hij op denzelven gerust heeft van al Zijn werk, hetwelk God geschapen had om te volmaken.* De hemelsche mensch is de zevende dag, en omdat de Heer zes dagen aan hem gewerkt heeft, wordt hij Zijn werk genoemd. En omdat de strijd dan ophoudt, wordt er gezegd, dat de Heer van al Zijn werk gerust heeft. Daarom is de zevende dag geheiligd, en — naar die rust — Sabbath genoemd; en aldus is de mensch geschapen, geformeerd en gemaakt; dit kan men duidelijk uit de woorden zien.

85. Dat de hemelsche mensch de zevende dag is, en de zevende dag vandaar geheiligd en om de ingetreden rust Sabbath genoemd is, zijn verborgenheden die nog niet onthuld zijn, ook omdat men niet geweten heeft wat de hemelsche mensch is, weinigen wat de geestelijke mensch is, en zij konden uit onwetendheid wel niet anders dan den geestelijken mensch met den hemelschen vereenzelvigen, hoewel er toch een groot verschil tusschen hen

bestaat; men zie no. 81. Wat den zevenden dag betreft en dat de hemelsche mensch de zevende dag of de Sabbath is, dit blijkt hieruit, dat de Heer Zelf de Sabbath is, waarom Hij ook zegt:

“De Zoon des menschen is een Heer ook van den Sabbath” (Markus 2: 28).

Hierin ligt opgesloten, dat de Heer de Mensch Zelf en de Sabbath Zelf is. Zijn Koninkrijk in de Hemelen en op de aarde wordt door Hem Zelf Sabbath genoemd, of eeuwige vrede en rust. De Oudste Kerk, waarvan hier sprake is, was meer dan de volgende kerken de Sabbath des Heeren. Elke volgende, meest innerlijke Kerk van den Heer was ook een Sabbath; eveneens een ieder die wedergeboren is, wanneer hij hemelsch wordt, omdat hij dan een gelijkenis van den Heer is. Zes dagen van strijd of van arbeid gaan vooraf. Deze zijn in de Joodsche Kerk uitgebeeld door de dagen van arbeid, en door den zevenden dag, die de Sabbath is, want in die Kerk was niets ingesteld, of het was eene uitbeelding van den Heer en van Zijn Koninkrijk. Hetzelfde was ook uitgebeeld door de Ark wanneer deze optrok, en wanneer zij rustte; door het optrekken daarvan in de woestijn worstelingen en verzoekingen, door het rusten de staat van vrede. Daarom zeide Mozes wanneer zij optrok:

“Sta op, Jehovah! en laat Uwe vijanden verstrooid worden en Uwe haters van Uw aangezicht vlieden”;

en wanneer zij rustte, zeide hij:

“Kom weder, Jehovah! tot de tien duizenden der duizenden van Israël!” (Num. 10: 35, 36).

Hier wordt van de ark gezegd, dat zij reisde van den berg van Jehovah om voor hen eene rustplaats uit te speuren (vers 33). De rust van den hemelschen mensch, door den Sabbath uitgebeeld, wordt bij Jesaja beschreven:

“Indien gij uwen voet van den Sabbath afkeert om niet te doen uwen lust op Mijnen heiligen dag en indien gij hetgeen des Sabbaths is eene verlustiging noemt voor den Heiligen Jehovah, die te Beren is, en indien gij dien eert, dat gij uwe wegen niet doet, en uwen eigenen lust niet vindt, noch een woord daarvan spreekt: dan zult gij eene verlustiging zijn voor Jehovah, en Ik zal u doen rijden op de hoogten der aarde, en Ik zal u spijzigen met de erve Jakobs” (58: 13, 14).

De hemelsche mensch is van dien aard, dat hij niet handelt uit zijn eigen lust, maar uit het welbehagen van den Heer, hetgeen ook zijn lust is; zoo smaakt hij vrede en innerlijk geluk, hetgeen hier wordt uitgedrukt door het verheffen op de hoogten der aarde. En tevens geniet hij rust en uiterlijke geneugten, hetgeen wordt aangeduid door het spijzigen met de erve Jakobs.

86. Wanneer de geestelijke mensch, die een zesde dag geworden is, begint een hemelsch mensch te worden — waarvan hier voor het eerst sprake is — dan is hij de Avond van den Sabbath, hetgeen in de Joodsche Kerk is uitgebeeld met de heiliging van den Sabbath beginnende met den Avond. De hemelsche mensch is de Morgen, zooals men aanstonds zal zien.

87. De hemelsche mensch is ook sabbath of rust, omdat de strijd ophoudt, wanneer hij hemelsch wordt; de booze geesten treden terug, de goede geesten komen naderbij, zoo ook de hemelsche Engelen, en wanneer deze tegenwoordig zijn, kunnen booze geesten in het geheel niet aanwezig blijven, maar vluchten ver weg. En omdat niet de mensch zelf gestreden heeft, maar de Heer alleen voor den mensch, wordt er gezegd dat de Heer gerust heeft.

88. Wanneer de geestelijke mensch hemelsch wordt, wordt hij het werk Gods genoemd, omdat de Heer alleen voor hem heeft gestreden, en hem geschapen, geformeerd en gemaakt heeft. Daarom wordt hier gezegd: God heeft Zijn werk op den zevenden dag volbracht, en tweemaal, dat Hij rustte van al Zijn werk. Bij de Profeten wordt de mensch meer dan eens het werk der handen en der vingeren van Jehovah genoemd, zooals bij Jesaja, waar over den wedergeboren mensch gesproken wordt:

“Alzoo zegt Jehovah, de Heilige Israëls, en deszelfs Formeerder: vraagt teekenen van Mij aangaande Mijne kinderen, en beveelt Mij aangaande het werk Mijner handen. Ik heb de aarde gemaakt, en Ik heb den mensch daarop geschapen, Ik! Mijne handen hebben de hemelen uitgebreid, en Ik heb al hun heir bevel gegeven. Want alzoo heeft Jehovah gesproken, Die de hemelen schept, Die God die de aarde formeert en die ze maakt; Hij bevestigt ze, Hij heeft ze niet geschapen dat ze ledig zijn zoude, maar heeft ze geformeerd opdat men daarop wonen zoude. Ik ben Jehovah, en daar is geen God meer behalve Mij” (45: 11, 12, 18, 21).

Hieruit volgt dat de nieuwe schepping of wedergeboorte het werk van den Heer alleen is. Er wordt duidelijk genoeg onderscheid gemaakt bij het gebruik der woorden scheppen, formeerden en maken, zooals hier bij Jesaja:

“Die de hemelen schept, de aarde formeert, en Die ze maakt”,
en elders:

“Een ieder die naar Mijnen Naam genoemd is, en dien Ik geschapen heb tot Mijne eer, dien Ik geformeerd heb, dien Ik ook gemaakt heb” (43: 7).

Evenals in het vorige hoofdstuk, zoo ook hier in dit hoofdstuk: Hij heeft gerust van al Zijn werk, hetwelk God geschapen heeft om te volmaken; en

dit steeds met eene onderscheid makende gedachte in den innerlijken zin, evenzoo overal waar de Heer Schepper, of Formeerder, of Maker wordt genoemd.

89. Vers 4. *Dit zijn de geboorten der hemelen en der aarde, als zij geschapen werden, ten dage als Jehovah God de aarde en de hemelen maakte.* De geboorten der hemelen en der aarde stellen de formeering van den hemelschen mensch voor. Dat nu over zijne formeering gehandeld wordt, blijkt duidelijk, ook uit de bijzonderheden die volgen. Zoo bijvoorbeeld dat nog geen kruid was uitgesproten, dat er nog geen mensch was om den aardbodem te bouwen; vervolgens dat Jehovah God den mensch had geformeerd, en daarna al het gedierte en het gevogelte der hemelen, terwijl deze toch reeds geformeerd waren, zooals in het voorgaande hoofdstuk behandeld is. Daarom is er hier sprake van een anderen mensch, hetgeen ook nog hieruit blijkt, dat nu voor het eerst wordt gesproken van Jehovah God, maar in het voorgaande, toen het den geestelijken mensch betrof, alleen van God. Verder wordt er nu gesproken van aardbodem en veld, in het voorgaande alleen van aarde. En dat in dit vers de hemel eerst wordt gesteld vóór aarde, en daarna aarde vóór hemel, vindt hierin zijn reden, dat de aarde den uiterlijken mensch beteekent, en de hemel den innerlijken mensch bij den geestelijken mensch, in wien de hervorming begint met de aarde of den uiterlijken mensch; hier echter, waar van den hemelschen mensch sprake is, begint zij van den innerlijken mensch, of den hemel, uit.

90. Vers 5 en 6. *En allen struik des velds, eer hij in de aarde was, en al het kruid des velds, eer het uitsproot, want Jehovah God had niet doen regenen op de aarde, en er was geen mensch geweest om den aardbodem te bouwen. En een damp was opgegaan uit de aarde en bevochtigde alle de aangezichten des aardbodems.* Onder struik des velds en kruid des velds wordt in het algemeen verstaan al wat de uiterlijke mensch van hem voortbrengt; de aarde is de uiterlijke mensch zoolang hij geestelijk was; aardbodem evenzoo als veld, is de uiterlijke mensch, wanneer hij hemelsch wordt. Regen, terstond daarop damp genoemd, is de rust van den vrede wanneer de strijd ophoudt.

91. Maar als men niet weet wat de staat van den mensch is wanneer hij van geestelijk hemelsch wordt, kan men onmogelijk inzien wat deze dingen insluiten, want dat is diep verborgen. Wanneer de mensch geestelijk is, wil de uiterlijke mensch aan den innerlijken nog niet gehoorzaamheid betoonen, noch hem dienen, en daarom is er strijd. Maar wanneer hij hemelsch wordt, begint de uiterlijke mensch den innerlijken te gehoorzamen en te dienen, zoodat de strijd ophoudt en rust intreedt (zie no. 87). Deze rust wordt

aangeduid met regen en damp, want datgene, waarmee het uiterlijke des menschen door het innerlijke wordt bevochtigd en besproeid, is als een damp. Deze rust, die de rust van den vrede is, brengt de dingen voort, die struik des velds en kruid des velds worden genoemd; deze zijn in het bijzonder het redelijke en het weten uit hemelsch geestelijken oorsprong.

92. Van welken aard de rust des vredes is van den uiterlijken mensch, wanneer de strijd of de onrust door begeerten en valscheden ophoudt, kan niemand weten, als hij niet den staat van vrede kent. Deze staat is zoo vreugdevol, dat hij ieder denkbeeld van vreugde te boven gaat. Het is niet alleen een ophouden van den strijd, maar het is het leven dat uit den innerlijken vrede komt en den uiterlijken mensch zoo aandoet, dat het niet beschreven kan worden. Dan worden de waarheden des geloofs en de goede dingen der liefde geboren, die van de verheuging des vredes hun leven ontvangen.

93. De Heer beschrijft door Ezechiël den staat van den hemelschen mensch, begiftigd met de rust des vredes, verkwikt door regen, en bevrijd van de dienstbaarheid aan het booze en valsche, aldus:

“Ik zal een verbond des vredes met hen maken, en zal het boos gedierte uit het land doen ophouden, en zij zullen zeker wonen in de woestijn, en slapen in de wouden. En Ik zal dezelve, en de plaatsen rondom Mijnen heuvel, stellen tot Benen zegen; en Ik zal den plasregen doen nederdalen op zijnen tijd; plasregens van zegen zullen er zijn. En het geboomte des velds zal zijne vrucht geven, en het land zal zijne inkomst geven, en zij zullen zeker zijn op hun aardbodem; en zullen weten dat Ik Jehovah ben, als Ik de disselboomen hups juks zal hebben verbroken, en hen bevrijd zal hebben uit de hand dergenen, die zich van hen deden dienen: gij nu, o mijne schapen, schapen mijner weide, gij zijt *mensch*, maar Ik ben uw God” (34: 25, 26, 27, 31).

En dat dit geschiedt op den derden dag, welke in het Woord hetzelfde beteekent als de zevende dag, wordt door Hosea beschreven:

“Hij zal ons na twee dagen levend maken; op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen, en wij zullen voor zijn aangezicht leven, en wij zullen kennen, en wij zullen vervolgen om Jehovah te kennen, Zijn uitgang is bereid als de dageraad, en Hij zal tot ons komen als een regen, als een avondregen die de aarde bevochtigt” (6: 2, 3).

En dat dit wordt vergeleken bij het gewas des velds, zien wij bij Ezechiël, waar van de Oude Kerk sprake is:

“Ik heb u als het gewas des velds gegeven, en gij zijt gegroeid, en groot geworden, en zijt gekomen tot sierlijkheid der sierlijkheden” (16: 7),

en ook met een spruit der plantingen en met een werk der handen van Jehovah God (Jesaja 60: 21).

94. *Vers 7. En Jehovah God had den mensch geformeerd uit het stof der aarde, en in zijne neusgaten geblazen den adem der levens, en den mensch gemaakt tot eene levende ziel.* Met den mensch te formeeren uit het stof der aarde wordt de uiterlijke mensch van hem bedoeld, die te voren nog geen mensch was, want in vers 5 is gezegd, dat er nog geen mensch was om den aardbodem te bouwen. In zijne neusgaten den adem der levens te blazen beteekent: hem het leven van geloof en liefde te geven; de mensch gemaakt tot eene levende ziel, wil zeggen dat de uiterlijke mensch ook levend geworden is.

95. Er wordt hier over het leven van den uiterlijken mensch gehandeld, in de beide vorige verzen over het leven van zijn geloof of verstand, in dit vers over het leven van zijn liefde of zijn wil. De uiterlijke mensch wilde tevoren den innerlijken mensch niet gehoorzamen en dienen, maar streed voortdurend tegen hem, om welke reden de uiterlijke mensch toen geen mensch was. Nu evenwel de mensch hemelsch is geworden, begint de uiterlijke mensch den innerlijken mensch gehoorzaamheid te betoonen en hem te dienen, en wordt hij ook een mensch en wel door het leven van het geloof en door het leven van de liefde; het leven van het geloof bereidt hem voor, het leven der liefde maakt dat hij een mensch is.

96. Dat gezegd wordt Jehovah God blies in de neusgaten, heeft dezen grond: bij de Ouden en in het Woord wordt onder neusgaten verstaan al wat aangenaam is, wegens den reuk, die de innerlijke gewaarwording beteekent. Zoo wordt herhaaldelijk van Jehovah gezegd dat Hij den reuk van den vrede rook, welke uitging van de brandoffers en van de dingen welke Hem en Zijn Koninkrijk uitbeeldden; en daar al hetgeen tot de liefde en tot het geloof behoort, Hem in hoogste mate aangenaam is, wordt gezegd dat Hij in de neusgaten den adem der levens blies. Vandaar ook wordt de Gezalfde van Jehovah, of de Heer, "Adem der neuzen" genaamd (Klaagliederen 4: 20). En het is uit hoofde van deze beteekenis dat de Heer zelf op de discipelen blies:

"Hij blies en zeide: ontvangt den Heiligen Geest" (Joh. 20: 22).

97. Dat het leven door inblazing en door adem wordt beschreven, is ook om deze reden, dat de menschender Oudste Kerk de staten der liefde en van het geloof innerlijk gewaar werden door de staten der ademhaling, welke staten in hun nageslacht allengs veranderd zijn. Over deze ademhaling kan nog niets gezegd worden, daar heden ten dage alles dienaangaande geheel verborgen is. De Oudsten wisten dit wel, en die in het andere leven zijn, weten het, maar op deze aarde weet dit nog niemand; vandaar dat de geest of het leven met

den wind werd vergeleken; wanneer de Heer spreekt van de wedergeboorte van den mensch, bedient Hij zich ook van deze gelijkenis:

“De geest of de wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn stem maar gij weet niet vanwaar hij komt, en waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk die uit den geest geboren is” (Joh. 3: 8).

Bij David evenzoo:

“Door het Woord van Jehovah zijn de hemelen gemaakt, en door den geest, of den wind, van Zijn mond, al hun heir” (Psalm 33: 6).

En bij denzelfde:

“Neemt Gij hunnen adem weg, zij sterven, en zij keeren weder tot hun stof; zendt Gij Uwen Geest uit, zoo worden zij geschapen, en Gij vernieuwt de aangezichten des aardbodems” (Psalm 104: 29, 30).

Dat de adem wordt genomen voor het leven des geloofs en der liefde, blijkt bij Job:

“Deze geest is in den mensch, en de adem van Schaddai maakt henlieden verstandig” (32: 8),

voorts bij denzelfde:

“De Geest Gods heeft mij gemaakt, en de adem van Schaddai heeft mij levend gemaakt” (33: 4).

98. Vers 8. *En Jehovah God had eenen hof geplant in Eden tegen het Oosten; en Hij stelde aldaar den mensch, dien Hij geformeerd had.* Onder hof wordt het inzicht verstaan, onder Eden de liefde, onder Oosten de Heer. Vandaar onder een hof in Eden tegen het Oosten het inzicht van den hemelschen mensch, hetwelk door de liefde van den Heer invloeit.

99. Bij den geestelijken mensch is het leven zoo gesteld of geordend, dat de Heer weliswaar invloeit door het geloof in de dingen van zijn verstand, van zijn rede, en van zijn kennis, maar daar zijn uiterlijke mensch met zijn innerlijken mensch in strijd is, schijnt het hem toe als kwam hem het inzicht niet van den Heer, maar van hemzelf door middel van de dingen van zijn wetenschap en rede; daarentegen is het leven of de orde des levens van den hemelschen mensch zoo, dat het de Heer is, die door de liefde en door het geloof van de liefde invloeit in de dingen van zijn verstand, van zijn rede en van zijn kennis. En daar hij niet in strijd is, voelt hij dat dit zoo is; bijgevolg, de orde die bij den geestelijken mensch nog verstoord is, is bij den hemelschen mensch hersteld. Deze orde, of deze mensch, wordt een hof van Eden tegen het oosten genoemd. In den hoogsten zin is de hof geplant door Jehovah God in Eden tegen het oosten de Heer Zelf; in den meest innerlijken zin, die tevens ook de algemeen is, het Rijk des Heeren en de Hemel, waarin de

mensch wordt gesteld wanneer hij hemelsch is geworden. Zijn staat is dan deze, met de Engelen in den Hemel te zijn, en als het ware een van hen; want de mensch is zoo geschapen dat hij gedurende zijn leven op aarde tevens in den Hemel is; dan zijn al zijne gedachten en alle de voorstellingen van zijne gedachten, ja zelfs de woorden en handelingen geopend, en het hemelsche en geestelijke is daarin, en zij staan open tot aan den Heer toe, want het leven des Heeren is in een ieder en maakt, dat hij de innerlijke gewaarwording heeft.

100. Dat de hof het inzicht beteekent, en Eden de liefde, komt ook uit bij Jesaja:

“Jehovah zal Zion troosten, Hij zal troosten al hare woeste plaatsen, en Hij zal hare woestijn maken als Eden, en hare verlatenheid als den hof van Jehovah: vreugde en blijdschap zal daarin gevonden worden, dankzegging en eene stem des gezangs” (51: 3),

alwaar woestijn, vreugde en dankzegging woorden zijn, bij den Profeet, die de hemelsche dingen des geloofs uitdrukken, of welke der liefde zijn; verlatenheid, blijdschap en een stem des gezangs betreffen de geestelijke dingen des geloofs, die ook de dingen des verstands zijn; gene staan in betrekking tot Eden, deze tot den hof; want, bij dezen Profeet, ontmoet men heel geregeld twee uitdrukkingen voor een en hetzelfde ding, waarvan de eene de hemelsche, en de andere de geestelijke dingen aanduidt. Overigens zal in vers 10 gezien worden wat de hof in Eden beteekent.

101. Dat de Heer het oosten is, blijkt ook herhaaldelijk uit het Woord, zoo bij Ezechiël:

“Hij leidde mij tot de poort, de poort die den weg naar het oosten zag. En ziet, de heerlijkheid des Gods van Israël kwam van den weg van het oosten, en Zijne stem was als het geruisch van vele wateren, en de aarde werd verlicht van Zijne heerlijkheid” (43: 1, 2, 4).

Omdat de Heer het Oosten is, daarom werd in de uitbeeldende Joodsche Kerk, voor de oprichting van den tempel, voorgeschreven het gelaat bij het bidden naar het oosten te wenden.

102. Vers 9. *En Jehovah God had alle geboomte uit het aardrijk doen spruiten, begeerlijk voor het gezicht, en goed tot spijsze; en den boom der levens in het midden van den hof, en den boom der kennis des goeds en des kwaads.* Boom beteekent de innerlijke gewaarwording; boom begeerlijk voor het gezicht, de innerlijke gewaarwording van het ware; boom goed tot spijsze, de innerlijke gewaarwording van het goede; boom der levens de liefde en het geloof daaruit; boom der kennis des goeds en des kwaads, het geloof dat voortkomt uit het zinnelijke of de kennis.

103. Dat boomen hier innerlijke gewaarwordingen beteekenen, vindt daarin zijn oorzaak, dat hier gehandeld wordt over den hemelschen mensch; anders wordt het wanneer er sprake is van den geestelijken mensch, want zooals het subject is, zoo is ook het praedicaat.

104. Maar wat innerlijke gewaarwording is, is heden ten dage onbekend. Zij is een soort van innerlijk gevoel, eenig en alleen van den Heer komend, of iets waar en goed is; in de Oudste Kerk was zij zeer wel bekend; bij de Engelen is zij zoo voor den dag tredend, dat zij door haar weten en kennen wat waar is en goed, wat van den Heer komt en wat van henzelf, en dat zoo iemand hen nadert, zij weten wie hij is, alleen al aan zijn nadering en aan een enkele zijner gedachten. De geestelijke mensch heeft geen innerlijke gewaarwording, maar een geweten; de doode mensch heeft nog niet eens een geweten, en het meerendeel weet niet wat het geweten is, nog minder wat innerlijke gewaarwording is.

105. De boom der levens is de liefde en het geloof daaruit; in het midden van den hof is, in den wil van den innerlijken mensch. Het voornaamste wat de Heer bij den mensch en den Engel bezit, is de wil, welke in het Woord hart genoemd wordt; maar daar niemand het goede kan doen uit zichzelf, is de wil of het hart niet des menschen, alhoewel het den mensch toegeschreven wordt; de mensch heeft begeerten, en deze noemt hij wil. Aangezien de wil het midden van den hof is, alwaar de boom der levens is, en de mensch geen wil heeft, maar begeerten, daarom is de boom der levens de Barmhartigheid des Heeren, uit Wien alle liefde en geloof zijn, bijgevolg alle leven.

106. Maar, in hetgeen volgt, zal nog meer worden uitgeweid over wat de boom van den hof is, of de innerlijke gewaarwording; wat de boom der levens of de liefde en het geloof daaruit; wat de boom der kennis, of het geloof uit het zinnelijke en de kennis.

107. Vers 10. *En eene rivier was voortgaande uit Eden, om dezen hofte bewateren; en werd van daar verdeeld, en werd tot vier hoofden.* Rivier uit Eden beteekent de wijsheid uit de liefde die Eden is; den hof bewateren is inzicht geven; van daar verdeelen in vier hoofden, is de beschrijving van het inzicht door vier rivieren, zooals uit het vervolg zal blijken.

108. Wanneer de Oudsten den mensch bij een hof vergeleken, vergeleken zij ook de wijsheid en al de dingen die der wijsheid zijn, bij rivieren, ja, zij vergeleken ze niet alleen daarmede, maar noemden ze zoo, want aldus was hun spraakgebruik. Evenzoo was het later bij de Profeten, die zich nu eens van eene vergelijking, dan weer van een benaming bedienden, zooals bij Jesaja:

“Uw licht zal in de duisternis opgaan, en uwe donkerheid zal zijn als het licht des daags, en gij zult zijn als een gewaterd hof, en als een springader der wateren, welker wateren niet ontbreken” (58: 10, 11), alwaar sprake is van hen, die het geloof en de liefde ontvangen. En evenzoo: “Gelijk de dalen worden zij geplant, gelijk de hoven aan de rivieren; Jehovah heeft ze geplant als tenten, als de cederboomen aan de wateren” (Num. 24: 6),

alwaar het de wedergeborenen betreft. Bij Jeremia:

“Gezegend de man, die op Jehovah vertrouwt, hij zal zijn als een boom die aan het water geplant is, en zijne wortelen uitschiet aan een rivier” (17: 7, 8).

Dat het niet meer een vergelijking met een hof en met boomen aan rivieren betreft, maar een werkelijke benaming, blijkt bij Ezechiël:

“De wateren maakten hem groot, de afgrond der wateren maakte hem hoog; een rivier ging rondom zijne beplanting, en zond zijne waterleidingen uit tot alle boomen des velds; hij werd schoon gemaakt in zijne grootheid, in de lengte van zijn twijgen, want zijn wortel was aan vele wateren: de cederen in Gods hof verduisterden hem niet, de denneboomen waren zijne takken niet gelijk, en de platanen waren niet gelijk zijne scheuten; geen boom in Gods hof was hem gelijk in zijne schoonheid; Ik had hem schoon gemaakt door de veelheid zijner takken, en alle boomen van Eden, die in Gods hof waren, benijdden hem” (31: 4, 7, 8, 9).

Uit deze aanhalingen blijkt, dat wanneer de Oudsten den mensch of al wat des menschen is, wat hetzelfde is, met een hof vereenzelvigden, zij daar ook wateren en rivieren aan toevoegden waardoor hij besproeid werd, en dat zij onder wateren en rivieren al de dingen verstonden, die hem in wasdom deden toenemen.

109. Dat de wijsheid en het inzicht, ofschoon het schijnt dat zij van den mensch waren, eenig en alleen van den Heer zijn, als eerder gezegd, wordt ten duidelijkste uitgesproken door dergelijke uitbeeldingen bij Ezechiël:

“Ziet, er vloten wateren uit onder den dorpel des huizes naar het oosten; want het voorste deel van het huis was in het oosten, en Hij zeide: deze *wateren* vlieten uit naar de grenzen van het oosten, en dalen af in het vlakke veld, en komen naar de *zee*, in de *zee* uitgebracht zijnde, zoo worden de *wateren* gezond; en het zal geschieden dat alle levende ziel die er wemelt, overal waarhenen het *water der rivieren* komt, leven zal. En aan de *rivier*, aan haren oever, zal van deze en gene zijde opgaan

allerlei spijsgeboomte, welks twijg niet zal afvallen, noch de vrucht daarvan vergaan; in zijne maanden zal hij herboren worden; want zijne *wateren* vlieten uit het heiligdom, en zijne vrucht zal daarom zijn tot spijsze, en zijn blad tot heeling” (47: 1, 8, 9, 12).

Hier wordt de Heer aangeduid door het Oosten, en door het heiligdom, waarvan de wateren en de rivieren uitgaan. Evenzoo bij Johannes:

“Hij toonde mij eene zuivere *rivier van het water des levens*, klaar als kristal, voortkomende uit den troon Gods, en des Lams: in het midden van hare straat, en op de eene en de andere zijde der *rivier*, was de boom des levens, voortbrengende twaalf vruchten, van maand tot maand gevende zijne vrucht; en de bladeren des booms waren tot genezing der Heidenen” (Openb. 22: 1, 2).

110. Vers 11, 12. *De naam der eerste rivier is Pison: deze is het die het gansche land van Havila omloopt, waar goud is. En het goud van dit land is goed; daar is ook bdellium, en de steen schoham.* De eerste rivier of Pison beteekent het inzicht des geloofs uit liefde; het land Havila het gemoed; goud het goede; bdellium en schoham het ware. Dat het goud tweemalen genoemd wordt, komt omdat het beteekent het goede van de liefde en het goede van het geloof uit liefde; en dat er van bdellium en schoham gesproken wordt, komt omdat het eene staat voor het ware der liefde, het andere voor het ware des geloofs uit liefde. Van dien aard is de hemelsche mensch.

111. Maar het is uiterst moeilijk om te zeggen hoe deze dingen zich in den innerlijken zin verhouden, want zij zijn heden ten dage onbekend, zoo wat geloof uit liefde is, wat wijsheid en wat het inzicht daaruit. Want de uiterlijke menschen kennen nauwelijks iets anders dan wetenschap, welke zij ook wel inzicht en wijsheid, en geloof noemen. Zij weten zelfs niet wat liefde is, en velen hunner niet wat wil is en verstand, en dat deze samen één gemoed uitmaken, alhoewel deze dingen onderscheiden zijn, zelfs streng en scherp onderscheiden, en dat de gansche Hemel door den Heer zeer onderscheidenlijk is geordend al naar de verschillen van liefde en geloof, welke ontelbaar zijn.

112. Maar men moet weten, dat nooit eenige wijsheid kan bestaan tenzij uit liefde, dus uit den Heer; noch ooit eenig inzicht tenzij uit het geloof, en dus eveneens uit den Heer. Evenmin ooit eenig goeds zoo niet uit de liefde, en dus uit den Heer; noch ooit eenig waars zoo niet uit het geloof, en dus uit den Heer. Al hetgeen uit de liefde en het geloof, en dus uit den Heer, niet voortkomt, wordt weliswaar ook zoo genoemd, maar het is onecht.

113. Niets is gebruikelijker in het Woord dan dat het goede der wijsheid of der liefde wordt aangeduid en uitgebeeld door goud. Al het goud in de Ark, in

den tempel, in de gouden tafel, in de kandelaren, in de vaten, op de gewaden van Aäron, beteekende en beeldde uit het goede der wijsheid of der liefde. Zoo is het ook bij de Profeten, als bij Ezechiël:

“In uwe wijsheid, en in uw inzicht, hebt gij vermogen voor u verkregen, en gij hebt *goud* en zilver verkregen in uwe schatten” (28: 4),

alwaar duidelijk gezegd wordt dat uit wijsheid en inzicht goud en zilver komt, of het goede en het ware, want het zilver beteekent hier het ware, zoo ook het zilver in de Ark en in den Tempel. Bij Jesaja:

“Een hoop kemelen zal u bedekken, dromedarissen van Midian en Hefa, zij allen uit Scheba zullen komen; *goud* en wierook zullen zij aanbrengen, en zij zullen den overvloedigen lof van Jehovah boodschappen” (60: 6).

Zooals ook de wijzen uit het oosten, die tot Jezus kwamen, toen Hij geboren was, en neervielen en Hem aanbaden, hunne schatten openden en Hem ten geschenke boden goud, wierook en myrrhe. (Matth. 2: 1, 11). Ook daar beteekent goud het goede, wierook en myrrhe de dingen die aangenaam zijn, daar zij uit de liefde en uit het geloof voortkomen, waarom zij ook worden geheeten de overvloedige lof van Jehovah. Ook bij David:

“Hij zal leven, en hij zal hem geven van het *goud* van Scheba, en hij zal geduriglijk voor hem bidden, allen dag zal hij hem zegenen” (Psalm 72: 15).

114. Het ware des geloofs is ook in het Woord aangeduid en uitgebeeld door edelgesteenten, zoo door die op den borstlap des gericht, en op de schouderbanden van Aäron's efod; op den borstlap beeldden goud, hyacinth, purper, dubbel gedoopt scharlaken, en fijn getweerd linnen de dingen uit die der liefde zijn; edelgesteente al de dingen welke van het geloof uit de liefde komen; evenzoo is het met de twee steenen ter gedachtenis op de schouderbanden des efods, welke van schoham waren, omvat in gouden kastjes (Exodus 28: 9 tot 22). Hetgeen ten duidelijkste wordt gezegd bij Ezechiël, waar sprake is van den mensch die de hemelsche rijkdommen bezit, de wijsheid en het inzicht:

“Vol van wijsheid, en volmaakt in schoonheid, waart gij in *Eden, den hof* Gods; alle kostelijk gesteente was uw deksel, robijn, topaas, diamant, tharschisch, *schoham* en jaspis; saffier, chrysopraas, smaragd; en *goud*, het werk uwer trommelen en uwer pijpen, in u, ten dage als gij geschapen werd, waren zij bereid; gij waart volkomen in uwe wegen, van den dag af, dat gij *geschapen* zijt” (28: 12, 13, 15).

Een ieder kan het duidelijk zijn, dat met deze woorden de hemelsche en geestelijke dingen des geloofs zijn bedoeld, en niet steenen; ja, elke steen op zichzelf beeldde iets wezenlijks van het geloof uit.

115. Wanneer de Oudsten een land noemden, dachten zij aan de beteekenis welke dat land had; zooals heden ten dage zij, die begrijpen, dat het land Kanaän en de berg Zion den Hemel beteekenen, wanneer deze namen genoemd worden, geenszins denken aan dat land, noch aan dien berg, maar alleen aan hetgeen zij beteekenen. Zoo is het hier met het land van Havila, dat ook nog genoemd wordt in Genesis 25: 18, alwaar sprake is van de zonen van Ismaël, die

“woonden van *Havila* tot *Sur* toe, hetwelk tegenover de aangezichten van Egypte is, daar gij gaat naar Assur”.

Zij, die een hemelsch denkbeeld hebben, zien in deze woorden alleen het inzicht en wat aan het inzicht ontvloeit; evenzoo ook voelen zij in het *omgeven* van de rivier Pison, die het gansche land van Havila omloopt, het *invloeiën*, zoo ook in het *omvat* zijn in gouden zetting der schoham-steenen op de schouderbanden des efods van Aäron (Exodus 28: 11), dat het goede der liefde in het ware des geloofs invloede. Evenzoo op vele andere plaatsen.

116. Vers 13. *En de naam der tweede rivier is Gihon; deze is het die het gansche land Cusch omloopt.* De tweede rivier, die Gihon wordt genoemd, beteekent de erkenning van alle de dingen die tot het goede en ware behooren, of tot de liefde en het geloof; het land Cusch het gemoed of het vermogen. Het gemoed bestaat uit wil en verstand; de dingen die de eerste rivier betreffen, hebben betrekking op den wil; die welke de tweede rivier betreffen, op het verstand, waartoe de erkenningen van het goede en ware behooren.

117. Het land Cusch of Ethiopië vloeide ook over van goud, van edelgesteente, en van reukwerken, welke, als gezegd, het goede en het ware beteekenen en al het “welbehagen dat daarvan uitgaat, zooals het welbehagen dat de erkenningen der liefde en des geloofs geven, hetgeen gezien kan worden uit de eerder gedane aanhalingen, nr. 113, bij Jesaja 60: 6; Mattheus 2: 1, 11; David, Psalm 72: 15. Dat onder Cusch, of Ethiopië, alsmede onder Scheba in het Woord dergelijke dingen worden verstaan, blijkt bij de Profeten, zooals bij Zefanja, alwaar de rivieren van Cusch ook genoemd worden:

“In den morgen geeft Hij Zijn recht in het licht, want dan zal Ik tot de volken eene reine spraak wenden, opdat zij allen den naam van Jehovah aanroepen, opdat zij Hem dienen met een eenparigen schouder; van de zijden der rivieren van *Cusch* zullen mijne aanbidders mijne gave brengen” (3: 5, 9, 10).

En bij Daniël, wanneer gehandeld wordt over den Koning van het noorden en van het zuiden:

“Hij zal heerschen over de verborgen schatten des gouds en des zilvers, en over al de gewenschte dingen van Egypte; en die van *Libyë* en *Ethiopië* zullen in zijn gangen wezen” (11: 43),

alwaar Egypte staat voor de vergaderde kennis, Ethiopië voor de erkenenissen. Bij Ezechiël:

“De kooplieden van *Scheba* en Raëma waren uwe kooplieden, met alle geurspecerij, en met alle kostelijk gesteente, en goud” (27: 22), waarmede desgelijks de erkenenissen des geloofs zijn bedoeld. Bij David, waar van den Heer sprake is, bijgevolg van den hemelschen mensch:

“In Zijne dagen zal de rechtvaardige bloeien, en de veelheid van vrede, totdat de maan niet meer zij, de koningen van Tharsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengen; de koningen van *Scheba* en Seba zullen gaven toevoeren” (Psalm 72: 7, 10).

Door hetgeen hier voorafgaat en volgt, wordt duidelijk dat er sprake is van de hemelsche dingen des geloofs. Dezelfde beteekenissen zijn uitgedrukt door de koningin van Scheba die tot Salomo kwam en hem raadselen stelde, en hem geurige specerijen, goud en edelgesteente bracht (1 Koningen 10: 1, 2, 3). Want al hetgeen vervat is in de Historische Boeken des Woords, beteekent, beeldt uit en omsluit verborgenheden even zoowel als al hetgeen de Profeten bevatten.

118. Vers 14. *En de naam van de derde rivier is Hiddékel: deze is gaande naar het oosten van Assur. En de vierde rivier is Frath.* De rivier Hiddékel is de rede of het doorzicht van de rede; Assur is het redelijke gemoed; de rivier die oostwaarts naar Assur gaat, beteekent, dat het doorzicht van de rede van den Heer komt door den innerlijken mensch heen in het redelijke gemoed, dat van den uiterlijken mensch is. Frath of Eufath is de wetenschap welke de laatste graad is of het uiteinde.

119. Dat Assur het redelijke gemoed, of het redelijke van den mensch beteekent, komt duidelijk uit bij de Profeten. Zoo bij Ezechiël:

“Zie, Assur was een ceder op den Libanon, schoon van takken, schaduwachtig van loof, en hoog van stam, en zijn top was tusschen dichte takken; de wateren maakten hem groot, de diepte der *wateren* maakte hem hoog; een *rivier* ging rondom zijne plaatsing” (31: 3, 4).

Het redelijke wordt ceder op den Libanon genoemd; top tusschen dichte takken, beteekent de vergaderde kennis van het geheugen waarmede het aldus gesteld is. Nog duidelijker komt het uit bij Jesaja:

“Te dien dage zal er een gebaande weg wezen van Egypte in *Assur*, en *Assur* zal in Egypte komen, en Egypte in *Assur*, en de Egyptenaren zullen *Assur* dienen. Te dien dage zal Israël de derde wezen met Egypte en met *Assur*, een zegen in het midden van het land; want Jehovah Zebaoth zal hen zegenen, zeggende: Gezegend zij Mijn volk, Egypte, en het werk Mijner handen *Assur*, en Mijn erfdeel *Israël*” (19: 23, 24, 25).

Hier en op verscheidene andere plaatsen beteekent Egypte de kennis, *Assur* de rede, en Israël het inzicht.

120. Evenals Egypte staat ook de Eufraath zoowel voor de wetenschap of de vergaderde kennis als voor het zinnelijke waaruit de vergaderde kennis voortkomt, hetgeen duidelijk uit het Woord blijkt bij de Profeten, zoo bij Micha:

“De vijandin heeft gezegd: waar is Jehovah uw God? ten dage als Hij uwe muren zal oprichten, te dien dage zal het besluit verre heengaan, te dien dage zal het ook komen tot u toe, van *Assur* af, en tot de steden van Egypte, en tot de *rivier* (Eufraath)” (7: 10, 11, 12).

Aldus drukten zij de Komst des Heeren uit, die den mensch tot wedergeboorte zou brengen ten einde hem aan den hemelschen mensch gelijk te maken. Bij Jeremia:

“Wat hebt gij te doen met den weg van Egypte, om de wateren van Sihor te drinken? En wat hebt gij te doen met den weg van *Assur* om de wateren van de *rivier* (Eufraath) te drinken?” (2: 18),

alwaar Egypte en Eufraath gelijkerwijs voor de vergaderde kennis staan, *Assur* voor de redeneeringen daarover. Bij David:

“Gij hebt eenen wijnstok uit Egypte overgebracht, hebt de Heidenen verdreven, hebt denzelven geplant; gij hebt zijn ranken uitgebreid tot aan de zee, en zijne scheuten tot aan de *rivier* (Eufraath)” (Psalm 80: 9, 12),

alwaar eveneens de rivier Eufraath staat voor het zinnelijke en voor de vergaderde kennis. Want de Eufraath was de grens tegen *Assur* en tot zoover reikte de heerschappij van Israël, zooals de in het geheugen vergaderde kennis de grens is van het inzicht en van de wijsheid van den geestelijken en van den hemelschen mensch. Hetzelfde wordt bedoeld met hetgeen tot Abraham gezegd is:

“Aan uw zaad zal Ik dit land geven, van den stroom van Egypte af, tot aan de groote rivier, de rivier Eufraath” (Genesis 15: 8).

Deze beide grenzen beteekenen iets dergelijks.

121. Uit deze rivieren kan men opmaken hoedanig de hemelsche orde is, of op welke wijze al wat des levens is voortschrijdt: te weten, van den Heer uit Die de Opgang is; van Hem gaat de wijsheid uit; door de wijsheid het inzicht; door het inzicht de rede; aldus wordt door de rede de vergaderde kennis, welke tot het geheugen behoort, levend gemaakt. Dit is de orde des levens, aldus zijn de hemelsche menschen. Daarom werden dan ook de Oudsten van Israël waar zij de hemelsche menschen uitbeeldden, wijze, verstandige en ervarene mannen genoemd (Deuteronomium 1: 13, 15), eveneens Bezaleël die de ark bouwde, van wien gezegd wordt:

“dat hij vervuld werd met den Geest Gods, in *wijsheid*, in *inzicht*, en in *wetenschap*, en in alle handwerk” (Exodus 31: 3; 35 :31; 36: 1, 2).

122. Vers 15. *En Jehovah God nam den mensch, en zette hem in den hof van Eden, om dien te bouwen, en om dien te bewaren.* Onder hof van Eden worden alle dingen verstaan welke bij den hemelschen mensch zijn, waarover hiervoren; dien bouwen en bewaren, beteekent, dat hem wordt toegestaan van al deze dingen te genieten, maar niet om ze als het zijne te bezitten, want zij zijn des Heeren.

123. Dat deze dingen alle tezamen en elk afzonderlijk des Heeren zijn, erkent de hemelsche mensch, want hij voelt het; de geestelijke mensch erkent zulks ook, maar met den mond, want hij weet het uit het Woord. De wereldscha en lichamelijke mensch erkent dit niet, noch geeft hij het toe, maar al wat bij hem is heet hij het zijne en hij acht, dat zoo hij het verloor, hij gansch te gronde zou gaan.

124. Dat wijsheid, inzicht, rede en wetenschap niet van den mensch, maar des Heeren zijn, blijkt duidelijk uit hetgeen de Heer leert, zoo bij Mattheus, waar de Heer zich vergelijkt met een heer des huizen, die een wijngaard plantte, een tuin daarom zette en dien den landlieden verhuurde (21: 33). Bij Johannes:

“De Geest der waarheid zal u in al de waarheid leiden; want Hij zal van zichzelf niet spreken, maar zoo wat Hij zal gehoord hebben zal Hij spreken. Die zal Mij verheerlijken, want Hij zal uit het Mijne ontvangen, en zal het u verkondigen” (16: 13, 14).

Voorts bij denzelfde:

“Een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij” (3: 27).

Wien het gegeven is slechts enkele verborgenheden des Hemels te weten, die weet dat het zoo is.

125. Vers 16. *En aangaande dien hofgebood Jehovah God den mensch, zeggende: van allen boom des hofs zult gij etende eten.* Eten van allen boom beteekent:

uit innerlijke gewaarwording kennen en weten wat goed en waar is, want, als gezegd, boom staat voor innerlijke gewaarwording. De menschen der Oudste Kerk ontvingen de erkenningen van het ware geloof door openbaringen, want zij spraken met den Heer en met de Engelen; ook werden zij onderricht door gezichten en droomen, hoogst verrukkelijke en paradijsche. Van den Heer hadden zij eene voortdurende innerlijke gewaarwording, van dien aard, dat zoodra zij aan dingen dachten, welke tot het geheugen behoorden, zij terstond voelden of deze wel waar en goed waren, in die mate dat wanneer het valsche zich aan hen voordeed, zij er zich niet alleen van afkeerden, maar er zelfs van gruwden; zoo is ook de staat der Engelen. Maar op de innerlijke gewaarwording der Oudste Kerk is toen de erkenning van het ware en het goede gevolgd, uit hetgeen geopenbaard werd in de eerste tijden, daarna uit hetgeen geopenbaard werd in het Woord.

126. *Vers 17. Maar van den boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten: want ten dage als gij daarvan eet, stervende zult gij sterven.* Het voorafgaande en dit hier beteekent, dat het den mensch vergund is, uit alle innerlijke gewaarwording elke van den Heer komt, te kennen wat het ware en het goede is, maar niet uit zichzelf en uit de wereld; dat wil zeggen dat het niet vergund is de mysteriën des geloofs te doorvorschen door middel van het zinnelijke en de vergaderde kennis, waardoor het hemelsche wezen van het geloof afsterft.

127. Dat de menschen door het zinnelijke en door de vergaderde kennis de mysteriën des geloofs wilden doorvorschen, was niet alleen de oorzaak van den val der Oudste Kerk, te weten van haar nageslacht, waarover in het volgende hoofdstuk, maar is ook de oorzaak van den val van elke Kerk, want daaruit vloeien niet alleen valscheden, maar ook boosheden des levens voort.

128. De wereldsche en lichamelijke mensch zegt in zijn hart: Zoo ik over het geloof en over de dingen des geloofs niet onderricht worde door het zinnelijke, zoodat ik deze zie, of door de vergaderde kennis, zoodat ik deze begrijpe, zal ik geenszins gelooven. Hij bevestigt zich hierin dat de natuurlijke dingen niet met de geestelijke in tegenspraak kunnen zijn; vandaar wil hij van het zinnelijke uit onderricht worden over de hemelsche en Goddelijke dingen, hetgeen echter even onmogelijk is als voor een kameel om door het oog van een naald te gaan. Hoe meer hij langs zinnelijken weg wil te weten komen, des te meer verblindt hij zich, tot hij ten slotte niets meer gelooft, zelfs niet eens dat er iets geestelijke bestaat, en dat er een eeuwig leven is. Uit het beginsel dat hij aannam, komt dit voort. Dit is eten van den boom der kennis des goeds en des kwaads; hoe meer hij daarvan eet, des te meer sterft hij den dood. Wie

evenwel niet uit de wereld wil weten, maar uit den Heer, zegt in zijn hart dat men aan den Heer moet gelooven, dat is: aan de dingen welke de Heer in het Woord gesproken heeft, want deze zijn waarheden, en uit dit beginsel denkt hij; hij bevestigt zich door het redelijke, door de vergaderde kennis, door het zinnelijke en het natuurlijke, en al wat niet tot deze bevestiging dient, doet hij verre van zich.

129. Een ieder kan het bekend zijn dat de eenmaal aangenomen beginselen, zelfs de meest valsche, den mensch regeergin, en dat deze beginselen in iedere wetenschap en in elke redeneering steun vinden, want talloze bevestigingen stroomden toe, en aldus wordt de mensch in het valsche bevestigd. Daarom kan hij, die in beginsel niets wil gelooven vooraleer hij gezien en begrepen heeft, nooit gelooven, want het geestelijke en het hemelsche ziet hij niet met zijn oogen, noch vat hij het met zijn verbeelding. Maar de ware orde is deze dat de mensch wijs wordt uit den Heer, dat is: uit Zijn Woord; dan volgt het eene op het andere en wordt hij ook verlicht in de dingen der rede en der kennis. Nergens toch is het verboden de wetenschappen te beoefenen, want zij strekken het leven tot nut en veraangenamen het; en hem die in het geloof is, is het nooit ontzegd te denken en te spreken zooals de geleerden der wereld; maar uit dit beginsel dan, dat hij gelooft in het Woord des Heeren, en dat hij de geestelijke en hemelsche waarheden door natuurlijke waarheden zooveel als mogelijk bevestigt met de in de geleerde wereld gebruikelijke termen. Het beginsel moet dus uit den Heer genomen worden en niet uit den mensch-zelf; het eene is het leven, maar het andere de dood.

130. De tuin van hem die uit de wereld wijs wil zijn, bestaat uit zinnelijke waarneming en vergaderde kennis; zijn Eden is de liefde tot zichzelf en tot de wereld; zijn Opgang is de Ondergang of hijzelf; zijn rivier Eufraat is al zijn vergaderde kennis welke verdoemd is; de andere rivier gaande naar Assur zijn zijne dwaze redeneeringen waaruit valscheden voortkomen; de derde rivier gaande naar Cusch zijn de beginselen van het booze en valsche welke daaruit ontstaan, en dit zijn de erkenningen van zijn geloof; de vierde is de wijsheid die daaruit voortkomt, welke in het Woord magie wordt genoemd. Daarom duidt Egypte, dat voor wetenschap staat, wanneer zij magisch is geworden, een dergelijk mensch aan, en dit, als vaak in het Woord, omdat de mensch uit zichzelf wijs wil worden; waarover aldus bij Ezechiël:

“Aldus heeft de Heer Jehovah gezegd: Zie, Ik wil aan u, Farao, koning van *Egypte*, groote walvisch die in het midden zijner rivieren ligt; die daar zegt: mijne rivier is de mijne, en ik heb mij gemaakt; en het land *Egypte* zal worden tot eene wildernis en woestheid, en zij zullen weten

dat Ik Jehovah ben, omdat hij gezegd heeft: de *rivier* is mijne, en ik heb mij gemaakt” (29: 3, 9).

Zulke menschen worden ook boomen van Eden in de hel genoemd, bij denzelfden Profeet, ter plaatse waar ook van Farao of den Egyptenaar sprake is, met deze woorden:

“Toen Ik hem ter helle deed nederdalen, met degenen die in den kuil nederdalen; Wien zijt gij alzoo gelijk in heerlijkheid en grootheid, onder *de boomen van Eden*? Wanneer gij zult nedergevoerd worden, met *de boomen van Eden*, tot het lagere land, in het midden der onbesnedenen, met de verslagenen door het zwaard: dat is Farao en zijne gansche bende” (31: 16—18).

Hier beteekenen de boomen van Eden de uit het Woord geputte kennis en erkentissen, welke zij aldus door redeneeringen ontwijden.

* * *

18. En JEHOVAH GOD zeide: het is niet goed, dat de mensch alleen zij; Ik zal hem eene hulpe maken die als bij hem zij.
19. En JEHOVAH GOD formeerde uit de aarde alle beest des velds, en al het gevogelte der hemelen, en Hij bracht die tot den mensch om te zien, hoe hij ze noemen zou: en zoo als de mensch alle levende ziel noemen zoude, dat zou haar naam zijn.
20. En de mensch had de namen genoemd van alle beest, en van het gevogelte der hemelen, en van al het wild gedierte des velds; en voor den mensch vond hij geene hulpe die als bij hem ware.
21. En JEHOVAH GOD deed eenen diepen slaap op den mensch vallen, en hij sliep; en Hij nam eene van zijne ribben, en sloot derzelve plaats toe met vleesch.
22. En JEHOVAH GOD bouwde de ribbe, die Hij van den mensch genomen had, tot eene vrouw, en Hij bracht haar tot den mensch.
23. En de mensch zeide: Deze is ditmaal been van mijne beenen, en vleesch van mijn vleesch! Deswegen zal zij mijne Vrouw heeten, omdat zij uit den man genomen is.
24. Daarom zal de man zijnen vader en zijne moeder verlaten, en zijne vrouw aanhangen, en zij zullen tot één vleesch zijn.
25. En zij waren beiden naakt, de mensch en zijne vrouw, en zij schaamden zich niet.

Inhoud.

131. Er wordt hier gehandeld over het nageslacht der Oudste Kerk, dat naar het eigene streefde.

132. Daar de mensch van dien aard is, dat hij er niet mede tevreden is, door den Heer geleid te worden, maar door zichzelf en door de wereld, dat is: door het eigen-ik geleid wil wezen, handelt het hier over het eigene dat den mensch is toegestaan. Vers 18.

133. Eerst worden hem de neigingen van het goede en de erkenningen van het ware, hem door den Heer verleend, te kennen gegeven; maar hij blijft toch naar het eigene streven. Vers 19, 20.

134. Derhalve wordt hij in den staat van het eigene gesteld, en hem wordt een eigen-ik gegeven, hetgeen is beschreven met de tot vrouw gebouwde ribbe. Vers 21, 22, 23.

135. Dan wordt het hemelscha en geestelijke leven aan het eigen-ik verbonden, zoodat zij tezamen als een geheel schijnen. Vers 24.

136. En er wordt door den Heer onschuld in het eigene gelegd, opdat het niet onwelgevallig zijn zou. Vers 25.

De Innerlijke Zin.

137. De drie eerste hoofdstukken van Genesis handelen in het algemeen over de Oudste Kerk, welke Mensch genoemd wordt, van den eersten tijd af tot den laatsten toen zij ten onder ging; in het voorafgaande deel van dit hoofdstuk was van haar staat van hoogsten bloei sprake, toen de mensch hemelsch was; thans betreft het hen, en het nageslacht dier Kerk, die naar het eigene streefden.

138. Vers 18. *En Jehovah God zeiden: het is niet goed dat de mensch alleen zij; Ik zal hem eene hulpe maken die als bij hem zij.* Onder alleen wordt verstaan, dat de mensch er niet mede tevreden was door den Heer geleid te worden, maar door zichzelf en door de wereld geleid wilde wezen. Met hulpe als bij hem wordt het eigene aangeduid, dat naderhand ook tot vrouw gebouwde ribbe wordt genoemd.

139. In de oude tijden werd van hen die, als hemelche menschen, door den Heer geleid werden, gezegd dat zij alleen woonden, want zij werden niet meer door het booze, of booze geesten, aangevochten. Dit werd ook in de Joodsche Kerk daardoor uitgebeeld dat de Joden, na de heidenen verdreven te hebben, alleen woonden. Daarom wordt in het Woord van de Kerk des Heeren somtijds gezegd, dat zij alleen is, zooals bij Jeremia:

“Maakt u op, trekt op tegen de natie, die rust heeft, die *in zekerheid woont*; die geene deuren noch grendel heeft, die *alleen* wonen” (49: 31).

In de profetie van Mozes: “Israël zal *zeker* wonen, *alleen*” (Dent. 33: 28). Nog sterker komt het uit in de profetie van Bileam:

“Ziet het volk woont *alleen*, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden” (Num. 23: 9),

alwaar heidenen voor het booze staat. Dit nageslacht der Oudste Kerk wilde niet alleen wonen, dat is: geen hemelsch mensch zijn, of als hemelsch mensch door den Heer geleid worden, maar onder de heidenen wezen, evenals de Joodsche Kerk; en omdat het zulks begeerde, wordt er gezegd: het is niet goed dat de mensch alleen zij; want wie begeert is alreeds in het booze, en het wordt hem toegestaan.

140. Uit het wezen der eigenliefde en uit wat volgt kan men zien, dat het eigen ik van den mensch is bedoeld met eene hulpe als bij hem. Maar daar deze mensch der Kerk, waarover het nu gaat, goed van inborst was, werd hem het eigene toegestaan, maar zóó dat het leek het zijne te zijn; vandaar wordt gezegd eene hulpe als bij hem.

141. Men zou tallooze dingen kunnen zeggen over het eigene van den mensch; zoo bijvoorbeeld hoe het daarmede gesteld is bij den lichamelijken en wereldschen mensch, hoe bij den geestelijken mensch, en hoe bij den hemelschen mensch. Bij den lichamelijken en wereldschen mensch maakt het eigene zijn gansche wezen uit, hij kent niets anders dan het eigen ik, en verloor hij dit eigene dan zou hij, als eerder gezegd, meenen te gronde te gaan. Ook bij den geestelijken mensch doet zich het eigene op dergelijke wijze voor, want ofschoon hij weet dat de Heer het leven van allen is, en dat Hij wijsheid en inzicht geeft, en bijgevolg het denken en handelen geeft, gelooft hij het toch niet, zelfs al zegt hij het. De hemelsche mensch echter erkent dat de Heer het leven van allen is, het denken en handelen geeft, want hij voelt dat het aldus is, en hij begeert nooit het eigene. En ofschoon hij het eigene niet begeert, wordt het hem toch door den Heer gegeven, en het is verbonden met alle innerlijke gewaarwording van het goede en ware en met alle gelukzaligheid. De Engelen zijn in zulk een eigene en dan in een volmaakten staat van vrede en rust, want in het eigene van hen zijn de dingen welke des Heeren zijn, Die het eigene van hen leidt of hen leidt door het eigene van hen. Dit eigene is het allereigenlijkste wezen van het hemelsche, maar het eigene van den lichamelijken mensch is helsch. Maar over het eigene in het navolgende meer.

142. Vers 19, 20. *En Jehovah God formeerde uit de aarde alle beest des velds, en al het gevogelte der hemelen, en Hij bracht die tot den mensch om te zien, hoe hij ze noemen zou: en zoo als de mensch alle levende ziel noemen zoude, dat zou haar naam zijn. En de mensch had de namen genoemd van alle beest, en van het gevogelte der hemelen, en van al het wildgedierte des velds; en voor den mensch vond hij geene hulpe die als bij hem ware.* Met beesten worden de hemelsche neigingen aangeduid, met vogelen der hemelen de geestelijke neigingen; of met beesten de dingen van den wil, met vogelen de dingen van het verstand. Ze tot den mensch brengen om te zien hoe hij ze noemen zou, beteekent, hem te weten geven, van welken aard zij zijn; en dat hij de namen noemde, beteekent, dat hij wist van welken aard zij waren. En ofschoon hij wist van welken aard de neigingen van het goede en de erkentnissen van het ware, hem door den Heer verleend, waren, bleef hij toch naar het eigene streven, hetgeen met dezelfde woorden als even te voren wordt aangeduid: hij vond geene hulpe als bij hem.

143. Het mag heden vreemd lijken, dat in de oudheid met beesten en dieren neigingen en dergelijke dingen bij den mensch werden aangeduid; maar daar de menschen toen in de hemelsche voorstelling leefden en deze dingen in de wereld der geesten ook worden uitgebeeld door dieren, en wel door zulke

dieren als met deze dingen overeenkomst vertoonen, zoo verstonden zij er niets anders onder, wanneer zij zich aldus uitdrukten. Evenzoo wordt in het Woord, overal waar beesten vermeld staan, hetzij in het algemeen of in het bijzonder, nooit iets anders bedoeld. Gansch het Profetische Woord is vol van dergelijke uitdrukkingen. Wie dan ook niet weet wat elk beest in het bijzonder beteekent, kan nooit begrijpen wat het Woord in den innerlijken zin bevat. Maar als eerder gezegd, zijn de beesten van tweeërlei soort: de booze omdat zij schadelijk zijn, de goede omdat zij onschadelijk zijn. De goede, zooals schapen, lammeren, duiven, beteekenen goede neigingen. Dergelijke worden hier bedoeld, want er is sprake van den hemelschen, of van den hemelschgeestelijken mensch. Dat de beesten in het algemeen neigingen beteekenen, is alreeds uit verscheidene plaatsen in het Woord vastgesteld — zie nrs. 45, 46 — zoodat dit geen verdere bevestiging behoeft.

144. Om te begrijpen dat namen noemen beteekent: weten van welken aard zij zijn, moet men weten dat de Ouden onder den naam niets anders verstonden dan het wezen der zaak, en onder zien en namen noemen, weten van welken aard zij zijn. Om deze reden is het dat zij aan hunne zonen en dochteren namen gaven overeenkomstig de dingen welke werden voorgesteld, want elke naam had iets bijzonders, waaruit en waardoor men zijn oorsprong en aard wist, zooals men naderhand ook zal zien als er, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gehandeld zal worden over de twaalf zonen van Jakob. Daar dus de naam de herkomst en de hoedanigheid bevat, verstonden zij onder namen noemen niets anders; eene dergelijke spreekwijze was hun vertrouwd, en wie deze niet verstaat, zal verwonderd zijn dat de namen deze beteekenis hebben.

145. Ook in het Woord duidt de naam het wezen der zaak aan, en zien en namen noemen weten van welken aard; zoo bij Jesaja:

“Ik zal u de schatten der duisternis geven en de verborgene rijkdommen der geheime dingen, opdat gij moogt weten, dat Ik Jehovah ben, die u bij uwen *naam roept*, de God van Israël: om Jakob, mijns knechts wil, en Israëls, mijns uitverkorenen; en Ik *riep* u bij uwen *naam*, Ik *noemde u toe*, en gij hebt Mij niet gekend” (45: 3, 4),

alwaar met naam roepen en toenoemen wordt aangeduid het vooruitweten van welken aard hij is. Bij denzelfde:

“Gij zult met eenen nieuwen *naam genoemd* worden, welken de mond van Jehovah uitdrukkelijk noemen zal” (62: 2),

waarmede gezegd is dat hij een ander zal worden, zooals men kan zien aan hetgeen daar voorafgaat en volgt. Bij denzelfde:

“Israël, vrees niet, want Ik heb u verlost; Ik heb u bij uwen *naam geroepen*, gij zijt mijne” (43: 1),

dat is: Hij heeft geweten van welken aard hij was. Eveneens bij denzelfde:

“Heft uwe oogen op omhoog, en ziet, Wie deze dingen geschapen heeft; Die in getal hun heir voortbrengt, die ze alle bij *name roept*” (40: 26),

dat is: Hij kent allen. In de Openbaring:

“Gij hebt weinige *namen* in Sardis, die hunne kleederen niet bevekt hebben. Die overwint, die zal bekleed worden met witte kleederen, en Ik zal zijnen *naam* geenszins uitdoen uit het boek des levens, en Ik zal zijnen *naam* belijden voor mijnen Vader en voor Zijne Engelen” (3: 4, 5)

en elders:

“welker *namen* niet geschreven zijn in het Boek des Levens des Lams” (13: 8).

Onder namen worden op al deze plaatsen geenszins namen verstaan, maar van welken aard zij zijn. Zoo wordt ook in den Hemel nooit iemands naam geweten, maar men weet van welken aard hij is.

146. Hieruit kan men het verband zien der dingen welke hier zijn aangeduid. In vers 18 was gezegd: het is niet goed dat de mensch alleen zij; Ik zal hem eene hulpe maken die als bij hem zij. Terstond daarop is er sprake van beesten en vogelen, waarvan toch al eerder gewaagd was, en ook onmiddellijk daarna wordt eveneens gezegd, dat de mensch geen hulpe vond die als bij hem ware; namelijk dat hij, hoewel het hem te weten werd gegeven, van welken aard hij was, wat de neigingen tot het goede en de erkentissen van het ware betreft, nochtans bleef streven naar het eigene; inderdaad, zij die van dien aard zijn dat zij een eigen ik begeeren, beginnen al wat des Heeren is gering te schatten, op welke wijze het hun ook voorgesteld en voorgelegd wordt.

147. Vers 21. *En Jehovah God deed eersen diepen slaap op den mensch vallen, en hij sliep; en Hij nam eene van zijne ribben, en sloot derzelver plaats toe met vleesch.* Onder ribbe, welke een been van de borst is, wordt het eigene van den mensch verstaan, waarin weinig leven is, en wel het eigen ik dat hem lief is. Onder vleesch op de plaats van de ribbe wordt het eigene verstaan waarin leven is. Diepe slaap is de staat waarin de mensch gebracht is, opdat het hem toescheen het eigene te bezitten; deze staat is gelijk een slaap, want in dezen staat weet de mensch niet beter, of hij leeft, denkt, spreekt en handelt uit zichzelf; maar wanneer hij begint te beseffen dat dit onwaar is, ontwaakt hij als uit een slaap en wordt wakker.

148. Dat het eigene van den mensch ribbe genoemd wordt, welke een been van de borst is, en wel het eigen ik dat hem lief is, vindt hierin zijn oorzaak, dat bij de Oudsten de borst de naastenliefde beteekende, want deze bevat het hart en de longen; en boenen beteekenden dingen van minder waarde, omdat daarin het minste leven zetelt. Vleesch daarentegen beteekende dingen die eenig leven bezaten. Aan deze beteekenissen ligt eene diepe verborgenheid ten gronde, welke den Oudsten bekend was, en waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, hier meer zal volgen.

149. Ook in het Woord beteekent gebeente het eigene, en wel het door den Heer levend gemaakte eigene; bij Jesaja:

“Jehovah zal uwe ziel verzadigen in groote droogten, en uwe *beenderen* vaardig maken; en gij zult zijn als een gewaterd hof” (58: 11).

Bij denzelfde:

“Dan zult gij zien, en uw hart zal vroolijk zijn; en uwe *beenderen* zullen groenen als het teedere gras” (66: 14).

Bij David:

“Al mijne *beenderen* zullen zeggen: Jehovah, wie is U gelijk” (Psalm 35: 10).

Nog sterker komt het uit bij Ezechiël, waar sprake is van beenderen die met vleesch moeten worden bedekt en waarin de geest moet worden gebracht:

“De hand van Jehovah zette mij neder in het midden der vallei, en deze was vol *beenderen*, en Hij zeide tot mij: Profeteer over deze *beenderen*, en zegt tot dezelve: O, dorre *beenderen*, hoort het Woord van Jehovah. Alzoo zegt de Heer Jehovih tat deze *beenderen*: Ziet, Ik zal geest in u brengen, en *gij* zult leven, en Ik zal zenuwen op u leggen, en *vleesch* op u doen opkomen, en eene huid over u trekken, en den geest in u geven, en gij zult leven, en gij zult weten dat Ik Jehovah ben” (37: 1, 4, 5, 6).

Wanneer het eigene van den mensch van den Hemel uit gezien wordt, verschijnt het geheel als iets beenigs, onbezielde en dat hoogst wanstaltig is, dus dood in zichzelf; maar als het door den Heer wordt levend gemaakt, verschijnt het als vleesch, want al schijnt het eigene den mensch iets, zelfs alles toe, zoo is het toch niets anders dan een dood ding; al wat bij hem leeft komt uit het leven des Heeren, en indien dit leven terugtrad zou de mensch dood neervallen als een steen; want de mensch is alleen een orgaan van het leven, maar zooals het orgaan is, zoo is ook de neiging des levens. De Heer Alleen heeft het Eigene; uit het Eigene heeft Hij den mensch verlost, en uit het Eigene maakt Hij den mensch zalig; het Eigene van den Heer is het leven; uit het Eigene van Hem wordt het eigene van den mensch, dat in zichzelf dood

is, levend gemaakt. Het Eigene des Heeren is ook bedoeld met deze woorden van den Heer bij Lukas:

“Een geest heeft geen vleesch en beenen gelijk gij Mij ziet hebben”
(24: 39, 40),

en eveneens daarmede aangeduid dat het been van het Paaschlam niet gebroken werd. (Exod. 12: 46).

150. De staat van den mensch, wanneer hij in het eigene is, of uit zichzelf denkt te leven, wordt bij een diepen slaap vergeleken, ja, door de Ouden zelfs een diepe slaap genoemd; in het Woord wordt gezegd dat zij met den geest des diepen slaaps overgoten worden en in slaap verzinken. Dat het eigene van den mensch in zichzelf dood is, of dat niemand eenig leven uit zichzelf heeft, is mij in de wereld der geesten aangetoond en wel zoo, dat booze geesten die alleen het eigen ik liefhebben en hardnekkig volhouden dat zij uit zichzelf leven, proefondervindelijk werden overtuigd en toegaven, niet uit zichzelf te leven. Hoe het met het eigene van den mensch gesteld is, is mij meer dan eenig ander te kennen gegeven, nu reeds verscheidene jaren achtereen, namelijk, dat ik niet het minste uit mijzelf gedacht heb, en het is mij duidelijk voelbaar gemaakt dat iedere voorstelling der gedachte invloeit, en soms ook hoe en van waar zij invloeit. De mensch, die uit zichzelf denkt te leven, is derhalve in het valsche, en door te gelooven dat hij uit zichzelf leeft, eigent hij zich al het booze en valsche toe, hetgeen hij zich nooit zou toeëigenen, wanneer hij zoo geloofde als het met deze dingen in werkelijkheid gesteld is.

151. Vers 22. *En Jehovah God bouwde de ribbe, die Hij van den mensch genomen had, tot eene vrouw, en Hij bracht haar tot den mensch.* Bouwen beteekent oprichten wat gevallen is; rib het niet levend gemaakte eigene; vrouw het door den Heer levend gemaakte eigene; tot den mensch brengen, dat hem een eigen ik gegeven is. Daar het nageslacht dezer Kerk niet als hun vaderen, een hemelsch mensch wilde zijn, maar zichzelf wilde leiden en aldus naar een eigen ik streefde, werd hun dit ook toegestaan, maar toch door den Heer levend gemaakt, en vandaar vrouw, later zijn vrouw genoemd.

152. Wie ook maar even nadenkt kan weten dat de vrouw niet uit de rib des mans is voortgekomen en dat dit diepere verborgenheden bevat, dan tot op heden ooit iemand wist, en dat het eigene met de vrouw uit hem is aangeduid, dat het de vrouw was die bedrogen werd, bedriegt toch niets den mensch dan eenig en alleen het eigene, of, wat hetzelfde is, de eigenliefde en de liefde tot de wereld.

153. Er wordt gezegd: ribbe tot eene vrouw gebouwd, maar niet dat de vrouw werd geschapen, of geformeerd, of gemaakt, zooals tevoren toen er van de

wedergeboorte sprake was. Er wordt van bouwen gesproken omdat bouwen beteekent: oprichten wat gevallen is. Zoo wordt in het Woord bouwen gezegd niet betrekking tot het booze, oprichten met betrekking tot het valsche, vernieuwen met betrekking tot beide; zooals bij Jesaja:

“Zij zullen de verwoeste plaatsen der eeuwigheid *bouwen*, de vorige verstoringsen *weder oprichten*, en de verwoeste steden *vernieuwen*, die verstoord waren van geslacht tot geslacht” (61: 4).

Hier en elders staat verwoesting voor het booze, versterking voor het valsche; het eene gaat met “bouwen” samen, het andere met “oprichten”, zooals ook elders bij de Profeten, en dit wordt streng in acht genomen. Bij Jeremia:

“Ik zal u weder *bouwen*, opdat *gij gebouwd* zult zijn, Maagd Israëls” (31: 4).

154. Er is geen boosheid en valsheid of zij is het eigene en komt daaruit voort, want het eigene van den mensch is het booze zelf, vandaar dat de mensch niets dan boos en valsch is. Ik heb mij daarvan kunnen overtuigen: wanneer het eigene zich in de wereld der geesten voor het oog vertoont, verschijnt het zóó wanstaltig dat men het niet wanstaltiger zou kunnen voorstellen en dit verschillend alnaar de natuur van het eigene, zoodat wie zijn eigen ik te zien krijgt, van zichzelf terugdeinst en zichzelf als een duivel wil ontvlieden. Daarentegen verschijnt het eigene dat door den Heer levend is gemaakt, schoon en liefelijk, met de verscheidenheid alnaar het leven, waarbij het hemelscha des Heeren zich kan aanpassen, en wel verschijnt het eigene, aangedaan met of levend gemaakt door naastenliefde, in zijne verscheidenheid als knapen en meisjes met allerliefelijkst gelaat; het eigene met onschuld verbonden als naakte kinderen op verschillende wijze versierd, met bloemenketens om de borst gewonden, met diademen om het hoofd; zij leven en spelen in een sfeer van diamanten klaarte, en smaken de gelukzaligheid welke uit het diepste innerlijke opwelt.

155. Deze woorden: de tot eene vrouw gebouwde ribbe, bevatten meer innerlijke verborgenheden, dan ooit iemand uit de letter kan weten, want het Woord des Heeren is van dien aard, dat het in zijn diepste wezen op den Heer Zelf ziet en op Zijn Koninkrijk: gansch het leven des Woords gaat daarvan uit. Dit is dan ook, naar zijn diepste innerlijkheid genomen, het Hemelsche Huwelijk. Het Hemelsche Huwelijk is van dien aard, dat het in het eigene is, en het eigene, door den Heer levend gemaakt, wordt door Hem Bruid en ook Vrouw genoemd. Het aldus door den Heer levend gemaakte eigene heeft de innerlijke gewaarwording van al het goede der liefde en van al het ware des geloofs, bijgevolg alle wijsheid en alle inzicht verbonden met

eene onuitsprekelijke gelukzaligheid. Het laat zich intusschen niet in een paar woorden zeggen van welken aard dat eigene is, hetwelk, levend gemaakt, door den Heer Bruid en Vrouw wordt genoemd. Hier zij alleen gezegd dat de Engelen voelen dat zij uit den Heer leven, en wanneer zij dit niet indachtig zijn, weten zij niet anders of zij leven uit zichzelf; maar er is eene algemeene neiging welke van dien aard is, dat zij, zoo zij ook maar even van het goede der liefde en het ware des geloofs afwijken, de verandering gewaar worden; waarom zij in hun vrede en in hun gelukzaligheid zijn, die onuitsprekelijk is, wanneer zij in de algemeene gewaarwording zijn dat zij uit den Heer leven. Dit eigene is ook bij Jeremia bedoeld, als gezegd wordt:

“Jehovah heeft wat nieuws op aarde geschapen, de vrouw zal den *man* omgeven” (31: 22).

Het is het Hemelsche Huwelijk dat hier tevens is aangeduid, en onder vrouw wordt het door den Heer levend gemaakte eigene verstaan; van die vrouw wordt gezegd dat zij omgeeft, want het eigene is van dien aard, dat het omgeeft, zooals de vleesch geworden rib het hart omgeeft.

156. Vers 23. *En de mensch zeide: Deze is ditmaal been van mijne beenen, en vleesch van mijn vleesch! Deswegen zal zij mijne Vrouw heeten, omdat zij uit den man genomen is.* Been van mijne beenen en vleesch van mijn vleesch beteekent het eigene van den uiterlijken mensch; been het niet levend gemaakte eigene, vleesch het levend gemaakte eigene. Man echter beteekent den innerlijken mensch, en omdat hij met den uiterlijken mensch aldus verbonden is, zooals in het volgende vers wordt gezegd, wordt het eigene dat eerder vrouw heette, nu mijn vrouw genoemd. Ditmaal beteekent, dat het nu aldus geschied is, want de staat is veranderd.

157. Daar been van gebeente en vleesch van vleesch beteekende het eigene van den uiterlijken mensch in wiep de innerlijke is, werden in de oudheid al diegenen die eigenen konden heeten, en uit één huis waren, of uit één familie of in eenige verwantschap, been van gebeente en vleesch van vleesch genoemd, zooals Jakob door Laban: “Voorwaar gij zijt mijn gebeente en mijn vleesch” (Gen. 29: 14). Abimélech tot de broeders zijner moeder en het gansche geslacht van het huis van den vader zijner moeder: “Gedenkt dat ik *uw been* en *uw vleesch* ben” (Rigteren 9: 1, 2, 3). Ook de stammen van Israël, van zichzelf sprekende, zeggen tot David:

“Zie, uw *gebeente* en uw *vleesch*, wij” (2 Sam. 5: 1).

158. Dat man den innerlijken mensch beteekent, of, wat hetzelfde is, den verstandige en wijze, blijkt bij Jesaja:

“Ik zag, en er was geen *man*, en onder dezen, en er was geen raadgever”
(41: 28),

dat wil zeggen geen wijze noch verstandige. Bij Jeremia:

“Gaat om door de wijken van Jeruzalem, en zie toe of gij een *man* zult vinden, of er één is die recht doet, die waarheid zoekt” (5: 1).

Een die recht doet voor een wijze, een die waarheid zoekt voor een verstandige.

159. Hoe het met deze dingen is gesteld kan intusschen bezwaarlijk worden ingezien als men niet weet van welken aard de staat van den hemelschen mensch is. Destaat van den hemelschen mensch nu is van dien aard, dat de innerlijke mensch onderscheiden is van den uiterlijken en wel zoo, dat hij voelt wat tot den innerlijken mensch behoort en wat tot den uiterlijken, en hoe het uiterlijke van den Heer wordt bestuurd door middel van het innerlijke. Maar daar dit nageslacht het eigene begeerde dat van den uiterlijken mensch is, is zijn staat dermate veranderd, dat het den innerlijken mensch niet weer onderscheiden voelde van den uiterlijken, zoodat het scheen of de innerlijke met den uiterlijken één was; want zoo wordt het waargenomen, wanneer het eigene wordt begeerd.

160. Vers 24. *Domarom zal de man zijnen varier en zijne moeder verlaten, en zijne vrouw aanhangen; en zij zullen tot één vleesch zijn.* Vader en moeder verlaten is den innerlijken mensch verlaten, want het is de innerlijke mensch die den uiterlijken ontvangt en haart. Zijne vrouw aanhangen beteekent: dat de innerlijke mensch in den uiterlijken zij; tot één vleesch: dat zij aldaar tezamen zijn; en omdat de innerlijke mensch, en de uiterlijke door den innerlijken, eerst geest was, zijn zij daarentegen nu vleesch geworden. Aldus werd het hemelsche en geestelijke leven aan het eigene verbonden opdat zij als één zouden zijn.

161. Deze nakomelingen der Oudste Kerk waren niet boos, maar nog altijd goed; en daar zij begeerden in den uiterlijken mensch of in het eigene te leven, werd hun dat ook door den Heer verleend; maar, uit Barmhartigheid, gaf Hij daaraan het hemelsch-geestelijke mede. Men kan niet weten hoe het innerlijke en het uiterlijke één uitmaken, of hoe zij als het ware als één verschijnen, tenzij men den invloed weet van het eene in het andere. Om er alleen maar een begrip van te geven zij de handeling als voorbeeld genomen: is in een handeling de naastenliefde niet, of niet de liefde en het geloof, en de Heer in deze, dan is die handeling niet de handeling, welke werk der naastenliefde of vrucht des geloofs genoemd kan worden.

162. Alle wetten van het ware en het betamelijke vloeien voort uit de hemelsche beginselen, of uit de orde des levens van den hemelschen mensch,

want de gansche Hemel is een hemelsch mensch, omdat de Heer Alleede Hemelsche Mensch is en Hij alles in alle dingen en in elk der dingen des Hemels en van den Hemelschen Mensch is, waarom zij hemelsch worden genoemd. Omdat uit de hemelsche beginselen of de orde des levens van den hemelschen mensch alle wet van het ware en het betamelijke nederdaalt, daalt ook voornamelijk de wet van het huwelijk daaruit neder. Het is het hemelsche huwelijk, waaruit en waarnaar alle huwelijken op aarde moeten zijn, en dit Huwelijk bestaat daarin, dat er één Heer is en één Hemel, of één Kerk waarvan de Heer het hoofd is. De wet van het huwelijk stamt daarvan af, in dien zin dat er één man zij, en één vrouw, en wanneer het aldus is, beelden de echtgenooten het hemelsche huwelijk uit en zijn zij een toonbeeld van den hemelschen mensch. Deze wet was niet alleen aan de mannen van de Oudste Kerk geopenbaard, maar zij was ook in hun innerlijken mensch gegrift, vandaar dat de man toen niet meer dan één vrouw had, en één huis vormde, maar toen hun nakomelingen ophielden innerlijke menschen te zijn, en uiterlijke menschen werden, namen zij zich meer dan eene vrouw. Daar de mannen van de Oudste Kerk door hunne huwelijken het hemelsche huwelijk uitbeeldden, was de echtelijke liefde voor hen om zoo te zeggen de hemel en de hemelsche gelukzaligheid. Maar toen de Kerk ter kimme neigde, voelden zij geen geluk meer in de echtelijke liefde, maar in de verlustiging met meer dan eene vrouw, welke lust tot den uiterlijken mensch behoort. Dit wordt door den Heer hardigheid des harten genoemd, weshalve hun door Mozes werd toegestaan meer dan eene vrouw te nemen, zooals de Heer Zelf leert:

“Van wege de hardigheid uwer harten heeft Mozes ulieden dat gebod geschreven; maar van het begin der schepping heeft ze God man en vrouw gemaakt; daarom zal een mensch zijnen vader en zijne moeder verlaten, en zal zijne vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vleesch zijn, alzoo dat zij niet meer twee zijn, maar één vleesch; hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheid de mensch niet” (Markus 10: 5, 6, 7, 8, 9).

163. Vers 25. *En zij waren beiden naakt, de mensch en zijne vrouw, en zij schaamden zich niet.* Zij waren naakt en schaamden zich niet, beteekent dat zij onschuldig waren, dat wil zeggen: de Heer had onschuld in heteigene van hen gelegd, opdat het niet onwelgevallig zou zijn.

164. Het eigene van den mensch is, als gezegd, niets dan boosheid, en wanneer het zich zichtbaar vertoont, is het hoogst monsterachtig, maar wanneer naastenliefde en onschuld door den Heer in het eigene worden gelegd, verschijnt het goed en bekoorlijk, alnaar hetgeen in nr. 154 werd gezegd. Het

zijn de naastenliefde en de onschuld die het eigene, of het booze en valsche van den mensch, niet alleen verontschuldigen, maar als het ware opheffen, zooals een ieder bij kinderen kan opmerken: wanneer zij elkander en hunne ouders liefhebben, en hunne kinderlijke onschuld tevens te voorschijn komt, niet alleen dat dan het booze en valsche zelf zieh niet vertoont, maar het bekoort zelfs. Hieruit kan men weten dat niemand in den Hemel kan worden toegelaten, tenzij hij eenige onschuld heeft, zooals de Heer zeide:

“Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk Gods. Voorwaar zeg Ik u: zoo wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt, gelijk een kindeken, die zal in hetzelfde geenszins ingaan. En ze omvangen hebbende met Zijne armen, legde Hij de handen op hen, en zegende Hij dezelve” (Markus 10: 14, 15, 16).

165. Dat de naaktheid waarover zij zieh niet schaamden, de onschuld beteekent, blijkt duidelijk uit wat volgt: toen zij hun ongereptheid en onschuld hadden verloren, schaamden zij zieh over hunne naaktheid, welke hun als een schande voorkwam, waarom zij zieh verborgen. Ook uit hetgeen in de wereld der geesten wordt uitgebeeld, kan men zien dat de naaktheid waarover zij zieh niet schaamden, de onschuld beteekent. Wanneer de geesten namelijk zich willen rechtvaardigen en bewijzen dat zij onschuldig zijn, toonen zij zieh nackt om hun onschuld te betuigen. Bovenal komt dit bij de onschuldigen in den Hemel uit: zij verschijnen als naakte kinderen, en overeenkomstig den aard van hun onschuld met bloemenketens omwonden; zij die echter niet zooveel onschuld hebben, verschijnen in sierlijke en glanzende gewaden van een stof welke men diamant-zijde zou kunnen noemen, zooals de Engelen somtijds door de Profeten werden gezien

166. *Dit is het, wat het Woord in dit hoofdstuk bevat; doch hetgeen er van werd uitgelegd, is maar weinig; en daar er over den hemelschen mensch gehandeld wordt, die beden ten dage nauwelijks aan iemand bekend is, moet dit weinige menigeen wel duister toeschijnen.*

167. *Als men echter wist, hoeveel verborgenheden in ieder kleinste vers besloten liggen, zou men versted staan; er zijn zoovele verborgenheden daarin vevat dat het nooit gezegd kan worden; dit blijkt nauwelijks uit de letter; om het kort te zeggen: de woorden in den letterlijken zin, joist zooals ze zijn, ontvangen eene levende uitbeelding in schoone orde in de wereld der geesten, want de wereld der geesten is eene uitbeeldende wereld; en al wat levend wordt uitgebeeld, nemen in den tweeden Hemel de engelengeesten, wat betreft de fijnere bestanddeelen welke het uitgebeelde bevat, waar; en dit worden de Engelen in den derden Hemel*

overvloedig en ten volle gewaar met onuitsprekelijke engelenvoorstellingen, en wel naar het Welbehagen des Heeren met alle menigvuldigheid welke onbegrensd is. Van dien acrd is het Woord des Heeren.

De opwekking van den mensch uit de dooden, en zijn ingang in het eeuwige leven

168. *Daar het mij, als eerder gezegd, vergund is in volgorde mede te deelen hoe de mensch uit het leven van het lichaam tot het leven der eeuwigheid ingaat, opdat men wete hoe de mensch opgewekt wordt, is het mij getoond, niet door woorden, maar door het aan den lijve te ervaren.*

169. *Ik werd in een staat gebracht van gevoelloosheid wat de lichamelijke zinnen betreft, dus bijna in den staat der stervenden; evenwel bleef mij het innerlijke leven, benevens het denken, onverminderd bij, opdat ik dat gene wat met hen gebeurt die gestorven zijn en opgewekt worden, kon waarnemen en in het geheugen vasthouden, met eene ademhaling het leven eigen, later met stille ademhaling.*

170. *Hemelsche Engelen waren tegenwoordig; zijhadden van de hartstreek beslag genomen, zoodat ik naar het hart met hen vereenigd scheen te zijn, zoozeer ten slotte, dat mij nauwelijks iets van het mijne gelaten was, behalve het denken en vandaar de waarneming; en dit ettelijke uren lang.*

171. *Ik werd aldus buiten het verkeer met de geesten in de wereld der geesten gehouden, die meenden dat ik het leven van het lichaam verlaten had.*

172. *Behalve de hemelsche Engelen, die de hartstreek bezet hielden, zaten er ook twee Engelen bij het hoofd; en ik werd gewaar, dat het bij een ieder zoo geschiedt.*

173. *De Engelen, die bij het hoofd zaten, bewaarden het diepste stilzwijgen, terwijl zij hunne gedachten alleen met het gelaat mededeelden, zoodat ik waarnam dat mij als het ware een ander gelaat verleend werd, en zelfs een dubbel, omdat er twee Engelen waren: wanneer de Engelen waarnemen dat hun gelaat wordt aangenomen, dan weten zij dat de mensch gestorven is.*

174. *Nadat zij hun gelaat hadden herkend, brachten zij eenige veranderingen om de mondstreek teweeg, en deelden aldus hunne gedachten mede, want het is bij de hemelschen gewoonte door middel van de mondstreek te spreken; het werd mij gegeven hunne gedachtentaal te verstaan.*

175. *Ik rook een aromatischen geur als van een gebalsemd lijk, want wanner hemelsche Engelen tegenwoordig zijn, dan wordt lijkenlucht als aromatische geur waargenomen; wanneer booze geesten dien ruiken, kunnen zij niet naderen.*

176. *Intusschen werd ik, wat de hartstreek Betreft, tamelijk nauw met de hemelschen verbonden gehouden, wat ik waarnam en ook aan den polsslag voelde.*

177. *Het werd mij ingegeven dat de gedachten welke de mensch op het oogenblik van den dood heeft en welke vroom en heilig zijn, door de Engelen worden vastgehouden; ook werd het mij ingegeven dat zij die sterven meestal aan het eeuwige leven denken, zelden aan hun heil en geluk, waarom de Engelen hen in de gedachte aan het eeuwige leven houden.*

178. *In deze gedachte worden zij tamelijk lang door de hemelsche Engelen gehouden, eer deze terugtreden en zij aan de geestelijke Engelen worden overgelaten, aan wie zij dan worden toegevoegd. Intusschen weten zij niet beter of zij leven nog in het lichaam, of schoon maar vaag.*

179. *De levensbestanddeelen worden, zoodra de inwendige lichaamsdeelen koud worden, aan den mensch onttrokken, waar ze ook zijn mogen, zelfs al waren ze in duizend labyrinthvormige windingen verscholen; want de werking van de Barmhartigheid des Heeren, welke ik tevoren als eene levende en krachtige aantrekking voelde, is zoo sterk dat niets van de levensbestanddeelen kan achterblijven.*

180. *De hemelsche Engelen, die bij het hoofd zaten, bleven, nadat ik als het ware opgewekt was, nog eenigen tijd bij mij, en spraken niet dan stil; ik werd uit hun gedachtenantaal gewaar dat zij alle bedriegelijkheden en valschheden te niet deden, doordien zij deze weliswaar niet als beuzelingen belachten, maar er zich in het minst niet om bekommerden. Hun taal is eene gedachtenantaal, zonder klank, en in deze beginnen zij ook te spreken met de zielen bij welke zij in het eerst zijn.*

181. *Nog is de mensch, aldus door de hemelschen opgewekt, in een donker leven; wanneer de tijd gekomen is dat hij aan de geestelijke Engelen moet worden toevertrouwd, dan treden na eene wijl de hemelschen terug, zoodra de geestelijken genaderd zijn; en mij werd getoond hoe dezen het daarheen leiden dat de wederopgewekte in het genot van het licht gesteld wordt. Zie het vervolg hiervan in hetgeen aan het nu volgende hoofdstuk voorafgaat.*

Genesis

Derde Hoofdstuk

Vervolg; de ingang van den wederopgewekte in het eeuwige leven.

182. *Wanneer de hemelsche Engelen bij den wederopgewekte zijn, verlaten zij hem niet, want zij hebben een ieder lief; is eene ziel echter van dien aard dat zij niet langer in het gezelschap der hemelschen kan zijn, dan verlangt zij van hen weg, en wanneer dat het geval is, komen geestelijke Engelen die haar in het genot van het licht stellen, want tevoren zag zij niets en dacht alleen maar.*

183. *Mij werd getoond hoe deze Engelen te werk gaan: het scheen als rolden zij het vlies van het linkeroog tegen den neuswand op, opdat het oog geopend en het genot van het licht gegeven werd. De mensch voelt niet anders dan dat het zoo gebeurt, maar het is in schijn.*

184. *Wanneer zij het vliesje schijnbaar opgerold hebben, verschijnt er eenig licht, schoon nog schemerig, net als de mensch bij het eerste ontwaken door de oogleden heen waarneemt; en hij is in een rustigen staat, nog onder de hoede der hemelschen. Dan verschijnt er iets als een schaduw van hemelsche kleur met een sterretje, maar ik werd gewaar dat dit op verschillende wijze geschiedt.*

185. *Daarna schijnt er zacht iets van het gelaat afgerold te worden, en wordt hem innerlijke gewaarwording gegeven. De Engelen waken er dan nauwlettend voor dat er geen denkbeeld van hem uitgaat, het zij dan een heel teedere gedachte of eene gedachte van liefde, en hem wordt te kennen gegeven dat hij een geest is.*

186. *Nu begint hij zijn leven en dit is eerst gelukkig en blij, want het is hem te moede alsof hij het eeuwige leven is binnengegaan. Dit wordt uitgebeeld door een blanken stroom van heerlijk blond licht, waarmede zijn eerste leven wordt aangeduid, namelijk dat het een hemelsch naast een geestelijk leven is.*

187. *Zijn opname daarna in het gezelschap der goede geesten is uitgebeeld door een jongeling te paard dat hij den kant der hel uitstuurt, maar het paard kan geen stap voorwaarts doen. Hij wordt als een jongeling uitgebeeld omdat hij, van het eerste oogenblik af het eeuwige leven binnengekomen, onder Engelen is, en het hem aldus toeschijnt in den bloei der jeugd te zijn.*

188. *Het volgende leven wordt daarmede uitgebeeld dat hij nu van het paard stijgt en te voet gaat, daar hij het paard niet van de plaats bewegen kan; en het wordt hem ingegeven dat hij moet worden onderwezen in de kennis van het ware en goede.*

189. *Daarna verschenen zigzagswijs tegen eene zachte helling omhoogkronkelende paden, welke beteekenen dat hij door erkentnissen van het ware en geode, en door de erkenning van zichzelf allengs naar den Hemel wordt geleid, want zonder zelferkenning en erkentnissen van het ware en goede kan niemand daarheen geleid worden. Zie het vervolg aan het einde van dit hoofdstuk.*

Derde Hoofdstuk.

1. En de slang was listiger dan al het wild gedierte des velds, hetwelk JEHOVAH GOD gemaakt had; en zij zeide tot de vrouw: Is het ook, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van allen boom des hofs?
2. En de vrouw zeide tot de slang: Van de vrucht des booms des hofs zullen wij eten.
3. En van de vrucht des booms die in het midden des hofs is, heeft GOD gezegd: Gij zult van die niet eten, noch die aanroeren, opdat gij daarvan niet sterft.
4. En de slang zeide tot de vrouw: Stervende zult gijlieden niet sterven.
5. Want GOD weet, dat, ten dage als gij daarvan eet, zoo zullen uwe oogen geopend worden, en gij zult als GOD wezen, wetende het goed en het kwaad.
6. En de vrouw zag, dat de boom goed was tot spijs, en dat hij een lust was voor de oogen, en de boom begeerlijk was om inzicht te geven, en zij nam van zijne vrucht en at; en zij gaf ook haren man met haar, en hij at.
7. En hun beider oogen werden geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren; en zij hechtten het blad van den vijgeboom samen, en maakten zich schorten.
8. En zij hoorden de stem van JEHOVAH GOD, voor zich heengaande in den hof, bij den wind des daags. En de mensch verborg zich, en zijne vrouw, voor het aangezicht van JEHOVAH GOD, in het midden van den boom des hofs.
9. En JEHOVAH GOD riep den mensch toe, en zeide tot hem: Waar zijt gij?
10. En hij zeide: Ik hoorde Uwe stem in den hof, en ik vreesde, want ik ben naakt, en ik verborg mij.
11. En Hij zeide: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij niet van den boom, van welken Ik u gebood, dat gij daarvan niet eten zoudt, gegeten?
12. En de mensch zeide: De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van den boom gegeven, en ik at.
13. En JEHOVAH GOD zeide tot de vrouw: Waarom hebt gij dit gedaan? En de vrouw zeide: De slang heeft mij bedrogen, en ik at.

Inhoud.

190. Er wordt gehandeld over den derden staat der Oudste Kerk, welke naar het eigene streefde totdat zij het lief kreeg.

191. Daar de menschen nu, gedreven door liefde tot zichzelf of eigenliefde, begonnen met niets te gelooven of ze moesten het met hunne zinnen kunnen vatten, wordt het zinnelijke uitgebeeld door de slang, de liefde tot zichzelf of de eigenliefde door de vrouw, en de rede door den man.

192. Vandaar overreedt de slang of het zinnelijke de vrouw om na te vorschen, of de dingen welke het geloof in den Heer betreffen, wel zoo zijn. Dit wordt aangeduid door het eten van den boom der kennis; en dat het redelijke van den mensch daarmede heeft ingestemd, door den man dat hij at. Vers 1 tot 6.

193. Maar zij werden gewaar dat zij in het booze waren. Uit dit overblijfsel van innerlijke gewaarwording, daarmede aangeduid dat hunne oogen werden geopend en dat zij de stem van Jehovah hoorden (vers 7, 8), en uit de vijeboombladeren waarmede zij zich schorten maakten (vers 7), voorts uit de schaamte of het zich verbergen in het midden van den boom des hofs (vers 8, 9), alsook uit de erkenning en de bekentenis (vers 10, 11, 12, 13) blijkt, dat het natuurlijk goede bij hen gebleven was.

De Innerlijke Zin.

194. Vers 1. *En de slang was listiger dan al het wild gedierte des velds, hetwelk Jehovah God gemaakt had; en zij zeide tot de vrouw: Is het ook, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van allen boom des hofs?* Onder de slang wordt hier het zinnelijke van den mensch verstaan waarop hij vertrouwt. Onder wild gedierte des velds hier, als eerder, alle neiging van den uiterlijken mensch; onder de vrouw het eigene. Dat de slang zeide: Is het ook, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van allen boom? beteekent dat zij eerst twijfelden. Er wordt hier gehandeld over het derde nageslacht der Oudste Kerk dat begon met het geopenbaarde niet te gelooven of zij moesten kunnen zien en voelen dat het zoo was. Hun eerste staat wordt in dit en het navolgende vers beschreven, en is een staat van twijfel.

195. De Oudsten hebben alles, wat in den mensch was, met dieren en vogels niet vergeleken, maar zoo genoemd; van dien aard was hun spreekwijze; zoo bleef het ook in de Oude Kerk na den vloed en een dergelijke spreekwijze werd bij de Profeten in stand gehouden. Het zinnelijke van den mensch noemden zij slangen, want zooals de slangen het dichtst bij de aarde zijn, zoo is ook het zinnelijke het dichtst bij het lichaam. Daarom noemden zij de uit het zinnelijke voortkomende redeneeringen over geloofsmysteriën slangengiften en de redeneerders zelfslangen. Daar dezen nu uit het zinnelijke of zichtbare, zooals daar zijn de aardsche, lichamelijke, wereldsche en natuurlijke dingen, veel redekavelen, wordt er gezegd: de slang was listiger dan al het wild gedierte des velds. Desgelijks bij David:

“Zij scherpen hunne tong, als eene slang; addervergift is onder hunne lippen” (Psalm 140: 4, 5, 6),

alwaar sprake is van hen, die den mensch door redeneeringen verleiden. Bij denzelfde:

“De leugensprekers dolen van moedersbuik aan, venijn hebben zij naar gelijkheid van het venijn der *slang*, zooals eene doove giftige *adder* haar oor verstopt, opdat zij niet hoore naar de stem der belezers, van dengene die deelneemt aan de vergaderingen van den wijze” (Psalm 58: 4, 5, 6).

De redeneeringen worden hier slangengif genoemd, en zij zijn van dien aard, dat zij dat wat wijs is of de stem van den wijze niet eens hooren; vandaar de bij de Ouden gebruikelijke spreekwijze dat de slang haar oor verstopt. Bij Amos:

“Als wanneer iemand kwam in een huis, en leende met zijne hand aan den wand, en hem beet eene *slang*: zal dan niet de dag van Jehovah

duisternis zijn, en geen licht? en donkerheid, en geen glans aan hem?”
(5: 19, 20).

De hand aan den wand voor eigen macht en vertrouwen op het zinnelijke, vandaar de verblinding welke beschreven wordt. Bij Jeremia:

“De stem van Egypte zal gaan als van eene *slang*, want zij zullen met macht daarhenen trekken, en tot haar met bijlen komen, gelijk houthouwers; zij zullen haar woud afhouden spreekt Jehovah, omdat het niet onderzocht zal worden; want zij zijn meer vermenigvuldigd dan de sprinkhanen, zoodat men hen niet tellen kan; de dochter van Egypte is beschaamd; zij zal gegeven worden in de hand des volks van het Noorden” (46: 20, 22, 23, 24).

Egypte staat voor het redekavelen over Goddelijke dingen, van het zinnelijke en wetenschappelijke uit. De redeneeringen heeten stem der slang, en de verblinding die daaruit volgt, wordt aangeduid met volk van het noorden.

Bij Job:

“Het vergift der *adder* zal hij zuigen, de tong der *slang* zal hem dooden, de beken, de stroomen van rivieren van honig en boter zal hij niet zien” (20: 16, 17).

Rivieren van honig en boter zijn de geestelijke en hemelsche dingen, welke de redeneerders niet zullen zien; de redeneeringen worden vergift der adderen en tong der slang genoemd. Bij vers 14, 15 zal nog meer van de slang sprake zijn. **196.** In de oudheid werden zij slangen genoemd, die hun vertrouwen meer stelden in het zinnelijke dan in het geopenbaarde. Heden ten dage is dit nog erger het geval, want niet alleen dat er zijn die niets gelooven zoo zij niet zien en voelen, maar er zijn er ook die zich in hun ongeloof bevestigen door wetenschappelijkheden welke den Oudsten onbekend waren, en zich aldus nog veel erger verblinden. Om te weten hoezeer zij, die uit het zinnelijke, wetenschappelijke en philosophische gevolgtrekkingen over het hemelsche waken, zich verblinden, zoodat zij nadien niets meer zien en hooren, en niet alleen doove slangen, maar ook vliegende slangen zijn, die veel verderfelijker zijn, waarvan ook in het Woord sprake is, diene tot voorbeeld, wat zij van den geest gelooven: wie een zinnelijk mensch is of wie alleen de zinnen gelooft, loochent het bestaan van den geest, omdat hij hem niet ziet; hij is er niet, zegt hij, want ik neem hem niet waar; wat ik zie en betast, daarvan weet ik dat het er is. Wie wetenschappelijk is of uit de wetenschappen zijn gevolgtrekkingen maakt, zegt dat de geest niets anders is dan een adem of eene warmte of iets anders dat deel van zijn weten uitmaakt, en uitdooft om te verdwijnen: hebben niet ook de dieren een lichaam, zinnen, een soort van rede, en

toch zegt men van hen dat zij zullen sterven en dat des menschen geest zal leven? Aldus loochenen zij het bestaan van den geest. De filosofen, die scherpzinniger willen zijn dan de anderen, spreken over den geest in termen, die zij zelf niet verstaan, daar zij er over redetwisten, bewerende dat er voor den geest geen enkele benaming geschikt is, die nog iets aan de stof, het organische of de ruimte ontleent. Aldus onttrekken zij den geest aan hunne voorstellingen, zoodat deze voor hen verdwijnt en tot niets wordt. De minder verdwaasden echter zeggen weliswaar, dat de geest de gedachte is, maar als ze over het denken gaan redeneeren, komen zij tenslotte, doordien zij haar van het substantieele scheiden, tot de slotsom dat zij moet verdwijnen als het lichaam sterft. Zoo loochenen allen, die van het zinnelijke, wetenschappelijke en philosophische uit redeneeren, het bestaan van den geest, en met dat te loochenen gelooven zij in het geheel niets van wat er over den geest en over geestelijke dingen wordt gezegd. Maar zoo men daarentegen de eenvoudigen van hart ondervraagt, zeggen zij te weten dat de geest bestaat, daar de Heer gezegd heeft dat zij na den dood zullen level. Dezen dooven hunne rede niet uit, dock maken haar levend door het Woord des Heeren.

197. Door de slang werd bij de Oudsten, die hemelsche menschen waren, de omzichtigheid aangeduid, dus evenzoo het zinnelijke door middel waarvan zij zich konden in acht nemen, dat de boozen hun geen lagen legden; dit blijkt uit de woorden des Heeren tot de discipelen:

“Ziet, Ik zende u als schapen in het midden der wolven; zijt dan *voorzichtig* gelijk de *slangen*, en eenvoudig gelijk de duiven” (Matth. 10: 16).

Verder ook uit de koperen slang die in de woestijn werd opgericht; door deze werd het zinnelijke van den Heer aangeduid, Die alleen de Hemelsche Mensch is, en Alleen voor allen wakend toeziet en voorziet, waarom dan ook zij die daarnaar opzagen, behouden werden.

198. Vers 2, 3. *En de vrouw zeide tot de slang: Van de vrucht des booms des hofs zullen wij eten; en van de vrucht des booms die in het midden des hofs is, heeft God gezegd: Gij zult van die niet eten, noch die aanroeren, opdat gij daarvan niet sterft.* Vrucht des booms des hofs is het goede en ware dat hun door de Oudste Kerk was geopenbaard; vrucht des booms in het midden des hofs waarvan zij niet eten zouden, is het goede en ware des geloofs dat zij niet uit zichzelf zouden leeren; die niet aanroeren beteekent, dat zij ook niet over het goede en ware des geloofs uit zichzelf of uit het zinnelijke en wetenschappelijke zouden denken. Dat zij daarvan zouden sterven beteekent, dat anders het geloof, of alle wijsheid en inzicht te gronde zou gaan.

199. Dat de vrucht des booms waarvan zij eten zouden, het hun door de Oudste Kerk geopenbaarde goede en ware of de erkentissen des geloofs beteekent, kan hieruit blijken, dat er gesproken wordt van de vrucht des booms des hofs waarvan zij eten zouden, en niet van den boom des hofs als tevoren in hfdst. 2: 16, alwaar sprake is van den hemelschen mensch of de Oudste Kerk. Boom des hofs, als toen gezegd, beteekent de innerlijke gewaarwording die tot het goede en ware behoort, en het goede en ware dat hieruit voortkomt, wordt hier vrucht genoemd; zooals de vrucht ook herhaaldelijk in het Woord deze beteekenis heeft.

200. Dat de boom der kennis hier heet in het midden des hofs, terwijl eerder in hfdst. 2: 9 de boom der levens in het midden des hofs heette en niet aldus de boom der kennis, vindt hierin zijn oorzaak, dat het midden des hofs het binnenste beteekent, en dat het binnenste van den hemelschen mensch of der Oudste Kerk de boom der levens was, welke de liefde is en het geloof daaruit. Maar het midden des hofs of het binnenste van dezen mensch, die een hemelsch-geestelijk mensch kan genoemd worden, of van zijn nageslacht, was geloof. Daar kan niet verder over uitgeweid worden, omdat het heden ten dage geheel en al onbekend is, van welken aard diegenen waren die in dien oudsten tijd leefden; zij hadden een gansch anderen gemoedsaard dan men heden bij wien ook zou kunnen aantreffen; deze gemoedsgesteldheid, om er maar een denkbeeld van te geven, was van dien aard, dat zij uit het goede het ware kenden, of uit de liefde dat wat des geloofs is. Toen echter dit geslacht uitstierf, volgde een ander dat in wezen sterk van genen verschilde; dezen erkenden namelijk niet uit het goede het ware, of uit de liefde dat wat des geloofs is, maar uit het ware wisten zij het goede, of uit dat wat tot de erkentissen des geloofs behoort dat wat der liefde is, en bij de meesten bleef het vrijwel bij dit weten. Zulk eene verandering greep plaats na den vloed, opdat de wereld niet ten onder zou gaan.

201. Daar nu een gemoedsaard zooals de Oudsten voor den vloed hadden, heden niet bestaat noch ergens valt aan te treffen, laat het zich niet licht bevattelijk uiteenzetten wat deze woorden in den waren zin in zich sluiten. In den Hemel zijn zij zeer wel bekend, want de Engelen en engelgeesten, die hemelsch genoemd worden, zijn van een zoodanigen gemoedsaard, als de wedergeborenen van den oudsten tijd voor den vloed hadden; daarentegen zijn de Engelen en engelgeesten, die geestelijk genoemd worden, van den gemoedsaard der wedergeborenen na den vloed; dezen en genen met eene oneindige verscheidenheid.

202. De Oudste Kerk, welke een hemelsch mensch was, was van dien aard dat zij niet alleen niet van den boom der kennis at, dat is: uit het zinnelijke en wetenschappelijke leeren wat zaak des geloofs is, maar het was haar zelfs niet eens vergund dien boom aan te raken, dat is: uit het zinnelijke en wetenschappelijke over iets denken wat deel van het geloof uitmaakt, opdat zij niet van het hemelsche leven in het geestelijke leven, en zoo verder zouden wegzinken. Van dezen aard is ook het leven der hemelsche Engelen; zij die onder hen nog inniger hemelsch zijn, staan zelfs niet eens toe, dat het geloof of wat ook maar met het geestelijke verband houdt, genoemd wordt; en zoo het al door anderen genoemd wordt, verstaan zij inplaats van het geloof de liefde en dit met een onderscheid dat alleen aan hen bekend is. Zoo leiden zij alles wat tot het geloof behoort, van de liefde en de naastenliefde af. Nog minder verdragen zij het, om iets van redeneering, het allerminst om iets wetenschappelijks over het geloof te hooren, want zij hebben eene innerlijke gewaarwording van den Heer door middel van de liefde omtrent wat goed en waar is; uit deze gewaarwording weten zij terstond of iets zóó is of anders. Wordt er dan ook iets van het geloof gezegd, dan antwoorden zij niet anders dan dat het zoo is of niet zoo is, daar zij het van den Heer uit voelen. Dit is het wat de woorden des Heeren beteekenen bij Mattheus:

“Laat zijn uw woord *ja, ja; neen, neen*: wat boven deze is, dat is uit den booze” (5: 37).

Ziehier nu, waarom het hun zelfs niet veroorloofd was, de vrucht van den boom der kennis aan te raken, want door dat te doen waren ze in het booze of zouden daaraan sterven. Dit daargelaten, spreken de hemelsche Engelen onder elkander net als de andere over verschillende dingen, maar in een hemelsche, uit de liefde gevormde, van de liefde afgeleide taal, die onuitsprekelijker is dan de taal der geestelijke Engelen.

203. De geestelijke Engelen echter spreken over het geloof, en zij bevestigen die dingen welke tot het geloof behooren ook verstandelijk, redelijk en wetenschappelijk. Maar nooit maken zij gevolgtrekkingen daaruit over het geloof; zij die dat doen zijn in het booze. Want ook zij hebben eene innerlijke gewaarwording omtrent alles wat des geloofs is, van den Heer, maar niet zulk een gewaarwording als de hemelsche Engelen hebben. De innerlijke gewaarwording van de geestelijke Engelen is een soort van geweten dat door den Heer is levend gemaakt, en zich als hemelsche gewaarwording voordoet; intusschen is het niet eene hemelsche maar slechts eene geestelijke gewaarwording.

204. Vers 4, 5. *En de slang zeide tot de vrouw: Stervende zult gijlieden niet sterven. Want God weet, dat, ten dage als gij daarvan eet, zoo zullen uwe oogen geopend worden, en gij zult als God wezen, wetende het goed en het kwaad.* Zoo zij van de vrucht des booms aten zouden hunne oogen geopend worden, beteekent, dat zoo zij uit het zinnelijke en wetenschappelijke, dat is: uit zichzelf, de dingen des geloofs zouden navorschen, zoo zouden zij duidelijk zien dat het met die dingen anders gesteld was; dat zij zouden zijn als God, wetende het goed en het kwaad, beteekent, dat zoo zij aldus uit zichzelf handelden, zij als God zouden zijn en zichzelf zouden kunnen leiden.

205. Ieder kleinste vers bevat een bijzonderen staat of eene verandering van staat in de Kerk; de eerste verzen, dat zij nog gewaar werden dat het niet geoorloofd was, hoewel zij er toe overhielden; deze verzen, dat zij begonnen te twijfelen of het hun niet toch veroorloofd was, daar zij aldus zouden kunnen zien of het ook waar was, wat zij van de Ouden hadden gehoord en zoo hun oogen geopend werden. Tenslotte dat zij, daar de eigenliefde bij hen begon te heerschen, zichzelf zouden kunnen leiden en aldus den Heer gelijken. De eigenliefde brengt het met zich mede, dat men niet door den Heer geleid wil worden maar door zichzelf; en dat, wanneer men door zichzelf geleid wordt, men omtrent de dingen des geloofs het zinnelijke en wetenschappelijke raadpleegt.

206. Wie waant meer, geopende oogen te hebben, en als God te weten wat goed en kwaad is, dan zij die zichzelf liefhebben en tevens uit de wereld geleerd zijn; maar wie is blinder? Men ondervrage hen slechts om te zien dat zij niet weten, laat staan gelooven, dat er een geest is; wat het geestelijke en hemelsche leven is weten zij ganschelijk niet. Een eeuwig leven erkennen zij evenmin, want zij gelooven als het vee te zullen sterven. Den Heer erkennen zij in het geheel niet, maar vereeren alleen zichzelf en de natuur. Zij, die voorzichtig willen spreken, zeggen dat alles geregeerd wordt door een zeker opperwezen, waarvan ze niet weten wat het is. Dit zijn hunne beginselen welke zij op velerlei wijze bij zichzelf bevestigen door middel van het zinnelijke en wetenschappelijke, en zoo zij het maar durfden, zouden zij het voor de heele wereld doen. Zoo aan dezulken, ofschoon ze als goden of alwijzen erkend willen zijn, werd gevraagd of zij wisten wat het niet-eigene is, zouden zij antwoorden, dat het iets onwezenlijks is; dat zij te niet zouden gaan, zoo hun het eigene genomen werd. Vraagt men hun wat het beteekent uit den Heer te leven, dan denken zij dat het hersenschimmen zijn. Zoo men hen ondervroeg of zij weten wat het geweten is, dan zouden zij antwoorden, dat het niets anders is dan een bedenksel dat dienen moet om de menigte

in bedwang te houden. En zoo men hun vroeg of zij wisten wat innerlijke gewaarwording is, zouden ze er alleen maar om lachen en het een dweperij noemen. Van dien aard is hunne wijsheid, zulke geopende oogen hebben zij en zulke goden zijn zij. Van zulke beginselen, die zij voor klaarder dan den dag houden, gaan zij uit en bewegen zij zich voort, en aldus redekavelen zij over de mysteriën des geloofs. Wat kan daar anders uit voortkomen dan een afgrond van duisternis? Zij bovenal zijn de slangen die de wereld verleiden. Toch was het met dit nageslacht der Oudste Kerk nog zoo niet gesteld; maar met degenen, waarover van vers 14 tot 19 van dit hoofdstuk gehandeld wordt, is het aldus gegaan.

207. *Vers 6. En de vrouw zag dat de boom goed was tot spijsze, en dat hij een lust was voor de oogen, en de boom begeerlijk was om inzicht te geven, en zij nam van zijne vrucht en at, en zij gaf ook haren man met haar, en hij at.* Goed tot spijsze beteekent de begeerte; een lust voor de oogen de verbeelding; begeerlijk om inzicht te geven de lust; dit zijn de dingen van het eigene of van de vrouw; met den man, die at, wordt het redelijke aangeduid dat toestemde; nr. 265.

208. Dit was het vierde nageslacht der Oudste Kerk, dat zich door de eigenliefde liet verleiden, en de openbaringen niet wilde gelooven, zoo het deze niet bevestigd zag door het zinnelijke en wetenschappelijke.

209. De woorden die hier gebezigd worden, als boom goed tot spijsze, een lust voor de oogen, begeerlijk om inzicht te geven, zijn zoo gekozen als zij pasten bij den gemoedsaard dergenen die in dien oudsten tijd leefden; zij hebben voornamelijk betrekking op den wil, want al hunne boosheden vloeiden uit den wil voort. Waar in het Woord wordt gehandeld over de menschen na den vloed, daar worden zulke woorden gebezigd die niet op den wil, maar op het verstand betrekking hebben, want de Oudsten hadden het ware van het goede, dezen daarentegen, of de menschen na den vloed, het goede van het ware.

210. Opdat men wete wat het eigene is: het eigene van den mensch is al het booze en valsehe dat uit de eigenliefde en de wereldliefde voortvloeit, en dat men den Heer, of het Woord niet gelooft maar zichzelf, en meent dat datgene, wat men niet zinnelijk of wetenschappelijk kan bevatten, niets is. Daardoor wordt de mensch niets dan boosheid en valsheid, en zoo ziet hij alles verkeerdt. Wat boos is ziet hij als goed, wat goed is als boos; wat valsch is als waar, en wat waar is als valsch. Wat is, houdt hij voor niets, en wat niets is, houdt hij voor alles. Haat noemt hij liefde, duisternis licht, dood leven, en omgekeerd. In het Woord worden dezulken lammen en blinden genoemd. Dit nu is het eigene van den mensch, dat opzichzelf helsch en verdoemd is.

211. Vers 7. *En, hun beider oogen werden geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren.* Hun oogen werden geopend, beteekent, dat zij door eene innerlijke stem bekenden en erkenden, dat zij naakt waren, dat is: niet langer als vroeger in de onschuld waren, maar in het booze.

212. Dat het geopend worden der oogen duidt op eene inspraak van binnen uit, blijkt uit dergelijke uitdrukkingen in het Woord, zoo bijvoorbeeld uit hetgeen Bileam van zichzelf zegt, die omdat hij gezichten had, zich noemt: de man, wien de oogen geopend zijn (Num. 24: 3, 4). En daaruit, dat van Jonathan, toen hij van eene honigraat had gesmaakt en hem van binnen uit werd ingegeven dat het boos was, werd gezegd dat zijne oogen *hebben gezien*, zoodat zij als *verlicht* werden, opdat hij zag wat hij niet wist (1 Sam. 14: 27, 29). Bovendien worden de oogen vaak in het Woord genomen voor het verstand, alsmede voor de innerlijke stem welke daaruit ook voortkomt, zooals bij David:

“Verlicht mijne *oogen*, opdat ik den dood niet slape” (Psalm 13: 4), voor: verstand. Bij Ezechiël: “Dewelke *oogen* hebben om te zien, en niet zien” (12: 2) voor: die niet willen verstaan. Bij Jesaja:

“Sluit zijne *oogen* opdat het niet zie met zijne oogen” (6: 10), zooveel als: zij moeten verblind worden opdat zij niet verstaan. Door Mozes tot het volk:

“Jehovah heeft ulieden niet een hart gegeven om te weten, en *oogen* om te zien, en ooren om te hooren” (Deut. 29: 4), het hart voor den wil, het oog voor het verstand. Van den Heer wordt bij Jesaja gezegd:

“dat Hij blinde *oogen* openen zal” (42: 7).

En bij denzelfde:

“Uit de donkerheid en uit de duisternis zullen de *oogen* der blinden zien” (29: 18).

213. Dat gewaarworden naakt te zijn beteekent: zij bekenden en erkenden dat zij zich niet meer, als eertijds, in de onschuld bevonden, maar in het booze, blijkt uit het laatste vers van het vorige hoofdstuk, waar staat: en zij waren beiden naakt, de mensch en zijne vrouw, en zij schaamden zich niet. Men heeft aldaar gezien, dat het zich niet schamen over de naaktheid beteekent, dat zij in de onschuld waren. Het tegendeel wordt aangeduid wanneer zij zich schamen, als hier, waar zij vijeboombladeren samen hechtten en zich verborgen; want wanneer men in geen onschuld meer is, wordt de naaktheid tot eene schande en ergernis, daar men zich bewust is het booze te denken. Daarom wordt naaktheid in het Woord voor schande en het booze genomen,

en het wordt gezegd in verband met de ontaarde kerk, zooals bij Ezechiël: “zij was *naakt* en *bloot*, en vertreden in haar bloed” (16: 7, 22). Bij denzelfde: “Zij zullen haar *naakt* en *bloot* laten, en haar *naaktheid* zal ontdekt worden” (23: 29). Bij Johannes:

“Ik raad u, witte kleederen te koopen, opdat gij moogt bekleed worden, en de schande uwer *naaktheid* niet geopenbaard worde” (Openb. 3: 18).

En over den laatsten dag:

“Zalig is hij die waakt en zijne kleederen bewaart, opdat hij niet *naakt* wandele en men zijne schaamte niet zie” (Openb. 16: 15).

In Deut.:

“Wanneer een man aan zijne vrouw eenige naaktheid vindt, dat hij haar eenen scheidbrief schrijve” (24: 1).

Vandaar ook werd het Aäron en zijnen zonen geboden, linnen onderbroeken aan te hebben, wanneer zij tot het altaar zouden treden en tot den dienst, om het vloesch der *naaktheid* te bedekken, opdat zij geene ongerechtigheid dragen en sterven zouden (Ex. 28: 42, 43).

214. Zij worden naakt genoemd omdat zij aan het eigene waren overgelaten, want zij die aan het eigene of zichzelf zijn overgelaten, hebben niets meer van inzicht en wijsheid of van geloof, zijn aldus ontbloot van het ware en goede, vandaar in het booze.

215. Dat het eigene niets dan boosheid en vaischheid is, kon ik ook daaruit opmaken, dat alles wat geesten ooit uit zichzelf spraken, boos en valsch was, en wel zoozeer, dat ik, zoodra mij maar te kennen werd gegeven dat zij uit zichzelf spraken, terstond wist dat het valsch was, hoewel zij onder het spreken er zoo vast van overtuigd waren dat het waar was, dat zij geenszins twijfelden. Met hen komt de mensch die van dien aard is, overeen. Evenzoo werd het mij te verstaan gegeven, dat al diegenen, die begonnen te redeneeren over de dingen welke tot het geestelijke en hemelsche leven of tot het geloof behooren, twijfelden, ja zelfs loochenden; want over het geloof redeneeren staat gelijk met twijfelen en loochenen, en daar het uit henzelf of uit het eigene komt, zijn het louter valschheden waarin zij vervallen, bijgevolg in een afgrond van duisternissen, dat is: van valschheden. Zijn zij in dezen afgrond, dan geldt de kleinste bedenking voor meer dan duizend waarheden, en zij is als een stofje, dat, in het oog gekomen, maakt, dat het van de heele wereld en van wat daarin is, niets ziet. Van hen zegt de Heer bij Jesaja aldus:

“Wee dengenen, die in hunne oogen wijs, en voor hunne aangezichten verstandig zijn!” (5: 21).

En bij denzelfde:

“Uwe wijsheid en uwe wetenschap heeft u afkeerig gemaakt, en gij hebt in uw hart gezegd: Ik ben het, en niemand meer dan ik; en er zal een kwaad over u komen, gij zult den dageraad daarvan niet weten, en een verderf zal er op u vallen, hetwelk gij niet zult kunnen verzoenen, en er zal snellijk eene verwoesting over u komen, die gij niet weet” (47: 10, 11).

Bij Jeremia:

“Een ieder mensch is dom geworden door de wetenschap, een ieder goudsmid is beschaamd door het gesneden beeld, want zijn gegoten beeld is leugen, en er is geen geest in hen” (51: 17).

Gesneden beeld voor het valsche dat tot het eigene behoort, gegoten beeld voor het booze dat tot het eigene behoort.

216. *En zij hechtten het blad van den vijgeboom samen, en maakten zich schorten.* Het blad samenhechten beteekent zich verontschuldigen. De vijgeboom is het natuurlijk goede; zich schorten maken heet schaamte gevoelen. Zoo was de spreekwijze der Oudsten en aldus beschreven zij dit nageslacht der Kerk, namelijk als te hebben in plaats van de vroegere onschuld het natuurlijk goede, waardoor het booze van hen verborgen werd, en dat zij, in het natuurlijk goede zijnde, zich schaamden.

217. Dat de wijnstok in het Woord het geestelijk goede beteekent, en de vijgeboom het natuurlijk goede, is heden ten dage volslagen onbekend, omdat de innerlijke zin verloren is gegaan; nochtans hebben of bevatten deze woorden, overal waar zij voorkomen, die beteekenis, ook dat wat de Heer in gelijkenissen uitsprak over de wijnrank en dan over den vijgeboom; zoo bij Mattheus:

“Jezus ziende eenen *vijgeboom* aan den weg, ging Hij naar hem toe, en vond niets aan denzelven, dan alleenlijk bladeren; daarom zeide Hij tot hem: Uit u worde geene vrucht meer in der eeuwigheid! Vandaar verdorde de vijgeboom terstond” (21: 19).

Hieronder wordt verstaan dat niets goeds, zelfs geen natuurlijk goeds, op aarde gevonden werd. Onder wijnstok en vijgeboom wordt iets dergelijks verstaan bij Jeremia:

“Zij zijn beschaamd, omdat zij gruwel bedreven hebben en zij schaamden zich in het minste niet, en schaamrood te worden wisten zij niet; daarom zal Ik wegrapende hen wegrapen, spreekt Jehovah, er zijn geene druiven aan den wijnstok, geene *vijgen* aan den vijgeboom, en het blad is afgevallen” (8: 12, 13),

wat beteekent dat al het goede, zoowel het geestelijke als het natuurlijke, te gronde is gegaan, omdat zij van dien aard waren, dat zij niet eens meer schaamte konden voelen; zooals heden ten dage zij, die in het booze zijn, zich zoo weinig schamen dat zij nog prat zijn op hun boosheid. Bij Hosea:

“Ik vond Israëel als druiven in de woestijn, Ik zag uwe vaderen als de eerste vrucht aan den *vijgeboom* in haar beginsel” (9: 10).

En bij Joël:

“Vreest niet, gij beesten Mijner velden, want de boom zal zijne vrucht dragen, *vijgeboom* en wijnstok zullen hun vermogen geven” (2: 22).

Wijnstok voor het geestelijk goede, vijgeboom voor het natuurlijk goede.

218. Vers 8. *En zij hoorden de stem van Jehovah God, voor zich heengaande in den hof, bij den wind des daags, en de mensch verborg zich, en zijne vrouw, voor het aangezicht van Jehovah God, in het midden van den boom des hofs.* Onder de in den hof voor zich heengaande stem van Jehovah God wordt de innerlijke stem verstaan, welke zij vreesden. De innerlijke stem is het overblijfsel der innerlijke gewaarwording, dat zij nog bezaten. Door wind of zucht des daags wordt de tijd aangeduid toen de Kerk nog een overblijfsel van innerlijke gewaarwording had; zich verbergen voor het aangezicht van Jehovah God beteekent: de innerlijke stem vreezen, zooals het geval is met hen die zich van het bonze bewust zijn. Door het midden van den boom des hofs, waarin zij zich verborgen, wordt het natuurlijk goede aangeduid; midden heet wat het binnenste is; boom, als eerder gezegd, de innerlijke gewaarwording; maar daar er weinig innerlijke gewaarwording was, wordt er in het enkelvoud van boom gesproken als de eenig overgeblevene.

219. Dat onder de in den hof voor zich heengaande stem van Jehovah God de innerlijke stem wordt verstaan, welke zij vreesden, kan blijken uit de beteekenis van stem in het Woord, waar de stem van Jehovah staat voor het Woord Zelf, voor de Leer des geloofs, voor het geweten of de innerlijke waarschuwing, ook voor iedere terechtwijzing daarvan, waarom ook de bliksemen stemmen van Jehovah worden genoemd, zooals bij Johannes:

“De Engel riep toen met eene groote stem, gelijkerwijs een leeuw brult, en als hij geroepen had, spraken de zeven donderslagen hunne *stemmen*” (Openb. 10: 3, 4),

hetgeen toen eene uiterlijke en eene innerlijke stem aanduidde. Bij denzelfde:

“In de dagen der *stem* des zevenden Engels zal de verborgenheid Gods vervuld worden” (10: 7)

evenzoo. Bij David:

“Zingt Gode! psalmzingt den Heer, Die daar rijdt op den hemel der hemelen, die van ouds is, ziet, Hij zal in Zijne *stem* de stem der sterkte geven” (Psalm 68: 33, 34).

Hemel der hemelen van ouds voor de wijsheid der Oudste Kerk; stem voor openbaring, als ook voor de innerlijke stem. Bij denzelfde:

“De *stem* van Jehovah over de wateren; de *stem* van Jehovah in de kracht; de *stem* van Jehovah in de heerlijkheid; de *stem* van Jehovah verbreekt de cederen; de *stem* van Jehovah houdt vlammen vuur uit; de *stem* van Jehovah doet de woestijn beven; de *stem* van Jehovah doet de hinden jongen werpen, en ontbloot de wouden” (Psalm 29: 3, 4, 5, 7, 8, 9).

En bij Jesaja:

“Jehovah zal de majesteit van Zijne *stem* doen hooren, want door de stem van Jehovah zal Assur ontsteld worden” (30: 30, 31).

220. Onder de voor zich heengaande stem wordt verstaan, dat er weinig innerlijke gewaarwording meer over was; zij is als het ware voor zich alleen en wordt als het ware niet gehoord, zooals men ook uit den volgenden versregel ziet, waar gezegd wordt, dat Jehovah den mensch heeft toegeroepen. Evenals bij Jesaja:

“Eene *stem* des roependen in de woestijn; een stem sprak: roep!” (40: 3, 6).

Woestijn voor kerk, waarin niets geen geloof is; stem des roependen voor de aankondiging van de komst des Heeren, en in het algemeen voor elke aankondiging van Zijne komst, zooals bij de wedergeborenen die eene innerlijke stem hooren.

221. Dat met wind of zucht des daags de tijd wordt aangeduid, waarop de Kerk nog een rest van innerlijke gewaarwording had, kan gezien worden uit de beteekenis van dag en nacht. De Oudsten vergeleken de staten der Kerk bij de tijden van dag en nacht; bij de tijden van den dag wanneer zij nog in het licht is, vandaar hier de zucht of de wind des daags, omdat zij nog een rest van innerlijke gewaarwording hadden, uit welke zij wisten dat zij gevallen waren. Ook de Heer noemt den staat des geloofs dag, en den staat zonder geloof nacht, zooals bij Johannes:

“Ik moet werken de werken Desgenen, Die mij gezonden heeft, zoolang het *dag* is; de *nacht* komt, wanneer niemand werken kan” (9: 4).

De staten der wedergeboorte van den mensch werden daarom in het eerste hoofdstuk dagen genoemd.

222. Dat het zich verbergen voor het aangezicht van Jehovah beteekent vreezen voor de innerlijke stem, zooals zij doen die een boos geweten hebben, blijkt uit hun antwoord (vers 10), waar het heet: Ik hoorde Uwe stem in den hof, en ik vreesde, want ik ben naakt! Het aangezicht van Jehovah of van den Heer is de Barmhartigheid, is Vrede en al het Goede, hetgeen duidelijk blijkt uit den zegen:

“Jehovah doe Zijn *aangezicht* over u lichten en *erbarme* Zich uwer; Jehovah verheffe Zijn *aangezicht* over u, en geve u *vrede*” (Num. 6: 25, 26).

En bij David:

“God *erbarme* zich onzer, en zegene ons; Hij doe Zijn aangezicht over ons lichten” (Psalm 67: 2)

en elders:

“Velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien? verhef Gij over ons het licht van Uw *aangezicht*, Jehovah!” (Psalm 4: 7, 8).

De barmhartigheid des Heeren wordt daarom ook Engel des aangezichts genoemd, bij Jesaja:

“Ik zal de *barmhartigheden* van Jehovah vermelden, Hij heeft hen vergolden naar Zijne *Barmhartigheid*, en naar de veelheid Zijner *Barmhartigheden*, en is hun tot eenen Heiland geworden; in al hunne benauwdheid was geen benauwdheid, en de Engel Zijns *aangezichts* heeft hen behouden, om Zijner *Liefde* en om Zijner Genade wille, Hijzelf heeft hen verlost” (63: 7, 8, 9).

223. Daar des Heeren aangezicht Barmhartigheid, Vrede en al het Goede is, volgt hieruit, dat Hij niemand ooit anders aanziet dan uit Barmhartigheid; en dat Hij nooit van iemand het aangezicht afwendt, maar dat het de mensa is die, wanneer hij in het booze is, zijn gelaat afkeert, zooals het van den Heer door Jesaja gezegd werd:

“Uwe ongerechtigheden zijn het, die scheiding maken tusschen u en uwen God; en uwe zonden verbergen het aangezicht voor ulieden” (59: 2).

Hier evenzoo, dat zij zich verborgen hebben voor het aangezicht van Jehovah, daar zij naakt waren.

224. De Barmhartigheid, de Vrede, al het Goede, of het aangezicht van Jehovah zijn het, die de innerlijke stem teweegbrengen bij hen die eene innerlijke gewaarwording hebben; ook bij diegenen, die een geweten hebben, maar met een onderscheid, en zij werken steeds op eene barmhartige wijze. Zij worden echter ontvangen al naar den staat waarin de mensch verkeert.

De staat van dezen mensch of van dit nageslacht der Oudste Kerk was die van het natuurlijk goede, en zij die in het natuurlijk goede zijn, zijn van dien aard, dat zij zich uit vrees en uit schaamte over hun naaktheid verbergen. Zij echter die in geen enkel natuurlijk goede zijn, verbergen zich niet eens, daar zij zich niet schamen; van hen is sprake bij Jeremia in hoofdstuk 8: 12, 13; zie hiervoren nr. 217.

225. Dat het midden van den boom des hofs het natuurlijk goede beteekent, waarin eenige innerlijke gewaarwording is, welke boom genoemd wordt, kan ook uit den hof gezien worden, waarin de hemelsche mensch was, want alles wat goed en waar is heet hof, met een onderscheid alnaar den mensch die hem bebouwt. Het goede is niet goed, tenzij zijn binnenste hemelsch is, waaruit of waardoor de innerlijke gewaarwording van den Heer komt. Dit binnenste wordt het midden genoemd, zooals ook uit het Woord blijkt.

226. Vers 9, 10. *En Jehovah God riep den mensch toe, en, zeide tot hem: Waar zijt gij? En hij zeide: Ik hoorde Uwe stem in den hof, en ik vreesde, want ik ben naakt, en ik verborg mij.* Wat het roepen beduidt, wat de stem in den hof, en waarom zij vreesden, naakt zijnde, en zich verborgen, is eerder uiteengezet. Het is in het Woord gebruikelijk, dat den mensch eerst gevraagd wordt naar het waar en wat, hoewel de Heer van te voren alles weet, maar de reden van die vraag is, dat de mensch zal erkennen en bekennen.

227. Maar men moet weten vanwaar de innerlijke gewaarwording, de innerlijke stem en het geweten komen; daar dit heden ten dage volslagen onbekend is, mag ik er iets over mededeelen. Het is de volste waarheid dat de mensch geleid wordt door den Heer door middel van geesten en Engelen; wanneer de booze geesten beginnen te heerschee, stellen de Engelen alles in het werk om het booze en valsche af te wenden, vandaar ontstaat strijd. Deze strijd is het, die door de innerlijke gewaarwording, de innerlijke stem en het geweten wordt gevoeld. Zoowel hieruit als uit de verzoeking had de mensch toch duidelijk kunnen weten, dat geesten en Engelen bij hem zijn, wanneer hij niet zoo gansch en al was ondergedompeld in het lichamelijke, zoodat hij niets geloofde van wat er over geesten en Engelen wordt gezegd. Daarom zouden menschen van dien aard, ook al voelden zij honderdmaal dien strijd, toch altijd zeggen dat het hersenschimmen zijn, door de eene of andere zielsziekte teweeg gebracht. Deze worstelingen en de levendige gewaarwordingen daarvan zijn mij duizenden en duizenden keeren, en dit bijna ononderbroken, nu al sinds eenige jaren te voelen gegeven, voorts wie die geesten waren, van welken aard, waar zij vandaan kwamen, wanneer zij naderden, wanneer zij heengingen, en ik heb met hen gesproken.

228. Het is met geen woorden te beschrijven hoe fijn de waarneming der Engelen is, of er iets bij den mensch binnentreedt, dat tegen het ware des geloofs en het goede der liefde indruischt; zij nemen den aard van wat binnentreedt en wanneer het binnentreedt, duizendmaal meer waar dan de mensch zelf, die er nauwelijks iets van weet; voor de Engelen is het kleinste deel eener gedachte duidelijker waarneembaar dan het geheel. Dit klinkt wel ongelooflijk, maar het is toch de volste waarheid.

229. Vers 11, 12, 13. *En Hij zeide: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij niet van den boom, van welken Ik u gebod, dat gij daarvan niet eten zoudt, gegeten? En de mensch zeide: De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van den boom gegeven, en ik at. En Jehovah God zeide tot de vrouw: Waarom hebt gij dit gedaan? En de vrouw zeide: De slang heeft mij bedrogen, en ik at.* Wat dit beteekent is duidelijk uit de voorgaande verklaringen, namelijk dat de rede van den mensch zich liet bedriegen door het eigen ik dat hem lief was, of door de eigenliefde, zoodat zij niets geloofde of ze moest het zien en voelen. Een ieder kan zien, dat Jehovah God de slang niet heeft toegesproken, en dat het geen slang was, en dat Hij evenmin het zinnelijke heeft toegesproken dat door de slang wordt aangeduid, maar dat het iets anders bevat, namelijk dat zij gewaar werden, door de zinnen bedrogen te zijn, en dat zij, daar zij zichzelf lief hadden, begeerden te weten of het waar was wat zij gehoord hadden omtrent den Heer en het geloof in Hem, en dan eerst gelooven wilden.

230. Het heerschende booze van dit nageslacht was de eigenliefde, niet zoozeer tevens de liefde tot de wereld, als heden ten dage; want zij leefden binnen hunne huizen en familiekring, en streefden niet naar rijkdommen.

231. Het booze niet alleen van de Oudste Kerk die voor den vloed was, maar ook het booze van de Oude Kerk na den vloed, dan het booze van de Joodsche Kerk, alsmede daarna het booze der Nieuwe Kerk of der heidenen na de Komst des Heeren, zoowel als het booze der huidige Kerk bestaat hierin. dat men den Heer of het Woord niet gelooft, maar zichzelf en zijne zinnen. Vandaar in het geheel geen geloof. En wanneer er geen geloof is, is er ook geen naastenliefde, bijgevolg is alles valsch en boos.

232. Heden ten dage is het nog veel erger gesteld dan in de dagen van weleer, daar men het ongeloof der zinnen kan staven met wetenschappelijkheden welke den Ouden onbekend waren. Vandaar eene duisternis zoo groot dat zij in het geheel niet beschreven kan worden; als de mensch wist hoe groot de duisternis daarvan is, zou hij versteld staan.

233. Met wetenschappelijkheden de mysteriën des geloofs doorvorschen is even onmogelijk, als het voor een kameel is om door het oog van een naald te gaan, en even onmogelijk als voor eene rib om de fijnste vezels van borst en hart te regeeren; zoo grof en nog veel grover is het zinnelijke en wetenschappelijke in vergelijking met het geestelijke en hemelsche. Wie alleen al de verborgenheden der natuur, welke ontelbaar zijn, navorschen wil, ontdekt er nauwelijks eene, en terwijl hij ze navorscht, vervalt hij in dwalingen, gelijk men wel weet. Hoeveel te meer zoo hij wil doordringen in de verborgenheden van het geestelijke en hemelsche leven, dat, in de onzichtbare natuur gelegen, er myriaden voor eene geeft. Ter verduidelijking diene slechts dit voorbeeld: de mensch kan van zichzelf niets anders dan het booze doen en zich van den Heer afwenden; toch is het niet de mensch die zulks doet, maar het zijn de booze geesten, die bij hem zijn; ook niet de booze geesten, maar het booze zelf, dat zij zich hebben toegeëigend; en niettemin is het de mensch die het booze doet, zich afwendt en in schuld is; en nochtans leeft hij alleen door den Heer. Omgekeerd kan de mensch van zichzelf nooit het goede doen en zich tot den Heer wenden dan door den bijstand der Engelen; ook de Engelen kunnen het niet, maar alleen de Heer; en niettemin kan de mensch het goede doen als uit zichzelf, en zich tot den Heer wenden. Dat dit zoo is, kan nooit iemand met de zinnen, of door wetenschap en filosofie begrijpen; worden deze geraadpleegd, dan wordt het geheel en al geloochend, hoewel het in zichzelf waar is. Evenzoo is het met al het overige. Hieruit blijkt, dat zij die over de dingen des geloofs het zinnelijke en het wetenschappelijke raadplegen, zich niet alleen in den twijfel, maar ook in de loochening, dat is in de duisternis storten, en wanneer zij in die duisternis zijn, ook in alle lusten; want wanneer men het valsche gelooft, dan doet men het valsche ook; en wanneer men gelooft dat het geestelijke en hemelsche niet bestaat, dan gelooft men, dat alleen het lichamelijke en wereldsche bestaat, bijgevolg heeft men alles lief wat het eigen ik en de wereld toebehoort; aldus komen uit het valsche begeerten en boosheden voort.

* * *

14. En JEHOVAH GOD zeide tot de slang: Dewijl gij dit gedaan hebt, zoo zijt gij vervloekt boven alle beest, en boven al het wild gedierte des velds! Op uwen buik zult gij gaan, en stof zult gij eten, al de dagen uws levens.
15. En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen de vrouw, en tusschen uw zaad en tusschen haar zaad; Hij zal u den kop vertreden, en gij zult Hem de verzenen kwetsen.
16. En tot de vrouw zeide Hij: vermenigvuldigende zal Ik uw smart vermenigvuldigen en uwe ontvangenis; in smarten zult gij zonen baren, en uwen man zult gij gehoorzaam zijn, en hij zal over u heerschen.
17. En tot den mensch zeide Hij: Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem uwer vrouw en gegeten van den boom, waarvan Ik u gebood, zeggende: Gij zult daarvan niet eten; zoo zij de aardbodem om uwentwil vervloekt, in groote smart zult gij daarvan eten, al de dagen uws levens.
18. En hij zal u doorn en distel voortbrengen, en gij zult het kruid des velds eten.
19. In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof, en tot stof zult gij wederkeeren.

Inhoud.

234. Beschreven wordt de volgende staat der Kerk tot aan den vloed; en daar de Kerk zich toen geheel en al te gronde richtte, wordt voorzien, dat de Heer in de wereld zal komen en het menschen geslacht verlossen.

235. Daar zij niets meer gelooven wilden tenzij zij het met de zinnen begrepen, bracht het zinnelijke, door de slang aangeduid, den vloek over zichzelf, en werd helsch. Vers 14.

236. Opdat nu niet de gansche mensch zich in de hel zou storten, heeft de Heer beloofd, dat Hij in de wereld zal komen. Vers 15.

237. Door de vrouw wordt de Kerk verder beschreven, welke zichzelf of het eigene dermate lief had, dat zij niets waars meer bevatten kon, hoewel haar de rede was gegeven, die zou heerschen. Vers 16.

238. Voorts wordt de rede beschreven, van welken aard zij was dat zij mede instemde, en daarmede ook den vloek over zich bracht, en helsch werd, zoodat er in plaats van de rede slechts het redeneeren overbleef. Vers 17.

239. Beschrijving van den vloek en van de verwoesting, alsmede van hun wilde dierennatuur. Vers 18.

240. Voorts van hun afkeer van alles wat des geloofs en der liefde is en dat zij aldus van menschen tot onmenschen werden. Vers 19.

De Innerlijke Zin.

241. De Oudsten, die hemelsch waren, waren van dien aard, dat zij alles wat zich in de wereld en op aarde aan hun blik voordeed, weliswaar zagen, maar daarbij dachten aan het hemelsche en Goddelijke dat het beteekende of uitbeeldde; het gezicht was hun slechts een soort van werktuig; vandaar de aard van hun spreekwijze. Een ieder kan uit eigen ervaring weten hoe het daarmee gesteld was: immers, wie zijn aandacht richt op den zin der woorden van een spreker, hoort weliswaar de woorden, maar tegelijk als het ware niet, want hij vat alleen den zin; en wie dieper doordenkt, let zelfs niet eens op den zin der woorden, maar op het meer algemeene van den zin. Deze nakomelingen echter, van wie hier nu sprake is, waren niet als hunne vaderen; wanneer zij wereldsche of aardsche dingen zagen, hingen zij er met hun gemoed aan, daar zij ze liefhadden, en dachten erover, en uit deze dingen over het hemelsche en Goddelijke. Zoo begon bij hen het zinnelijke hoofdzaak te worden en was niet slechts een werktuig als bij hun vaderen. En wanneer het wereldscha en aardsche hoofdzaak wordt, dan redeneert men daaruit spitsvondig over het hemelsche en wordt verblind. Een ieder kan uit eigen ervaring weten, hoe het daarmee gesteld is, want wie niet op den zin der woorden van een spreker acht geeft, doch alleen op de woorden, vat maar weinig van den zin, nog minder van het algemeene van den zin, en oordeelt soms uit een enkel woord, ja zelfs uit een enkel zinteeiken over al het gesprokene.

242. Vers 14. *En Jehovah God zeide tot de slang: Dewijl gij dit gedaan hebt, zoo zijt gij vervloekt boven alle beest, en boven al het wild gedierte des velds! Op uwen buik zult gij gaan, en stof eten, al de dagen uws levens.* Jehovah God zeide tot de slang, beteekent, dat zij gewaar werden dat het zinnelijke van hen de schuld droeg; dat de slang vervloekt zij boven alle beest en boven al het wild gedierte des velds, beteekent, dat het zinnelijke zich van het hemelsche had afgekeerd en naar het lichamelijke toegewend, en daarmee den vloek over zich gebracht. Het beest en het wilde dier des velds beteekenen hier, als eerder, neigingen. Dat de slang op den buik zou gaan, beteekent, dat het zinnelijke niet meer omhoog kon zien naar het hemelsche, maar alleen omlaag naar het lichamelijke en aardsche. Dat zij stof zou eten al de dagen des levens, beduidt, dat het zinnelijke zoo is geworden, dat het van niets anders meer leven kan dan van het lichamelijke en aardsche, dus helsch.

243. In de oudste hemelsche menschen was het zinnelijke des lichaams van dien aard, dat het hun innerlijken mensch gehoorzaamde en diende, en

verder gaven zij er geen aandacht aan; maar toen zij zichzelf begonnen lief te hebben, verkozen zij het zinnelijke boven den innerlijken mensch, dat zich daarom afscheidde en lichamenlijk werd, en aldus verdoemd.

244. Jehovah God zeide tot de slang, beteekent, dat zij gewaar werden dat het zinnelijke van hen de schuld droeg. Dit is hiervoren al aangetoond, onnoodig daarom er langer bij stil te staan.

245. Dat: Hij zeide tot de slang: Vervloekt zijt gij boven alle beest, en boven al het wild gedierte des velds, beteekent, dat het zinnelijke zich van het hemelsche heeft afgekeerd en naar het lichamenlijke toegewend, en zich aldus verdoemd of vervloekt heeft, kan genoegzaam blijken uit den innerlijken zin des Woords. Jehovah God of de Heer vervloekt nooit iemand, vertoont zich nooit op iemand, leidt nooit iemand in verzoeking; niemand wordt door Hem gestraft, en nog minder vervloekt; maar het is de duivelsche bende die zulke dingen doet; uit de bron van Barmhartigheid, van Vrede en Goedheid kan iets dergelijks nooit voortkomen. Zoo echter hier, en herhaaldelijk in het Woord wordt gezegd, dat Jehovah God niet alleen Zijn aangezicht afwendt, toorn, straft, verzoekt, maar ook doodt, ja zelfs vervloekt, geschiedt dit om deze reden, dat men gelooven zal, dat de Heer alles en elke bijzonderheid in het heelal regeert en ordent, ook zelfs het booze, de straffen, de verzoeking; en dat men, na eenmaal deze zeer algemeene voorstelling te hebben ontvangen, voorts ook leeren zal hoe Hij regeert en ordent, en dat Hij het booze der straf en het booze der verzoeking ten goede wendt. De orde van het onderwijzen en leeren in het Woord gaat van de meest algemeene dingen uit; vandaar dat de zin van de letter vol is van deze meest algemeene dingen.

246. Dat het beest en het wilde dier des velds neigingen beteekenen, kan duidelijk zijn uit wat eerder over het beest en het wilde dier gezegd werd, nr. 45, 46; waaraan ik nog mag toevoegen, wat bij David staat,:

“Gij hebt den regen der goedertierenheden doen druipen, o God! Gij hebt Uwe erfenis gesterkt, als zij mat was geworden: uw *wild gedierte* zal daarin wonen” [(Psalm 68: 10, 11)],

alwaar ook wild gedierte voor de neiging tot het goede staat, daar het in de erfenis Gods zal wonen. Dat liet hier, als in hfdst. 2: 19, 20 beest en wild gedierte des velds heet, daarentegen beest en wild gedierte der aarde in hfdst. 1: 24, 25, vindt hierin zijn oorzaak, dat gehandeld wordt over de Kerk of den wedergeboren mensch, terwijl er in het eerste hoofdstuk sprake is van dat wat nog geen Kerk is of van den mensch die wedergeboren moet worden, want veld is een woord dat betrekking heeft op de Kerk of op den wedergeborene.

247. Dat de slang op den buik zou gaan, beteekent, dat het zinnelijke niet meer omhoog kon zien naar het hemelsche, als eertijds, maar omlaag naar het lichamelijke en aardsche, wat daaruit blijkt, dat van oudsher met den buik die dingen werden aangeduid, welke het dichtst bij de aarde waren; met borst, die welke boven de aarde zijn; met hoofd, die welke het hoogste zijn; zoo hier, dat het zinnelijke, hetwelk op zichzelf het onderste in den mensch is, daar het zich naar het aardsche heeft toegewend, op den buik zou gaan. Dit werd ook in de Joodsche Kerk aangeduid door het nederbuigen van den buik tot aan den grond, en door het strooien van stof op het hoofd, bij David aldus:

“Waarom verbergt Gij Uw aangezicht, vergeet Gij onze ellende en onze onderdrukking? want onze ziel is in het *stof* nedergebogen, en onze *buik* kleeft aan de *aarde*; sta op, ons ter hulp, en verlos ons om Uwer goedertierenheid wil” (Psalm 44: 25, 26, 27),

alwaar ook blijkt dat de mensch, wanneer hij zich van het aangezicht van Jehovah afwendt, met den buik aan het stof en aan de aarde kleeft. Ook bij Jona beteekent de buik van den grooten visch waarin hij geworpen werd, de lagere aarde, zooals blijkt uit de profetie bij hem:

“Uit den *buik* der hel heb ik geschreid, Gij hoordet mijne stem” (Jona 2: 2);

hier staat hel voor de lagere aarde.

248. Vandaar dan ook dat van een mensch, wien het hemelsche voor oogen stond, werd gezegd dat hij rechtop ging en naar hoven of, wat hetzelfde is, naar voren zag. Maar stond hem het lichamelijke en aardsche voor oogen, dan zeide men dat hij naar de aarde was gebogen en naar omlaag of naar achteren zag, zooals in Leviticus:

“Ik Jehovah, uw God, Die u uit het land Egypte uitgevoerd heb, opdat gij hunne slaven niet zoudt zijn, en Ik heb de disselboomen van uw juk verbroken, en heb u doen *rechtop* gaan” (26: 13).

Bij Micha:

“Gij zult daaruit uwe halzen niet trekken, en niet. *rechtop* gaan” (2: 3).

Bij Jeremia:

“Eene zonde heeft Jeruzalem gezondigd, daarom achtten zij haar onwaard, dewijl zij hare naaktheid gezien hebben, ook zuchtte zij en is *achterwaarts* gekeerd. Van de hoogte heeft Hij een vuur in mijne beenderen gezonden, Hij heeft mij *achterwaarts* doen keeren, Hij heeft mij woest gemaakt” (Klaagl. 1: 8, 13).

Bij Jesaja:

“Jehovah uw Verlosser, Die de wijzen *achterwaarts* doet keeren en hunne wetenschap verdwaast” (44: 24, 25).

249. Dat door stof eten al de dagen des levens, wordt aangeduid, dat het zinnelijke zoo geworden was, dat het van niets anders dan het lichamelijke en aardsche leven kon, aldus helsch, blijkt ook uit de beteekenis van het stof in het Woord, als bij Micha:

“Weid uw volk als in de dagen der eeuwigheid, de heidenen zullen het zien, en beschaamd zijn, van wege al hunne macht, zij zullen *het stof* lekken, als *de slang*; en als de *slangen* der aarde zullen zij zich beroeren uit hunne sloten” (7: 14, 16, 17);

dagen der eeuwigheid voor de Oudste Kerk; heidenen voor hen die op het eigen ik vertrouwen, van wie gezegd wordt: zij lekken het stof als de slang.

Bij David:

“Voor God zullen de barbaren zich krommen, en Zijne vijanden zullen *het stof* lekken” (Psalm 72: 9).

Barbaren en vijanden voor hen, die alleen het aardsche en wereldsche voor oog en hebben. Bij Jesaja: “*Stof* is het brood der *slangen*” (65: 25). Daar stof diegenen aanduidt, die niet het geestelijke en hemelsche, maar het lichamelijke en aardsche voor oog en hebben, werd den discipelen door den leer geboden, het stof hunner voeten af te schudden wanneer een stad of een huis niet waardig was (Matth. 10: 14). Dat stof het verdoemde en helsche beteekent, daarover zal men bij vers 19 nog meer zien.

250. Vers 15. *En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen de vrouw, en tusschen uw zaad en tusschen haar zaad; Hij zal u den kop vertreden, en gij zult Hem de verzenen kwetsen.* Het is heden ten dage niemand verborgen, dat dit de eerste profetie van des Heeren Komst in de wereld is; uit de woorden zelf is het ook duidelijk te zien. Hieruit en uit de Profeten weten ook de Joden, dat de Messias komen zal. Maar nog niemand weet wat er in het bijzonder verstaan wordt onder de slang, de vrouw, het zaad der slang, het zaad der vrouw, onder den kop der slang, dien Hij vermorzelen zal, en onder de verzenen welke de slang kwetsen zal, weshalve dit zal worden uitgelegd. Onder de slang wordt hier in het algemeen al het booze verstaan, het bijzonder de eigenliefde; onder de vrouw de Kerk; onder het zaad der slang alle ongelooft; onder het zaad der vrouw het geloof in den Heer; onder Hem de Heer Zelf; onder den kop der slang de heerschappij van het booze in het algemeen, en der eigenliefde in het bijzonder; onder vertreden de ternederdrukking, zoodat zij op den buik

gaat en stof eet; onder verzenen het laagst natuurlijke, zooals het lichamelijke dat de slang zou kwetsen.

251. Dat onder de slang al het booze in het algemeen, en de eigenliefde in het bijzonder verstaan wordt, komt omdat al het booze uit het zinnelijke en voorts uit het wetenschappelijke, eerst door de slang aangeduid, is ontstaan; vandaar beteekent zij nu het booze zelf in eiken vorm, en in het bijzonder de eigenliefde of den haat jegens den naaste en den Heer, wat met de eigenliefde gelijk staat. Dit booze of deze haat wordt, daar het menigvuldig is, van velerlei geslacht en van nog veel meer soorten, in het Woord onderscheiden door verschillende soorten van slangen, als door slangen, basilisken, adderen, bloedslangen, dorstadderen of vurige slangen, door vliegende, alsmede kruipende slangen, door adderslangen, aldus naar de groote verscheidenheid van het gif dat de haat is. Zoo bij Jesaja:

“Verheug u niet, gij gansch Philistea! dat de roede, die u sloeg, gebroken is: want uit den wortel der *slang* zal een *basilisk* voortkomen, en haar vrucht zal een *vurige vliegende draak* zijn” (14: 29);

de wortel der slang is het zinnelijke en wetenschappelijke; de basilisk het booze uit het valsche daarvan; de vurige vliegende draak is de begeerte die tot de eigenliefde behoort. En bij denzelfden Profeet heet het van dezulken elders nog:

“*Basiliskuseieren* zullen zij uitbroeden, en spinnewebben weven; die van hunne eieren eet, sterft; en als het in stukken gedrukt wordt, er berst een *adder* uit” (59: 5).

Deze slang wordt in de Openbaring een roode en groote *draak* genoemd, en de *oude slang*, verder ook duivel en satan die het geheele aardrijk verleidt (12: 3, 9 en 20: 2). Hier en elders wordt onder den duivel nooit de eene of andere duivel verstaan als aanvoerder der overige duivels, maar de gansche bende der booze geesten en het booze zelf.

252. Dat onder de vrouw de Kerk wordt verstaan, kan uit het hemelsche huwelijk duidelijk zijn, waarover eerder in nr. 155. Het hemelsche huwelijk is van dien aard, dat de Hemel, en bijgevolg de Kerk, met den Heer door het eigene warden verbonden, zoodat zij in het eigene zijn, want zonder het eigene kan er geen verbinding zijn; en wanneer de Heer uit Barmhartigheid in dit eigene de onschuld, den vrede en het goede legt, verschijnt het weliswaar nog steeds als het eigene, maar dan als een hemelsch en overgelukkig eigene, gelijk eerder gezien in nr. 164. Maar van welken aard het hemelsche en engeleigene, dat van den Heer komt, is, en van welken aard het hellsche en duivelsche

eigene is, dat van den mensch zelf komt, kan nog niet gezegd warden; het onderscheid is als dat tusschen hemel en hel.

253. Vanwege het hemelsche en engeleigene wordt de Kerk in het Woord Vrouw genoemd, alsmede huisvrouw, dan bruid, maagd, dochter. Vrouw heet zij in de Openbaring:

“Een *vrouw*, met de zon omgeven, en de maan onder hare voeten, en op haar hoofd eene kroon van twaalf sterren; en de *draak* vervolgte de *vrouw* die den mannelijken zoon had gebaard” (12: 1, 4, 5, 13),

alwaar onder de vrouw de Kerk wordt verstaan, onder de zon de liefde, onder de maan het geloof, onder de sterren de waarheden des geloofs, als hiervoren; de booze geesten haten dit alles en vervolgen het uit alle macht. Vrouw, alsmede huisvrouw, heet zij bij Jesaja:

“Want uw Maker is uw man, Jehovah Zebaoth Zijn naam, en *uw Verlosser, de Heilige Israëls*, wordt de God der gansche aarde genaamd: want Jehovah heeft u geroepen, als eene verlatene *vrouw* en bedroefde van geest, en als de *huisvrouw* der jeugd” (54: 5, 6),

alwaar de Man, de Maker, in een zeker meervoud staat, omdat er tevens het eigene [der menschen] bij betrokken is. De verlatene vrouw en de huisvrouw der jeugd beteekenen in het bijzonder de Oude en Oudste Kerk. Desgelijks bij Maleachi:

“Jehovah is een Getuige geweest, tusschen u en tusschen de *huisvrouw* uwer jeugd” (2: 14).

Vrouw en Bruid in de Openbaring:

“Ik zag de heilige stad Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als eene *bruid*, die voor haren man versierd is: kom herwaarts, ik zal u toonen de *bruid*, de vrouw des Lams” (21: 2, 9).

Maagd en *Dochter* heet zij gewoonlijk bij de Profeten.

254. Dat onder het zaad der slang alle ongelooft wordt verstaan, blijkt uit de beteekenis der slang, daarin dat zij al het booze is. Het zaad is datgene wat voortbrengt en voortgebracht wordt, of wat verwekt en verwekt wordt; en daar hier van de Kerk sprake is, betreft het het ongelooft. Bij Jesaja wordt van zaad der boosdoeners, zaad des echtbrekers, zaad der leugen gesproken, als er van de verkeerde Joodsche Kerk sprake is:

“Wee de zondige natie, het yolk zwaar van ongerechtigheid, het *zaad* der boosdoeners, de verdervende zonen! Zij hebben Jehovah verlaten, zij hebben den Heilige Israëls getergd, zich *achterwaarts* afgewend” (1: 4).

Voorts:

“Nadert gij hier toe, gij zonen der guichelares! gij *zaad* des echtbrekers; zijt gij niet kinderen der overtreding, *zaad* der leugen?” (57: 3, 4).

En:

“Gij zijt geworpen uit uw graf, als een gruwelijke scheut, want gij hebt uw land verdorven, uw volk gedood; het *zaad* der boosdoeners zal in der eeuwigheid niet genoemd worden” (14: 19, 20),

alwaar gehandeld wordt over de slang of den draak, daar Lucifer genoemd.

255. Dat onder het *zaad* der vrouw het geloof in den Heer wordt verstaan, blijkt uit de beteekenis der vrouw, die de Kerk is; haar *zaad* is niets anders dan het geloof; het is door het geloof in den Heer dat zij bestaat en Kerk genoemd wordt. Bij Maleachi wordt het geloof *zaad* Gods genoemd:

“Jehovah is een Getuige geweest tusschen u, en tusschen de *huisvrouw* uwer jeugd; en niet een deed het, en een overblijfsel, die geest heeft, en wat is de eene die het *zaad* Gods zoekt? Maar wacht u met uwen geest dat hij niet trouwelooslijk handele tegen de *huisvrouw* uwer jeugd” (2: 14, 15),

alwaar de *huisvrouw* der jeugd de Oude en Oudste Kerk is, van wier *zaad* of geloof sprake is. Bij Jesaja:

“Ik zal water uitgieten op de dorstigen, en stroomen op het droge; Ik zal geest uitgieten op uw *zaad*, en Mijnen zegen op uwe *spruiten*” (44: 3),

ook hier van de Kerk. In de Openbaring:

“De draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om krijg te voeren tegen de overigen van haar *zaad*, die de geboden Gods bewaarden, en de getuigenis van Jezus Christus hebben” (12: 17).

En bij David:

“Ik heb een verbond gemaakt met Mijnen uitverkorene; Ik heb Mijnen knecht David gezworen: Ik zal uw *zaad* tot in eeuwigheid bevestigen, en Ik zal Zijn *zaad* in eeuwigheid zetten, en Zijnen troon, als de dagen der hemelen; Zijn *zaad* zal in der eeuwigheid zijn en Zijn troon zal voor Mij zijn gelijk de zon” (Psalm 89: 4, 5, 30, 37),

alwaar onder David wordt verstaan de Heer; onder den troon Zijn Rijk; onder de zon de liefde; onder *zaad* het geloof.

256. Niet alleen het geloof wordt *zaad* der vrouw genoemd, maar ook de Heer Zelf, zoowel omdat Hij Alleen het geloof geeft, als omdat het Hem behaagd heeft geboren te worden, en wel in zulk eene Kerk die door eigenliefde en liefde tot de wereld gansch en al in het helsche en duivelsche eigene gevallen

was, om door middel van Zijne Goddelijke Macht het Goddelijk-hemelsche Eigene met het menschelijk eigene in Zijn Menschelijk wezen te vereenigen, opdat zij in Hem één zouden worden; want wanneer Hij ze niet vereenigd had, zou de wereld geheel te gronde zijn gegaan. Daar de Heer in dier voege het zaad der vrouw is, wordt er niet gezegd het maar Hij zal u den kop vertreden.

257. Dat onder den kop der slang de heerschappij van het booze in het algemeen, en van de eigenliefde in het bijzonder wordt verstaan, kan uit het wezen dier liefde blijken, welke van dien aard is, dat zij niet alleen naar heerschappij tracht, maar zelfs naar de opperheerschappij over alles op aarde, en, daarmede niet tevreden, ook nog over alles in den Hemel, en ook daarmede niet tevreden, zelfs nog over den Heer, en ook dan nog zou zij niet rusten. Dit ligt in elke vonk der eigenliefde verborgen. Als men haar maar even aanwakkert en den teugel een weinig viert, zal men bemerken dat zij er onmiddellijk op zou toeschieten en tot zoo jets aanzwellen. Hieruit blijkt hoe de slang, of het booze der eigenliefde, heerschen wil, en degenen over wie het niet heerseken kan, haat. Dit is de kop der slang, welke zich verheft, en welken de Heer vertreedt, en wel tot op den grond, opdat zij op den buik ga en stof etc, zooals het in het vlak voorafgaande vers heet. Aldus wordt de slang of de draak, Lucifer genoemd, bij Jesaja beschreven:

“Lucifer, gij zeydet in uw hart: Ik zal ten hemel opklimmen, ik zal mijnen troon boven de sterren Gods verhoogen, en ik zal mij zetten op den berg der samenkomst, aan de zijde van het noorden; ik zal boven de hoogten der wolken klimmen, ik zal den Allerhoogste gelijk worden; maar in de hel zult gij nedergestooten worden, aan de zijden van den kuil” (14: 13, 14, 15).

De slang of de draak wordt eveneens beschreven in de Openbaring:

“Een groote roode draak, hebbende zeven *hoofden*, en Lien hoornen, en op zijne *hoofden* vele diademen; maar hij werd op de aarde geworpen” (12: 3, 9),

alwaar beschreven wordt hoe hoog hij den kap opstak. Bij David:

“Jehovah heeft tot Mijnen Heer gezegd: Zit aan Mijne rechterhand, totdat Ik uwe vijanden gezet zal hebben tot eene voetbank uwer voeten; Jehovah zal den scepter Uwer sterkte zenden uit Zion; Hij zal recht doen onder de heidenen, Hij zal het vol doode lichamen waken, Hij zal het *hoofd* over veel land verslaan; Hij zal drinken uit den stroom aan den weg; daarom zal Hij het *hoofd* omhoog heffen” (110: 1, 2, 6, 7).

258. Dat onder vertreden of vermorzelen de nederdrukking wordt verstaan totdat zij op den buik gaat en stof eet, is nu, en uit het voorafgaande vers, duidelijk; desgelijks bij Jesaja:

“Jehovah heeft de bewoners der hoogte nedergeworpen, de verhevene stad, Hij zal haar vernederen. Hij zal haar vernederen tot de *aarde* toe. Hij zal haar tot aan het stof doen *buigen*; de *voet* zal haar *vertreden*” (27: 5, 6).

Voorts:

“Hij zal ze ter aarde nederwerpen met de hand, met voeten zullen zij vertreden worden, de kroon der hoovaardigheid” (28: 2, 3).

259. Dat onder de verzenen het laagst natuurlijke of lichamelijke wordt verstaan, kan men niet weten als men niet weet, hoe de Oudsten datgene beschouwden wat in den mensch is. Het hemelsche en geestelijke van hem brachten zij terug tot het hoofd en het aangezicht; al wat daaraan zijn bestaan dankte, zooals de naastenliefde en de barmhartigheid, tot de borst; het natuurlijke echter tot den voet; het lagere natuurlijke tot de voetzool; het laagst natuurlijke en lichamelijke tot den hiel. En niet alleen brachten zij het er toe terug, maar noemden het ook zoo. Het laagste van de rede of het wetenschappelijke is ook bedoeld met datgene wat Jakob van Dan voorzegde:

“Dan zal eene slang op den weg zijn, eene adderslang op het pad, bijtende des paards *verzenen* en zijn rijder valt achterover” (Gen. 49: 17) en met wat bij David staat:

“De ongerechtigheid mijner *hielen* heeft mij omringd” (Psalm 49: 6).

Evenzoo met wat van Jakob wordt verteld dat

“toen hij uitkwam, zijn hand Ezaus *verzenen* hield en hij daarom Jakob werd genoemd” (Gen. 25: 26).

De naam Jakob komt van hiel, daar de door Jakob aangeduide Joodsche Kerk den hiel zou kwetsen. De slang kan slechts het laagst natuurlijke kwetsen, echter niet — tenzij het addersoorten zijn — het innerlijk natuurlijke in den mensch, nog minder het geestelijke, en allerminst het hemelsche; de Heer bewaart deze, en verbergt ze zonder dat de mensch er iets van weet. Wat de Heer verbergt, wordt in het Woord overblijfselen genoemd. Maar hoe de slang dit laagste bij den mensch van voor den vloed heeft verwoest door het zinnelijke en de eigenliefde, en hoe zij het verwoest heeft bij de Joden door zinnelijke dingen, inzettingen en muggenzifterijen, en door eigenliefde en liefde tot de wereld, en hoe zij het heden ten dage verwoest, en verwoest heeft door zinnelijke, wetenschappelijke en philosophische dingen, en tevens

door diezelfde liefden — zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt worden gezegd.

260. Uit het voorafgaande blijkt, dat aan de Kerk van dien tijd was geopenbaard, dat de Heer in de wereld zou komen om hen te redden.

261. Vers 16. *En tot de vrouw zeide Hij: vermenigvuldigende zal Ik uw smart vermenigvuldigen en uwe ontvangenis; in smarten zult gij zonen baren, en uwen man zult gij gehoorzaam zijn, en hij zal over u heerschen.* Door de vrouw wordt an de Kerk aangeduid, van wege het eigene dat zij liefhad. Vermenigvuldigend de smart vermenigvuldigen, beteekent den strijd en den angst ten gevolge van den strijd; ontvangenis alle denken; zonen die zij in smarten baren zou, waarheden welke zij aldus zou voortbrengen; man hier als eerder de rede, aan welke zij moet gehoorzamen en die heerschen zal.

262. Dat de vrouw de Kerk beteekent, is al eerder gezegd. her is het de verdorven Kerk, van het eigene uitgaande, dat eerder met de vrouw was aangeduid, daar er sprake is van het nageslacht der Oudste Kerk dat verdorven was geworden.

263. Wanneer het zinnelijke zich aldus afwendt, of den vloek over zich brengt, is daarvan het gevolg, dat de booze geesten met alle macht beginnen te strijden, en de Engelen, die bij den mensch zijn, in het gedrang komen. Vandaar dat de strijd aldus beschreven worth door het vermenigvuldigend vermenigvuldigen der smart bij de ontvangenis en het baren der zonen, dat wil zeggen: bij het denken en voortbrengen van het ware.

264. Dat de ontvangenis en het baren van zonen in het Woord nooit anders dan in geestelijken zin worth opgevat, namelijk de ontvangenis voor het denken en verdichten des harten, en de zonen voor waarheden, kan uit het volgende bij Hosea blijken:

“Aangaande Efraïm, hunlieder heerlijkheid zal wegvliegen als een vogel; van de *geboorte* af, en van *moeders buik*, en van de *ontvangenis* af; ofschoon zij ook hunne zonen mochten groot brengen, en Ik zal er hen van berooven, dat zij niet *mensch* zijn: want ook, wee hun, dat Ik van hen zal geweken zijn” (9: 11, 12),

alwaar Efraïm de menschen met inzicht, of het inzicht van het ware beteekent, en de zonen de waarheden zelf. Evenzoo heet het elders van Efraïm of van den mensch met inzicht, die onwijs is geworden:

“Smart en eener barende vrouw zijn over hem gekomen; hij is een onwijze zoon, daar hij op tijd niet zal blijven staan in het *breken der baarmaeder* bij de geboorte der zonen” (13: 13).

En bij Jesaja:

“Word beschaamd, o Sidon! want de zee heeft gesproken, de sterkte der zee, zeggende: Ik heb geenen *barensnood* gehad, en niet *gebaard*, en ik heb geene jongelingen *groot gebracht*, en geene jonge dochters opgebracht; gelijk als geweest is het gerucht van Egypte, zal men in *barensnood* zijn bij het gerucht van Tyrus” (23: 4, 5),

alwaar Sidon staat voor diegenen die in de erkenningen des geloofs waren. en deze door wetenschappelijkheden verdorven hebben en vandaar onvruchtbaar zijn geworden. En bij denzelfden Profeet:

“Eer zij *barensnood* had, heeft zij *gebaard*, en eer Naar smart overkwam, is zij van een knechtje *verlost*; wie heeft ooit zulks gehoord? wie heeft dergelijk gezien? Brengt een land op eenen eenigen dag voort? En zou ik *doen baren*? zegt Jehovah: of zou Ik, Die *doe baren*, voortaan toesluiten? zeide uw God” (66: 7, 8, 9),

waar over de wedergeboorte gehandeld wordt, en de zonen eveneens de waarheden des geloofs aanduiden. Het goede en het ware worden, daar zij ontvangnissen en geboorten van het hemelsche huwelijk zijn, zonen genoemd; ook door den Hoer, bij Mattheus:

“Die het goede zaad zaait, is de Zoon des menschen; de akker is de wereld, maar het zaad zijn de *zonen* des *Koninkrijks*” (13: 37, 38),

en het goede en ware van het zaligmakende geloof, “Abrahams zonen” (Joh. 8: 39), want het zaad is, als in nr. 255 gezegd, het geloof, vandaar zijn de zonen die uit het zaad voortkomen, het goede en ware des geloofs. Daarom heeft ook de Heer, wijl Hij Zelf het zaad is, zich den Zoon des menschen, dat is: het Geloof der Kerk genoemd.

265. Dat de man de rede beteekent, blijkt uit het zesde vers van dit hoofdstuk, waar gezegd wordt dat de vrouw haren man met hair gegeven heeft en hij gegeten heeft, waarmede is aangeduid dat hij heeft toegestemd; en uit dat wat aangaande den man in nr. 158 werd aangetoond, alwaar onder hem de wijze en verstandige werd verstaan, hier echter, daar wijsheid en inzicht door het eten van den boom der kennis verloren gingen, de rede, wijl er niets anders meer over was, want de rede is eene nabootsing van het inzicht of iets wat er als het ware mede overeenkomt.

266. Daar elke wet, en elk gebod, aan het hemelsche en geestelijke als aan zijn waren oorsprong het bestaan ontleent, zoo volgt hieruit, dat het met deze wet van het huwelijk evenzeer het geval is, namelijk dat de vrouw, daar ze uit begeerte, welke van het eigene karat, en niet evenzoo uit de retie gelijk de man handelt, onderdanig moet zijn aan de voorzichtigheid des mans.

267. Vers 17. *En tot den mensch zeide Hij: Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem ewer vrouw, en gegeten van den boom, waarvan Ik u gebod, zeggende: Gij zult daarvan niet eten; zoo zij de aardbodem am uwentwil vervloekt, in groote smart zult gij daarvan eten, al de dagen uws levens.* Door den mensch, dat hij geluisterd heeft naar de stem zijner vrouw, wordt aangeduid dat de man of de rode heeft toegestemd. En omdat de rede heeft toegestemd, heeft ook zij zich afgewend of den vloek over zich gebracht, en om deze reden de gansche uiterlijke mensch. Hetgeen wordt aangeduid door: vervloekt zij de aardbodem am uwentvil; dat zijn levensstaat ellendig zal zijn, door: in groote smarten zal hij daarvan eten, en wel tot aan het einde van deze Kerk, wat genoemd wordt: al de dagen uws levens.

268. Dat de aardbodem den uiterlijken mensch beteekent, kan blijken uit wat vroeger gezegd is over de aarde, den aardbodem en het veld; wanneer de mensch wedergeboren is, wordt hij niet meer aarde, maar aardbodem genoemd, daar hemelsche zaden bij hem zijn ingeplant. Hij wordt ook met den aardbodem vergeleken, en herhaaldelijk in het Woord aardbodem genoemd. Het is in den uiterlijken mensch, of in zijn gevoel en geheugen, dat de zaden van het goede en ware warden ingeplant, niet echter in den innerlijken mensch, daar er in het innerlijke niets van het eigene van den mensch is, maar in het uiterlijke. In het innerlijke zijn goedheden en waarheden, en wanneer deze niet langer aanwezig schijnen, is de mensch dan een uiterlijke of lichamelijke geworden, hoewel zij in het innerlijke door den Heer zijn weggelegd, zonder dat de mensch het weet, want zij treden niet voor den dag, vooraleer de uiterlijke mensch als het ware sterft, gelijk dat pleegt voor te komen bij verzoekingen, onheilen, ziekten en in het stervensuur. De rede behoort ook tot den uiterlijken mensal. (nr. 118), wijl ze op zich zelf iets is dat het midden houdt tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch, want de innerlijke mensch werkt door de rede op den uiterlijken lichamelijken; wanneer echter de rede toestemt, dan scheidt zij den uiterlijken van den innerlijken af, zoodat men niet meer weet dat er een innerlijke bestaat, derhalve evenmin wat inzicht en wijsheid zijn, welke tot den innerlijken mensch behooren.

269. Dat Jehovah God of de Heer den aardbodem, of den uiterlijken mensch, niet vervloekt, maar dat de uiterlijke mensch zich heeft afgewend, of zich van den innerlijken afgescheiden, en zich aldus zelf vervloekt heeft, blijkt uit wat eerder is aangetoond. (nr. 245).

270. Dat in groote smart van den aardbodem eten, een ellendigen levensstaat beteekent, wordt duidelijk uit hetgeen voorafgaat en volgt, bovendien hieruit, dat eten in den innerlijken zin leven beteekent. Verder nog hieruit, dat zulk

een leven het gevolg is wanneer de booze geesten beginnen te strijden, en de Engelen die bij hem zijn, in het gedrang komen, wat naderhand nog erger wordt wanneer de booze geesten beginnen te heerschen. De booze geesten regeeren dan zijn uiterlijken mensch, de Engelen den innerlijken, waarvan weinig meer over is, zoodat de Engelen er nauwelijks iets ter verdediging uit kunnen opnemen; vandaar ellende en angst. Dat de doode menschen zelden zulke ellende en zulken angst voelen, vindt zijn oorzaak hierin, dat zij geen menschen meer zijn, hoewel zij meenen mensch te zijn boven alle anderen, want zij weten even weinig als het redelooze dier wat het geestelijke en hemelsche is, en wat het eeuwige leven; gelijk de dieren zien zij omlaag naar het aardsche, of naar buiten naar het wereldsche; zij voelen alleen voor het eigen ik en geven zich over aan hunne instincten en zinnen, met volledige insternming van hunne rede. En daar zij dood zijn, zouden zij geen enkelen strijd of geen enkele verzoeking uithouden, en kwarn er zulk eene over hen, dan zou deze te zwaar zijn dan dat zij leven konden, en zoo zouden zij nog maar meer vloek over zich brengen en zich in een nog diepere helsche verdoemenis storten. Daarom worden zij gespaard, totdat zij in het andere leven komen, waar zij door geen verzoeking of ellende meer sterven kunnen. Dan moeten zij het zwaarste lot verduren, hetgeen tevens daarmede wordt aangeduid, dat de aardbodem vervloekt zal zijn, en hij in groote smart daarvan zal eten.

271. Dat al de dagen des levens het einde van de dagen der Kerk beteekent, wordt hieruit gezien, dat hier niet van een enkel mensch sprake is, maar van de Kerk en van haar staat. Het einde van de dagen der Kerk is de tijd van den vloed.

272. Vers 18. *En hij zal u doorn en distel voortbrengen, en gij zult het kruid des velds eten.* Onder doorn en distel wordt vloek en verwoesting verstaan. Met kruid des velds eten wordt aangeduid dat hij zal leven als het Wilde dier. Als het Wilde dier leeft hij, wanneer de innerlijke mensch zoodanig van den uiterlijken wordt afgescheiden, dat hij alleen op heel algemeene wijze op hem inwerkt. Want datgene, waardoor de mensch een mensch is, heeft hij door den innerlijken mensch van den Heer; maar datgene, waardoor hij een wild dier is, heeft hij van den uiterlijken mensch, die, gescheiden van den innerlijken, op zich zelf niets anders dan een wild dier is. Hij heeft dezelfde natuur, dezelfde begeerten, dezelfde lusten, dezelfde verbeeldingen en dezelfde gevoelens; ook de organen zijn soortgelijke. Dat hij echter heele redeneeringen kan houden en, naar hem toedunkt, spitsvondige, heeft hij dank zij de geestelijke substantie, door welke het leven des Heeren kan

invloeiën, maar dat bij hem verkeerd en tot een leven van het booze wordt, dat de dood is; vandaar wordt hij een doode genoemd.

273. Dat doorn en distel vloek en verwoesting beteekenen, blijkt hieruit, dat oogst en vruchtboom het tegendeel beduiden, namelijk zegeningen en vermenigvuldigingen. Dat doorn, distel, doornbosch, doornstruik, brandnetel eene dergelijke beteekenis hebben, blijkt uit het Woord, als bij Hosea:

“Ziet, zij zijn heengegaan vanwege de verwoesting; Egypte zal ze verzamelen, Mof zal ze begraven, begeerte zal er zijn naar hun zilver; *netelen* zullen hen erfelijk bezitten, *doornkruid* zal in hunne tenten zijn” (9: 6).

Hier staat Egypte en Mof voor hen die uit zichzelf en uit hunne vergaderde kennis wijs willen worden in Goddelijke dingen. Bij denzelfden Profeet:

“De hoogten van Aven, Israëls zonde, zullen verdelgd worden; *doorn* en *distel* sullen op hunlieder altaren opkomen” (10: 8),

waar de hoogten van Aven voor de eigenliefde, doorn en distel op de altaren voor de ontwijding staan. Bij Jesaja:

“Op de borsten slaan zij over de gewenschte akkers, over den vruchtbaren wijnstok; op den bodem Mijns volks zal de *doornstruik* opgaan” (32: 12, 13).

En bij Ezechiël:

“Het huis Israëls zal geen *stekend doornbosch*, noch *wee doenden* doorn meer hebben van allen, die rondom hen zijn” (28: 24).

274. Dat kruid des velds of voedergewassen eten zooveel beteekent als leven gelijk een wild dier, blijkt bij Daniël, waar het van Nebukadnezar heet:

“Van de menschen zal men u verstootten, en bij de *beesten des velds* zal uwe woning zijn; men zal u *kruid* te eten geven, als de ossen, en er zullen zeven tijden over u voorbijgaan” (4: 32).

En bij Jesaja:

“Hebt gij niet gehoord, dat Ik zulks lang te voren gedaan heb, sinds de dagen der oudheid, en Ik heb het geformeerd; nu heb Ik dat doen komen, dat het zal zijn om te verwoesten tot steenhoopen de sterkten, de vaste steden; en hunne bewoners zijn kort van hand, zij zijn verslagen en beschaamd; zij zijn *kruid des velds* en *moeskruid* geworden, *hooi* der daken, en het *brandkoren*, voor het staande gezaaide” (37: 26, 27).

Hier wordt verklaard, wat kruid des velds beteekent, wat moeskruid, wat hooi der daken en brandkoren, want hier is sprake van den tijd vóór den vloed, welke verstaan wordt onder lang te voren en onder dagen der oudheid.

275. Vers 19. *In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof, en tot stof zult gij wederkeeren.* Door brood eten in het zweet des aanschijns wordt aangeduid: afkeerig zijn van dat wat hemelsch is. Wederkeeren tot de aarde waaruit hij genomen is, heet wederkeeren tot den uiterlijken mensch zooals hij was voor de wedergeboorte. Stof zijn en tot stof wederkeeren heet vervloekt en helsch zijn.

276. Uit de beteekenis van het brood kan het duidelijk zijn, dat brood eten in het zweet des aanschijns beteekent afkeerig zijn van dat wat hemelsch is. Onder brood wordt verstaan al het geestelijke en hemelsche, hetwelk de spijs der Engelen is, zonder welke de Engelen evenmin zouden kunnen leven als de mensch wanneer hem het brood of de spijs werden onthouden. Het hemelsche en het geestelijke in den Hemel stemmen ook overeen met het brood op aarde, en zij worden dan ook door het brood uitgebeeld, zooals uit vele plaatsen in het Woord blijkt. Dat de Neer het brood is, omdat al het hemelsche en geestelijke van Hem komt, leert Hij Zelf bij Johannes:

“Dit is het brood, dat uit den Hemel nedergedaald is; wie dit brood eet, zal in der eeuwigheid leven” (6: 58).

Daarom ook zijn brood en wijn symbolen in het Heilig Avondmaal. Dit hemelsche wordt ook uitgebeeld door het manna. Dat het hemelsche en geestelijke de spijs der Engelen is, blijkt ook uit het Woord des Heeren:

“De mensch zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord dat door den mond Gods uitgaat” (Matth. 4: 4),

dat is: uit het leven des Heeren, waaruit het hemelsche en geestelijke komt. Het laatste nageslacht der Oudste Kerk, dat onmiddellijk aan denloed voorafging, en waarover hier gehandeld wordt, was dermate verdorven en ondergedompeld in het zinnelijke en lichamelijke, dat zij niet wilden hooren wat de waarheid des geloofs was, wat de Heer was, noch dat Hij komen zou en hen zalig maken. En wanneer die dingen werden genoemd, werden zij met afkeer vervuld. Deze afkeer nu wordt beschreven door brood eten in het zweet des aanschijns; zooals de Joden, daar zij van dien aard waren, dat zij het hemelsche niet erkenden en geen anderen dan een wereldschen Messias wilden, niet anders konden dan walgen van het manna, daar het eene uitbeelding voor den Heer was, en het een slecht brood noemen, waarom er dan ook slangen onder hen gezonden werden (Num. 21: 5, 6). Bovendien werd het hemelsche, dat zij in angst, in ellende, met tranen genoten, hun een brood van den angst, een brood der ellende, een brood der tranen genoemd. Wat zij met afkeer genoten, heet hier brood van het zweet des aanschijns.

277. Dit is de innerlijke zin; wie aan de letter blijft hangen, vat het niet anders op dan dat de mensch zich het brood uit den aardbodem moet verwerven door den arbeid of het zweet des aanschijns, echter wordt hier onder mensch niet één mensch verstaan, maar de Oudste Kerk; onder aardbodem niet aardbodem, noch brood onder brood, noch hof onder hof, maar dingen die hemelsch en geestelijk zijn, zooals genoegzaam werd aangetoond.

278. Dat onder wederkeeren tot den aardbodem waaruit hij genomen is, wordt aangeduid, dat de Kerk wederom tot den uiterlijken mensch terugkeerde, zooals zij was voor de wedergeboorte, blijkt hieruit, dat de aardbodem, als eerder gezegd, den uiterlijken mensch beteekent. En uit wat over de slang gezegd is, blijkt dat stof het verdoemde en helsche beteekent, want van de slang, daar zij vervloekt was, wordt gezegd dat zij stof zal eten. Aan hetgeen daar reeds aangetoond is omtrent de beteekenis van het stof, mag ik nog toevoegen wat bij David staat:

“Voor Jehovah zullen zich allen nederbukken, die in het *stof* nederdalen, en wiens ziel Hij niet heeft levend gemaakt” (Psalm 22: 30).

En elders:

“Verbergt Gij uw aangezicht, zij worden verschrikt; neemt Gij hunnen geest weg, zij blazen den adem uit, en zij keeren weder tot hun *stof*” (Psalm 104: 29),

dat heet: wanneer zij zich afkeeren van het aangezicht des Heeren, zoo blazen zij den laatsten adem uit of sterven en keeren aldus tot het stof terug, dat is: worden verdoemd en helsch.

279. In volgorde genomen sluiten nu al deze verzen dit in zich: het zinnelijke heeft zich afgekeerd van het hemelsche, vers 14; de Heer zal in de wereld komen om hen weder te vereenigen, vers 15; daar de uiterlijke mensch zich heeft afgekeerd, is strijd daarvan het gevolg, vers 16; de ellende daarvan, vers 17; de verdoemenis daarvan, vers 18; tenslotte de hel daarvan, vers 19. Dit greep achtereenvolgens plaats in deze Kerk, van het vierde nageslacht tot aan den vloed.

* * *

20. En de mensch noemde den naam zijner vrouw Chavah, omdat zij de moeder aller levenden zijn zou.
21. En JEHOVAH GOD maakte voor den mensch en zijne vrouw rokken van vel, en bekleedde hen.
22. En JEHOVAH GOD zeide: Ziet, de mensch was als onzer een, wetende het goed en het kwaad; en nu zal hij wellicht zijne hand uitsteken, en nemen ook van den boom der levens, en eten, en leven in eeuwigheid.
23. En JEHOVA GOD verzond hem uit den hof van Eden, om den aardbodem te bouwen, waaruit hij genomen was.
24. En Hij dreef den mensch uit; en stelde Cherubim tegen den opgang aan den hof van Eden, en de vlam van het zich wendende zwaard, om te bewaren den weg van den boom des levens.

Inhoud.

280. Er wordt hier in het kort gehandeld over de Oudste Kerk en over hen die afvielen; dus ook over haar nageslacht tot aan den vloed, toen zij uitstierf.

281. Over de Oudste Kerk zelve, welke hemelsch was, en om het leven des geloofs in den Heer Chavah werd genoemd, en de moeder aller levenden, vers 20.

282. Over haar eerste nageslacht, waarin het gees-telijk-hemelsch goede was; en over het tweede en derde, waarin het natuurlijk goede was, aangeduid door rokken van vel, welke Jehovah God voor den mensch en zijne vrouw maakte, vers 21.

283. Over het vierde nageslacht, waarin het natuurlijk goede begon te verdwijnen, en dat, zoo zij opnieuw geschapen en in de hemelsche dingen des geloofs werden onderricht, zij ten onder zouden gaan. Hetgeen gezegd wordt met: wellicht zal hij zijne hand uitsteken, en nemen ook van den boom der levens, en leven in eeuwigheid, vers 22.

284. Over het vijfde nageslacht, beroofd van al het goede en ware, en teruggebracht tot den staat waarin het verkeerde vóór de wedergeboorte; gezegd met: verzonden uit den hof van Eden, om den aardbodem te bouwen, waaruit hij genomen was, vers 23.

285. Over het zesde en zevende nageslacht, afgescheiden van het weten van het goede en ware, en overgelaten aan hun vuige liefden en verbeeldingen, en dat er aldus voor gezorgd werd, dat zij het heilige des geloofs niet zouden ontwijden. Hetgeen is aangeduid door uitgedreven worden en de Cherubim doen wonen met de vlam des zwaards om den weg van den boom der levens te bewaren, vers 24.

De Innerlijke Zin.

286. In het voorafgaande is tot hertoe gehandeld over de Oudsten en hunne wedergeboorte; eerst over hen die als wilde dieren leefden, en eindelijk geestelijke menschen werden; dan over hen die hemelsche menschen werden en de Oudste Kerk uitmaakten. Daarna over hen die afvielen en hun nakomelingen, en wel in volgorde over het eerste, tweede, derde nageslacht en ten slotte over de daarop volgenden tot aan den vloed. De verzen die nu volgen, tot het einde van dit hoofdstuk toe, geven een korte herhaling van den mensch der Oudste Kerk tot aan den vloed, en besluiten dus al hetgeen voorafgaat.

287. Vers 20. *En de mensch noemde den naam zijner vrouw Chavah, omdat zij de moeder aller levenden zou zijn.* Onder den mensch wordt hier verstaan de man der Oudste Kerk of de hemelsche mensch, onder zijne vrouw en moeder van alle levenden, de Kerk. Moeder heet zij omdat zij de eerste Kerk was; der levenden, door het geloof in den Heer, Die het Leven Zelf is.

288. Dat onder den mensch de man der Oudste Kerk, of de hemelsche mensch wordt verstaan, is al eerder aangetoond, en wel dat de Heer Alleen Mensch is, en dat van Hem elk hemelsch mensch komt, daar hij Zijne gelijkenis is. Vandaar werd iedereen die tot de Kerk behoorde, mensch genoemd, wie en wat hij ook zijn mocht; en ten slotte een ieder die naar het lichaam als mensch verschijnt, om hem van de beesten te onderscheiden.

289. Eveneens werd het al eerder aangetoond, dat onder zijne vrouw de Kerk, in alomvattenden zin het rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde, werd verstaan. Dat ook moeder die beteekenis heeft, volgt daaruit. De Kerk moeder te noemen, is heel gewoon in het Woord, zooals bij Jesaja:

“Waar is de scheidbrief van ulieder *moeder*” (50: 1).

Bij Jeremia:

“Uwe *moeder* is zeer beschaamd geworden, *die u gebaard heeft*, is schaamrood geworden” (50: 12).

Bij Ezechiël:

“De dochter uwer *moeder* die de walg had van haren man en van hare zonen; uwe *moeder* was eene Hethietische, en uw vader een Amoriet” (16: 45),

alwaar man voor den Heer en voor al het hemelsche staat, zonen voor de waarheden des geloofs, de Hethietische voor het valsche en de Amoriet voor het bonze. Bij denzelfde:

“Uwen *moeder* was als een wijnstok naar uwe gelijkenis, geplant bij wateren; hij was vruchtbaar en vol ranken van wege vele wateren” (19: 10).

Hier staat moeder voor de Oude Kerk. Voornamelijk wordt de Oudste Kerk moeder genoemd, omdat zij de eerste, alsmede de eenig hemelsche was, en deswege boven al de andere de liefde des Heeren had.

290. Uit hetgeen eerder werd aangetoond kan nu ook duidelijk zijn, dat zij moeder aller levenden heet vanwege het geloof in den Heer, Die het Leven Zelf is. Er kan nooit een ander dan een eenig leven zijn, waaruit het leven van allen voortkomt; en er is nergens een leven, dat leven mag heeten, bestaanbaar, tenzij door het geloof in den Heer, Die het Leven is; noch geloof, waarin het leven is, tenzij van Hem, waarin Hij bijgevolg is. Daarom heet de Heer in het Woord de Alleen Levende, en wordt Hij de Levende Jehovah genoemd: Jer. 5: 2; Hfdst. 12: 16; Hfdst. 16: 14, 15; Hfdst. 23: 7; Ezechiël 5: 11; De in eeuwigheid levende, Dan. 4: 34; Openb. 4: 10; Hfdst. 5: 14; Hfdst. 10: 6. Bij David: “De bron des levens”, Psalm 36: 10. Bij Jeremia: de springader des levenden waters, 17: 13. De Hemel, welke uit Hem leeft, wordt het land der levenden genoemd, Jes. 38: 11; Hfdst. 53: 8; Ezech. 26: 20; Hfdst. 32: 23, 24, 25, 26, 27, 32; Psalm 27: 13, Psalm 52: 7, Psalm 142: 6. En levenden heeten zij, die in het geloof in den Heer zijn; zooals bij David:

“Die onze zielen onder de *levenden* stelt”, Psalm 66: 9.

En van hen die in het geloof zijn, wordt gezegd dat zij in het boek der levens staan: Psalm 66: 29, en in het boek des levens, Openb. 13: 8, Hfdst. 17: 8, Hfdst. 20: 15. Daarom ook wordt er van hen, die het geloof in Hem ontvangen, gezegd, dat zij levend worden gemaakt, Hos. 6: 2, Psalm 85: 7. Omgekeerd werden zij, die niet in het geloof zijn, dooden genoemd, hetgeen er vanzelf uit volgt; zooals eveneens bij Jesaja:

“De *dooden* zullen niet leven; de Rephaim zullen niet opstaan, daarom dat Gij hen hebt bezocht en hen verdelgd hebt” (26: 14),

voor hen die opgeblazen zijn van eigenliefde; opstaan beteekent tot het leven ingaan. Zij worden ook verslagenen van het zwaard genoemd, Ezech. 32: 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31. En de hel wordt dood genoemd, Jes. 25: 8, Hfdst. 28: 15. Ook worden zij door den Heer dooden genoemd, Matth. 4: 16, Joh. 5: 25; Hfdst. 8: 21, 24, 51, 52.

291. In dit vers wordt de eerste tijd beschreven, toen de Kerk in den bloei van haar jeugd was, eene uitbeelding zijnde van het hemelsche huwelijk. Vandaar wordt zij door het huwelijk beschreven, en Chavah genoemd, van wege het leven.

292. Vers 21. *En Jehovah God maakte voor den mensch en zijne vrouw rokken van vel, en bekleedde hen.* Dit beteekent dat de Heer hen uitrustte met het geestelijk en natuurlijk goede; dat Hij hen uitrustte, wordt uitgedrukt door maken en bekleeden; en het geestelijk en natuurlijk goede door den rok van vel.

293. Dat er dit alles mede wordt aangeduid kan geenszins uit de letter blijken, maar toch is het duidelijk dat er diepere verborgenheden in besloten liggen, want een ieder kan weten, dat Jehovah God voor hen geen rokken van vel heeft gemaakt.

294. Dat de rok van vel het geestelijk en het natuurlijk goede beteekent, kan nergens anders uit blijken dan uit den geopenbaarden innerlijken zin, en voorts uit het Woord overal waar dergelijke uitdrukkingen voorkomen. Hier wordt van vel in het algemeen gesproken, en daaronder verstaan het vel van een bok, een schaap, een ram, die in het Woord de neigingen beteekenen van het goede, de naastenliefde en wat tot de naastenliefde behoort. Eene dergelijke beteekenis hebben de schapen in de offeringen. Schapen worden alle diegenen genoemd, die met het goede der naastenliefde zijn begiftigd, dat is: met het geestelijke en het natuurlijk goede. Vandaar heet de Heer de Herder der schapen. En zij die met naastenliefde zijn begiftigd, worden schapen genoemd, zooals iedereen weet.

295. Er wordt gezegd dat zij met een rok van vel werden bekleed, omdat de Oudsten vanwege de onschuld naakten genoemd werden, en het later, toen de onschuld verloren ging, van hen heet, dat zij gewaar werden in het booze te zijn, hetgeen ook naaktheid genoemd wordt. Opdat alles in een historischer samenhang verschijne, overeenkomstig de spreekwijze der Oudsten, heeten ze hier bekleed, om niet naakt of in het bonze te zijn. Dat zij in het geestelijk en het natuurlijk goede waren, blijkt uit dat, wat van en over hen gezegd is van het eerste tot het dertiende vers van dit hoofdstuk; en thans hieruit, dat Jehovah God rokken maakte en hen bekleedde, want er is hier sprake van het eerste, maar vooral van het tweede en derde nageslacht der Kerk, die met het goede van dien aard begiftigd waren.

296. Dat door vellen van bokken, schapen, geiten, dassen en rammen het geestelijk en het natuurlijk goede worden aangeduid, kan blijken uit den innerlijken zin des Woords, alwaar gehandeld wordt over Jakob en over de Ark: over Jakob, dat hij was bekleed met de kleederen van Ezau en over het naakte van hand en hals met vellen van geitenbokjes, en dat Izak, toen hij deze rook, gezegd heeft: de reuk mijns zoons is als de reuk des velds (Gen. 27: 22, 27). Dat dit het geestelijk en het natuurlijk goede beteekent, zal men, door

des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, daar ter plaatse zien. Betreffende de Ark wordt gezegd, dat het deksel der tent zal bestaan uit ramsvellen en dassenvellen (Exod. 26: 14, hfdst. 36: 19), en dat Aäron en zijne zonen, wanneer zij verder trokken, de ark zouden bedekken met een deksel van dassenvellen, desgelijks de toontafel en hare schotels, evenzoo den kandelaar en zijne vaten, voorts het altaar van goud, en de vaten van den dienst en van het altaar, met dassenvellen (Num. 4: 6, 8, 10, 11, 12). Dat dit het geestelijk en het natuurlijk goede beteekent, zal men ook, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, daar ter plaatse zien. Want alles wat in de ark, in het heiligdom, in de tent, ja, alles wat aan Aäron was, wanneer hij met de kleederen der heiligheid was bekleed, beteekende het geestelijk-hemelsche, zoodat er geen ding was, hoe gering ook, of het beeldde iets in het bijzonder uit.

297. Het hemelsch-goede is dat, wat niet bekleed wordt, daar het het binnenste en de onschuld is. Daarentegen is het het geestelijk-hemelsch goede, dat eerst bekleed wordt, dan het natuurlijk goede, want zij zijn meer uiterlijk, en worden met kleederen vergeleken, en ook kleederen genoemd, bij voorbeeld waar over de Oude Kerk gehandeld wordt bij Ezechiël:

“Ik *bekleedde* u met gestikt werk, schoeide u met *dassenvellen*, *omgordde* u met fijn linnen, en *bedekte* u met zijde” (16: 10).

Bij Jesaja:

“Trek uwe sierlijke *kleederen* aan, o Jeruzalem, gij stad der heerlijkheid” (52: 1).

In de Openbaring:

“Die hunne *kleederen* niet bevekt hebben, en met Mij zullen wandelen in *witte kleederen*, overmits zij het waardig zijn” (3: 4, 5).

En van de vier en twintig ouderlingen heet het daar, dat zij

“bekleed waren met witte kleederen” (4: 4).

Het uiterlijke goede dus, het geestelijk-hemelsch en het natuurlijk goede, is kleeft; waarom dan ook zij, die met het goede der naastenliefde zijn begiftigd, in den Hemel verschijnen met glanzende kleederen aan. Hier echter, daar zij nog in het lichaam zijn, met een rok van vel.

298. Vers 22. *En Jehovah God zeide: Ziet, de mensch was als onzer een, wetende het goed en het kwaad; en nu zal hij wellicht zijne hand uitsteken, en nemen ook van den boom der levens, en eten, en leven in eeuwigheid.* Dat Jehovah God eerst in het enkelvoud en dan in het meervoud spreekt, vindt zijn oorzaak hierin, dat onder Jehovah God de Heer en tevens de Engelenhemel wordt verstaan. Dat de mensch het goede en het booze wist, beteekent, dat hij hemelsch was geworden, dus wijs en verstandig. Dat hij de hand niet zou uitsteken en

van den boom der levens nemen, beteekent, dat hij niet onderricht mocht worden in de mysteriën des geloofs, anders zou hij in der eeuwigheid niet zalig kunnen worden, hetgeen is aangeduid door leven in eeuwigheid.

299. Hier liggen twee verborgenheden; eerstens, dat Jehovah God den Heer en tevens den Hemel beteekent; ten tweede, dat wanneer zij waren onderricht in de mysteriën des geloofs, zij voor eeuwig verloren zouden zijn gegaan.

300. Wat de eerste verborgenheid betreft, dat onder Jehovah God de Heer wordt verstaan, en tevens de Hemel, dient men op te merken, dat in het Woord steeds om eene verborgen reden de Heer nu eens alleen Jehovah wordt genoemd, dan Jehovah God, dan weer Jehovah en God daarna, dan de Heer Jehovih, dan God Israëls, dan weer alleen God, zooals in het eerste Hoofdstuk van Genesis, waar Hij niet anders dan God genoemd wordt, zelfs waar Hij ook in het meervoud spreekt:

“Laat ons den mensch maken in ons beeld”;

en niet eerder dan in het volgende Hoofdstuk, alwaar over den hemelschen mensch wordt gehandeld, wordt Hij Jehovah God genoemd. Jehovah heet Hij omdat Hij Alleen Is, of Leeft, dus krachtens Zijn Wezen; God omdat Hij alles vermag, dus krachtens Zijn macht, zoals uit het Woord blijkt, waar deze onderscheiding gemaakt wordt: Jesaja 49: 4, 5, Hfdst. 55: 7, Psalm 18: 3, 29, 30, 32, Psalm 38: 16, waarom men iederen Engel of geest, die met den mensch sprak, en van wiep men geloofde dat hij iets vermocht, God noemde, zooals bij David blijkt:

“God stond in de vergadering *Godes*, in het midden der *Goden* zal Hij oordeelen” (Psalm 82: 1),

en elders:

“Wie mag in den aether met Jehovah vergeleken worden, wie is Jehovah gelijk, onder de zonen der *Goden*” (Psalm 89: 7)

en elders:

“Dankt den God der *Goden*, dankt den Heer der *Heerer*” (Psalm 136: 2, 3).

Om hun macht zijn ook menschen *Goden* genoemd, zooals in Psalm 82: 6, Joh. 10: 34, 35; ook Mozes: God over Faraö (Exod. 7: 1). Daarom ook heet God in het meervoud *Elohim*; maar omdat de Engelen niet de minste macht uit zichzelf hebben, gelijk zijzelf ook bekennen, maar alleen van den Heer, en er niet dan één God is, daarom wordt onder Jehovah God in het Woord de Heer alleen verstaan. Waar echter door den dienst der Engelen iets geschiedt, zooals in het eerste hoofdstuk van Genesis, wordt de meervoudsvorm gebruikt. Ook hier wordt, daar de hemelsche mensch, als mensch, niet kon

worden vergeleken met den Heer, maar met de Engelen, derhalve gezegd: de mensch was als onzer een, wetende het goed en het kwaad, dat is: wijs en verstandig.

301. De tweede verborgenheid is deze, dat zij, wanneer zij onderricht waren in de mysteriën des geloofs, voor eeuwig verloren zouden zijn gegaan, hetgeen wordt aangeduid door deze woorden: nu zal hij wellicht zijne hand uitsteken, en nemen ook van den boom der levens, en eten, en leven in eeuwigheid. Hiermede is het zoo gesteld: wanneer de menschen de levensorde in zich hebben omgekeerd en niet dan uit zichzelf en uit het eigene willen leven en wijs zijn, dan beredeneeren ze alles wat ze over het geloof hooren, of het al dan niet zoo is; en daar ze het uit zichzelf doen, uit het zinnelijke en wetenschappelijke van hen, kunnen zij niet anders dan loochenen. En wanneer zij loochenen, lasteren en ontwijden zij ook, en ten slotte bekommeren zij er zich zelfs niet meer om, of zij het profane met het heilige vermengen. Wanneer de mensch van dien aard wordt, dan is hij in het andere leven dermate verdoemd, dat er niet eenige hoop op verlossing meer rest. Want hetgeen door ontwijdingen vermengd is, hangt vermengd aan elkander; niet zoo gauw doet zich eene voorstelling van het heilige voor, of de daaraan verbonden voorstelling van het profane treedt ook te voorschijn, en dit maakt, dat hij in geen ander gezelschap dan in dat der verdoemden kan zijn. In het andere leven wordt, ook door de geesten in de geestenwereld, nog meer door de engelengeesten, alles wat met elke denkvoorstelling verbonden aan den dag treedt, tot in de fijnste bijzonderheden waargenomen, en wel zoo scherp, dat zij uit een enkele voorstelling alleen al weten, van welken aard iemand is. Dergelijk met het heilige verbonden profane kan niet verdreven worden, dan onder helsche folteringën, die zoo groot zijn. dat als de mensch het wist, hij zich voor ontwijding zou wachten als voor de hel zelve.

302. Dit was de oorzaak, waarom aan de Joden, daar zij van dien aard waren, de mysteriën des geloofs op geen enkele wijze zijn geopenbaard. Het ging zelfs zoo ver, dat het hun niet eens openlijk werd gezegd, dat zij na den dood leven zullen, en ook niet openlijk, dat de Heer in de wereld zou komen om hen zalig te maken; ja zelfs werden zij en worden zij nog in zulk eene groote onwetendheid en stompzinnigheid gehouden, dat zij niet wisten en nog niet weten, dat er een innerlijke mensch is, of dat er iets innerlijks bestaat. Want zoo zij het geweten hadden, en wisten, zoodat zij het erkenden, bracht hun aard het mede, dat zij het zouden ontwijden, en aldus voor hen in het geheel geen hoop op eenig heil in het andere leven zou overblijven. Het is dit wat de Heer bedoeld heeft bij Johannes:

“Hij heeft hunne oogen verblind, en hun hart verhard; opdat zij met de oogen niet zien, en met het hart niet verstaan, en zich bekeeren, en Ik hen geneze” (12: 40).

En daarom heeft de Heer door gelijkenissen met hen gesproken, en er hun geen enkele uitgelegd

“opdat zij ziende niet zien, en hoorende niet hooren, en verstaan zouden”,

zoals Hij Zelf zegt bij Mattheus, 13: 13. Om deze reden ook werden voor hen alle mysteriën des geloofs verborgen en bedekt gehouden onder de uitbeeldingen hunner Kerk; en om diezelfde reden ook was de profetische stijl van dien aard: iets anders toch is te weten, iets anders te erkennen; wie weet en niet erkent, die is, alsof hij niet wist; maar wie erkent en daarna lastert en ontwijdt, hij is het die door den Heer bedoeld wordt.

303. De mensch verwerft zichzelf een leven door alles waarvan hij zich overtuigt, dat wil zeggen: door al wat hij erkent en gelooft; waarvan hij zich niet overtuigt, of wat hij niet erkent en gelooft, dat doet zijn gemoed niet aan; vandaar kan niemand het heilige ontwijden, wijden, wanneer hij niet daarvan overtuigd is, zoodat hij het erkent, en het dan toch weer loochent. Zij die niet erkennen, kunnen weten, maar zij zijn alsof zij niet wisten; zij zijn als diegenen die dingen weten, welke niets zijn. Van dien aard waren de Joden omstreeks de Komst des Heeren; en wanneer de menschen zoo zijn, wordt in het Woord gezegd, dat zij verwoest zijn, of dat er geen geloof meer is. Dan schaadt het ook niet, of het innerlijke des Woords voor hen geopend wordt, want dan zijn zij als zienden die niet zien, en als hoorenden die niet hooren, en die een verhard hart hebben, van wie de Heer bij Jesaja zegt:

“Ga henen, en zeg tot dit volk: hoorende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar merkt niet; maak het hart dezès volks vet, en maak hunne ooren zwaar, en sluit hunne oogen, opdat het niet zie met zijne oogen, noch met zijne ooren hoore, noch met zijn hart versta, noch zich bekeere, en Hij het geneze” (6: 9, 10).

Dat de mysteriën des geloofs niet ontsluit worden, vooraleer zij van dien aard zijn, namelijk verwoest zoodat zij niet meer gelooven, om de reeds eerder aangevoerde reden, dat zij niet meer kunnen ontwijden, wordt ook door den Heer bij Jesaja klaarblijkelijk gezegd in hetgeen er onmiddellijk op volgt:

“Ik zeide, hoe lang, Heer? En Hij zeide: Totdat de steden verwoest worden, zoodat er geen inwoner zij, en de huizen, dat er geen mensch zij, en dat de aardbodem met verwoesting verwoest worde, en Jehovah zal den mensch verre wegdoen” (aldaar vers 11, 12).

Mensch heet, wie wijs is, of erkent en gelooft. Van dien aard waren, als gezegd, de Joden omstreeks de Komst des Heeren, en om dezelfde reden warden zij ook nu nog in zulk eene verwoesting gehouden, door begeerten en vooral door gierigheid, opdat zij, hoewel zij duizendmaal van den Heer hooren en van de uitbeeldingen van hunne Kerk, hoe deze elk in het bijzonder den Heer beteekenen, nochtans niet erkennen en gelooven. Dit nu was de reden, waarom de menschen van voor den vloed uit den hof van Eden werden verdreven en verwoest, totdat zij niets van het ware meer konden erkennen.

304. Hieruit blijkt, dat dit het is, wat onder deze woorden wordt verstaan: dat hij wellicht zijne hand niet uitsteke, en neme ook van den boom der levens, en ete, en leve in eeuwigheid. Nemen van den boom der levens en eten, beteekent weten, zoodat men alles erkent wat der liefde en des geloofs is, want de levens in het meervoud zijn liefde en geloof. Eten beteekent hier als eerder: weten. Leven in eeuwigheid heet niet in het lichaam leven in eeuwigheid, maar leven na den dood in eeuwige verdoemenis. Een mensch die dood is, wordt niet daarom dat hij na het leven van het lichaam sterven zal, dood genoemd, maar omdat hij een leven des doods leven zal, want dood is verdoemenis en hel. Eene dergelijke beteekenis heeft leven bij Ezechiël:

“Gij jaagt de zielen Mijns volks en gij behoudt u de zielen in het leven, en gij hebt Mij ontheiligd bij Mijn volk, om zielen te dooden, die niet *sterven zullen*, en door zielen te laten *leven*, die niet *leven* zullen” (13: 18, 19).

305. Vers 23. *En Jehovah God verzond hem uit den hof van Eden, om den aardbodem te bouwen, waaruit hij genomen was.* Uit den hof van Eden verdreven worden, beteekent, van alle inzicht en wijsheid beroofd worden; den aardbodem bouwen, waaruit hij genomen was, heet lichamelijk worden, zooals hij voor de wedergeboorte was geweest. Dat uit den hof van Eden verdreven worden heet, beroofd zijn van alle inzicht en wijsheid, blijkt uit de beteekenis van den hof, en van Eden, waarover reeds eerder. Want hof beteekent inzicht of verstand van het ware; en Eden, daar het de liefde is, beteekent wijsheid, of de wil van het goede. Dat den aardbodem bouwen, waaruit hij genomen is, beteekent lichamelijk worden, zooals hij voor de wedergeboorte was, is eerder aangetoond bij vers 19, alwaar overeenkomstige uitdrukkingen zijn gebezigd.

306. *En Hij dreef den mensch uit; en stelde Cherubim tegen den Opgang aan den hof van Eden, en de vlam van het zich wendende zwaard, om te bewaren den weg van den boom der levens.* Den mensch uitdrijven, heet hem geheel en al van allen wil tot het goede, en van alle verstand van het ware berooven,

en wel dermate, dat hij daarvan gescheiden wordt, en geen mensch meer is. Cherubim stellen tegen den Opgang, is daarin voorzien, dat hij in geen enkele verborgenheid des geloofs kan binnendringen; want de Opgang aan den hof van Eden is het hemelsche, waaruit het inzicht voortkomt. Door Cherubim wordt de Voorzienigheid des Heeren aangeduid, dat zulk een mensch niet kan binnendringen in de dingen die des geloofs zijn. De vlam van het zich wendende zwaard beteekent de eigenliefde met hare waanzinnige begeerten en de inbeeldingen daarvan, welke van dien aard zijn, dat hij weliswaar wil binnendringen, maar van daaruit naar het lichamelijke en aardsche wordt voortgesleept, en dit om te bewaren den weg van den boom der levens, dat is: opdat hij het heilige niet zou kunnen ontwijden.

307. Hier wordt gehandeld over het zesde en zevende nageslacht, dat met den vloed te gronde ging, wélke menschen geheel en al uit den hof van Eden verdreven werden, of uit alle inzicht van het ware; zij werden als het ware on-menschen, en aan hunne waanzinnige begeerten en inbeeldingen overgelaten.

308. Wat Opgang beteekent, en wat de tuin van Eden, is al eerder aangetoond, zoodat dit geen nader betoog behoeft. Dat echter de Cherubim de Voorzienigheid des Heeren beteekenen, dat de mensch niet uit het eigene, zinnelijke en wetenschappelijke onzinnig doordringe in de mysteriën des geloofs, en ze ontwijde, en aldus verloren ga, kan uit alle plaatsen in het Woord, waar van Cherubim sprake is, blijken. Daar de Joden van dien aard waren, dat, zoo zij iets duidelijk geweten hadden, van de Komst des Heeren, van de uitbeeldingen of voorbeelden der Kerk hoe deze den Heer aanduiden, van het leven na den dood, van den innerlijken mensch, en van den innerlijken zin des Woords, zij het ontwijd hadden en in eeuwigheid te gronde waren gegaan — daarom werd dit uitgebeeld door de Cherubim aan het verzoendeksel boven op de ark, over de gordijnen van den tabernakel, over den voorhang desgelijks in den tempel, waarmede werd aangeduid dat de Heer over deze dingen waakte, Exod. 25: 18, 19, 20, 21; Hfdst. 26: 1, 31; 1 Koningen 6: 23 tot 29, 32, 35. Want de Ark, waarin het Getuigenis lag, beteekende hetzelfde als hier de boom der levens, namelijk den Heer en de hemelsche dingen die eenig en alleen den Heer toebehooren. Vandaar ook dat de Heer herhaaldelijk de God Israëls zittende op de Cherubim heet, en met Aäron en Mozes sprak tusschen de Cherubim, Exod. 25: 22, Num. 7: 89. Dit is duidelijk beschreven bij Ezechiël, waar het heet:

“De heerlijkheid des Gods van Israël hief zich op van boven den *Cherub*, waarop zij was, tot den dorpel van het huis; en Hij riep tot den man

die met linnen bekleed was, en zeide tot hem: ga door het midden van de stad, door het midden van Jeruzalem, en teeken een teeken op de voorhoofden der mannen, die steunen en zuchten over al de gruwelen, die in het midden derzelve gedaan zijn; en tot genen zeide Hij: Gaat door, door de stad achter hem, en slaat! ulieder oog verschoone niet, en spaart niet. Doodt ouden, jongelingen, en maagden, en kinderkens, en vrouwen, tot verdervens toe; verontreinigt het huis, en vervult de voorhoven met verslagenen” (9: 3, 4, 5, 6, 7).

En voorts:

“Hij sprak tot den man, bekleed met linnen: Ga in tot tusschen het rad, tot onder den *Cherub*, en vul uwe vuisten met kolen des vuurs van tusschen de *Cherubim*, en strooi ze over de stad. Een *Cherub* stak zijne hand uit van tusschen de *Cherubim* tot het vuur, hetwelk was tusschen de *Cherubim*, en nam en gaf daarvan in de vuisten desgenen, die met linnen bekleed was: die nam het, en ging uit” (10: 1 tot 7).

Hieruit blijkt dat de Voorzienigheid des Heeren, welke het binnendringen in de mysteriën des geloofs verhoedt, wordt aangeduid door Cherubim, en dat zij daarom zijn overgelaten aan hunne waanzinnige begeerten, welke hier ook worden aangeduid door het vuur dat over de stad zou worden uitgestrooid, en daardoor dat niemand verschoond zou worden.

309. Dat de vlam van het zich wendende zwaard de eigenliefde beteekent met haar waanzinnige begeerten en inbeeldingen, welke van dien aard zijn, dat zij weliswaar willen binnendringen, maar daarvan worden weggetrokken door het lichamelijke en aardsche, kan met zooveel plaats en uit het Woord bevestigd worden, dat het bladzijden zou vullen. Hier zij alleen volstaan met wat bij Ezechiël is gezegd:

“Profeteer en zeg: Alzoo sprak Jehovah, zeg: het *zwaard*, het *zwaard*, gescherpt, en ook geveegd, opdat het eene slachting slachte: het is gescherpt, opdat het eenen bliksem hebbe; het *zwaard* zal verdubbeld worden ten derde maal, het *zwaard* degenen die daarmede verslagen zullen worden, het *zwaard* der groote slachting, dat tot hen in de binnenste kameren indringen zal, opdat het hart versmelt, en de aanstooten vermenigvuldigen; Ik heb den schrik des *zwaards* in al hunne poorten gegeven; ach! het is toegemaakt opdat het blikseme” (21: 9, 10 [14, 15, 19, 20]).

Zwaard staat hier voor de verwoesting van den mensch, opdat hij niets zie van het goede en ware, maar alleen het valsche en verkeerde, en dit heet de aanstooten vermenigvuldigen. En wat bij Nahum staat:

“De ruiter steekt omhoog, en de *vlam des zwaards*, en den *bliksem* der spies, en de veelheid der verslagenen” (3: 3),

voor hen die in de verborgenheden des geloofs willen doordringen.

310. Elk woord van dit vers sluit zoo vele en zoo diepe verborgenheden in zich, dat het onmogelijk is ze uit te leggen. Zij zijn van toepassing op den genius van dit volk, dat in den vloed te gronde ging. Deze genius was geheel verschillend van den genius dergenen die na den vloed leefden. In het kort gezegd: hun eerste voorouders, die de Oudste Kerk uitmaakten, waren hemelsche menschen, derhalve waren hun hemelsche zaden ingeplant, waarom hun nakomelingen een zaad uit hemelschen oorsprong bij zich hadden. Het zaad uit hemelschen oorsprong is van dien aard, dat de liefde het gansche gemoed beheerscht, en het tot één maakt; want het menschelijke gemoed bestaat uit twee deelen, uit wil en verstand. Tot den wil behoort de liefde of het goede, tot het verstand het geloof, of het ware. Uit de liefde of het ware werden zij gewaar wat tot het geloof of tot het ware behoorde, bijgevolg was het gemoed één. Wanneer de menschen van dien aard zijn, blijft bij de nakomelingen een zaad daarvan over, en als dezen zich van het ware en goede afkeeren, ontstaat het allergrootste gevaar, want zij verkeeren hun gansche gemoed, zoodat het in het andere leven nauwelijks meer hersteld kan warden. Anders is het gesteld met hen, die geen hemelsch, doch geestelijk zaad in zich hebben, zooals de menschen na den vloed en die, welke heden ten dage leven. Zij hebben geene liefde en bijgevolg geen wil tot het goede, maar toch kan hun geloof gegeven worden, of verstand van het ware; uit het geloof of het verstand van het ware kunnen zij tot eene zekere naastenliefde gebracht worden, echter langs een anderen weg, en wel door het van den Heer ingegeven geweten door middel van de erkentnissen van het ware en goede daarvan. Derhalve is hun staat een gansch andere dan die van de menschen voor den vloed. Over dien staat zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gesproken worden. Dit zijn verborgenheden, welke den menschen heden ten dage volslagen onbekend zijn, want heden weet men niet wat de hemelsche mensch is, zelfs niet wat de geestelijke mensch is, nog minder dus van welken aard het gemoed en het leven van den mensch is en bijgevolg zijn staat na den dood.

311. De staat dergenen, die in den zondvloed ten onder gingen, is in het andere leven van dien aard, dat zij geenszins in de wereld der geesten of bij andere geesten kunnen zijn, maar in een hel die van de hellen der anderen is gescheiden en wel als onder een berg. Deze hel verschijnt als een daartusschen liggende berg ten gevolge van hunne afschuwelijke fantasieën en overredingen.

Hunne fantasieën en overredingen zijn van dien aard, dat zij andere geesten in zulk een stompzinnigheid brengen, dat deze niet meer weten of ze leven dan wel dood zijn, want zij ontnemen hun alle verstand van het ware, zoodat zij niets meer gewaar worden. In zulk eene overreding waren zij ook, toen zij leefden; en daar zij in het andere leven van dien aard moesten worden, dat zij onder andere geesten geenszins zijn konden zonder over hen een zekeren dood te brengen, zijn zij allen verdelgd, en de Heer heeft, in Zijne Goddelijke Barmhartigheid, de menschen na den vloed, in een anderen staat gebracht.

312. De staat dezer menschen voor den vloed is in zijn geheel beschreven in dit vers daarmede, dat zij zijn uitgedreven, of gescheiden van het hemelsch goede, dat Cherubim gesteld werden tegen den Opgang aan den hof van Eden; en, omdat zij van dien aard waren, heet het: tegen den Opgang aan den hof van Eden, welke woorden alleen op hen van toepassing zijn; van hen echter die later leefden, kan dit niet gezegd worden, maar zou het heeten: tegen den hof van Eden aan den Opgang. Voorts dat er gesproken wordt van de vlam van het zich wendende zwaard; ware van de tegenwoordige menschen sprake geweest, dan had er gestaan: zwaard der vlam; ook niet boom der levens, maar boom des levens; behalve nog zooveel meer in dezen samenhang, wat zich geenszins laat uitleggen, en slechts alleen door de Engelen, wien de Heer het openbaart, verstaan wordt; want elke staat bevat onnoembaar vele verborgenheden, waarvan er zelfs niet één enkele aan het menschelijke geslacht bekend is.

313. Uit wat hier nu van den eersten mensch is gezegd, kan het duidelijk zijn, dat niet van hem het erfbooze over allen die heden ten dage leven, gekomen is, noch, zooals men verkeerdelijk aanneemt, dat er geen erfbooze zou zijn dan datgene, hetwelk daaruit voortvloeyde; want het is de Oudste Kerk, waarvan hier sprake is, en zij wordt Mensch genoemd, en wanneer deze Adam wordt geheeten, beduidt zulks dat de mensch uit den aardbodem genomen is, of uit een niet-mensch tot een mensch geworden is door den Heer door middel van de wedergeboorte. Dit is de oorsprong van den naam, dit de beteekenis van den naam. Met het erfbooze is het echter zoo gesteld, dat een ieder, die eene daadwerkelijke zonde begaat, iets daarvan in zijn wezen opneemt, en het booze daarvan wordt den kinderen ingeplant en wordt erfelijk; aldus wordt een ieder het booze van elk zijner ouders, van zijn grootvader, overgrootvader, betoudovergrootvader, en van de voorgaanden langs de rij af, en zoo wordt het vermenigvuldigd en groeit het aan in het van hem afstammende nageslacht en blijft bij een ieder, en wordt bij een ieder door zijne daadwerkelijke zonden vermeerderd; ook wordt het niet verstrooid zoodat het niet schaden kan, dan

bij hen die door den Heer worden wedergeboren. Dit kan een ieder, wanneer hij er aandacht aan geeft, hieruit weten, dat de booze neigingen der ouders zichtbaar blijven in de kinderen, zoodat een familie, ja zelfs een heel geslacht van het andere daaraan onderkend kan worden.

Vervolg; de ingang van den mensch in het eeuwige leven.

314. *Nadat de geestelijke Engelen, van wie eerder gewaagd werd, den wederopgewekte of de ziel in het genot van het licht gesteld hebben, zoodat hij vrij rondom kan zien, bewijzen zij hem alle diensten welke hij zich in dezen, staat maar wenschen kan, en onderrichten hem omtrent de dingen die in het andere leven zijn, voor zoover hij ze bevatten kan. Was hij in het geloof, dan toonen zij hem op zijn verlangen ook de wonderen en heerlijkheden des Hemels.*

315. *Is hij daarentegen niet van dien aard, dat hij onderricht wil worden, dan verlangt de wederopgewekte, of de ziel, van het gezelschap der Engelen weg te gaan, hetgeen de Engelen duidelijk gewaar worden, want er bestaat in het andere leven eene mededeeling van alle denkvoorstellingen; en wanneer hij van hen weg verlangt te gaan, dan zijn niet zij het die hem verlaten, maar is hij het die zich van hen los maakt. De Engelen hebben een ieder lief, en niets begeeren zij zoozeer dan diensten te verleenen, te onderrichten en in den Hemel te dragen; hun hoogste welbehagen bestaat hierin.*

316. *Wanneer de ziel zich aldus afscheidt, wordt zij door goede geesten opgenomen, en eenmaal in hun gezelschap, ondervindt zij ook hier alle dienstbetoon; maar zoo haar leven in de wereld van dien aard was, dat zij het niet in het gezelschap der goeden kan uithouden, dan verlangt ze ook van hen weg te komen, en dit net zoo lang en zoo vaak, tot zij is aangeland bij dezulken die met haar leven in de wereld geheel overeenstemmen, bij wie zij haar leven als het ware terugvindt; en dan leiden zij, wat wonderlijk is, tezamen een dergelijk leven als zij in het lichaam hadden. Wanneer zij echter in dit leven zijn teruggezonden, ontstaat daaruit een nieuw levensbegin: sommigen worden na een grooter, anderen na een korter tijdsverloop van daar naar de hel gebracht, terwijl zij die in het geloof aan den Heer waren, van dit nieuwe levensbegin afgeleidelijk naar den Hemel worden gevoerd.*

317. *Maar sommigen worden langzamer, anderen weer sneller naar den Hemel gevoerd, ja, ik heb zelfs gezien, dat eenigen onmiddellijk na den dood in den Hemel werden geheven. Hier mogen slechts twee voorbeelden vermeld worden.*

318. *Er kwam iemand tot mij, en sprak met mij; uit zekere kenteekenen viel op te maken, dat hij nog kort geleden uit het leven gescheiden was. Hij wist eerst niet, waar hij was, en geloofde nog in de wereld te zijn; en toen hem te weten*

werd gegeven, dat hij in het andere leven was, en niets meer bezat, zooals huis en rijkdommen en dergelijks meer, maar dat hij zich in een ander rijk bevond, alwaar hij van alles beroofd was wat in de wereld zijn eigendom uitmaakte, bekwam hem de angst en wist hij niet waarheen hij zich zou wenden en keeren, en waar hij zou moeten wonen. Er werd hem echter gezegd dat de Heer Alleen voor hem en allen zorg draagt. Toen werd hij aan zichzelf overgelaten, opdat hij zou denken als in de wereld, en dacht na (want de gedachten van allen kunnen in het andere leven duidelijk worden waargenomen) wat hij nu wel zou gaan doen, zonder al de middelen zijnde waarvan hij zou kunnen leven; maar toen hij in dezen angst was, werd hij verplaatst te midden van hemelsche geesten, die uit de streek van het hart waren; deze verleenden hem alle diensten welke hij maar verlangde; daarop wederom aan zichzelf overgelaten, begon hij er uit naastenliefde over te denken, hoe hij zoo groote weldaden zou kunnen vergelden — waaruit bleek dat hij gedurende zijn lichamelijk leven in de naastenliefde des geloofs geweest was, waarom hij terstond in den Hemel werd opgeheven.

319. *Ook zag ik een ander door Engelen onmiddellijk in den Hemel overgebracht, en dat hij door den Heer werd aangenomen, en dat hem de heerlijkheid des Hemels werd getoond. Behoudens nog vele andere ervaringen, dat dit met eenigen na kort tijdsverloop geschiedde.*

Genesis

Vierde Hoofdstuk

Van welken aard het leven van eene ziel of van een geest is.

320. *Wat in het algemeen het leven na den dood der zielen of der pas aangekomen geesten betreft, is mij na vele ervaringen gebleken, dat de mensch, wanneer hij in het andere leven komt, niet weet, dat hij in het andere leven is, maar gelooft nog in de wereld te zijn, ja zelfs in zijn lichaam, en wel zoozeer, dat wanneer hem gezegd wordt dat hij een geest is, hij een en al verwondering en verbijstering is; en dit zoowel omdat hij geheel als een mensch is naar de zinnen, begeerten en gedachten, alsmede omdat hij tijdens zijn leven in de wereld niet geloofd heeft aan het bestaan van den geest, en sommigen dat een geest niet van dien aard kon zijn.*

321. *Ook is het een feit, dat de vermogens der zinnen en de gaven van denken en spreken van een geest zoo veel uitnemender zijn dan bij zijn leven in het lichaam, dat zij zich nauwelijks laten vergelijken; nochtans weten de geesten dit niet, vooraleer hun van den Heer eene overdenking daaromtrent gegeven wordt.*

322. *Men hoede zich wel voor de verkeerde meening als zouden de geesten niet veel fijner zinnen hebben dan in het leven van het lichaam; het tegendeel weet ik uit duizenden en duizenden ervaringen, en wanneer men het niet gelooven wil, vanwege de vooroordeelen welke men zich omtrent den geest gevormd heeft, zoo moge men het zich voor gezegd houden totdat men in het andere leven komt, alwaar de eigen ondervinding zal doen gelooven. De geesten hebben niet alleen het gezicht, want zij leven in het licht, en de goede geesten, de engelgeesten en de Engelen in zulk een groot licht, dat het licht van den middag in de wereld er nauwelijks mede vergeleken kan worden; over het licht, waarin zij leven en zien, door des Heerlen Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt; zij hebben het gehoor en wel zoo fijn, dat hun gehoor in het lichaam daarmede niet kan worden gelijkgesteld. Zij spraken met mij nu al verscheidene jaren lang vrijwel ononderbroken; maar ook over hun spraak, door des Heerlen Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Zij hebben den reuk, waarover eveneens, dank zij de Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Zij hebben een uiterst fijnen tastzin, vandaar de smarten en kwellingen in de hel; want op den tastzin komen alle gevoelens neer, welke slechts verscheidenheden en schakeeringen van den tastzin zijn. Zij hebben begeerten en aandoeningen, waarmede die welke zij in het leven van het lichaam hadden, evenmin kunnen vergeleken worden; hierover*

meer, dank zij des Heerlen Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Zij denken met veel meer doorzicht en onderscheidingsvermogen, dan zij in het leven van het lichaam dachten; in ééne denkvoorstelling bevatten zij meer dan in duizenden, toen zij in het leven van het lichaam dachten. Zij spreken onder elkander zoo schrander, fijn, scherpzinnig en klaar, dat de mens versted zou staan als hij er maar iets van vernam; kortom, zij hebben hoegenaamd niets verloren waardoor ze niet als mensapen zouden zijn, maar dan meer volkomen, zonder beenderen en vieesch en de onvolkomenheden daarvan. Zij erkennen en nemen waar dat, zoo lang zij in het lichaam leefden, het de geest was, die voelde, en dat hoewel het scheen, alsof het gevoel in het lichaam was, het toch niet tot het lichaam behoorde; vandaar dat naaflegging van het lichaam het leven der gevoelens veel fijner en volmaakter is. liet leven bestaat in het gevoel, want zonder gevoel geen leven, en zoals het gevoel is, zoo is het leven, hetgeen een ieder bekend kan zijn.

323. *Aan het einde van het hoofdstuk volgen Benige voorbeelden van hen, die in het leven van het lichaam anders dachten.*

Vierde Hoofdstuk.

1. En de mens bekende Chavah, zijne huisvrouw, en zij werd zwanger en baarde Kaïn, en zeiden: Ik heb een man verkregen, den Jehova.
2. En zij voer voort te baren zijnen broeder Habel; en Habel was een herder der kudde, en Kaïn was een bebouwer des aardbodems.
3. En het geschiedde ten einde der dagen, en Kaïn bracht van de vrucht des aardbodems eense gave voor JEHOVA.
4. En Habel bracht ook van de eerstgeborenen zijner kudde, en van hun vet; en JEHOVA zag Habel en zijne gave aan.
5. En Kaïn en zijne gave zag Hij niet aan; en Kaïn ontstak in toorn zeer, en zijne aangezichten vervielen.
6. En JEHOVA zeiden tot Kaïn: Waarom zijt gij in toorn ontstoken, en waarom zijn uwe aangezichten vervallen?
7. Is er niet, indien gij wel doet, verhoging; en zoo gij niet wel doet, de zonde ligt aan de deur; en hare begeerte is tot u, en gij heerschap over haar.
8. En Kaïn sprak met Habel, zijnen broeder; en het geschiedde, als zij in het veld waren, en Kaïn stond tegen Habel, zijnen broeder, op, en doodde hem.
9. En JEHOVA zeiden tot Kaïn: Waar is Habel, uw broeder? en hij zeiden: Ik weet het niet, ben ik mijns broeders hoeder?
10. En Hij zeiden: Wat hebt gij gedaan? De stem des bloed van uwen broeder roept tot Mij van den aardbodem.
11. En nu, vervloekt zijt gij van den aardbodem, die zijnen mond heeft opengedaan, om ruws broeders bloed van uwe hand te ontvangen.
12. Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.
13. En Kaïn zeiden tot JEHOVA: Mijne misdaad is grootser, dan dat zij vergeven worde.
14. Zie, Gij hebt mij heden verdreven van de aangezichten des aardbodems, en ik zal voor Uwe aangezichten verborgen zijn, en ik zal zwervende en dolende zijn op de aarde, en het zal geschieden, dat al wie mij vindt, mij doodt.
15. En JEHOVA zeiden tot hem: Daarom al wie Kaïn doodt, zal zeventvoudig gewroken worden; en JEHOVAH stelde een teeleen aan Kaïn, opdat hem niet versloeg wie hem vond.

16. En Kaïn ging uit van de aangezichten van JEHOVA; en woonde in het land Node, tegen den Opgang van Eden.
17. En Kaïn bekende zijne huisvrouw, en zij werd bevrucht, en baarde Chanoch; en hij bouwde eense stad, en noemde den naam der stad naar den naam zijns zoons, Chanoch.
18. En aan Chanoch werd Irad geboren; en Irad gewon Mechujaëi, en Meehujaël gewon Methuschaëi, en Methusehaël gewon Lamech.
19. En Lamech nam zich twee vrouwen, de naam van de eense was Adah, en de naam van de andere Zillah.
20. En Adam baarde Jubal; deze was de vader van den tentbewoner en van het vee.
21. En de naam zijns broeders was Jubal; deze was de vader van allen, die citer en orgel bespelen.
22. En Zillah, ook zij, baarde Thubal Kaïn, eenden leermeester van allen werker in koper en ijzer. En de zuster van Tuba Kaïn was Na mah.
23. En Lamech zeiden tot zijne vrouwen Adah en Zillah: Hoort mijne stem, gij vrouwen van Lamech! en neemt ter oore mijne rede, dat ik eenden man heb gedood, om mijne wonde, en een knaapje, om mijne builde.
24. Dat Kaïn zevenvoudig gewroken zal worden, en Lamech zeventigmaal en zevenmaal.
25. En de mensch bekende wederom zijne huisvrouw, en zij baarde eenden zoon, en noemde zijnen naam Scheth; want GOD heeft mij een ander zaad gezet voor Habel, dien Kaïn gedood heeft.
26. En Scheth werd ook een zoon geboren, en hij noemde zijnen naam Enosch; toen begon men den Naam van JEHOVA aan te roepen.

Inhoud.

- 324.** Er wordt gehandeld over de van de Kerk afgescheiden leerlingen, of over de ketterijen, en over eense daarna opgerichte nieuwe Kerk, Enosch genaamd.
- 325.** De Oudste Kerk had door de liefde geloof in den Heer; maar er kwamen menschen, die het geloof van de liefde scheidde; de leer van het van de liefde gescheiden geloof werd Kaïn genoemd; de liefde, dat wil zeggen, de liefde jegens den naaste, heette Habel. Vers 1, 2.
- 326.** Beider godsdienst wordt beschreven; die van het afgescheiden geloof door de gave van Kaïn, en die der naastenliefde door de gave van Habel. Vers 3, 4. En dat de godsdienst uit naastenliefde welgevallig was, maar niet die uit het afgescheiden geloof. Vers 4, 5.
- 327.** Dat de staat degenen, die in het afgescheiden geloof waren, zich ten kwade gekeerd heeft, wordt beschreven door het in toorn ontstoken zijn en het vervallen van de aangezichten van Kaïn. Vers 5, 6.
- 328.** En dat men aan de naastenliefde kent, van welken aard het geloof is; voorts dat de naastenliefde bij het geloof wil zijn, mits het geloof niet tot hoofdzaak wordt gemaakt, en boven de naastenliefde verheven wordt. Vers 7.
- 329.** Dat de naastenliefde is uitgebluscht bij hen die het geloof afscheidde, en het boven de naastenliefde verkozen, wordt beschreven door Kaïn die den broeder Habel doodt. Vers 8, 9.
- 330.** De uitgebluschte naastenliefde heet stem des bloeds, vers 10. De verkeerde leer, vloek van den aardbodem, vers 11. Het booze en valsche daarvan is het zwerven en dolen op de aarder, vers 12. En daar zij zich van den Heer hebben afgewend, bestaat er gevaar voor een eeuwig dood, vers 13, 14. Daar het echter het geloof is, waardoor later de naastenliefde zou worden ingeplant, was het heiligschennis het geloof te krenken, wat het aan Kaïn gestelde teken is, vers 15, en het te verwijderen van de plaats waar het eertijds was, wordt aangeduid door het wonen tegen den Opgang van Eden, vers 16.
- 331.** Deze ketterij in haar toenmalige toename, werd Chanoeh genoemd. Vers 17.
- 332.** De daaruit voortgesproten ketterijen worden ook met hun namen genoemd. In de laatste dezer ketterijen, Lamech geheten, was niets meer van het geloof over. Vers 18.
- 333.** Nu stond eense nieuwe Kerk op, welke verstaan wordt onder Adam en Zillah, en beschreven door haar zonen Jabal, Jubal en Thubal Kaïn; het hemelscha der Kerk door Jubal, het geestelijke door Jubal, het natuurlijke door Tuba Kaïn. Vers 19, 20, 21, 22.

334. Dat deze Kerk ontstond, toen alles wat tot het geloof en alles wat tot de naastenliefde behoorde, was uitgebluscht, en het allerheiligste werd geschonden, wordt beschreven. Vers 23, 24.

335. Vers 25 geeft een korte samenvatting van den hoofdinhoud.: nadat het afgescheiden geloof de naastenliefde heeft uitgebluscht, hetgeen Kaïn is, werd een nieuw geloof door den Heer geschonken, door hetwelk de naastenliefde werd ingeplant. Dit geloof is Scheth.

336. De door middel van het geloof ingeplante naastenliefde wordt Enosch genoemd, of een ander mensch; dit is de naam van deze Kerk. Vers 26.

De Innerlijke Zin.

337. Daar hier gehandeld wordt over de ontarding der Oudste Kerk, of over de vervalsching der leer, en bijgevolg over de ketterijen en sekten, aangeduid onder de namen van Kaïn en van zijne afstammelingen, zij er op gewezen, dat men geenszins verstaan kan, hoe de leer vervalseht werd, of hoedanig de ketterijen en sekten van die Kerk waren, zoo men niet genoegzaam weet, van welken aard de ware Kerk is; eerst dan kan men het verstaan. De Oudste Kerk is hiervoren genoegzaam behandeld, en er werd aangetoond dat zij een hemeisch meusch was, en dat zij geen ander geloof erkende dan hetwelk van de liefde tot den Heer en jegens den naaste uitging. Door deze liefde hadden zij van den Heer het geloof, of de innerlijke gewaarwording van al datgene wat tot het geloof behoorde, weshalve zij het geloof ook niet noemen wilden, opdat het niet van de liefde gescheiden zou worden, gelijk eerder is aangewezen in de nrs. 200 tot 203, Van dien aard is de hemelschee mensch, en dat hij zoo is, wordt door uitbeeldingen ook bij David beschreven, alwaar gehandeld wordt over den Heer, Die Koning genoemd wordt, en over den hemelschee mensch, die zoon des Konings genoemd wordt:

“Geef den Koning uwe rechten, en uwe gerechtigheid den zoon des Konings; de bergen zullen den volke vrede dragen, en de heuvelen in gerechtigheid; zij zullen U, vreezen met de zon, en voor het aangezicht der maan, van geslacht tot geslacht; in zijne dagen zal de rechtvaardige bloeien, en de veelheid van vrede, totdat de maan niet meer zij” (Psalm 72: 1. 3, 5, 7).

Met de zon wordt de liefde aangeduid, met de maan het geloof; met bergen en heuvelen de Oudste Kerk; met van geslacht tot geslacht de Kerken na den vloed; er wordt gezegd, totdat de maan niet meer zij, daar het geloof liefde zal zijn. Men zie ook bij Jesaja: 30: 26. Aldus was de Oudste Kerk, en aldus hare leer. Heden ten dage echter is het gansch anders; want thans gaat het geloof vooraf, maar van den Heer wordt door het geloof naastenliefde geschonken, en dan wordt de naastenliefde tot hoofdzaak; hieruit volgt dat in de oudste tijden de leer werd vervalscht, toen men zich voor het geloof verklaarde, en men aldus het geloof van de liefde scheidde. Zij, die de leer op deze wijze vervalschten, of het geloof van de liefde scheidten, of het geloof alleen beleden, werden toenmaals Kaïn genoemd, en het was bij hen iets heel ergs.

338. Vers 1. *En de mensch bekende Chavah, zijne huisvrouw, en zij werd zwanger en baarde Kaïn, en zeiden: Ik heb een man verkregen, den Jehova.* Met den

mensch en Chavah zijne huisvrouw wordt de Oudste Kerk aangeduid, gelijk bekend is. Haar eerste kind of eerstgeboorte is het geloof, hier Kaïn geheten. Dat zij zeide: Ik heb een man verkregen, den Jehova, beteekent dat het geloof bij hen, die Kaïn heetten, gekend en erkend werd als iets op zichzelf staand.

339. In de voorgaande drie hoofdstukken is genoegzaam aangetoond, dat de man en zijne vrouw de Oudste Kerk betekent, zodat men daaraan niet twifelen kan; en daar nu de man en zijne vrouw de Oudste Kerk is, volgt daaruit dat wat zij ontving en baarde niets anders was. Bij de Oudsten was het gewoonte, namen te geven, en door namen dingen aan te duiden, en aldus een geslachtstafel op te stellen; want de dingen die der Kerk zijn, verhouden zich ook op eene dergelijke wijze: het eense wordt uit het andere ontvangen en geboren en het is daarmee gesteld als met de voortplanting. Het is vandaar in het Woord gebruikelijk, om al dergelijke dingen die der Kerk zijn, ontvangnissen te noemen, geboorten, spruiten, kinderen, knaapjes, zonen, dochteren, jongelingen, en zoo meer. De profetische boeken zijn er vol van.

340. Zij zeiden: Ik heb een man verkregen, den Jehova, betekent, dat het geloof bij hen, die men Kaïn noemde, gekend en erkend werd als iets op zichzelf staand, hetgeen blijkt uit de aan dit hoofdstuk vooropgestelde uiteenzetting. Eerst wisten zij om zoo te zeggen niet wat geloof is, daar zij eense innerlijke gewaarwording hadden van alle dingen die des geloof zijn; maar toen zij van het geloof een bepaalde leer gingen maken, haalden zij de dingen waarvan zij eense innerlijke gewaarwording hadden, te voorschijn, en zetten deze in een leer om, en noemden dit: Ik heb een man verkregen, den Jehova, alsof zij iets nieuws hadden uitgevonden; aldus werd tot wetenschap, wat in het hart was geschreven. In de oudheid gaf men aan al het nieuwe een naam, en wat die namen inhielden, legden zij aldus uit; bijvoorbeeld: wat Ismaël betekent, dat Jehovah hare verdrukking heeft aangehoord (Gen. 16: 11); wat Ruben: Jehovah heeft mijne verdrukking aangezien (Gen. 29: 32); wat Simenon: Jehovah heeft gehoord dat ik minder bemind was (vers 33); wat Jehovah: ditmaal zal ik Jehovah belijden (vers 35). Het door Mozes gebouwde altaar werd genoemd: Jehova de banier (Exod. 17: 15). Hier wordt de geloofsleer zelve genoemd: ik heb een man verkregen, den Jehovah, of: Kaïn.

341. Vers 2. *En zij voer voort te baren zijnen broeder Habel; en Habel was een herder der kudde, en Kaïn was een bebouwer des aardbodems.* De tweede geboorte der Kerk is de naastenliefde, aangeduid door Habel en broeder. Een herder der kudde is hij die het goede der naastenliefde betracht, een bebouwer des aardbodems, wie zonder naastenliefde is, hoezeer ook in het geloof afgescheiden van de liefde, hetgeen geen geloof is.

342. Dat de tweede geboorte der Kerk de naastenliefde is, kan hieruit blijken dat wat de Kerk ontvangt en baart, niets anders zijn kan dan geloof en naastenliefde. Hetzelfde wordt aangeduid door de eerste geboorten van Lea uit Jakob: door Ruben het geloof, door Simeon het werkende geloof, door Lei de naastenliefde (Gen. 29: 32, 33, 34). Vandaar ook ontving de stam van Levi het priesterschap en beeldde den herder der kudde uit. Omdat de naastenliefde de tweede geboorte der Kerk is, heet zij broeder, en zij wordt Habel genoemd.

343. Een ieder kan weten dat hij een herder der kudde is, die het goede der naastenliefde betracht, want deze uitdrukking is heel gewoon in het Woord van het Oude en Nieuwe Testament; wie leidt en leert wordt herder genoemd, zij die geleid en geleerd worden, heefden kudde. Wie niet tot het goede der naastenliefde leidt, en wie niet het goede der naastenliefde leert, is geen ware herder; en wie niet tot het goede geleid wordt, en het goede niet leert, is van de kudde niet. Het is voorzeker overbodig, met aanhalingen uit het Woord te staven, dat herder en kudde deze betekenis hebbend, maar ten overvloede mogen er benige volgen; bij Jesaja:

“De Heer zal uw zaad, waarmede gij den aardbodem bezaaid hebt, regen geven, en brood van de opbrengst des aardbodems; Hij zal te dien dage uw *vee weiden* in eene wijde landouwe” (30: 23),

alwaar brood van de opbrengst des aardbodems de naastenliefde is. Bij denzelfde:

“De Heer Jehovih zal Zijne *kudde weiden* gelijk een *herder*; Hij zal de lammeren in Zijne armen vergaderen, en in Zijnen schoot dragen; de drachtige zal Hij zachtjes *leiden*” (40: 11).

Bij David:

“O *Herder* Israël! neem ter Moore, die Jozef als eense *kudde leiddet*, die op de Cherubijn zit, verschijn blinkende” (Psalm 80: 2).

Bij Jeremia:

“Ik heb de dochter Zions bij eense schoone en liefelijke vrouw vergeleken; er zullen *herders* tot haar komen, en hunne *kudden* zullen *tenten* rondom tegen haar opslaan, zij zullen een iegelijk zijne ruimte *afweiden*” (6: 2, 3).

Bij Ezechiël:

“De Heer Jehovih zeide: “Ik zal ze vermenigvuldigen als eense *menschenkudde*, gelijk eense geheiligde *kudde*, gelijk eene *kudde* van Jeruzalem op hunne gezette tijden, alzo zullen de verlaten steden vol zijn van eense *menschenkudde*” (36: 37, 38).

Bij Jesaja:

“Alle *kudden* van Arabië zullen tot u verzameld worden, de *rammen* van Nebajoth zullen u dienen” (60: 7).

Zij, die de kudde tot het goede der naastenliefde leiden, zijn het die de kudde vergaderen; zij daarentegen, die niet tot het goede der naastenliefde leiden, zijn het die haar verstrooien; want alle bjeenzameling en vereniging komt uit naastenliefde voort, en alle verstrooiing en ontbinding uit gemis aan naastenliefde.

344. Waartoe dient het geloof, of de wetenschap, de erkenenis, en de leer des geloof anders, dan dat de mensch zoo wordt, als het geloof leert; het voornaamste wat het leert, is de naastenliefde, Mark. 12: 28 tot 35, Matth. 22: 34 tot 39; dit is het einddoel van alles wat het geloof beoogt. Indien de mensch zoo niet wordt, wat is het weten of de leer dan anders dan een ijdel niets?

345. Dat een bebouwer des aardbodems hem beteekent die zonder naastenliefde is, hoezeer ook in het geloof afgescheiden van de liefde, hetgeen geen geloof is, kan blijken uit hetgeen volgt, dat Jehova zijn gave niet aanzag, en dat hij zijnen broeder doodde, dat is: de door Habel aangeduide naastenliefde vernietigde. Den aardbodem bouwen wordt gezegd van hen, die het lichamelijke en aardschol voor ooggin hebben, zoals blijkt uit wat bij Hoofdstuk 3, vers 19, 23 is behandeld, waar het heet dat de mensch uit den hof van Eden is verzonden, om den aardbodem te bouwen.

346. Vers 3. *En het geschiedde ten einde der dagen, en Kaïn bracht van de vrucht des aardbodems eense gave voor Jehovah.* Onder het einde der dagen wordt de voortgang van den tijd verstaan; onder vrucht des aardbodems de werken des geloof zonder naastenliefde; onder gave voor Jehova de godsdienst van dat geloof.

347. Het kan een ieder duidelijk zijn, dat onder het einde der dagen de voortgang van den tijd wordt verstaan. Deze leer, Kaïn genoemd, vertoonde zich in haren aanvang, toen zij nog eenvoud bezat, niet zoo onwelgevallig als later, wat hieruit blijkt, dat zij bij haar geboorte een verkregen man, Jehovah, genoemd werd; in den beginne was het geloof dan ook niet zoo gescheiden van de liefde, als aan het einde der dagen of in den voortgang van den tijd, zoals dat met elke leer van het ware geloof het geval pleegt te zijn.

348. Eveneens wordt uit het volgende duidelijk, dat onder vrucht des aardbodems de werken des geloof zonder de naastenliefde worden verstaan; want werken des geloof zonder de naastenliefde zijn werken van in het geheel

geen geloof, dood in zichzelf, want zij behoorden alleen tot den uiterlijken menschen. Van deze werken heet het bij Jeremia aldus:

“Waarom is der goddeloze weg voorspoedig? Gij hebt ze geplant, zij zijn ook ingeworteld, zij gaan voort, ook dragen zij *vrucht*; Gij zijt wel nabij in hunnen mond, maar verre van hunne nieren; hoe lang zal het land treuren, en het kruid des menschen gelds verdorren?” (12: 1, 2, 4); nabij in den mond maar verre van de nieren, geldt hen, die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn; van hen wordt gezegd, dat het land treurt. Zij worden ook vrucht der werken genoemd bij denzelfde:

“Arglistig is het hart, meer dan Benig ding, en versaagd is het, wie erkent het? Ik Jehova doorgrond het hart, proef de nieren, en dat, om een iegelijk te geven naar zijne *wegen*, naar de *vrucht* zijner *werken*” (17: 9, 10).

Bij Micha:

“Dit land zal tot eense verwoesting worden, zijner inwoners halve, van wegeb de *vrucht* hunner *werken*” (7: 13).

Maar dat eense dergelijke vrucht in het geheel geen vrucht is, of dat zij een dood werk is, en dat zoowel de vrucht als de wortel te gronde gaat, bij Amons:

“Ik heb den Ammoniet voor hunlieder aangezicht verdelgd, wiens hoogte was als de hoogte der cederen, en hij was sterk als de eiken, nochtans heb Ik zijne *vrucht* van boven, en zijne *wortelen* van onderen verdelgd” (2: 9).

En bij David:

“Gij zult hunne *vrucht* van de aarde verdoen, en hun *zaad* van de zonen des mensapen” (Psalm 21: 11).

De werken der naastenliefde daarentegen zijn levend; van hen wordt gezegd, dat zij van onderen wortelen schieten en van boven vruchten geven, zoals bij Jesaja:

“Het ontkomene, dat overgebleven is van het huis Jehovah, zal wederom nederwaarts *wortelen*, en het zal opwaarts *vrucht* dragen” (37: 31).

Vrucht dragen opwaarts is uit de naastenliefde; zulk eense vrucht wordt vrucht der voortreffelijkheid genoemd, bij denzelfden:

“Te dien dage zal de spruit van Jehova zijn tot sieraad, en tot heerlijkheid, en de *vrucht* der aarde tot *voortreffelijkheid* en tot versiering den ontkomene Israël” (4: 2).

En zij is eense vrucht des heils, zooals zij bij denzelfde heet:

“Drupt, gij hemelen ! van boven af, en dat aetherluchten vloeien van gerechtigheid; en de aarde opene zich, en dat zij de *vrucht des heils* brengen, en gerechtigheid te zamen uitspruite; Ik, Jehovah, zal dit scheppen” (45: 8).

349. Dat onder gave de godsdienst wordt verstaan, kan blijken uit de uitbeeldingen in de Joodsche Kerk, alwaar elk offer, zoowel de eerstelingen der aarde en van al hare vruchten, als ook het opdragen der eerstgeboorten, offergave werd genoemd, waarin de godsdienst bestond; en daar alles eene uitbeelding van het hemelsche as, en op den Heer betrekking had, werd door deze offergaven de ware godsdienst aangeduid, gelijk een ieder bekend kan zijn; want wat is eene uitbeelding zonder het ding dat zij uitbeeldt, en wat is het uiterlijke zonder het innerlijke anders dan iets afgodisch en doods? Het uiterlijke ontleent het leven aan het innerlijke, of door middel van het innerlijke aan den Heer; waaruit blijkt, dat alle offergaven der uitbeeldende Kerk den eeredienst des Heeren beteekenen, waarover in bijzonderheden, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Dat onder offergaven in het algemeen de eeredienst verstaan wordt, kan bij de Profeten herhaaldelijk blijken, zooals bij Maleachi:

“Wie zal den dag Zijner komst verdragen? Hij zal zitten smeltende en reinigende het zilver, en Hij zal de zonen van Levi reinigen, en ze doorlouteren, als goud, en als zilver, en zij zullen Jehovah ecn *gave* toebrengen in gerechtigheid, dan zal *de gave* van Jehudah en van Jeruzalem Jehovah zoet wezen, als in de dagen der eeuwigheid, en als in de jaren der oudheid” (3: 2, 3, 4).

Gave in gerechtigheid, is het innerlijke dat de zonen van Levi of de vereerders van het heilige zullen toebrengen; de dagen der eeuwigheid zijnde Oudste Kerk; de dagen der oudheid, die Oude Kerk. Bij Ezechiël:

“Op den berg Mijner heiligheid, op den berg der hoogte Israëls, zal Mij het gansche huis Israëls vereeren, deze gansche aarde; daar zal Ik hun goedgunstig zijn, en daar zal Ik uwe *hefoffers* eischen, en de *eerstelingen* uwer *offergaven* in al uwe heiligingen” (20: 40).

Hefoffers en de eerstelingen der offergaven in de heiligingen zijn eveneens werken, welke van den Heer door naastenliefde geheiligd zijn. Bij Zefanja:

“Van gene zijde der rivieren van Aethiopië zullen Mijne aanbidders Mijne *offergave* aanbrengen” (3: 10).

Aethiopië staat voor diegenen, die het hemelsche bezitten, te weten: de liefde, de naastenliefde en de werken der naastenliefde.

350. Vers 4. *En Habel bracht ook van de eerstgeborenen zijner kudde, en van, hun vet; en Jehovah zag Habel en zijne gave aan.* Door Habel wordt hier, als eerder, de naastenliefde aangeduid; door eerstgeborenen der kudde het heilige, dat alleen des Heeren is; door het vet het hemelsche zelf, dat eveneens des Heeren is; dat Jehovah Habel en zijne gave aanzag, beteekent, dat de dingen der naastenliefde en alle godsvereering welke daaruit voortkwam, den Heer aangenaam waren.

351. Dat Habel de naastenliefde beteekent, is al eerder aangetoond. Naastenliefde beteekent liefde jegens den naaste, en barmhartigheid; want wie den naaste liefheeft als zichzelf, erbarmt zich ook over hem, wanneer hij lijdt, als over zichzelf.

352. Dat de eerstgeborenen der kudde datgene aanduiden, wat alleen des Heeren is, kan blijken uit de eerstgeboorten in de uitbeeldende Kerk, welke alle heilig waren, daar zij op den Heer betrekking hadden, die alleen de eerstgeborene is; de liefde en het geloof uit haar is de eerstgeborene; alle liefde is des Heeren, en niet de minste liefde is des menschen, weshalve de Heer alleen de eerstgeborene is. Dit werd in de oude kerken hierdoor uitgebeeld, dat de eerstgeborenen van mensch en beest Jehovah heilig zouden zijn, Exod. 13: 2, 12, 15. En dat de stam van Levi, die in den innerlijken zin de liefde beteekent, en geboren werd na Ruben en Simeon, die in den innerlijken zin het geloof beteekenen, in plaats van alle eerstgeborenen werd aangenomen, en tot het priesterschap verheven, Num. 3: 4 tot 46; hfdst. 8: 14 tot 20. Dat de Heer de eerstgeborene van allen is, naar Zijn Menschelijk Wezen genomen, daarover luidt het bij David aldus:

“Hij zal Mij noemen: Gij zijt Mijn Vader, Mijn God, en de Rotssteen Mijns heils; ook zal Ik Hem ten *eerstgeborene* stellen, ten hoogste over de koningen der aarde” (Psalm 89: 27, 28).

En bij Johannes:

“Jezus Christus, de *eerstgeborene* uit de dooden, en de Overste der koningen der aarde” (Openb. 1: 5).

Men merke daarop, dat het eerstgeborene van den eeredienst den Heer beteekent, het eerstgeborene der Kerk echter het geloof.

353. Het vet beteekent het hemelsche zelf, dat eveneens des Heeren is; hemelsch is alles wat der liefde is; ook het geloof is hemelsch, wanneer het uit de liefde komt; de naastenliefde is hemelsch, al het goede der naastenliefde is hemelsch; dit alles werd uitgebeeld door alle vet bij de offeringen, en wel onderscheidenlijk door het vet over de lever, of het net; door het vet over de nieren; door het vet hetwelk het ingewand bedekt, en door dat wat boven

het ingewand is; al dit vet was heilig, en werd op het altaar verbrand, Exod. 29: 12, 22; Lev. 3: 3, 4, 14; Lev. 4: 8, 9, 19, 26, 31, 35; Lev. 8: 16, 25. Daarom werd het brooden des vuuroffers, Jehovah ten vrede genoemd (Lev. 3: 14, 16), en daarom was het aan het Joodsche volk verboden, Benig vet van beesten te eten, hetgeen eene inzetting der eeuwigheid voor de geslachten werd genoemd (Lev. 3: 17, hfdst. 7: 23, 25); en zulks omdat deze Kerk van dien aard was, dat zij het innerlijke niet erkende, nog minder het hemelsche. Dat het vet het hemelsche en het goede der naastenliefde beteekent, blijkt bij de Profeten, zooals bij Jesaja: “Waarom weegt gijlieden zilver uit voor hetgeen geen brood is; en uwen arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan? Hoort aandachtelijk naar Mij, en eet het goede, dat uwe ziel in *vettigheid* zich verlustige” (55: 2). Bij Jeremia:

“Ik zal de ziel der priesters met *vettigheid* vullen, en Mijn volk zal met Mijn goed verzadigd worden” (31: 14).

Het spreekt vanzelf, dat hier niet vet bedoeld wordt, maar het hemelschegeestelijk goede. Bij David:

“Zij worden vervuld van de *vettigheid* Uws huizen, en Gij drenkt hen uit den stroom Uwer wellusten, want bij U is de bron des levens, in Uw licht zien wij het licht” (Psalm 36: 9, 10),

alwaar vet en bron des levens voor het hemelsche staat, dat tot de liefde behoort; stroom der wellusten en licht voor het geestelijke, dat tot het geloof uit de liefde behoort. Bij denzelfde:

“Mijn ziel zal met *smeer* en *vettigheid* verzadigd worden, en mijn mond zal roemen met lippen der liederen” (Psalm 63: 6),

alwaar vet eveneens staat voor het hemelsche, lippen der liederen voor het geestelijke; het blijkt duidelijk dat er van het hemelsche sprake is, daar de ziel verzadigd wordt. Vandaar worden de eerstelingen zelf, omdat zij de eerstgeborenen der aarde waren, vet genoemd, Num. 18: 12. Daar er van het hemelsche ontelbare geslachten, en nog ontelbaarder soorten bestaan, worden zij in het algemeen aldus beschreven in het lied dat Mozes ten aanhooren van het volk uitsprak:

“*Boter* van de koe, en *melk* der kudde, met het *vet* der lammeren en der rammen, der zonen van Baschan, en der bokken, met het vet der nieren van tarwe, en het *bloed* der druiven zult gij drinken, reinen wijn” (Deut. 32: 14).

Wat dit beteekent kan niemand ooit weten, tenzij dan uit den innerlijken zin; zonder den innerlijken zin toch kan niemand weten, wat boter der koe, wat melk der kudde, wat vet der lammeren, wat vet der rammen, en der bokken,

wat de zonen van Baschan, wat het vet der nieren der tarwe, wat het bloed der druiven is. Zonder den innerlijken zin waren het woorden en verder niets, terwijl toch alles en elke bijzonderheid geslachten en soorten van hemelsche dingen beteekent.

354. Dat de woorden: Jehovah zag Habel en zijne gave aan, beteekenen, dat de dingen der naastenliefde, en alle godsdienst daaruit, den Heer welgevallig waren, is eerder uitgelegd, zoowel wat Habel betreft als de gave.

355. Vers 5. *En Kaïn en zijne gave zag Hij niet aan, en Kaïn ontstak in toorn zeer, en zijne aangezichten vervielen.* Met Kaïn wordt, als gezegd, het van de liefde gescheiden geloof aangeduid, of zulk eene leer dat het geloof afgescheiden zou kunnen worden; met zijne gave, die Hij niet aanzag, wordt als eerder aangeduid, dat zijn godsdienst niet werd aanvaard. Met den toorn waarin Kaïn ontstak, en de aangezichten die vervielen, wordt aangeduid dat het innerlijke eene verandering had ondergaan; met den toorn, dat de naastenliefde zich had teruggetrokken, en met het aangezicht het innerlijke, waarvan gezegd wordt dat het vervalt, wanneer het veranderd wordt.

356. Het is al eerder aangetoond, dat Kaïn het van de liefde gescheiden geloof beteekent, of zulk eene leer dat het geloof afgescheiden zou kunnen worden; voorts dat de gave, welke Hij niet aanzag, beteekent, dat zijn godsdienst niet werd aanvaard.

357. Dat door den toorn, waarin Kaïn ontstak, wordt aangeduid dat de naastenliefde zich had teruggetrokken, kan blijken uit het daaropvolgende, namelijk dat hij den broeder Habel doodde, met wien de naastenliefde is aangeduid. De toorn is eene algemeene aandoening, welke ontstaat bij alles wat tegen de eigenliefde of hare begeerten indruischt. In de wereld der booze geesten wordt dit duidelijk waargenomen, want er heerseht daar een algemeene toorn tegen den Heer, daar zij niet in naastenliefde, maar in haat leven. Alles wat niet de eigenliefde en de liefde tot de wereld dient, wekt verzet op, hetgeen zich in toorn uit. Herhaaldelijk wordt in het Woord aan Jehovah toorn, gramschap, alsmede woede toegeschreven; deze driften zijn echter den mensch eigen en worden Jehovah toegeschreven, omdat het aldus schijnt, en wel om de reeds eerder aangegeven reden; zoo bij David:

“Hij zond onder hen den *toorn van Zijnen neus*, en *verbolgenheid*, en *woede*, en benauwdheid, en uitzending der booze engelen; Hij effende een pad voor den *toorn*, Hij onttrok hunne ziel niet van den dood” (Psalm 78: 49, 50).

Niet dat Jehovah ooit over iemand Zijnen toorn zou uitstorten, maar zij doen het over zichzelen; evenmin zendt Hij booze engelen, zooals het heet, maar

de mensch trekt hen aan, weshalve er aan wordt toegevoegd, dat Hij voor den toorn het pad effent en hunne ziel niet van den dood onttrekt; vandaar bij Jesaja:

“Tot Jehovah zullen komen, en beschaamd worden allen, die tegen Hem *ontstoken* zijn” (45: 24).

Hieruit blijkt, dat toorn het booze beteekent, of, wat hetzelfde is, het afwijken van de naastenliefde.

358. Dat door het vervallen der aangezichten wordt aangeduid, dat het innerlijke was veranderd, blijkt ook uit de beteekenis van het aangezicht, en uit de beteekenis van vervallen. Bij de Ouden beteekende het aangezicht het innerlijke, daar het innerlijke van het aangezicht uitstraalt; in de oudste tijden waren de menschen ook van dien aard, dat het aangezicht geheel en al in overeenstemming was met het innerlijk, zoodat een ieder uit een aangezicht kon zien, van welken aard diens geest of gemoed was. Men hield het voor iets heel ergs, met het gelaat iets anders te toonen dan men dacht; het huichelen en bedriegen werd toen verafschuwd. Vandaar werd door het aangezicht het innerlijke aangeduid. Wanneer naastenliefde van een aangezicht uitstraalde, dan heette het, dat het aangezicht was opgeheven; was het tegendeel echter het geval, dan zeide men: het aangezicht was vervallen; daarom wordt er ook van den Heer gezegd, dat Hij Zijn aangezicht verheffe over den mensch, zooals in den zegen, Num. 6: 26, en Psalm 4: 7, hetgeen beteekent dat de Heer den mensch naastenliefde geve. Wat het vervallen van het aangezicht is, komt bij Jeremia uit:

“Ik zal Mijn *aangezicht* niet tegen ulieden doen *vallen*, want Ik ben barmhartig, zegt Jehovah” (3: 12).

Het aangezicht van Jehovah is barmhartigheid; wanneer Hij het aangezicht over iemand verheft, zoo beteekent dat, dat Hij uit barmhartigheid hem naastenliefde geeft. Het tegendeel vindt plaats, wanneer Hij het aangezicht vallen laat, dat is, wanneer het aangezicht van den mensch vervalt.

359. Vers 6. *En Jehovah zeide tot Kaïn: Waarom zijt gij in toorn ontstoken, en waarom zijn uwe aangezichten vervallen?* Jehovah zeide tot Kaïn, beteekent, dat het geweten heeft gesproken. Dat de toorn ontstoken is, en de aangezichten vervallen, beteekent, als in het voorafgaande, dat de naastenliefde is teruggetreden en het innerlijke veranderd is.

360. Dat de woorden: Jehovah zeide tot Kaïn, beteekenen, dat het geweten heeft gesproken, behoeft geen bewijs. Iets dergelijks is al eerder verklaard.

361. Vers 7. *Is er niet, indien gij wel doet, verhooging? en zoo gij niet wel doet, de zonde ligt aan de deur: en hare begeerte is tot u, en gij heerscht over haar.* Zoo

gij wel doet, is er verhooging, beteekent, zoo gij wel wilt, is er naastenliefde bij u; zoo gij niet wel doet, de zonde ligt aan de deur, beteekent, zoo gij niet wel wilt, is er geen naastenliefde maar boosheid; hare begeerte is tot u, en gij heerscht over haar, beduidt: de naastenliefde wil bij u zijn, maar zij kan niet, want gij wilt over haar heerschen.

362. Hier wordt de leer des geloofs, welke Kaïn heet, beschreven. Daar deze het geloof van de liefde heeft afgescheiden, heeft zij het ook van de naastenliefde, welke een kind der liefde is, gescheiden; overal waar een Kerk is, daar ontstaan ketterijen, om deze reden dat, zoodra men hij een geloofsartikel blijft staan, dit tothoofdzaak wordt gemaakt; want het denken van den mensch is van dien aard, dat zoo hij op eenige zaak zijn aandacht vestigt, hij deze boven elke andere stelt, vooral wanneer de verbeelding die zaak als eene eigen vinding opeischt, en wanneer de eigenliefde en de liefde tot de wereld hem in het oor blazen, dan lijkt hem alles gelijk te geven en daarin te stijven, zoodat hij bijna zou zweren dat het waar is, ofschoon het toch valsch is. Aldus maakten zij, die Kaïn werden genoemd, het geloof tot het wezenlijke, boven de liefde; en daar zij aldus zonder liefde leefden, begon zoowel hun eigenliefde als de daaruit oortvloeiende verbeelding zich in te mengen.

363. Van welken aard de geloofsleer, die Kaïn heette, was, blijkt uit hare beschrijving in dit vers; uit hetgeen in dit vers nog volgt, blijkt, dat de naastenliefde aan het geloof toegevoegd had kunnen zijn, maar dan zoo, dat de naastenliefde had geheerscht, niet het geloof. Daarom wordt eerst gezegd: zoo gij wel doet, is er verhooging, at beteekent: zoo gij wel wilt, kan de naastenliefde egenwoordig zijn; wel doen beteekent in den innerlijken in wel willen, want het goede doen vloeit uit het goede willen voort: oudtijds maakten de handeling en de wil één uit; uit de handeling zag men den wil, daar er geen huichelen bestond. Dat verhooging de tegenwoordigheid der naastenliefde beteekent, is duidelijk uit hetgeen vroeger van de aangezichten werd gezegd, namelijk dat de aangezichten verheffen zooveel is als liefdadigheid hebben, en het vallen der aangezichten het tegendeel.

364. In de tweede plaats wordt gezegd: zoo gij niet wel doet, de zonde ligt aan de deur, wat beteekent: zoo gij niet wel wilt, is er geen naastenliefde, maar boosheid. Het kan een ieder duidelijk zijn dat de aan de deur liggende zonde het booze is, dat gereed staat en binnen wil treden; want wanneer er geen naastenliefde is, heerscht onbarmhartigheid en haat, derhalve al het booze. De zonde wordt in het algemeen voor den duivel genomen, die, hij of zijne bende, klaar staat wanneer de mensch zonder naastenliefde is. Het eenige,

wat den duivel en zijne bende van de deur verdrijft, is de liefde tot den Heer en jegens den naaste.

365. In de derde plaats wondt gezegd: hare begeerte is tot u, en gij heerscht over haar. Dit beteekent, dat de naastenliefde bij het geloof wil zijn, maar het niet kan, omdat het geloof over haar heerschen wil, wat tegen de orde indruischt. Zoolang het geloof wil heerschen, is er geen geloof, maar wanneer de naastenliefde heerscht, dan is er geloof, want de naastenliefde is de hoofdzak van het geloof, zooals eerder werd aangetoond. De naastenliefde kan met een vlam worden vergeleken, welke het wezenlijke is van warmte en licht, want van haar gaan warmte en licht uit. Het afgescheiden geloof is te vergelijken bij het licht, dat, wanneer het zonder de warmte der vlam is, weliswaar licht is, maar dan het licht van den winter, waarbij alles verstart en wegsterft.

366. Vers 8. *En Kaïn sprak met Habel, zijnen broeder; en het geschiedde, als zij in het veld waren, en Kaïn stond tegen Habel, zijnen broeder, op, en doodde hem.* Dat Kaïn met Habel sprak, duidt een tijdsverloop aan; Kaïn beteekent, als gezegd, het van de liefde gescheiden geloof; Habel de naastenliefde, welke de broeder des geloofs is, vandaar dat hij tweemaal broeder genoemd wordt. Veld beteekent alles, wat tot de leer behoort. Dat Kaïn tegen zijnen broeder Habel opstond, en hem doodde, beteekent, dat het afgescheiden geloof de naastenliefde heeft uitgebluscht.

367. Dit behoeft wel geen bevestiging door overeenkomstige plaatsen in het Woord, alleen zij opgemerkt, dat naastenliefde de broeder des geloofs is, en dat veld alles beteekent wat tot de leer behoort. Dat de naastenliefde de broeder des geloofs is, kan een ieder inzien uit de natuur of het wezen van het geloof. Hun broederschap werd ook uitgebeeld door Ezau en Jakob, vandaar ook de strijd om de eerstgeboorte, en de heerschappij daarvan; het is ook uitgebeeld door Perez en Serach, de zonen van Thamar uit Juda, Gen. 38: 28, 29, 30, alwaar eveneens van de eerstgeboorte sprake is. Het wordt ook uitgebeeld door Efraïm en Manasse, Gen. 48: 13, 14, desgelijks in verband met de eerstgeboorte, en de heerschappij daarvan; en zoo door nog meer; want heide, namelijk het geloof en de naastenliefde, zijn kinderen van de Kerk; het geloof wordt man genoemd, zooals Kaïn in het eerste vers van dit hoofdstuk, en de naastenliefde broeder, als bij Jes. 19: 2, Jer. 13: 14, en elders. De vereeniging van geloof en naastenliefde wordt verbond der broederen genaamd (Amos 1: 9). Iets dergelijks als werd aangeduid door Kaïn en Habel, werd, als gezegd, uitgebeeld door Jakob en Ezau; dat Jakob evenzoo Ezau wilde verdringen, blijkt ook bij Hosea:

“Om bezoeking te doen over Jakob naar zijne wegen, naar zijne werken zal Hij hem vergelden, in moeders buik verdrong hij zijnen broeder” (12: 3, 4).

Maar dat Ezau, of de door Ezau uitgebeelde naastenliefde, toch zou heerschen, blijkt uit de profetische voorzegging, door Izak den vader:

“Op uw zwaard zult gij leven, en uwen broeder dienen, en het zal geschieden, wanneer gij *heerschen* zult, dan zult gij zijn juk van uwen hals afrukken” (Gen. 27: 40),

of, wat hetzelfde is, de Kerk der heidenen of de nieuwe Kerk, is uitgebeeld door Ezau, en de Joodsche Kerk door Jakob; daarom werd er zoo vaak gezegd, dat zij de heidenen als broeders zouden erkennen. Van de naastenliefde uit heetten ook allen in de Kerk der heidenen, of in de eerste Christelijke Kerk, broeders. Verder worden ook door den Heer diegenen broeders genoemd, die het Woord hooren, en datzelve doen, Lukas 8: 21. Die het hooren zijn diegenen die het geloof hebben, die datzelve doen zijn diegenen die de naastenliefde hebben. Die het echter hooren, of zeggen dat zij geloof hebben, en het niet doen of geen naastenliefde hebben, zijn geen broeders, want Hij stelt hen gelijk met de dwazen, Matth. 7: 24, 26.

368. Dat het veld de leer beteekent, alsmede alles wat tot de leer van het geloof en van de naastenliefde behoort, blijkt uit het Woord, bij Jeremia:

“Mijn berg in het *veld*, uw vermogen, al uwe schatten zal Ik ten roof geven” (17: 3),

alwaar veld staat voor leer, vermogen en schatten voor de geestelijke rijkdommen des geloofs, of voor datgene wat tot de leer des geloofs behoort. Bij denzelfde:

“Zal dan ontbreken op den rotssteen Mijns *velde*, de sneeuw van Libanon?” (18: 14).

Van Zion wordt gezegd, dat het als een *veld* geploegd zal worden, wanneer er geen leer des geloofs meer is, Jer. 26: 18, Micha 3: 12. Bij Ezechiël:

“Hij nam van het zaad der aarde, en leide het in een *zaadveld*” (17: 5), alwaar gehandeld wordt over de Kerk en over haar geloof, want de leer wordt wegens het zaad veld genoemd. Bij denzelfde:

“En alle boomen des *velde*s zullen erkennen, dat Ik Jehovah verneder den hoogen boom” (17: 24).

Bij Joël:

“Het *veld* is verwoest, de *aardbodem* heeft getreurd, want het koren is verwoest, de most is verdroogd, de olie is flauw, de *akkerlieden* zijn

beschaamd, de *oogst des velds is* vergaan, alle *boomen des velds* zijn verdord” (1: 10, 11, 12),

alwaar veld staat voor de leer, boomen voor de erkentnissen, akkerlieden voor de aanbidders. Bij David:

“Het veld zal huppelen van vreugde, en alles wat er in is, dan zullen al de boomen des wouds zingen” (Psalm 96: 12).

Hier kan het veld niet huppelen van vreugde, noch de boomen des wouds zingen, maar dit betreft de dingen welke bij den mensch zijn, en wel de erkentnissen des geloofs. Bij Jeremia:

“Hoe lang zal de aarde treuren, en het *kruid des ganschen velds* verdorren” (12: 4).

Ook hier kan veld noch kruid treuren, maar datgene wat bij den mensch is, en verwoest is. Evenzoo bij Jesaja:

“De bergen en heuvelen zullen geschal maken met vroolijk gezang voor Uw aangezicht, en alle *boomen des velds* zullen de handen samenklappen” (55: 12).

Ook de Heer noemt, waar Hij van de voleinding der eeuw spreekt, eveneens de leer des geloofs een veld:

“Twee zullen er op het *veld* zijn, de een zal aangenomen, de ander verlaten worden” (Matth. 24: 40; Lukas 17: 36),

alwaar onder veld de geloofsleer wordt verstaan, zoowel de verkeerde als de ware, gelijk hier. Daar het veld de leer is, wordt ook een ieder die eenig zaad des geloofs opneemt, een veld genoemd, zoowel de mensch, als de Kerk en de wereld.

369. Hieruit volgt nu wat het beteekent dat Kaïn, toen zij in het veld waren, tegen zijnen broeder Habel opstond, en hem doodde, namelijk dit: daar beide, zoowel het geloof als de naastenliefde, uit de leer des geloofs waren, kon het van de liefde gescheiden geloof niet anders dan de naastenliefde te niet doen en haar aldus uitblussen; gelijk ook heden ten dage zij plegen te doen, die het altijd in den mond hebben, dat het geloof alleen zalig maakt, zelfs al zouden zij de naastenliefde met niet eenig werk betrachten; aldus blussen zij, door deze vooropstelling zelve, de naastenliefde uit, terwijl zij toch weten en met den mond bekennen, dat het geloof niet zaligmakend is, tenzij het liefde is

370. Vers 9. *En Jehovah zeide tot Kaïn: Waar is Habel, uw broeder? en hij zeide: Ik weet het niet, ben ik mijns broeders hoeder?* Jehovah zeide tot Kaïn, beteekent eene zekere gewaarwording van binnen uit, welke aangaande de naastenliefde, of Habel zijnen broeder, eene innerlijke stem liet hooren; dat

hij zeide: ik weet het niet, ben ik mijns broeders hoeder, beteekent, dat hij de naastenliefde, waaraan hij niet dienstbaar wilde zijn, te niet deed, en dat hij aldus alles wat tot de naastenliefde behoorde, geheel en al verwierp. Van dien aard is hun leer geworden.

371. De Oudsten duidden met het spreken van Jehovah de innerlijke gewaarwording aan, want zij wisten, dat de Heer hun de innerlijke gewaarwording gaf; deze gewaarwording kon alleen bestaan zoolang als de liefde de hoofdzaak was; zoodra niet hield de liefde tot den Heer en bijgevolg jegens den naaste op, of de innerlijke gewaarwording ging te gronde; en er bleef zooveel gewaarwording over als er liefde restte. Dit innerlijke gevoel was de Oudste Kerk eigen, maar nadat het geloof van de liefde was gescheiden, zooals bij degenen na den vloed, en de naastenliefde door het geloof werd gegeven, volgde het geweten, dat eveneens eene innerlijke stem laat hooren, maar op eene andere wijze, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, meer in hetgeen volgt. Wanneer het geweten spreekt, wordt in het Woord evenzoo gezegd dat de Heer spreekt, daar het geweten zich vormt uit de aan het Woord ontleende openbaringen en erkentissen, en wanneer het Woord spreekt of eene innerlijke stem laat hooren, is het de Heer die spreekt. Daarom is het, zelfs heden nog, hoogst gebruikelijk om te zeggen dat de Heer spreekt, wanneer het handelt over eene zaak van het geweten of van het geloof.

372. Hoeder zijn, beteekent dienen, zooals de hoeders van de poort, en de hoeders van den drempel in de Joodsehe Kerk; het geloof heet de hoeder der naastenliefde, omdat het dienen zal; maar volgens de beginselen dozer leer, zou het geloof heerseken, zooals bij vers 7 werd gezegd.

373. Vers 10. *En Hij zeide: Wat hebt gij gedaan? De stem des bloeds van uwen broeder roept tot Mij van den aardbodem.* De stem des bloeds van den broeder beteekent het der naastenliefde aangedane geweld; dat het bloed roept, beteekent de schuld; de bodem de scheuring of ketterij.

374. Dat de stem des bloeds het der naastenliefde aangedane geweld beteekent, blijkt uit verscheidene plaatsen in het Woord, waar de stem genomen wordt voor alles wat aanklaagt, en het bloed voor alle zonde, vooral voor den haat; want wie zijn broeder haat, doodt hem in zijn hart, zooals de Heer leert:

“Gij hebt gehoord dat tot de ouden gezegd is: gij zult niet *dooden*; maar zoo wie *doodt*, die zal strafbaar zijn door het gericht. Doch Ik zeg u: zoo wie te onrecht op zijnen broeder *toornig* is, die zal strafbaar zijn door het gericht; wie echter tot zijnen broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn door het helsche vuur” (Matth. 5: 21, 22),

waaronder de graden van den haat worden verstaan. De haat is het tegendeel van de naastenliefde en doodt, zoo niet met de hand, dan toch met het gemoed, en op elke mogelijke wijze; het zijn slechts uiterlijke banden die weerhouden dat het niet met de hand gebeurt; alle haat is vandaar bloed, zooals bij Jeremia:

“Wat maakt gij uwen weg goed, om liefde te zoeken, ook aan uwe vleugelen is *bloed* gevonden van de zielen der onschuldige nooddruftigen” (2: 33, 34).

En daar de haat bloed is, zoo is elk onrecht bloed, want de bron van alle ongerechtigheid is de haat, zooals bij Hosea:

“Valsch zweren, en liegen, en doodslaan, en stelen, en echtbreken; zij breken door, en *bloedschulden* raken aan *bloedschulden*; daarom zal de aarde treuren, en een iegelijk die daarop woont, kwelen” (4: 2, 3)

en bij Ezechiël:

“Zult gij de *bloedstad* richten, zoo maakt al hare gruwelen bekend, stad, die in haar midden *bloed* vergiet; door uw *bloed*, dat gij vergoten hebt, zijt gij schuldig geworden” (22: 2, 3, 4, 6, 9),

alwaar gehandeld wordt over de onbarmhartigheid. Bij denzelfde:

“De aarde is vol van *bloedgerichten*, en de stad is vol van *geweld*” (7: 23);

en bij Jeremia:

“Van wege de zonden der Profeten van Jeruzalem, de ongerechtigheden harer priesteren, die in het midden van haar het *bloed* der rechtvaardigen vergoten hebben, zwierven zij als blinden op de straten; zij zijn met *bloed* bekleet” (Klaagl. 4: 13, 14).

Bij Jesaja:

“Wanneer de Heer zal afgewassen hebben het vuil der dochteren van Zion, en de *bloedschulden* van Jeruzalem verdreven zal hebben uit derzelver midden, door den geest des oordeels, en door den geest der uitbranding” (4: 4).

Bij denzelfde:

“Uwe handen zijn met *bloed* bekleet, en uwe vingers met *ongerechtigheid*” (59: 3).

Bij Ezechiël:

“Ik ging u voorbij, en zag u, vertreden zijnde in uw *bloed*, en Ik zeide tot u: Leef in uw *bloed*, ja Ik zeide tot u: Leef in uw *bloed*” (16: 6, 22), alwaar van de gruwelen van Jeruzalem, bloedschulden geheeten, sprake is. De onbarmhartigheid en de haat der laatste tijden wordt ook door bloed beschreven in de Openbaring, 16: 3, 4. In den tekst staat bloed in het meervoud,

omdat alle ongerechtigheden en gruwelen aan den haat ontspringen, zooals al het goede en heilige aan de liefde. Wie daarom den naaste haat, zou hem, als hij kon, dooden, en doodt hem ook op alle mogelijke wijze; dit heet hem geweld aandoen, wat hier eigenlijk met stem des bloeds is aangeduid.

375. De stem die roept of de stem des geroeps is eene plechtige spreekwijze in het Woord, en wordt gebruikt bij al wat met eenig rumoer of tumult gepaard gaat, of met een ramp, maar ook met voorspoed verband houdt, zooals Exod. 32: 17, 18; Zef. 1: 9, 10; Jes. 65: 19; Jer. 48: 3; hier beteekent zij aanklacht.

376. Hieruit volgt nu, dat het roepen des bloeds schuld beteekent, want zij die geweld plegen, hebben schuld, zooals bij David:

“Het booze zal den goddelooze dooden, en die den rechtvaardige *hater*, zullen *schuld*, hebben” (Psalm 34: 22).

Bij Ezechiël:

“Stad, door het, *bloed* dat gij vergoten hebt, zijt gij *schuldig* geworden” (22: 4).

377. Dat de aardbodem hier scheuring of ketterij beteekent, blijkt daaruit, dat het veld de leer aanduidt; bijgevolg is de aardbodem, waarin het veld is, de scheuring. De mensch is zelf een aardbodem, alsmede een veld, wijl er op den bodem van hem wordt ingeplant, want hij is mensch al naar datgene wat bij hem is ingeplant, een goede en ware al mar het goede en ware, een booze en valsche al naar het booze en valsche; in welke leer men is, daarnaar heet men; wie in een scheuring of ketterij is, wordt daarnaar genoemd. Zoo staat hier dan aardbodem voor de scheuring of ketterij welke zich in den mensch bevindt.

378. Vers II. *En nu, vervloekt zijt gij van den aardbodem, die zijnen mond heeft opengedaan, om uws broeders bloed van uwe hand te ontvangen.* Vervloekt zijt gij van den aardbodem, beteekent, dat hij zich door de scheuring heeft afgewend; die zijnen mond heeft opengedaan, beteekent welke hij verkondigd heeft; om uws broeders bloed van uwe hand te ontvangen, heet, dat hij de naastenliefde geweld heeft aangedaan, welke hij uitbluschte.

379. Deze beteekenis blijkt nit het voorafgaande; en dat vervloekt zijn afgewend zijn beteekent, is ook eerder aangetoond, in nr. 245, want het zijn de ongerechtigheden en de gruwelen of de haat, welke den mensch afwenden, zoodat hij alleen naar omlaag ziet, of naar het lichamelijke en aardsche, en aldus naar de dingen die der hel zijn. Dit geschiedt wanneer de naastenliefde wordt verbannen en uitgebluscht, want dan wordt de band tusschen den Heer en den mensch verbroken. Alleen de naastenliefde of de liefde en de barmhartigheid zijn het, die verbinden; het geloof nooit zonder

de naastenliefde, want het is geen geloof maar slechts een weten, dat ook de duivelsche bende kan hebben, en door middel waarvan zij de rechtschapenen listig bedriegen kunnen en zich als engelen des lichts voordoen, zooals ook somtijds de verdorvenste predikers met den ijver van schijnbare vroomheid te werk gaan, hoewel er niets verder van hen af staat dan al datgene wat ze met de lippen belijden. Kan er wel iemand zoo bekrompen van oordeel zijn om te gelooven dat het bloote geloof van het geheugen, of de bloote gedachte daarvan, het gevoel zou kunnen aandoen, daar toch een ieder uit eigen ervaring weet, dat niemand aan eens anders woorden en verzekeringen, van welken aard zij ook zijn mogen, waarde hecht, wanneer zij niet de uitdrukking zijn van den wil of van de bedoeling. Het is de wil en de bedoeling, welke aangenaam stemmen, en den een met den ander verbinden. Het willen is de mensch zelf, niet het denken en spreken over wat hij niet wil. Aan het willen ontleent hij zijn natuur en karakter, omdat dit het gevoel aandoet. Maar zoo de mensch het goede denkt, dan is het wezen van het geloof, of de naastenliefde, in zijn denken, wijl het willen van het goede daarin is; zegt hij daarentegen het goede te denken, en leeft boos, dan kan hij geenszins iets anders willen dan het booze, waarom er geen geloof is.

380. Vers 12. *Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.* Den aardbodem bouwen, beteekent, deze scheuring of deze ketterij verder ontwikkelen; u niet meer zijn vermogen geven, beteekent, dat zij onvruchtbaar is; zwervende en dolende zijn op aarde, heet, niet weten wat goed en waar is.

381. Dat den aardbodem bouwen, beteekent, deze scheuring of deze ketterij verder ontwikkelen, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, waarover zoo juist te voren; dat: hij zal u niet meer zijn vermogen geven, onvruchtbaarheid beduidt, blijkt hieruit en uit de woorden zelf; voorts ook daaruit, dat zij die een geloof zonder de naastenliefde belijden, in het geheel geen geloof belijden, gelijk reeds gezegd.

382. Dat zwervende en dolende op aarde zijn, beteekent, niet weten wat waar en goed is, blijkt uit de beteekenis van zwerven, dolen en vluchten in het Woord; zooals bij Jeremia:

“De profeten en de priesteren *zwerven* als blinden op de straten, zijn met bloed bevekt; dat, wat zij niet kunnen, beroeren zij met hunne kleederen” (Klaagl. 4: 13, 14),

alwaar de profeten staan voor hen die leeren, de priesteren voor hen, die daarnaar leven. Als blinden op de straten zwerven, is, niet weten wat goed en waar is. Bij Amos:

“Een deel des velds werd beregend, en een deel des velds, waar het niet op regende, verdorde; vandaar zullen twee, drie steden tot ééne stad *zwerfen* om water te drinken, en zullen niet verzadigd worden” (4: 7, 8),

alwaar het deel des velds dat beregend werd, de leer des geloofs uit de naastenliefde is; het deel of het stuk des velds waar het niet op regende, de leer des geloofs zonder de naastenliefde. Zwerfen om water te drinken, is desgelijks zoeken wat waar is. Bij Hosea:

“Efraïm is geslagen, hunlieder wortel is verdord. zij zullen geen vrucht voortbrengen, mijn God zal ze verwerpen, omdat zij naar Hem niet gehoord hebben, en zij zullen *omzwervende* zijn onder de heidenen” (9: 16, 17).

Efraïm voor het inzicht van het ware of het geloof, daar hij de eerstgeborene van Jozef was; de wortel, die verdorde, voor de naastenliefde, welke geen vrucht kan voortbrengen; omzwerfen onder de heidenen, is, dat zij het ware en goede niet wisten. Bij Jeremia:

“Trekt op tegen Arabië en verwoest de zonen van het oosten; *vliedt, zwerft* verre henen, in de diepte hebben zich neergelaten om te wonen de inwoners van Chazor” (49 :28, 30).

Arabië en de zonen van het oosten voor het bezit van hemelsche rijkdommen of van de dingen die der liefde zijn, van welke voor zoover zij verwoest zijn, ook gezegd wordt, vlieden en zwerfen of vluchtende en zwervende zijn, wanneer zij niets goeds doen. En van de inwoners van Chazor of van diegenen, die geestelijke rijkdommen bezitten, welke tot het geloof behooren, wordt gezegd dat zij zich in de diepte neerlaten, of te gronde gaan. Bij Jesaja:

“Al uwe overstep *zwerfen* te zamen, zij zijn voor den boog gebonden, zij zijn van verre *gevloden*” (22: 3),

alwaar gehandeld wordt over het dal des gezichts, of over het fantastische denkbeeld dat het geloof zonder naastenliefde kan bestaan; vandaar wordt in het volgende 14e vers gezegd, dat wie een ander geloof belijdt dan dat uit de naastenliefde, zwervende en dolende is, of niets waars en goeds weet.

383. Vers 13. *En Kaïn zeide tot Jehovah: Mijne misdaad is grooter, dan dat zij vergeven worde.* Dat Kaïn tot Jehovah sprak, beteekent eene zekere bekentenis, dat hij in het booze is, uit een zekere innerlijke smart; de misdaad is grooter dan dat zij vergeven worde, beteekent de vertwijfeling dientengevolge.

384. Hieruit blijkt, dat in Kaïn nog steeds iets goeds was overgebleven; maar dat al het goede der naastenliefde later te loor ging, komt bij Lamech uit, over wien in vers 19, 23, 24.

385. Vers 14. *Zie, Gij hebt mij heden verdreven van de aangezichten des aardbodems, en ik zal voor Uwe aangezichten verborgen zijn, en ik zal zwervende en dolende zijn op de aarde; en het zal geschieden, dat al wie mij vindt, mij doodt.* Verdreven worden van de aangezichten des aardbodems, beteekent geseheden worden van al het ware der Kerk; voor Uwe aangezichten verborgen worden, beteekent geseheden worden van al het goede des geloofs der liefde; zwervende en dolende zijn op de aarde, is, niet weten wat waar en goed is; dat al wie hem vindt hem doodt, wil zeggen, dat al het booze en valsche hem te gronde zal richten.

386. Dat verdreven worden van de aangezichten des aardbodems, beteekent, geseheden worden van al het ware der Kerk, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, die in den echten zin de Kerk is, of de mensch der Kerk, vandaar alles wat de Kerk belijdt, zooals eerder gezegd; naar het subject richt zich het praedicaat; vandaar ook dat hij die ten onrechte het geloof alleen belijdt, dat wil zeggen eene scheuring of eene ketterij, eveneens aardbodem wordt genoemd; van de aangezichten des aardbodems verdreven worden, is dus hier: niet langer in het ware der Kerk zijn.

387. Dat verborgen zijn voor Uwe aangezichten, beteekent geseheden worden van al het goede des geloofs der liefde, blijkt uit de beteekenis van de aangezichten van Jehovah; als eerder gezegd is het aangezicht van Jehovah de Barmhartigheid, waaruit al het goede des geloofs der liefde komt; vandaar wordt het goede des geloofs hier aangeduid met aangezicht.

388. Zwervende en dolende zijn op de aarde, is, als eerder, het ware en het goede niet weten.

389. Dat al wie hem vindt hem doodt, beteekent, dat al het booze en valsche hem te gronde zal richten, volgt hieruit; het is hiermede namelijk zoo gesteld: wanneer de mensch zich van de naastenliefde ontdoet, dan scheidt hij zich van den Heer af; het is alleen de naastenliefde of de liefde jegens den naaste en de barmhartigheid, welke den mensch met den Heer verbindt; zonder de naastenliefde is er ontbinding. Bestaat er ontbinding, zoo is hij aan zichzelf of aan het eigene overgelaten; alles, wat hij dan denkt, is valsch, en alles wat hij dan wil, is boos; dit is het wat den mensch doodt, of maakt dat hij geen levee heeft.

390. Dat zij, die in het valsche en booze zijn, in een voortdurende vrees verkeerden van gedood te worden, wordt bij Mozes beschreven:

“En uwe aarde zal eene verlatenheid, en uwe steden zullen eene verwoesting zijn, de overgeblevenen onder u, Ik zal in hun harten *weekelijkheid* laten komen, in de landen hunner vijanden. en *het*

geruisch van een gedreven blad zal hen jagen, en zij zullen vlieden de vlucht des zwaards, en zullen vallen, waar niemand is, die jaagt, en zullen stooten een ieder op zijnen broeder, als voor een zwaard, waar niemand is, die jaagt" (Lev. 26: 33, 36, 37).

Bij Jesaja:

"De trouwelozen handelen trouwelooslijk, en met de trouweloosheid der trouwelozen doen zij trouwelooslijk, en het zal geschieden, zoo wie voor de *stem der vreeze vlieden* zal, die zal in den kuil vallen, en die uit het midden van den kuil opklimt, die zal in den strik gevangen worden; zwaar zal de overtreding op hem zijn daarom zal hij vallen en niet weder opstaan" (24: 16 tot 20).

Bij Jeremia:

"Ziet, Ik zal *vreeze* over u brengen, van allen die rondom u zijn zult gij uitgedreven worden, een iegelijk voor zich henen, en niemand zal "den *omdolenden vergaderen*" (49: 5).

Bij Jesaja:

"Op het paard zullen wij vlieden, en daarom zult gij vlieden, en op het snelle paard zullen wij rijden, daarom zullen uwe vervolgers snel worden, duizend zullen voor het schelden van een eenigen, en voor het schelden van vijf zult gij vlieden" (30: 16, 17).

her en elders in het Woord zijn zij beschreven, die in het valsche en booze zijn, namelijk dat zij vlieden en vreezen gedood te worden; voor iedereen zijn zij bevreesd, want niemand beschermt hen; een ieder die in het booze en valsche is, haat den naaste, daarom begeert ook een ieder van hen den ander te dooden.

391. Dat zij die in het valsche en booze zijn, iedereen vreezen, kan men het beste zien aan de booze geesten in het andere leven; zij die zich van alle naastenliefde hebben ontdaan, zwerven rusteloos rond en vluchten; waar zij ook komen, tot welke gezelschappen zij zich ook mogen wenden, daar worden zij onmiddellijk bij hun eerste verschijnen doorzien, want van dien aard is de waarneming in het andere leven, en niet alleen verjaagd, maar ook zwaar gestraft, dermate zelfs, dat het in de bedoeling zou liggen hen te dooden als het mogelijk ware. De boozen scheppen er het allergrootste genoegen in, elkander te straffen en te kwellen; daarin bestaat hun grootste vermaak. En wat nog eene verborgenheid is: het valsche en booze zelf is er de oorzaak van, want dat wat de een den ander toewenscht, keert op hemzelf terug, immers het valsche en booze draagt in zichzelf de straf van het valsche en booze, bijgevolg de vrees voor straf.

392. Vers 15. *En Jehovah zeide tot hem: Daarom at wie Kaïn doodt, zal zevenvoudig gewroken worden; en Jehovah stelde een teeken aan Kaïn, opdat hem niet versloeg wie hem vond.* Al wie Kaïn doodt, zal zevenvoudig gewroken worden, beteekent, dat het heiligschennis was, het aldus afgescheiden geloof te krenken. Jehovah stelde een teeken aan hem, opdat niemand hem versloeg, beteekent, dat de Heer dat geloof op eene bijzondere wijze heeft onderscheiden, opdat het behouden zou blijven.

393. Alvorens uitgelegd wordt, dat dit de beteekenis is in den innerlijken zin, moet men weten, hoe het met het geloof gesteld is. De Oudste Kerk was van dien aard, dat zij geen geloof erkende of het moest van de liefde komen; het ging zelfs zoo ver, dat zij het geloof niet eens noemen wilden, want alles wat tot het geloof behoorde, werden zij door de liefde van den Heer uit gewaar; van dien aard zijn ook de hemelsche Engelen, van wie eerder sprake was. Maar daar het voorzien werd, dat het menschelijke geslacht niet in dezen staat kon blijven, en dat men het geloof van de liefde tot den Heer zou scheiden, en uit het geloof eene bijzondere leer maken, werd er ook in voorzien dat het weliswaar gescheiden werd, maar nochtans zoodanig, dat men door middel van het geloof, of door middel van de geloofserkentenissen van den Heer naastenliefde ontving, zoodat erkennen of hooren voorafging, en door het erkennen of hooren van den Heer naastenliefde, dat is, liefde jegens den naaste en barmhartigheid, gegeven werd, welke naastenliefde niet alleen van het geloof onafscheidbaar zou zijn, maar ook de hoofdzaak van het geloof zou uitmaken. Er trad toen in de plaats van de innerlijke gewaarwording, welke bij de Oudste Kerk was, het geweten, dat, verworven door het aan de naastenliefde verbonden geloof, ingaf, niet wat waar is, maar dat iets waar is, en dit omdat de Heer het aldus in het Woord gezegd heeft. Van dien aard zijn de Kerken na den vloed meerendeels geworden; van dien aard was de oorspronkelijke of eerste Kerk na de Komst des Heeren; de geestelijke Engelen zijn hierin onderscheiden van de hemelsche Engelen.

394. Omdat nu dit voorzien is, en daarin voorzien werd dat het menschelijke geslacht niet in een eeuwig dood ten onder zou gaan wordt hier gezegd, dat niemand Kaïn, waarmede het afgescheiden geloof is aangeduid, zou krenken, en dat een teeken aan hem gesteld werd, dat wil zeggen, dat de Heer dat geloof op eene bijzondere wijze heeft onderscheiden, opdat het behouden zou blijven. Dit zijn verborgenheden welke tot dusver nog nooit zijn onthuld; en dit is het ook wat door den Heer werd bedoeld met hetgeen Hij gezegd heeft over het huwelijk en over de gesnedenen bij Mattheus:

“Er zijn gesnedenen, die uit moeders lichaam alzo geboren zijn; en er zijn gesnedenen, die van de menschen gesneden zijn; en er zijn gesnedenen, die zich zelven gesneden hebben, om het Koninkrijk der Hemelen; die dit vatten “kan, vatte het” (19: 12).

Gesnedenen heeten zij, die in het hemelsche huwelijk zijn; uit moeders lichaam geboren, die als de hemelsche Engelen zijn; van de menschen gesneden, die als de geestelijke Engelen zijn; die zich zelven gesneden hebben, als de engelengeesten, die niet zoozeer uit naastenliefde als wel uit gehoorzaamheid handelen.

395. Dat: al wie Kaïn doodt, zal zevenvoudig gewroken worden, beteekent, dat het krenken van het aldus gescheiden geloof heiligschennis zou zijn, blijkt uit de beteekenis van Kaïn, die het afgescheiden geloof aanduidt, en uit de beteekenis van zeven, dat het onschendbare heilige beteekent. Het getal zeven werd, als bekend, heilig gehouden wegens de zes scheppingsdagen en den zevenden, welke de hemelsche mensch is, in wien vrede, rust, de sabbat woont. Vandaar dat bij de riten der Joodsche Kerk zoo vaak het getal zeven voorkomt, en overal voor heilig geldt. De tijden werden vandaar bij zevenvouden gerekend, zoowel de grootere als de kleinere tijdvakken, en weken genoemd, zooals het groote tijdsverloop tot de Komst van den Messias, Daniël 9: 24, 25, en een tijd van zeven jaren werd door Laban en Jakob een week genoemd, Gen. 29: 27, 28. Vandaar wordt het getal zeven overal waar het voorkomt, heilig of onschendbaar gehouden, zooals bij David:

“Ik loof U *zevenmaal* des daags” (Psalm 119: 164);

bij Jesaja:

“Het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal *zevenvoudig* zijn, als het licht van *zeven* dagen”(30: 26),

alwaar de zon de liefde is, de maan het geloof uit de liefde, dat zal zijn als de liefde. Evenals de tijden van des menschen wedergeboorte in zessen zijn verdeeld, alvorens de zevende aanbreekt, of de hemelsche mensch, zoo zijn het ook de tijden der verwoesting, totdat er niets hemelsch meer overblijft, wat uitgebeeld werd door de verschillende gevangenschappen der Joden, en door de laatste babylonische, welke zeven tijden of zeventig jaren duurde; en somtijds werd gezegd dat de aarde hare sabbatten zou rusten; voorts werd het uitgebeeld door Nebukadnezar bij Daniël:

“Zijn hart wordt veranderd dat het geens menschen hart zij, en hem wordt eens beesten hart gegeven, totdat *zeven* tijden over hem zijn gegaan” (4: 16, 25, 32).

Over de verwoesting der laatste tijden, bij Johannes:

“Ik zag een ander groot en wonderlijk teeken in den hemel, *zeven* engelen, hebbende de *zeven* laatste plagen” (Openb. 15: 1, 6, 7), en dat zij de heilige stad zullen vertreden twee en veertig, of zesmaal *zeven* maanden (Openb. 11: 2); bij denzelfde:

“Ik zag een boek, geschreven van binnen en van buiten, verzegeld met *zeven* zegelen” (Openb. 5: 1).

Vandaar werd de gestrengheid en de verzwaring der straf door *zeven* uitgedrukt, zooals bij Mozes:

“Zoo gij hierom Mij niet zult willen hooren, zoo zal Ik u nog *zevenvoudig* meer over uwe zonden tuchtigen” (Lev. 26: 18, 21, 24, 28);

bij David:

“Geef onzen naburen *zevenvoudig* weder in hunnen schoot” (Psalm 79: 12).

Daarom nu, wijl het heiligschennis was het geloof te krenken, omdat het, als eerder gezegd, nog dienstig zou zijn, wordt gezegd dat al wie Kain doodt, *zevenvoudig* gewroken zal worden.

396. Dat: Jehovah stelde een teeken aan Kaïn opdat niemand hem versloeg, beteekent, dat de Heer het geloof op eene bijzondere wijze heeft onderscheiden, opdat het behouden bleef, blijkt uit de beteekenis van het teeken en van een teeken aan iemand stellen, dat wil zeggen: hem onderscheiden; zooals bij Ezechiël:

“Jehovah zeide: Ga door, door het midden van de stad, door het midden van Jeruzalem, en teeken een *teeken* op (of beteeken) de voorhoofden der mannen, die klagen en zuchten over al de gruwelen” (9: 4),

alwaar de voorhoofden beteekenen niet beduidt een teeken of een lijn over de voorhoofden aanbrengen, maar hen van anderen onderscheiden. Evenzoo bij Johannes:

“Dat zij beschadigen zouden de menschen, die het *teeken* Gods aan hunne voorhoofden niet hebben zouden” (Openb. 9: 4),

alwaar het teeken hebben ook voor onderscheiden staat. Het teeken wordt bij denzelfde ook kenteeken genoemd: “Een kenteeken geven op de hand en op de voorhoofden.” Deze beteekenis werd door de Joodse Kerk uitgebeeld door de aanbinding van het groote en eerste gebod op hand en voorhoofd, waarover bij Mozes:

“Hoor, Israël, Jehovah onze God is een enig Jehovah; gij zult Jehovah uwen God liefhebben met uw gansche hart, en met uwe gansche ziel, en uit geheel uwe krachten; en gij zult ze tot een *teeken* binden op uwe

hand, en zij zullen u tot voorhoofdspannelsen zijn tusschen uwe oogen”
(Dent. 6: 4, 58, Hfdst. 11: 13, 18),

waarmede werd uitgebeeld, dat zij het gebod van de liefde boven alle andere geboden zouden onderscheiden. Hieruit blijkt duidelijk de beteekenis van het teeken op hand en voorhoofd. Bij Jesaja:

“Komende om te vergaderen alle heidenen en tongen, en zij zullen komen, en zij zullen Mijne heerlijkheid zien, en Ik zal een *teeken* aan hen *zetten*” (66: 18, 19),

en bij David:

“Wend u tot mij, en erbarm u mijner, geef uwen knecht uwe sterkte, en verlos den zoon uwer maagd, doe aan mij een *teeken* ten goede, en mijne haters mogen het zien en beschaamd worden” (Psalm 86: 16, 17).

Hieruit blijkt nu, wat een teeken is; daarom meene niemand dat er eenig teeken gesteld is aan iemand met name Kaïn, want de innerlijke zin des Woords bevat iets geheel anders dan de zin van de letter.

397. Vers 16. *En Kaïn ging uit van de aangezichten van Jehovah, en hij woonde in het land Nod, tegen den Opgang van Eden.* Dat Kaïn is uitgegaan van de aangezichten van Jehovah, beteekent dat hij is gescheiden van het goede des geloofs der liefde; dat hij gewoond heeft in het land Nod, is, buiten het ware en goede; tegen den Opgang van Eden, wil zeggen: bij het verstandige gemoed, alwaar vroeger de liefde woonde.

398. Dat uitgaan van de aangezichten van Jehovah, beteekent, gescheiden worden van het goede des geloofs der liefde, zie boven vers 14; dat: hij woonde in het land Nod, beteekent, buiten het ware en goede, blijkt uit de beteekenis van het woord Nod, dat wil zeggen zwerfende en dolende zijn; en dat zwerfende en dolende zijn beteekent van het ware en goede beroofd zijn, kan men eveneens hierboven zien. Dat: tegen den Opgang van Eden wil zeggen: bij het verstandige gemoed, waar vroeger de liefde heerschte, voorts bij het redelijke gemoed waar vroeger de naastenliefde heerschte, volgt uit hetgeen eerder gezegd is over de beteekenis van den Opgang van Eden, namelijk dat de Opgang de Heer is, Eden de liefde. Bij de mannen der Oudste Kerk was het gemoed, dat bestaat uit wil en verstand, één; want de wil was daar alles, zoodat het verstand tot den wil behoorde, en dit omdat er geen onderscheid werd gemaakt tusschen de liefde, die tot den wil behoort, en het geloof dat tot het verstand behoort, omdat de liefde alles was, en het geloof tot de liefde behoorde. Maar nadat het geloof van de liefde was gescheiden, zooals bij hen die Kaïn heetten, heerschte er geen wil meer; maar omdat het verstand in de plaats van den wil, of het geloof in de plaats van de liefde, in dat gemoed

heerschte, wordt gezegd dat hij woonde tegen den Opgang van Eden; want het geloof word, als even te voren gezegd, onderscheiden, of er werd een teeken aan gesteld, opdat het behouden mocht blijven, het menschelijke geslacht tot heil.

399. Vers 17. *En Kaïn bekende zijne huisvrouw, en zij werd bevrucht, en baarde Chanoch; en hij bouwde eene stad, en noemde den naam der stad naar den naam zijns zoons, Chanoch.* Dat Kaïn zijne vrouw bekende en zij bevrucht werd en Chanoch baarde, beteekent, dat deze scheuring of ketterij eene andere uit zich voortbracht, Chanoch genaamd; met de gebouwde stad wordt alles aangeduid wat tot de leer behoort en de daaruit voortkomende ketterijen; daar de scheuring of ketterij Chanoch werd genoemd, wordt gezegd, dat de naam der stad is genoemd naar den naam van den zoon Chanoch.

400. Kaïn bekende zijne huisvrouw, en zij werd bevrucht en baarde Chanoch; dat dit beteekent, dat deze scheuring of ketterij eene andere uit zich voortbracht, volgt klaarblijkelijk uit het voorgaande, voorts ook uit het eerste vers, dat de mensch en Chavah, zijne vrouw, Kaïn verwekt hadden. Aldus zijn dat, wat volgt, dergelijke ontvangnissen en geboorten, zoowel van de Kerk als van de ketterijen, waarvan men een geslachtstafel opstelde, want het is er eender mede gesteld; uit eene aangenomen dwaalleer worden er verscheidene geboren.

401. Dat de ketterij, en al het tot hare leer behorende of kettersche, Chanoch werd genoemd, blijkt ook eenigszins uit den naam, welke eene onderwijzing aanduidt die van toen of begon of ingesteld werd.

402. Dat de gebouwde stad al het tot de leer behorende en het daaruit voortvloeiende kettersche beteekent, blijkt uit het Woord overal waar de naam van een stad voorkomt; er wordt daar nergens een stad bedoeld maar een bepaalde leer of ketterij; want wat een stad of de naam van eenige stad is, weten de Engelen in het geheel niet, want zij hebben geen enkele voorstelling van een stad, daar hunne voorstellingen, als eerder aangetoond, op geestelijke en hemelsche dingen zijn gericht. Maar alleen worden zij innerlijk gewaar wat de steden beteekenen; zoo wordt onder de Heilige Stad, welke ook het heilige Jeruzalem wordt genoemd, niets anders verstaan dan het Rijk des Heeren in het geheel, of in het bijzonder bij een ieder in wien het Rijk des Heeren is; met de stad of den berg Zion is het evenzoo het geval: onder het laatstgenoemde wordt het hemelsche des geloofs, onder het eerstgenoemde het geestelijke des geloofs verstaan; het hemelsche zelf en het geestelijke zelf wordt ook beschreven door steden, paleizen, huizen, muren, fondamente van muren, bolwerken, poorten, grendelen, en den tempel in het midden;

zooals bij Ezechiël 48, in de Openbaring 21: 15 tot het einde; het wordt het heilige Jeruzalem genoemd, aldaar vers 2 tot 10, bij Jeremia 31: 38; bij David de stad Gods, het heiligdom der woningen des Allerhoogsten, Psalm 46: 5; bij Ezechiël wordt de stad “Jehovah is aldaar” genoemd (48: 35), waarover bij Jesaja:

“De zonen der vreemden zullen uwe *muren* bouwen; allen, die u gelasterd hebben, zullen zich nederbuigen aan de planten uwer voeten, en zij zullen u noemen de *stad* van Jehovah, Zion van den Heilige Israëls” (60: 10 tot 14);

bij Zacharia: Jeruzalem

“stad der waarheid en de berg Zions de berg der heiligheid” (8: 3), alwaar de stad der waarheid of Jeruzalem het geestelijke des geloofs beteekent, berg, der heiligheid of berg Zions het hemelsche des geloofs. Gelijk het hemelsche en geestelijke des geloofs werd uitgebeeld door de stad, evenzoo warden alle dingen van de leer aangeduid door de steden van Jehudah en Israël, welke dan ook wanneer zij genoemd werden, de eene of andere leerstelling in het bijzonder beteekenden, maar welke, kan niemand weten, tenzij uit den innerlijken zin. Zooals an met steden dingen der leer zijn aangeduid, evenzoo zijn door steden ook ketterijen aangeduid, en wanneer zij genoemd worden, beteekenen zij ook de eene of andere dwaalleer in het bijzonder; hier zullen wij alleen opmerken, dat stad in het algemeen de dingen der leer of ketterij aanduidt, hetgeen kan blijken uit de navolgende plaatsen; bij Jesaja:

“Te dien dage zullen er vijf *steden* in Egypteland zijn, sprekende de spraak van Kanaän, en zwerende Jehovah Zebaoth; de eene zal *stad* Cheres genoemd zijn” (19: 18),

alwaar gehandeld wordt over de kennis van de geestelijke en hemelsche dingen ten tijde van de Komst des Heeren; bij denzelfde:

“Vol van gedruisch, woelige *stad*, huppelende *stad*” (22: 1, 2),

alwaar sprake is van het dal des gezichts of van de fantasie. Bij Jeremia:

“De *steden* van het zuiden zijn toegesloten, en er is niemand die ze open” (13: 19),

alwaar gehandeld wordt over hen, die in het zuiden, of in het licht der waarheid zijn, en het uitblusschen. Bij denzelfde:

“Jehovah heeft gedacht te verderven den *muur* der dochter Zions, Hij maakt den *voormuur* en den *muur* treurig, te zamen zijn zij verzwakt; hare *poorten* zijn in de aarde verzonken, Hij heeft hare *grendelen* verdorven en gebroken” (Klaagl. 2: 8, 9);

een ieder kan hier zien dat met muur, voormuur, poorten en grendelen niets anders verstaan wordt dan leerstukken. Evenzoo bij Jesaja:

“Dit lied zal gezongen worden in het land van Jehudah: wij hebben eene sterke *stad*, het heil zal *muren* en *voorschansen* zetten; opent de *poorten*, dat het rechtvaardige volk daarin ga, hetwelk de getrouwigheden bewaart” (26: 1, 2).

Bij denzelfde:

“Ik zal U verhoogen, Uwen naam zal ik bekennen, Gij hebt van de *stad* een steenhoop gemaakt, de vaste *stad* tot een vervallen hoop, het paleis der vreemdelingen, dat eene *stad* was, in eeuwigheid zal zij niet herbouwd worden; daarom zal U een machtig volk eeren, de *stad* der tirannische heidenen zal U vreezen” (25: 1, 2, 3),

waar het evenmin over de eene of andere stad gaat. In de Profetie van Bileam:

“Edom zal eene erfelijke bezitting zijn, en er zal een uit Jakob heerschen, en het overige uit de *stad* ombrengen” (Num. 24: 19),

alwaar een ieder kan zien, dat stad niet stad beteekent; bij Jesaja;

“Verbroken is de *stad* der ijdelheid, al de *huizen* staan gesloten, dat niet inkome het geroep, om des wijns wil, op de *straten*” (24:10, 11),

alwaar de stad der ijdelheid staat voor de ijdelheden der leer; hier en elders beteekenen straten dat wat tot de stad behoort, het valsche of het ware. Bij Johannes:

“Toen de zevende Engel de fiool uitgoot, is de groote *stad* in drie deelen gescheurd, en de *steden* der heidenen vielen” (Openb. 16: 19).

Het kan een ieder duidelijk zijn, dat de groote stad een dwaalleer is, en de steden der heidenen eveneens; ook wordt verklaard dat de groote stad de vrouw is, die hij zag (Openb. 17: 18), en vroeger is aangetoond dat de vrouw zulk eene Kerk is.

403. Hieruit blijkt, wat stad beteekent; maar daar tusschen alles een historisch verband is gelegd, kan door hen, die bij den zin der letter blijven staan, niets anders gelezen worden, dan dat door Kaïn een stad werd gebouwd, en Chanoch geheeten, ofschoon ze dan ook uit den zin van de letter zouden moeten aannemen, dat de aarde toen al bevolkt was, terwijl toch Kaïn de eerstgeborene van Adam was; de historische samenhang brengt dit met zich mede; maar, als eerder gezegd, hadden de Oudsten de gewoonte, alles onder uitbeeldende typen historisch samen te voegen, waarin zij het grootste behagen schepten; alles leek hun dan als het ware te leven.

404. Vers 18. *En aan Chanoch werd Irad geboren; en Irad gewon Mechujaël, en Mechujaël gewon Methuschaël, en Methuschaël gewon Lamech.* Al deze namen

beteekenen ketterijen, welke uit de eerste, die Kaïn heette, voortkwamen, en daar er van deze niets anders gegeven is dan de naam, is het onnoodig er iets van te zeggen. Uit de afleidingen der namen zou het een en ander kunnen worden aangegeven, zoo bijvoorbeeld dat Irad beteekent: hij stamt van de stad af, dus van de dwaalleer, Chanoch geheeten, en zoo voort.

405. Vers 19. *En Lamech nam zich twee vrouwen; de naam van de eerste was Adah, en de naam van de andere Zillah.* Door Lamech, die de zesde is in de reeks van Kaïn af, wordt de verwoesting aangeduid, namelijk dat er geen geloof meer was; de twee vrouwen beteekenen den oorsprong eener nieuwe Kerk; Adah de moeder van het hemelsche en geestelijke dier Kerk, Zillah de moeder van het natuurlijke dier Kerk.

406. Dat door Lamech de verwoesting wordt aangeduid, of dat er geen geloof is, kan uit de volgende verzen 23 en 24 blijken, namelijk dat hij een man had gedood om zijne wonde, en eon knaapje om zijne buile, alwaar onder man het geloof wordt verstaan, en onder knaapje of klein jongske de naastenliefde.

407. Met den staat der Kerk gaat het in het algemeen zoo, dat zij in den loop van den tijd van het ware des geloofs afwijkt, en ten slotte eindigt met geen geloof te hebben. Wanneer er geen geloof is, wordt gezegd dat zij verwoest is; dit was met de Oudste Kerk het geval bij hen, die Kanaïeten heetten; evenzoo met de Oude Kerk, welke na den vloed kwam; evenzoo met de Joodsche Kerk, welke ten tijde der Komst des Heeren dermate verwoest was, dat zij niets wisten van den Heer, dat Hij komen zou om hen zalig te maken, nog minder iets van het geloof in Hem; evenzoo met de eerste Christelijke Kerk, of de Kerk na de Komst des Heeren, welke heden ten dage zoozeer verwoest is, dat er niet eenig geloof meer is, hoewel er altijd iets van een kern der Kerk overblijft, welke niet erkend wordt door hen die, wat het geloof betreft, verwoest zijn, zooals ook van de Oudste Kerk een overblijfsel restte tot aan den vloed, en na den vloed werd voortgezet, welk overblijfsel der Kerk Noach wordt genoemd.

408. Wanneer de Kerk zoo verwoest is, dat er geen geloof meer is, dan eerst begint zij weer opnieuw, of wel, een nieuw licht blinkt op, hetgeen in het Woord de morgen wordt genoemd; de reden waarom niet eerder dan wanneer zij verwoest is, een nieuw licht of de morgen verrijst is deze, dat dedingen van het geloof en van de naastenliefde met ontwijdingen zijn vermengd, en zoolang deze vermenging bestaat, kan niet eenig licht of eenige naastenliefde ingegeven worden, daar het onkruid alle goede zaad verstikt; is er echter geen geloof, dan kan het geloof niet meer ontwijd worden, aangezien men niet gelooft wat er gezegd wordt; zij, die niet erkennen en gelooven, doch alleen

maar weten, kunnen, als eerder gezegd, niet ontwijden; zooals heden ten dage de Joden, daar zij onder de Christenen leven, noodwendig weten moeten, flat de Heer door de Christenen wordt erkend als de Messias, dien zij verwacht hebben en nog verwachten, maar ontwijden kunnen zij niet, daar zij niet erkennen en gelooven; evenmin de Mohammedanen en heidenen, die van den Heer gehoord hebben; dit was de oorzaak waarom de Heer niet in de wereld kwam, vooraleer de Joodsche Kerk niets meer erkende en geloofde.

409. Evenzoo was het met de dwaalleer, Kaïn genaamd, het geval, welke mettertijd verwoest werd, want zij erkende weliswaar de liefde, maar zij maakte het geloof tot hoofdzaak en stelde het boven de liefde; maar de van haar afgeleide ketterijen dwaalden meer en meer hiervan af, en Lamech die de zesde was in de reeks, loochende zelfs het geloof geheel en al. Toen deze tijd gekomen was, brak een nieuw licht of de morgen aan, en een nieuwe Kerk verrees, welke Adah en Zillah wordt genoemd, die de vrouwen van Lamech heeten. Zij worden vrouwen van Lamech, die geen geloof had, geheeten, zooals de innerlijke en uiterlijke Kerk der Joden, die ook geen geloof hadden, welke Kerken in het Woord eveneens vrouwen worden genoemd; hetgeen ook werd uitgebeeld door Lea en Rachel, de twee vrouwen van Jakob, van welke beide Lea de uiterlijke Kerk uitbeeldde, en Rachel de innerlijke; ofschoon deze Kerken als twee verschijnen, zijn zij er toch slechts eene, want de uiterlijke of uitbeeldende Kerk is zonder de innerlijke niets dan iets afgodisch of floods, maar de innerlijke vormt met de uiterlijke eene en dezelfde Kerk, zooals hier Adah en Zillah; maar daar Jakob of het nageslacht van Jakob, evenals Lamech, zonder geloof was, kon de Kerk daar niet blijven, maar werd overgebracht naar de heidenen, die niet in ongelooft, maar in onwetendheid leefden. Zelden, zoo ooit, blijft de Kerk bij hen, die de waarheden bezitten terwijl zij verwoest zijn, maar zij gaat over tot hen, die er in het geheel niets van weten, want zij nemen het geloof veel gereeder aan dan genen.

410. Er zijn twee soorten van verwoesting, de eerste is bij hen die weten en niet weten willen, of die zien en niet zien willen, van welken aard die der Joden was, en van welken aard heden ten dage die der Christenen is; de andere is bij hen, die niets weten of zien, omdat zij er onbekend mede zijn; zoo waren de heidenen en zijn zij heden ten dage nog. Wanneer de laatste tijd der verwoesting gekomen is over hen die weten en niet weten willen, of die zien en niet zien willen, dan ontstaat er opnieuw eene Kerk, niet bij hen, maar bij diegenen die zij heidenen noemen. Zoo geschiedde met de Oudste Kerk, welke voor den vloed bestond, zoo met de Oude Kerk, welke na den vloed bestond, zoo met de Joodsche Kerk. De reden waarom eerst dan een nieuw

licht opblinkt, is, als gezegd, omdat men dan de dingen, die geopenbaard worden, niet meer kan ontwijden, daar men niet erkent en gelooft, dat zij waar zijn.

411. Dat de laatste tijd der verwoesting aanwezig moet zijn, eer eene nieuwe Kerk kan ontstaan, wordt door den Hoer meermalen bij de Profeten gezegd, en verwoesting wordt zij daar genoemd met betrekking tot het hemelsche des geloofs, en verlating met betrekking tot het geestelijke des geloofs, voorts voleinding en uitroeiing, zooals bij Jes. 6: 9, 11, 12; Jes. 24 :1 tot het einde; Jes. 23: 8 en vervolg; Jes. 42: 15 tot 18; Jeremia 25: 1 tot het einde; Daniël 8: 1 tot het einde; Hoofdstuk 9: 24 tot het einde; Zefanja 1: 1 tot het einde; Deut. 32: 1 tot het einde; in de Openbaring hoofdstukken 15 en 16 en vervolg.

412. Vers 20. *En Adah baarde Jabal; deze was de vader van den tentbewoner en van het vee.* Door Adah wordt, als eerder, de moeder van de hemelsche en geestelijke dingen des geloofs aangeduid; door Jabal, den vader van den tentbewoner en van het vee, wordt aangeduid de leer van de heilige dingen der liefde, en van de goedheden die daaruit voortvloeien, en dit zijn de hemelsche dingen.

413. Dat Adah de moeder van de hemelsche dingen des geloofs beteekent, blijkt uit haar eerstgeborene Jabal, namelijk dat hij vader van den tentbewoner en van het vee heet, hetgeen de hemelsche dingen aanduidt, daar het de heilige dingen der liefde en de daaruit voortvloeiende goedheden beteekent.

414. Dat een tent bewonen het heilige der liefde beteekent, blijkt uit de beteekenis der tenten in het Woord, zooals bij David:

“Jehovah, wie zal *verkeeren* in Uwe *tent*, wie zal *wonen* op den *berg* Uwer *heiligheid*? Die oprecht wandelt en gerechtigheid werkt, en die in zijn hart de waarheid spreekt” (Psalm 15: 1, 2),

alwaar het wonen in de tent of op den berg der heiligheid beschreven wordt door de heilige dingen der liefde, welke zijn oprecht wandelen en gerechtigheid doen. Bij denzelfde:

“Hun richtsnoer ging uit over de gansche aarde, en hunne redenen aan het einde der wereld; Hij heeft in dezelve eene *tent gesteld voor de zon*” (Psalm 19: 5),

alwaar de zon voor de liefde staat. Bij denzelfde:

“Ik zal in Uwe *tent verkeeren* in eeuwigheden, ik zal mijne toevlucht nemen in het verborgene Uwer vleugelen” (Psalm 61: 5);

hier staat tent voor het hemelsche, het verborgene der vleugelen voor het geestelijke daaruit. Bij Jesaja:

“De troon is bevestigd door barmhartigheid, en op denzelven *zit* in waarheid, in de *tent* van David, een, die oordeelt en het recht zoekt, en de gerechtigheid bespoedigt” (16: 5);

ook bier staat tent voor het heilige der liefde, zooals is aangegeven door naar het recht oordeelen en de gerechtigheid bespoedigen. Bij denzelfde:

“Schouwt Zion aan, de stad van ons vaststaand feest; uwe oogen zullen Jeruzalem zien, eene geruste *woonplaats*, eene *tent* die niet verplaatst zal worden” (33: 20),

alwaar sprake is van het hemelsche Jeruzalem. Bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: Ziet, Ik zal de gevangenis der *tenten* Jakobs wenden, en Mij over zijne *woningen* ontfermen; en de stad zal herbouwd worden op haren heuvel” (30: 18),

de gevangenschap der tenten voor de verwoesting van de hemelsche dingen, of van de heilige dingen der liefde. Bij Amos:

“Te dien date zal Ik de vervallene *hut* van David weder oprichten, en Ik zal hare reten vertuinen, en wat aan haar is afgebroken, weder oprichten, en zal ze bouwen als in de dagen der eeuwigheid” (9: 11),

alwaar hut evenzoo voor het hemelsche en zijn heilige dingen staat. Bij Jeremia:

“Verwoest is het gansche land, haastelijk zijn Mijne *tenten* verwoest, Mijne *gordijnen* in een oogenblik” (4: 20),

en elders:

“Mijne *tent* is verwoest, en al mijne *zeelen* zijn versdheid, mijne zonen zijn van mij uitgegaan, en zij zijn er niet; er is niemand meer, die mijne *tent* uitspant, en mijne *gordijnen* opricht” (10: 20),

alwaar de tent voor de hemelsche dingen, de gordijnen en zeelen voor de geestelijke dingen, die daaruit voortkomen, staan. Bij denzelfde:

“Zij zullen hunne *tenten* en hunne *kudden* nemen, hunne *gordijnen*, en al hun vaatwerk en kemelen voor zich wegnemen” (49: 29),

alwaar sprake is van Arabië en van de zonen van het Oosten, die hen uitbeelden die het hemelsche of heilige bezitten. Bij denzelfde:

“De Heer heeft Zijne grimmigheid in de *tent* der dochter Zions uitgestort als een vuur” (Klaagl. 2: 4)

voor de verwoesting der hemelsche of heilige dingen des geloofs. Dat de tent voor de hemelsche en heilige dingen der liefde genomen wordt, vindt hierin zijn oorzaak, dat de menschen oudtijds den heiligen eeredienst in hunne tenten hielden; toen zij echter de tenten door onheilige diensten begonnen te ontwijden, werd de tabernakel en later de tempel gebouwd; wat dan ook

de tabernakel en later de tempel beteekende, dat beteekenen ook de tenten. Een heilig mensch werd daarom een tent genoemd, voorts een tabernakel, alsmede een tempel des Heeren. Dat tent, tabernakel en tempel hetzelfde beteekenen, blijkt bij David:

“Een ding heb ik van Jehovah begeerd, dat zal ik zoeken; dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het *huis* van Jehovah, om Jehovah in liefelijkheid te aanschouwen en te bezoeken des morgens in Zijnen *tempel*, want Hij zal mij versteken in Zijne *hut*, ten dage des kwaads, Hij zal mij verbergen in het verborgene Zijner *tent*, op eenen rotssteen zal Hij mij verhoogen, en nu zal mijn hoofd verhoogd worden tegen mijne vijanden, die rondom mij zijn, en ik zal in Zijne *tent* offeranden des geklanks offeren” (Psalm 27: 4, 5, 6).

In den hoogsten zin is de Heer naar Zijn menschelijk wezen genomen, tent, tabernakel, tempel, vandaar werd ieder hemelsch mensch, alsmede al het hemelsche en heilige zoo genoemd, en omdat de Oudste Kerk meer dan de volgende door den Heer werd bemind, en voorts omdat zij onder elkander alleen of in hun familiekring leefden, en zulk eenen heiligen eeredienst in hunne tenten hielden, daarom werden de tenten heiliger gehouden dan de tempel, die ontwijd werd; ter nagedachtenis werd daarom het loofhuttenfeest, als men den oogst des lands ingegaderd had, ingesteld, zoodat zij op dat feest zooals de Oudsten in hutten zouden wonen, Lev. 23: 39 tot 44; Deut. 16: 13; Hos. 12: 10.

415. Dat door vader van het vee het goede daaruit, namelijk uit het heilige der liefde, wordt aangeduid, kan blijken uit wat eerder bij het tweede vers van dit hoofdstuk is aangetoond, te weten dat herder der kudde het goede der naastenliefde beteekent; intussohen wordt hier niet herder, maar vader, niet kudde maar vee gezegd; en het vee, welks vader hij is, volgt onmiddellijk op tent. Hieruit blijkt, dat het het goede beteekent, hetwelk uit het heilige der liefde voortkomt, en er wordt bedoeld de woning of de stal van het vee, of de vader van hen die de tent of de stallen van het vee bewoonden. Dat dit de goedheden uit de hemelsche dingen der liefde beteekent, blijkt ook hier en daar uit het Woord, zooals bij Jeremia:

“Ik zal het overblijfsel Mijner *kudde* vergaderen uit al de landen, waarhenen Ik ze verdreven heb, en Ik zal ze wederbrengen tot hare *stallen*, opdat zij vruchtbaar zullen zijn en vermenigvuldigen” (23: 3).

Bij Ezechiël:

“Op eene goede weide zal Ik ze weiden, en op de bergen der hoogte Israëls zal hunne *kooi* zijn; aldaar zullen zij nederliggen in eene goede *kooi*, en zullen weiden in eene vette weide op de bergen Israëls” (34: 14), alwaar de kooien en de weiden staan voor de goedheden der liefde. Bij Jesaja:

“Hij zal uw zaad regen geven, waarmede gij den aardbodem bezaaien zult, en het brood, de opbrengst van den aardbodem, zal vet en smoutig zijn, Hij zal uw *vee* weiden te dien dage in eene wijde landouwe” (30: 23);

hier wordt door het brood het hemelsche aangeduid, door het vette waarmede zij het vee zullen weiden, de goedheden daaruit. Bij Jeremia:

“Jehovah heeft Jakob verlost, en zij zullen komen, en op de hoogte van Zion juichen, en toevloeden tot het goede van Jehovah, over het koren, en over den most, en over de olie, en over de zonen der *kudde*, en der *runderen*, en hunne ziel zal zijn als een gewaterde hof” (31: 11, 12), alwaar het heilige van Jehovah wordt beschreven door koren en olie, en de goedheden daaruit door most, door zonen der kudde en der runderen of van het vee. Bij denzelfde:

“Tot de dochter van Zion zullen de *herders* komen en de *kudden* van hun vee; zij zullen tenten rondom tegen haar opslaan, zij zullen een iegelijk zijne ruimte afweiden” (6: 3).

De dochter van Zion voor de hemelsche Kerk; op haar hebben de tenten en de kudden van vee betrekking.

416. Dat de heilige dingen der liefde, en de goedheden die er uit voortvloeien, hier worden aangeduid, kan ook hieruit nog blijken, dat Jabal niet de eerste bewoner was van tent en veestal, want van Habel, den tweeden zoon van den mensch en Chavah, wordt ook gezegd, dat hij een herder der kudde is geweest, en Jabal is de zevende in de reeks van Kaïn af.

417. Vers 21. *En de naam zijns broeders was Jubal; deze was de vader van allen die citer en orgel bespelen.* Door den naam van zijn broeder Jubal wordt de leer van de geestelijke dingen dier Kerk aangeduid, door vader van allen die citer en orgel bespelen: de waarheden en goedheden des geloofs.

418. In het vorige vers is sprake van de hemelsche dingen, welke der liefde zijn; in dit is sprake van de geestelijke dingen, die des geloofs zijn, hetgeen door citer en orgel wordt uitgedrukt. Dat door snaarinstrumenten, als citers en dergelijke, de geestelijke dingen des geloofs zijn aangeduid, daarvoor bestaan tal van bewijsgronden. Dergelijke instrumenten beeldden in den eeredienst der uitbeeldende Kerk niets anders uit, desgelijks ook het gezang,

vandaar zoo vele zangers en musici, en wel om deze reden, dat alle hemelsche vreugde eene blijdschap des harten opwekt, welke zich uitte door gezang, en daarna door snaarinstrumenten, welke met het gezang wedijverden en het opvoerden; het is ook allen gevoelens des harten eigen, zang voort te brengen en bijgevolg dat wat met den zang in verband staat; de ontroering des harten is hemelsch, de zang daarvan is geestelijk. Dat de zang en wat daarmede overeenkomt, het geestelijke beteekent, kon ik ook ontwaren aan de engelenkoren, die van tweeërlei soort zijn, hemelsche en geestelijke; de geestelijke koren zijn van wege hun welluidenden en vederlichten toon, die bij den toon van snaarinstrumenten kan worden vergeleken, wel onderscheiden van de hemelsche, waarover door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid in hetgeen volgt. De Oudsten brachten ook dat wat hemelsch was, in verband met de hartstreek, en dat wat geestelijk was, met de streek der longen; aldus het geestelijke met al wat tot de long behoort, zooals de zangstemmen en dergelijke, en derhalve met de stemmen of tonen van zulke instrumenten; en dit niet alleen daarom, wijl hart en longen in zekeren zin een huwelijk uitbeelden, zooals liefde en geloof, maar ook wijl de hemelsche Engelen tot de streek van het hart behooren, de geestelijke Engelen echter tot de streek van de longen. Dat dergelijke dingen hier verstaan worden, kan men ook daaruit weten, dat dit het Woord des Heeren is, waarin geen leven zou zijn, wanneer alleen maar werd vermeld, dat Jubal de vader is der citer- en orgelbespelers; het zou ook van geen nut zijn dit te weten.

419. Zooals de hemelsche dingen het heilige der liefde en de goedheden daarvan uitmaken, zoo zijn de geestelijke dingen de waarheden en de goedheden des geloofs; want het is zaak des geloofs niet alleen te verstaan wat waar, maar ook wat goed is; de erkentnissen des geloofs sluiten beide in zich; maar zoodanig zijn, als het geloof leert, is hemelsch. Daar het geloof beide omvat, wordt dit door twee instrumenten aangeduid, door citer en orgel. De citer is, als bekend, een snaarinstrument, en vandaar heteekent zij het geestelijk ware; het orgel is echter een instrument, dat het midden houdt tusschen een snaar- en een blaasinstrument, vandaar dat er het geestelijk goede door wordt aangeduid.

420. In het Woord wordt van verschillende instrumenten gewag gemaakt en elk van hen heeft zijn beteekenis, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, te zijner plaatse. Hier zij alleen volstaan met wat bij David staat:

“Ik zal in de *tent* van Jehovah *offeranden des geklanks* offeren, ik zal *zingen* en *op de citer spelen* voor Jehovah” (Psalm 27: 6),

alwaar door tent het hemelsche, en door geklank, zingen en citerspelen het geestelijke daarvan wordt uitgedrukt. Bij denzelfde:

“Gij rechtvaardigen! *zingt* in Jehovah, Zijn lof betaamt den oprechten, looft Jehovah op de *citer*, *speelt* Hem op de tiensnarige *harp*, *zingt* Hem een nieuw lied, *speelt wel* met vroolijk *geschal*, want het Woord van Jehovah is recht, en al Zijn werk in de waarheid” (Psalm 33: 1, 2, 3, 4), voor de waarheden des geloofs, waarover gesproken wordt. De geestelijke dingen of de waarheden en goedheden des geloofs werden verheerlijkt door citers en harpen, door gezang en dergelijke, daarentegen de heilige of hemelsche dingen des geloofs door blaasinstrumenten, als bazuinen en dergelijke. Vandaar zoovele instrumenten rondom den tempel, en vandaar dat deze of gene plechtigheid zoo vaak met bepaalde instrumenten werd gevierd; daarom zijn de instrumenten voor de dingen zelf, welke door hen gevierd werden, genomen en zijn zij daaronder verstaan, zooals deze waarvan hier sprake was. Bij denzelfde:

“Ik zal U loven met het instrument der *harp*, Uwe waarheid, mijn God, ik zal U *spelen* op de *citer*, O Heilige Israëls; mijne lippen zullen *zingen*, wanneer ik U zal *spelen*, en mijne ziel, die Gij verlost hebt” (Psalm 71: 22, 23),

alwaar eveneens sprake is van de waarheden des geloofs. Bij denzelfde:

“Zingt Jehovah bij beurte met belijdenis, speelt onzen God op de *citer*” (Psalm 147: 7).

Hier heeft de belijdenis betrekking op de hemelsche dingen des geloofs, vandaar dat Jehovah wordt gezegd, en het spelen op de citer op de geestelijke dingen des geloofs, waarom er God wordt gezegd. Bij denzelfde:

“Dat zij den naam van Jehovah loven in reien, dat zij Hem spelen op de *trommel* en op de *citer*” (Psalm 149: 3),

trommel voor het goede en citer voor het ware, dat zij loven. Bij denzelfde:

“Looft God met geklank der bazuin; looft Hem met harp en *citer*; looft Hem met trommel en reien; looft Hem met *snarenspeel* en orgel; looft Hem met helklinkende cimbalen; looft Hem met cimbalen van *vreugdegeluid*” (Psalm 150: 3, 4, 5),

voor de goedheden en waarheden des geloofs, te harer lofprijzing; men moet niet gelooven dat zoovele instrumenten genoemd zouden zijn, als ze niet een voor een hun beteekenis hadden. Bij denzelfde:

“Zend Uw licht en Uwe waarheid, dat die mij leiden, dat zij mij brengen tot den berg Uwer heiligheid, en tot Uwe woningen, en ik zal

ingaan tot Gods altaar, tot den God der blijdschap mijner verheuging, en ik zal U met de *citer* belijden, o God, mijn God” (Psalm 43: 3, 4), voor de erkenningen van het goede en het ware. Bij Jesaja:

“Neem de *citer*, ga in de stad rondom, *speel* wel, vermenigvuldig het *gezang*, opdat uwer weder gedacht worde” (23: 16),

voor de dingen des geloofs en de erkenningen daarvan. Nog duidelijker bij Johannes:

“De vier dieren, en de vier en twintig ouderlingen vielen voor het Lam neder, hebbende elk *citeren*, en gouden fiolen vol reukwerks, welke zijn de gebeden der heiligen” (Openb. 5: 8).

Het kan een ieder duidelijk zijn, dat zij geen citeren hadden, maar dat de waarheden des geloofs door de citeren worden aangeduid, en de goedheden des geloofs door de gouden fiolen vol reukwerk; bij David wordt wat door instrumenten wordt verheerlijkt, lof en belijdenis genoemd, Psalm 42: 5, Ps. 69: 31. En op een andere plaats bij Johannes:

“Ik hoorde eene stem uit den hemel, als eene stem veler wateren; ik hoorde eene stem van citerspelers, *spelende op hunne citers*, zij zongen een nieuw lied” (Openb. 14: 2),

en elders

“Mannen stonden aan de glazen zee, hebbende de *citers Gods*” (Openb. 15: 2).

Opmerkenswaardig is het, dat de Engelen en geesten de tonen al naar de verschillen, wat het goede en ware betreft, onderscheiden, en niet alleen de tonen van gezang en instrumenten, maar ook van stemmen, en geene andere toelaten dan die welke samenstemmen, zoodat er eene samenstemming bestaat der tonen, en bijgevolg der instrumenten, met de natuur en het wezen van het goede en ware.

421. Vers 22. *En Zillah, ook zij, baarde Thubal Kaïn, eenen leermeester van allen werker in koper en ijzer. En de zuster van Thubal Kaïn was Naamah.* Als gezegd, wordt door Zillah de moeder der natuurlijke dingen van de nieuwe Kerk aangeduid. Door Thubal Kaïn onderwijzende allen werker in koper en ijzer, de leer van het natuurlijk goed en ware. Koper beteekent het natuurlijk goede, ijzer het natuurlijk ware. Door de zuster van Thubal Kaïn, Naamah, wordt eene soortgelijke Kerk aangeduid, of de leer van het natuurlijk goede en ware buiten deze Kerk.

422. Hoe het met deze nieuwe Kerk gesteld is, kan men uit de Joodsche Kerk opmaken; zij was eene innerlijke en uiterlijke; de hemelsche en geestelijke dingen maakten de innerlijke uit, de natuurlijke dingen de uiterlijke.

De innerlijke werd uitgebeeld door Rachel, de uiterlijke door Lea, maar aangezien Jakob of zijne nakomelingen, die in het Woord onder Jakob zijn verstaan, van dien aard waren, dat zij alleen het uiterlijke, of eene godsvereering in uiterlijke dingen wilden, werd Lea aan Jakob gegeven voor Rachel, en door de zwakoogige Lea werd de Joodsche Kerk uitgebeeld, en door Rachel de nieuwe Kerk der heidenen; vandaar dat Jakob bij de Profeten in tweërlei zin genomen wordt, in den eenen. wanneer de ontaarde Joodsche Kerk, in den anderen, wanneer de ware uiterlijke Kerk der heidenen wordt aangeduid; hij wordt Israël genoemd, wanneer hij de innerlijke Kerk beteekent. Hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

423. Thubal Kaïn heet leermeester van allen werker, niet als de voorafgaande Jabal en Jubal, vader; de reden hiervan is, dat de hemelsche en geestelijke, of innerlijke dingen te voren niet bestonden, derhalve worden Jabal en Jubal, daar deze dingen nu eerst ontstonden, vaders genoemd; daarentegen bestonden de natuurlijke of uiterlijke dingen eerder, maar thans bij het innerlijke aangepast; daarom heet hij niet vader, maar leermeester van den werker.

424. Werker [werkmeester, kunstenaar] beteekent in het Woord een wijze, een verstandige, een wetende; hier duiden de werkers in koper en ijzer hen aan, die het natuurlijk goede en ware weten, zooals bij Johannes:

“Met geweld zal Babylon, de groote stad, worden nedergeworpen, en zal niet meer worden gevonden; en de stem der *citerspelers* en der zangers, en der fluiters, en der bazuiners, zal niet meer in haar gehoord worden; en geen *kunstenaar* van eenige *kunst* zal meer in haar gevonden worden” (Openb. 18: 21, 22);

citerspelers, als eerder voor de waarheden; *bazuiners* voor de goedheden des geloofs; *kunstenaars* van elke kunst voor de wetenden, of voor het weten van het ware en goede. Bij Jesaja:

“De *werkmeester* giet een beeld, en de goudsmid overdekt het met goud, en giet er zilveren ketenen toe, hij zoekt zich eenen *wijzen werkmeester* om het beeld te bereiden, dat het niet wankele” (40: 19, 20),

voor hen die zichzelf uit de verbeelding het valsche, dat het beeld is, voorgoochelen en het leeraren, zoodat het lijkt of het waar is. Bij Jeremia:

“Zoodra zij zich verblinden, worden zij dwaas, het hout is een onderwijs der ijdelheden, uitgerekt zilver wordt van Tarsis gebracht; goud van Ufaz, een werk des *werkmeesters* en van de handen des *goudsmids*, hyacinth en kleeding, gansch het werk der *wijzen*” (10: 3, 8, 9).

Deze dingen duiden iemand aan, die valscheden leeraart en uit het Woord van allerlei samenflanst tot een eigen bedenksel; vandaar heet het een

onderwijs der ijdelheden en een werk der wijzen. Dezulken zijn oudtijds uitgebeeld door kunstenaars die afgodsbeelden of valscheden gieten, welke zij versieren met goud, dat is met een schijn van het goede; met zilver, dat is met een schijn van het ware; met hyacinth en kleederen, dat is met natuurlijke dingen die schijnbaar samenstemmen.

425. Het is de wereld nog onbekend, dat koper het natuurlijk goede beteekent, en dat voorts elk metaal hetwelk in het Woord genoemd wordt, eene beteekenis heeft in den innerlijken zin; zoo bijvoorbeeld beteekent het goud het hemelsch goede, het zilver het geestelijk ware, koper het natuurlijk goede, ijzer het natuurlijk ware, en zoo verder de overige; evenzoo steen en hout. Dergelijke dingen zijn aangeduid door het goud, zilver, koper, hout aan de ark en den tabernakel; desgelijks aan den tempel, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende. Bij de Profeten komt het duidelijk uit, dat zulks wordt aangeduid, zooals bij Jesaja:

“Gij zult de melk der heidenen zuigen, en gij zult de borst der koningen zuigen, voor koper zal Ik goud brengen, en voor *ijzer* zal Ik zilver brengen; en voor hout koper, en voor steenen *ijzer*; en Ik zal tot uwe schatting vrede zetten, en tot uwe drijvers gerechtigheid” (60: 16, 17), alwaar gehandeld wordt over de Komst des Heeren en Zijn Koninkrijk, en over de hemelsche Kerk; voor koper goud, beteekent voor het natuurlijk goede het hemelsch goede; voor ijzer zilver, voor het natuurlijk ware het geestelijk ware; voor hout koper, beteekent voor het lichamenlijk goede het natuurlijk goede; voor steenen ijzer, beteekent voor het zinnelijk ware het natuurlijk ware. Bij Ezechiël:

“Javan, Thubal en Mesech, deze uwe kooplieden, in de ziel des menschen, en *vaten van koper* gaven zij tot uwen handel” (27: 13), alwaar sprake is van Tyrus, waarmede zij worden aangeduid, die geestelijke en hemelsche rijkdommen bezitten; hier staan de vaten van koper voor de natuurlijke goedheden. Bij Mozes:

“Een land welks steenen *ijzer* zijn, en uit welks bergen gij *koper* uithouwen zult” (Deut. 8: 9);

hier eveneens steenen voor het zinnelijk ware, en ijzer voor het natuurlijk of redelijk ware, en koper voor het natuurlijk goede. Vier dieren of Cherubim verschenen aan Ezechiël, wier voeten glinsterden gelijk de verw van glad *koper* (1: 7), alwaar het koper eveneens het natuurlijk goede beteekent, want de voet des menschen beeldt het natuurlijke uit. Evenzoo verscheen aan Daniël,

“een man met linnen bekleed, en zijne lenden waren omgord met fijn goud van Ufaz, en zijn lichaam als Tarsis, zijne armen en zijne voeten gelijk de verw van gepolijst *koper*” (Dan. 10: 5, 6).

En hiervoren is gezien, dat de *koperen* slang (Num. 21: 9) het zinnelijk en natuurlijk goede des Heeren uitbeeldde.

426. Dat ijzer het natuurlijk ware beteekent, komt behalve in het reeds aangevoerde ook nog uit bij Ezechiël over Tyrus:

“Tarsis dreef koophandel met u van wege de veelheid van allerlei goed; met zilver, *ijzer*, tin en lood handelden zij op uwe markten; Dan en Javan, en Mensal leverden op uwe markten *glad ijzer*; kassie en kalmus was op uwe markt” (27: 12, 19);

uit dit en wat in dit hoofdstuk voorafgaat en volgt, blijkt duidelijk, dat hemelsche en geestelijke rijkdommen worden aangeduid, en met elk onderdeel der opsomming eene bijzonderheid; voorts ook met de namen, want het Woord des Heeren is geestelijk en niet maar alleen een aaneenschakeling van woorden. Bij Jeremia:

“Zal ook eenig *ijzer* het *ijzer* van het noorden en *koper* verbreken; Ik zal uw vermogen en uwe schatten tot eenen roof geven, niet tot prijs, en dat om al uwe zonden” (15: 12, 13),

alwaar ijzer en koper voor het natuurlijk ware en goede staan; dat het van het noorden komt, beteekent het zinnelijke en natuurlijke, want het natuurlijke is, bij het geestelijke en hemelsche vergeleken, als de duisternis of het noorden bij het licht of den middag; of als de schaduw, welke Zillah, die de moeder is, hier ook beteekent. Tevens komt het helder uit, dat vermogens en schatten de hemelsche en geestelijke rijkdommen zijn. Bij Ezechiël:

“Neem gij u een *ijzeren* pan, en stel ze tot eenen *ijzeren* muur, tusschen u en tusschen de stad, en richt uw aangezicht tegen haar, en zij zal in belegering komen, en gij zult ze insluiten” (4: 3);

het is ook duidelijk dat ijzer hier de waarheid beteekent. Aan de waarheid wordt kracht toegeschreven, daar men haar niet weerstaan kan; daarom wordt er ook van het ijzer, dat de waarheid of het ware des geloofs aanduidt, gezegd, dat het verbreekt en verbrijzelt, zooals bij Daniël 2: 33, 40, en bij Johannes:

“Die overwint, dien zal Ik macht geven over de heidenen, opdat hij ze hoede met eene *ijzeren roede*, als pottenbakkers vaten zullen zij verbrijzeld worden” (Openb. 2: 26, 27).

Bij denzelfde:

“De vrouw baarde eenen mannelijken zoon, die al de heidenen zou hoeden met eene *ijzeren roede*” (Openb. 12: 5).

Dat de ijzeren roede de waarheid is, namelijk van het Woord des Heeren, wordt bij Johannes verklaard:

“Ik zag den Hemel geopend; en ziet, een wit paard, en die op hetzelfde zat, werd genaamd getrouw en waarachtig, die in gerechtigheid oordeelt en krijg voert; hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverwd was, en zijn naam wordt genoemd het Woord Gods, uit zijnen mond gaat een scherp zwaard, en door hetzelfde zal hij de heidenen slaan, en zal ze hoeden met eene *ijzeren roede*” (Openb. 19: 11, 13, 15).

427. Vers 23. *En Lamech zeide tot zijne vrouwen Adah en Zillah: Hoort mijne stem, gij vrouwen van Lamech! en neemt ter oore mijne rede, dat ik eenen man heb gedood, om mijne wonde, en een knaapje, om mijne buile.* Lamech beteekent als eerder de verwoesting; dat hij tot zijne vrouwen Adah en Zillah zeide: neemt ter oore mijne rede, is eene bekentenis, welke nergens anders geschiedt dan waar de Kerk is, en dat deze door zijne vrouwen wordt aangeduid is al eerder gezegd. Om zijne wonde een man gedood te hebben, beteekent, dat hij het geloof heeft uitgebluscht; door man wordt, als eerder het geloof aangeduid; een knaapje om zijne buile, heet, dat hij de naastenliefde heeft uitgedoofd; wond en buil beteekenen niets heels meer; wonde de verlating van het geloof, buil de verwoesting der naastenliefde.

428. Uit hetgeen in dit en in het volgende vers staat, blijkt duidelijk, dat met Lamech de verwoesting wordt aangeduid, want hij zegt een man en een knaapje gedood te hebben, en dat Kaïn zeventvoudig gewroken zal worden, en Lamech zeventigmaal zevenmaal.

429. Dat door man het geloof wordt aangeduid, blijkt uit het eerste vers van dit hoofdstuk, waar Chavah, toen zij Kaïn had gebaard, zeide: Ik heb den man verkregen, den Jehovah, waaronder de leerdes geloofs werd verstaan en de Man Jehovah werd genoemd. Het blijkt ook uit hetgeen eerder omtrent den man werd aangetoond, namelijk dat hij het verstand beteekent, dat des geloof is. Dat hij ook de naastenliefde heeft uitgebluscht, knaapje of klein jongske genoemd, volgt hieruit, want wie het geloof verloochent of doodt, verloochent en doodt tevens ook de naastenliefde, die uit het geloof geboren wordt.

430. Knaapje of klein jongske beteekent onschuld in het Woord, voorts ook naastenliefde, want er bestaat geen ware onschuld zonder naastenliefde, en geen ware naastenliefde zonder onschuld. Er zijn drie graden van onschuld, die in het Woord worden onderscheiden door zuigelingen, kinderen en knaapjes; en daar ware onschuld onbestaanbaar is zonder ware liefde en naastenliefde, worden door deze drie, namelijk door de zuigelingen, kinderen

en knaapjes, ook de drie graden van liefde aangeduid, te weten de teedere liefde als die van den zuigeling tot de moeder of de voedster; de liefde als die van het kind tot de ouders; en de naastenliefde als die van het knaapje tot den leermeester; zoo bij Jesaja:

“De wolf zal met het lam verkeeren, en de luipaard bij den geitenbok nederliggen, en het kalf en de jonge leeuw, en het mestvee te zamen, en een klein jongske zal ze leiden” (11: 6),

alwaar lam, geitenbok en kalf voor de drie graden der liefde en der onschuld staan; wolf, luipaard, jonge leeuw voor het tegenovergestelde; klein jongske voor de naastenliefde. Bij Jeremia:

“Gij doet een groot kwaad tegen uwe zielen, dat gij u uitroeit den *man* en zijne vrouw, het *kind* en den *zuigeling* uit het midden van Juda, zoodat gij u geen overblijfsel overliet” (44: 7);

de man en zijne vrouw voor het verstaan van het ware en het willen van het goede; kind en zuigeling voor de eerste graden der liefde. Dat kind en kaapje onschuld en naastenliefde is, blijkt duidelijk uit de woorden des Heeren bij Lukas:

“Zij brachten de *kindertrens*, tot Jezus, opdat Hij die zou aanraken; Hij zeide: Laat de *kindertrens* tot Mij komen, en verhindert hen niet, want derzulken is het koninkrijk Gods; voorwaar zeg Ik u: zoo wie het koninkrijk Gods niet ontvangt als een *knaap*, die zal geenszins in hetzelfde komen” (18: 15, 16, 17).

De Heer Zelf wordt kind of knaapje genoemd (Jes. 9: 5), omdat Hij de Onschuld Zelve en de Liefde Zelve is; en Hij heet daar Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst.

431. Dat wond en buil beteekent niets heels meer, wond in het bijzonder de verlating van het geloof, buil de verwoesting der naastenliefde, blijkt hieruit, dat wond wordt gezegd met betrekking tot den man, en buil met betrekking tot het knaapje. Met dezelfde woorden beschrijft Jesaja de verlating des geloofs en de verwoesting der naastenliefde:

“Van de voetzool af tot het hoofd toe is er niets geheels meer aan hetzelfde, wonden, striemen en versehe builen, die niet uitgedrukt, en niet verbonden, en niet verzacht zijn met olie” (1: 6),

alwaar wonde wordt gezegd van de verlating des geloofs, striem van de verwoesting der naastenliefde, buil van beide.

432. Vers 24. *Dat Kaïn zeventvoudig gewroken zal worden, en Lamech zeventigmaal en zevenmaal*, beteekent, dat zij het geloof, onder Kaïn verstaan, en welks krenking heiligschennis was, hadden uitgebluscht, en tevens — wat

nog veel grooter heiligschennis was de naastenliefde, welke door het geloof geboren moest worden; en derhalve verdoemenis, wat is uitgedrukt door zeventigmaal en zevenmaal gewroken worden.

433. Dat het zevenvoudig gewroken worden van Kaïn beteekent, dat het heiligschennis zou zijn, het afgescheiden geloof, onder Kaïn verstaan, te krenken, is na te zien bij hetgeen aangaande vers 15 is aangetoond; en dat zeventigmaal en zevenmaal beteekent, dat het nog veel grooter heiligschennis is, en bijgevolg verdoemenis met zich mede brengt, kan uit de beteekenis van zeventigmaal en zevenmaal blijken. Het getal zeven is heilig, omdat de zevende dag den hemelschen mensch beteekent, de hemelsche Kerk, het hemelsche Koninkrijk, en in den hoogsten zin den Heer Zelf. Vandaar dat het getal zeven, overal waar het in het Woord voorkomt, het heilige of onschendbare beteekent, en dit heilige of onschendbare wordt aan of al naar de behandelde dingen toegeschreven; vandaar ook het getal zeventig, dat zeven tijden omvat, want een tijd in het Woord telt tien jaren; wanneer nu iets hoogst heiligs of hoogst onschendbaars moest uitge drukt worden, dan werd van zeventigmaal zevenmaal gesproken, zooals bijvoorbeeld waar de Heer zegt:

“dat men zijnen broeder niet tot *zevenmaal*, maar tot *zeventigmaal zeven* zou vergeven” (Matth. 18: 21, 22),

waaronder wordt verstaan, dat men zoo vaak vergeven zal, als hij zondigt, in die mate, dat het zonder einde of tot in eeuwigheid voortdure, hetgeen heilig is. En hier beteekent, dat hij zeventigmaal en zevenmaal gewroken zou worden, de verdoemenis, daar het de ergste heiligschennis was [dat geloof] te krenken.

434. Vers 25. *En de mensch bekende wederom zijne vrouw, en zij baarde eenen zoon, en noemde zijnen naam Sebeth; want God heeft mij een ander zaad gezet voor Habel, dien Kaïn gedood heeft.* Onder den mensch en zijne vrouw wordt hier de nieuwe Kerk verstaan, eerder aangeduid door Adah en Zillah; haar zoon, wiens naam zij Scheth noemde, beteekent het nieuwe geloof, door middel waarvan naastenliefde wordt geboren; dat God een ander zaad voor Habel heeft gezet, dien Kaïn gedood heeft, beteekent dat de naastenliefde, welke Kaïn gescheiden en uitgebluscht had, nu door den Heer aan deze Kerk is geschonken.

435. Dat onder den mensch en zijne vrouw hier de nieuwe Kerk, eerder door Adah en Zillah aangeduid, wordt verstaan, kan niemand uit den zin der letter weten en opmaken, daar de mensch en zijne vrouw tevoren de Oudste Kerk en haar nageslacht hadden beteekend, doch uit den innerlijken zin

blijkt het; voorts ook hieruit, dat terstond daarop in het volgende hoofdstuk vers 1, 2 en 3 wederom van den mensch en zijne vrouw wordt gezegd dat zij Scheth gewonnen hebben, maar met gansch andere woorden, en waar het eerste nageslacht der Oudste Kerk wordt aangeduid; werd er op deze plaats niet iets anders bedoeld, dan zou het onnoodig geweest zijn hetzelfde nog eens te herhalen, juist als in het eerste hoofdstuk, waar gehandeld werd over de schepping van den mensch, dan over het struikgewas der aarde en de beesten, en in het volgende hoofdstuk op gelijke wijze; de reden hiervan was, als gezegd, dat in het eerste hoofdstuk werd gehandeld over de schepping van den geestelijken mensch, in het volgende over de schepping van den hemelschen mensch; wanneer er een dergelijke herhaling omtrent eene en dezelfde persoon en zaak voorkomt, zoo wordt er in de eene plaats iets anders aangeduid dan in de andere; maar wat er wordt aangeduid kan men niet dan uit den innerlijken zin weten; de samenhang der dingen zelf bevestigt het evenzoo; bovendien zijn de mensch en zijne vrouw algemeene uitdrukkingen, welke de Kerk beteekenen, waarvan sprake is, en waaruit iets voortkomt.

436. Dat haar zoon, wiens naam zij Scheth noemde, het nieuwe geloof beteekent, door middel waarvan de naastenliefde geboren wordt, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is; voorts uit die plaats, waar van Kaïn gezegd wordt, dat aan hem een teeken is gesteld, opdat hem niemand dooden zou. Met deze dingen is het in hun samenhang aldus gesteld: het van de liefde gescheiden geloof is aangeduid door Kaïn, de naastenliefde door Habel; Kaïn die Habel doodt is het afgescheiden geloof dat de naastenliefde uitbluost; en dat het geloof behouden zou blijven opdat door hetzelfde van den Heer naastenliefde kon worden ingeplant, is daarmede aangeduid, dat Jehovah aan Kaïn een teeken gesteld had, opdat niemand hem dooden zou; dat later door den Heer door middel van het geloof het heilige der liefde en het goede daaruit is geschonken, wordt aangeduid door Jabal, dien Adah baarde, het geestelijke des geloofs door zijn broeder Jubal, en het natuurlijk goede en ware uit deze door Thubal Kaïn, dien Zillah baarde. In deze beide verzen ligt het besluit, en bijgevolg een kort begrip der dingen, namelijk dat met den mensch en zijne vrouw deze nieuwe Kerk wordt aangeduid, eerder Adah en Zillah genoemd, en door Soheth het geloof, door middel waarvan de naastenliefde wordt ingeplant, in het volgende vers door Enosch de door het geloof ingeplante naastenliefde.

437. Dat Soheth hier het nieuwe geloof beteekent, waardoor de naastenliefde wordt ingeplant, vindt zijne verklaring in zijn naam, welken hij ontving omdat God een ander zaad gezet had voor Habel dien Kaïn gedood heeft; dat

God een ander zaad gezet heeft, beteekent, dat de Heer een ander geloof heeft gegeven; het andere zaad is het geloof door middel waarvan de naastenliefde wordt ingeplant; in nr. 255 heeft men reeds gezien, dat het zaad het geloof beteekent.

438. Vers 26. *En Seheth werd ook een zoons geboren, en hij noemde zijnen naam Enosch; toen begon men den Naam van Jehovah aan te roepen.* Als gezegd, wordt met Seheth het geloof, door middel waarvan de naastenliefde wordt ingeplant, aangeduid; met zijn zoon, wiens naam Enosch is, de Kerk welke de naastenliefde tot de hoofdzaak des geloofs maakte; dat men toen den naam van Jehova begon aan te roepen, beteekent de godsverering dezer Kerk uit naastenliefde.

439. In het voorgaande vers is aangetoond, dat Seheth het geloof beteekent, door middel waarvan de naastenliefde is ingeplant; uit hetgeen eerder gezegd is blijkt ook, dat door zijn zoon, Enosch genaamd, de Kerk wordt aangeduid welke de naastenliefde tot de hoofdzaak des geloofs maakte; voorts hieruit, dat hij Enoseh wordt genoemd, welke naam eveneens mensch beteekent, echter niet den hemelschen mensch, maar den menschelijk-geestelijken mensch, die hier Enosch is; dan blijkt het ook nog uit wat onmiddellijk volgt, namelijk dat men toen begon den Naam van Jehovah aan te roepen.

440. Dat men toen den Naam van Jehovah begon aan te roepen, beteekent de godsvereering dier Kerk uit naastenliefde, hetgeen daaruit kan blijken, dat het aanroepen van den Naam van Jehovah eene plechtige en algemeene uitdrukking is voor elke vereering van den Heer, en dat deze van de naastenliefde uitgaat, blijkt hieruit, dat nu Jehovah wordt gezegd, maar in het voorgaande vers God; en dat de Heer niet dan uit naastenliefde kan worden vereerd. Uit een geloof, dat niet op naastenliefde berust, kan geen godsvereering voortkomen, want zij gaat dan alleen van den mond, niet van het hart uit. Uit het Woord blijkt, dat den Naam van Jehovah aanroepen eene algemeene uitdrukking is voor alle vereering des Heeren, zooals waar het van Abram heet:

“Hij bouwde Jehovah een altaar, en *riep den Naam van Jehovah aan*”
(Gen. 12: 8, Hfdst. 13: 4),

voorts: plantte een bosch in Berseba, en *riep aldaar den*

“*Naam van Jehovah, den God der eeuwigheid aan*” (Gen. 21: 33).

Dat dit de uitdrukking voor alle godsverering is, ziet men bij Jesaja:

“Jehova, de Heilige Jsraëls, zeide: Gij hebt *Mij niet aangeroepen*, Jakob, en gij hebt u tegen Mij vermoeid. Israëel. gij hebt Mij niet gebracht het vee uwer brandofferen, en met uwe slachtofferen hebt gij Mij niet

geëerd; Ik heb u niet doen dienen met spijsoffer, en Ik heb u niet vermoeid met wierook” (43: 22, 23),

alwaar kortelijk alle uitbeeldende godsvereering is aangegeven.

441. Dat de aanroeping van den Naam van Tehovah niet eerst nu is begonnen, kan genoegzaam blijken uit het voorafgaande over de Oudste Kerk, welke meer dan de andere Kerken den Heer aanbad en vereerde; voorts ook hieruit, dat Habel een gave bracht van de eerstgeborenen der kudde; vandaar beteekent het aanroepen van den Naam van Tehovah hier niets anders dan de godsvereering der nieuwe Kerk, nadat de naastenliefde was uitgebluscht door hen die Kaïn en ten slotte Lamech werden genoemd.

442. Uit hetgeen in dit hoofdstuk werd aangetoond, blijkt, dat er in den oudsten tijd verscheidene van de Kerk gescheiden lesringen en ketterijen bestonden, welke elk hun naam hadden. Deze afgescheiden leeringen en ketterijen waren van een veel dieper denken dan heden ten dage, daar hun wezen van dien aard was.

Eenige voorbeelden wat geesten in het leven van het lichaam gedacht hebben van de ziel of den geest.

443. *In het andere leven valt het duidelijk waar te nemen welke meedingen men bij het leven in het lichaam was toegegaan omtrent de ziel, den geest, het leven na den dood; want wanneer men in een toestand wordt gehouden alsof men nog in het lichaam was, denkt men gelijkerwijs, en het denken deelt zich zoo duidelijk mede, als sprak men zich openlijk uit. Zoo werd ik aan iemand die kort te voren verscheiden was, gewaar, dat hij, wat hij ook toegaf, weliswaar aan een geest had geloofd, maar dan aan een die verder een donker leven moest slijten, omdat als het leven aan het lichaam onttrokken wordt, er een donker iets achterblijft; want voor hem was het leven in het lichaam gelegen. Vandaar stelde hij zich den geest voor als een spook, nog versterkt in die opvatting doordien hij ook de dieren een leven zag hebben, bijna aan dat van de mensapen gelijk; hij verwonderde zich nu, dat de geesten en Engelen in het volste licht leven, in den hoogsten graad van inzicht, wijsheid en gelukzaligheid, met zulk een gevoeligheid als nauwelijks beschreven kan worden, derhalve geenszins in een donker, maar in een klaar en ten volle bewust leven.*

444. *Ik sprak met iemand die, zoolang hij in de wereld leefde, geloofde dat de geest geen ruimte bezat, en van dit beginsel uitgaande wilde hij geen enkel woord aanvaarden dat iets van ruimte in zich sloot. Ik vroeg hem, wat hij nu van zich dacht, daar hij een ziel of een geest is, en toch gezicht, gehoor, reuk, een fijnen tastzin, begeerten en een denken heeft, dermate dat hij zich-zelven gansch als in*

het lichaam voorkomt; hij werd nu in de voorstelling vastgehouden, waarin hij verkeerde toen hij in de wereld aldus dacht; hij zeide toen, dat de geest een denken was; maar het werd mij vergund hem te antwoorden, alsof hij nog in de wereld leefde, of hij niet wist dal het lichamelijke zien onbestaanbaar is zonder het gezichtsorgaan of oog; hoe is dan het innerlijke zien of denken bestaanbaar zonder ook daarvoor eene organische substantie, waaruit het voortkomt? Toen erkende hij, in het leven van het lichaam behept te zijn geweest met deze inbeelding, te meenen dat de geest slechts een denken is zonder eenig orgaan of eenige ruimte; er werd ook aan toegevoegd, dat wanneer de ziel of de geest slechts een denken was, de mensch niet zooveel hersenen had behoefde, terwijl toch al de hersenen een orgaan van de innerlijke zinnen zijn; als dit niet zoo was, kon de hersenpan hol zijn en het denken daarin nog steeds den geest roeren; hieruit alleen al, en voorts uit de werking van de ziel op de spieren in die mate, dat zoorele bewegingen ontstaan, had hij kunnen opmaken, dat de geest organisch is of eene organische substantie; bijgevolg bekende hij zijne dwaling, en verwonderde zich dal hij zoodom had kunnen zijn.

445. *Verder werd er gezegd, dat de geleerden niets anders gelooven dan dat de ziel welke na den dood moet leven, of de geest, een afgetrokken denken is; dit blijkt duidelijk hieruit, dal zij het woord ruimte en de woorden die op de ruimte betrekking hebben niet willen toelaten, omdat het denken, abstract van het subject beschouwd, geen uitgebreidheid heeft, maar dat het subject van het denken en de objecten van het denken uitgebreid zijn, en de menschen de objecten die niet uitgebreid zijnd, omgrenzen en uitgebreidheid geven om ze te kunnen bevatten. Hieruit blijkt duidelijk, dat de geleerden onder de ziel of den geest niets anders begrijpen dan enkel een denken en bijgevolg wel niet anders kunnen gelooven dan dat die ziel of geest zal verdwijnen wanneer zij sterven.*

446. *Ik sprak met geesten over de meening der menschen, die heden ten dage leven, en aan geen geest gelooven omdat zij hem met de oogen niet zien, noch wetenschappelijk begrijpen, en aldus niet alleen loochenen dat de geest uitgebreidheid bezit, maar ook dat hij eene substantie is, daar zij er over redetwisten wat substantie is; en aangezien zij de uitgebreidheid loochenen, en over de substantie redetwisten, zoo loochenen zij tevens dat de geest aan plaatse gebonden is en bijgevolg in het menschelek lichaam, terwijl toch de eenvoudigste weten kan, dat zijn ziel of zijn geest in zijn lichaam is. Toen ik dit zeide, waren de geesten, die tot de meer eenvoudigen behoorden, verwonderd, dat de menschen heden ten dage zoo dwaas zijn; en toen zij de woorden hoorden waarover geredekaveld wordt, als bijvoorbeeld*

“deelen buiten de deelen”

en zoo meer, noemden ze dergelijke dingen ongerijmdheden, beuzelingen en aanstellerijen, waarmede het gemoed zich geenszins moest inlaten, daar zij den weg tot het inzicht afsluiten.

447. Een kort te voren in het andere leven getreden geest, die met mij sprak, vroeg, toen hij mij over den geest hoorde spreken: wat is een geest? want hij verkeerde nog in de meening dat hijg een mensch was; ik zeide hem, dat er een geest in iederen mensch is en dat de mensch, naar het leven genomen, een geest is, en het lichaam hem alleen dient tot het leven op aarde; en dat been en vleesch of het lichaam geenszins dat was, wat geleefd en gedacht heeft. Toen hij nog aarzelde, vroeg ik, of hij wel eens iets van de ziel gehoord had. Hij zeide: "Wat is de ziel? Ik weet niet wat de ziel is". Toen werd het mij vergund, hem te zeggen, dat hij nu zelf een ziel of een geest was, wat hij daaruit kon weten, dat hij zich boven mijn hoofd bevond en niet op de aarde stond — of hij dit dan niet kon waarnemen; toen vluchtte hij ontzet weg, roepende: "Ik ben een geest, ik ben een geest!" Een zekere Jood meende nog geheel en al in het lichaam te leven, en wel zoozeer, dat hij nauwelijks van iets anders overtuigd kon worden, en toen hem was aangetoond dat hij een geest was, ging hij toch hardnekkig voort met te zeggen, dat hij een mensch was, daar hij zag en hoorde; van dien aard zijn zij, die in de wereld lichamenlijk waren. Er zou nog heel wat meer zijn aan te voeren, maar er zij met dit alleen volstaan om te bevestigen dat het de geest is in den mensch, die voelt, niet het lichaam.

448. Ik heb met velen, die mij bij hun leven in het lichaam bekend waren, gesproken en wel geruimen tijd, maanden en jaren lang, met zoo duidelijke stem, zij het ook eene innerlijke, als onder vrienden in de wereld; tijdens dit verkeer met hen kwam af en toe het gesprek op den toestand van den mensch na den dood. Zij verwonderden zich zeer, dat niemand in het leven van het lichaam weet of gelooft, dat hij aldus na het leven van het lichaam zal leven, terwijl het toch eene voortzetting van het leven is, en wel in dier voege, dat hij van een donker leven in een helder stralend leven overgaat; en zij die in het geloof in den Heer waren, in een meer en meer helder leven. Zij wilden dat ik aan hun vrienden zou zeggen, dat zij leven, en dat ik hun zou schrijven in welken staat zij verkeerden; zooals ik toch ook aan hen een en ander had medegedeeld over den toestand van hun vrienden; maar ik betuigde hun dat als ik het zeggen of schrijven zou, zij het toch niet zouden gelooven, het hersenschimmen zouden noemen en bespotten, teekenen of wonderen zouden vragen eer ze geloofden; aldus zou ik mij blootstellen aan hun uitlachend; en dat dit waar is, zullen misschien maar weinigen gelooven, want zij loochenen in het hart dat er geesten bestaan; en die het niet loochenen, willen er toch niets van hooren, dat iemand met geesten zou kunnen spreken. Zulk een geloof omtrent de geesten bestond er in de oude tijden nooit, maar alleen

tegenwoordig nu men door bloot verstandelijk geredeneer wil uitvorschen wat geesten zijn, die men door begripsbepalingen en onderstellingen van allen zin berooft, en hoe geleerder men wil zijn, des te meer.

Genesis

Vijfde Hoofdstuk

De Hemel en de hemelsche vreugde.

449. *Wat de Hemel en de hemelsche vreugde is, weet nog niemand; zij die over het een en het ander hebben nagedacht, hebben er zich zulk een algemeene en zulk een grove voorstelling van gevormd, dat het er nauwelijks eene mag heeten; bij de geesten die zoo juist uit de wereld in het andere leven komen, kon ik heel wel nagaan wat voor een begrip zij zich gevormd hadden van den Hemel en van de hemelsche vreugde; want, aan zichzelf overgelaten, alsof zij nog in de wereld waren, denken zij op dezelfde wijze. Slechts enkele voorbeelden mag ik aanhalen.*

450. *Eenigen, die in de wereld zelfs meer dan de anderen verlicht schenen te zijn in het Woord, hadden zich zulk eene valsche voorstelling van den Hemel gevormd, dat zij meenden in den Hemel te zijn wanneer zij in de hoogte waren en van daar uit dat wat beneden hen was, konden regeeren, dus zich in eigen heerlijkheid en uitnemendheid boven anderen bevonden. Opdat dezen, die in zulk eene inbeelding verkeerden, hun dwaling mochten inzien, werden zij in de hoogte geheven, en het werd hun toegestaan, van daar uit iets beneden hen te regeeren; maar zij werden met beschaming gewaar, dat dit een Hemel der inbeelding is, en dat de Hemel niet in de hoogte gelegen was, maar dat deze overal is, daar waar men in liefde en naastenliefde leeft of in het Koninkrijk des Heeren, niet echter daar waar men boven de anderen wil uitblinken; want meer willen zijn dan anderen is niet de hemel, maar de hel.*

451. *Een geest, die in het leven van het lichaam meer dan anderen over macht had beschikt, had ook in het andere leven de zucht tot heerschen behouden; het werd hem echter gezegd, dat hij in een ander rijk was, dat eeuwig is, en dat zijn heerschen op aarde gestorven was, en dat nu volstrekt niemand geacht wordt dan naar het goede en ware, en naar de Barmhartigheid des Heeren, waarin men zich bevindt; voorts dat het met dit rijk gesteld is als met een rijk op aarde, alwaar niemand geacht wordt dan om der wille van zijn vermogen en zijn gunst bij den vorst; het vermogen is hier het goede en ware, en de gunst bij den vorst de Barmhartigheid des Heeren; wil hij op eene andere wijze heerschen, zoo is hij een oproerling, want hij is in het rijk van een Ander; toen hij dit hoorde, schaamde hij zich.*

452. *Ik sprak met geesten, die meenden, dat de Hemel en de hemelsche vreugden daarin bestaan, dat zij de grootsten zijn; maar hun werd gezegd, dat in den Hemel de grootste is, die de kleinste is, want wie de kleinste wil zijn, heeft de grootste zaligheid, en aangezien hij de grootste zaligheid geniet, die de kleinste is, volgt daaruit, dat hij de grootste is; wat is de grootste zijn anders dan de gelukkigste zijn? Daarnaar streven de machtigen door hun macht en de rijken door hun rijkdom; en verder werd gezegd, dat de Hemel niet daarin bestaat, dat men begeert de kleinste te zijn om de grootste te wezen, want dan streeft en begeert men om de grootste te zijn, maar dat het de Hemel is, dat men van harte het welzijn van anderen boven het eigene welzijn beoogt, en anderen wil dienen om hunner gelukkigheid wille, uit geen zelfzuchtige beweegredenen, maar uit liefde.*

453. *Sommigen hebben zulk eene grove voorstelling van den Hemel, dat zij er alleen maar bij denken, dat men ergens wordt binnengelaten; ja zelfs dat het een kamer is, waarin men binnengelaten wordt door een deur, die open gaat, en binnengeleid door hen die daar als deurwachters staan.*

454. *Sommigen zijn van meening dat de Hemel bestaat in een leven van lediggang, waarbij zij door anderen bediend worden; maar hun werd gezegd, dat er nooit eenige zaligheid in gelegen is, altijd maar te willen rusten en daarin zijn geluk te zoeken, want op die wijze zou iedereen de zaligheid der anderen ten eigen behoeve opeischen, en indien een ieder dit zou willen, zou geen een ze hebben. Zulk een leven zou geen werkzaam, maar een ijdel leven zijn, waarin zij zouden versuffen, terwijl het hun toch bekend kon zijn, dat er zonder een werkzaam leven geen levensgeluk mogelijk is; het engelenleven bestaat in het nuttig zijn en in de goedheden der naastenliefde, want zij smaken geen grooter geluk dan de uit de wereld aangekomen geesten voor te lichten en te onderwijzen, de menschen te dienen en de booze geesten bij hen te regeeren, zoodat dezen hun grenzen niet te buiten gaan, en genen het goede in te geven; voorts de dooden tot het leven der eeuwigheid op te wekken, en hen voorts, zoo mogelijk, wanneer de zielen van dien aard zijn, in den Hemel binnen te leiden. Hierin smaken zij meer gelukkigheid dan ooit beschreven kan worden; op deze wijze zijn zij beelden des Heeren; op deze wijze hebben zij den naaste meer lief dan zichzelf; daarom is dit de Hemel; vandaar ook bestaat de engelengelukzaligheid in nut, door nut, en naar gelang van het nut, dat is: al naar de goedheden der liefde en der naastenliefde. Dengenen echter, die van zulk eene voorstelling uitgingen als zou de hemelsche vreugde daarin bestaan dat men niets uitvoerde en in ledigheid de eeuwige vreugde genoot, werd, nadat hun het vorengaande was gezegd, te hunner beschaming ook nog te voelen gegeven wat dat voor een leven zou zijn,*

en zij werden gewaar dat het een allertreurigst leven is, en dat zij, daar aldus alle vreugde te loor gaat, er na korten tijd van walgden en er zich van afkeerden.

455. Een onder de allergeleerdsten in het Woord had, toen hij in de wereld leefde, van de hemelsche vreugde deze voorstelling als bestond zij in het licht der heerlijkheid, gelijk het licht wanneer de zonnestralen van goud schijnen, alsmede in een leven van lediggang; opdat hij zijn dwaling zou inzien, werd het hem vergund in zulk een licht te zijn, en hij voelde toen in het midden van het licht zulk een welbehagen alsof hij, naar hij ook zeide, in den Hemel was; maar hij kon het er niet lang in uithouden, want allengs kreeg hij er genoeg van en de vreugde verging tot niets.

456. Zij die het allermeeft ontwikkeld waren, zeiden, dat de hemelsche vreugde bestaat in een leven zonder betrachtting van het goede der naastenliefde, alleen in het loven en prijzen van den Heer, en dat dit het werkzame leven is; maar er werd gezegd, dat het loven en prijzen van den Heer niet zulk een werkzaam leven is, maar slechts een uitwerking daarvan; want de Heer behoeft geene lofprijzingen, maar wil, dat men de goedheden der naastenliefde betracht, en naar gelang daarvan ontvangt men van den Heer gelukzaligheid. Doch die allermeeft ontwikkelden konden zich van deze goedheden der naastenliefde hoegenaamd geen vreugde voorstellen, alleen maar knechtschap. Dat het echter de hoogste vrijheid is, en met onuitsprekelijke gelukzaligheid verbonden, betuigen de Engelen.

457. Bijna allen, die uit de wereld in het andere leven komen, meenen dat de hel voor een ieder dezelfde is, en dat de Hemel voor een ieder dezelfde is, hoewel er zich toch in beide oneindige verscheidenheden en menigvuldigheden voordoen, en de een nooit geheel dezelfde hel, noch ooit de een geheel denzelfden Hemel heeft als de ander, zooals er ook nooit een mensch, geest of Engel bestaat, die geheel en al gelijk zou zijn aan een ander. Wanneer ik alleen maar dacht dat twee wezens volkomen dezelfde of gelijk aan elkander konden zijn, ontzetten diegenen zich, die in de geestenwereld en in den engelenhemel zijn, en zeiden dat alle eenheid wordt gevormd uit de samenstemming van velen, en dat de eenheid van dien aard is als de samenstemming, en dat er nooit eene absolute eenheid kan bestaan, maar slechts eene samenstemmende eenheid; op deze wijze vormt elk gezelschap in den Hemel eene eenheid en alle gezelschappen tezamen, of de gansche Hemel, eene eenheid; en dit van den Heer Alleen uitgaande, door de liefde. Een Engel somde nog maar alleen de meest algemeene soorten van vreugden op van de geesten of van den eersten Hemel, en het waren er omstreeks 478; hieruit kan men opmaken hoe ontelbaar veel minder-algemeene soorten er bestaan, en van elk dier soorten hoe ontelbaar veel onderdeelen; en wanneer het er hier al zoo vele zijn, hoe

oneindig vele soorten van gelukzaligheden moeten er dan wel zijn in den Hemel der engelengeesten, en hoe veel te meer nog in den Hemel der Engelen!

458. *Booze geesten meenden soms dat er nog een andere hemel bestond dan die van den Heer; het werd hun daarom toegestaan overal te gaan zoeken waar zij maar konden, maar tot hunne beschaming vonden zij nergens een anderen hemel; want de booze geesten rennen in waanzin rond, zoowel uit haat tegen den Heer, als uit helsche pijn, en halen zich zulke hersenschimmen in het hoofd.*

459. *Er zijn drie Hemelen: de eerste, waar de goede geesten zijn; de tweede, waar de engelengeesten zijn; de derde, waar de Engelen zijn. Zoowel de engelengeesten als de Engelen worden in hemelsche en in geestelijke onderscheiden. De hemelsche zijn zij, die door de liefde het geloof ontvangen van den Heer, zooals zij die van de Oudste Kerk waren, waarover reeds gehandeld is; de geestelijke zijn zij, die door de erkennissen des geloofs van den Heer de naastenliefde ontvangen, en, naar gelang zij deze ontvangen, daaruit handelen.*

Het vervolg aan het einde van dit hoofdstuk.

Vijfde Hoofdstuk.

1. Dit is het boek van de geboorten des menschen, ten dage als God den mensch schiep; in de gelijkenis GODS schiep Hij hem.
2. Man en vrouw schiep Hij hen, en zegende ze, en noemde hunnen naam mensch, ten dage als zij geschapen werden.
3. En de mensch leefde dertig en honderd jaren; en hij gewon in zijne gelijkenis, naar zijn beeld; en hij noemde zijnen naam Scheth.
4. En de dagen des menschen, nadat hij dezen Scheth gewonnen had, waren acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
5. En al de dagen des menschen, die hij leefde, waren negen honderd jaren, en dertig jaren; en hij stierf.
6. En Scheth leefde vijf jaren en honderd jaren, en gewon Enosch.
7. En Scheth leefde, nadat hij dezen Enosch gewonnen had, zeven jaren en acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
8. En al de dagen van Scheth waren twaalf jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.
9. En Enosch leefde negentig jaren, en hij gewon Kenan.
10. En Enosch leefde, nadat hij dezen Kenan gewonnen had, vijftien jaren en acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
11. En al de dagen van Enosch waren vijf jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.
12. En Kenan leefde zeventig jaren, en hij gewon Mahalalel.
13. En Kenan leefde, nadat hij dezen Mahalalel gewonnen had, veertig jaren en acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
14. En al de dagen van Kenan waren tien jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.
15. En Mahalalel leefde vijf jaren en zestig jaren, en hij gewon Jared.
16. En Mahalalel leefde, nadat hij dezen Jared had gewonnen, dertig jaren en acht honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren.
17. En al de dagen van Mahalalel waren vijf en negentig jaren en acht honderd jaren; en hij stierf.
18. En Jared leefde twee en zestig jaren en honderd jaren, en hij gewon Chanoch.
19. En Jared leefde, nadat hij dezen Chanoch gewonnen had, acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
20. En al de dagen van Jared waren twee en zestig jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.

21. En Chanoch leefde vijf en zestig jaren, en hij gewon Methuschelach.
22. En Chanoch wandelde voor zich heen met God, nadat hij dezen Methuschelach had gewonnen, drie honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
23. En al de dagen van Chanoch waren vijf en zestig jaren en drie honderd jaren.
24. En Chanoch wandelde voor zich heen met God, en was niet meer, want God nam hem weg.
25. En Methuschelach leefde zeven en tachtig jaren en honderd jaren, en hij gewon Lamech.
26. En Methuschelach leefde, nadat hij dezen Lamech gewonnen, had, twee en tachtig jaren en zeven honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
27. En al de dagen van Methuschelach waren negen en zestig jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.
28. En Lamech leefde twee en tachtig jaren en honderd jaren; en hij gewon eenen zoon.
29. En hij noemde zijnen naam Noach, zeggende: Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smart onzer handen, van wege den aardbodem, dien JEHOVAH vervloekt heeft.
30. En Lamech leefde, nadat hij Noach gewonnen had, vijf en negentig jaren en vijf honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren.
31. En al de dagen van Lamech waren zeven en zeventig jaren en zeven honderd jaren; en hij stierf.
32. En Noach was een zoon van vijf honderd; en Noach gewon Schem, Cham en Jafeth.

Inhoud.

460. In dit hoofdstuk wordt in het bijzonder gehandeld over de voortzetting van de Oudste Kerk in de nakomelingen, bijna tot aan den vloed.

461. Het is de Oudste Kerk zelve, welke hemelsch was, die mensch wordt genoemd en gelijkenis Gods. Vers 1.

462. De tweede Kerk, welke niet zoo hemelsch was als de Oudste Kerk, wordt Scheth genoemd, waarover vers 2 en 3.

463. De derde Kerk heette Enosch, vers 6. De vierde Kerk Kenan, vers 9. De vijfde Kerk Mahalalel, vers 12. De zesde Kerk Jared, vers 15. De zevende Kerk Chanoch, vers 18. De achtste Kerk Methuschelach, vers 21.

464. De Kerk, welke Chanoch heette, wordt beschreven, hoe zij uit de openbaringen en gewaarwordingen der Oudste Kerk eene leer heeft gevormd, welke, hoewel zij in dien tijd van geen nut was, toch behouden werd ten behoeve van het nageslacht, wat is uitgedrukt door: Chanoch was niet meer, want God nam hem weg. Vers 22, 23, 24.

465. De negende Kerk werd Lamech genoemd. Vers 25.

466. De tiende, moeder van drie Kerken na den vloed, is Noach; deze Kerk is de *Oude Kerk* te noemen. Vers 28, 29.

467. Lamech wordt beschreven, hoe bij deze Kerk niets van de innerlijke gewaarwording der Oudste Kerk meer over was; en Noach als de nieuwe Kerk. Vers 29.

De Innerlijke Zin.

468. Uit hetgeen in het vorige hoofdstuk is gezegd en aangetoond, blijkt, dat met namen ketterijen en leeringen zijn aangeduid; hieruit kan blijken, dat de namen in dit hoofdstuk niet personen, maar zaken beteekenen, en hier leeringen of Kerken die, hoezeer ook veranderd, bewaard zijn gebleven van de Oudste Kerk tot op Noach. Maar met de Kerk is het zoo gesteld, dat zij na verloop van tijd afneemt, en tenslotte maar onder weinigen overblijft; deze weinigen, bij wie zij ten tijde van den vloed overbleef, zijn Noach genoemd. Dat de ware Kerk afneemt, en bij weinigen overblijft, kan men ook zien aan andere Kerken, die eveneens hebben afgenomen. Zij, die overblijven, worden in het Woord overblijfselen genoemd, of het overgelatene, en wel in het midden of middelpunt des lands. Het gaat daarmede zoowel in het algemeen als in het bijzonder, dat wil zeggen evenzoo met de Kerk als met den enkelen mensch; worden van den Heer niet bij een ieder overblijfselen in stand gehouden, dan moet hij wel een eeuwig dood sterven, want in de overblijfselen is het geestelijke en hemelsche leven; evenzoo is het in het algemeen of algeheel het geval: wanneer er niet te allen tijde eenigen waren, bij wie de Kerk of het ware geloof is, dan zou het menschelijk geslacht te gronde gaan. Want om der wille van slechts enkelen werd, zooals bekend is, een stad, ja zelfs een heel rijk gespaard. Het is daarmede gesteld als met het hart in den mensch: zolang het hart gezond is, kunnen de omliggende ingewanden leven, maar wanneer dit kwijnt, deelt de uitering zich aan alles mede, en de mensch sterft. Het zijn de laatste overblijfselen, die met Noach zijn aangeduid, want van deze afgezien, was, zooals in het volgende hoofdstuk, vers 12, blijkt, de gansche aarde verdorven. Van deze overblijfselen bij elk mensch en in de Kerk, is hier en daar bij de Profeten sprake, zooals bij Jesaja:

“De *overgeblevene* in Zion, en de *overgelatene* in Jeruzalem zal *Hem* heilig geheeten worden, een iegelijk, die geschreven is ten leven in Jeruzalem, als de Heer zal afgewasschen hebben den drek der dochteren van Zion, en het bloed van Jeruzalem zal afgewischt hebben uit derzelve midden” (4: 3, 4),

alwaar aan de overblijfselen, waarmede de overblijfselen der Kerk, alsmede van den mensch der Kerk worden aangeduid, heiligheid wordt toegeschreven, want de overgelatene in Zion en Jeruzalem konden uit hoofde daarvan, dat zij overgelaten waren, niet heilig zijn. Evenzoo bij denzelfde:

“Het zal te dien dage geschieden, dat de *overblijfselen* van Israël, en de *ontkomenen* van het huis Jakobs niet meer steunen zullen op dien,

die ze sloeg; en zij zullen steunen op Jehovah, den Heilige Israëls, in waarheid; de *overblijfselen* zullen wederkeeren; de *overblijfselen* van Jakob tot den sterken God” (10: 20, 21, 22).

Bij Jeremia:

“In die dagen en te dier tijd, zal Israëls ongerechtigheid gezocht worden, maar zij zal er niet zijn, en de zonden van Jehudah, en zij zullen niet gevonden worden, want Ik zal dengene vergeven, dien Ik zal *overlaten*” (50: 20).

Bij Micha:

“De *overblijfselen* van Jakob zullen zijn in het midden van vele volken, als een dauw van Jehovah, als regendroppelen op het kruid” (5: 6).

Het overschot, of de overblijfselen des menschen of der Kerk zijn ook uitgebeeld door de tienden, die heilig waren; vandaar ook is het getal tien heilig, en wordt tien gebruikt om de overblijfselen aan te duiden, zooals bij Jesaja:

“Jehovah zal de menschen verre wegdoen, en de verlating zal groot wezen in *het midden des lands*; en nog een *tiende deel* is daarin, en het zal wederkeeren, en zal ter uitdrijving zijn, gelijk de eik en de steeneik, wanneer de stam van hen wordt uitgerukt, *het zaad der heiligheid is zijn stam*” (6: 12, 13)

alwaar het overblijvende stam der heiligheid wordt geheeten. Bij Amos:

“Zoo heeft de Heer Jehovih gezegd: De stad die uitgaat met duizend, zal *honderd overlaten*, en die uitgaat met honderd, zal het huis Israëls tien *overlaten*” (5: 3);

op deze en op vele andere plaatsen worden in den innerlijken zin de overblijfselen, waarvan sprake is, aangeduid. Dat ter wille van de overblijfselen der Kerk een stad behouden wordt, blijkt uit hetgeen aan Abraham over Sodom werd gezegd:

“Abraham zeide: misschien zullen aldaar *tien* gevonden worden; en Hij zeide: Ik zal haar niet verderven om der *tiennen* wil” (Gen. 18: 32).

469. Vers 1. *Dit is het boek van de geboorten des menschen, ten dage als God den mensch schiep; in de gelijkenis Gods schiep Hij hem.* Het boek der geboorten is de opsomming dergenen, die van de Oudste Kerk waren; ten dage als God den mensch schiep, wil zeggen, dat hij geestelijk is geworden; in de gelijkenis Gods schiep Hij hem, heet, dat hij hemelsch is geworden: aldus is de beschrijving der Oudste Kerk.

470. Dat het boek der geboorten de opsomming is dergenen, die van de Oudste Kerk waren, blijkt genoegzaam uit het volgende, want de namen

beteekenen hier, tot aan het elfde hoofdstuk of tot Eber, nergens personen, maar zaken. In de oudste tijden was het menschengeslacht onderscheiden in huizen, familiën en geslachten. Man en vrouw met hunne kinderen benevens eenigen uit de familie dergenen, die dienden, vormden een huis; een grootere of kleinere groep van huizen, waarvan het eene in de nabijheid van het andere woonde, maar toch niet tezamen, vormde een familie; een grooter of kleiner getal van familiën vormde een geslacht.

471. Dat zij aldus, namelijk alleen met elkander, woonden, slechts in huizen, familiën en geslachten onderscheiden, vond hierin zijn oorzaak, dat de Kerk op deze wijze in ongeschonden staat werd bewaard; dat alle huizen en familiën van een stamvader zouden afhangen, en aldus in de liefde en in de ware godsvereering zouden blijven; bovendien ook, daar ieder huis een bijzondere inborst had, van elk ander onderscheiden; want het is bekend, dat de kinderen en zelfs de nakomelingen, van hun ouders de inborst en zulke karakteristieke kenteekenen overnemen, dat men ze aan het gelaat en aan tal van andere dingen kan onderkennen; opdat nu de geardheden niet zouden dooreenvloeien, maar streng onderscheiden zouden blijven, behaagde het den Heer, dat zij op deze wijze woonden. Aldus was de Kerk eene levende uitbeelding van het Rijk des Heeren, want in het Rijk des Heeren zijn ontelbare gezelschappen, een elk van het andere onderscheiden, al naar de verscheidenheden van liefde en geloof; dit is, zooals eerder is gezegd, de zin van het alleen wonen; en dit is, als eveneens reeds is gezegd, het in tenten wonen; en dit is het wat, naar het den Heer behaagde, ook de Joodsche Kerk zou doen door in huizen, in familiën en in geslachten gescheiden te zijn, en daarin, dat een ieder alleen binnen den kring der familie een huwelijk zou aangaan; de reden was dezelfde, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende.

472. Ten dage als God den mensch schiep, wil zeggen, dat hij geestelijk werd; en in de gelijkenis Gods schiep Hij hem, wil zeggen, dat hij hemelsch is geworden; dit volgt uit wat eerder is gezegd en aangetoond. Het woord scheppen heeft in den eigenlijken zin betrekking op den mensch, wanneer hij nieuw wordt geschapen of wedergeboren; en het woord maken, wanneer hij volmaakt wordt, weshalve er in het Woord een streng onderscheid wordt gemaakt tusschen scheppen, formeeren en maken, zooals ook vroeger in het tweede hoofdstuk is geschied, alwaar gehandeld wordt over den geestelijken mensch, die hemelsch werd:

“God rustte van al Zijn werk, dat God *makende schiep*”,

en hier en daar elders, waar het scheppen den geestelijken mensch betreft, en het maken, dat is: volmaken, den hemelschen mensch. Zie de nrs. 16 en 88.

473. Dat gelijkenis Gods de hemelsche mensch is, en beeld Gods de geestelijke, is eveneens eerder aangetoond, want het beeld is naar de gelijkenis, en de gelijkenis is het evenbeeld, want de hemelsche mensch wordt geheel en al door den Heer geregeerd, als eene gelijkenis van Hem Zelf.

474. Daar er dus over de geboorte of voortplanting der Oudste Kerk gehandeld wordt, wordt hier eerst beschreven, dat zij uit eene geestelijke eene hemelsche geworden is, want hieruit volgen dan de voortplantingen.

475. Vers 2. *Man en vrouw schiep Hij hen, enzegende ze, en noemde hunnen naam mensch, ten dage als zij geschapen werden.* Door man en vrouw wordt het huwelijk tusschen geloof en liefde aangeduid; door hunnen naam mensch noemen, wordt aangeduid, dat de Kerk bedoeld is, die in de eerste plaats mensch heet.

476. Het is al eerder gezegd en aangetoond, dat met man en vrouw het huwelijk tusschen geloof en liefde wordt aangeduid, namelijk dat het mannelijke of de man het verstand beteekent en wat zaak des verstands, alsmede zaak des geloofs is; en dat de vrouw den wil beteekent, of wat zaak van den wil is, alsmede wat der liefde is; waarom zij ook Chavah genoemd werd, naar het leven dat eenig en alleen van de liefde komt. Daarom wordt door de vrouw ook de Kerk aangeduid, zooals eveneens eerder is aangetoond, en door het mannelijke de man der Kerk. Hier nu wordt gehandeld over den staat der Kerk toen zij geestelijk was en spoedig daarop hemelsch werd, waarom het mannelijke voorafgaat, juist zooals in hoofdstuk 1: 26, 27. Het woord scheppen heeft ook betrekking op den geestelijken mensch; maar kort daarop, wanneer het huwelijk is tot stand gekomen, of de Kerk hemelsch is geworden, wordt niet meer man en vrouw, maar mensch gezegd, die beiden tezamen beteekent krachtens het huwelijk; daarom volgt vlak daarop: en Hij noemde hunnen naam mensch”, waarmede de Kerk wordt aangeduid.

477. Dat de mensch de Oudste Kerk is, werd eerder al meermalen gezegd en aangetoond; want in den hoogsten zin is de Heer Zelf alleen de Mensch; vandaar wordt de hemelsche Kerk mensch genoemd, daar zij gelijkenis is; vandaar vervolgens de geestelijke, omdat zij beeld is; maar in den algemeenen zin wordt ieder een mensch genoemd, die menschelijk verstand heeft, want de mensch is mensch naar het verstand, en de een meer mensch dan de ander, ofschoon het onderscheid tusschen mensch en mensch moest zijn overeenkomstig het geloof der liefde tot den Heer. Dat de Oudste Kerk, en elke ware Kerk, en vandaar zij, die van de Kerk zijn, of van de liefde tot en het

geloof in den Heer uitgaan, voornamelijk mensch genoemd worden, blijkt uit het Woord, zooals bij Ezechiël:

“Ik zal den *mensch* op u vermenigvuldigen, het gansche huis Israëls geheel; Ik zal *mensch* en beest op u vermenigvuldigen, opdat zij vermenigvuldigd worden en vruchtbaar zijn; en Ik zal u doen wonen als in uwe *oude tijden*, en Ik zal het beter maken dan in uwe *beginselen*; Ik zal den *mensch* op u doen wandelen, mijn volk Israël” (36: 10, 11, 12), alwaar de Oudste Kerk is aangeduid door de oude tijden; de Oude Kerken door de beginselen; de oorspronkelijke Kerk of die der natiën, door het huis Israëls en het volk Israël, welke Kerken mensch worden genoemd. Bij Mozes: “Gedenk aan de *dagen der eeuwigheid*, versta de jaren van *geslacht* en van *geslacht*, teen de Allerhoogste aan de volken de erfenis uitdeelde, toen Hij de *zonen van den mensch* van een scheidde, heeft Hij de landpalen der volken gesteld naar het getal der zonen Israëls” (Deut. 32: 7, 8),

alwaar de Oudste Kerk wordt verstaan onder dagen der eeuwigheid; de Oude Kerken onder geslacht en geslacht; zonen van den mensch heeten zij die in het geloof aan den Heer waren, en dit geloof is het getal der zonen Israëls. Dat de wedergeborene een mensch heet, blijkt bij Jeremia:

“Ik zag de aarde aan, en ziet, zij was woest en ledig; en naar de hemelen, en hun licht was er niet; ik zag, en ziet, er was geen *mensch*, en alle vogelen der hemelen waren weggevlogen” (4: 23, 25),

alwaar aarde staat voor den uiterlijken mensch, de Hemel voor den innerlijken; de mensch voor de liefde tot het goede; de vogel der hemelen voor het verstand van het ware. Bij denzelfde:

“Ziet, de dagen komen, dat Ik het huis van Israël en het huis van Jehudah zal bezaaien met het zaad van den *mensch* en met het zaad van het beest” (31: 27),

waar de mensch voor den innerlijken mensch staat, het beest voor den uiterlijken. Bij Jesaja:

“Laat gijlieden af van den *mensch*, wiens adem in zijnen neus is, want hoe hoog is hij te achten” (2: 22); mensch voor mensch der Kerk. Bij denzelfde: Jehovah zal den *mensch* verre wegdoen, en de verlating zal groot wezen in het midden des lands” (6: 12),

alwaar sprake is van de verwoesting van den mensch, zoodat er geen goeds en waars meer over is. Bij denzelfde:

“De inwoners des lands zullen vierbrand warden, en de *mensch* zal tot weinig warden overgelaten” (24: 6);

de mensch hier voor hen die geloof hebben. Bij denzelfde:

“De paden zijn verlaten, die door het pad gaat, houdt op; hij heeft het verbond ijdel gemaakt, de steden veracht, den *mensch* niet geacht, de aarde treurt en kweelt” (33: 8, 9),

voor den mensch die in de Hebreeuwsche taal Enosch heet. Bij denzelfde:

“Kostbaarder zal Ik den *mensch* maken dan dicht goud, en den *mensch* dan goud van Ofir, daarom zal Ik den Hemel beroeren, en de aarde zal bewogen worden van hare plaats” (13: 12, 13);

hier wordt de mensch eerst Enosch genoemd, daarna Adam.

478. Hij wordt Adam genoemd, omdat het Hebreeuwsche woord Adam *mensch* beteekent; dat overigens Adam nergens als eigenaam voorkomt, maar alleen in de beteekenis van mensch, valt hier en eerder duidelijk daaruit op te maken, dat het woord niet in het enkelvoud, maar in het meervoud staat, en beiden geldt, zoowel den man als de vrouw; beiden tezamen heeten zij de mensch. Dat het beiden geldt, kan een ieder uit de woorden zien, want er wordt gezegd:

“Hij noemde hunnen naam mensch, ten dage als zij geschapen werden”.

Evenzoo in het eerste hoofdstuk:

“Laat ons den mensch maken in ons beeld, en zij zullen heerschappij hebben over de visschen der zee” (26, 28).

Hieruit kan men ook opmaken, dat er niet gehandeld wordt over een zeker mensch, het eerst van allen geschapen, maar over de Oudste Kerk.

479. Zooals eerder is aangetoond, beteekent in het Woord den naam noemen of met den naam noemen het onderkennen van den aard, hier den aard der Oudste Kerk, namelijk daarin, dat de mensch uit den aardbodem genomen is, of van den Heer wedergeboren, want Adam is de aardbodem; en vervolgens, wanneer hij hemelsch is geworden, dat hij, boven de anderen, mensch is door het geloof uit de liefde tot den Heer.

480. Dat zij mensch werden genoemd ten dage als zij geschapen werden, blijkt ook uit het eerste hoofdstuk v. 26, 27, namelijk aan het einde van den zesden dag, die gelijk staat met den vooravond van den sabbath, of wel wanneer de sabbath, of de zevende dag was ingegaan; want de zevende dag of de sabbath is, zooals eerder is aangetoond, de hemelsche mensch.

481. Vers 3. *En de mensch leefde dertig en honderd jaren; en hij gewon in zijne gelijkenis, naar zijn beeld; en hij noemde zijnen naam Scheth.* Met dertig en honderd jaren wordt de tijd aangeduid alvorens de nieuwe Kerk ontstond, en omdat zij vrijwel op de Oudste Kerk geleek, wordt er van haar gezegd, dat zij

in hare gelijkenis en naar haar beeld is geboren; maar de gelijkenis betreft het geloof, en het beeld de liefde; deze Kerk werd Scheth genoemd.

482. Het is nog niemand bekend, wat de jaren en de getallen der jaren, welke in dit hoofdstuk voorkomen, in den innerlijken zin beteekenen; zij, die bij den zin van de letter blijven staan, houden het voor jaren der tijdrekening; toch bevat dit hier tot aan het twaalfde hoofdstuk toe niets historisch, al lijkt het in den zin van de letter zoo, maar het geheel en elke bijzonderheid daarvan omvat iets anders; zoo de namen, evenzoo ook de getallen. In het Woord komt herhaaldelijk het getal drie voor, verder ook zeven, en overall beteekenen zij iets heiligs of onschendbaars met betrekking tot staten, welke tijden of andere dingen in zich sluiten of uitbeelden; hetzelfde zoowel in de kleinste tijdruimten als in de grootste, want zooals de deelen het geheel vormen, evenzoo maakt het kleinste het grootste uit, want zij moeten zich op gelijke wijze verhouden, opdat het geheel uit de gedeelten, of het grootste uit het kleinste evenredig besta; zooals bij Jesaja:

“Nu spreekt Jehovah, zeggende: Binnen *drie jaren*, als de *jaren* eens huurlings, en de heerlijkheid van Moab zal verachtzaam gemaakt worden” (16: 14).

Bij denzelfde:

“De Heer heeft tot mij gezegd: Nog binnen een *jaar*, gelijk de *jaren* eens daglooners, en al de heerlijkheid van Kedar zal ten ondergaan” (21: 16),

alwaar zoowel de kleinste als de grootste tijdruimten worden aangeduid. Bij Habakuk:

“Jehovah, ik hoorde het gerucht van U, ik heb, o Jehovah, Uw werk gevreesd, in het midden der *jaren* maak het levend, in het midden der *jaren* maak het bekend” (3: 2),

alwaar het midden der jaren staat voor de Komst des Heeren; ook in kleinere tijdruimten voor elke Komst des Hoeren, zoo bijvoorbeeld wanneer de mensch wordt wedergeboren; in grootere tijdruimten, wanneer de Kerk des Heeren opnieuw verrijst. Het wordt ook het jaar der verlostten genoemd; bij Jesaja:

“De dag der wraak is in Mijn hart, en het *jaar* Mijner verlostten is gekomen” (63: 4);

evenzoo beteekenen ook de duizend jaren, gedurende welke de satan gebonden zal zijn, Openb. 20: 2, 3, 7, en de duizend jaren der eerste opstanding, Openb. 20: 4, 5, 6, geenszins duizend jaren, maar hunne staten; want evenals de dagen worden, zooals eerder is aangetoond, ook de jaren voor den staat genomen, en

de staten worden beschreven door het getal der jaren. Hieruit kan het duidelijk zijn, dat de tijden in dit hoofdstuk ook staten in zich sluiten, want elke Kerk was in een anderen staat van innerlijke gewaarwording dan de andere, al naar de verschillen van gemoedsaard, overgeërfd of zelf aangeworven.

483. Door de namen, welke volgen, als door Scheth, Enosch, Kenan, Mahalalel, Jared, Chanoch, Methuschelach, Lamech en Noach worden evenzoovele Kerken aangeduid, wier eerste en voornaamste diegene was, welke mensch heette. Het voornaamste der Kerken was de innerlijke gewaarwording, waarom de verschillen tusschen de Kerken van dien tijd hoofdzakelijk verschillen van innerlijke gewaarwording waren. Aangaande de innerlijke gewaarwording moge hier vermeld worden, dat in den ganschen Hemel alleen de innerlijke gewaarwording van het goede en ware heerscht, en wel eene dusdanige als niet beschreven kan worden, met tallooze verschillen, zoodat het eene gezelschap niet dezelfde innerlijke gewaarwording heeft als het andere; er bestaan daar geslachten en soorten van gewaarwordingen, en de geslachten zijn ontelbaar, en de soorten van elk dier geslachten zijn eveneens ontelbaar, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Daar er ontelbare geslachten, en van elk dier geslachten ontelbare soorten zijn, en nog ontelbaarder onderverdeelde soorten, kan men nagaan hoe weinig, ja, zoo goed als niets de wereld heden ten dage van de hemelsche en geestelijke dingen weet, dat zij niet eens weet wat innerlijke gewaarwording is, en zoo zij er van hoort, niet gelooft dat zoo iets bestaat; evenzoo met andere dingen. De Oudste Kerk beeldde het Hemelsche Rijk des Heeren uit, ook wat de verscheidenheden der geslachten en soorten van gewaarwordingen betreft, maar daar men er heden ten dage volslagen onkundig van is wat de innerlijke gewaarwording ook in den meest algemeenen zin is, zoo zou het vermelden van de geslachten en soorten der waarnemingen dier Kerken niets anders zijn dan het aandragen van uitheemsche en onbekende dingen. De Oudsten waren om deze reden onderscheiden in huizen, familiën en geslachten, en trouwden binnen de huizen en familiën, opdat er geslachten en soorten der innerlijke gewaarwordingen zouden zijn, en zij niet anders dan volgens de voortplantingen van den gemoedsaard door de ouders zouden worden overgebracht; vandaar wonen zij, die van de Oudste Kerk waren, ook in den Hemel te zamen.

484. Dat de Kerk, Scheth genaamd, de Oudste Kerk het meest nabij kwam, blijkt uit het gezegde, dat de mensch gewon in zijn gelijkenis, naar zijn beeld, en hij noemde zijnen naam Scheth; de gelijkenis geldt het geloof, en het beeld de liefde; want dat zij niet geweest is als de Oudste Kerk, wat betreft de liefde

tot den Heer en het geloof hieruit voortvloeiend, blijkt daaruit, dat kort te voren wordt gezegd:

“Man en vrouw schiep Hij hen, en zegende ze, en noemde hunnen naam mensch”,

waarmede de geestelijke mensch van den zesden dag wordt aangeduid, zooals eerder is gezegd; vandaar was zijne gelijkenis als de geestelijke mensch van den zesden dag, dat wil zeggen: de liefde was niet zoozeer hoofdzaak, hoewel toch het geloof met de liefde verbonden was.

485. Dat hier onder Scheth een andere Kerk wordt bedoeld dan die, welke eerder in hfdst. 4: 25 met Scheth beschreven werd, zie men ter plaatse (nr. 435). Dat Kerken van verschillende leeringen met dezelfde namen zijn genoemd, komt hierin uit, dat in het vorige hoofdstuk vers 17 en 18, Chanoch en Lamech zijn genoemd, terwijl hier andere Kerken eveneens met Chanoch en Lamech zijn aangeduid, vers 21 en 30.

486. Vers 4. *En de dagen des menschen, nadat hij dezen Scheth gewonnen had, waren acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Dagen beteekenen tijden en staten in het algemeen; jaren tijden en staten in het bijzonder; door zonen en dochteren worden de waarheden en goedheden aangeduid welke zij innerlijk gewaar werden.

487. Dat dagen tijden en staten in het algemeen beteekenen, is in het eerste hoofdstuk aangetoond, alwaar de scheppingsdagen niets anders beteekenen. Het is heel gewoon in het Woord om iederen tijd in het algemeen een dag te noemen, zooals hier en in de volgende verzen 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 27, 31 duidelijk blijkt, waarom ook de staten der tijden in het algemeen eveneens door dagen worden aangeduid; en wanneer er jaren aan toegevoegd worden, dan beteekenen de tijden der jaren den aard der staten, en bijgevolg de staten in het bijzonder. De Oudsten hadden hunne getallen, waarmede zij de verschillende dingen der Kerk aanduiden, zooals de getallen drie, zeven, tien, twaalf en zoo meer, welke zij uit deze en andere getallen samenstelden, aldus de staten der Kerken samenvattende. Vandaar bevatten deze getallen verborgenheden, welker verklaring heel wat eischt; het was eene berekening van de staten der Kerk. Iets dergelijks komt herhaaldelijk in het Woord voor, hoofdzakelijk in het Profetische. Ook in het ritueel der Joodsche Kerk zijn getallen aangewend, zoowel voor tijden als voor maten, bijvoorbeeld bij de slachtofferen, de spijsofferen, de offeranden en zoo meer, en overal beteekenen zij heilige dingen, waarop zij zijn toegepast. Wat daarom hier acht honderd en in het volgende vers negen honderd en dertig, en verder in de volgende verzen de jaargetallen aan bijzonderheden in zich sluiten, is meer, dan ooit

kan aangegeven worden, namelijk de veranderingen van staat hunner Kerk, gerekend naar hun algemeenen staat. In hetgeen volgt zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gezegd worden, wat de eenvoudige getallen tot twaalf beteekenen; wanneer men dit niet vooruit weet, kan men niet begrijpen wat de samengestelde getallen beteekenen.

488. Dat de dagen de staten in het algemeen beduiden, en de jaren de staten in het bijzonder, kan, als gezegd, ook uit het Woord blijken; zooals bij Ezechiël: “Gij hebt uwe *dagen* doen naderen, en zijt tot uwe *jaren* gekomen” (22: 4).

Hier is van hen sprake, die gruwelen bedrijven en de maat der zonden vol maken; aldus worden op den staat van dezen hier de dagen in het algemeen, de jaren in het bijzonder betrokken. Bij David:

“Gij zult *dagen* tot des Konings *dagen* toedoen, zijne *jaren* zullen zijn als van geslacht tot geslacht” (Psalm 61: 7),

aangaande den Heer en Zijn Rijk alwaar ook dagen en jaren staan voor den staat van Zijn Rijk. Bij denzelfde:

“Ik overdacht de *dagen* van ouds, de *jaren* der eeuwen” (Psalm 77: 6), alwaar de dagen van ouds de staten der Oudste Kerk zijn, en de jaren der eeuwen de staten der Oude Kerk. Bij Jesaja:

“De dag der wraak is in Mijn hart, en het jaar Mijner verlost is gekomen” (63: 4);

voor de laatste tijden, alwaar de dag der wraak staat voor den staat der verdoemenis, en het jaar der verlost is voor den staat der gelukzaligheid. Evenzoo bij denzelfde:

“Om uit te roepen het *jaar* van het welbehagen van Jehovah, en den *dag* der wraak onzes Gods, om alle treurende te troosten” (61: 2), alwaar eveneens van dagen, zoomede van jaren wordt gesproken, welke staten beteekenen. Bij Jeremia:

“Vernieuw onze *dagen* als van ouds” (Klaagl. 5: 21), hier duidelijk voor staat. Bij Joël:

“De *dag* van Jehovah komt, want hij is nabij; een *dag* van duisternissen en donkerheid, een *dag* der wolk en dikke duisternis; desgelijks van ouds niet geweest is, en na hetzelfde niet meer zal zijn tot in *jaren* van geslacht op geslacht” (2: 1, 2, 11),

alwaar de dag staat voor den staat van duisternis, donkerheid, wolk en dikke duisternis, van een ieder in het bijzonder, en van allen in het algemeen. Bij Zacharia:

“Ik zal de ongerechtigheid van dat land op eenen *dag* wegnemen, te dien *dage* zult gijlieden elkander, de man zijnen metgezel roepen tot onder den wijnstok en tot onder den vijgeboom” (3: 9, 10),

en elders:

“Het zal een eenige *dag* zijn, die Jehovah bekend is, niet *dag*, noch nacht, en het zal geschieden, ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen” (14: 7),

waar het duidelijk staten betreft, want er staat: het zal een dag zijn, niet dag noch nacht, ten tijde des avonds zal het licht wezen. Voorts is het ook duidelijk uit wat in de Tien Geboden staat:

“Eert uwen vader, en uwe moeder, opdat uwe *dagen* verlengd worden, en opdat het u welga op den aardbodem” (Deut. 5: 16, hfdst. 25: 15),

alwaar het verlengen der dagen niet een lang leven beteekent, maar een gelukzaligen staat. In den zin der letter kan men niets anders zien, dan dat de dag een tijd aanduidt, maar in den innerlijken zin beteekent hij een staat. De Engelen, die in den innerlijken zin des Woords zijn, weten niet wat tijd is, want zij hebben geen zon en geen maan om de tijden te onderscheiden; bijgevolg weten zij niet wat dag en jaar is, maar wel wat een staat en diens veranderingen zijn. Vandaar verdwijnt voor de Engelen, die in den innerlijken zin des Woords zijn, alles wat tot de stof, tot de ruimte en tot den tijd behoort, zoo bijvoorbeeld wat er in den zin der letter bij Ezechiël staat:

“De *dag* is nabij, en de *dag* van Jehovah is nabij, de *dag* der wolk, het zal de tijd der heidenen zijn” (30: 3),

en bij Joël:

“Ach, dien *dag*! want de *dag* van Jehovah is nabij, en als eene verwoesting” (1: 15),

alwaar de dag der wolk voor de wolk of de valscheit staat; de tijd der heidenen voor de heidenen of de boosheid; de dag van Jehovah voor de verwoesting; wanneer het tijdsbegrip ter zijde wordt gesteld, blijft het begrip van den toestand der dingen, die zich in dien tijd bevonden, bestaan. Desgelijks is het gesteld met de dagen en jaren in dit hoofdstuk, welke zoo vaak genoemd worden.

489. Dat zonen en dochteren de waarheden en goedheden beteekenen, welke zij innerlijk gewaarwerden, en wel de zonen de waarheden, en de dochteren de goedheden, kan uit zeer vele plaatsen bij de Profeten blijken; want de ontvangnissen en de geboorten der Kerk zijn in het Woord, als bij de Ouden, zonen en dochteren genoemd, zooals bij Jesaja:

“De heidenen zullen tot uw licht gaan, en koningen tot den glans van uw opgang; hef uwe oogen rondom op, en zie, die allen zijn vergaderd, zij komen tot u; uwe *zonen* zullen van verre komen, en uwe *dochteren* zullen aan uwe zijde gevoed worden; dan zult gij het zien en zamenvloeien, en uw hart zal vervaard zijn en verwijd worden” (60: 3, 4, 5),

alwaar de zonen voor de waarheden, en de dochteren voor de goedheden staan. Bij David:

“Ontzet mij en red mij van de hand van de *zonen* van den vreemdeling, welker mond ijdelheid spreekt; onze *zonen* zijn als planten, welke groot geworden zijn in hunne jeugd; onze *dochteren* als hoeksteen, uitgehouwen naar de gelijkenis van een tempel” (Psalm 144: 11, 12), de zonen van den vreemdeling voor onechte waarheden of valschheden; onze zonen voor de leerstellingen van het ware, onze dochteren voor de leerstellingen van het goede. Bij Jesaja:

“Ik zal zeggen tot middernacht: geef, en tot den middag, houd niet terug, breng mijne *zonen* van verre, en mijne *dochteren* van het uiteinde der aarde, breng voort het blinde volk, hetwelk oogen heeft, en de dooven, die ooren hebben” (43: 6, 8);

hier staan de zonen voor de waarheden, de dochteren voor de goedheden; de blinden voor hen, die de waarheden zullen zien; de dooven voor hen, die zullen gehoorzamen. Bij Jeremia:

“De schaamte heeft den arbeid onzer vaders opgegeten, van onze jeugd aan; hun kleine en hun groote vee, hunne *zonen* en hunne *dochteren*” (3: 24),

zonen en dochteren voor de waarheden en de goedheden. Dat kinderen en zonen voor de waarheden staan, bij Jesaja:

“Nu zal Jakob niet beschaamd worden, en nu zullen zijne aangezichten niet verbleeken, want als hij zijne *kinderen* zal zien, het werk Mijner handen, zullen zij in het midden van hem Mijnen naam heiligen, en zullen den Heilige Jakobs heiligen, en den God van Israël vreezen, en die dwalende van geest zijn, zullen inzicht hebben” (29: 22, 23, 24); de Heilige Jakobs, God van Israël voor den Heer; kinderen voor de wedergeborenen, die inzicht in het goede en ware hebben, zooals de tekst het zelf verklaart. Bij denzelfde:

“Zing vroolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt, want de *zonen* der verlatene zijn meer dan de *zonen* der getrouwde” (54: 1),

zonen der verlatene voor de waarheden der oorspronkelijke Kerk of die der heidenen, zonen der getrouwde voor de waarheden der Joodsche Kerk. Bij Jeremia:

“Mijne tent is verstoord, en al mijne zeelen zijn verscheurd; mijne *zonen* zijn van mij uitgegaan, en zij zijn er niet” (10: 20);

zonen voor waarheden. Bij denzelfde:

“Zijne zonen zullen zijn als eertijds, en hunne gemeente zal voor Mij bevestigd worden” (30: 20),

voor de waarheden der Oude Kerk. Bij Zacharia:

“Ik zal uwe *zonen*, o Zion, opwekken, met uwe *zonen*, o Javan en Ik zal u stellen als het zwaard van eengin machtige” (9: 13),

voor de waarheden des geloofs uit de liefde.

490. Dat de dochter voor goedheden staat, komt vaak in het Woord voor, zooals hij David:

“*Dochters* van koningen zijn onder uwe kostelijkheden, de koningin staat aan uwe rechterhand, in het fijnste goud van Ofir; de *dochter* van Tyrus in het geschenk, gansch heerlijk is de *dochter* des konings inwendig, hare kleeding is van gouden borduurzel, in de plaats van uwe vaderen zullen uwe *zonen* zijn” (Psalm 45: 10 tot 17),

alwaar het goede en schoone der liefde en des geloofs door de dochter wordt beschreven. Vandaar werden de Kerken dochters genoemd, en wel vanwege de goedheden, zooals dochter Zions, en dochter van Jeruzalem, Jes. 37: 22, en op tal van andere plaatsen; zij worden ook dochters des volks genoemd, Jes. 22: 4, dochter van Tharschisch, Jes. 23: 10, dochter van Zidon, aldaar vers 12, dochters in het veld, Ez. 26: 6, 8.

491. Hetzelfde wordt aangeduid door de zonen en dochters in dit hoofdstuk, vers 4, 7, 10, 13, 16, 19, 26, 30, maar zoo als de Kerk is, zoo zijn de zonen en dochters, of de goedheden en waarheden; hier zijn het de waarheden en goedheden welke zij duidelijk waarnamen, want zij worden toegeschreven aan de Oudste Kerk, het hoofd en de moeder der overige Kerken en der daarop volgende.

492. Vers 5. *En al de dagen des menschen, die hij leefde, waren negen honderd jaren, en dertig jaren; en hij stierf.* Door dagen en jaren worden hier, als eerder, tijden en staten aangeduid; dat hij stierf, beteekent, dat eene dusdanige innerlijke gewaarwording ophield te bestaan.

493. Er behoeft wel niet langer bij te worden stil gestaan, dat dagen en jaren, tijden en staten beteekenen; hier zij alleen nog gezegd, dat de wereld niet zonder tijden en maten kan zijn, waarop de getallen worden toegepast, daar

zij in de laatste graden der natuur is. Maar zoo vaak zij worden toegepast, beteekenen de getallen van dagen en jaren, voorts ook van maten, iets dat los is van tijden en maten, al naar de beteekenis van het getal; zoo bijvoorbeeld, dat de zes dagen de arbeid zijn, en de zevende heilig is, waarover hiervoren; dat een jubelfeest ieder negenenveertigste jaar zou worden uitgeroepen, en ieder vijftigste jaar gevierd; dat er twaalf stammen Israëls zouden zijn, en evenveel apostelen des Heeren; zeventig ouderlingen, zooals ook evenveel discipelen des Heeren; en zoo nog veel meer. Hier zijn het getallen, die iets bijzonders beteekenen, los van datgene, waarop zij zijn toegepast, en wanneer zij er los van staan, zijn het staten, door die getallen aangegeven.

494. Dat gestorven zijn beteekent, dat eene dusdanige innerlijke gewaarwording ophield te bestaan, blijkt uit de beteekenis van het woord sterven, dat alles aanduidt hetgeen ophoudt dat te zijn, wat het was, zooals bij Johannes:

“Schrijf aan den Engel der Kerk, die te Sardis is: Dit zegt, die de *zeven* geesten, en de *zeven* sterren heeft: Ik ken uwe werken, dat gij den naam hebt, dat gij leeft, maar gij zijt *dood*; zijt wakende, en versterk het overige, dat *sterven* zou, want ik heb uwe werken niet volmaakt gevonden voor God” (Openb. 3: 1, 2).

Bij Jeremia:

“Ik zal uwe moeder, die u gebarnd heeft, uitwerpen in een ander land, waarin gijlieden niet geboren zijt, en daar zult gij *sterven*” (22: 26), alwaar moeder voor Kerk staat. Want het is met de Kerk, zooals gezegd is, zoo gesteld, dat zij afneemt en ontaardt, en dat de oude ongereptheid te gronde gaat, om deze reden vooral, dat het erfbooze toeneemt, want iedere ouder voegt aan het erfbooze een nieuw kwaad toe; al het werkelijke booze bij de ouders wordt tot een tweede natuur, en wanneer het zich vaak herhaalt, wordt het tot natuur en voegt zich bij het overgeërfde, wordt in de kinderen voortgeplant en aldus in de nakomelingen. Op deze wijze vermeerderd het erfbooze in de nakomelingen tot in het onmetelijke, wat een ieder kan onderkennen aan de booze inborst der kinderen, welke geheel en al gelijk is aan die van hun ouders en voorouders. Geheel verkeerdt is de meening dergenen, die achten dat er geen ander erfbooze bestaat dan dat, wat, naar zij zeggen, van Adam af is ingeplant, zie nr. 313, terwijl toch een ieder door zijne daadwerkelijke zonden het erfbooze scheidt, en aan het van zijne ouders overgeërfde toevoegt, en het aldus ophoopt, wat in elk nageslacht blijft voortbestaan; dit wordt alleen bij hen verzacht, die door den Heer worden wedergeboren; dit is de voornaamste oorzaak, waarom elke Kerk ontaardt, zooals ook de Oudste Kerk.

495. Op welke wijze de Oudste Kerk afnam, kan niet blijken, als men niet weet wat innerlijke gewaarwording is, want de Oudste Kerk was eene Kerk met innerlijke gewaarwording, hoedanige er heden ten dage geene bestaat. De innerlijke gewaarwording der Kerk bestaat hierin, dat men van den Heer uit gewaar wordt wat goed en waar is, evenals de Engelen; niet zoozeer wat het goede en ware der burgerlijke samenleving is, maar het goede en ware der liefde tot en des geloofs aan den Heer; aan de door het leven bevestigde geloofsbelijdenis kan men zien van welken aard de gewaarwording is, en of zij er is.

496. Vers 6. *En Scheth leefde vijf jaren en honderd jaren, en gewon Enosch.* Scheth is, als gezegd, de tweede Kerk, minder hemelsch dan de Oudste, de moederkerk, maar nochtans eene der Oudste. Dat hij vijf en honderd jaren leefde, beteekent, als eerder, tijden en staten; dat hij Enosch gewon, beteekent, dat uit gene Kerken eene andere Kerk voortkwam, welke Enosch heette.

497. Dat Scheth de tweede Kerk is, minder hemelsch dan de Oudste, de moederkerk, maar nochtans eene der Oudste Kerken, blijkt uit wat eerder over Scheth bij het derde vers is gezegd. Het is met de Kerken, als eveneens reeds gezegd, zoo gesteld, dat zij allengs, en in den loop der tijden, naar haar wezenlijken aard afnemen, hoofdzakelijk om de eerder aangegeven beweegredenen.

498. Dat hij Enosch gewon, beteekent, dat eene andere Kerk, Enosch geheeten, uit gene Kerken voortkwam; dit blijkt tevens daaruit, dat de namen in dit hoofdstuk niets anders dan Kerken aanduiden.

499. Vers 7, 8. *En Scheth leefde, nadat hij dezen Enosch gewonnen had, zeven jaren en acht honderd jaren; en, hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Scheth waren twaalf jaren en negen, honderd jaren; en hij stierf.* De dagen en de getallen der jaren beteekenen hier, als vroeger, tijden en staten; zonen en dochteren hebben hier dezelfde beteekenis als vroeger; desgelijks dat hij stierf.

500. Vers 9. *En Enosch leefde negentig jaren, en hij gewon Kenan.* Enosch beteekent, als gezegd, de derde Kerk, nog minder hemelsch dan de Kerk Scheth, maar toch eene der Oudste. Door Kenan wordt de vierde Kerk aangeduid, welke op de vorige volgde.

501. Het was met de Kerken, welke in den loop der tijden op elkander volgden, en waarvan de eene uit de andere geboren wordt geheeten, zoo gesteld, als het met de vruchten of met haar zaad het geval is: in het midden of binnenste daarvan bevinden zich als het ware de vruchten der vruchten, of als het ware de zaden der zaden, waaruit de naar hunne orde opeenvolgende bestanddeelen om zoo te zeggen leven; want hoe verder daarvan weg naar

den omtrek, des te minder van het wezen van de vrucht of van het zaad, tot er ten slotte niets meer over zijn dan velletjes of schillen, waarin de vruchten of zaden eindigen. Of het is daarmee als met de hersenen, in het binnenste waarvan de fijnste organische deelen zijn, bastachtige zelfstandigheid geheeten, waarin en waardoor de werkingen der ziel voortkomen; na deze komen in volgorde de omhulsels, eerst de dunnere, dan de dikkere, voorts de algemeene, hersenvliezen genoemd, en deze worden omgrend door nog meer algemeene, en ten slotte door het meest algemeene: den schedel.

502. Deze drie kerken: de Mensch, Scheth en Enosch, vormen de Oudste Kerk, nochtans met een onderscheid in volmaaktheid, wat de innerlijke gewaarwordingen betreft. Het innerlijke gewaarworden der Eerste Kerk verminderde gaandeweg in de volgende en werd meer algemeen, evenals bij de vrucht of het zaad, of bij de hersenen het geval is, gelijk gezegd. De volmaaktheid bestaat in het vermogen tot in bijzonderheden helder waar te nemen, en dit vermogen vermindert, wanneer het waarnemen niet meer zoo tot in bijzonderheden, maar algemeener geschiedt; dan treedt in de plaats van het klare gewaarworden een donkerder, en aldus begint het te verdwijnen.

503. Het innerlijke gewaarworden der Oudste Kerk bestond niet alleen daarin, dat zij gewaar werden wat goed en waar is, maar in de gelukzaligheid en de vreugde om het goede te doen; zonder de gelukzaligheid en de vreugde van het goede te doen, is het innerlijke gewaarworden niet levend, want uit deze leeft het. Het leven der liefde en des geloofs uit haar, zooals de Oudste Kerk het bezat, is het leven voor zoover het in de nutsbetrachting, of in het goede en ware der nutsbetrachting is gelegen; uit en door en naar gelang van de nutsbetrachting wordt van den Heer het leven gegeven; wat onnut is kan geen leven hebben, want al wat onnut is wordt weggegooid; hierin waren de Oudsten gelijkenissen des Heeren, en vandaar werden zij ook beelden in hunne innerlijke gewaarwording; het innerlijk gewaarworden is weten wat goed en waar is, dus wat des geloofs is; wie in de liefde is, vindt zijn lust niet in het weten, maar in het doen van het goede en ware, dat wil zeggen, in het nut betrachten.

504. Vers 10, 11. *En Enosch leefde nadat hij dezen Kenan gewonnen had, vijftien jaren en, acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Enosch waren vijf jaren en negen honderd jaren, en hij stierf.* Hier hebben desgelijks de dagen, en de getallen der jaren, voorts de zonen en dochteren, alsmede dat hij stierf, een soortgelijke beteekenis.

505. Als gezegd is Enosch de derde Kerk, eene der Oudste, maar minder hemelsch, bijgevolg minder met innerlijke gewaarwording begiftigd dan de

Kerk Scheth, en deze niet zoo hemelsch en met innerlijke gewaarwording begiftigd als de Mensch geheeten moederkerk. Deze drie zijn het, welke de Oudste Kerk vormen, om zoo te zeggen de kern van de vrucht of van het zaad in vergelijking tot de volgende; de volgende Kerken stellen echter, vergelijkenderwijs gesproken, haar vliezige natuur voor.

506. Vers 12. *En Kenan leefde zeventig jaren, en hij gewon Mahalalel.* Kenan beteekent de vierde Kerk, Mahalalel de vijfde.

507. De Kerk, Kenan geheeten, kan niet zoo op een lijn gesteld worden met gene drie meer volmaakte Kerken, want de innerlijke gewaarwording, bij de vorige tot in bijzonderheden scherp, begon toen van meer algemeenen aard te worden, en wel vergelijkenderwijs zooals de eerste en teere vliezen zich verhouden tot de kern der vrucht of van het zaad; deze staat wordt wel niet beschreven, maar wordt toch duidelijk uit het volgende, zoo bijvoorbeeld uit de beschrijving der Kerken, die Chanoch en Noach zijn genaamd.

508. Vers 13, 14. *En Kenan leefde, nadat hij dezen Mahalalel gewonnen had, veertig jaren en acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Kenan waren tien jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.* Met de dagen en de getallen der jaren is het gesteld als eerder gezegd. Zonen en dochteren beteekenen hier, als vroeger, waarheden en goedheden welke zij gewaar werden, maar op een meer algemeene wijze. Dat hij stierf, beduidt desgelijks, dat zij ophield van dien aard te zijn.

509. Er zij hier alleen opgemerkt, dat alles zich verhoudt al naar den staat van de Kerk.

510. Vers 15. *En Mahalalel leefde vijf jaren en zestig jaren, en hij gewon Jared.* Mahalalel beteekent, als gezegd, de vijfde Kerk, Jared de zesde.

511. Daar het innerlijke gewaarworden afnam, en van een in bijzonderheden tredend en klaar onderscheidend waarnemen meer en meer tot een algemeen of duister gewaarworden werd, ging het evenzoo met het leven der liefde of der nutsbetrachting; want zooals zich het leven der liefde of der nutsbetrachting verhoudt, evenzoo het gewaarworden; uit het goede het ware weten is hemelsch; ook was het leven dergenen die de Kerk, Mahalalel geheeten, vormden van dien aard, dat zij de verlustiging in het ware verkozen boven de bekoring van de nutsbetrachtingen, hetgeen mij in het andere leven door ondervinding in verband met geesten die op hen geleken, te weten werd gegeven.

512. Vers 16, 17. *En Mahalalel leefde, nadat hij dezen Jared had gewonnen, dertig jaren en acht honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren. En al de*

dagen van Mahalalel waren vijf en negentig jaren en acht honderd jaren; en hij stierf. Hiermede is het evenzoo gesteld als met dergelijke dingen vroeger.

513. Vers 18. *En Jared leefde twee en zestig jaren en honderd jaren, en hij gewon Chanoch.* Als gezegd beteekent Jared de zesde Kerk en Chanoch de zevende.

514. Van de Kerk, Jared geheeten, wordt ook geen gewag gemaakt. Maar van welken aard zij was, kan men afleiden uit de Kerk Mahalalel, welke voorafgaat, en uit de Kerk Chanoch, welke volgt, tusschen welke zij het midden houdt.

515. Vers 19, 20. *En Jared leefde, nadat hij dezen Chanoch gewonnen had, acht honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Jared waren twee en zestig jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.* Ook met dit is het zoo gesteld als met het voorgaande. Dat hun leeftijd niet zoo groot geweest is, als die van Jared 962 jaren, en die van Methuschelach 969, kan ook een ieder wel duidelijk zijn; voorts ook uit datgene wat door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid gezegd zal worden bij het derde vers van het volgende hoofdstuk, waar het heet:

“Hunne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren”;

vandaar beteekent het getal der jaren niet den leeftijd van den een of anderen mensch, maar de tijden en staten der Kerk.

516. Vers 21. *En Chanoch leefde vijf en zestig jaren, en hij gewon Methuschelach.* Als gezegd beteekent. Chanoch de zevende Kerk, en Methuschelach de achtste.

517. Van welken aard de Kerk Chanoch was, wordt beschreven in hetgeen terstond hierop volgt.

518. Vers 22. *En Chanoch wandelde voor zich heen met God, nadat hij dezen Methuschelach had gewonnen, drie honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Wandelen met God beteekent de leer aangaande het geloof. Dat hij zonen en dochteren gewon, beteekent de leerstellingen aangaande de waarheden en goedheden.

519. Er waren er in dien tijd, die uit de gewaarwordingen der Oudste Kerk en der op haar volgende Kerken eene leer maakten om tot richtsnoer te dienen, en opdat men aan de hand daarvan weten mocht wat goed en waar is. Zij die zoo waren aangelegd, werden Chanoch genoemd, hetgeen is aangeduid met de woorden: en Chanoch wandelde voor zich heen met God; aldus noemden zij ook gene leer, wat dan ook wordt aangegeven met den naam Chanoch, die “onderwijzen” beteekent. Het komt ook uit in de beteekenis van het woord wandelen, en daarin dat het heet: hij heeft gewandeld met God, en niet met Jehovah. Wandelen met God is leeraren en leven naar de leer des geloofs, en wandelen met Jehovah is een leven der liefde leven. Wandelen is een plechtige

uitdrukking voor leven, zoo bijvoorbeeld wandelen in de wet, wandelen in de inzettingen, wandelen in de waarheid. Wandelen heeft eigenlijk betrekking op den weg, welke die der waarheid, bijgevolg die des geloofs of der geloofsleer is. Wat wandelen in het Woord beduidt, kan uit de navolgende plaatsen eenigermate blijken; bij Micha:

“Hij heeft u *gewezen*, o mensch! wat goed is, en wat eischt Jehovah van u, dan recht te doen en de liefde der barmhartigheid, en u te verootmoedigen, *wandelend met uwen God*” (6: 8);

wandelen met God beteekent ook hier leven naar al hetgeen is aangewezen. Hier wordt echter gezegd met God, terwijl er bij Chanoch een ander woord gebruikt wordt, dat ook “van met” God beteekent, zoodat het eene uitdrukking met tweevoudige beteekenis is. Bij David:

“Gij hebt mijne voeten gered van aanstoot, om te *wandelen voor God* in het licht der levenden” (Psalm 56: 14),

alwaar wandelen voor God beteekent: in de waarheid des geloofs, en deze is het licht der levenden. Evenzoo bij Jesaja:

“Het volk, de in duisternis *wandelenden*, zien een groot licht” (9: 1).

De Heer bij Mozes:

“Ik zal in het midden *wandelen*, en zal u tot *God* zijn, en gij zult Mij tot volk zijn” (Lev. 26: 12),

voor: zij zullen leven naar de leer der wet. Bij Jeremia:

“Zij zullen ze uitspreiden voor de zon, en voor de maan, en voor het gansche heir der hemelen, die zij *liefhadden*, en die zij *dielden*, en die zij *nawandelden*, en die zij *zochten*” (8: 2);

hier wordt duidelijk onderscheid gemaakt tusschen de dingen die der liefde en die des geloofs zijn; die der liefde zijn aangeduid door liefhebben en dienen; die des geloofs door wandelen en zoeken. Bij de Profeten wordt de zin der woorden streng in acht genomen, en nooit het eene woord voor het andere gebezigd. Maar wandelen met Jehovah, of voor Jehovah, beteekent in het Woord het leven der liefde leven.

520. Vers 23, 24. *En al de dagen van Chanoch waren vijf en zestig jaren, en drie honderd jaren. En Chanoch wandelde voor zich heen met God, en was niet meer, want God nam hem weg.* Dat al de dagen van Chanoch 365 jaren waren, beteekent weinige; dat hij voor zich heen wandelde met God, is als tevoren de leer aangaande het geloof. De woorden: “En was niet meer, want God nam hem weg”, beteekenen, dat deze leer werd bewaard ten behoeve van het nageslacht.

521. Dat de woorden “en was niet meer, want God nam hem weg” beteekenen, dat deze leer werd bewaard ten behoeve van het nageslacht, heeft bij Chanoch dezen zin, dat hij, als gezegd, het innerlijke gewaarworden der Oudste Kerk in een leer onderbracht, wat in dien tijd niet geoorloofd was, want iets anders is het, uit innerlijke gewaarwording te weten, en iets anders uit de leer te leeren. Zij, die in de innerlijke gewaarwording zijn, hebben het niet noodig aan de hand van een ontworpen leer te leeren kennen, wat zij weten; ter wille van de duidelijkheid een voorbeeld: wie goed weet te denken, behoeft niet kunstmatig denken te leeren, want daarmede zou zijn vermogen, goed te denken, teloorgaan, zooals het geval is met hen, die in het schoolstofsteken; aan hen die uit innerlijke gewaarwording denken, wordt het door een innerlijken weg van den Heer gegeven te weten, wat goed en waar is; daarentegen wordt het hun, die uit de leer denken, gegeven door een uiterlijken weg of door de zinnen des lichaams; het onderscheid hiertusschen is als tusschen licht en duisternis; hierbij komt nog, dat de innerlijke gewaarwordingen van den hemelschen mensch geenszins beschreven kunnen worden, want zij werken door tot in het allerkleinste en allermest bijzondere, met alle verscheidenheid al naar de staten en omstandigheden. Daar het echter voorzien was, dat het gewaarworden der Oudste Kerk teloor zou gaan, en dat men later door leerstellingen zou leeren wat goed en waar is, of door de duisternis tot het licht komen, daarom wordt hier gezegd, dat God hem wegnam, dat wil zeggen, dat Hij de leer bewaard heeft ten behoeve van het nageslacht.

522. Van welken aard het gewaarworden dergenen is geweest, die Chanoch heetten, is mij ook te kennen gegeven: het was een duister gewaarworden van algemeenen aard, zonder eenig onderscheiden in bijzonderheden, want het gemoed bepaalt dan zijn aandacht buiten zichzelf bij leerstukken.

523. Vers 25. *En Methuschelach leefde zeven en tachtig jaren en honderd jaren, en hij gewon Lamech.* Methuschelach beteekent de achtste Kerk, Lamech de negende.

524. Van den aard dezer Kerk wordt niets in het bijzonder vermeld; maar dat het gewaarworden algemeen en duister geworden was, blijkt uit de beschrijving van de Noach geheeten Kerk, aldus dat de ongereptheid afnam, en met de ongereptheid de wijsheid en het inzicht.

525. Vers 26, 27. *En Methuschelach leefde, nadat hij dezen Lamech gewonnen had, twee en tachtig jaren en zeven honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Methuschelach waren negen en zestig jaren en negen honderd jaren; en hij stierf.* Het is daarmede evenzoo als met het vorige.

526. Vers 28. *En Lamech leefde twee en tachtig jaren en honderd jaren; en hij gewon een zoon.* Lamech beteekent hier de negende Kerk, van eene zoo algemeene en duistere innerlijke gewaarwording van het ware en goede, dat het bijna geen gewaarwording meer was, en dus de Kerk verwoest was. Door den zoon wordt de oorsprong eener nieuwe Kerk aangeduid.

527. Dat Lamech eene Kerk beteekent van eene zoo algemeene en duistere gewaarwording van het ware en goede, dat het bijna geen gewaarwording meer was en deze Kerk dan ook verwoest was, kan blijken uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, want zij wordt in het vers vlak hierop beschreven. Lamech beteekent in het voorgaande hoofdstuk bijna hetzelfde als hier, namelijk de verwoesting. Zie hierover in het vorige hoofdstuk de verklaringen bij vers 18, 19, 23, 24. En hij, uit wien hij voortkwam, draagt bijna denzelfden naam, te weten Methuschaël, zoodat door de namen bijna hetzelfde is aangeduid, door Methuschaël en Methuschelach iets stervends, door Lamech het verdorvene.

528. Vers 29. *En hij noemde zijnen naam Noach, zeggende: Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smart onzer handen, van wege den aardbodem, dien Jehovah vervloekt heeft.* Door Noach wordt de Oude Kerk aangeduid; door ons troosten over ons werk en over de smart onzer handen, van wege den aardbodem, dien Jehovah vervloekt heeft, wordt de leer aangeduid, door welke wederom hersteld zou worden wat verdorven was.

529. Dat Noach de Oude Kerk beteekent, of de moeder der drie Kerken na den vloed, zal blijken uit het vervolg, waar uitvoerig over Noach gehandeld wordt.

530. Als gezegd, worden met de namen in dit hoofdstuk Kerken aangeduid, of, wat hetzelfde is, leeringen, want het is door de leer dat de Kerk bestaat en Kerk heet. En zoo duidt Noach de Oude Kerk aan, of de leer, welke van de Oudste overbleef. Hoe het met de Kerken, of leeringen, gesteld is, werd al eerder gezegd, namelijk dat zij afnemen, totdat er niets meer van de goedheden en waarheden des geloofs overblijft, en dan wordt de Kerk in het Woord verwoest genoemd; maar nochtans worden er steeds overblijfselen bewaard, of eenigen, bij wie het goede en ware des geloofs overblijft, ofschoon het er weinigen zijn; en wanneer bij hen niet het goede en ware des geloofs werd bewaard, zoo zou er geene verbinding van den Hemel met het menschelijke geslacht bestaan. Wat de overblijfselen bij den mensch in het bijzonder aangaat, hoe geringer zij zijn, des te minder kunnen de dingen van zijn rede en kennis verlicht worden, want het licht van het goede en ware vloeit van de overblijfselen, of van den Heer, door de overblijfselen in; bevonden er zich geene overblijfselen bij den mensch, dan was hij geen mensch, maar veel erger dan een wild dier;

hoe minder overblijfselen hij heeft, des te minder is hij mensch, en hoe meer hij heeft, des te meer is hij mensch. Het is met de overblijfselen gesteld als met een hemelse gesternte: hoe kleiner het is, des te minder licht daarvan, hoe grooter, des te meer licht daarvan. Het weinige, dat van de Oudste Kerk overbleef, berustte bij hen, die de Kerk vormden, welke Noach is geheeten. Het waren echter niet overblijfselen der innerlijke gewaarwording, maar der rechtschapenheid, voorts van de leer aangaande de gewaarwordingen der Oudste Kerken, vandaar dat nu eerst door den Heer eene nieuwe Kerk in het leven is geroepen; en daar zij een van de Oudste Kerk geheel abwinkenden aanleg bezat, is zij de Oude Kerk te noemen, de Oude daarom, wijl zij aan het einde der tijden vóór den vloed, en in den eersten tijd nà den vloed bestond; over deze Kerk, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

531. Dat door “ons troosten over ons werk en over de smart onzer handen van wege den aardbodem, dien Jehovah vervloekt heeft”, de leer wordt aangeduid, door welke wederom hersteld zou worden wat verdorven was, zal eveneens, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, blijken in hetgeen volgt; met werk wordt aangeduid, dat zij niet dan met moeite en zorg konden waarnemen wat waar is; door de smart der handen van wege den aardbodem, dien Jehovah vervloekt heeft, dat zij niets goeds doen konden; aldus wordt Lamech of de verwoeste Kerk beschreven. Werk en arbeid onzer handen heet het, wanneer zij uit zichzelf of uit het eigene moeten navorschen wat waar is, en doen wat goed is; hetgeen daaruit ontstaat is de bodem, dien Jehovah vervloekt heeft, dat wil zeggen, dat er niets dan het valsche en booze uit voortkomt. Men zie echter onder nr. 245 wat het vervloeken van Jehovah beteekent. Het troosten daarentegen heeft betrekking op den zoon of Noach, door wien eene nieuwe wedergeboorte wordt aangeduid, bijgevolg eene nieuwe Kerk, welke de Oude is. Door deze of door Noach wordt derhalve ook de rust aangeduid, en vanwege de rust de troost, zooals bij de Oudste Kerk de zevende dag, op welken de Heer rustte; zie nr. 84 tot 88.

532. Vers 30, 31. *En Lamech leefde, nadat hij dezen Noach gewonnen had, vijf en negentig jaren en vijf honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren. En al de dagen van Lamech waren zeven en zeventig jaren en zeven honderd jaren; en hij stierf.* Lamech beteekent, als gezegd, de verwoeste Kerk. De zonen en dochteren de ontvangnissen en geboorten van zulk eene Kerk.

533. Daar ook van Lamech verder niets vermeld wordt, dan dat hij zonen en dochteren gewon, die de ontvangnissen en geboorten van zulk eene Kerk uitmaken, valt hier niet verder bij stil te staan; wat voor geboorten of zonen

en dochteren het zijn, kan men van de Kerk afleiden, want van hoedanigen aard de Kerk is, van zoodanigen aard zijn ook de geboorten. Gene beide Kerken, Methuschelach en Lamech genaamd, stierven kort voor den vloed uit.

534. Vers 32. *En Noach was een zoon van vijf honderd jaren; en Noach gewon Schem, Cham en Jafeth.* Als gezegd, beteekent Noach de Oude Kerk; Schem, Cham en Jafeth beduiden de drie Oude Kerken, voortgekomen uit de Oude Kerk, Noach genoemd.

535. Dat de Noach geheeten Kerk niet gerekend mag worden tot de Kerken, welke vóór den vloed waren, kan uit het 29ste vers blijken:

“dat zij hen zou troosten over hun werk en over den arbeid van hun handen van wege den aardbodem, dien Jehovah vervloekt heeft.”

De troost was daarin gelegen, dat zij voortleven en voortbestaan zou. Doch over Noach en zijne zonen, door de Goddelijke Barmhartigheid des Heeren, in hetgeen volgt.

536. Daar er in het voorgaande meermalen sprake was van de innerlijke gewaarwordingen der Kerken, welke vóór den vloed bestonden, en daar de innerlijke gewaarwording heden ten dage iets volslagen onbekends is, en zelfs dermate onbekend, dat men het voor eene voortdurende openbaring kan houden of voor iets ingeplants, dezen voor iets louter ingebeelds en genen voor wat anders, terwijl toch de innerlijke gewaarwording het hemelsche zelf van den Heer is, hun geschonken die in het geloof der liefde zijn, en de innerlijke gewaarwording in den ganschen Hemel met ontelbare menigvuldigheid bestaat, daarom mag ik, opdat men een begrip van de innerlijke gewaarwording verkrijg, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid in het volgende de innerlijke gewaarwording beschrijven ten aanzien van hare soorten, zooals zij in de Hemelen is.

Vervolg van den Hemel en van de hemelsche vreugde.

537. *Een zekere geest sloot zich ter linker zijde bij mij aan, en vroeg of ik wist, hoe hij in den hemel kon komen; het werd mij gegeven, hem te antwoorden, dat het alleen aan den Heer staat of iemand in den Hemel wordt toegelaten, want Hij alleen weet van welken aard iemand is. Zeer velen, die uit de wereld komen, zijn van dien aard, dat zij niets anders zoeken dan in den Hemel te komen, terwijl zij toch in het geheel niet weten wat de Hemel, en wat de hemeische vreugde is, namelijk dat de Hemel is gelegen in de wederkeerige liefde, en dat de hemelsche vreugde de vreugde daarvan is. Daarom worden zij, die in onwetendheid verkeerden, eerst onderricht in wat de Hemel en wat de hemelsche vreugde*

uitmaakt, zelfs door middel van eigen ondervindingen. Aldus geschiedde met een geest, die pas uit de wereld was gekomen en desgelijks den Hemel begeerde; opdat hij zou ontwaren van welken aard de Hemel is, werd zijn innerlijk geopend, zoodat hij iets van de hemelsche vreugde mocht voelen, maar niet zoodra voelde hij haar of hij begon te weeklagen en samen te krimpen en smeekte om bevrijding, terwijl hij zeide, dat hij van beklemming niet leven kon; vandaar werd zijn innerlijk naar den Hemel toe gesloten, en hij in zijn vorigen staat hersteld. Hieruit kan men zien, door welk eene gewetenswroeging en door welk een angst diegenen gefolterd worden, die maar een korten tijd worden toegelaten, wanneer zij daarvoor den aard niet hebben.

538. Er waren ook eenigen, die alle pogingen aanwendden om in den hemel te komen, niet wetende wat de Hemel is; het werd hun gezegd, dat, wanneer zij niet in het geloof der liefde zijn, het even gevaarlijk is in den Hemel te komen als in eene vlam, maar zij bleven er nochtans naar trachten; toen zij tot den voorhof, of in de lagere sfeer der engelengeesten waren gekomen, werden zij dermate getroffen, dat zij zich ijlings achterwaarts neerstortten; hiermede was het hun bijgebracht hoe gevaarlijk het is, den Hemel ook maar te naderen, vooraleer men door den Heer is voorbereid om de neigingen des geloof te ontvangen.

539. Een geest, die tijdens het leven van het lichaam in echtbreuk geen zonde had gezien, werd ook, omdat hij het begeerde, tot den eersten drempel des Hemels toegelaten; toen hij dien drempel genaderd was, begon hij angstig te worden en bij zichzelf den stank als van een lijk waar te nemen, totdat hij het niet langer uithield; het scheen hem toe alsof hij zou vergaan zoo hij nog dichter naderde. Hij werd daarom van deze plaats neder-geworpen in de lagere aarde; hij was verontwaardigd dat hij aan den eersten drempel des Hemels in zulke kwellingen geraakte; dat kwam, omdat hij zich in een sfeer bevond geheel tegengesteld aan die der echtbreuk. Hij verkeert onder de onzaligen.

540. Bijna allen, die in het andere leven komen, weten niet wat de hemelsche gelukzaligheid is, daar zij niet weten wat innerlijke vreugde is en van welken aard zij is; zij maken er zich slechts naar de lichamelijke den. wereldsche vroolijkheid en verheugingen eene voorstelling van; zij achten derhalve datgene, wat zij niet kennen voor niets, terwijl toch daarmede vergeleken de lichamelijke en wereldsche verheugingen nietig en vuil zijn. Daarom worden de rechtschapene, die niet weten wat hemelsche vreugde is, opdat zij het weten en erkennen, eerst in paradijsachtige oorden gebracht, welke alle voorstellingen der verbeelding te boven gaan, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt: dan wanen zij zich in het hemelsche paradijs, maar het wordt hun duidelijk gemaakt, dat dit niet de waarlijk hemelsche gelukzaligheid is, en derhalve wordt

het hun gegeven de meer innerlijke staten van de vreugde te kennen, welke tot in hun binnenste merkbaar zijn; daarna worden zij in een staat van vrede gebracht, tot in hun binnenste, en zij bekennen dan dat niets daarvan ooit zou zijn uit te spreken, noch uit te denken; tenslotte in een staat van onschuld, eveneens tot in hun binnenste gevoel; daardoor wordt hun te kennen gegeven, wat het waarlijk geestelijke en hemelsch goede is.

541. *Benige geesten, die niet wisten wat hemelsche vreugde is, werden onverwachts in den Hemel verheven; zij werden eerst in dien staat gebracht, dat zij daarheen verheven konden worden, namelijk verdoofd wat het lichamelijke en de fantasieën betreft. Vandaar hoorde ik er een tegen mij zeggen, dat hij nu eerst voelde, hoe groot de vreugde in den Hemel is, en dat hij grotelijks had gedwaald met eene andere voorstelling te hebben, en dat hij nu zijn binnenste voelde, oneindig machtiger dan ooit in den hoogsten graad bij welken wellust ook in het leven van het lichaam, en hij noemde dezen, waaraan men zich in de wereld verlustigt, onrein.*

542. *Zij, die in den Hemel worden gebracht om te weten, waarin deze bestaat, bij hen worden het lichamelijke en de fantasieën in slaap gemaakt, want met het lichamelijke en de fantasieën, die men uit de wereld medebrengt, kan niemand den Hemel binnengaan, of wel zij worden door een sfeer van geesten omgeven, door wie op eene wonderbaarlijke wijze al wat onrein is en in schrille tegenstelling staat, wordt verzacht. Bij sommigen wordt het innerlijke geopend, bij anderen geschiedt het weer op andere wijze, naar gelang van hun leven en het daarnaar gevormde gemoed.*

543. *Eengen begeerden te weten, wat hemelsche vreugde is, waarom het hun vergund werd, het binnenste van zichzelf te voelen tot op dien graad, dat zij het niet meer konden uithouden; maar toch was het niet de vreugde der Engelen, nauwelijks was zij voor het kleinste deel daaraan verwant, wat mij door mededeling hunner vreugde te voelen werd gegeven; zij was zoo gering, dat zij koud leek en toch noemden zij haar uiterst hemelsch, want het was hun binnenste. Hieruit bleek niet alleen, dat er graden zijn, maar ook dat het binnenste van den een nauwelijks het buitenste of het midden van den ander nabij komt, voorts ook dat wanneer iemand zijn binnenste ontvangt, hij in zijne hemelsche vreugde is, en dabt hij het nog meer innerlijke niet uithoudt, en het hem pijn veroorzaakt.*

544. *Eenigen werden in den Hemel der onschuld van den eersten Hemel toegelaten, en van daaruit met mij sprekende, bekenden zij, dat het een staat van zulk een vreugde en blijheid is, dat het onmogelijk was er eenige voorstelling hoegenaamd ook van te geven, maar dit was alleen in den eersten Hemel, want*

er zijn drie Hemelen, en in elkeen daarvan is een staat der onschuld met zijn ontelbare verscheidenheden.

545. *Opdat ik echter zou kunnen weten, wat en hoe de Hemel en de hemelsche vreugde is, werd het mij door den Heer vaak en lang gegeven, de verrukkingen der hemelsche vreugden te smaken; vandaar dat ik het, door eigen ondervinding, kan weten, maar geenszins beschrijven; opdat men er nochtans alleen maar eene voord-stelling van moge hebben, diene, dat het een gevoel is van ontelbare verrukkingen en vreugden, welke gelijktijdig iets algemeens te voorschijn brengen; in dit algemeene of in dit algemeene gevoel zijn harmonieën van ontelbare gevoelens, welke niet helder onderscheiden tot waarneming komen, maar vaag, daar de gewaarwording in den uitersten graad eene algemeene is. Niettemin werd het mij gegeven te voelen, dat er eene ontelbare verscheidenheid in gelegen is, zoodanig geordend, dat het geenszins beschreven kan worden; deze ontelbare verscheidenheid vloeit, zoo als zij is, voort uit de orde des Hemels; zulk eene orde is in elk gevoel en in elk kleinste deel daarvan gelegen, welke gevoelens slechts als eene heels algemeen eenheid verschijnen en waargenomen worden, al naar de ontvankelijkheid van hem, die er het voorwerp van is; kortom, eene onbegrensde veelheid van gevoelens in den meest geordenden vorm gelegen in elke algemeene eenheid, en er is niets dat niet leeft en aandoet en wel het binnenste, want de hemeische vreugden gaan van het binnenste uit. Het werd ook waargenomen, dat de vreugde en verrukking als uit het hart komen, om zich met de meeste mildheid door alle binnenste vezels te verbreiden, en van deze uit in de samengestelde vezels, met een zoo innig gevoel van verrukking, dat iedere vezel wel niets anders lijkt dan louter vreugde en lust, en desgelijks is elke waarneming en elk gevoel daaruit voortkomend, vervuld met leven uit gelukzaligheid. De vreugde der wellusten van het lichaam verhoudt zich tot deze vreugden, als een logge en stekelige aardkluit tot een pure en allermildste zoelte.*

546. *Opdat ik weten zou, hoe het met diegenen gesteld is, die in den Hemel willen komen, en niet van dien aard zijn, dat zij aldaar kunnen wezen, verscheen mij, toen ik in een zeker hemeisch gezelschap was, een Engel als een kind, om het hoofd een krans van stralend blauwe bloemen, en de borst omwonden met bloemenslingers van andere kleuren; hieraan mocht ik erkennen, dat ik in een gezelschap was, waar naastenliefde woont. Daarna werden in ditzelfde gezelschap eenige rechtschapen geesten toegelaten, die terstond toen zij binnentraden, veel verstandiger werden en spraken als de engelengeesten. Vervolgens werden er binnengelaten, die uit zichzelf onschuldig wilden zijn, wier staat voor mij werd uitgebeeld door een kind, dat melk uit den mond spuwde; op deze wijze gedragen zich dezulken. Voorts werden er toegelaten, die uit zichzelf verstandig*

meenden te zijn; hun staat werd door hun aangezichten uitgebeeld, die er scherp belijnd en niet onschoon uitzagen. Zij verschenen met puntigen hoed, waar een stekel uitstak; zij zagen er echter niet uit als vleeschelijke menschelijke gezichten, doch als gesneden beelden zonder leven. Van dien aard is de staat dergenen, die meenen uit zichzelf geestelijk te zijn, of uit zichzelf geloof te kunnen hebben. Nog andere toegelaten geesten, die aldaar niet konden vertoeven, werden verbijsterd en benauwd, en ijlden weg.

Genesis

Zesde Hoofdstuk

De Hemel en de hemelsche vreugde.

547. *De zielen die in het andere leven komen, weten geen van allen wat de Hemel en wat de hemelsche vreugde is; de meesten meenee dat het Bene vreugde is, waarin zij toegelaten kunnen warden, hoe ze ook geleefd hebben, zelfs zij, die den naaste hebben gehaat, en hun leven in echtbreuk hebben doorgebracht, zijn gansch daarvan onkundig, dat de Hemel in de wederkeerige en kuisehe liefde is gelegen, en de hemelsche vreugde de gelukzaligheid daarvan is.*

548. *Met pas uit de wereld aangekomen geesten sprak ik Benige malen over den staat van het eeuwige leven, want het moest hun belang inboezemen te weten wie de Heer van het Rijk is, wat voor eene regeering en welke regeeringsvorm hier bestaat, juist zoals voor hen die in de wereld in een ander rijk komen, niets belangrijker is dan te weten, wie en van welken aard de koning is, hoedanig de regeering, en tal van bijzonderheden verder, welke met dat rijk verband houden; hoeveel te meer in dit Rijk, waarin zij in eeuwigheid leven moeten. Het werd hun gezegd, dat de Heer Alleen niet slechts den Hemel regeert, maar ook het heelal, want wie het eene regeert, regeert ook het andere; voorts dat het Rijk, waarin zij zich thans bevinden, des Heeren is, en dat de wetten van dit Rijk eeuwige waarheden zijn, welke alle zijn gegrondvest in deze eenige wet, dal men den Heer zal liefhebben boven alles en den naaste als zichzelf; ja nu nog meer: wanneer zij den Engelen gelijk willen worden, moeten zij den naaste meer dan zichzelf liefhebben. Toen zij dit hoorden konden, zij niets antwoorden, daar zij tijdens het leven van het lichaam wel iets dergelijks gehoord hadden, maar niet geloofd. Zij verwonderden zich, dat eene dergelijke liefde in den Hemel bestaat, en dat het mogelijk is dat een ieder den naaste meer lief heeft dan zichzelf, ofschoon het hun toch was geleerd, den naaste lief te hebben als zichzelf; maar hun werd te kennen gegeven dat alle goedheden tot in het onmetelijke voortgroeien in het andere leven, en dat het leven in het lichaam van dien aard is dat men het niet verder kan brengen dan den naaste lief te hebben als zichzelf, daar men nog in het lichamelijke is. Wanneer dit daarentegen wegvult, wordt de liefde reiner en ten slotte engelenliefde, welke daarin bestaat den naaste meer lief te hebben dan zichzelf. Dat zulk eene liefde mogelijk is, valt waar te nemen aan de echtelijke liefde van sommigen, die liever sterven zouden dan hun wederhelft eenig leed te laten geschieden; aan de liefde der ouders jegens de kinderen, zoodat een moeder*

liever honger lijdt dan dat zij haar kind ziet hongeren; ook bij vogels en andere dieren, alsmede aan de oprechte vriendschap, die voor vrienden, gevaren laat trotseeren; ook aan de hoffelijke en geveinsde vriendschap, welke den schijn van de echte wil aannemen, want men biedt degene, dien men te vriend wil houden, het beste aan, en vereert hem desgelijks met de lippen, hoewel niet in het hart; tenslotte aan de natuur der liefde, in wier aard het ligt vreugde te scheppen in het dienen van anderen, niet ter wille van zichzelf, maar ter wille van den andere. Maar dat kunnen zij, die zichzelf meer lief hadden dan anderen, en tijdens het leven in het lichaam op eigen voordeel belust waren, niet begrijpen, en het allerminst de gierigen.

549. Van dien aard is de staat der Engelen, zoodat een ieder zijn welbehagen en zijne gelukzaligheid aan den ander mededeelt, want er bestaat in het andere leven eene aller fijnste mededeling en waarneming van alle gevoelens en gedachten; vandaar dat een ieder zijn vreugde aan allen mededeelt, en allen aan een ieder, zoodat aldus een ieder als het ware het middelpunt van allen is; dit is de hemelsche vorm; bijgevolg: hoe meer het er zijn die het Rijk des Heeren uitmaken, des te grooter is de gelukzaligheid, want zij neemt naar verhouding der veelheid toe; dit is de reden, waarom de hemelsche gelukzaligheid onuitsprekelijk is. Eene zoodanige mededeeling van allen aan een ieder, en van een ieder aan allen, vindt plaats, wanneer de een den ander meer lief heeft dan zichzelf; zoo daarentegen iemand zichzelf meer bemint dan een ander, heerseht eigenliefde, die uit zichzelf niets aan den ander mededeelt dan de voorstelling van zichzelf, welke eene allervuilste is, en wanneer men haar waarneemt, wordt zij terstond afgezonderd en verworpen.

550. Evenals in het menschelijke lichaam het geheel en elk onderdeel samenwerkt tot de algemeen en bijzondere doeleinden van alle, desgelijks in het Rijk des Heeren, dat als één mensch is en ook de Grootste Mensch wordt genoemd, alwaar een ieder van meer nabij of verder af en op menigvuldige wijze het zijne bijdraagt tot de gelukzaligheden van een ieder, en wel volgens een door den Heer alleen ingestelde en bestendige orde.

551. De gansehe Hemel heeft op den Heer betrekking, en alles en elk onderdeel op Hem Benig en alleen in het geheel en in de allerkleinste bijzonderheden; van daar de orde, vandaar de eenheid, vandaar de wederkeerige liefde en vandaar de gelukzaligheid, want aldus beoogt een ieder het heil en de gelukzaligheid van allen, en allen het heil en de gelukzaligheid van een ieder.

552. Dat alle vreugde en geluk in den Hemel van den Heer alleen komt, is mij door verscheidene ondervindingen getoond, waarvan ik de volgende hier ter plaatse mag mededeelen: ik zag hoe eenige engelengeesten met de meeste toewijding een

luchter met zijne lampen en bloemen gansch sierlijk schikten ter eere des Heeren; ik mocht een of twee uur lang toezien hoezeer zij zich beijverden, opdat alles en elk onderdeel bekoorlijkheid en uit beeldenden zin erlangde, in de meening, dat zij het uit zichzelf deden; maar ik mocht duidelijk ontwaren, dat zij uit zichzelf niets vinden konden; eindelijk, na eenige uren, zeiden zij, dat zij een zeer schoonen, uitbeeldende luchter ter eere des Heeren hadden samengeschild, waarover zij in hun binnenste verheugd waren; maar ik zeide, dat zij geenszins iets uit zichzelf gevonden en gevormd hadden, maar de Heer alleen voor hen; eerstwilden zij dit nauwelijks gelooven, maar daar zij engelengeestenwaren, werden zij verlicht en bekenden dat het zoo was. Desgelijks is het geval met de overige uitbeeldingen en met alles en elk onderdeel van een gevoel en eene gedachte, en aldus met de hemelsche vreugden, en gelukzaligheden: het allerkleinste onder deze is van den Heer alleen.

553. *Zij, die in de wederkeerige liefde zijn, naderen in den Hemel de lente hunner jeugd voortdurend meer, en hoe meer duizenden jaren zij leven, des te liefelijker en gelukzaliger lente, en dit in eeuwigheid voort met voortdurende toename, al naar de vermeerderingen en graden der wederkeerige liefde, der naastenliefde en des geloofs. Die van het vrouwelijke geslacht, welke afgeleefd en aan ouderdomszwakte zijn gestorven, en in het geloof aan den Heer, in liefde jegens den naaste, en in gelukkige echtelijke liefde met haar man geleefd hebben, komen na verloop van jaren meer en meer in den bloei van haar, jeugd en jongvrouwelijken staat, en in eene schoonheid, die elke ooit door aanschouwing ontvangen voorstelling van schoonheid te boven gaat; want het is de goedheid en naastenliefde, die vormt en eene gelijkenis van zichzelf geeft, en maakt, dat het bekoorlijke en schoone der naastenliefde van alle kleinste bijzonderheden van het gelaat afstraalt, zoodat zij vormen van de naastenliefde zelve zijn; sommigen kregen ze te zien en stonden verbaasd. De vorm der naastenliefde, van welke men in het andere leven eene levende aanschouwing erlangt, is van dien aard, dat het de naastenliefde zelve is die afbeeldt en afgebeeld wordt, en wel dusdanig, dat de gansche Engel, en voornamelijk zijn gelaat, als het ware naastenliefde is, welke duidelijk zoowel verschijnt als gevoeld wordt. Deze vorm is, wanneer men hem aanschouwt, van eene onuitsprekelijke schoonheid, welke het eigenlijke binnenste leven des gemoeds met naastenliefde aandoet. Door de schoonheid van dezen vorm worden de waarheden des geloofs in beeld gebracht, die daardoor ook waargenomen worden. Zij, die in het geloof in, den Heer geleefd hebben, dat is, in het geloof der naastenliefde, worden zulke vormen, of zulke schoonheden in het andere leven; alle Engelen zijn dergelijke vormen, met ontelbare verscheidenheid; uit dezulken bestaat de Hemel.*

Zesde Hoofdstuk.

1. En het geschiedde, dat de mensch zich op de aangezichten des aardbodems begon te vermenigvuldigen, en hem dochters geboren werden.
2. En Gods zonen zagen de dochteren van den mensch aan, dat zij goed waren, en zij namen zich vrouwen van allen, die zij verkozen.
3. En JEHOVAH zeide: niet zal Mijn Geest bij voortduur den mensch berispen, dewijl hij vleesch is; en zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.
4. In die dagen waren er Nephilim in het land, en vooral nadat Gods zonen tot de dochteren van den mensch waren ingegaan, en zij hun gebaar hadden; deze zijn de sterke mannen, die van ouds geweest zijn mannen van name.
5. En JEHOVAH zag, dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos was.
6. En het berouwde JEHOVAH, dat Hij den mensch op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart.
7. En JEHOVAH zeide: Ik zal den mensch, dien Ik geschapen heb, verdelgen van over de aangezichten des aardbodems, van den mensch tot het beest, tot het kruipende dier, en tot den vogel der Hemelen toe, want het berouwt Mij, dat Ik hen gemaakt heb.
8. En Noach vond genade in de ooggen van JEHOVAH.

Inhoud.

554. Er wordt gehandeld over den staat der menschen voor den vloed.

555. Dat bij den mensch, alwaar de Kerk is, begeerten begonnen te heerschen, welke de dochters zijn. Voorts dat zij met hunne begeerten de leerstellingen des geloofs verbonden en zich aldus bevestigden in boosheden en valscheden, hetgeen gezegd is met Gods zonen, die zich vrouwen namen uit de dochteren des menschen. Vers 1, 2.

556. Daar hij aldus geen overblijfselen van het goede en ware had, wordt voorzeggd, dat de mensch anders geformeerd zal worden, opdat hem overblijfselen geworden, welke de honderd en twintig jaren zijn. Vers 3.

557. Zij, die de leerstellingen des geloofs in de begeerten hebben ondergedompeld, en ten gevolge daarvan, alsmede door de eigenliefde, tot de afschuwelijke inbeeldingen kwamen van hunne uitnemendheid boven anderen, zijn de Nephilim. Vers 4.

558. Vandaar geen wil en innerlijke gewaarwording van het goede en ware meer. Vers 5.

559. De Barmhartigheid des Heeren wordt beschreven door het berouwen en het smarten aan het hart, vers 6. Dat zij van dien aard geworden zijn, zoodat hunne begeerten en inbeeldingen hen noodzakelijk moesten verdelgen, vers 7; dat daarom, opdat het menschelijk geslacht gered zou worden, eene nieuwe Kerk zou ontstaan, welke Noach is. Vers 8.

De Innerlijke Zin.

560. Alvorens ik verder mag gaan, zij vermeld, hoedanig het met de Kerk vóór den vloed gesteld was; in het algemeen ging het met haar als met de latere Kerken, zooals met de Joodsche Kerk vóór de Komst des Heeren, en met de Christelijke nà, Zijne Komst: men verbasterde en verkrachtte de erkentnissen van het ware geloof. In het bijzonder, wat den mensch der Kerk vóór den vloed betreft: hij kwam in den loop van den tijd tot afschuwelijke inbeeldingen en dompelde het goede en ware des geloofs onder in schandelijke begeerten, en wel in die mate, dat er nauwelijks eenige overblijfselen bij hem waren; en toen zij van dien aard geworden waren, werden zij als het ware door zichzelf verstikt; want de mensch kan zonder overblijfselen niet leven; het zijn immers, als eerder gezegd, de overblijfselen, waarin het leven is, dat den mensch boven de dieren verheft. Krachtens de overblijfselen of door middel van de overblijfselen door den Heer, kan de mensch als een mensch zijn, weten wat goed en waar is, zich in elk ding verdiepen, bijgevolg denken en redeneeren; want alleen in de overblijfselen is het geestelijke en hemelsche leven gelegen.

561. Maar opdat men wete, wat overblijfselen zijn:

zij zijn niet alleen de goedheden en de waarheden, die de mensch uit het Woord des Heeren van kindsbeen af geleerd heeft en die aldus in zijn geheugen gegrift zijn, maar het zijn ook alle staten daaruit afgeleid, als de staten der onschuld van de vroegste kindsheid af, de staten der liefde jegens de ouders, de broeders, de meesters, de vrienden; de staten der liefde jegens den naaste, alsmede der ontferming jegens de armen en noodduftigen, kortom alle staten van het goede en ware. Deze staten benevens de in het geheugen gegrifte goedheden en waarheden, heeten overblijfselen, welke door den Heer bij den mensch worden bewaard en verborgen gehouden in zijn innerlijken mensch, zonder dat hij er iets hoegenaamd van weet, en ter dege gescheiden van datgene, wat des menschen eigen ik uitmaakt of de boosheden en valscheden. Al deze staten worden door den Heer bij den mensch bewaard, zoodat er ook niet het minste van verloren gaat, hetgeen mij hieruit te weten werd gegeven, dat iedere staat van den mensch, van zijne vroegste kindsheid af tot zijn hoogsten ouderdom toe, in het andere leven niet alleen blijft, maar ook wederkeert, en wel geheel en al zoo, als zij waren toen hij in de wereld leefde; aldus niet alleen de goedheden en waarheden van het geheugen, maar ook al de staten der onschuld en der naastenliefde. En wanneer de staten van het booze en valsche, of van de boosaardigheid en

de fantasie terugkomen, want ook zij blijven en keeren alle weder tot in al hun kleinste bijzonderheden, dan worden door den Heer deze staten door middel van gene verzacht. Hieruit kan blijken, dat de mensch, zoo hij geen overblijfselen had, nooit anders dan in de eeuwige verdoemenis zou kunnen zijn. Zie, wat hiervoren gezegd is, nr. 468.

562. De menschen voor den vloed waren zoo, dat zij op het laatst bijna geen overblijfselen meer hadden, want zij waren van zulk een gemoedsgesteldheid, dat zij zich vervulden met afschuwelijke en verfoeilijke overredingen, met betrekking tot alles wat zich maar aan hen voordeed en in hunne gedachten viel, zoodat zij van die overredingen niet in het minst wilden afwijken en wel voornamelijk uit eigenliefde, in de meening, dat zij als het ware goden waren, en dat al wat zij maar dachten, goddelijk was. Een overreding van dien aard heeft bij geen ander volk daarvoor en daarna bestaan, want zij is doodelijk of verstikkend; vandaar dat zij ook in het andere leven nergens kunnen zijn waar andere geesten verblijf houden; waar tegenwoordig, daar ontnemen zij hun door den invloed van hun allerhardnekkigste overredingen alle vermogen tot denken, behalve nog meer, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

563. Wanneer de mensch door eene dergelijke overreding in beslag is genomen, dan werkt zij als een kleefstof, waaraan de goedheden en waarheden, die tot overblijfselen moesten dienen, blijven kleven, zoodat de overblijfselen niet meer weggeborgen kunnen worden en het weggeborgene niet meer tot nut kan strekken, waarom zij dan ook, toen zij den hoogsten graad dier overreding bereikt hadden, door zichzelf verdelgd werden, en verstikt als door eene overstroming niet ongelijk aan een vloed. Daarom is het, dat hunne verdelging met een vloed vergeleken, en ook volgens den trant der Oudsten door een vloed beschreven werd.

564. Vers. 1. *En het geschiedde, dat de mensch zich op de aangezichten des aardbodems begon te vermenigvuldigen, en hem dochters geboren werden.* Met den mensch wordt hier het menschelijke geslacht van dien tijd aangeduid; met aangezichten des aardbodems dat gansche gebied waar de Kerk was; met dochters hier datgene, wat tot den wil van dien mensch behoorde, bijgevolg de begeerten.

565. Dat mensch hier het menschelijke geslacht van dien tijd beteekent, en wel het booze of verdorvene, kan uit het volgende blijken:

“Niet zal Mijn geest bij voortduur den *mensch* berispen, dewijl hij vleesch is,”

vers 3,

“dat de boosheid *des menschen* op de aarde, en al het gedichtsel der gedachten zijns harten alleenlijk boos was”,

vers 5,

“Ik zal den *mensch*, dien Ik geschapen heb, verdelgen”,

vers 7, en in het volgende hoofdstuk de verzen 21 en 22:

“Alle vleesch dat over de aarde kroop gaf den geest, en alle *mensch* in wiens neusgaten een adem des geestes der levens was”.

Met betrekking tot den mensch is eerder gezegd, dat de Heer Alleen Mensch is, en dat naar Hem ieder hemelsch mensch, of de hemelsche Kerk, mensch wordt genoemd, en vandaar de overigen; voorts ook een ieder, van welk geloof ook, om hem te onderscheiden van het dier. Maar, als gezegd, de mensch is mensch en onderscheiden van het dier eenig en alleen door de overblijfselen, welke des Heeren zijn; ook deswege wordt de mensch mensch genoemd, en omdat hij het is vanwege de overblijfselen welke des Heeren zijn, wordt hij ook door den Heer zoo genoemd, zelfs al is hij de slechtste; want de mensch is geenszins mensch, maar het ergste der dieren, zoo hij zonder overblijfselen is.

566. Dat met aangezichten des aardbodems dat gansche gebied wordt aangeduid waar de Kerk was, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, want in het Woord wordt er streng onderscheid gemaakt tusschen aardbodem en aarde; met aardbodem wordt overal de Kerk aangeduid of iets van de Kerk; vandaar ook de naam van den mensch of Adam, dat is: aardbodem; onder aarde wordt er hier en daar verstaan wat geen Kerk is, of wat niets van de Kerk heeft, zooals in het eerste hoofdstuk alleen de aarde wordt genoemd, omdat er nog geen Kerk was of de mensch nog niet wedergeboren. In het tweede hoofdstuk wordt voor het eerst de aardbodem genoemd, omdat er nu eene Kerk was. Evenzoo hier en in het volgende hoofdstuk, waar gezegd wordt, dat verdelgd zal worden

“al wat bestaat van over de aangezichten des *aardbodems*”

vers 4 en 23, alwaar het beteekent: in het gebied waar de Kerk is; en aldaar ook:

“om zaad levend te maken op de aangezichten der aarde”,

vers 3, alwaar sprake is van de te scheppen Kerk. Evenzoo in het Woord overal, zooals bij Jesaja:

“Jehovah zal zich over Jakob ontfermen, en Hij zal Israël nog verkiezen, en Hij zal hen op hunnen *aardbodem* zetten, en de volken zullen hen aannemen, en in hunne plaats brengen, en het huis Israëls zal hen edelijk bezitten op den *aardbodem* van Jehovah” (14: 1, 2),

alwaar sprake is van de gestichte Kerk; maar waar van geen Kerk sprake is, wordt in ditzelfde hoofdstuk van *aarde* gesproken, vers 9, 12, 16, 20, 21, 25, 26. Bij denzelfde:

“En de *aardbodem* van Jehudah zal Egypte tot een schrik zijn; te dien dage zullen er vijf steden zijn op de *aarde* van Egypte, sprekende de spraak van Kanaän” (19: 17, 18);

hier aardbodem waar de Kerk is, *aarde* waar geen Kerk is. Bij denzelfde:

“Waggelende zal de *aarde* waggelen, gelijk een dronkaard; Jehovah zal bezoeking doen over de heirscharen der hoogte in de hoogte, en over de koningen des *aardbodems* op den *aardbodem*” (24: 20, 21),

desgelijks. Bij Jeremia:

“Om der wille van den *aardbodem* welke gescheurd is, dewijl er geen regen op de *aarde* was, zijn de akkerlieden beschaamd geworden, zij hebben hun hoofd bedekt, want ook de hinde heeft in het *veld* jongen geworpen” (14: 4, 5);

hier staat *aarde* voor het gebied, dat den *aardbodem* omvat, en de *aardbodem* voor het gebied, dat het *veld* omvat. Bij denzelfde:

“Hij heeft het zaad van het huis Israëls aangebracht uit het land van het noorden, en uit al de *landen*, waarhenen Ik ze gedreven heb, en zij zullen wonen op hunnen *aardbodem*” (23: 8);

land en landen, waar geene Kerken zijn; *aardbodem*, waar de Kerk of de ware godsdienst is. Bij denzelfde:

“Ik zal de *overblijfselen* van Jeruzalem overgeven, de overgeblevenen in dit *land*, en die in het *land* van Egypte wonen, en Ik zal hen overgeven tot eene beroering, ten kwade allen koninkrijken der *aarde*, en Ik zal onder hen zenden het zwaard, den honger en de pestilentie, totdat zij verteerd zullen zijn van over den *aardbodem*, dien Ik hun en hunnen vaders gegeven had” (24: 8, 9, 10);

aardbodem voor de leer en den godsdienst daaruit; desgelijks bij denzelfde, hfdst. 25: 5. Bij Ezechiël:

“Ik u vergaderen uit al de *landen*, in dewelke gij verstrooid waart, en gij zult erkennen dat Ik Jehovah ben, als Ik u op den *aardbodem* van Israël teruggebracht zal hebben, in het *land*, waarover Ik Mijne hand opgeheven heb, om hetzelfde uwen vaders te geven” (20: 41, 42);

aardbodem staat voor den innerlijken godsdienst, en wordt *land* genoemd wanneer er geen innerlijke godsdienst is. Bij Maleachi:

“Ik zal om uwentwil den opeter schelden, en hij zal u niet de vrucht des *aardbodems* verderven, en niet onvruchtbaar zal u de wijnstok zijn

in het veld, en alle heidenen zullen u gelukkig noemen, want *gijlieden zult zijn een land* van welbehagen” (3: 11, 12),
alwaar land staat voor het gebied (dus klaarblijkelijk voor den mensch, die land genoemd wordt) dat den aardbodem bevat (dus de Kerk of de leer). Bij Mozes:

“Zingt, gij Heidenen, Zijn volk, Hij zal Zijnen *aardbodem* verzoenen, Zijn volk” (Deut. 32: 43),

klaarblijkelijk voor de Kerk der Heidenen, welke aardbodem wordt genoemd. Bij Jesaja:

“Eer de knaap weet te verwerpen het kwade, en te verkiezen het goede, zal de *aardbodem* verlaten zijn, welken gij versmaadt voor zijn twee koningen” (7: 16),

aangaande de Komst des Heeren; de verlaten aardbodem voor de Kerk, of de ware leer des geloofs. Het is duidelijk, dat vanwege het zaaisel, van aardbodem en veld wordt gesproken, zooals bij Jesaja:

“Hij zal uw zaad waarmede gij den *aardbodem* bezaait, regen geven, de ossen en de ezelveulens die den *aardbodem* bouwen” (30: 23, 24),

en bij Joël:

“Het *veld* is verwoest, en de *aardbodem* treurt, want het koren is verwoest” (1: 10);

waaruit het nu duidelijk is, dat de mensch, die in de Hebreeuwsche taal Adam, van aardbodem, heet, de Kerk beteekent.

567. Die gansche streek wordt een gebied der Kerk genoemd waar diegenen zich bevinden, die onderricht zijn in de leer van het ware geloof, zooals het land Kanaän toen er de Joodsche Kerk was, en zooals Europa, waar thans de Christelijke Kerk is; de landen en streken, welke daarbuiten liggen, zijn geen gebied der Kerk of aangezichten des aardbodems. Waar de Kerk was vóór den vloed, kan men ook opmaken uit de landen, die omgeven waren door de van den hof van Eden uitgaande rivieren, door welke hier en daar in het Woord ook de grenzen van het land Kanaän beschreven worden; voorts uit hetgeen volgt, zooals uit de Nephilim in het land; dat deze in het land Kanaän waren, blijkt uit hetgeen van de zonen van Enak gezegd wordt, namelijk dat zij van de Nephilim waren (Num. 13: 33).

568. Dat de dochters de dingen beteekenen, welke tot den wil van dezen mensch behooren, bijgevolg de begeerten, blijkt uit hetgeen over zonen en dochters gezegd en aangetoond is bij het vierde vers van het vorige hoofdstuk, waar de zonen de waarheden en de dochters de goedheden aanduidden; de dochters of de goedheden behooren tot den wil; maar zooals de mensch is,

zoo is het verstand en zoo de wil, van dien aard derhalve zijn de zonen en dochters; hier is sprake van den verdorven mensch, die geen wil heeft, maar in plaats van den wil louter begeerten, die hij voor den wil houdt, en ook wil noemt; het gezegde richt zich naar de hoedanigheid van het onderwerp; het is eerder aangetoond, dat de mensch, wien dochters worden toegeschreven, de verdorven mensch is. Dat de dochters de dingen beteekenen, die tot den wil behooren, en wanneer er geen wil tot het goede is, de begeerten aanduiden, en dat de zonen de dingen beteekenen die des verstands zijn, en zoo er geen verstand van het ware is, de inbeeldingen aanduiden, komt, omdat het vrouwelijke geslacht van dien aard is, en dusdanig geformeerd, dat de wil of de begeerte het verstand overheerscht; van dien aard is de geheele gesteldheid harer vezels, van dien aard is haar natuur; daarentegen is het mannelijke geslacht aldus geformeerd, dat het verstand of de rede heerscht; van dien aard is ook de gesteldheid hunner vezels, van dien aard is hun natuur; vandaar het huwelijk tusschen beiden, gelijk er een huwelijk is tusschen den wil en het verstand in elk mensch; en aangezien heden ten dage geen wil tot het goede, maar begeerte bestaat, en er zich niettemin iets als verstandelijkheid of redelijkheid kan voordoen, zijn er daarom zoo vele wetten in de Joodsche Kerk gegeven aangaande het voorrecht van den man en de gehoorzaamheid van de vrouw.

569. *Vers 2. En Gods zonen zagen de dochteren van den mensch aan, dat zij goed waren, en zij namen zich vrouwen van allen, die zij verkozen.* Gods zonen beteekenen de leerstellingen des geloofs, de dochteren hier als eerder de begeerten; dat Gods zonen de dochteren van den mensch zagen, dat zij goed waren, en zich vrouwen namen van allen, die zij verkozen, beteekent, dat zij de leerstellingen des geloofs verbonden met begeerten, en wel met alle mogelijke begeerten.

570. Dat Gods zonen de leerstellingen des geloofs aanduiden, blijkt uit de beteekenis der zonen, waarover even te voren, en in het voorgaande hoofdstuk bij het vierde vers, alwaar de zonen de waarheden der Kerk beduiden; de waarheden der Kerk zijn de leerstellingen, welke, op zichzelf beschouwd, waarheden waren, omdat de menschen, waarvan sprake is, ze door overleveringen van de Oudsten hadden, weshalve zij Gods zonen werden genoemd, en ook naar verhouding, omdat de begeerten de dochters van den mensch heeten. Van welken aard die menschen waren, wordt hier beschreven, namelijk dat zij de waarheden der Kerk, welke heilig zijn, in hunne begeerten ondergedompeld en aldus bezoedeld hebben; vandaar ook hebben zij zichzelf met de meeste hardnekkigheid in hunne beginselen gestijfd; hoe

het daarmede gesteld is kan een ieder bij zichzelf en anderen nagaan; zij, die zich het een, of ander wijs maken, bevestigen zich door alles wat zij voor waar houden, zelfs door hetgeen in het Woord des Heeren staat; want wanneer zij aan eenmaal aangenomen en ingeprente beginselen vasthouden, dan leggen zij het er op toe, dat alles mede helpt en hun gelijk geeft, en hoe meer iemand zichzelf lief heeft, des te meer bevestigt hij zich; van dien aard was dit geslacht, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, alwaar ook sprake zal zijn van hunne afschuwelijke overredingen, die, wonderlijk genoeg, van dien aard zijn, dat zij nooit door middel van de redeneeringen mogen invloeien, maar alleen door middel van begeerten, daar zij anders al het redelijke van de aanwezige geesten zouden te niet doen. Hieruit blijkt, wat het beteekent dat

“Gods zonen de dochters van den mensch aanzagen dat zij goed waren,
en zich vrouwen namen van allen, die zij verkozen”,

namelijk dat zij de leerstellingen des geloofs verbonden met begeerten, en wel met alle mogelijke begeerten.

571. Wanneer de mensch van dien aard is, dat hij de waarheden des geloofs in zijne waanzinnige begeerten onderdompelt, dan ontwijdt hij de waarheden, en beneemt zich de overblijfselen, die, hoewel ze blijven bestaan, nochtans niet voor den dag kunnen treden, want niet zoodra komen zij voor den dag, of zij worden door dat wat onheilig is, opnieuw ontwijdt; want de ontwijdingen van het Woord vormen als het ware een verharde huid die tegenhoudt, en die de goedheden en waarheden der overblijfselen opzuigt. Daarom hoede de mensch zich wel voor de ontwijding van het Woord des Heeren, waarin voorzeker de eeuwige waarheden berusten, in welke het leven is, al gelooft hij, die in valsche beginselen verkeert, niet dat het waarheden zijn.

572. Vers 3. *En Jehovah zeide: niet zal Mijn Geest bij voortduur den mensch berispen, dewijl hij vleeschis; en zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.* Daft Jehovah zeide: Mijn Geest zal niet bij voortduur den mensch berispen, beteekent, dat de mensch zich niet langer aldus liet leiden; dewijl hij vleesch is, beteekent, daar hij lichamelijk is geworden; en zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren, beteekent, dat hij overblijfselen des geloofs moest hebben, en is eene voorzegging van de toekomstige Kerk.

573. Dat “Jehovah zeide: Mijn Geest zal niet bij voortduur den mensch berispen”, beteekent, dat de mensch zich niet langer aldus liet leiden, blijkt uit hetgeen voorafgaat en volgt; uit hetgeen voorafgaat, dat zij door de onderdompeling van de leerstellingen of de waarheden des geloofs in de begeerten zoodanig zijn geworden, dat zij niet meer terechtgewezen

konden worden, of weten wat boos is; alle innerlijke gewaarwording van het ware en goede was door zelfoverredingen uitgebluscht, omdat zij alleen voor waar hielden wat met hun zelfoverredingen overeenkwam; — uit wat volgt, namelijk, dat de mensch der Kerd na den vloed anders is geworden; de innerlijke gewaarwording werd bij hem vervangen door het geweten, door middel waarvan hij terechtgewezen kon worden; vandaar duidt de terechtwijzing van den Geest van Jehovah de innerlijke stem aan, de innerlijke gewaarwording of het geweten, en de Geest van Jehovah den invloed van het ware en goede; zooals ook bij Jesaja:

“Ik zal niet eeuwiglijk *twisten*, Ik zal niet geduriglijk verbolgen zijn, want de geest van voor Mij zou overstelpen; en de zielen heb Ik gemaakt” (57: 16).

574. Dat vleesch beteekent, dat de mensch lichamenlijk is geworden, blijkt uit de beteekenis van het vleesch in het Woord, waar het zoowel voor alle menschen in het algemeen, als voor den lichamenlijke in het bijzonder wordt genomen. Voor alle menschen bij Joël:

“Ik zal Mijnen *Geest* uitgieten over alle *vleesch*, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteeren” (2: 28);

vleesch voor den mensch, geest voor den invloed van het ware en goede van den Heer. Bij David:

“Gij hoort het gebed, tot U zal alle *vleesch* komen” (Psalm 65: 3);

voor alle menschen. Bij Jeremia:

“Vervloekt is de man, die op eenen mensch zal vertrouwen en *vleesch* tot zijnen arm zal stellen” (17: 5);

vleesch voor mensch, arm voor macht. Bij Ezechiël:

“Opdat alle *vleesch* wete” (21: 4, 5);

bij Zacharia:

“Zwijg, alle *vleesch*, voor Jehovah” (2: 13),

voor alle menschen. Voor den lichamenlijke in het bijzonder, bij Jesaja:

“De Egyptenaar is mensch, en niet God; en zijn paard *vleesch*, en niet geest” (31: 3);

namelijk dat hun wetenschap lichamenlijk is; paard hier en elders in het Woord voor het redelijke. Bij denzelfde:

“Hij zal ter rechter zijde wijken en hongeren, en hij zal ter linker zijde eten, en zij zullen niet verzadigd worden; een iegelijk zal het *vleesch* zijns arms eten” (9: 19),

voor al het eigene dat nooit anders dan lichamenlijk is. Bij denzelfde:

“Van de ziel af en tot het *vleesch* toe zal Hij verteren” (10: 18),

vleesch voor het lichamelijke. Bij denzelfde:

“De heerlijkheid van Jehovah zal geopenbaard worden, en alle *vleesch* te gelijk zal zien; eene stem zegt: Roept! en hij zegt: Wat zal ik roepen? Al dit *vleesch* is gras” (40: 5, 6),

vleesch voor alle menschen die lichamenlijk zijn. Bij denzelfde:

“In het vuur zal Jehovah rechten, en door Zijn zwaard met alle *vleesch*, en de verslagenen van Jehovah zullen vermenigvuldigd worden” (66: 16),

vuur voor bestraffing der begeerten, zwaard voor bestraffing der valscheden, vleesch voor het lichamenlijke van den mensch. Bij David:

“God gedacht, dat zij *vleesch* waren, een wind, die henegaat, om niet weder te keeren” (Psalm 78: 39),

aangaande het volk hetwelk in de woestijn vleesch verlangde, dat het lichamenlijke was; hun verlangen naar vleesch beeldde uit, dat zij alleen het lichamenlijke begeerden; Num. 11: 32, 33, 34.

575. Dat de dagen des menschen zullen zijn honderd en twintig jaren, beteekent, dat hij overblijfselen des geloofs moest hebben; in het vorige hoofdstuk werd bij vers 3 en 4 gezegd, dat dagen en jaren tijden en staten beteekenen, en dat de Oudsten door verschillend samengestelde getallen de staten en de veranderingen in de staten der Kerk hadden aangeduid; maar hoedanig de berekening hunner kerkelijke staten was, behoort tot de verloren gegane dingen. Hier komen eveneens getallen van jaren voor, waarvan men nooit de beteekenis kan weten, zoo men niet weet, wat in elk getal afzonderlijk van 1 tot 12 en verder verborgen is; het komt duidelijk uit, dat zij iets anders en een verborgenheid bevatten, want dat zij honderd en twintig jaren leven zouden, staat in geen verband met wat in het vers voorafgaat; ook leefden zij nadien niet 120 jaren, hetgeen blijkt bij hen, die na den vloed leefden, hfdst. 11, bij Schem, die, nadat hij Arphachsad had gewonnen, 500 jaren leefde; Arphachsad, na Schelach gewonnen te hebben, 403 jaren; Schelach na Eber gewonnen te hebben, eveneens 403 jaren; Eber, na Peleg gewonnen te hebben, 430 jaren; Noach na den vloed 350 jaren, hfdst. 9: 28, en zoo voort. Wat echter het getal 120 inhoudt, valt reeds uit de tien en de twaalf op te maken, uit welker vermenigvuldiging het is samengesteld, namelijk dat het de overblijfselen des geloofs beteekent; het getal tien in het Woord, alsmede de tienden, beteekenen en beelden uit de overblijfselen, welke in den innerlijken mensch door den Heer bewaard worden en heilig zijn, daar zij van den Heer Alleen zijn. Het getal twaalf beteekent het geloof, of alle dingen, die tot het

geloof behooren in één begrip; het nu hieruit samengestelde getal beteekent de overblijfselen des geloofs.

576. Dat het getal *tien* de overblijfselen beteekent, evenals de *tienden*, kan uit de volgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“Vele huizen zullen tot verwoesting worden, de groote en de schoone, zonder inwoner, want *tien* bunderen wijngaards zullen een eenig bath geven, en een homer zaads zal eene efa geven” (5: 9, 10),

aangaande de verwoesting van het geestelijke en het hemelsche; “tien bunderen wijngaards zullen een bath geven”, wil zeggen dat de overblijfselen van het geestelijke er zoo weinige zullen zijn; een homer zaads zal eene efa geven, dat de overblijfselen van het hemelsche er zoo weinige zullen zijn. Bid denzelfde:

“En de verlating zal groot weren in het midden des lands, en nog een *tiende deel* zal daarin zijn, en zal bekeerd worden, en nochtans zal het ter uitroeiing zijn” (6: 12, 13);

midden des lands voor den innerlijken mensch; het tiende deel voor zoo weinige overblijfselen. Bij Ezechiël:

“Eene waag der gerechtigheid, en eene efa der gerechtigheid, en een bath der gerechtigheid zult gijlieden hebben; eene efa en een bath zullen van eenerlei mate zijn, dat een bath het *tiende deel* van een chomer houde, en eene efa het *tiende deel* van een chomer; de mate daarvan zal zijn naar den chomer, en aangaande de inzetting van olie, een bath olie, het *tiende deel* van een bath uit een kor, een chomer van *tien* bath, want *tien* bath zijn een chomer” (45: 10, 11, 14).

Hier wordt onder den vorm van maten over de heilige dingen van Jehovah gehandeld, waarmede de soorten dier heilige dingen worden aangeduid; door tien hier de overblijfselen van het hemelsche, en van het geestelijke dat hieruit voortvloeit, want wat voor zin zouden zoo vele door getallen bepaalde maten hebben, zooals in dit hoofdstuk en in het voorafgaande bij dezen Profet, alwaar van het Bemelsche Jeruzalem en van den nieuwen Tempel sprake is, en bij andere Profeten, voorts ook bij de verschillende gebruiken der Joodsche Kerd, zoo zij geen heilige verborgenheden inhielden? Bij Amos:

“De maagd Israëls is gevallen, zij zal niet weder opstaan; zoo zeide de Heer Jehovih; De stad, die uitgaat met *duizend*, zal *honderd* tot *overblijfselen* maken, en die uitgaat met *honderd*, zal *tien* tot *overblijfselen* maken, voor het huis Israëls” (5: 2, 3),

alwaar de overblijfselen genoemd worden, waarvan niet dan het kleinste deel zou overblijven, want slechts het tiende deel of de overblijfselen der overblijfselen. Bij denzelfde:

“Ik haat Jakobs hoovaardij en zijne paleizen, en Ik zal de stad en hare volheid toesluiten, en het zal genchieden, zoo er *tien* mannen in eenig huis zullen *overgelaten* zijn, dat zij sterven zullen” (6: 8, 9),

voor de overblijfselen die er nauwelijks zullen zijn. Bij Mozes:

“Geen Ammoniet, noch Moabiet zal in de vergadering van Tehovah komen, zelfs hun *tiende* geslacht zal in de vergadering van Jehovah niet komen tot in eeuwigheid” (Deut. 23: 3).

Ammoniet en Moabiet voor de ontwijding van het hemelsche en geestelijke des geloofs, van welker overblijfselen eerder sprake was. Dat de tienden de overblijfselen uitbeelden, blijkt hieruit; dienaangaande heet het bij Maleachi aldus:

“Brenge al de *tienden* in het schathuis, opdat er buit zij in Mijn huis, en dat men Mij beproeve daarin, of Ik u niet zal ependoen de sluizen des hemels, en u zegen afgieten” (3: 10);

opdat er buit zij in Mijn huis, staat voor de overblijfselen in den innerlijken mensch, welke met buit vergeleken worden, omdat zij als het ware verstolen worden ingeplant te midden van zooveel boosheden en valschheden, en door deze overblijfselen komt alle zegen. Dat uit de overblijfselen, welke in den innerlijken mensch zijn, alle naastenliefde van den mensch voortkomt, was ook in de Joodsche Kerk daarmede uitgebeeld, dat men, na de tienden gegeven te hebben, ook geven zou aan den Leviet, aan den vreemdeling, aan den wees en aan de weduwe, Deut. 26: 12 en verder. Daar de overblijfselen van den Heer Alleen zijn, werden de *tienden* de heiligheid van Jehovah genoemd, waarover aldus bij Mozes:

“Alle *tienden* des lands, van het zaad der aarde, van de vrucht des booms, zijn Jehovah, zij zijn de heiligheid van Jehovah; al de *tienden* van het groot en van het klein vee, alles wat onder de roede (van den herder) doorgaat, het *tiende* zal heiligheid van Jehovah zijn” (Lev. 27: 30, 32).

Dat de *Dekaloog* uit Tien Geboden of Tien Woorden bestond, en dat Jehovah ze op tafelen schreef (Deut. 10: 4), beteekent de overblijfselen, en dat zij geschreven waren met de hand van Jehovah, beteekent, dat de overblijfselen van den Heer alleen zijn; door de tafelen is uitgebeeld, dat zij zich in den innerlijken mensch bevinden.

577. Dat twaalf het geloof aanduidt, of de dingen, die tot de liefde behooren en van daaruit tot het geloof, in één begrip, valt eveneens herhaaldelijk in het Woord vast te stellen, zoowel uit de twaalf zonen van Jakob en hun namen, als uit de twaalf stammen van Israël, en uit de twaalf discipelen des Heeren; maar hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, voornamelijk in de hoofdstukken 29 en 30 van Genesis.

578. Reeds uit deze getallen alleen kan men zien, wat het Woord den Heeren in zijn schoot en in zijne diepten bevat, welke verborgen geheimenissen, die zich nergens aan het bloote oog vertoonen; dergelijke zijn er trouwens overal; evenzoo in ieder woord.

579. Dat hij deze menschen vóór den vloed, van wie hier sprake is, weinige, ja bijna geen overblijfselen waren, zal blijken uit wat, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende over hen gezegd zal worden; en daar de overblijfselen bij hen niet bewaard konden worden, wordt hier met betrekking tot de nieuwe Kerk, genaamd Noach, voorzeggd, dat zij overblijfselen zal hebben, waaromtrent eveneens, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

580. Bers 4. *In die dagen waren er Nephilim in het land, en vooral nadat Gods zonen tot de dochteren van den mensch waren ingegaan, en zij hun gebaard hadden; deze zijn de sterke mannen, die van ouds geweest zijn mannen van name.* Met Nephilim worden aangeduid zij, die door de zelfoverreding van hun verhevenheid en voortreffelijkheid al het heilige en alle waarheden te niet doen; vooral nadat Gods zonen tot de dochteren van den mensch waren ingegaan, en zij hun gebaard hadden, beteekent: toen zij de leerstellingen des geloofs in hunne begeerten hadden ondergedompeld, en drogredenen uitgesponnen; sterke mannen heeten zij vanwege de eigenliefde; van ouds mannen van name, heteekent, dat er eerder ook al van dezulken geweest waren.

581. Dat met de Nephilim zij worden aangeduid, die door de zelfoverreding van hun verhevenheid en voortreffelijkheid al het heilige en ware te niet deden, blijkt uit wat voorafgaat en vlak daarop volgt, namelijk, dat zij de leerstellingen des geloofs in hunne begeerten onderdompelden, wat daarmede wordt aangeduid, dat Gods zonen tot de dochteren van den mensch inginsen, en hier, dat zij hun gebaard hadden. De hooge dunk van zichzelf en van hunne inbeeldingen groeit ook met de menigte der dingen, die zich daarbij aansluiten, zoodat hij ten slotte eene onuitroeibare overreding wordt; en wanneer de leerstellingen des geloofs er mede worden verbonden, dan doen zij door de bij zichzelf ingestampte heginselen al het heilige en ware te

niet, en worden Nephilim. Dit geslacht, hetwelk vóór den vloed leefde, is, als gezegd, van dien aard, dat het met zijne allerafschuwelijkste fantasieën, die als een giftige en verstikkende sfeer van hen uitgaan, onverschillig welken geest dermate afstompt en verstikt, dat deze niets meer weet te denken, zoodat het hem toedunkt, half dood te zijn; en zoo de Heer, door Zijne Komst in de wereld, de geestenwereld niet van zulk een giftig geslacht had bevrijd, dan had daar geen geest kunnen wonen, en op deze wijze ware het menschenlijke geslacht, dat door den Heer door middel van de geesten wordt geregeerd, te gronde gegaan; daarom worden deze Nephilim nu in de hel gehouden als onder een in nevelen gehulde en ondoordringbare rots, onder den hiel van den linker voet, en ze durven geen kik geven om zich weer te verheffen; op deze wijze is de wereld der geesten van deze allergevaarlijkste bende verlost; over deze bende en haar hoogst vergiftige sfeer van overredingen zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, afzonderlijk gesproken worden. Dezen zijn het, die Nephilim worden gomoemd, en al het heilige en ware te niet doen. In het Woord wordt ook melding van hen gemaakt, maar hun nakomelingen zijn Enakim en Rephaïm genoemd; dat zij Enakim heeten blijkt bij Mozes:

“De verspieters van het land Kanaän zeiden: Wij hebben daar *Nephilim* gezien, de zonen Enaks van de Nephilim, en wij waren als sprinkhanen in onze oogen, en alzoo waren wij ook in hunne oogen” (Num. 13: 33);

dat zij Rephaïm heeten, blijkt eveneens bij Mozes:

“De Emim woonden te voren in het land Moab, een groot, en menigvuldig, en lang volk, gelijk de *Enakim*; zij werden ook voor *Rephaïm* gehouden, als de *Enakim*, en de Moabieten noemden hen Emim” (Deut. 2: 10, 11).

De Nephilim worden verder niet meer vermeld, maar wel de Rephaïm, die bij de Profeten juist zoo beschreven worden als hier gezegd is; zoo bij Jesaja:

“De hel van onderen was beroerd om uwentwil, om u te gemoet te gaan, zij wekte o uwentwil de *Rephaïm*” (14: 9);

er is sprake van de hel, waar dezulken zijn. Bij denzelfde:

“De dooden zullen niet leven, de *Rephaïm* niet opstaan, daarom hebt Gij hen bezocht, en hebt hen verdelgd, en Gij hebt al hunne gedachtenis doen vergaan” (26: 14),

alwaar ook sprake is van hun hel, waaruit zij niet meer zullen opstaan. En bij denzelfde:

“Uwe dooden zullen leven, mijn lijk, zij zullen opstaan; waakt op en zingt, gij die in het stof woont, want uw dauw zal zijn een dauw der moeskruiden; maar het land der *Rephaïm* zult gij verstooten” (26: 19); het land der *Rephaïm* is de hel, waarvan sprake is. Bij David:

“Zult Gij wonder doen aan de dooden? zullen de *Rephaïm* opstaan, zullen zij U bekennen?” (Psalm 88: 11),

dengelijks aangaande hun hel, en dat zij niet meer kunnen opstaan, en de sfeer der geestenwereld verontrusten met de allerafschuwelijkste vergiften hunner overredingen. Maar er is door den Heer in voorzien, dat het menschelijke geslacht niet meer van zulke afgrijselijke fantasieëden en orredingen doortrokken wordt. Zij, die vóór den vloed leefden, waren van zulk eene natuur en van zulk een karakter, dat zij daarvan doortrokken konden worden om eene nog aan niemand bekende oorzaak; hierover eveneens, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

582. Dat de woorden “nadat Gods zonen tot de dochteren van den mensch waren ingegaan, en zij hun gebaard hadden” beteekenen, dat zij, toen zij de leerstellingen des geloofs in hunne begeerten hadden ondergedompeld, *Nephilim* werden, blijkt uit hetgeen kort te voren bij het tweede vers is gezegd en aangetoond, namelijk dat Gods zonen de leerstellingen des geloofs aanduiden, en de dochters de begeerten; wat daaruit geboren wordt kan niet anders zijn dan een te niet doen en ontwijden van het heilige des geloofs; immers, de begeerten des menschen, welke tot de eigenliefde en wereldliefde behooren, druischen geheel en al in tegen al het heilige en ware, en bij den mensch hebben de begeerten de overhand; vandaar dat wanneer het heilige en ware, dat men als zoodanig erkend heeft, in de begeerten wordt ondergedompeld, het met den mensch gedaan is, want de begeerten kunnen niet uitgeroeid en opgelost worden; zij kleven aan iedere voorstelling vast, en het zijn de voorstellingen, die zich aan allen in het andere leven wederkeerig mededeelen; zoodra, dan ook eene voorstelling van het heilige en ware wordt voortgebracht, voegt het onheilige en valsche zich daaraan toe, hetgeen terstond en onmiddellijk wordt waargenomen; vandaar moeten dezulken wel noodwendig afgescheiden en in de hel geworpen worden.

583. Dat de *Nephilim* sterke mannen zijn genoemd vanwege de eigenliefde, blijkt hier en daar ook in het Woord, waar dezulken sterken heeten, zooals bij Jeremia:

“De *sterken* van Babel hebben opgehouden te strijden, zij zijn gebleven in de vestingen, hunne *sterkte* is bezwaken, zij zijn tot wijven geworden” (51: 30),

alwaar de sterken van Babel ook voor hen staan, die met eigenliefde zijn vervuld. Bij denzelfde:

“Het zwaard tegen de leugenaars, en zij zullen zot worden, het zwaard tegen hare *sterken*, en zij zullen versagen” (50: 36).

Bij denzelfde:

“Ik zag hen versaagd zich achterwaarts wendend; hunne *sterken* zijn verslagen, en namen de vlucht, en zagen niet om; er is schrik van rondom; de snelle zal niet ontvlieden, en niet ontkomen de *sterke*; stijgt op de paarden en raast met de wagens, laat de *sterken* uittrekken, die van Kusch, van Puth, de Lydiërs” (46: 5, 6, 9);

er in hier sprake van de overreding door spitsvondigheden. Bij denzelfde:

“Hoe zegt gij: Wij zijn *sterken*, en dappere mannen ten strijde; Moab is verwoest” (48: 14, 15).

Bij denzelfde:

“De stad in gewonnen, en de vestingen, zij zijn ingenomen; en het hart der *sterken* van Moab is te dien dage geworden als het hart eener vrouw, die in nood is” (48: 41);

evenzoo het hart van Edoms *sterken* (49: 22). Bij denzelfde:

“Jehovah heeft Jakob vrijgekocht, en Hij heeft hem verlost uit de hand desgenen, die *sterker* was dan hij” (31: 11),

waar de sterken door een ander woord zijn aangeduid. Dat de Enakim, die van de Nephilim afstammen, sterken genoemd zijn, blijkt bij Mozes:

“Gij gaat heden over de Jordaan, dat gij inkomt om volken te bezitten, die grooter en sterker zijn dan gij, steden, die groot en tot in den hemel gesterkt zijn, een groot en lang volk, zonen der *Enakim*, die gij kent, en van welke gij gehoord hebt: *Wie zal bestaan voor de zonen Enaks?*” (Deut. 9: 1, 2).

584. Vers 5. *En Jehovah zag, dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde, en al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos was.* Dat God zag, dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde, beteekent, dat de wil tot het goede begon te verdwijnen; al het gedichtsel der gedachten des harten te allen dage alleenlijk boos, beteekent, dat er geen innerlijke gewaarwording van het ware en goede meer bestond.

585. Dat door de menigvuldig geworden boosheid des menschen op de aarde wordt aangeduid, dat de wil tot het goede ophield te bestaan, blijkt uit het voorgaande, namelijk dat er geen wil meer was, maar alleen begeerte; voorts uit de beteekenis van den mensch op de aarde. De aarde, in den letterlijken zin, is de plaats waar de mensch is; in den innerlijken zin, waar de liefde is; en

daar de liefde tot den wil of tot de begeerte behoort, zoo wordt de aarde voor den wil des menschen zelf genomen, want de mensch is mensch krachtens zijn willen, en niet zoozeer krachtens zijn weten en verstaan, daar het weten en verstaan uit zijn wil voortvloeit; al wat niet uit zijn wil voortvloeit, dat wil hij niet weten, noch verstaan; ja zelfs, wanneer hij anders spreekt en handelt dan hij wil, is er toch iets van een wil, buiten zijn spreken en handelen om, dat hem regeert. Dat het land Kanaän of het heilige land voor de liefde, en aldus voor den wil van den hemelschen mensch genomen wordt, kan door vele plaatsen in het Woord bevestigd worden; desgelijks, dat de landen der rerschillende heidensche volken hunne liefden aanduiden, welke in het algemeen de eigenliefde en de liefde tot de wereld zijn; daar dit echter zoo vaak voorkomt, zij er hier ter plaatse niet bij stilgestaan. Hieruit blijkt, dat de boosheid des menschen op de aarde zijn natuurlijk booze beteekent, dat tot den wil behoort; en het wordt vermenigvuldigd geheeten, daar het bij allen nog niet zoo verkeerd was of zij wilden anderen wel, zij het om hun zelfswil; dat het echter geheel en al verdorven is geworden, duidt het gedichtsel der gedachten des harten aan.

586. Het gedichtsel der gedachten des harten te allen dage alleenlijk boos, beteekent, dat er geene innerlijke gewaarwording van het goede en ware meer bestond, omdat zij, als gezegd en aangetoond, de leerstellingen des geloofs hadden ondergedompeld in hunne schandelijke begeerten; toen dat gebeurde, ging alle innerlijke gewaarwording te loor, en in de plaats van de gewaarwording kwam afgrijselijke overreding of de hardnekkigste en doodelijkste verbeelding, welke ook de oorzaak hunner verdelging en verstikking was; deze doodelijke overreding wordt hier aangeduid door het gedichtsel der gedachten des harten; daarentegen beteekent gedichtsel des harten, zonder het woord “der gedachten”, het booze der eigenliefde of der begeerten, zooals in het volgende achtste hoofdstuk, vers 21, alwaar Jehovah, nadat Noach brandofferen geofferd had, zeide:

“Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om des menschen wil, want het *gedichtsel des harten* van den mensch is boos van zijne, jeugd aan”.

Gedichtsel is, wat de mensch bij zichzelf verzint, en wat hij zich wijs maakt; zooals bij Habakuk:

“Wat baat het gesneden beeld, dat zijn *formeerder* het gesneden heeft, het gegoten beeld, en wie leugen leert, dat de *formeerder* op zijn *formersel* vertrouwt, om stomme afgoden te maken?” (2: 18);

gesneden beeld beteekent valsche overtuigingen uit de ontvangen en bij zichzelf uitgebroede beginselen; een formeerder is hij, die zichzelf overreedt, en hem wordt het formeersel [of gedichtsel] toegeschreven. Bij Jesaja:

“Ulieder verkeerdheid! zal dan als leem de pottenbakker geacht worden, dat het maaksel zeide van zijnen maker: Hij heeft mij niet gemaakt, en zal het *geformeerde* tot zijnen *formeerder* zeggen: Hij heeft het niet verstaan” (29: 16);

het geformeerde hier voor het denken uit het eigen ik en vandaar de overreding in het valsche. Gedichtsel in het algemeen is wat de mensch uit het hart of den wil verdicht, alsmede uit het denken of de zelfoverreding, zooals bij David:

“Jehovah weet ons *gedichtsel*, indachtig, dat wij stof zijn” (Psalm 103: 14).

Bij Mozes:

“Ik weet zijn *gedichtsel*, dat hij heden maakt, aler Ik hem inbreng in het land” (Deut. 31: 21).

586. Vers 6. *En het berouwde Jehovah, dat Hij den mensch op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart.* Dat het Hem berouwde, beteekent de Barmhartigheid; dat het Hem smartte aan het hart, desgelijks; berouwen heeft betrekking op de wijsheid; smarten aan het hart, op de liefde.

587. Dat de Barmhartigheid is aangeduid door

“en het berouwde Jehovah, dat Hij den mensch op de aarde gemaakt had”

en desgelijks door

“het smartte Hem aan Zijn hart”,

blijkt hieruit, dat het Jehovah nooit berouwt, daar Hij alles en elke bijzonderheid van eeuwigheid af voorziet; en toen Hij den mensch maakte, dat is: opnieuw schiep, en volmaakte, zoodat hij hemelsch werd, voorzag Hij, dat de mensch in den loop der tijden zoo zou worden; en daar Hij het voorzag, dat hij zoo zou worden, kon het Hem niet berouwen; wat duidelijk uitkomt bij Samuël; Samuël zeide:

“De Onoverwinnelijke Israëls liegt niet, en het *berouwt* Hem niet, want Hij is geen mensch, dat Hem iets *berouwen* zou” (1 Samuël 15: 29);

en bij Mozes:

“God is geen man, dat Hij liegen zou, noch eens menschen zoon, dat het Hem *berouwen* zou! zou Hij het zeggen en niet doen? of spreken, en niet bestendig maken?” (Num. 23: 19);

maar berouwen beteekent zich erbarmen. De Barmhartigheid van Jehovah of van den Heer omvat in het algemeen en in het bijzonder alles wat door den

Heer wordt gedaan voor het menschelijk geslacht, dat van dien aard is, dat Hij zich daarover erbarmt, en wel over een ieder, al naar diens staat; zoo erbarmt Hij zich over den toestand van hem, tegen wien Hij bestraffing toelaat, en Hij erbarmt zich over hem, wien Hij het goede te genieten geeft. Het behoort tot de Barmhartigheid, te straffen, want zij keert al het kwade der straf ten goede; en het behoort tot de Barmhartigheid, het goede te genieten te geven, daar niemand iets goeds verdient; want het gansche menschelijke geslacht is boos, en uit zichzelf stort een ieder zich in de hel; vandaar is het Barmhartigheid, dat hij daaraan ontrukkt wordt; en het is niets anders dan Barmhartigheid, daar Hij niemand noodig heeft. Barmhartigheid heet zij daarom, wijl zij den mensch uit ellenden en uit de hel optrekt, dus met betrekking tot het menschelijke geslacht, dat in dien staat verkeert, en zij is eene werking der liefde jegens allen, daar zij van dien aard zijn.

588. Maar er wordt van den Heer gezegd, dat het Hem berouwt en smart aan het hart, omdat zulks met alle menschelijke barmhartigheid lijkt te strooken, vandaar dat hier, als vaak elders in het Woord, naar den schijn is gesproken. Wat de Barmhartigheid des Heeren is, kan niemand weten, daar zij alle verstand des menschen oneindig te boven gaat; maar wat de barmhartigheid van den mensch is, weet de mensch, en dit is berouwen en smarten; en indien nu de mensch niet eene voorstelling van de Barmhartigheid erlangt uit eene andere neiging, waarvan hij den aard kent, kan hij er geenszins iets bij denken, bijgevolg niet van leeren. Dit is de reden, waarom zoo vaak menschelijke eigenschappen aan Jehovah of den Heer worden toegeschreven, zoo bijvoorbeeld, dat Jehovah of de Heer straft, in verzoeking leidt, verderft, toorn, terwijl Hij toch nooit iemand straft, nooit iemand in verzoeking leidt, nooit iemand verderft en nooit toorn. Wanneer daarom den Heer zulks niettemin wordt toegeschreven, volgt daaruit, dat Hem ook berouw en smart wordt toegeschreven, want het toeschrijven van het eene volgt uit het toeschrijven van het andere, zooals duidelijk blijkt uit de navolgende plaatsen in het Woord; bij Ezechiël:

“Mijn *toorn* zal volbracht worden, Ik zal Mijne *grimmigheid* doen rusten, en het zal Mij *berouwen*” (5: 13);

daar Hem hier toorn en grimmigheid wordt toegeschreven, wordt Hem ook berouw toegeschreven. Bij Zacharia:

“Gelijk als Ik ge-dacht heb *kwaad* te doen, toen Mij uwe vaderen *vertoorn*den, zeide Jehovah Zebaoth, en het heeft Mij niet *berouwd*; alzoo, omgekeerd, zal Ik in deze dagen denken goed te doen aan Jeruzalem, en aan het huis van Jehudah” (8: 14, 15),

alwaar gezegd wordt, dat Jehovah gedacht heeft kwaad te doen, terwijl Hij er toch nooit aan denkt iemand kwaad te doen, maar goed aan allen en aan een ieder. Bij Mozes, toen hij smeekte voor de aangezichten van Jehovah:

“Keer af van de *grimmigheid* Uws *toorns*, en laat het U over het kwaad Uws volks *berouwen!* En het *berouwde* Jehovah over het *kwaad, hetwelk* Hij gesproken had Zijn volk *te doen*” (Exod. 32: 12, 14);

ook hier wordt aan Jehovah grimmigheid des toorns en bijgevolg berouw toegeschreven. Bij Jonas zegt de Koning van Ninive:

“Wie weet, God mocht zich wenden en *berouw* hebben, dat Hij zich wenden mocht van de *hittigheid* Zijns *toorns*, en wij niet vergingen” (3: 9),

waar Hem desgelijks berouw wordt toegeschreven, want ook toorn. Bij Hosea:

“Omgekeerd is over Mij Mijn *hart*, al Mijn *berouw* is te zamen ontstoken, Ik zal de *grimmigheid* Mijns *toorns* niet uitvoeren” (11: 8, 9);

desgelijks wordt daar van het hart gezegd, dat al het berouw is ontstoken, zooals hier, dat het Hem smartte aan het hart; al het berouw klaarblijkelijk voor veel Barmhartigheid. Evenzoo bij Joël:

“Bekeert u tot Jehovah, uwen God, want Hij is genadig en *barmhartig*, lankmoedig en van veel *barmhartigheid*, en *berouw* hebbende over het kwade” (2: 13),

alwaar ook duidelijk blijkt, dat het berouw Barmhartigheid beteekent. Bij Jeremia:

“Misschien zullen zij hooren, en zich bekeeren, een iegelijk van zijnen bomen weg, en Ik zou *berouw* hebben over het kwaad” (26: 3),

voor zich erbarmen. Bij denzelfde:

“Indien datzelve volk zich van zijne boosheid bekeert, zoo zal Ik *berouw* hebben over het kwaad” (18: 8);

hier staat berouwen eveneens voor zich erbarmen, zoo zij zich bekeerden; want de mensch is het, die de Barmhartigheid des Heeren van zich afwendt, en nooit wendt de Heer zich van den mensch af.

589. Hieruit en uit zeer vele andere plaatsen in het Woord kan gezien worden, dat er gesproken is naar den schijn bij den mensch; wie daarom met den schijn, waarnaar in het Woord gesproken is, valsche beginselen zou willen staven, zou zich op talloze plaatsen kunnen beroepen; maar iets anders is het valsche beginselen met het Woord te staven, en iets anders eenvoudig te gelooven wat in het Woord staat. Wie valsche beginselen bevestigt, begint met eerst een beginsel aan te nemen, waarvan hij geenszins wil afwijken, of maar in het minst iets van wil prijsgeven, doch hij rakelt en stapelt argumenten

bijeen, overal vandaan, zoo ook uit het Woord, totdat hij zich dermate heeft overreed, dat het hem niet meer mogelijk is, het ware te zien. Wie daarentegen eenvoudig of met eenvoudig hart gelooft, begint niet met al bij voorbaat beginselen aan te nemen, maar denkt, dat alleen al omdat de Heer het zoo gezegd heeft, het waar moet zijn; en wanneer hij daarin wordt onderricht hoe hij het moet verstaan uit andere uitspraken des Woords, heeft hij daar vrede mede en verblijdt zich in zijn hart; ja, wie in zijn eenvoud gelooft, dat de Heer toorn, straft, berouw heeft, dat het Hem smart, en de mensch dus het booze behoort te schuwen en het goede te doen, hem schaadt zulks geenszins, want op deze wijze gelooft hij tevens, dat de Heer alles tot in bijzonderheden ziet, en wanneer hij in zulk een geloof is, dan wordt hij omtrent het overige later, in het andere leven, zoo niet eerder, ingelicht; anders dan diegenen, die met vooropgezette beginselen zichzelf overtuigen, onder de inwerking van de schandelijke eigenliefde of de liefde tot de wereld.

590. Dat berouw hebben op de wijsheid betrekking heeft, en smarten aan het hart op de liefde, kan niet voor het menschelijke bevattingsvermogen duidelijk gemaakt worden, slechts alleen naar datgene wat bij den mensch is, bijgevolg door den schijn; elke denkvoorstelling bij den mensch heeft iets van het verstand en van den wil, of van zijne gedachte en van zijne liefde; eene voorstelling, welke niet iets aan zijn wil of aan Zijne liefde ontleent, is geene voorstelling, want het is geenszins mogelijk, op eene andere wijze te denken. Er bestaat een zeker voortdurend en onverbrekkelijk huwelijk tusschen de gedachte en den wil, derhalve is al wat tot den wil of tot de liefde van den mensch behoort met of aan de denkvoorstellingen verbonden; uit dit wat bij den mensch is, blijkt, dat men als het ware kan weten of veeleer zich eenigermate eene voorstelling daarvan kan vormen, wat de Barmhartigheid des Heeren inhoudt, namelijk de wijsheid en de liefde. Zoo staan er bij de Profeten, voornamelijk bij Jesaja, bijna overal twee uitdrukkingen voor elk ding, de eene bevat het geestelijke, de andere het hemelsche. Het geestelijke der Barmhartigheid des Heeren is de wijsheid, het hemelsche de liefde.

591. *Vers 7. En Jehovah zeide: Ik zal den mensch, dien Ik geschapen heb, verdelgen van over de aangezichten des aardbodems, van den mensch tot het beest, tot het kruipende dier, en tot den vogel der hemelen toe, want het berouwt Mij, dat Ik hen gemaakt heb.* Jehovah zeide: Ik zal den mensch verdelgen, beteekent dat de mensch zichzelf zal vernietigen; dien Ik geschapen heb van over de aangezichten des aardbodems, duidt den mensch van het nageslacht der Oudste Kerk aan; van den mensch tot het beest, en tot het kruipende dier, wil zeggen, dat al wat tot den wil behoort, hem zal vernietigen; tot den vogel der

hemelen toe, beteekent al wat tot het verstand of de gedachte behoort; want het berouwt Mij, dat Ik hen gemaakt heb, beteekent, als eerder, de erbarming. **592.** Dat Jehovah zeide: Ik zal den mensch verdelgen, beteekent, dat de mensch zichzelf zal vernietigen, blijkt uit wat eerder gezegd is, namelijk, dat het aan Jehovah of den Heer wordt toegeschreven, dat Hij straft, verzoekt, kwaad doet, verdelgt of doodt en vervloekt, zoo bij voorbeeld, dat Jehovah Er, den eerstgeborene van Jehudah, heeft gedood, en Onan, den anderen zoon van Jehudah (Gen. 38: 7, 10); dat Jehovah alle eerstgeborenen van Egypte sloeg (Exod. 12: 12, 29); zoo bij Jeremia:

“Die Ik *verslagen* heb in Mijnen *toorn*, en in Mijne *grimmigheid*” (33: 5).

Bij David:

“Hij zond onder hen de *grimmigheid* Zijns *toorns*, *heftigen toorn*, en *woede*, en *benauwdheid*, met *uitzending der booze engelen*” (Psalm 78: 49).

Bij Amos:

“Zal er een *kwaad* in de stad zijn, dat Jehovah niet gedaan heeft?” (3: 6).

Bij Johannes:

“Zeven gouden fiolen, *vol van den toorn* Gods, die in alle eeuwigheid leeft” (Openb. 15: 1, 7; hfdst. 16: 1).

Dit alles wordt Jehovah toegeschreven, ofschoon juist het tegendeel het geval is; dat het Hem wordt toegeschreven, vloeit voort uit de eerder aangegeven reden; voorts wordt het ook gedaan, opdat men eerst een heel algemeene voorstelling daarvan ontvange, dat de Heer alles tot in bijzonderheden regeert en beschikt, maar dan later erkenne, dat er niets kwaads van den Heer komt, zooveel te minder nog dat Hij doodt, doch dat het de mensch is die zichzelf het kwade aandoet, zichzelf verderft en doodt, hoewel het niet de mensch is, maar de booze geesten het zijn, die hem aanzetten en leiden; nochtans is het de mensch, daar hij niet anders gelooft dan dat hij het zelf is. Zoo komt het nu, dat hier van Jehovah wordt gezegd, dat Hij den mensch zal verdelgen, terwijl het toch de mensch was die zichzelf verdelgde en vernietigde. Hoe het hiermede gesteld is, kan men het beste zien aan hen, die in het andere leven in foltering en in de hel zijn: zij jammeren voortdurend en schrijven aan den Heer al het kwade van hun straf toe; zoo is het ook met de booze geesten in de wereld der booze geesten, die er hun vermaak, ja, hun grootste vermaak in stellen, anderen pijn te doen en te straffen; zij, die gepijnigd en gestraft worden, meenen, dat het van den Heer komt, maar het werd hun gezegd en aangetoond, dat van den Heer niet het minste kwaad komt, doch

dat zij zichzelf het kwade aandoen; want er heerscht in het andere leven zulk een staat en zulk een evenwicht tusschen alle dingen, dat het booze wederom terugvalt op hem, die het booze doet, en wordt tot het booze der straf, en dat dit wel noodwendig moet bestaan. Hiervan wordt gezegd, dat het wordt toegelaten ter wille van de verbetering van het boem; maar steeds keert de Heer al het kwade der straf ten goede, zoodat er van den Heer nooit iets anders dan het goede komt. Wat overigens het toelaten is, weet nog niemand. Men meent, dat wat wordt toegelaten, van Hem komt, Die het toelaat, daar Hij het toelaat, maar het is daar gansch anders mede gesteld; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

593. Dat de woorden: “Dien Ik geschapen heb van over de aangezichten des aardbodems”, den mensch van het nageslacht der Oudste Kerk beteekenen, blijkt niet alleen hieruit, dat er gezegd wordt: den mensch, dien Hij *geschapen* heeft, dat is, doen wedergeboren worden, en later, dien Hij *gemaakt* heeft, dat is, volmaakt heeft of doen wedergeboren worden, totdat hij hemelsch is geworden; maar voorts ook hieruit, dat gesproken wordt van over de *aangezichten des aardbodems*. De aardbodem is, als eerder aangetoond, daar waar de Kerk is. Verder blijkt het nog hieruit, dat er sprake is van hen, die de leerstellingen des geloofs in hunne begeerten onderdompelden; zij, die de leer des geloofs niet hadden, konden zulks niet doen. Degenen die buiten de Kerk staan, verkeeren in onwetendheid omtrent het ware en goede; zij, die in onwetendheid verkeeren, kunnen in een zeker soort van onschuld zijn, terwijl zij iets tegen het ware en goede in zeggen en doen, want zij kunnen door een zekeren ijver warm gemaakt worden voor den godsdienst, welke hun van jongsaf was ingegeven en die zij daarom voor waar en goed houden; gansch anders is het daarentegen gesteld met hen, die de leer des geloofs bij zich hebben; dezen kunnen het ware met het valsche vermengen, en het heilige met het onheilige; daarom is hun lot in het andere leven veel zwaarder dan het lot dergenen, die heidenen worden genoemd; over hen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

594. Dat “van den mensch tot het beest en tot het kruipende dier” beteekent, dat al wat tot den wil behoort hem zal vernietigen, blijkt uit de beteekenis van mensch, beest en kruipend dier. De mensch is alleen mensch door den wil en het verstand, welke hem onderscheiden van het redelooze dier; in al het overige lijkt hij er zeer veel op. Bij hen, van wie hier sprake is, ging alle wil ten goede en alle verstand van het ware verloren; voor den wil ten goede kwamen waanzinnige begeerten in de plaats, voor het verstand van het ware waanzinnige hersenschimmen, en deze met gene vermengd. Vandaar dat

zij, nadat zij aldus de overblijfselen hadden verdeeld, noodwendig te gronde moesten gaan. Dat alles wat tot den wil behoort, beesten en kruipende dieren wordt genoemd, blijkt uit dat wat vroeger is aangetoond omtrent de beesten en de kruipende dieren; hier echter, daar het den mensch van dezen aard betreft, beteekenen de beesten niet goede neigingen, maar booze, bijgevolg begeerten; en de kruipende dieren zoowel de lichamelijke als de zinnelijke lusten. Dat beesten en kruipende dieren zulks beteekenen, behoeft geen verdere bevestiging uit het Woord, daar hierover al eerder in de nrs. 45, 46, 142, 143 is gehandeld. Men zie aldaar.

595. Dat de vogel der hemelen alles aanduidt wat tot het verstand of de gedachte behoort, zie men eveneens boven; nr. 40.

596 Vers 8. *En Noach vond genade in de oogen van Jehovah.* Met Noach wordt eene nieuwe Kerk aangeduid; dat hij genade vond in de oogen van Jehovah. wil zeggen, dat de Heer had voorzien dat het menschelijke geslacht aldus gered kon worden.

597. Noach beteekent eene nieuwe Kerk, welke de Oude Kerk is te noemen, om onderscheid te maken tusschen de Oudste Kerk, die vóór den vloed was, en die, welke nà den vloed was. De staten dezer Kerken waren gansch verschillend. De staat der Oudste Kerk bestond hierin, dat de menschen innerlijke gewaarwording van het goede en vandaar van het ware hadden door den Heer; de staat der Oude Kerk of van Noach werd zoo, dat men een geweten van het goede en ware had; van denzelfden aard als het onderscheid is tusschen innerlijke gewaarwording te hebben en geweten te hebben, was het onderscheid in staat tusschen de Oudste Kerk en de Oude Kerk. Innerlijke gewaarwording is niet geweten; zij, die hemelsch zijn, hebben innerlijke gewaarwording; zij, die geestelijk zijn, hebben geweten. De Oudste Kerk was hemelsch, maar de Oude Kerk was geestelijk. De Oudste Kerk had eene onmiddellijke openbaring door haar gemeenschap met geesten en Engelen, alsmede door gezichten en droomen van den Heer, waardoor hun in het algemeen wat goed en waar is te weten werd gegeven, en wanneer zij het in algemeene trekken wisten, werden deze min of meer algemeene beginselen met ontelbare dingen door middel van innerlijke gewaarwordingen bevestigd; deze ontelbare dingen maakten het bijzondere of afzonderlijke dier algemeene beginselen, waarop zij betrekking hadden, uit; aldus werden de om zoo te zeggen algemeene beginselen dagelijks versterkt; al wat niet met deze algemeene beginselen strookte, dat voelden zij als niet zoo te zijn, en al wat er mede strookte voelden zij als wel zoo te zijn. Van dezen aard is ook de staat der hemelsche Engelen. De om zoo te zeggen algemeene beginselen

der Oudste Kerk waren hemelsche en eeuwige waarheden, zoo bijvoorbeeld, dat de Heer het heeal regeert; dat van den Heer al het goede en ware komt, en dat van den Heer al het leven komt; dat het eigene van den mensch niet dan boos is en dat het in zichzelf dood is, en dergelijke meer; door den Heer ontvingen zij eene innerlijke gewaarwording van ontelbare dingen, welke deze waarheden bevestigden en daarmede samenstemden; voor hen was de liefde de hoofdzaak van het geloof; door de liefde werd hun van den Heer al wat tot het geloof behoort te voelen gegeven, en vandaar was, als eerder gezegd, het geloof voor hen liefde. Maar de Oude Kerk is eene gansch andere geworden; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

598. Dat hij genade vond in het oog van Jehovah, heteekent, dat de Heer had voorzien, dat het menschelijke geslacht op deze wijze gered kon worden. De Barmhartigheid des Heeren sluit in en beoogt de zaligmaking van het gansche menschelijke geslacht, evenzoo ook de Genade; vandaar dat de zaligmaking van het menschelijke geslacht is aangeduid. Noach beteekent niet alleen de nieuwe Kerk, maar ook het geloof dier Kerk, dat een geloof der naastenliefde was; op deze wijze heeft de Heer voorzien, dat het menschelijke geslacht door het geloof der naastenliefde gered kon worden, over welk geloof in hetgeen volgt. Maar er wordt in het Woord onderscheid gemaakt tusschen Barmhartigheid en Genade, en wel al naar het verschil tusschen hen, die haar ontvangen; de Barmhartigheid is voor hen, die hemelsch zijn; de Genade echter voor hen, die geestelijk zijn; want zij, die hemelsch zijn, erkennen niets anders dan Barmhartigheid, en zij, die geestelijk zijn, nauwelijks iets anders dan Genade; de hemelschen weten niet wat Genade is, zij die geestelijk zijn, weten nauwelijks wat Barmhartigheid is, welke zij met de Genade vereenzelvigen, hetgeen uit de verootmoediging van beide voortkomt, welke in dien zin verschilt. Zij, die in ootmoed des harten zijn, smeeken den Heer om Barmhartigheid, daarentegen vragen zij, die in den ootmoed van het denken zijn, om Genade, en wanneer zij om Barmhartigheid smeeken, geschiedt dit in een staat van verzoeking, of alleen met den mond en niet met het hart. Daar de nieuwe, Noach geheeten Kerk, niet hemelsch was, maar geestelijk, wordt er dan ook niet gezegd, dat zij Barmhartigheid, maar dat zij Genade heeft gevonden in de oogen van Jehovah. Dat er in het Woord onderscheid wordt gemaakt tusschen Barmhartigheid en Genade, blijkt uit zeer vele plaatsen, waar Jehovah *Barmhartig* en *Genadig* wordt genoemd, zooals in Psalm 103: 8; III: 4; 145: 8; Joël 2: 13; desgelijks worden zij elders onderscheiden, zooals bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: Het volk der overgeblevenen van het zwaard heeft *genade* gevonden in de woestijn, als Ik henenging om hem, Israëel, rust te geven; van verre is Jehovah mij verschenen, en met eeuwige liefde heb Ik u liefgehad; daarom heb Ik u getrokken met *Barmhartigheid*” (31: 2, 3),

alwaar de Genade gezegd wordt van de geestelijke dingen, en de Barmhartigheid van de hemelsche. Bij Jesaja:

“Daarom zal Jehovah wachten, om u *genade* te geven, en daarom zal Hij Zich verheffen, om Zich over ulieden te *erbarmen*” (30: 18),

alwaar desgelijks de Genade de geestelijke dingen betreft, de Barmhartigheid de hemelsche. In de volgende plaats, waar Loth zich tot de Engelen richt:

“Zie toch, uw knecht heeft *genade* gevonden in uwe oogen, en gij hebt uwe *barmhartigheid* groot gemaakt, die gij aan mij gedaan hebt, om mijne ziel te behouden bij het leven” (Gen. 19: 19);

dat de Genade de geestelijke dingen betreft, welke tot het geloof of het verstand behooren, blijkt ook hier; voorts dat er gezegd wordt Genade gevonden in uwe oogen; de Barmhartigheid echter betreft de hemelsche dingen, welke tot de liefde of den wil behooren, hetgeen hieruit blijkt, dat er staat: Barmhartigheid gedaan en de ziel bij het leven behouden.

* * *

9. Dit zijn de geboorten van Noach: Noach waseen rechtvaardig en rechtschapen man in zijne geslachten; Noach wandelde voor zich heen met God.
10. En Noach gewon drie zonen, Schem, Cham en Jafeth.
11. En de aarde was verdorven voor God; en de aarde was vervuld met geweld.
12. En God zag de aarde, en ziet, zij was verdorven, want al het vleesch had zijnen weg verdorven op de aarde.
13. En God zeide tot Noach: Het einde van alle vleesch is voor Mij gekomen, want de aarde is vervuld met geweld van voor hunne aangezichten; en zie, Ik zal hen met de aarde verderven.
14. Maak u eene ark van goferhout, met kameren zult gij de ark maken, en gij zult die bepekken van binnen en van buiten met pek.
15. En aldus zult gij haar maken: drie honderd ellen zij de lengte der ark, vijftig ellen hare breedte, en dertig ellen hare hoogte.
16. Gij zult een venster aan de ark maken, en zult haar volmaken tot eene el van boven, en de deur der ark zult gij in hare zijde zetten; gij zult ze met onderste, tweede en derde verdiepingen maken.
17. En Ik, zie, Ik breng eenen watervloed over de aarde, om alle vleesch, waarin een geest der levens is, van onder de hemelen te verderven; al wat op de aarde is, zal den geest geven.
18. En Ik zal Mijn verbond met u oprichten, en gij zult in de ark gaan, en uwe zonen, en uwe huisvrouw, en de vrouwen uwer zonen met u.
19. En gij zult van al wat leeft, van alle vleesch, paren van elk, doen in de ark komen, om met u in het leven te behouden: mannetje en wijfje zullen zij zijn.
20. Van den vogel naar zijnen aard, en van het beest naar zijnen aard, van al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijnen aard, paren van elk zullen tot u inkomen, om in het leven te behouden.
21. En neem gij voor u van alle spijsze, die gegeten wordt, en verzamel ze tot u, en zij zal u en hun tot spijsze zijn.
22. En Noach deed naar al wat God hem geboden had, zoo deed hij.

Inhoud.

599. Er wordt gehandeld over den staat der Kerk, welke Noach is genaamd, voor de wedergeboorte.

600. De mensch dier Kerk wordt beschreven; hij was van dien aard dat hij wedergeboren kon worden; vers 9, maar dat daar drie soorten van leeringen uit voortsprotten, welke Schem, Cham en Jafeth zijn; vers 10.

601. Dat de van de Oudste Kerk overgebleven mensch niet wedergeboren ken worden, vanwege zijne afschuwelijke overredingen en schandelijke begeerten; vers 11, 12. Waardoor hij zich geheel en al te gronde richtte, vers 13.

602. Maar niet aldus de mensch der Noach geheeten Kerk, die beschreven wordt door de ark; vers. 14. En de overblijfselen bij hem worden door maten beschreven; vers 15. Zijne verstandelijke dingen door het venster, de deur, en de kameren; vers 16.

603. Dat hij behouden zou worden, terwijl de overigen door de overstrooming van het booze en valsche te gronde gingen; vers 17.

604. En dat het ware en goede bij hem gered zou worden, vers 18; aldus de dingen van het verstand en van den wil door de wedergeboorte; vers 19, 20; dat hij tot het ontvangen dier wedergeboorte voorbereid zou worden; vers 21. En dat het aldus geschiedde; vers 22.

De Innerlijke Zin.

605. Er wordt nu gehandeld over de vorming der nieuwe Kerk, welke Noach genoemd wordt, en wier vorming wordt beschreven door de ark, waarin dieren van elke soort zijn opgenomen; maar eer deze nieuwe Kerk kon bestaan, moest de mensch der Kerk, zooals dat gewoonlijk geschiedt, noodwendig verscheidene verzoekingingen doorstaan, welke beschreven worden door de oprijzing, het schommelen en verwijlen dier ark op de wateren van den vloed; en tenslotte dat hij een waarlijk geestelijk mensch is geworden, en bevrijd, door het ophouden der wateren en vele andere dingen die volgen. Iemand, die alleen aan den letterlijken zin blijft hangen, kan dit niet zien, hier voornamelijk om deze reden, dat alles in een historisch verband is gebracht, en een voorstelling als van historische feiten wekt; maar toentertijd bestond de schrijfwijze, welke hun het welgevalligst was, hierin, dat alles in typen werd ingekleed en deze historisch samengevoegd werden, en hoe beter deze in historische volgorde samenhangen, des te meer kwam het met hun aard overeen, want in die oude tijden legde men zich niet zoo op de wetenschappen toe als men heden ten dage doet, maar men wijdde zich aan diepe gedachten, waaruit zulke voortbrengselen sproten; hierin bestond de wijsheid der Ouden.

606. Dat de vloed, de ark, en hetgeen door den vloed en de ark beschreven wordt, de wedergeboorte alsmede de voorafgaande verzoekingingen beteekenen, is heden ten dage bij de geleerden eenigermate bekend, door wie wedergeboorte en verzoekingingen eveneens met de wateren van den vloed worden vergeleken.

607. Van welken aard echter die Kerk was, wordt in hetgeen volgt beschreven. Om er hier eene voorstelling van te geven, zij in het kort gezegd: de Oudste Kerk was, als gezegd, hemelsch, maar deze hier werd eene geestelijke; de Oudste had eene innerlijke gewaarwording van het goede en ware, doch deze of de Oude had de innerlijke gewaarwording niet, maar in plaats daarvan eene zekere andere inspraak, welke geweten kan genoemd worden. Maar wat aan de wereld nog onbekend is, en wellicht ongelooflijk klinkt: de mensch der Oudste Kerk bezat eene innerlijke ademhaling en geene uiterlijke dan eene stille; vandaar spraken zij niet zoo door middel van woorden als later en heden ten dage, maar gelijk de Engelen door middel van voorstellingen, welke zij konden uitdrukken door ontelbare veranderingen der gelaatstrekken, voornamelijk door de lippen, waarin zich ontelbare reeksen van heden ten dage niet ontwikkelde spiervezelen bevinden; daar deze toenmaals los en lenig waren, konden zij daarmede voorstellingen

wekken, aanduiden en uitbeelden, zoodat, wat thans een uur tijds zou eischen om het in gearticuleerde klanken of woorden uit te drukken, toen binnen een minuut kon gebeuren, en zulks veel vollediger en klaarder veer het bevattingsvermogen en het verstand der aanwezigen dan ooit mogelijk zou zijn met woorden en reeksen van samengestelde woorden. Dit klinkt misschien ongelooftelijk, maar toch is het waar. Er zijn ook vele anderen, die niet van deze aarde zijn, die op eene dergelijke wijze spraken en thans nog spreken; over hen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Van welken aard dit innerlijke ademen was, en hoe het in den loop des tijds veranderd is, is mij eveneens te weten gegeven; en daar de menschen der Oudste Kerk zulk eene ademhaling hadden als de Engelen, die evenzoo ademen, waren zij in diepe denkvoorstellingen, en konden zij eene dusdanige innerlijke gewaarwording hebben als niet beschreven kan worden; wanneer daarom beschreven werd hoedanig zij was, zou het, daar het niet begrepen zou worden, ook niet geloofd worden. Maar bij hun nakomelingen ging deze innerlijke ademhaling allengs verloren, en bij hen, die zich aan afschuwelijke overredingen en fantasieën hadden overgegeven, werd zij van dien aard, dat zij geene denkvoorstelling meer konden wekken dan alleen eene hoogst wanstaltige, hetgeen daartoe leidde, dat zij niet langer konden voortbestaan, en vandaar allen vernietigd werden.

608. Toen het innerlijke ademen ophield, trad allengs eene uiterlijke ademhaling daarvoor in de plaats, ongeveer als heden ten dage, en met de uiterlijke ademhaling de spraak der woorden of van den gearticuleerden klank, waarin de denkvoorstellingen werden vastgelegd. Aldus is de staat van den mensch geheel en al veranderd, en van dien aard geworden, dat men niet langer eene dergelijke gewaarwording kon hebben, maar in plaats van de gewaarwording eene zekere andere inspraak, welke geweten kan worden genoemd, want zij geelook op een geweten, hoewel zij min of meer het midden hield tusschen de innerlijke gewaarwording en het heden aan eenigen bekende geweten; en toen nu de denkvoorstellingen aldus werden vastgelegd, namelijk in een woordentaal, konden zij ook niet meer door den innerlijken mensch onderwezen worden zooals de oudste mensch dat kon, maar door middel van den uiterlijken. Vandaar dat er toen in de plaats van de openbaringen der Oudste Kerk leeringen traden, welke eerst met de uiterlijke zinnen gevat moesten worden, waaruit dan stoffelijke voorstellingen van het geheugen moesten gevormd worden en uit deze de denkvoorstellingen, waardoor en waarnaar zij onderricht werden. Dit is de reden, waarom deze Kerk, die nu volgde, een gansch anderen genius dan de Oudste Kerk had. En zoo de Heer

het menschelijke geslacht niet in dezen genius of in dezen staat had gebracht, zoo had geen mensch gered kunnen worden.

609. Daar de staat van den mensch dezer Noach geheeten Kerk een gansch andere geworden is dan de staat van den mensch der Oudste Kerk, zoo kon hij, als gezegd, niet meer zoo onderwezen en verlicht worden als de oudste mensch, wijl het innerlijke was toegesloten, zoodat er geene gemeenschap meer met den Hemel bestond, het zij dan eene onbekende. Daarom kon hij, als gezegd, niet dan langs den uiterlijken weg, of langs dien der zinnen of den zinnelijken weg, onderwezen worden; het is daarom, dat door de Voorzienigheid des Heeren, de leeringen, benevens eenige openbaringen der Oudste Kerk ten behoeve van dit nageslacht zijn bewaard gebleven; deze leeringen zijn eerst door Kaïn verzameld en weggelegd, opdat zij niet verloren zouden gaan, waarom het van Karin heet, dat een teeken aan hem is gesteld, opdat niemand hem dooden zou; zie hierover hetgeen daar ter plaatse (hfdst. 4: 15) is gezegd; later werden zij door Chanoch in een leer opgesteld, welke leer in dien tijd niet tot gebruik diende, maar het nageslacht ten dienste stond, waarom er gezegd werd dat God hem wegnam; zie hiervoor eveneens daar ter plaatse, hfdst. 5: 24. Het waren deze geloofsleeringen, welke door den Heer zijn bewaard ten behoeve van dit nageslacht of deze Kerk, want het was door den Heer voorzien, dat de innerlijke gewaarwording verloren zou gaan, waarom er dan ook in voorzien werd, dat deze leeringen behouden bleven.

610. Vers 9. *Dit zijn de geboorten van Noach: Noach was een rechtvaardig en rechtschapen man in zijne geslachten; Noach wandelde voor zich heen met God.* Met de geboorten van Noach wordt de beschrijving der hervorming of wedergeboorte der nieuwe Kerk aangeduid; Noach was een rechtvaardig en rechtschapen man in zijne geslachten, beteekent, dat zij van dien aard was, dat zij met naastenliefde kon begiftigd worden; rechtvaardig ziet op het goede der naastenliefde, rechtschapen op het ware der naastenliefde; geslachten zijn de dingen des geloofs; wandelen met God beteekent hier, als eerder waar van Chanoch sprake was, de leer des geloofs.

611. Dat door de geboorten van Noach de beschrijving der hervorming of der wedergeboorte van de nieuwe Kerk wordt aangoduid, blijkt uit hetgeen eerder bij Hfdst. 2: 4 en bij Hfdst. 5: 1 is gezegd.

612. Dat de woorden:

“Noach was een rechtvaardig en rechtschapen man in zijn geslachten” beteekenen, dat zij van dien aard was, dat zij met naastenliefde begiftigd kon worden, blijkt uit de beteekenis van rechtvaardig en rechtschapen, volgens welke rechtvaardig het goede der naastenliefde betreft, en rechtschapen het

ware der naastenliefde; voorts uit het wezenlijke dier Kerk, dat naastenliefde was; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt; dat rechtvaardig het goede der naastenliefde betreft, en rechtschapen het ware der naastenliefde, blijkt uit het Woord, zooals bij Jesaja:

“Zij zullen Mij dagelijks zoeken en de kennis Mijner wegen verlangen, als een volk dat *gerechtigheid* doet en het *gericht* zijns Gods niet verlaat; zij zullen Mij vragen naar de *gerichten der gerechtigheid*, zij zullen de nadering Gods verlangen” (58: 2),

alwaar het gericht staat voor de dingen van het ware en gerechtigheid voor de dingen van het goede; het is als het ware tot eene vaste spreekwijze geworden: gericht en gerechtigheid doen, voor het ware en het goede doen, zooals Jes. 56: 1, Jer. 22: 3, 13, 15, Hfdst. 23: 5, Hfdst. 33: 15, Ezech. 33: 14, 16, 19. De Heer zeide:

“De *rechtvaardigen* zullen blinken gelijk de de zon in het Koninkrijk Mijns Vaders” (Matth. 13: 43),

voor hen, die met naastenliefde zijn begiftigd; voorts wanner van de voleinding der eeuw gesproken wordt:

“De Engelen zullen uitgaan en de boozen uit het midden der *rechtvaardigen* afscheiden” (ald. vers 49),

alwaar het eveneens hen geldt, die in het goede der naastenliefde zijn. Maar rechtschapen beteekent het ware, dat uit de naastenliefde voortkomt, want er bestaan voor het ware nog tal van andere bronnen; hetgeen echter uit het goede der naastenliefde van den Heer komt, dat wordt rechtschapen, en een rechtschapen mensch geheeten, zooals bij David:

“Wie zal verkeerren in Uwe tent? Wie zal wovon op den berg Uwer heiligheid? Die *rechtschapen* wandelt, en *gerechtigheid* werkt, en die in zijn hart de waarheid spreekt” (Psalm 15: 1, 2);

hier wordt de rechtschapen mensch beschreven. Bij denzelfde:

“Bij den heilige houdt Gij U heilig, bij den *rechtschapen* man houdt Gij U *rechtschapen*” (Psalm 18: 26);

hier heet de man rechtschapen, die door het heilige of het goede der naastenliefde van dien aard is. Bij denzelfde:

“Jehovah zal het goede niet onthouden dengenen, die in *rechtschapenheid wandelen*” (Psalm 84: 12).

Dat rechtschapen is wie waar is uit het goede, of wie het ware uit de naastenliefde spreekt en doet, blijkt hieruit, dat aan het rechtschapene of de rechtschapenheid vaak het woord *wandelen*, en *weg* wordt verbonden, voorts

oprecht of *oprechtheid*, welke woorden op het ware betrekking hebben, zooals bij David:

“Ik zal den *rechtschapene* in den *weg* onderwijzen, totdat hij komen zal tot Mij; Ik zal voor mij peen *wandelen* in de *rechtschapenheid* mijns harten in het midden mijns huizes” (Psalm 101: 2),

en

“die op den *weg* van den *rechtschapene wandelt*, die zal Mij dienen” (ald. vers 6).

Bij denzelfde:

“Welgelukzalig de *rechtschapenen* in den *weg*, die in de wet van Jehovah *wandelen*” (Psalm 119: 1);

bij denzelfde:

“*Rechtschapenheid* en *oprechtheid* zullen mij behoeden” (Psalm 25: 21).

Bij denzelfde:

“Let op den *rechtschapene*, en zie naar den *oprechte*, want het laatste voor den man is *vrede*” (Psalm 37: 37).

Hieruit blijkt, dat rechtvaardig heet wie het goede doet, en rechtschapen, wie daaruit het ware doet, hetgeen ook heet gerechtigheid en gericht doen; heiligheid en gerechtigheid is het hemelsche des geloofs, rechtschapenheid en gericht is het geestelijke daaruit.

613. Dat geslachten de dingen des geloofs zijn, komt in den letterlijken zin, welke de historische is, niet uit; maar daar het hier alleen innerlijke dingen betreft, wordt datgene aangeduid, wat tot het geloof behoort. Ook blijkt het uit den samenhang, dat de geslachten hier geen andere beteekenis hebben; dit komt in het Woord meer voor, zooals bij Jesaja:

“Zij zullen bouwen uit u de verwoeste plaatsen der oudheid, de fondamente van *geslacht* tot *geslacht* verwoest, zult gij oprichten, en gij zult genaamd worden: Die de bressen toemuurt, die de paden weder opmaakt, om te bewonen” (58: 12),

alwaar alles iets beteekent, dat tot het geloof behoort: de verwoeste plaatsen der oudheid zijn de dingen welke tot het hemelsche des geloofs behooren, de fundamente van *geslacht* tot *geslacht* de dingen, welke tot het geestelijke des geloofs behooren, welke dingen in verval waren geraakt, van oude tijden af, hier tevens aangeduid. Bij denzelfde:

“Zij zullen de verwoeste plaatsen der oudheid bouwen, de vorige verlatingen weder oprichten, en de verwoeste steden vernieuwen, de verlatingen van *geslacht* tot *geslacht*” (61: 4),

desgelijks. Bij denzelfde:

“Zij zullen niet te vergeefs arbeiden, en zij zullen niet *verwekken* ter versterking, want zij zijn het zaad der gezegenden van Jehovah, en hunne *nakomelingen* met hen” (65 :23),

alwaar ook verwekken gezegd wordt met betrekking tot de dingen van het geloof, arbeiden met betrekking tot de dingen der liefde; het zaad der gezegenden van Jehovah betreft de laatstgenoemde, de nakomelingen betreffen de eerstgenoemde.

614. Wandelen met God beteekent de leer des geloofs; men zie wat eerder in hfdst. 5: 22, 24 aangaande Chanoch is gezegd, van wien het eveneens heet, dat hij met God heeft gewandeld, en daar beteekende het de leer des geloofs, welke bewaard werd ten behoeve van het nageslacht; en daar dit het nageslacht is waarvoor die leer bestemd was, wordt deze uitdrukking hier weer opgenomen.

615. Hier wordt in het algemeen de aard van den mensch dezer Kerk beschreven; niet dat hij alreeds zoo was, want in het daarna volgende wordt er over zijne vorming gehandeld, maar dat hij zoo worden kon, namelijk, dat hij door de erkenningen des geloofs begiftigd kon worden met naastenliefde, en aldus uit naastenliefde handelen, en nit het goede der naastenliefde erkennen, wat waar is; vandaar, dat het goede der naastenliefde of het rechtvaardige vooropgaat, en het ware der naastenliefde of het rechtschapene volgt. Als eerder gezegd, is naastenliefde de liefde jegens den naaste en barmhartigheid, en zij is een lagere graad van de liefde, welke de Oudste Kerk had, die de liefde tot den Heer was; aldus daalde nu de liefde neder en werd uiterlijk; zij is naastenliefde te noemen.

616. Vers 10. *En Noach gewon drie zonen, Schem, Cham en Jafeth.* Dat Noach drie zonen gewon, beteekent, dat daaruit drie soorten van leeringen ontstonden, aangeduid door Schem, Cham en Jafeth.

617. Dat de woorden: Noach gewon drie zonen, beteekenen, dat drie soorten van leeringen daaruit ontstonden, blijkt uit al hetgeen voorafgaat, namelijk, dat de namen niets anders dan Kerken aanduiden, of, wat hetzelfde is: leeringen. Zoo ook hier. Maar zij worden hier alleen genoemd ter wille van de volgorde of van den samenhang met wat voorafgaat, te weten, dat het door den Heer voorzien is, dat de mensch van dezen aanleg begiftigd kon worden met naastenliefde, maar dat er nochtans drie soorten van leeringen uit zouden geboren worden, over welke leeringen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende gesproken zal worden, wanneer er sprake is van Schem, Cham en Jafeth.

618. Dat Noach rechtvaardig en rechtschapen was, en met God wandelde, en hier, dat hij drie zonen gewon, wordt in den verleden tijd gezegd, en heeft niettemin op de toekomst betrekking; men moet weten, dat de innerlijke zin van dien aard is, dat hij geen rekening houdt met de tijden; dit wordt nog versterkt door de oorspronkelijke taal, waarin somtijds een en hetzelfde woord voor onverschillig welken tijd genomen kan worden, zooals zij ook geen afscheiding maakt tusschen de woorden; op deze wijze treden de innerlijke dingen duidelijker aan den dag; die taal ontleent dit aan den innerlijken zin, welke menigvuldiger is dan iemand ooit zou kunnen gelooven; daarom laat zij zich ook niet door tijden en afscheidingen beperken.

619. Vers 11. *En de aarde was verdorven voor God, en de aarde was vervuld met geweld.* Door de aarde wordt dit geslacht aangeduid, waarvan eerder sprake was; zij heet verdorven vanwege de afschuwelijke zelfoverredingen; en vervuld met geweld vanwege de schandelijke begeerten. Hier, en in het vervolg van dit hoofdstuk, wordt gezegd, God, omdat er nu geen Kerk was.

620. Uit hetgeen is aangetoond aangaande de beteekenis van aarde en aardbodem, blijkt, dat de aarde dit geslacht beteekent, waarvan eerder sprake was. Aarde is een woord, dat in het Woord zeer vaak genoemd wordt, en daarmede wordt het land aangeduid, waarin de ware Kerk des Heeren is, zooals het land Kanaän; ook het land, waarin de Kerk niet is, zooals het land van Egypte en der heidenen, aldus voor de natie die het bewoont; en daar het voor de natie staat, staat het ook voor een ieder van dien aard, die daar woont; land wordt gezegd vanwege de hemelsche liefde, zooals het land Kanaän; landen der heidenen vanwege de vuige liefde, maar aardbodem vanwege het geloof, dat wordt ingeplant, want de aarde is, als aangetoond, datgene wat den aardbodem omvat, en de aardbodem omvat het veld, zooals de liefde het geloof omvat, en het geloof de erkentnissen des geloofs, welke worden ingeplant. Hier wordt de aarde genomen naar de natie, waarin alles van de hemelsche liefde en van de Kerk verloren ging; uit het subject kent men het praedicaat.

621. Dat de aarde verdorven heet vanwege de afschuwelijke zelfoverredingen, en vervuld met geweld vanwege de schandelijke begeerten, blijkt uit de beteekenis van het woord *verderven*, en van het woord *geweld*; in het Woord wordt nooit het eene woord voor het andere genomen, maar bestendig datgene gebezigd, wat de zaak waarover sprake is, het beste uitdrukt, en wel zoo, dat alleen al uit de woorden welke gebezigd worden, terstond duidelijk is, wat de innerlijke zin inhoudt, zooals hier het woord “verderven” en “geweld”. Verderven wordt gezegd van de dingen des verstands, wanneer het verlaten is;

geweld van de dingen van den wil, wanneer hij verwoest is, aldus verderven van de zelfoverredingen, en geweld van de begeerten.

622. Dat “verderven” de zelfoverredingen betreft, blijkt bij Jesaja:

“Zij zullen Been kwaad doen, en niet *verderven* op den ganschen berg Mijner heiligheid, daar de aarde vol van kennis van Jehovah zal zijn” (11: 9)

en desgelijks in Hfdst. 65 very 25, alwaar kwaad doen den wil of de begeerten betreft, verderven het verstand of de zelfoverredingen van het valsche. Bij denzelfde:

“Wee de zondige natie, het yolk van zware ongerechtigheid, het zaad der boosdoeners, de *verdervende* zonen” (1: 4),

hier als elders, staan de natiën en bet zaad der boosdoeners voor de boosheden, die tot den wil of de begeerten behooren; het volk en de verdervende zonen voor de valscheden, die tot het verstand of de overredingen behooren. Bij Ezechiël:

“Gij zijt meer *verdorven* dan zij in al uwe wegen” (16: 47),

waar verderven de dingen betreft welke tot het verstand, de rede of het denken behooren, want weg is een woord, dat de waarheid aanduidt. Bij David:

“Zij hebben *verdorven* gemaakt, en afschuwelijk gemaakt het werk” (Psalm 14: 1),

waar verdorven de afgrijpselijke zelfoverredingen betreft, en afschuwelijk de vuige begeerten, welke in het werk zijn of waardoor het werk bestaat. Bij Daniël:

“Na twee en zestig weken zal de Messias uitgerooid worden, maar het zal niet voor Hem zijn, en een volk des vorsten, die komen zal, zal de stad en het heiligdom *verderven*, en zijn einde met overstroming” (9: 26),

alwaar eveneens verderven voor de zelfoverredingen van het valsche staat, in verband waarmede het woord overstroming gebruikt wordt.

623. Er wordt gezegd, de aarde was vervuld met geweld, vanwege de vuige begeerten, en voornamelijk vanwege de begeerten, die tot de eigenliefde of den onbeschaamden hoogmoed behooren; dit blijkt uit het Woord; er wordt van geweld gesproken, wanneer men het heilige geweld aandoet door het te ontwijden, zooals deze menschen voor den vloed deden, die de leeringen des geloofs in alle mogelijke begeerten onderdempelden; zoo bij Ezechiël:

“Ik zal Mijne aangezichten van hen afwenden, en zij zullen Mijne verborgene plaats ont-heiligen, en inbrekers zullen daar inkomen, en

die ontheiligen; maak eene keten, want de *aarde* is vol van bloedgericht, en de *stad vol van geweld*” (7: 22, 23, 24);

de gewelddadigen worden beschreven, wie zij zijn, en dat zij zoo zijn als gezegd is. Bij denzelfde:

“Zij zullen hun brood met kommer eten, en hunne wateren in de verlatenheid drinken, opdat hun land verwoest zal worden van zijne volheid, van wege het *geweld* van al de-genen, die daarin wonen” (12: 19).

Het brood, dat zij met kommer zullen eten, zijn de hemelsohe dingen, de wateren, die zij in de verlatenheid zullen drinken, zijn de geestelijke dingen, die zij geweld hebben aangedaan of die zij ontwijd hebben. Bij Jesaja:

“Hunne weefsels zullen niet tot kleed dienen, en zij zullen zichzelf niet kunnen dekken met hunne werken; hunne werken zijn werken der ongerechtigheid, en een misdaad des *gewelds* is in hunne vuisten” (59: 6),

alwaar weefsels en kleederen betrekking hebben op de dingen, welke tot het verstand of het denken behooren; ongerechtigheid en geweld op de dingen, die tot den wil of de werken behooren. Bij Jonas:

“Zij zullen zich bekeeren, een iegelijk van zijnen bonzen weg, en van het *geweld*, dat in hunne vuisten is” (3: 8),

alwaar booze weg gezegd wordt van de valscheden die tot het verstand behooren, en geweld van de boosheden die tot den wil behooren. Bij Jeremia:

“Er zal een gerucht komen in het jaar, en er zal *geweld* zijn in het land” (51: 46).

Gerucht voor datgene wat des verstands is, geweld voor de dingen die tot den wil behooren. Bij Jesaja:

“Geen *geweld* heeft hij bedreven, en geen bedrog is in zijnen mond geweest” (53: 9);

hier heeft geweld betrekking op de dingen, welke tot den wil behooren; bedrog in den mond op de dingen van het verstand.

624. Dat hier over een staat, die niet van de Kerk is, gehandeld wordt, blijkt uit het feit, dat hier en in het vervolg van dit hoofdstuk gezegd wordt *God*, terwijl in het voorgaande van *Jehovah* gesproken werd; wanneer er geen Kerk is, wordt er God gezegd, maar wanneer er een Kerk is wordt er Jehovah gezegd, zooals in het eerste hoofdstuk van Genesis, waar God wordt gezegd toen er geen Kerk was, maar in het volgende Jehovah God, toen de Kerk er was. Het woord Jehovah is allerheiligst en betreft eenig en alleen de Kerk, daarentegen het woord God niet zoozeer, want er is geen volk zonder Goden,

vandaar dat de naam God niet zoo heilig is: niemand mocht Jehovah noemen dan wie de erkenning van het ware geloof had, God daarentegen iedereen.

625. Vers 12. *En God zag de aarde, en ziet, zij was verdorven, want al het vleesch had zijnen weg verdorven op de aarde.* God zag de aarde, beteekent, dat God den mensch kende; zij was verdorven, beteekent, dat alles valsch was; want al het vleesch had zijnen weg verdorven op de aarde, beteekent, dat het lichamelijke van den mensch al het verstand van het ware te gronde had gericht.

626. Dat de woorden: God zag de aarde, beteekenen, dat God den mensch kende, kan een ieder duidelijk zijn; want God, die alles tot in bijzonderheden van eeuwigheid aan kent, behoeft niet na te zien van welken aard iemand is; zien is iets menselijks, vandaar dat er, als bij het zesde vers en elders gezegd, gesproken wordt in overeenstemming met hetgeen zich bij den mensch voordoet, zelfs in die mate, dat er ook gezegd wordt: Hij ziet met oogen.

627. Dat de woorden: want al het vleesch had zijnen weg verdorven op de aarde, beteekenen, dat het lichamelijke van den mensch het verstand van het ware geheel had te gronde gericht, blijkt uit de beteekenis van het vleesch, waaromtrent eerder bij vers 3 is gezien, dat dit woord in het algemeen elk mensch, en in het bijzonder den lichamelijken mensch of al het lichamelijke aanduidt; en het blijkt uit de beteekenis van het woord weg, dat het verstand van het ware of de waarheid zelve aanduidt. Dat weg gezegd wordt van het verstand van het ware, of van de waarheid, kan blijken uit wat vroeger hier en daar is aangevoerd, en bovendien uit het volgende bij Mozes:

“Jehovah zeide: Sta op, daal haastiglijk af van hier, want uw volk heeft het *verdorven*: zij zijn haastelijk afgeweken van den *weg*, dien Ik hun geboden had; zij hebben zich een gegoten beeld gemaakt” (Deut. 9: 12, 16),

hier aangaande de geboden, welke waarheden zijn. Bij Jeremia:

“Wiens *oogen* open zijn over alle *wegen* der menschenzonen, om den man te geven naar zijne *wegen*, en naar de vrucht zijner werken” (32: 19).

De wegen zijn het leven naar de geboden; de vrucht der werken is het leven uit de naastenliefde; aldus wordt het woord weg gebezigd voor de waarheden, welke betrekking hebben op de geboden en de bevelen. Het is evenzoo het geval met de woorden menschenzoon en man, als hierboven aangetoond; desgelijks Jer. 7: 3; hfdst. 17: 10. Bij Hosea:

“Ik zal zijne *wegen* over hem bezoeken, en zijne werken hem vergelden” (4: 9).

Bij Zacharia:

“Bekeert u van uwe booze *wegen*, en van uwe booze werken; gelijk als Jehovah Zebaoth gedacht heeft ons te doen, naar onze *wegen* en naar onze werken” (1: 4, 6),

desgelijks, maar in tegenstelling met het vorige, want het zijn booze wegen en booze werken. Bij Jeremia:

“Ik zal hun eenerlei hart, en eenerlei *weg* geven” (32: 39);

hart voor de goedheden, en weg voor de waarheden. Bij David:

“Geef mij den *weg* Uwer bevelen te verstaan. Wend van mij den *weg* der leugen en verleen mij genadiglijk Uwe wet. Ik heb verkoren den *weg der waarheid*. Ik zal den *weg* Uwer geboden logpen” (Psalm 119: 26, 27, 29, 30, 32, 35),

alwaar *weg* der bevelen en geboden, *weg* der waarheid genoemd wordt, waaraan de *weg* der leugen is tegenovergesteld. Bij denzelfde:

“Jehovah! maak mij Uwe *wegen* bekend, leer mij Uwe *paden*, *leid mijnen weg* in Uwe *waarheid*, en leer mij” (Psalm 25: 4, 5),

desgelijks *weg* duidelijk voor waarheid. Bij Jesaja:

“Met wien heeft Jehovah raad gehouden, en die Hem onderricht heeft, en Hem geleerd het *pad* des gericht, en Hem geleerd de wetenschap, en Hem den *weg der inzichten* laten weten?” (40: 14),

klaarblijkelijk voor het verstand van het ware. Bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: staat op de *wegen*, en ziet toe, en vraagt naar de oude *paden*, welke de goede *weg* zij, en gaat daarin” (6: 16);

desgelijks voor het verstand van het ware. Bij Jesaja:

“Ik zal de blinden leiden door den *weg*, dien zij niet kenden, door de *paden*, die zij niet kenden, zal Ik hen leiden” (42: 16);

voor de waarheden staat zoowel *weg*, als *pad*, steeg, straat en wijk, daar zij tot het ware voeren; zooals ook bij Jeremia:

“Zij hebben hen doen aanstooten op hunne *wegen*, in de oude stegen, om te gaan de *paden*, den ongebaanden *weg*” (18: 15);

desgelijks in het Boek der Richteren:

“In de dagen van Jaël hielden de *stegen* op, en die op de *paden* wandelden, gingen kromme *stegen*; de *straten* in Israël hielden op” (5: 6, 7).

628. De innerlijke zin is hier deze, dat elk mensch, wie dan ook, in het land waar de Kerk was, zijn *weg* verdorven had, zoodat hij het ware niet verstond, omdat elk mensch lichamenlijk was geworden; en niet zij alleen van wie in het vorige vers sprake was, maar ook zij, die Noach genoemd worden, over wie

hier en in het volgende vers in het bijzonder gehandeld wordt, want zij waren vóór hunne wedergeboorte van dien aard; dit gaat vooraf, daar in hetgeen volgt sprake is van hunne wedergeboorte; en omdat er weinig van de Kerk was overgebleven, wordt er nu God gezegd en niet Jehovah. In dit vers wordt aangeduid, dat er niets waars, in het nu volgende, dat er niets goeds meer was, uitgezonderd in de overblijfselen welke bij hen waren, die Noach heeten, want zonder overblijfselen is er geen wedergeboorte mogelijk; uitgezonderd voorts in de leeringen welke zij wisten; maar er bestond geen verstaan van het ware, dat nergens kan wezen dan daar, waar de wil is tot het goede; waar geen wil is, daar is ook geen verstand, en zooals de wil is, zoo is het verstand. Bij de Oudsten was de wil tot het goede, want er was liefde tot den Heer, en vandaar verstand van het ware, maar dit verstand ging met den wil geheel en al verloren. Een zeker verstandelijk ware en natuurlijk goede bleef over bij hen, die Noach genoemd worden, waarom zij ook wedergeboren konden worden.

629. Vers 13. *En God zeide tot Noach: Het einde van alle vleesch is voor Mij gekomen, want de aarde is vervuld met geweld van voor hunne aangezichten; en zie, Ik zal hen met de aarde verderven.* God zeide, beteekent, dat het zoo was; het einde van alle vleesch is voor Mij gekomen, beteekent, dat het menschelijke geslacht noodzakelijk te gronde moest gaan; want de aarde is vervuld met geweld, beteekent, dat er geen wil tot het goede meer was; zie, Ik zal hen met de aarde verderven, beteekent, dat het menschelijke geslacht met de aarde te gronde zou gaan.

630. Dat de woorden “God zeide” beteekenen, dat het alzo was, blijkt hieruit, dat bij Jehovah alleen het Zijn kan wezen.

631. De woorden: “het einde van alle vleesch is voor Mij gekomen”, geven zelf al de beteekenis aan, dat het menschelijke geslacht noodzakelijk te gronde moest gaan; voorts blijkt het uit de beteekenis van het vleesch, dat elk mensch in het algemeen en den lichamelijken mensch in het bijzonder aanduidt, waarover eerder is gesproken.

632. Dat de woorden: “de aarde is vervuld met geweld” beteekenen, dat er geen wil tot het goede meer was, blijkt uit hetgeen eerder bij het elfde vers is gezegd en aangetoond omtrent de beteekenis van het geweld. In het voorgaande vers werd gesproken van het verstand van het ware, hier van den wil tot het goede; zij zijn beide te gronde gegaan bij den mensch der Kerk.

633. Het is hiermede aldus gesteld: bij geen mensch is verstand van het ware en wil tot het goede, zelfs niet eens bij hen, die van de Oudste Kerk waren; maar wanneer zij hemelsch worden, schijnt het alsof wil tot het goede en

verstand van het ware bij hen zijn, maar deze zijn alleen des Heeren, hetgeen zij ook weten, erkennen en gewaar worden, gelijk dit ook bij de Engelen het geval is, in die mate, dat wie niet weet, erkent en gewaar wordt dat het zoo is, in het geheel geen verstand van het ware en wil tot het goede bezit; bij ieder mensch en bij iederen Engel, zelfs bij den meest hemelschen, is het eigen ik niets dan valsch en boos, want het is bekend, dat de Hemelen niet rein zijn voor den Heer, en dat al het goede en al het ware alleen des Heeren is, maar voor zoover als de mensch en de Engel volmaakt kan worden, wordt hij door den Heer volmaakt en hij ontvangt als het ware een verstand van het ware en een wil tot het goede, maar dat zij deze zelf bezitten, is alleen schijn; volmaakt kan ieder mensch worden, en bijgevolg deze gave van des Heeren Barmhartigheid ontvangen, al naar het daadwerkelijke leven van een ieder, gezien het hem van ouderswege ingeplante erfbooze.

634. Maar het valt uiterst moeilijk om bevattelijk te zeggen wat verstand van het ware en wil tot het goede in den eigenlijken zin is, omdat de mensch meent, dat alles wat hij denkt, van het verstand komt, daar hij het zoo noemt; en dat alles wat hij begeert, van den wil komt, daar hij het zoo noemt; en het valt des te moeilijker het bevattelijk te zeggen, omdat de meesten heden ten dage ook niet weten, dat het gebied van het verstand van het gebied van den wil is onderscheiden, want wanneer zij iets denken, zeggen zij dat zij het willen, en wanneer zij iets willen, zeggen zij dat zij het denken, en dit wel eveneens om deze reden, dat zij het zoo noemen. De andere reden waarom het bovendien zoo moeilijk begrepen kan worden, is deze, dat de menschen alleen in het lichamelijke zijn of dat hun leven zich alleen in uiterlijke dingen beweegt. Om deze redenen weten zij ook niet, dat er bij ieder mensch iets innerlijks, en iets nog innerlijkers, ja zelfs een binnenste bestaat, en dat het lichamelijke en zinnelijke van hem het meer uiterlijke is. De begeerten en de dingen van het geheugen vormen het innerlijke; de neigingen en het redelijke vormen het nog meer innerlijke; en de wil tot het goede en het verstand van het ware vormen het binnenste, en deze dingen zijn onderling dermate gescheiden, dat niets méér gescheiden kan zijn. De lichamelijke mensch vereenzelvigd dit alles, en vermengt het, en dit is de oorzaak waarom hij gelooft, dat wanneer het lichamelijke van hem sterft, ook alles mede zal afsterven, terwijl hij toch eerst dan begint te leven, en wel door zijn innerlijke dingen naar hunne volgorde. Zoo zijne innerlijke dingen niet aldus onderscheiden waren en eene dergelijke opeenvolging vertoonden, zouden de menschen in het andere leven nooit geesten, nooit engelengeesten, nooit Engelen kunnen zijn, die aldus naar het innerlijke onderscheiden worden; vandaar zijn er drie onderling ten

zeerste onderscheiden Hemelen. Hieruit kan nu eenigermate blijken, wat het verstand van het ware en de wil tot het goede in den eigenlijken zin is, en dat zij alleen aan den hemelschen mensch of aan de Engelen van den derden Hemel kunnen worden toegeschreven.

635. Dat aan het einde der dagen van de Kerk vóór den vloed alle verstand van het ware en alle wil tot het goede verloren was gegaan, wordt aangeduid door dat, wat in het vorige en in dit vers gezegd is. Bij de menschen vóór den vloed, die van afschuwelijke overredingen en schandelijke begeerten vervuld waren, was dit dermate het geval, dat er zelfs geen spoor meer van te zien was, maar bij hen, die Noach worden genoemd, bleven overblijfselen, welke nochtans niets van het verstand of van den wil konden inhouden, slechts alleen het redelijk ware en het natuurlijk goede; want zooals de mensch is, zoo is de werking van de overblijfselen. Door de overblijfselen konden deze menschen wedergeboren worden, en geen overredingen verhinderden of verzwolgen het werken des Heeren door middel van de overblijfselen; de zelfoverredingen of de ingewortelde beginselen van het valsche beletten elke werking, en zoo zij niet eerst worden uitgerooid, kan de mensch nooit worden wedergeboren; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

636. Dat de woorden: “Ik zal hen met de aarde verderven”, beteekenen, dat het menschenlijke geslacht met de Kerk te gronde zou gaan, blijkt hieruit, dat er gezegd wordt: met de aarde; want de aarde duidt, als eerder gezegd, in den ruimen zin de liefde aan, aldus het hemelsche der Kerk; hier, daar er geen liefde, noch iets hemelsch overbleef, beteekent aarde de eigenliefde, en het tegendeel van het hemelsche der Kerk; maar nochtans bleef de mensch een mensch der Kerk, daar hij de leeringen des geloofs had; want, als gezegd, om vat de aarde den aardbodem, en de aardbodem het veld, zooals de liefde het geloof omvat en het geloof de erkentissen des geloofs.

637. Dat de woorden “Ik zal hen met de aarde verderven”, beteekenen, dat het menschenlijke geslacht met de Kerk te gronde zou gaan, daarmee is het aldus gesteld: indien de Kerk des Heeren over de gansche aarde geheel en al werd verdelgd, zou het menschenlijke geslacht volstrekt niet kunnen bestaan, maar gingen allen en een iegelijk te gronde. Het is met de Kerk als met het hart, gelijk eerder gezegd; zoolang het hart leeft, kunnen de omringende ingewanden en leden leven, maar niet zoodra sterft het hart, of het geheel en elk onderdeel sterft ook. De Kerk des Hoeren op aarde is als het hart; van haar heeft het menschenlijke geslacht, ook dat wat buiten de Kerk staat, het leven; de reden hiervan is aan een iegelijk volslagen onbekend; maar opdat men er iets van wete: het is met het gansche menschenlijke geslacht op aarde

zoo gesteld als met het lichaam en zijne deelen, waarin dan de Kerk is als het hart, en was er geen Kerk, waarmede, als met een hart, de Heer door den Hemel en de geestenwereld verbonden werd, zoo zou er scheiding zijn, en wanneer het menschelijke geslacht van den Heer gescheiden ware, zou het terstond te gronde gaan. Dit is de reden, waarom er van de eerste schepping des menschen af altijd eene Kerk geweest is, en waarom de Kerk, telkenmale als zij begon te verdwijnen, toch bij eenigen overbleef. Dit was ook de oorzaak van des Heeren Komst in de wereld; ware Hij niet uit Zijne Goddelijke Barmhartigheid gekomen, het gansche menschelijke geslacht van deze wereld ware te gronde gegaan, want de Kerk lag toen op haar uiterste, en er restte nauwelijks enig goeds en waars. Dat het menschelijke geslacht geenszins leven kan, wanneer het niet met den Heer verbonden is door den Hemel en de geestenwereld, komt omdat de mensch op zichzelf beschouwd veel minder is dan het redeloze dier; werd hij aan zichzelf overgelaten, zoo stortte hij zich in zijn eigen en aller verderf, want hij begeert niets anders dan zijn eigen en aller vernietiging; de ware orde van den mensch zou zijn, dat de een den ander lief had als zichzelf, maar nu heeft ieder zichzelf boven alle anderen lief, en aldus haat een ieder alle anderen. Daarentegen is het bij de redeloze dieren gansch anders: hunne orde is die, waarnaar zij leven, en aldus leven zij geheel en al naar de orde, waarin zij gesteld zijn, terwijl de mensch dwars tegen de orde in leeft; wanneer dan ook de Heer Zich niet zijner ontfermde, en hem aan Zich verbond door de Engelen, zoo zou hij geenszins een enkel oogenblik kunnen leven; dit weet de mensch niet.

638. Vers 14. *Maak u eene ark van goferhout, met kameren zult gij de ark maken, en gij zult die bepekken van binnen en van buiten met pek.* Door de ark wordt de mensch dier Kerk aangeduid; door het goferhout zijne begeerten; door de kameren de twee deelen van den mensch, te weten, die van den wil en van het verstand; door het bepekken daarvan van binnen en van buiten, de beveiliging tegen de overstroming der begeerten.

639. Dat met de ark de mensch dier Kerk of de Noach genoemde Kerk wordt aangeduid, kan genoegzaam blijken uit haar beschrijving in het volgende; voorts ook hieruit, dat het Woord des Heeren overal geestelijke en hemelsche dingen bevat, dat wil zeggen, dat het Woord des Heeren geestelijk en hemelsch is; wanneer de ark met haar bepekking, hare afmeting en bouw, alsmede de vloed niet meer te beteekenen hadden dan de letterlijke zin aangeeft, dan zou er hoegenaamd niets geestelijks en hemelsch in zijn, maar alleen iets historisch, dat voor het menschelijke geslacht van niet meer nut zou zijn dan dergelijke gebeurtenissen als door wereldsche schrijvers

beschreven worden. Daar het Woord des Heeren echter overal in zijn schoot of in zijn binnenste geestelijke en hemelsche dingen bevat en omsluit, blijkt het duidelijk, dat door de ark en door alles wat van de ark wordt gezegd, nog ononthulde verborgenheden worden aangeduid. Desgelijks ook elders, bijvoorbeeld door het kistje, waarin Mozes gelegd werd, en dat in de biesen aan den oever der rivier werd gesteld (Exod. 2: 3), en, met nog dieper zin, door de heilige ark in de woestijn, welke gebouwd was naar een aan Mozes op den berg Sinaï getoond voorbeeld, en welke ark niets anders dan een afgodsbeeld en het voorwerp van een afgodendienst geweest zou zijn, wanneer niet alles en elke bijzonderheid daaraan uitbeeldingen des Heeren en van Zijn Rijk waren geweest. Evenzoo de tempel van Salomo, welke op zichzelf, dat is door het goud, zilver, cederhout en steen daaraan in het geheel niet heilig was, maar door de bijzonderheden welke daarmede werden uitgebeeld. Hier desgelijks: wanneer de ark en haar bouw tot in bijzonderheden niet zekere verborgenheden der Kerk beteekenden, zou het Woord niet het Woord des Heeren zijn, maar een doode letter, zooals bij den een of anderen wereldschen schrijver. Hieruit blijkt, dat de ark den mensch der Kerk, of de Kerk die Noach heette, beteekent.

640. Nog niemand weet, dat goferhout de begeerten beteekenen, en kameren de twee deelen van dien mensch: den wil en het verstand; en niemand kan weten op welke wijze dit wordt aangeduid, wanneer niet eerst wordt gezegd, hoe het met deze Kerk gesteld was. Als herhaaldelijk gezegd, wist de Oudste Kerk uit de liefde alles wat des geloofs was, of, wat hetzelfde is, uit den wil tot het goede hadden zij verstand van het ware; maar hare nakomelingen was het, door hetgeen zij overgeërfd hadden, ook eigen, zich door begeerten te laten beheerschen, welke tot den wil behooren, waarin zij zelfs de leeringen des geloofs dompelden, en vandaar werden zij Nephilim. Daar nu de Heer voorzag, dat de mensch voor eeuwig te gronde zou gaan, wanneer hij in zulk eene natuur bleef, werd er door den Heer in voorzien, dat de wil van het verstand werd gescheiden, en de mensch niet als vroeger, door den wil tot het goede werd gevormd, maar dat hij door het verstand van het ware met naastenliefde werd begiftigd, welke zich als wil tot het goede voordoet. Deze nieuwe Kerk, welke Noach genoemd wordt, werd van dien aard, en zij was aldus van een gansch anderen aanleg dan de Oudste Kerk. Behalve deze Kerk waren er ook nog andere in dien tijd, zooals die welke Enosch heette, waarvan reeds bij Hfdst. 4: 25, 26 gewaagd is; verder ook nog andere, waarvan geen dergelijke vermelding en beschrijving bestaat. Hierwordt alleen de Kerk

Noach beschreven, omdat zij een anderen en van dien der Oudste Kerk gansch verscheiden aanleg had.

641. Daar deze mensch der Kerk hervormd moest worden naar dat vermogen van den mensch hetwelk verstand genoemd wordt, alvorens hij hervormd kon worden naar het andere vermogen, de wil geheeten, wordt hier beschreven hoe al wat tot den wil behoort, gescheiden werd van al wat tot het verstand behoort en als het ware bedekt en bewaard werd, opdat niets daarmede in aanraking zou komen, want wanneer datgene, wat tot den wil behoort, dat is: de begeerte, te voorschijn werd geroepen, zou hij verloren zijn gegaan, zooals door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid in het volgende zal blijken. Deze beide deelen, het verstand en de wil, zijn bij den mensch zoo gescheiden, dat niets meer gescheiden kan zijn, hetgeen mij ook hierdoor helder te weten is gegeven, dat het verstandelijke van de geesten en Engelen in het linker deel van het hoofd of van de hersenen invloeit, daarentegen de dingen van den wil in liet rechter deel. Desgelijks wat het aangezicht betreft. De invloed van engelengeesten is zacht als de luwste zefier, maar de invloed van booze geesten is als het ware eene overstroming: in het linker deel der hersenen met fantasieën en afschuwelijke overredingen, in het rechter deel met begeerten; hun invloed is als eene overstroming van fantasieën en begeerten.

642. Hieruit kan blijken, wat in deze eerste beschrijving van de ark ligt besloten, dat zij uit goferhout is gebouwd, wat de kameren zijn en voorts dat zij van buiten en van binnen met pek bepekt moest worden, namelijk dat het andere deel, dat tot den wil behoort, voor de overstroming gespaard moest worden, en alleen dat deel mocht geopend worden, hetwelk tot het verstand behoort, hetgeen in het zestiende vers is beschreven door het venster, de deur, de onderste, tweede en derde verdieping. Dit klinkt misschien ongelooflijk, daar liet nog in niemands voorstelling opkwam, en daar men zulk eene opvatting van het Woord des Heeren niet had, hoewel het toch de volste waarheid is; maar dit zijn van de verborgenheden, welke de mensch niet kent, de kleinste en meest algemeene; indien hem de bijzonderheden werden medegedeeld, zou hij er zelfs niet een enkele van begrijpen.

643. Wat echter de eigenlijke beteekenis der woorden aangaat, zooals dat goferhout de lusten beteekent. en de kameren de beide deelen van den mensch, dit kan uit het Woord blijken: goferhout is een zeer zwavelhoudend hout, zooals de den en vele andere dezer houtsoorten; wegens de zwavel nu beteekent dit hout de begeerten, daar het licht vlam vat. De Oudsten vergeleken en vereenzelvigden al wat bij den mensch is met goud, zilver, koper, ijzer, steen, hout; zijn hemelsch binnenste met goud, het lagere hemelsche met koper, en

het onderste of het lichamelijke daarvan met hout. Daarentegen vergeleken en vereenzelvigden zij het geestelijk binnenste met zilver, het lagere geestelijke met het ijzer, en het onderste daarvan met steen. Wanneer deze stoffen in het Woord genoemd worden, hebben zij in den innerlijken zin deze beteekenis, zooals bij Jesaja:

“Voor *koper* zal Ik *goud* brengen, en voor *ijzer* zal Ik *zilver* brengen, en voor *hout koper* en voor *steen en ijzer*; en Ik zal vrede tot uwe schatting stellen, en gerechtigheid tot uwe drijvers” (60: 17);

hier is sprake van het Rijk des Heeren, alwaar zulke metalen niet zijn, maar hemelsche en geestelijke dingen, en dat zulks wordt aangeduid, blijkt ook duidelijk hieruit, dat er van vrede en gerechtigheid wordt gesproken. Hier stemmen goud, koper en hout met elkander overeen, en zij beteekenen als gezegd, het hemelsche of de dingen van den wil. Voorts stemmen zilver, ijzer en steen met elkander overeen, en zij beteekenen het geestelijke, of de dingen van het verstand. Bij Ezechiël:

“Zij zullen uwe rijkdommen rooven, uwe koopmanswaren plunderen; uwe *steen* en uw *hout*” (26: 12);

het blijkt duidelijk, dat met rijkdommen en koopmanswaren geen wereldsche rijkdommen en koopmanswaren worden aangeduid, maar hemelsche en geestelijke; alsmede door steenen en hout, waar steenen de dingen van het verstand zijn, en hout de dingen van den wil. Bij Habakuk:

“De *steen* roept uit den muur, en de balk antwoordt uit het *hout*” (2: 11);

steen voor het onderste van het verstand, en hout voor het onderste van den wil, dat antwoordt wanneer iets uit het zinnelijke weten wordt te voorschijn gebracht. Bij denzelfde:

“Wee dien, die tot het *hout* zegt: Word wakker! en Sta op! tot den zwijgenden *steen*. Zou het leeren? Ziet, dit is gevat in goud en zilver, en er is geen geest in het midden van hetzelfde. Maar Jehovah is in den tempel Zijner heiligheid” (2: 19, 20);

ook hier staat hout voor de begeerte, steen voor het laagst verstandelijke, vandaar dat er van den steen zwijgen en leeren wordt gezegd; dat geen geest in het midden van hetzelfde is, beteekent, dat het niets hemelsch en geestelijks uitbeeldt; zooals de tempel waaraan steen en hout is, en zulks met goud en zilver verbonden, bij hen die niet denken aan dat wat het uitbeeldt. Bij Jeremia:

“Ons water drinken wij voor *zilver*, ons *hout* komt op prijs te staan” (Klaagl. 5: 4),

alwaar water en zilver de dingen des verstands aanduiden; hout de dingen van den wil. Bij denzelfde:

“Die tot het *hout* zeggen: Gij zijt mijn vader, en tot den *steen*: Gij hebt ons gegeneerd” (Jer. 2: 27);

daar staat hout voor de begeerte, welke tot den wil behoort, waaruit zij ontvangen is, en steen voor het zinnelijke weten, waaruit zij geboren is. Vandaar heet het bij de Profeten hier en daar het *hout* en den *steen dienen*, voor uit hout en steen gesneden beelden, waarmede wordt aangeduid, dat zij de begeerten en de fantasieën hebben gediend; ook overspel bedrijven met hout en steen, zooals Jer. 3: 9; bij Hosea:

“Het volk ondervraagt zijn *hout*, en zijn stok maakt hem bekend, want de geest der hoererijen verleidt hen” (4: 12),

dat wil zeggen: het ondervraagt houten snijwerk of begeerten. Bij Jesaja:

“Topheth is van gisteren bereid, zijn brandstapel *vuur* en veel *hout*, de adem van Jehovah als een stroom brandende *zwavel*” (30: 33);

vuur, zwavel en hout staat hier voor vuige begeerten. Het hout duidt in het algemeen de laagste dingen van den wil aan; kostbaar hout als van cederen en dergelijke, dat wat goed is, zooals het cederenhout in den tempel; en het cederenhout, dat gebruikt werd bij de reiniging der melaatschheid (Lev. 14: 4, 6, 7), en het in de bittere wateren bij Marah geworpen hout, waarvan de wateren zout werden (Exod. 15: 25); hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, te hunner plaatse. Niet kostbaar hout echter, en zulk hout, waarvan gesneden beelden gemaakt werden, alsmede het voor brandstapels en dergelijke gebruikte hout, beteekenen begeerten, gelijk hier het goferhout wegens de zwavel; zooals bij Jesaja:

“Een dag der wraak van Jehovah; zijn stroomen zullen in pek verkeerd worden, en zijn stof in *zwavel*, en zijne aarde zal tot brandend pek worden” (34: 9);

pek voor afschuwelijke fantasieën, zwavel voor vuige begeerten.

644. Dat door de kameren de beide deelen van den mensch worden aangeduid, die tot den wil en het verstand behooren, blijkt uit hetgeen gezegd is, namelijk, dat die beide deelen, wil en verstand, onderling ten zeerste verscheiden zijn, en dat daarom, als gezegd, de menschelijke hersenen in twee deelen, hemispheren genaamd, verdeeld zijn; tot de linker hemisphoor behooren de dingen van het verstand, tot de rechter de dingen van den wil; dit is de meest algemeene onderscheiding. Bovendien worden zoowel de wil als het verstand in ontelbare deelen onderscheiden, want er bestaan zoo vele afdelingen van de dingen van het verstand, en zoovele van de dingen van den wil bij

den mensch, dat zij nooit volgens de algemeen klassen, nog minder volgens de soorten kunnen worden uitgedrukt of opgesomd. De mensch is als een allerkleinste hemel, welke met de geestenwereld en den Hemel overeenstemt, waar alle geslachten en alle soorten van de dingen van het verstand en van den wil door den Heer zijn onderscheiden in zulk een allervolmaaktste orde, dat ook zelfs het allerkleinste welonderscheiden is; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. In den Hemel worden deze afdeelingen gezelschappen genoemd, in het Woord woonplaatsen; door den Heer woningen (Joh. 14: 2); hier echter hameren, daar het de Ark betreft, waarmede de mensch der Kerk wordt aangeduid.

645. Dat door het van binnen en van buiten met pek bepekken de beveiliging tegen de overstroming der begeerten wordt aangeduid, blijkt uit het vroeger besprokene: want de mensch dezer Kerk moest eerst wat de dingen van het verstand betreft, hervormd worden, vandaar dat hij beveiligd werd tegen de overstroming der begeerten, welke het geheele werk der hervorming zouden verwoest hebben. In den oorspronkelijken tekst staat weliswaar niet te lezen, dat de ark met pek bepekt moest worden, maar er wordt een woord gebezigd, dat bescherming aanduidt, afgeleid van ontzondigen of verzoenen, vandaar dat het eens dergelijke beteekenis in zich sluit. De ontzondiging of de verzoening des Heeren is de bescherming tegen de overstroming van het booze.

646. Vers 15. *En aldus zult gij haar maken: drie honderd ellen zij de lengte der ark, vijftig ellen hare breedte, en dertig ellen hare hoogte.* Hier als eerder beteekenen de getallen de overblijfselen, en wel weinige; de lengte is het heilige daarvan, de breedte liet ware, de hoogte het goede.

647. Dat dit zulks beteekent, moet een ieder vreemd en heel ver gezocht schijnen, als bijvoorbeeld, dat de getallen driehonderd, vijftig en dertig de overblijfselen beteekenen en zelfs weinige; voorts dat lengte, breedte en hoogte het heilige, het ware en het goede beteekenen. Maar behalve uit hetgeen hiervoren bij het derde vers met betrekking tot getallen is gezegd en aangetoond, namelijk, dat daar honderd en twintig de overblijfselen des geloofs beduiden, kan het een ieder ook hieruit duidelijk zijn, dat zij, die in den innerlijken zin zijn, zooals de goede geesten en de Engelen, ver buiten alles staan wat aardsch, lichamelijk en louter wereldsch is, dus buiten alles wat getallen en maten betreft, en toch is het hun door den Heer verleend het Woord volledig gewaar te worden, en wel geheel en al ontdaan van dergelijke dingen; en daar dit waar is, blijkt er duidelijk uit, dat het Woord hemelsche en geestelijke dingen in zich sluit, welke zoo ver van den letterlijken zin afstaan,

dat zij niet eens als zoodanig kunnen verschijnen. Aldus gedragen zich de hemelsche en geestelijke dingen in het algemeen en in het bijzonder. Hieruit kan de mensch tevens weten, hoe onzinnig het is om de dingen des geloofs door het zinnelijke en met behulp van de wetenschap te willen doorvorschen, en niet eerder te gelooven, alvorens men ze op deze wijze begrijpt.

648. Dat getallen en maten in het Woord hemelsche en geestelijke dingen beteekenen, kan duidelijk blijken uit de meting van het Nieuwe Jeruzalem en van den tempel bij Johannes en Ezechiël; het kan een ieder duidelijk zijn, dat met het Nieuwe Jeruzalem en met den Nieuwen Tempel het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde wordt aangeduid, en dat het Rijk des Heeren in de Hemelen en op de aarde niet onder aardsche maten valt, maar nochtans worden afmetingen naar lengte, breedte en hoogte in getallen aangegeven. Hieruit kan een ieder opmaken, dat door getallen en maten het heilige wordt aangeduid, zooals bij Johannes: “Er werd mij een rietstok gegeven, eene meetroede gelijk, en de Engel stond daarbij en zeide tot mij: Sta op, en *meet den tempel Gods*, en het altaar, en degenen die daarin aanbidden” (Openb. 11: 1).

En van het Nieuwe Jeruzalem: “De groote en hooge muur van het *Hemelsche Jeruzalem* had *twaalf* poorten, en op de poorten *twaalf* Engelen, en namen geschreven, welke zijn die der *twaalf* stammen der zonen Israëls; van den Opgang *drie* poorten, van den Middernacht *drie* poorten, van den Middag *drie* poorten, van den Ondergang *drie* poorten. De muur der stad had *twaalf* fondamenten, en in dezelve de namen der *twaalf* apostelen des Lams. En hij die met mij sprak, had eenen gouden rietstok, opdat hij de stad zou meten, en hare poorten, en haren muur; de stad ligt vierkant, en hare *lengte* is zoo groot als ook de *breedte*; hij mat nu de stad met den rietstok op *twaalf duizend* stadiën, *hare lengte en breedte en hoogte* waren even gelijk. Hij mat haren muur op *honderd vier en veertig ellen*, welke is de maat eens menschen, dat is eens Engels” (Openb. 21: 12, 13, 14, 15, 16, 17). Hier komt overal het getal *twaalf* voor, dat een hoogst heilig getal is, daar het, als eerder bij het derde vers van dit hoofdstuk is gezegd, het heilige des geloofs beteekent, en bij hoofdstuk 29 en 30 van Genesis, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, zal worden aangetoond. Vandaar dat er ook aan wordt toegevoegd, dat deze maat de maat eens menschen, dat is: eens Engels is. Dit is desgelijks het geval met den Nieuwen Tempel en het Nieuwe Jeruzalem bij Ezechiël, welke eveneens volgens maten beschreven worden (hfdst. 40: 3, 5, 7, 9, 11, 13, 14, 22, 25, 30, 36, 42, 47; hfdst. 41: vers 1 tot het einde; hfdst. 42: 5 tot 15; Zacharia 2: 1, 2); ook daar beteekenen de getallen op zichzelf beschouwd niets, maar het heilige

hemelsche en geestelijke, los van de getallen. Desgelijks ook alle getallen der afmetingen van de ark (Exod. 25: 10), van het verzoendeksel, van de gouden tafel, van den tabernakel en van het altaar (Exod. 25: 10, 17, 23; hfdst. 26 en 27: 1), en alle getallen en afmetingen van den tempel (1 Kon. 6: 2, 3), behalve op nog meer plaatsen.

649. Hier echter beteekenen de getallen of maten der ark niets anders dan de overblijfselen, welke zich bij den mensch dezer Kerk bevonden toen hij hervormd moest worden, en wel dat het er weinige waren, hetgeen hieruit blijkt, dat in deze getallen het getal vijf heerscht, hetwelk in het Woord iets of een weinig beteekent, zooals bij Jesaja:

“Eene nalezing zal daarin *overig blijven*, gelijk bij de afschudding eens olijfbooms, *twee, drie* beziën in den top der opperste twijg, vier, *vijf* aan de twijgen van den vruchtbare” (17: 6),

alwaar twee, drie en vijf voor weinige staan. Bij denzelfde:

“Een duizend voor het schelden van een enigen, voor het schelden van *vijf* zult gij vlieden, totdat gij *overgelaten* zijt gelijk een mastboom op den top van eenen berg” (30: 17);

ook hier voor weinigen. Ook was het minste der boete, behalve het wedergeven, het *vijfde deel* (Lev. 5: 16; hfdst. 6: 5; hfdst. 22: 14; Num. 5: 7), en het minste wat iemand daarboven zou toedoen, wanneer hij een beest, een huis, een veld, een tiende zou lossen, was het *vijfde deel* (Lev. 27: 13, 15, 19, 31).

650. Dat de lengte het heilige der overblijfselen beteekent, de breedte het ware, en de hoogte het goede, welke door getallen beschreven worden, valt niet zoo uit het Woord vast te stellen, daar alles wat toegeschreven wordt zich tot in bijzonderheden richt naar het onderwerp of de zaak waarover sprake is, zooals de lengte op den tijd toegepast het voortdurende en eeuwige beteekent, bijvoorbeeld lengte van dagen, Psalm 23: 6 en 21: 5; maar, op de ruimte toegepast, beteekent zij het heilige dat daaruit volgt. Zoo is het ook gesteld met de breedte en de hoogte. In de aardsche dingen heeft alles eene drievoudige afmeting, maar zulke afmetingen kunnen niet aan hemelsche en geestelijke dingen worden toegeschreven; worden zij dit, dan wordt er, los van de afmetingen, eene meerdere of mindere volmaaktheid onder verstaan, voorts hare hoedanigheid en hoeveelheid; zoo hier de hoedanigheid daarin dat het overblijfselen zijn, en hunne hoeveelheid daarin dat het er weinige zijn.

651. Vers 16. *Gij zult een venster aan de ark maken, en zult haar volmaken tot eene el van boven, en de deur zult gij in hare zijde zetten; gij zult ze met onderste, tweede en derde verdiepingen maken.* Door het venster, dat eene el

van boven volmaakt zou worden, wordt het verstandelijke aangeduid; door de deur in de zijde het hooren; door de onderste, tweede en derde verdieping de wetenschap, de dingen van de rede en de dingen van het verstand.

652. Dat het venster het verstandelijke beteekent, en de deur het hooren, en aldus in dit vers over het verstandelijke deel van den mensch gehandeld wordt, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd is, namelijk, dat de mensch dezer Kerk op deze wijze hervormd werd. Er zijn in den mensch twee levens, het eene is het leven van den wil, het andere dat van het verstand; zij worden tot twee levens wanneer er geen wil is, maar in plaats van den wil begeerte. Het andere of het verstandelijk deel is het, dat dan hervormd kan worden en waardoor later een nieuwe wil geschonken kan worden, zoodat zij nochtans één leven uitmaken, namelijk de naastenliefde en het geloof. Daar nu de mensch van dien aard was, dat hij geen wil had, maar inplaats daarvan louter begeerten, werd dit deel, dat tot den wil behoort, toegesloten, zooals bij vers 14 is gezegd, en het andere of verstandelijke deel, waarvan in dit vers sprake is, werd geopend.

653. Het is hiermede aldus gesteld: wanneer de mensch hervormd wordt, hetgeen door worstelingen en verzoekingën geschiedt, worden hem van zulke booze geesten toegevoegd, die alleen de dingen van de wetenschap en van de rede bij hem aanwakkeren, en de geesten, die de begeerten prikkelen worden dan geheel van hem afgehouden, want er bestaan twee geslachten van booze geesten, namelijk zij; die op de redeneeringen van den mensch werken, en zij, die op zijne begeerten werken. De booze geesten, die de redeneeringen van den mensch aanwakkeren, halen al zijne valscheden te voorschijn, en zoeken hem te overreden dat de valscheden waarheden zijn, ja, zij verkeerē zelfs de waarheden in valscheden. Met hen moet de mensch, terwijl hij in verzoekingē is, worstelen; maar de Heer strijdt door middel van de Engelen, welke den mensch zijn toegevoegd. Nadat de valscheden door de worstelingen gescheiden zijn en als het ware uiteengejaagd, is de mensch voorbereid om de waarheden des geloofs te kunnen ontvangen; want zoolang de valscheden heerschen, kan de mensch geenszins de waarheden des geloofs ontvangen, omdat de beginselen van het valsche in den weg staan. Wanneer hij aldus is voorbereid, dat hij de waarheden des geloofs kan ontvangen, dan eerst kunnen in hem de hemelsche zaden worden gezaaid, welke zaden der naastenliefde zijn. De zaden der naastenliefde kunnen nooit gezaaid worden in een aardbodem, waarin valscheden heerschen, maar waarin waarheden heerschen; aldus is het gesteld met de hervorming of wedergeboorte van den geestelijken mens; zoo was het ook gesteld met den mensch dezer Kerk,

welke Noach genoemd wordt. Dit is de reden, waarom hier sprake is van het venster en de deur der ark, en van hare kameren der onderste, tweede en derde verdieping, welke dingen alle betrekking hebben op den geestelijken of verstandelijken mensch.

654. Dit nu is het, wat in de Kerken heden ten dage bekend is, namelijk dat het geloof door het hooren komt; maar het geloof is geenszins eene kennis van de dingen des geloofs, of eene kennis van de dingen die geloofd moeten worden: dit is slechts een weten; doch het is erkenning; maar erkenning kan nooit bij iemand bestaan, wanneer niet het beginsel des geloofs bij hem is, dat de naastenliefde is, te weten de liefde jegens den naaste en de barmhartigheid. Wanneer er naastenliefde is, dan is er erkenning of dan is er geloof. Wie het anders opvat, staat zoo ver van de erkenning des geloofs af, als de aarde verwijderd is of afstaat van den hemel. Is naastenliefde, welke het goede van het geloof is, tegenwoordig, dan bestaat er erkenning, welke de waarheid des geloofs is; wanneer daarom de mensch naar het wetenschappelijke, redelijke en verstandelijke wordt herboren, dan geschiedt dit met het doel om den aardbodem, of zijn gemoed, tot de opname van de naastenliefde voor te bereiden, waaruit, of uit het leven waarvan, hij daarna denkt en handelt; dan is hij hervormd of wedergeboren, niet eerder.

655. Dat het venster, eene el van boven te volmaken, het verstandelijke beteekent, kan een ieder zien uit hetgeen nu gezegd is. Voorts ook hieruit, dat het verstandelijke met niets anders kan worden vergeleken dan met een venster van boven, daar er sprake is van den bouw der ark, en de ark den mensch der Kerk aanduidt. In het Woord wordt het verstandelijke van den mensch desgelijks venster genoemd, hetzij dat het de rede of de redeneering betreft, dat is: zijn innerlijk zien; zooals bij Jesaja:

“Gij verdrukte, door storm voortgedrevene, ongetrooste, Ik zal uwe zonnen (*vensters*) van pyropen maken, en uwe poorten van robijnsteen, en uwe gansche grens van aangename steenen”
(54: 11, 12);

hier staan zonnen voor vensters wegens het licht dat in- of doorgelaten wordt. Zonnen of vensters zijn hier de dingen van het verstand en wel uit de naastenliefde, vandaar dat zij bij een pyroop worden vergeleken. De poorten zijn de dingen van de rede daaruit, en de grens is het wetenschappelijke en zinnelijke. Hier wordt gehandeld over de Kerk des Heeren. Alle *vensters* van den tempel van Jeruzalem beeldden hetzelfde uit, de bovenste de dingen van het verstand, de middelste de dingen van de rede, en de onderste de vergaderde kennis en het zinnelijke, want er waren drie verdiepingen (1 Kon.

6: 4, 6, 8); desgelijks de *vensters* van het Nieuwe Jeruzalem bij Ezechiël, hfdst. 40: 16, 22, 25, 33, 36. Bij Jeremia:

“De dood is geklommen in onze *vensteren*, hij is in onze paleizen gekomen, om uit te roeien het kind van de wijk, de jongelingen van de straten” (9: 20),

waar de vensters der middelste woning worden aangeduid, welke de dingen van de rede zijn in hunne verdelging. Het kind van de wijk is de waarheid die geboren wordt. Daar de vensters de dingen beteekenen van het verstand en van de rede, welke tot het ware behooren, duiden zij ook de redeneeringen, die tot het valsche behooren, aan; zooals bij denzelfde:

“Wee dien, die zijn huis bouwt in ongerechtigheid, en zijne opperzalen met onrecht; die daar zegt: Ik zal mij een huis van afmeting bouwen, en ruime opperzalen; en hij heeft zich *vensteren* uitgehouwen, en het is bedekt met ceder, en aangestreeken met menie” (22: 13, 14);

vensters voor beginselen van het valsche. Bij Zefanja:

“In het midden van haar zullen scharen van dieren legeren, al het wild gedierte van haar volk, zoowel de roerdomp als de nachtuil zullen op hare granaatappelen vernachten; eene stem zal in het *venster* zingen, verwoesting zal op den dorpel zijn” (2: 14);

aangaande Aschur en Ninive; Aschur voor hetverstand, hier het verwoeste verstand; de in het venster zingende stem voor de redeneeringen uit inbeeldingen.

656. Dat met de deur in de zijde het hooren wordt aangeduid, kan hieruit nu duidelijk zijn, en het is niet noodig dit door overeenkomstige plaatsen uit het Woord te bevestigen; want de verhouding van het oor tot de organen der innerlijke zinnen komt overeen met de verhouding van de deur aan de zijde tot het venster van boven, of wat hetzelfde is, met de verhouding van het hooren, dat het oor betreft, tot het verstandelijke, dat het innerlijke zinsorgaan betreft.

657. Eveneens volgt hieruit, dat de onderste, tweede en derde verdieping de wetenschappelijke, redelijke en verstandelijke dingen beteekenen. Er zijn in den mensch drie graden van verstandelijkheid: haar onderste is het wetenschappelijke, de middelste het redelijke, de bovenste het verstandelijke. Deze zijn onderling dermate onderscheiden, dat zij nooit vermengd worden; maar dat de mensch dit niet weet, komt omdat hij het leven alleen op het zinnelijke en wetenschappelijke heeft gezet, en wanneer hij daaraan hangt, kan hij zelfs niet eens weten, dat het redelijke bij hem van het wetenschappelijke onderscheiden is, nog minder dat het verstandelijke weer van de beide andere

is onderscheiden. Evenwel is de ware verhouding deze: de Heer vloeit door middel van het verstandelijke bij den mensch in het redelijke van hem in, en door het redelijke in de vergaderde kennis van het geheugen; vandaar het leven der zinnen, het gezicht en het gehoor. Dit is de ware invloed, dit is het ware verkeer van de ziel met het lichaam. Zonder den invloed van het leven des Heeren in de dingen van het verstand bij den mensch, of liever in de dingen van den wil, en door de dingen van den wil in die van het verstand, en door de dingen van het verstand in die van de rede, en door de dingen van de rede in zijn vergaderde kennis, welke tot het geheugen behoort, is er bij den mensch geenszins leven mogelijk, en hoewel de mensch in het valsche en booze is, bestaat er toch steeds een invloed van het leven des Heeren door middel van de dingen van den wil en van het verstand, maar dat wat invloeit wordt in het deel van de rede opgenomen al naar den vorm daarvan, en deze invloed bewerkstelligt, dat de mensch redelijke gevolgtrekkingen kan maken, kan overdenken, kan verstaan wat goed en waar is; maar hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende, alsmede hoe het met het leven bij de dieren gesteld is.

658. Deze drie graden, welke in het algemeen de graden van verstandelijkheid van den mensch genoemd worden, namelijk verstand, rede en wetenschap, zijn, als gezegd, ook in den tempel van Jeruzalem door de drie verdiepingen aangeduid (1 Kon. 6: 4, 6, 8), voorts ook eerder door de rivieren, die voortgingen uit den hof van Eden tegen den Opgang, alwaar de Opgang den Heer betekent, Eden de liefde, welke tot den wil behoort, de tuin het inzicht daarvan, de rivieren de wijsheid, de rede en de wetenschap; men zie wat hierover gezegd is bij hfdst. 2, vers 10, 11, 12, 13, 14.

659. Vers 17. *En Ik, zie, Ik breng eenen watervloed over de aarde, om alle vleesch, waarin een geest der levens is, van onder de hemelen te verderven; al wat op de aarde is, zal den geest geven.* De watervloed beteekent de overstroming van het booze en valsche; om alle vleesch te verderven, waarin een geest der levens is onder de hemelen, beteekent, dat het gansche nageslacht der Oudste Kerk zich te gronde richtte; al wat op de aarde is zal den geest geven, duidt hen aan, die van deze Kerk waren en tot zulk een staat vervallen waren.

660. Dat de watervloed de overstroming van het booze en valsche beteekent, blijkt uit dat wat eerder gezegd is van het nageslacht der Oudste Kerk, namelijk dat zij door vuige begeerten werden beheerscht, en dat zij de leeringen des geloofs daarin onderdompelden, en vandaar in de overredingen van het valsche geraakten, welke al het ware en goede uitroeiden, en tevens den weg voor de overblijfselen afsloten, zoodat deze niet werken konden; en

zoo kon het wel niet anders, of zij richtten zichzelf te gronde. Wanneer de weg voor de overblijfselen is afgesloten, dan is de mensch geen mensch meer, daar hij dan niet langer door de Engelen beschermd kan worden, maar geheel en al bezeten is door booze geesten, die niets anders zoeken en begeeren dan den mensch te vernietigen; vandaar vonden de menschen voor den watervloed den dood, welke door den vloed of de algeheele overstroming wordt beschreven; de invloed der inbeeldingen en der begeerten, uitgaande van de booze geesten, heeft ook iets weg van een watervloed, vandaar dat die invloed hier en daar in het Woord ook een watervloed of overstroming genoemd wordt, hetgeen men, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, zal zien in de inleiding van het volgende hoofdstuk.

661. Dat de woorden: “Om alle vleesch, waarin een geest der levens is van onder de hemelen te verderven” beteekenen, dat het gansche nageslacht der Oudste Kerk zich te gronde richtte, blijkt uit dit alles, en voorts uit de vroegere beschrijving van hen, namelijk, hoe zij zich allengs van de ouders door overerving zulk een genius hadden eigen gemaakt, dat zij meer dan anderen doortrokken waren van zulke afschuwelijke zelfoverredingen; hoofdzakelijk doordien zij de leeringen des geloofs, welke zij bij zich hadden, in hunne begeerten dompelden, waarna zij tot dien staat vervielen. Anders is het gesteld met hen, die geen leeringen des geloofs hebben, maar in volslagen onwetendheid leven; dezen kunnen niet op dergelijke wijze handelen, derhalve niet aldus het heilige ontwijden, en aldus den weg voor de overblijfselen afsluiten, bijgevolg niet de Engelen des Heeren van zich wegdrijven. De overblijfselen zijn, als gezegd, alles wat der onschuld, alles wat der naastenliefde, alles wat der barmhartigheid en alles wat der waarheid des geloofs is, hetgeen de mensch van kindsbeen of door den Heer gekregen en geleerd heeft; al deze dingen en elk in het bijzonder worden opgeborgen, en wanneer de mensch ze niet bezat, zou er geenszins eenige onschuld, naastenliefde en barmhartigheid in zijn denken en handelen kunnen liggen, bijgevolg niets goeds en niets waars; derhalve zou hij erger zijn dan de wilde dieren; evenzoo wanneer hij dergelijke overblijfselen had, maar door vuige begeerten en afschuwelijke zelfoverredingen van het valsche hun den weg ging versperren, zoodat zij niet konden werken; van dien aard waren de menschen vóór den vloed, die zich zelve te gronde richtten en die verstaan worden onder

“alle vleesch waarin een geest der levens is van onder de hemelen”.

Zooals eerder is aangetoond, beteekent vleesch den mensch in het algemeen, en den lichamelijken in het bijzonder; geest der levens, alle leven in het

algemeen, maar eigenlijk het leven dergenen, die wedergeboren waren, dus hier het laatste nageslacht der Oudste Kerk; hoewel in hen geen leven des geloofs meer over was, wordt hier toch, omdat zij van de ouders eenige zaden daarvan hadden overgenomen, welke zij verstikt hadden, van geest der levens gesproken, of van eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten, zooals in het volgende, zevende hoofdstuk, vers 22. Vleesch onder de hemelen, beteekent, wat louter lichamenlijk is; de hemelen zijn de dingen des verstands van het ware en de dingen van den wil van het goede; wanneer deze van het lichamenlijke zijn afgescheiden, kan de mensch niet meer leven. Wat den mensch staande houdt is zijne verbinding met den Hemel, dat is: door middel van den Hemel met den Heer.

662. De woorden: “Al wat op de aarde is, zal den geest geven” duiden hen aan, die van deze Kerk waren en van dien aard geworden zijn; dat de aarde niet den geheelen aardbol beteekent, maar alleen diegenen, welke van de Kerk waren, is eerder aangetoond; derhalve wordt hier geenszins een zekere watervloed verstaan, nog minder een algemeene vloed, maar het uitsterven of de verstikking dergenen, die, van de Kerk zijnde, gescheiden waren van de overblijfselen, aldus van de dingen des verstands van het ware en van de dingen van den wil van het goede, bijgevolg van de Hemelen. Dat de aarde het gebied beteekent, waar de Kerk is, en bijgevolg hen, die zich daarin bevinden, daarvoor mogen, behalve de eerder aangehaalde plaatsen uit het Woord, ook de navolgende tot staving dienen; bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: Verwoest zal zijn de gansche *aarde* en voleinding zal Ik niet maken; hierom zal de *aarde* treuren en zwart zullen zijn de Hemelen daarboven” (4: 27, 28);

hier staat aarde voor hen, die het gebied bewonen waar de Kerk is, welke verwoest is. Bij Jesaja:

“Ik zal den Hemel beroeren, en de *aarde* zal bewogen worden van hare plaats” (13: 13);

de aarde, voor den mensch die verwoest zal worden in het gebied waar de Kerk is. Bij Jeremia:

“Er zullen verslagenen van Jehovah zijn, te dien dage van het einde der *aarde* tot het einde der *aarde*” (25: 33);

alwaar het einde der aarde niet den ganschen aardbol beteekent, maar alleen het gebied waar de Kerk is, derhalve de menschen, die tot de Kerk behoorden. Bij denzelfde:

“Het zwaard roep Ik over alle inwoners der *aarde*; het gedruisch komt tot het einde der *aarde*, want Jehovah heeft eenen twist met de volken” (25: 29, 31);

hier wordt niet de heele wereld verstaan, maar alleen het gebied waar de Kerk is, dus de inwoner of de mensch der Kerk; de volken duiden hier de valschheden aan. Bij Jesaja:

“Ziet, Jehovah gaat uit van Zijne plaats om de ongerechtigheid van den inwoner der *aarde* te bezoeken” (26: 21),

desgelijks. Bij denzelfde:

“Hoort gijlieden niet? is het u van den beginne aan niet bekend gemaakt? verstaat gij niet de grondvesten der *aarde*?” (40: 21).

Bij denzelfde:

“Jehovah Die de Hemelen schept, Die God, Die de *aarde* formeert en ze maakt, Dezelfde Die ze bevestigt” (45: 18);

aarde, voor den mensch der Kerk. Bij Zacharia:

“Het woord van Jehovah, die de Hemelen uitbreidt, en de *aarde* grondvest, en des menschen geest in diens midden formeert” (12: 1);

aarde duidelijk voor den mensch der Kerk. De *aarde* wordt onderscheiden van den aardbodem, zooals de mensch der Kerk en de Kerk zelve, of zooals de liefde en het geloof.

663. Vers 18. *En Ik zal Mijn verbond met u oprichten, en gij zult in de ark gaan, en uwe zonen, en uwe vrouw, en de vrouwen uwer zonen met u.* Een verbond oprichten, beteekent dat hij wedergeboren zal worden; in de ark gaan, hij en zijne zonen [en zijne vrouw], en de vrouwen zijner zonen, beteekent dat hij behouden zal worden. De zonen zijn het ware, de vrouwen zijn het goede.

664. In het vorige vers was sprake van hen, die zich te gronde richtten; hier echter van hen, die wedergeboren en aldus gered zouden worden, en Noach heetten.

665. Dat een verbond oprichten beteekent, dat hij wedergeboren zal worden, kan duidelijk hieruit blijken, dat er geen ander verbond tusschen den Heer en den mensch kan bestaan dan de verbinding door liefde en geloof; aldus beteekent het verbond de verbinding, want het is het hemelsche huwelijk, dat het wezenlijkste verbond is. Het hemelsche huwelijk of de verbinding bestaat alleen bij hen, die wedergeboren worden; daarom wordt de wedergeboorte zelve in den ruimsten zin door het verbond aangeduid. De Heer gaat een verbond met den mensch aan, wanneer Hij hem doet wedergeboren worden; vandaar beeldde het verbond met de Ouden niets anders uit. Uit den zin van de letter valt niets anders te begrijpen, dan dat het met Abraham, Izak

en Jakob en zoo vaak met hunne nakomelingen gesloten verbond, hen persoonlijk betreft, maar zij waren van dien aard, dat zij niet wedergeboren konden worden, want zij stelden den godsdienst alleen in uiterlijke dingen en hielden de uiterlijke dingen voor heilig, zonder dat daaraan de innerlijke waren verbonden, waarom de met hen gesloten verbonden uitsluitend uitbeeldingen der wedergeboorte waren, zooals alle gebruiken en zooals Abraham, Izak en Jakob zelve, die de dingen uitbeeldden, welke tot de liefde en het geloof behooren; desgelijks konden de overpriesteren en de priesteren, van welken aard zij ook mochten zijn, zelfs de misdadige, het hemelsche en allerheiligste priesterschap uitbeelden. Bij de uitbeeldingen wordt niets op den persoon betrokken, maar alles op de zaak, die uitgebeeld wordt; zoo beeldden alle Koningen van Israël en Jehudah, ook de slechtste, het Rijk des Heeren uit, ja zelfs ook Farao, die Jozef over het land van Egypte verhoogde. Uit dit en nog veel anders meer, waarover door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, kan blijken, dat de zoo vaak met de zonen van Jakob gesloten verbonden uitsluitend ritualen waren, die uitbeeldden.

666. Dat het verbond niets anders dan de wedergeboorte beteekent en wat tot de wedergeboorte behoort, kan hier en daar blijken uit het Woord, waar de Heer Zelf Verbond wordt genoemd, omdat Hijzelf de eenige is die tot wedergeboorte brengt en tot Wien de wedergeborene opziet, en omdat Hij alles is in al de dingen der liefde en des geloofs. Dat de Heer het verbond zelf is, blijkt bij Jesaja:

“Ik Jehovah heb u geroepen in gerechtigheid, en Ik zal u bij uwe hand grijpen en u behoeden, en Ik zal u geven tot een *verbond* des volks, tot een licht der natiën” (42: 6),

alwaar het verbond voor den Heer staat, licht der natiën voor het geloof; evenzoo hfdst. 49: 6. Bij Maleachi:

“Ziet, Ik zende Mijnen Engel, en snellijk zal tot Zijnen tempel komen de Heer, dien gijlieden zoekt, en de *Engel des verbonds* dien gij begeert; ziet, Hij komt, wie zal den dag Zijner komst verdragen?” (3: 1, 2);

hier wordt de Heer Engel des verbonds genoemd. De sabbat wordt het *eeuwige verbond* genoemd (Exod. 31: 16), daar deze den Heer Zelf aanduidt en den door Hem wedergeboren hemelschen mensch. Daar de Heer het verbond zelf is, volgt hieruit, dat het verbond alles omvat wat den mensch met den Heer verbindt, dus de liefde en het geloof, en al wat tot de liefde en het geloof behoort; want al deze dingen zijn des Heeren en de Heer woont daarin; aldus is het verbond zelf in diegenen bij wie deze dingen ontvangen worden. Dit kan niet plaats vinden dan bij den wedergeborene, bij wien alles wat van den

Regenerator of van den Heer is, aan het verbond toebehoort of het verbond is, zooals bij Jesaja:

“Mijne Barmhartigheid zal van u niet wijken, en het *verbond Mijns vredes* zal niet wankelen” (54: 10),

alwaar barmhartigheid en verbond des vredes de Heer is en wat des Heeren is. Bij denzelfde:

“Neigt uw oor en komt tot Mij, hoort en uwe ziel leve, en Ik zal met u een *eeuwig verbond* maken, de standvastige barmhartigheden Davids; Ik heb hem tot een getuige voor de volken gegeven, eenen vorst en wetgever over de natiën” (55: 3, 4);

hier David voor den Heer; het eeuwig verbond is in de dingen en door de dingen welke des Heeren zijn, hetgeen verstaan wordt onder tot Hem komen en hoeren, opdat de ziel leve. Bij Jeremia:

“Ik zal hun eenerlei hart en eenerlei weg geven, om Mij te vreezen al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hunne kinderen na hen, en Ik zal een *eeuwig verbond* met hen maken, dat Ik van achter hen niet zal afkeeren, opdat Ik hun weldoe, en Ik zal Mijne vreeze in hun hart geven” (32: 39, 40),

voor hen die wedergeboren moeten worden, verder ook voor de dingen die bij den wedergeborene zijn, hier aangeduid door eenerlei hart en eenerlei weg, dat is: naastenliefde en geloof, welke des Heeren en dus des verbonds zijn. Bij denzelfde:

“Ziet, de dagen komen, is het woord van Jehovah, en Ik zal met het huis van Israël, en met het huis van Jehudah een *nieuw verbond* maken, niet naar het *verbond*, dat Ik met hunne vaders gemaakt heb, daar zij Mijn *verbond* ijdel gemaakt hebben; maar dit is het *verbond*, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal: Ik zal Mijne wet in hun midden geven, en zal die op hun hart schrijven, en Ik zal hun tot eenen God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn” (31: 31, 32, 33);

hier wordt duidelijk verklaard wat het verbond is, namelijk de liefde tot en het geloof in den Heer bij hen die wedergeboren moeten worden. Bij denzelfde wordt de liefde “*verbond van den dag*” en het geloof “*verbond van den nacht*” genoemd (33: 20). Bij Ezechiël:

“Ik Jehovah zal hun tot eenen God zijn, en Mijn knecht David vorst in het midden van hen, en Ik zal een *verbond des vredes* met hen maken, en zal het boos gedierte nit het land doen ophouden, en zij zullen zeker wonen in de woestijn, en slapen in de wouden” (34: 24, 25);

hier is duidelijk van de wedergeboorte sprake; David staat hier voor den Heer. Bij denzelfde:

“David zal hun vorst zijn in eeuwigheid, Ik zal een *verbond des vredes* met hen maken, een *verbond der eeuwigheid* zal er met hen zijn, Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten tot in eeuwigheid” (37: 25, 26);

hier desgelijks aangaande de wedergeboorte; David en heiligdom voor den Heer. Bij denzelfde:

“Ik kwam in een *verbond* met u, en gij werdt de Mijne, en Ik wiesch u met water en Ik spoelde uw bloed van u af en zalfde u met olie” (16: 8, 9, 11),

hier duidelijk voor de wedergeboorte. Bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een *verbond* met hen maken, met het wilde dier des velds, en met den vogel der hemelen, en het kruipende dier der aarde” (2: 18),

voor de wedergeboorte; het wilde dier des velds voor de dingen, die tot den wil behooren, de vogel der hemelen voor de dingen, die tot het verstand behooren. Bij David:

“Hij heeft Zijnen volke verlossing gezonden. Hij heeft Zijn *verbond* in eeuwigheid geboden” (Psalm 111: 9),

voor de wedergeboorte; zij wordt een verbond genoemd, omdat gegeven en ontvangen wordt. Van hen echter, die niet wedergeboren zijn, of wat hetzelfde is, den godsdienst in uiterlijke dingen stellen, en zichzelf en wat zij begeeren en denken, als goden achten en vereeren, van hen wordt, daar zij zich van den Heer scheiden, gezegd, dat zij het verbond ijdel hebben gemaakt; zooals bij Jeremia:

“Zij hebben het *verbond* van Jehovah, hun God, verlaten en zich voor andere goden nedergebogen en die gediend” (22: 9).

Bij Mozes:

“Wie het *verbond* zal overtreden, dienende andere goden, de zon, de maan, het heir der hemelen, zal gesteenigd worden” (Deut. 17: 2 en vervolg);

zon voor de eigenliefde, maan voor de beginselen van het valsche, heir der hemelen voor de valscheden zelf. Hieruit blijkt nu, wat de Ark des Verbonds, waarin het Getuigenis of het Verbond lag, beteekende, namelijk den Heer Zelf; wat het Boek des Verbonds, namelijk den Heer Zelf (Exod. 24: 4, 5, 6, 7; hfdst. 34: 27; Deut. 4: 13, 23); wat het Bloed des Verbonds, namelijk den Heer

Zelf (Exod. 24: 6, 8), Die Alleen de Regenerator is; vandaar is het verbond de wedergeboorte zelve.

667. Dat de woorden:

“hij zal ingaan in de ark, en zijne zonen, en zijne vrouw, en de vrouwen zijner zonen”,

beteekenen dat hij behouden zal worden, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, en uit hetgeen volgt, namelijk, dat hij behouden is omdat hij is wedergeboren.

668. Dat de zonen de waarheden zijn, en de vrouwen de goedheden, is ook eerder aangetoond bij hoofdstuk 5: 4, alwaar de zonen en dochteren genoemd worden; hier echter de zonen en hunne vrouwen, daar de vrouwen die goedheden zijn, welke aan de waarheden zijn toegevoegd, want er kan nooit iets waars worden voortgebracht, tenzij er iets goeds of aangenaams is waaruit het voortkomt; in het goede en in het aangename is het leven, echter niet in het ware, tenzij in dat, hetwelk het ware ontleent aan het goede en aangename; het ware wordt daaruit gevormd en ontkiemt daaruit; desgelijks het geloof, dat tot het ware behoort van de liefde uit, die tot het goede behoort. Het is met het ware gesteld als met het licht; komt het niet uit de zon of van een vlam, dan is het geen licht, want daaruit is het licht geformeerd. Het ware is alleen de vorm van het goede, en het geloof is alleen de vorm der liefde, vandaar wordt het ware gevormd naar den aard van het goede, en het geloof naar den aard der liefde of der naastenliefde; dit nu is de reden, waarom zijn vrouw en hunne vrouwen worden genoemd, die de aan de waarheden verbonden goedheden beteekenen; vandaar dat er in het volgende vers wordt gezegd, dat er paren van elk in de ark zouden komen, mannetje en wijfje, want zonder de toegevoegde goedheden is er geen wedergeboorte.

669. Vers 19. *En gij zult van al wat leeft, van alle vleesch, paren van elk, doen in de ark komen, om met u in het leven te behouden: mannetje en wijfje zullen zij zijn.* Met de levende ziel wordt aangeduid wat tot het verstand behoort; met alle vleesch, wat tot den wil behoort. Gij zult paren van elk in de ark doen komen, beteekent hunne wedergeboorte; het mannetje is het ware, het wijfje is het goede.

670. Dat met levende ziel wordt aangeduid wat tot het verstand behoort, en met alle vleesch, wat tot den wil behoort, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd is, voorts uit hetgeen volgt. Met levende ziel worden in het Woord elle dieren in het algemeen, welke het ook mogen zijn, aangeduid, zooals in Hfdst. 1 vers 20, 21, 24; Hfdst. 2 vers 19. her echter, daar er onmiddellijk elle vleesch aan wordt toegevoegd, beteekent de levende ziel de dingen, welke tot het verstand behooren, dit om de eerder aangegeven reden, wijl de mensch dozer Kerk

eerst naar de dingen van het verstand moest worden wedergeboren, waarom dan ook in het volgende vers eerst de vogel genoemd wordt, welke de dingen van het verstand of van de rede aanduidt, en dan de beesten volgen, welke tot den wil behooren. Het vleesch beteekent in het bijzonder het lichamelijke, dat tot den wil behoort.

671. Dat de woorden:

“paren van elk zult gij in de ark doen komen, om met u in het leven te behouden”

hunne wedergeboorte beteekenen, kan blijken uit hetgeen in het voorgaande vers is gezegd, namelijk dat het ware alleen wedergeboren kan worden door het goede en het aangename, en derhalve de dingen, die tot het geloof behooren, alleen door de dingen der naastenliefde. Daarom wordt hier gezegd, dat paren van elk zullen binnenkomen, namelijk zoowel van het ware, dat tot het verstand behoort, als van het goede, dat tot den wil behoort. Bij den niet wedergeboren mensch bestaat er noch verstand van het ware, noch wil tot het goede, maar het schijnt alleen alsof zij er waren, en zij worden in het gewone spreken ook zoo genoemd; intusschen kunnen er bij hem wel redelijke en wetenschappelijke waarheden zijn, maar zij zijn niet levend; er kunnen ook schijnbare goedheden van den wil bij hem zijn, maar zij zijn niet levend, juist zooals bij de heidenen, ja zelfs als bij de redelooze dieren, maar dit is slechts een zekere overeenkomst. Bij den mensch zijn dergelijke dingen geenszins levend, vooraleer hij wedergeboren is en aldus deze dingen door den Heer levend zijn gemaakt; in het andere leven wordt het op de duidelijkste wijze waargenomen, wat niet en wat wèl levend is. Het ware, dat niet levend is, wordt terstond waargenomen als iets stoffelijks, vezeligs, geslotens; het goede, dat niet levend is, als iets houtigs, beenigs, steenigs; daarentegen is het door den Heer levend gemaakte ware en goede open, levenskrachtig, vol van het geestelijke en hemelsche, openstaande tot den Heer toe, en dit in iedere voorstelling en handeling, en zelfs tot in het allerkleinste dier beide. Daarom wordt hier gezegd, dat paren in de ark zullen komen, om in het leven te behouden.

672. Dat het mannetje het ware is, en het wijfje het goede, is al eerder gezegd en aangetoond; in elk kleinste deel van den mensch is een beeld van een zeker huwelijk gelegen; alles wat tot het verstand behoort is aldus met iets van zijn wil verbonden; zonder een dergelijk verbond of een dergelijk huwelijk wordt er niet het minste voortgebracht.

673. Vers 20. *Van den vogel naar zijnen aard, en van het beest naar zijnen, aard, van al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijnen aard, paren van*

elk zullen tot u inkomen, om in het leven te behouden. De vogel beteekent de dingen van het verstand; het beest, de dingen van den wil; het kruipend gedierte des aardbodems beide, maar in den laagsten graad; twee van elk zullen tot u inkomen om in het leven te behouden, beteekent, als eerder, hunne wedergeboorte.

674. Dat de vogel de dingen van het verstand of van de rede beteekent, is eerder in nr. 40 aangetoond; voorts in de nummers 45, 46, 143, 144, 246, dat het beest de dingen van den wil of de neigingen beteekent. Dat het kruipend gedierte des aardbodems beide, maar in den laagsten graad, aanduidt, kan een ieder hieruit duidelijk zijn, dat wat over den aardbodem kruipt het laagste is. Dat de woorden:

“paren van elk zullen inkomen om in het leven te behouden”
hun wedergeboorte beteekenen, is in het voorgaande vers gezegd.

675. Aangaande de woorden:

“den vogel naar zijnen aard, het beest naar zijnen aard en het kruipend gedierte naar zijnen aard”

moet men weten, dat er bij ieder mensch van de dingen van verstand en wil ontelbare geslachten en nog ontelbaarder soorten bestaan, welke onderling uiterst fijn zijn onderscheiden, hoewel de mensch dit niet weet; doch bij de wedergeboorte van den mensch brengt de Heer alles en elke bijzonderheid naar hunne orde te voorschijn, scheidt ze en ordent ze, zoodat ze tot de waarheden en de goedheden gebogen en daarmede verbonden kunnen worden, en zulks met eene verscheidenheid, overeenkomstig de staten die eveneens ontelbaar zijn. Nochtans kunnen deze dingen in der eeuwigheid niet volmaakt worden, want ieder geslacht, iedere soort en iedere staat op zich zelf genomen bevat eindeloos veel, en nog meer in samenstellingen. De mensch weet niet eens dat dit bestaat, nog minder kan hij weten, hoe hij wedergeboren wordt; dit is het wat de Heer tot Nicodemus zegt van de wedergeboorte des menschen:

“De wind blaast, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, van waar hij komt of waar hij heen gaat; alzoo is een iegelijk die uit den geest geboren is” (Joh. 3: 8).

676. Vers 21. *En neem gij voor u van alle spijze, die gegeten wordt, en verzamel ze tot u, en zij zal u en, hun tot spijze zijn.* Dat hij voor zich zou nemen van alle spijze die gegeten wordt, beteekent de goedheden en het aangename; dat hij ze tot zich verzamelen zou, beteekent de waarheden; dat zij hem en hun tot spijze zouden zijn, beteekent beide.

677. Wat de spijs van den mensch in den staat van de wedergeboorte betreft, daarmede is het aldus gesteld: voordat de mensch kan worden wedergeboren,

moet hij warden toegerust met alles wat tot middel kan dienen, met de goedheden en het aangename der neigingen voor de dingen van den wil; met waarheden uit het Woord, en met bevestigingen ook van elders voor de dingen van het verstand; vooraleer de mensch daarmede is toegerust, kan hij niet wedergeboren worden, en dit nu zijn de spijzen; daarom kan de mensch niet dan op volwassen leeftijd worden wedergeboren; maar er zijn voor ieder mensch bijzondere en als het ware voor hem alleen geschikte spijzen, en hij wordt door den Heer daarvan voorzien, alvorens hij wedergeboren wordt.

678. Dat de woorden: “voor zich nemen van alle spijs die gegeten wordt” de goedheden en het aangename beteekenen, kan blijken uit hetgeen gezegd is, namelijk dat de goedheden en het aangename het leven van den mensch uitmaken, en niet aldus de waarheden, want de waarheden ontvangen hun leven van de goedheden en het aangename; al het wetenschappelijke en redelijke van den mensch, van de kindsheid af tot den ouderdom toe, wordt hem door niets anders dan door het goede en het aangename ingegeven, hetwelk, omdat zijn ziel daarvan leeft en onderhouden wordt, spijs genoemd wort en spijs is, want zonder dit kan de ziel van den mensch geenszins leven, wat een ieder kan weten, zoo hij er aandacht aan wil schenken.

679. Dat het tot zich verzamelen de waarheden beteekent, volgt hieruit, want verzamelen wordt van datgene gezegd, wat in het geheugen van den mensch is, alwaar het verzameld is; en bovendien sluit het in zich, dat gene en deze dingen, of de goedheden en de waarheden bij den mensch verzameld moeten worden, vooraleer hij wedergeboren wordt; want zonder verzamelde goedheden en waarheden, waarmede de Heer als door een middel werkt, kan de mensch, als gezegd, geenszins wedergeboren worden; hieruit volgt nu dat de woorden: zij zal hem en hun tot spijs zijn, beide beteekenen.

680. Een ieder kan het duidelijk zijn, dat goed heden en waarheden de echte spijzen van den mensch zijn, want wie daarvan beroofd wordt, heeft geen leven, maar is dood; de spijzen, waarmede zijne ziel zich voedt wanneer hij dood is, zijn de verlustigingen die uit het booze en de bekoringen die uit het valsche voortkomen; dit zijn de spijzen des doods; voorts zijn er de spijzen uit de lichamelijke, wereldsche en natuurlijke dingen welke niet eenig leven in zich hebben; en bovendien weet zulk een mensch niet, wat geestelijke en hemelsche spijzen zijn, zoo weinig zelfs, dat hij, zoo vaak er in het Woord spijs of brood genoemd wordt, meent dat het lichamelijke spijs beteekent, zooals hij in het gebed des Heeren: “Geef ons het dagelijksch brood”, meent, dat het alleen de voeding van het lichaam betreft; en zij, die hunne voorstellingen verder uitstrekken, beweren, dat het ook de overige behoeften van het

lichaam betreft als kleederen, rijkdommen en dergelijke; ja, zij redetwisten er zelfs heftig over, dat er geen andere spijs onder wordt verstaan, terwijl ze toch duidelijk zien, dat het voorgaande en het volgende uitsluitend hemelsche en geestelijke dingen bevat, en er over het Rijk des Heeren wordt gehandeld; voorts konden zij ook weten, dat het Woord des Heeren geestelijk en hemelsch is. Hieruit en uit dergelijke meer kan genoegzaam blijken, hoe lichamelijk de mensch heden ten dage is, en dat hij, evenals de Joden, alles wat in het Woord gezegd wordt, in den stoffelijken en meest groven zin wil opvatten. De Heer Zelf leert duidelijk, wat in Zijn Woord door spijs en brood wordt aangeduid; van spijs aldus bij Johannes:

“Jezus zeide: Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs die blijft in het eeuwige leven, welke de Zoon des menschen ulieden geeft” (6: 27);

van het brood bij denzelfde:

“Uw vaders hebben het Manna gegeten in de woestijn, en zijn gestorven; dit is het *brood*, dat uit den Hemel nederdaalt, opdat wie daarvan *ete*, niet sterve: Ik ben het levende brood, dat uit den Hemel nedergedaald is; zoo iemand van dit *brood* eet, die zal in der eeuwigheid leven” (6: 49, 50, 51, 58);

maar er zijn heden ten dage menschen, die, evenals zij, die deze woorden hoorden, zeggen:

“Deze rede is hard; wie kan dezelve hooren?”

en die teruggingen en niet meer met Hem wandelden” (ald. vers 60 en 66), tot wie de Heer zeide:

“De woorden, die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn leven” (ald. vers 63).

Desgelijks is het geval met het water, hetwelk de geestelijke dingen des geloofs beteekent, waarover de Heer aldus bij Johannes spreekt:

“Jezus zeide: Een ieder die van dit water drinkt, zal wederom dorsten; maar zoo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, dien zal in der eeuwigheden niet dorsten; maar het water, dat Ik hem geven zal, zal in hem worden eene fontein van water, springende in het eeuwige leven” (4: 13, 14);

maar de menschen zijn heden ten dage als de vrouw, met wie de Heer bij de bron sprak, en die Hem antwoordde:

“Heer! geef mij dat water, opdat mij niet dorste, en ik hier niet moet komen om te putten” (ald. vers 15).

Dat de spijs in het Woord niets anders beteekent dan geestelijke en hemelsche spijs, welke het geloof in den Heer en de liefde is, blijkt uit vele plaatsen in het Woord, zooals bij Jeremia:

“De vijand heeft zijne hand over al de gewenschte dingen van Jeruzalem uitgebreid; immers heeft zij aangezien, dat de heidenen in haar heiligdom gingen, waarvan Gij geboden hadt, dat zij U in de gemeente niet komen zouden; al het volk zucht, *brood* zoekende, zij hebben hunne gewenschte dingen voor *spijs* gegeven, om de ziel te verkwikken” (Klaagl. 1: 10, 11),

alwaar geen ander brood en geen andere spijs wordt verstaan dan geestelijk brood en geestelijke spijs, want het handelt over het heiligdom. Bij denzelfde:

“Ik riep tot mijne liefhebbers, zij hebben mij bedrogen; mijne priesters en mijne oudsten hebben in de stad den geest gegeven, want zij zochten *spijze* voor zich, om hunne ziel terug te brengen” (Klaagl. 1: 19),

desgelijks. Bij David:

“Zij allen wachten op U, dat Gij hunne *spijze* geeft te zijner tijd; geeft Gij ze hun, zij *vergaderen* ze, doet Gij Uwe hand open, zij worden met goed *verzadigd*” (Psalm 104: 27, 28),

eveneens voor geestelijke en hemelsche spijs. Bij Jesaja:

“O alle gij dorstigen! komt tot de *wateren*, en gij, die geen zilver hebt, komt, koopt en *eet*; en komt en koopt zonder zilver, en zonder prijs, *wijn* en *melk*” (55: 1),

alwaar wijn en melk staan voor geestelijken en hemelschen drank. Bij denzelfde:

“Eene maagd zal zwanger worden en eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam Immanuel heeten, *boter en honig zal hij eten*, opdat hij wete te verwerpen het kwade, en te verkiezen het *goede*; het zal geschieden dat men van wege de veelheid der gemaakte *melk boter zal eten*, want boter en honig zal een ieder eten die *overgebleven* zal zijn in het midden des lands” (7: 14, 15, 22).

Hier is honig en boter eten het hemelsch geestelijke; de overgeblevenen staan voor de overblijfselen, waarover ook Maleachi:

“Brenge al de tienden in het schathuis, opdat er *spijze* zij in Mijn huis” (3: 10);

de tienden voor de overblijfselen; zie over de beteekenis der spijs verder de nrs. 56—58 en 276.

681. Wat hemelsche en geestelijke spijs is, kan men het beste in het andere leven weten; het leven der Engelen en der geesten wordt niet onderhouden

door eenige spijs zooals doze in de wereld is, maar door alle Woord, dat door den mond des Heeren uitgaat, gelijk de Heer Zelf leeft, Matth. 4: 4. Hiermede is het aldus gesteld: de Heer Alleen is het leven van allen, van Hem komt tot in elke bijzonderheid alles wat de Engelen en geesten denken, spreken en doen, niet alleen de Engelen en goede geesten, maar ook de booze geesten; dat zij boosheden spreken en doen, komt, omdat zij alle goedheden en waarheden, die des Heeren zijn, zoo opnemen en verdraaien. Zooals de vorm van den opnemer is, zoo is ook de opname en de neiging; dit kan vergeleken worden met de verschillende voorwerpen, welke het zonlicht ontvangen, en naar den vorm en den aard hunner samenstelling het ontvangen licht in onaangename en leelijke kleuren veranderen, terwijl andere voorwerpen het in aangename en schoone kleuren verkeeren; aldus leeft de gansche Hemel en de gansche wereld der geesten uit al wat van des Heeren mond uitgaat en een ieder ontleent daaraan zijn leven, ja niet alleen de Hemel en de wereld der geesten, maar ook het gansche menschelijke geslacht; ik weet dat men dit niet gelooven zal, maar nochtans kan ik na eene jarenlange voortdurende ondervinding verzekeren, dat het de volste waarheid is; de booze geesten in de wereld der geesten willen evenmin gelooven dat het zoo is, waarom het hun meermalen op aanschouwelijke wijze is aangetoond, en wel zoo dwingend, dat zij met tegenzin moesten toegeven, dat het inderdaad zoo was. Wanneer de Engelen, geesten en menschen van deze spijs werden beroofd, zouden zij terstond omkomen.

682. Vers 22. *En Noach deed; naar al wat God hem geboden had, zoo deed hij.* Dat Noach deed naar al wat God hem geboden had, beteekent, dat het aldus is geschied; dat er tweemaal “hij deed” staat, sluit beide in.

683. Dat er tweemaal “hij deed” staat, sluit beide in; men moet weten, dat in het Woord, en vooral bij de Profeten, eene en dezelfde zaak tweevoudig beschreven wordt, zooals bij Jesaja:

“Hij doortrok in vrede, hij betrad den weg niet met zijne voeten; wie heeft het gewrocht en gedaan?” (41: 3, 4);

hier betreft echter het eene het goede, maar het andere het ware, of het eene de dingen van den wil en het andere de dingen van het verstand; aldus sluit het doortrekken in vrede de dingen van den wil in, en het den weg niet met voeten betreden de dingen van het verstand; desgelijks wrochten ten en doen. Op deze wijze worden in het Woord de dingen van den wil en van het verstand verbonden, of die van de liefde en van het geloof, of wat hetzelfde is, het hemelsche en het geestelijke, zoodat in elk dier dingen het beeld van

een huwelijk is, en zij betrekking hebben op het hemelsche huwelijk; hier is hetzelfde aangeduid door de herhaling van hetzelfde woord.

De gezelschappen welke den Hemel uitmaken.

684. *Er zijn drie Hemelen, de eerste waar de goede geesten, de tweede waar de engelengeesten, de derde waar de Engelen zijn; en de eene al innerlijker en reiner dan de andere, en aldus van elkander scherp onderscheiden. Zoowel de eerste als de tweede en de derde Hemel is verdeeld in ontelbare gezelschappen en elk gezelschap bestaat uit velen, die door harmonie en eensgezindheid als het ware één persoon uitmaken, en alle gezelschappen tezamen als het ware één Mensch. De gezelschappen zijn onderling onderscheiden al naar de verschillen der onderlinge liefde en van het geloof in den Heer, welke verschillen zoo ontelbaar zijn, dat niet eens de meest algemeene geslachten zouden kunnen worden opgesomd; ook bestaat er geen onderscheid, hoe gering ook, dat niet in de meest volmaakte orde daarop is berekend, aan de algemeene eenheid met de allergrootste eensgezindheid mede te werken, en de algemeene eenheid aan de eensgezindheid der afzonderlijke deelen, en vandaar ontspringt de gelukzaligheid van allen uit een ieder, en van een ieder uit allen; vandaar is elke Engel en elk gezelschap een beeld van den ganschen Hemel, en als het ware een Hemel in het klein.*

685. *De wijze van samenleven in het andere leven is een wonderbaarlijke, van eene verhouding welke zich vergelijken laat bij de verwantschappen op aarde, hierin namelijk, dat men als het ware ouders, kinderen, broeders, bloedverwanten en aanverwanten erkent; naar den aard dier verschillen is de liefde; de verschillen zijn eindeloos en de zich aan elkander mededeelende gewaarwordingen zoo fijn, dat zij niet beschreven kunnen worden. Er wordt in het geheel geen acht geslagen op ouders, kinderen, bloedverwanten en aanverwanten welke men op aarde had, noch op eenig persoon, wie hij ook zijn mocht, dus niet op waardigheden, niet op rijkdommen en dergelijke, maar alleen op de verschillen in onderlinge liefde en geloof, waarvan men het vermogen tot opneming van den Heer ontving toen men in de wereld liefde.*

686. *Het is des Heeren Barmhartigheid, dat is de liefde jegens den ganschen Hemel en het gansche menschengeslacht, en aldus de Heer Alleen, die alles en elke bijzonderheid tot gezelschappen beschikt; deze Barmhartigheid is het, welke de echtelijke liefde, en daaruit de liefde der ouders jegens de kinderen voortbrengt, welke de fundamenteele en voornaamste liefden zijn, waaruit in eindelooze verscheidenheid alle andere liefden voortkomen, welke scherp onderscheiden in gezelschappen zijn gerangschikt.*

687. *Daar de Hemel van dien aard is, kan geen Engel of geest ooit eenig leven hebben, tenzij hij deel uitmaakt van eenig gezelschap en aldus in de harmonie van velen verkeert; een gezelschap is niets anders dan de harmonie van velen, want het leven van iemand is nooit bestaanbaar, wanneer het geheel los is van het leven van anderen, ja, geen Engel of geest of gezelschap kan ooit eenig leven hebben, dat is: door het goede worden aangedaan en willen, door het ware worden aangedaan era denken, tenzij hij door vele anderen van zijn gezelschap verbinding heeft met den Hemel en met de wereld der geesten; evenzoo is het met het menschelijk geslacht: geen mensch, wie en wat hij ook zij, kan ooit leven, dat is: door het goede aangedaan worden en willen, door het ware aangedaan worden en denken, tenzij hij op gelijke wijze verbonden is met den Hemel door de Engelen bij hem en met de wereld der geesten, ja, zelfs met de hel door de geesten bij hem, want een ieder is, wanneer hij in het lichaam leeft, in een zeker gezelschap van geesten en Engelen, hoewel hij dit in het geheel niet weet, en wanneer hij niet door het gezelschap, waarin hij is, verbonden is met den Hemel en met de wereld der geesten, kan hij geen enkel oogenblik leven. Het is daarmede als met het menschelijk lichaam; elk deel daarvan, dat niet met het overige door vezels en vaten verbonden is, en aldus door de verhouding der functies, is geen lichaamsdeel, maar wordt terstond afgescheiden en als levenloos weggeworpen. De gezelschappen zelf, waarin en waarmede de menschen tijdens het leven van het lichaam verkeerd hadden, werden hun getoond toen zij in het andere leven kwamen; wanner zij na het leven van het lichaam, in deze gezelschappen komen, treden zij eerst recht hun eigenlijke leven binnen, dat zij in het lichaam hadden, en door dit leven beginnen zij een nieuw leven, en aldus, overeenkomstig hun leven, dat zij in het lichaam leidden, gaan zij of ter helle of worden zij hemelwaarts gedragen.*

688. *Daar er zulk eene verbinding bestaat van allen met een ieder, en van een, ieder met allen, bestaat er ook eene dergelijke verbinding wat betreft het meest bijzondere eener neiging en het meest bijzondere eener gedachte.*

689. *Vandaar heerscht er een evenwicht tusschen allen en een ieder aangaande de hemelsche, geestelijke en natuurlijke dingen, zoodat niemand denken, voelen en handelen kan dan door velen, en nochtans meent een ieder zich geheel vrij uit zichzelf te bewegen; desgeijks bestaat er hoegenaamd niets, dat niet in evenwicht wordt gehouden door zijn tegenstelling en door de overdragers der tegenstelling, zoodat een ieder door zichzelf en door velen tegelijk in het volmaaktste evenwicht leeft; vandaar ook kan niemand iets kwaads overkomen, zonder dat het terstond in het evenwicht wordt hersteld, en wanneer er overwicht van het booze plaats vindt, dan wordt het booze of de booze naar de wet van het evenwicht getuchtigd,*

als door zichzelf, maar nooit met een ander doel dan dat er goeds uit voortkome. In zulk een vorm en vandaar in het evenwicht bestaat de hemelsche orde, welke door den Heer alleen gevormd, beschikt en in stand gehouden wordt tot in eeuwigheid.

690. *Bovendien moet men weten, dat er geen enkel gezelschap bestaat, dat geheel en volstrekt aan een ander geëijk is, noch dat in een gezelschap iemand ooit gelijk is aan een ander, maar er bestaat eene samenstemmende en harmonische verscheidenheid van allen, en deze verscheidenheden zijn door den Heer zoodanig geordend, dat zij naar een eenig doel streven, hetgeen geschiedt door de liefde tot en het geloof in Hem; vandaar de eenheid. Daarom bestaat er nooit een gansch en al gelijke Hemel en eene gansch en al gelijke hemelsche vreugde, voor den een gelijk aan die van den ander, maar zooals de verscheidenheden der liefde en des geloofs zich verhouden, zoo verhouden zich ook de Hemel en de vreugde in hen.*

691. *Dit in het algemeen over de gezelschappen uit veelvuldige en lange ervaring; in het bijzonder hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende.*

Genesis

Zevende Hoofdstuk

De Hel.

692. *Evenals van den Hemel, heeft de mensch ook van de hel slechts eene hoogst algemeene voorstelling, welke zoo duister is, dat het er bijkans geene is; eene voorstelling, zooals zij, die nooit buiten hun woudhutten kwamen, van de aarde moeten hebben, en niets weten van de keizerrijken, noch van de koninkrijken, nog minder van de regeeringsvormen, en nog veel minder van de samenleving en van de levenswijzen der samenleving; vooraleer zij dit weten, kunnen zij niet dan eene hoogst algemeene voorstelling van de aarde hebben, welke van dien aard is, dat zij bijna geene mag heeten; zoo is het ook omtrent Hemel en hel gesteld, terwijl er toch in beide overal ontelbare dingen zijn en in een oneindig veel grooter veelheid dan op welken aardbol ook. De ontelbare veelheid dier dingen kan men daaruit alleen al opmaken, dat evenmin als de Hemel van den een ooit gelijk kan zijn aan den Hemel van den ander, evenmin ook de hel van den een ooit gelijk kan zijn aan de hel van den ander; en dat alle zielen, welke van de eerste schepping af in de wereld geweest zijn, aldaar komen en verzameld worden.*

693. *Zooals de liefde tot den Heer en jegens den naaste, en de vreugde en gelukzaligheid daarvan den Hemel uitmaken, evenzoo maken de haat tegen den Heer en tegen den naaste, en de straf en de kwelling daarvan de hel uit; van den haat bestaan er ontelbare geslachten en nog ontelbaarder soorten, en even zoovele hellen zijn er.*

694. *Gelijk de Hemel door den Heer, door middel van de wederkeerige liefde, als het ware één Mensch en één ziel uitmaakt, en aldus een enig doel beoogt, dat is, allen tot in eeuwigheid te behouden en zalig te maken, evenzoo maakt omgekeerd de hel door het eigen ik, door middel van de eigenliefde en van de liefde tot de wereld, dat is, door den haat, één duivel en één gemoed uit, en beoogt aldus een enig doel, dat daarin bestaat, allen voor eeuwig te verderven en te verdoemen. Dat hun streven van dien aard is, heb ik duizenden en duizenden malen waargenomen, en indien daarom de Heer allen niet in elk oogenblik, ook in het kleinste oogenblik bewaarde, zoo zouden zij te gronde gaan.*

695. *Maar de Heer heeft in de hellen zulk een vorm en zulk eene orde gebracht, dat allen geboeid en gebonden worden gehouden door hunne begeerten en fantasieën, waarin hun eigenlijke leven bestaat, welk leven, daar het een leven*

des doods is, in vreeselijke kwellingen verandert; deze kwellingen zijn zoo hevig, dat zij niet beschreven kunnen worden, want het grootste vermaak van hun leven bestaat hierin, elkander te kunnen straffen, martelen en kwellen, ja zelfs door middel van in de wereld volslagen onbekende kunstgrepen, waarmede zij scherpe gevoelens weten teweeg te brengen, juist alsof zij in het lichaam waren; voorts vreeselijke en afgrijselijke fantasieën, benevens verschrikkingen en angsten, en dergelijke meer; de duivelsche bende verlustigt zich daar dermate in, dat als zij de pijnen en kwellingen eindeloos konden vermeerderen en versterken, zij ook zelfs dan niet zouden rusten, maar veeleer nog tot in het oneindige zouden voortlaaten, doch de Heer wendt hunne pogingen af, en lenigt de kwellingen.

696. *Er bestaat in het andere leven zulk een evenwicht bij allen en een ieder, dat het kwaad zichzelf straft, zoodat in het booze de straf van het booze steekt; evenzoo in het valsche, dat op hem terugvalt, die in het valsche is. Vandaar brengt een ieder de straf en de kwelling over zichzelf, en stort zich dan in de duivelsche bende, die de straf ten uitvoer brengt. Nooit zendt de Heer iemand naar de hel, maar wil allen uit de hel wegleiden; nog minder brengt Hij kwellingen over iemand, maar daar de booze geest er zelf inrent, keert de Heer alle straf en kwelling ten goede en tot eenig nut; er kan nooit eenige straf bestaan, of zij heeft bij den Heer een nuttige werking ten doel, want het Rijk des Heeren is een Rijk van doeleinden en nutsbetrachtingen, maar de nuttige werkingen, welke de helsche geesten kunnen uitrichten, zijn uiterst gering; wanneer zij deze betrachten, worden zij niet zoozeer gekweld, doch zoodra de nuttige werking ophoudt, worden zij in de hel teruggezonden.*

697. *Bij ieder mensch bevinden zich minstens twee booze geesten, en twee Engelen; door de booze geesten heeft de mensch gemeenschap met de hel, en door de Engelen met den Hemel; zonder deze gemeenschap naar beide zijden zou de mensch geen enkel oogenblik kunnen leven; aldus is ieder mensch in eenig gezelschap van helsche geesten, waarvan hij geheel onkundig is; maar hunne kwellingen worden niet aan hem medegedeeld, daar hij in de voorbereiding tot het eeuwige leven is; in het andere leven wordt hem dat gezelschap waarin hij was, bijwijlen getoond, want hij keert er toe terug en daarmede tot het leven, dat hij in de wereld leidde, en hij streeft dientengevolge of naar de hel, of hij wordt naar den Hemel opgeheven; aldus is de mensch, die niet in het goede der naastenliefde leeft, en zich niet door den Heer laat leiden, een van de helsche geesten, en na den dood wordt hij ook een duivel.*

698. *Behalve de hellen bestaan er ook verwoestingen, waarvan in het Woord vaak sprake is, want de mensch neemt van de daadwerkelijke zonden tallooze boosheden en valschheden met zich mede in het andere leven, hoopt ze op en*

vlecht ze samen; eveneens zij, die rechtschappen hebben geleefd; eer nu dezen in den Hemel verheven kunnen worden, moeten hunne boosheden en valschheden verstrooid worden; deze verstrooiing wordt verwoesting genoemd; er zijn verscheidene soorten van verwoestingen, en de tijden der verwoesting zijn langer of korter; sommigen worden binnen zeer korten tijd in den Hemel opgeheven, anderen terstond na den dood.

699. *Opdat ik de kwellingen dergenen, die in de hel zijn, en voorts de verwoesting dergenen, die in de lagere aarde zijn, zien mocht, ben ik daar meermalen in neergelaten (in de hel neergelaten worden, beteekent niet van de eene plaats naar eene andere gebracht worden, maar een binnenlaten in een of ander helsch gezelschap, terwijl de mensch op dezelfde plaats blijft), maar ik mag hier slechts deze ervaring mededeelen: ik nam duidelijk waar, dat mij, om zoo te zeggen, iets als een zuil omgaf; deze zuil werd voelbaar verdicht, en het werd mij ingegeven, dat dit de koperen muur was, waarover het Woord spreekt, en welke uit engelengeesten was geformeerd, opdat ik zonder gevaar tot de rampzaligen kon worden neergelaten; toen ik daar was, hoorde ik jammerlijke weeklachten, en wel deze: ach God, ach God, erbarm u onzer, erbarm, u onzer! en dit gedurende langen tijd; het werd mij ook toegestaan met deze onzaligen te spreken, en vrij veel; zij beklaagden zich voornamelijk over de booze geesten, die niets anders begeerden en voor niets anders gloeiden dan hen te kwellen; zij waren aan vertwijfeling ten prooi, terwijl zij zeiden te gelooven, dat de kwelling eeuwig zou duren, maar het werd mij gegeven hen te troosten.*

700. *Daar er, als gezegd, zoovele hellen zijn, zal, opdat zij naar volgorde besproken kunnen worden, in het volgende gehandeld worden: I. over de hel dergenen, die het leven in haat, in wraaknemingen en wreedheid hebben doorgebracht; II. over de hel dergenen, die in echtbreuk en in wulpschheid geleefd hebben; voorts over de hellen der arglistiger en der tooveressen; III. over de hellen der gierigaards, en daarbij over het vuile Jeruzalem, en over de roovers in de woestijn; voorts over de drekhellen dergenen die louter voor het genot geleefd hebben; IV. daarna over andere hellen, welke van gene zijn onderscheiden; V. tenslotte over hen die in de verwoesting verkeeren. Dit zal men vinden aan het begin en aan het einde der volgende hoofdstukken.*

Zevende Hoofdstuk.

1. En Jehovah zeide tot Noach: Ga gij, en uw gansche huis in de ark, daar Ik u rechtvaardig voor Mij heb gezien in dit geslacht.
2. Van alle reine beest zult gij tot u nemen zeven en zeven, het mannetje en zijn wijfje, en van het beest, dat niet rein is, twee, het mannetje en zijn wijfje.
3. Ook van den vogel der hemelen zeven en zeven, het mannelijke en het vrouwelijke, om zaad levend te houden over de aangezichten der gansche aarde.
4. Want over nog zeven dagen zal Ik doen regenen op de aarde veertig dagen en veertig nachten, en Ik zal van de aangezichten des aardbodems verdelgen al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb.
5. En Noach deed, naar al wat JEHOVAH hem geboden had.

* * *

6. En Noach was een zoon van zeshonderd jaren, en de vloed der wateren geschiedde op de aarde.
7. En Noach ging, en zijne zonen, en zijne vrouw, en de vrouwen zijner zonen, met hem, in de ark, van wege de wateren des vloods.
8. Van het reine beest, en van het beest, dat niet rein was, en van den vogel, en van al wat op den aardbodem kruipt,
9. Kwamen er twee en twee tot Noach in de ark, het mannelijke en het vrouwelijke, gelijk als God Noach geboden had.
10. En het geschiedde na zeven dagen, en de wateren des vloods waren op de aarde.

* * *

11. In het zes honderdste jaar des levensjaars van Noach, in de tweede maand, op den zeventienden dag der maand, op dezen dag zijn alle fonteinen des grooten afgronds opengebroken, en de sluizen des hemels geopend.
12. En een plasregen was op de aarde veertig dagen en veertig nachten.

* * *

13. Even op dienzelfden dag ging Noach, en Schem, en Cham, en Jafeth, Noachs zonen, en Noachs vrouw, en de drie vrouwen zijner zonen met hen, in de ark.
14. Zij, en alle wilde dier naar zijnen aard, en alle beest naar zijnen aard, en al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, naar zijnen aard, en alle vogel naar zijnen aard, al het gevogelte, al het gevleugelde.
15. En zij kwamen tot Noach in de ark, twee en twee van alle vleesch, waarin een geest der levens was.

* * *

16. En die er kwamen, die kwamen in, het mannelijke en het vrouwelijke, van alle vleesch, gelijk als hem God geboden had; en Jehovah sloot achter hem toe.
17. En de vloed was veertig dagen op de aarde, en de wateren vermeerderden, en hieven de ark op, en zij werd opgeheven boven de aarde.
18. En de wateren werden sterk, en vermeerderden zeer op de aarde, en de ark ging op de aangezichten der wateren.

* * *

19. En de wateren werden gansch zeer sterk op de aarde, en alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn, werden bedekt.
20. Vijftien ellen daarboven namen de wateren de overhand, en bedekten de bergen.
21. En alle vleesch, dat op de aarde kruipt, gaf den geest, van den vogel, en van het beest, en van het wilde dier, en van al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt; en alle mensch.
22. Al wat eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten had, van alles wat op het droge was, stierf.
23. En Hij verdelgde al wat bestond, dat op de aangezichten des aardbodems was, van den mensch aan tot het beest, tot het kruipende gedierte, en tot den vogel der hemelen, en zij werden verdelgd van de aarde; en Noach alleen bleef over, en wat met hem in de ark was.
24. En de wateren werden sterk op de aarde, vijftig en honderd dagen.

Inhoud.

701. Hier wordt in het algemeen gehandeld over de voorbereiding der nieuwe Kerk; gelijk tevoren wat betreft de dingen van haar verstand, zoo hier wat betreft de dingen van haren wil; van vers 1 tot 5.

702. Vervolgens wordt gehandeld over haar verzoeken, welke worden beschreven wat betreft de dingen van haar verstand; van vers 6 tot 10; en wat betreft de dingen van haar wil; vers 11 en 12.

703. Daarna over de bescherming dezer Kerk, en over hare instandhouding, van vers 13 tot 15; maar de aard van haar staat wordt als wankelend beschreven; vers 16, 17, 18.

704. Ten slotte wordt gehandeld over het laatste nageslacht der Oudste Kerk, van welken aard het was, namelijk dat het bezeten was van overredingen van het valsche, en van begeerten der eigenliefde, in die mate, dat het te gronde ging, van vers 19 tot 24.

De Innerlijke Zin.

705. Hier wordt inzonderheid over den vloed gehandeld, waarmede niet alleen de verzoeken worden aangeduid, welke de mensch der Kerk, die Noach wordt genoemd, moest doorstaan, aler hij wedergeboren kon worden, maar met den vloed wordt ook de verlating dergenen aangeduid, die niet wedergeboren konden worden; zoowel de verzoeken als de verlatingen worden in het Woord met vloed en overstromingen der wateren vergeleken, en zoo genoemd; voor *verzoeken* bij Jesaja:

“Voor een klein oogenblik verliet Ik u, en in groote erbarmingen zal Ik u weder vergaderen; in de *over-strooming* des toorns heb Ik Mijne aangezichten van u een oogenblik verborgen, maar in eeuwige barmhartigheid zal Ik Mij uwer erbarmen, zeide uw Verlosser Jehovah, want de *wateren van Noach* zijn Mij dit, hetwelk Ik gezworen heb, dat niet meer de *wateren van Noach* over de aarde zouden gaan; alzoo heb Ik gezworen, niet op u te toornen, en u niet te schelden; gij verdrukte en door onweder voortgedrevene en ongetrooste” (54: 7, 8, 9, 11),

hier aangaande de Kerk die wedergeboren moet worden, en de verzoeken, welke de wateren van Noach worden genoemd. De Heer Zelf noemt ook de verzoeken eene overstroming, bij Lukas:

“Jezus zeide: Een iegelijk, die tot Mij komt, en Mijne woorden hoort, en dezelve doet, is gelijk een mensch die een huis bouwt, en graaft, en verdiept, en het fundament op eene steenrots legde; als nu de *overstroming* kwam, sloeg de stroom tegen dat huis aan, maar kon het niet bewegen, want het was op de steenrots gegrond” (6: 47, 48).

Het kan een ieder duidelijk zijn dat hier onder de overstroming verzoeken worden verstaan. Voor *verlatingen*, bij Jesaja:

“De Heer zal over hen doen opkomen de *sterke en vele wateren der rivier*, den koning van Aschur en al zijne heerlijkheid; en hij zal opkomen over al zijne stroomen, en gaan over al zijne oevers, en zal door Jehudah gaan, zal *overstromen* en er doorgaan, hij zal tot aan den hals reiken” (8: 7, 8),

alwaar de koning van Aschur staat voor de fantasieën, de beginselen van het valsche en de redeneeringen daaruit voortvloeiend, welke den mensch verlaten doen warden, en de menschen voor den vloed verlaten hebben gemaakt. Bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: Ziet, *wateren* komen op van middernacht, en zullen worden tot eene *overstromende rivier*, en zij zullen de aarde en hare volheid *overstromen*, de stad en die daarin wonen” (47: 2, 3), alwaar van de Filistijnen sprake is, door wie diegenen worden uitgebeeld die valsche beginselen aannemen, en van daaruit over geestelijke dingen redeneeren, welke den mensch overstromen, zooals de menschen voor den vloed. Dat zoowel de verzoeking en de verlatingen in het Woord met vloed en overstromingen der wateren worden vergeleken, en zoo genoemd, komt omdat zij zich desgelijks gedragen; het zijn booze geesten die met hunne overredingen en beginselen van het valsche waarin zij zijn, invloeien en dergelijke dingen bij den mensch opwekken; maar bij den mensch die wedergeboren wordt, zijn het verzoeking, en bij den mensch die niet wedergeboren wordt, zijn het verlatingen.

706. Vers 1. *En Jehovah zeide tot Noach: Ga gij, en uwe gansche huis in de ark, daar Ik u rechtvaardig voor Mij heb gezien in dit geslacht.* Jehovah zeide tot Noach, beteekent, dat het zoo geschied is; er wordt Jehovah gezegd, omdat er nu van de naastenliefde sprake is; ga gij en het gansche huis in de ark, beteekent de dingen die tot den wil behooren, welke het huis is; in de ark gaan, beteekent hier voorbereid worden; daar Ik u rechtvaardig heb gezien in dit geslacht, beteekent, het goede te hebben waardoor hij kan wedergeboren worden.

707. Men vindt hier tot het vijfde vers bijna hetzelfde wat in het vorige hoofdstuk werd gezegd, slechts iets veranderd; desgelijks in het volgende. Wie den innerlijken zin des Woords niet kent, kan niet anders meenen of het is alleen maar eene herhaling van dezelfde zaak; dergelijke schijnbare herhalingen komen ook elders in het Woord voor, voornamelijk bij de Profeten, waar eene en dezelfde zaak met andere en weer andere woorden wordt uitgedrukt; en soms wordt zij ook herhaald en andermaal beschreven; maar de reden hiervan is, als eerder gezegd, deze, dat er zich bij den mensch twee, onderling ten zeerste onderscheiden vermogens bevinden, het verstand en de wil, en dat er in het Woord over beide met onderscheid gehandeld wordt; dit is de reden der herhalingen; dat dit hier desgelijks het geval is, zal uit hetgeen volgt blijken.

708. Dat de woorden: “Jehovah zeide tot Noach” beteekenen, dat het zoo geschied is, blijkt hieruit, dat bij Jehovah niets anders is dan het Zijn; wat Hij zegt, geschiedt en is geschied; evenzoo in het voorgaande hoofdstuk, vers 13, en elders, alwaar het zeggen van Jehovah beteekent geschieden en geschied zijn.

709. Er wordt Jehovah gezegd, daar nu over de naastenliefde gehandeld wordt. In het vorige hoofdstuk van vers 9 tot het einde, werd niet van *Jehovah* maar van *God* gesproken, omdat daar sprake was van de voorbereiding van Noach, of van den mensch der Kerk, welke Noach wordt genoemd, wat betreft de dingen van zijn verstand, welke des geloofs zijn; hier echter is sprake van zijn voorbereiding wat de dingen van den wil betreft, welke der liefde zijn; wanneer het de dingen van het verstand of de waarheden des geloofs geldt, wordt God gezegd; wanneer het de dingen van den wil of het goede der liefde geldt, wordt Jehovah gezegd; want niet de dingen van het verstand, of die welke des geloofs zijn, maken de Kerk uit, maar de dingen van den wil, welke der liefde zijn. Jehovah is in de liefde en in de naastenliefde, maar niet in het geloof, het zij dan een geloof der liefde of der naastenliefde. Vandaar dan ook dat het geloof in het Woord wordt vergeleken bij den nacht, maar de liefde bij den dag, zooals in het eerste hoofdstuk van Genesis, alwaar over de groote lichten gehandeld wordt, en wel dat het groote licht of de zon, welke de liefde beteekent, heerschappij zou hebben des daags, en het kleine licht of de maan, welke het geloof beteekent, heerschappij zou hebben des nachts, Gen. 1: 14, 16; desgelijks bij de Profeten: Jerem. 31: 35; hfdst. 33: 20; Psalm 136: 9; voorts Openb. 8: 12.

710. Dat de woorden: “ga gij en het gansche huis in de ark” datgene aanduidt, wat tot den wil behoort, blijkt hieruit; in het vorige hoofdstuk, waar het de dingen van het verstand betreft, heet het anders, namelijk:

“Gij zult in de ark gaan, gij, en uwe zonen, en uwe vrouw, en de vrouwen uwer zonen met u” (vers 18).

Dat het huis den wil beteekent, en wat des wils is, blijkt hier en daar uit het Woord, zooals bij Jeremia:

“Hunne *huizen* zullen omgewend worden tot anderen, met te zamen de velden en de huisvrouwen” (6: 12),

waar zoowel de huizen als de velden en de huisvrouwen betrekking hebben op de dingen die tot den wil behooren. Bij denzelfde:

“Bouwt *huizen* en woont daarin, en plant hoven en eet de vrucht daarvan” (29: 5, 28),

alwaar huizen bouwen en bewonen de dingen van den wil betreft, en hoven planten de dingen van het verstand; elders desgelijks, en vaak staat het huis van Jehovah voor de Kerk, waar de liefde de hoofdzaak is; het huis van Jehudah voor de hemelsche Kerk; het huis Israëls voor de geestelijke Kerk, want het huis is de Kerk. Hieruit volgt, dat het gemoed van den mensch der

Kerk, waarin de dingen van den wil en van het verstand zijn, of de dingen welke tot de naastenliefde en het geloof behooren, het huis is.

711. Dat in de ark gaan, beteekent voorbereid warden, is eerder bij het 18. vers van het vorige hoofdstuk gezegd; maar daar was de beteekenis dat hij werd voorbereid naar de dingen van het verstand, welke de waarheden des geloofs zijn; hier echter naar de dingen van den wil, welke de goedheden der naastenliefde zijn, opdat hij gered zou worden. Zoo de mensch niet is voorbereid, dat wil zeggen, toegerust met waarheden en goedheden, kan hij geenszins wedergeboren worden, nog minder kan hij verzoeking doorstaan; want de booze geesten die dan bij hem zijn, wekken zijn valschheden en boosheden op, en zoo er geen waarheden en goedheden bij hem aanwezig zijn, waartoe de valschheden en boosheden door den Heer kunnen worden omgebogen, en waardoor zij verstrooid kunnen worden, dan bezwijkt de mensch. De waarheden en goedheden zijn overblijfselen, welke door den Heer voor zulk een doel worden bewaard.

712. Dat de woorden: “daar Ik u rechtvaardig heb gezien in dit geslacht” beteekenen het goede te hebben, waardoor hij kon worden wedergeboren, is bij het 9. vers van het vorige hoofdstuk gezegd en aangetoond; daar beteekent rechtvaardig het goede der naastenliefde, en rechtschapen het ware der naastenliefde; daar staat geslachten, omdat het de dingen van het verstand geldt, hier geslacht, omdat het de dingen van den wil geldt; want de wil sluit de dingen van het verstand in, maar niet het verstand de dingen van den wil.

713. Vers 2. *Van alle reine beest zult gij nemen zeven, en zeven, het mannetje en zijn wijffe, en van het beest dat niet rein is, twee, het mannetje en zijn wijffe.* Met alle reine beest worden de neigingen tot het goede aangeduid; met van elk zeven, dat zij heilig zijn; met mannetje en wijffe worden aangeduid de waarheden verbonden met de goedheden; met het niet reine dier worden de booze neigingen aangeduid; met twee, dat zij vergelijkenderwijze onheilig zijn; met mannetje en wijffe de valschheden verbonden met de boosheden.

714. Dat met alle reine beest de neigingen tot het goede worden aangeduid, blijkt uit hetgeen eerder omtrent de beesten is gezegd en aangetoond (de nummers 45, 46, 142, 143, 246). De reden, waarom de neigingen zoo zijn aangeduid, is deze, dat de mensch op zichzelf en naar zijn eigen wezen beschouwd, niets dan een beest is; hij heeft geheel gelijke zinnen, geheel gelijke lusten, geheel gelijke begeerten, voorts geheel gelijke neigingen, welke zij ook mogen zijn; zijne goede en zelfs beste liefden zijn ook geheel de gelijke, als bijvoorbeeld het liefhebben van de metgezellen van zijn soort, het liefhebben van zijn kinderen, en het liefhebben van zijn vrouw; zoodat zij

in hoegenaamd niets verschillend zijn; dat hij echter een mensch is en boven het dier staat, komt omdat hij een innerlijk leven heeft, dat geenszins bestaat of bestaanbaar is bij de beesten; en dit leven nu is het leven des geloofs en der liefde van den Heer; zoo dit leven niet in elk der dingen die de mensch met de beesten gemeen heeft, aanwezig ware, zou hij geenszins iets anders zijn. Om maar als voorbeeld te nemen de liefde tot zijns gelijken: zoo hij hen slechts lief had om zijnentwil, en er niet iets van meer hemelschen of goddelijken aanleg in zijne liefde gelegen was, kon hij daarom nog niet een mensch heeten, want hetzelfde wordt bij de beesten gevonden; evenzoo in al het overige. Wanneer daarom in zijn wil niet het leven der liefde uit den Heer aanwezig was en in zijn verstand niet het leven des geloofs uit den Heer, zou hij geenszins een mensch zijn. Door het leven, dat hij uit den Heer heeft, leeft hij na den dood, daar de Heer hem met Zich verbindt, en aldus kan hij in Zijnen Hemel met de Engelen zijn en in eeuwigheid leven; en ofschoon de mensch als een wild dier leeft, en niets anders lief heeft dan zichzelf en wat op hemzelf betrekking heeft, is nochtans des Heeren Barmhartigheid, daar zij goddelijk en oneindig is, zoo groot, dat Hij hem niet verlaat, maar hem voortdurend door middel van de Engelen Zijn Leven inblaast, hetwelk, hoewel hij het niet anders opneemt, niettemin bewerkstelligt, dat hij denken, overpeinzen, verstaan kan, of iets goed dan wel boos is in zedelijk, burgerlijk, wereldsch en lichamelijk opzicht, en vandaar, of het waar dan wel valsch is.

715. Daar de Oudsten wisten, en wanneer zij in de zelfverdeemoediging waren, erkenden, dat zij niets anders dan beesten en wilde dieren waren, maar datgene, waarin zij menschen waren, eenig en alleen door den Heer hadden, daarom vergeleken zij niet alleen alles, wat bij hen was, bij beesten en vogelen, maar noemden het ook zoo; de dingen die tot den wil behoorden, vergeleken zij bij beesten, en noemden ze beesten; en de dingen die tot het verstand behoorden, vergeleken zij bij vogelen, en noemden ze vogelen; maar zij maakten onderscheid tusschen goede neigingen en booze neigingen; goede neigingen vergeleken zij bij lammeren, schapen, bokjes, geiten, geitenbokken, rammen, varren, ossen, omdat zij goed en zachtaardig, voorts omdat zij voor het leven nuttig zijn, in dien zin dat men ze eten kan en zich met hunne vellen en met hunne wol bekleeden; dit zijn voornamelijk de reine beesten; onreine beesten daarentegen zijn de booze en kwaadaardige, alsmede de voor het leven onnuttige.

716. Dat door elk zeven het heilige wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is van den zevenden dag of den sabbat, nr. 84 tot 87, namelijk dat de Heer de zevende dag is en door Hem elke hemelsche Kerk of elke hemelsche

mensch, ja het hemelsche zelf, dat, daar het alleen des Heeren is, allerheiligst is. Vandaar beteekent zeven in het Woord het heilige, en wel in den innerlijken zin hoegenaamd niets dat met het getal verband houdt, zooals hier, want zij die in den innerlijken zin zijn, zooals de Engelen en de engelengeesten, weten niet eens wat een getal is, bijgevolg niet wat zeven is; daarom wordt hier geenszins aangeduid, dat van alle reine beest zeven paren zouden genomen worden, of dat hij zooveel goeds in verhouding tot het booze zou hebben als zeven staat tot twee, maar dat de dingen van den wil, waarmede deze mensch der Kerk was toegerust, goede dingen waren, welke heilig waren, en door middel waarvan hij, als eerder gezegd, kon wedergeboren worden. Dat zeven het heilige of heilige dingen beteekent, kan blijken uit de riten in de uitbeeldende Kerk, alwaar het getal zeven zoo vaak voorkomt, zoo bijvoorbeeld dat van het bloed en de olie zevenmaal gesprengd zou worden, gelijk in Leviticus:

“Mozes nam de zalfolie en zalfde den tabernakel, en al wat daarin was, en *heiligde* ze; en hij sprengde daarvan op het altaar *zevenmaal*, en hij zalfde het altaar en al zijne vaten, om die te *heiligen*” (8: 10, 11),

alwaar zevenmaal in het geheel niets zou beteekenen, wanneer op deze wijze niet het heilige werd uitgebeeld; hier beteekent olie het heilige der liefde. En elders:

“Wanneer Aharon in het heilige zal gaan, zal hij nemen van het bloed van den var, en zal met zijnen vinger op de aangezichten van het verzoendeksel tegen den Opgang sprengen, en voor de aangezichten van het verzoendeksel zal hij *zevenmaal* van het bloed met zijnen vinger sprengen.”

Desgelijks voor het altaar:

“Hij zal daarop van het bloed met zijnen vinger *zevenmaal* sprengen, en hij zal dat *reinigen* en dat *heiligen*” (Lev. 16: 14, 19);

hier beteekent alles en elke bijzonderheid den Heer Zelf, bijgevolg het heilige der liefde, namelijk zoowel het bloed, als het verzoendeksel, alsmede het altaar, voorts de Opgang, werwaarts het bloed gesprengd moest worden, en bijgevolg ook zeven. Bij de offers desgelijks, waaromtrent in Leviticus:

“Als eene ziel zal gezondigd hebben door afdwaling, en als de gezalfde priester zal gezondigd hebben tot schuld des volks, zoo zal hij eenen var slachten voor Jehovah, en de priester zal zijnen vinger in het bloed doopen, en van het bloed zal hij *zevenmaal* sprengen voor Jehovah tegen den voorhang van het heilige” (4: 1, 3, 5, 6),

alwaar zeven eveneens het heilige beteekent, daar er over de ontzondiging, welke alleen des Heeren is, en aldus over den Heer gehandeld wordt. Iets dergelijks werd ook ingesteld aangaande de reiniging der melaatschheid, waarover in Leviticus:

“Van des vogels bloed, van het cederenhout, en scharlaken en hysop zal de priester over hem, die van de melaatschheid te reinigen is, *zevenmaal* sprengen en hem *reinigen*, desgelijks van de olie, die op zijne linkerhand is, *zevenmaal* voor Jehovah. Evenzoo zal hij in het huis waar melaatschheid is, van het cederenhout en hysop en scharlaken en vogelenbloed *zevenmaal* sprengen” (14: 6, 7, 27, 51),

waar een ieder kan zien dat er hoegenaamd niets steekt in cederenhout, scharlaken, hysop, olie, vogelenbloed, alsmede in het getal zeven, het zij dan door het feit, dat daarmede heilige dingen zijn uitgebeeld; denkt men er het heilige van weg, dan blijft iets doods of iets van profane afgoderij over; maar wanneer heilige dingen worden aangeduid, dan is de eeredienst, welke daarin woont, goddelijk, en deze is innerlijk, en wordt door de uiterlijke dingen slechts uitgebeeld. Weliswaar konden de Joden niet weten, wat deze dingen beteekenden, evenmin als heden ten dage wie ook weet, wat cederenhout, wat hysop, wat scharlaken, wat vogel beteekent, maar nochtans, zoo zij slechts hadden willen bedenken dat datgene, wat zij niet wisten, heilige dingen inhield, en zij aldus den Heer hadden vereerd, of den komenden Messias, die hen zou heelen van hunne melaatschheid, dat is, van de ontwijding van het heilige, zouden zij zalig kunnen geworden zijn; want hun, die op deze wijze denken en gelooven, wordt in het andere leven, zoodra zij het verlangen, geleerd wat alles en elke bijzonderheid heeft uitgebeeld. Evenzoo aangaande de mode koe:

“dat de priester nemen zal van het bloed met zijnen vinger en sprengen tegen de aangezichten van de tent der samenkomst *zevenmaal*” (Num. 19: 4).

Daar de zevende dag of de sabbat den Heer beteekende, en door Hem den hemelschen mensch en het hemelsche zelf, was de zevende dag in de Joodsche Kerk de allerheiligste van alle riten, vandaar de sabbat des sabbats in het *zevende jaar*, Lev. 25: 4, voorts het jubeljaar dat moest worden uitgeroepen na *zeven sabbatten* van jaren, of na *zevenmaal zeven* jaren, Lev. 25: 8, 9. Dat de zeven in den hoogsten zin den Heer beteekent en vandaar het heilige der liefde, kan ook blijken uit den gouden kandelaar en zijn *zeven luchters*, waarover in Exod. 25: 31, 32, 33, 37; hfdst. 37: 17, 18, 19, 23; Num. 8: 2, 3, en waarover het bij Johannes aldus heet:

“*Zeven* gouden kandelaren; in het midden van de *zeven* kandelaren eenen, den Zoon des Menschen gelijk” (Openb. 1: 12, 13), alwaar ten duidelijkste blijkt, dat de kandelaar met de zeven luchters den Heer beteekent, en dat de luchters het heilige der liefde zijn of het hemelsche, vandaar dat het er zeven waren; en bij denzelfde:

“Van den troon gingen *zeven* lampen uit met vuur brandende voor den troon, welke zijn de *zeven* geesten Gods” (Openb. 4: 5); hier zijn de zeven lampen welke van den troon des Heeren uitgingen, de zeven luchters. Dit is desgelijks het geval overal waar het getal zeven bij de Profeten voorkomt, zooals bij Jesaja:

“Het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal *zevenvoudig* zijn, als het licht van *zeven dagen*, ten dage als Jehovah de breuk Zijns volks zal verbinden” (30: 26),

alwaar het zevenvoudig licht als het licht van zeven dagen geenszins iets zevenvoudigs beteekent, maar het heilige der door de zon aangeduide liefde. Men zie ook, wat aangaande het getal zeven eerder is gezegd en aangetoond, hfdst. 4: vers 15. Ook hieruit blijkt duidelijk, dat de getallen in het Woord, welke het ook mogen zijn, geenszins getallen beteekenen, zooals dit reeds eerder bij het derde vers van hfdst. 6 is aangetoond.

717. Hieruit blijkt ook dat er gehandeld wordt over de dingen van den wil des menschen, of over het goede en heilige van hem, dat aan den wil wordt toegeschreven; want er wordt hier gezegd dat hij van het reine beest elk zeven zal nemen, en in het volgende vers desgelijks van den vogel; daarentegen wordt in het voorgaande hoofdstuk, vers 19 en 20, niet gezegd, dat hij van elk zeven zal nemen, maar van elk twee of paren, aangezien daar gehandeld wordt over de dingen van het verstand, welke op zichzelf genomen niet heilig zijn, maar heilig zijn door de liefde, welke tot den wil behoort.

718. Dat door mannetje en wijffe wordt aangeduid, dat de waarheden met de goedheden verbonden zijn, blijkt uit de beteekenis van den man, zijnde het ware dat tot het verstand behoort, en uit de beteekenis van de vrouw, zijnde het goede dat tot den wil behoort, waarover eerder, en verder hieruit, dat er bij den mensch geenszins het minste van eene gedachte, noch het minste van eene neiging en van eene handeling bestaat, waarin niet een zeker huwelijk van verstand en wil is; zonder een zeker huwelijk kan hoegenaamd niets bestaan of voortgebracht worden; in de organische deelen zelve van den mensch, de samengestelde en de enkelvoudige, ja in de meest eenvoudige, bestaat het passieve en het actieve, en wanneer deze niet als het ware door een huwelijk als van man en vrouw verbonden worden, zouden zij geenszins daar kunnen

zijn, nog minder iets kunnen voortbrengen; in de gansche natuur desgelijks; deze bestendige huwelijken ontleenen hun beginsel en hun oorsprong aan het hemelsche huwelijk, waardoor ook in elk ding der gansche natuur, zoowel in de bezielde als in de onbezielde, een beeld van het Rijk des Heeren is gegrift.

719. Dat met het niet reine beest booze neigingen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen eerder aangaande de reine dieren is gezegd en aangetoond; reine beesten heeten zij, omdat zij zachtaardig, goed en nuttig zijn; niet reine beesten zijn het tegendeel, kwaadaardig, boos en onnuttig, en er zijn geslachten en soorten van. In het Woord worden zij ook uitgedrukt door wolven, beren, vossen, zwijnen en zoo meer, en daarmede verschillende begeerten en boosaardigheden aangeduid. Dat hier gezegd wordt dat in de ark ook de onreine beesten of booze neigingen zullen binnengeleid worden, daarmede is het zoo gesteld: hier wordt namelijk de mensch dezer Kerk beschreven, van welken aard hij was, en wel door de ark, en bijgevolg door datgene wat in de ark is of wat in de ark is binnengeleid, dat wil zeggen wat bij den mensch was, vooraleer hij wedergeboren werd. Bij hem waren de waarheden en de goedheden, waarmede hij voor de wedergeboorte door den Heer was toegerust en begiftigd, want zonder waarheden en goedheden kan nooit iemand wedergeboren worden. Hier nu wordt melding gemaakt van de boosheden die bij hem zijn, en zij worden aangeduid door onreine beesten. Wanneer de mensch wordt wedergeboren, zijn er boosheden die verstrooid moeten worden, dat is, opgelost en gematigd door goedheden, want nooit kan eenig daadwerkelijk of overgeërfd booze bij den mensch zoo verdreven worden, dat het verdwijnt, maar het blijft ingeworteld, doch het wordt alleen opgelost en gematigd door den Heer door middel van goedheden, zoodat het niet schaadt en te voorschijn komt, hetgeen een nog onbekende verborgenheid is; de daadwerkelijke boosheden zijn het, die opgelost en gematigd worden, niet zoozeer de overgeërfde boosheden, hetgeen eveneens onbekend is.

720. Dat door elk twee vergelijkenderwijze het onheilige wordt aangeduid, kan uit de beteekenis van dit getal blijken; het dubbele of twee beteekent niet alleen het huwelijk, en is een heilig getal, wanneer het het hemelsche huwelijk betreft, maar het beteekent ook hetzelfde als zes; zooals namelijk de zes dagen van arbeid zich verhouden tot den zevenden van rust of den heiligen dag, evenzoo verhoudt zich twee tot drie; vandaar dat de derde dag in het Woord genomen wordt voor den zevenden, en eene bijna gelijke beteekenis heeft wegens de Opstanding des Heeren op den derden dag, waarom dan ook de Komst des Heeren in de wereld en in de heerlijkheid, voorts elke Komst des Heeren, evenzeer door den derden als door den zevenden dag beschreven

wordt. Daarom zijn de beide dagen, welke voorafgaan, niet heilig, maar vergelijkenderwijze onheilig, zooals bij Hosea:

“Komt en laat ons wederkeeren tot Jehovah, want Hij heeft verwond en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden; Hij zal ons na *twee dagen* levend maken, op den derden dag zal Hij ons oprichten, en wij zullen voor Hem Leven” (6: 1, 2),

en bij Zacharia:

“Het zal geschieden in het gansche land, is het woord des Heeren, *twee* deelen daarin zullen worden uitgerooid, zullen den geest geven, en het *derde* deel zal daarin overblijven, en Ik zal het derde deel door het vuur leiden en Ik zal ze smelten, gelijk men zilver smelt” (13: 8, 9);

en dat het zilver zeer zuiver is, wanneer het zevenmaal gelouterd is, staat in Psalm 12: 7. Hieruit blijkt, dat evenals door elk zeven niet elk zeven wordt aangeduid, maar het heilige, zoo ook door elk twee niet elk twee is aangeduid, maar het vergelijkenderwijs onheilige, aldus geenszins, dat de onreine beesten of zijne booze neigingen in vergelijking tot de reine beesten of de goedheden zoo gering in aantal waren als twee staat tot zeven, daar de boosheden bij den mensch in verhouding tot de goedheden ontelbaar zijn.

721. Dat door het mannetje en zijn wijfe de met de boosheden verbonden valschheden worden aangeduid, blijkt uit hetgeen kort te voren is gezegd, want hier betreft mannetje en wijfe de onreine beesten, even te voren de reine beesten, vandaar beteekenen zij daar de met de goedheden verbonden waarheden, hier de met de boosheden verbonden valschheden; zooals het subject is, is het praedicaat.

722. Vers 3. *Ook van den vogel der hemelen zeven en zeven, het mannelijke en het vrouwelijke, om zaad levend te houden over de aangezichten der gansche aarde.*

Door den vogel der hemelen worden de dingen des verstands aangeduid; door elk zeven, welke dingen heilig zijn; door het mannelijke en het vrouwelijke de waarheden en de goedheden; om zaad levend te houden over de aangezichten der gansche aarde, duidt de waarheden des geloofs aan.

723. Dat door den vogel der hemelen de dingen des verstands worden aangeduid, is eerder aangetoond, waarom er niet verder bij zij stilgestaan.

724. Desgelijks, dat elk zeven het heilige beteekent, doch hier heilige waarheden, welke heilig zijn, omdat zij uit goedheden voortkomen; geen enkele waarheid is ooit heilig, wanneer zij niet uit het goede voortkomt; de mensch kan vele waarheden uit het Woord, en aldus uit het geheugen spreken, maar wanneer het de liefde of de naastenliefde niet is, welke deze voortbrengt, kan daaraan geen heiligheid worden toegeschreven; zoo er daarentegen de liefde

en de naastenliefde is, erkent en gelooft hij ze, aldus van harte; desgelijks is het met het geloof het geval, waarvan zoo velen zeggen, dat het alleen zalig maakt; wanneer het niet de liefde of de naastenliefde is, waaruit het geloof voortkomt, is het geenszins geloof; het is de liefde en de naastenliefde, welke het geloof heiligt. De Heer is in de liefde en in de naastenliefde, doch niet in het afgescheiden geloof, maar in het afgescheiden geloof is de mensch zelf, in wien niets dan onreinheid is, want wanneer het geloof van de liefde is gescheiden, is of eigen lof of eigen gewin de beweegreden, welke in het hart ligt en waaruit hij spreekt; dit kan een ieder uit eigen ervaring weten. Wie tot iemand zegt, dat hij hem lief heeft en aan hem boven anderen de voorkeur geeft, dat hij hem boven anderen als den voornaamste erkent, en dergelijke weer, en nochtans in zijn hart anders denkt, die doet dit alleen met den mond, en in zijn hart loochent hij het; soms belacht hij hem zelfs. Zoo is het ook met het geloof gesteld; het is mij door vele ondervindingen ten duidelijkste te verstaan gegeven, dat zij, die in het leven van het lichaam den Heer en het geloof hadden gepredikt met zulk eene welsprekendheid en geveinsde vroomheid tevens, dat de toehoorders versteld stonden, terwijl zij het niet van harte meenden, in het andere leven onder hen zijn, die het allermeest den Heer haten en de geloovigen vervolgen.

725. Dat met het mannelijke en het vrouwelijke de waarheden en goedheden worden aangeduid, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is, namelijk dat het mannetje en het mannelijke het ware beteekent, zijn wijfje en het vrouwelijke het goede; maar het mannelijke en het vrouwelijke wordt gezegd van de dingen des verstands, het mannetje en zijn wijfje daarentegen van de dingen van den wil, omdat door het mannetje en zijn wijfje het huwelijk wordt aangeduid, niet zoozeer door het mannelijke en het vrouwelijke; want het ware kan nooit uit zichzelf een huwelijk met het goede aangaan, maar wel het goede met het ware, daar er nooit eenig waars bestaat, dat niet door het goede is voortgebracht en aldus met het goede verbonden; zoo men het goede van het ware wegdenkt, blijft er hoegenaamd niets dan woorden over.

726. Dat de woorden: “om zaad levend te houden over de aangezichten der gansche aarde” de waarheden des geloofs beteekenen, blijkt hieruit, dat door deze Kerk het zaad levend is gemaakt, en dat onder het zaad het geloof wordt verstaan; het overige nageslacht der Oudste Kerk had het hemelsche en geestelijke zaad door vuige begeerten en afschuwelijke zelfoverredingen bij zichzelf verdorven; opdat echter het hemelsche zaad niet verloren zou gaan, zijn zij, die Noach werden genoemd, wedergeboren geworden, en wel door geestelijk zaad; het is dit wat aangeduid wordt. Dat zij levend gemaakt

zijn, wordt gezegd van hen, die het leven van den Heer ontvangen, daar in datgene wat des Heeren is, alleen het leven is, zooals een ieder hieruit kan zien dat geenszins enig leven is in de dingen welke niet tot het eeuwige leven behoren of welke niet op het eeuwige leven gericht zijn; een leven dat niet eeuwig is, is geen leven maar vergaat binnen zeer korten tijd; ook kan het Zijn niet worden toegeschreven aan die dingen, welke ophouden te zijn, maar aan die dingen, welke nooit ophouden te zijn; aldus is het leven en het Zijn alleen in die dingen, welke des Heeren of van Jehovah zijn, daar alle Zijn en leven in eeuwigheid Hem toebehoort. Onder het eeuwige leven wordt eeuwige gelukzaligheid verstaan, waarover men zie, wat in nr. 290 is gezegd en aangetoond.

727. Vers 4. *Want over nog zeven dagen zal Ik doen regenen op de aarde veertig dagen en veertig nachten, en Ik zal van de aangezichten des aardbodems verdelgen al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb.* Door over zeven dagen wordt het begin der verzoeking aangeduid; door regenen de verzoeking; door veertig dagen en nachten de duur der verzoeking; door verdelgen van de aangezichten des aardbodems al wat bestaat dat Ik gemaakt heb, wordt het eigene van den mensch aangeduid, dat als het ware verdelgd wordt, wanneer hij wordt wedergeboren. Door hetzelfde wordt ook de verdelging aangeduid dergenen, die tot de Oudste Kerk behoorden en die zichzelf te gronde richtten.

728. Dat over zeven dagen hier het begin der verzoeking beteekent, blijkt uit den innerlijken zin van alles wat in dit vers gezegd wordt, namelijk dat er sprake is van de verzoeking van den mensch, die Noach genoemd wordt; in het algemeen wordt zoowel over de verzoeking van hem gehandeld, als over de algeheele verwoesting dergenen die van de Oudste Kerk waren en van dien aard geworden zijn; vandaar beteekent *over zeven dagen* niet alleen het begin der verzoeking, maar ook het einde der verwoesting; dat over zeven dagen deze beteekenis heeft, komt omdat zeven een heilig petal is, zooals eerder is gezegd en aangetoond (vers 2 van dit hoofdstuk, en hoofdstukstuk 4: 15, 24, en nr. 84 tot 87). Zeven beteekent de Komst des Heeren in de wereld, voorts Zijn Komst in de heerlijkheid; in het bijzonder elke Komst des Heeren; elke Komst des Heeren brengt met zich mede, dat zij het begin is voor hen die wedergeboren worden, en het einde dergenen die verwoest worden; zoo was dan Zijne Komst voor den mensch dezer Kerk het begin der verzoeking; want wanneer de mensch verzocht wordt, begint hij een nieuw mensch en wedergeboren te worden; en tevens was zij het einde dergenen, die van de Oudste Kerk waren en van dien aard waren geworden, zoodat zij niet anders dan te gronde konden gaan, gelijk het geval was toen de Heer in de wereld

kwam; de Kerk was toen in haar laatste verwoesting, en er ontstond een nieuwe. Dat over zeven dagen dit beteekent, blijkt bij Daniël;

“*Zeventig weken* zijn bestemd over uw volk, en over uwe heilige stad om de overtreding te voleinden, en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om de gerechtigheid der eeuwen aan te brengen, en om het gezicht en den Profeet te verzegelen, en om den Heilige der Heiligen te zalven; en weet en ontwaar, van den uitgang des Woords, om te doen wederkeeren en om te bouwen Jeruzalem, tot op Messias, den Vorst, zijn *Zeven Weken*” (9: 24, 25);

hier beteekenen zeventig weken en zeven weken hetzelfde als zeven dagen, namelijk de Komst des Heeren, maar daar het hier eene klaarblijkelijke profetie is, worden de tijden op eene nog heiliger en stelliger wijze door zevenvoudigen aangegeven. Hieruit blijkt, dat het getal zeven, aldus op de tijden toegepast, niet alleen de Komst des Heeren beteekent, maar ook het begin eener nieuwe Kerk alsdan, door de woorden:

“om den Heilige der Heiligen te zalven, en om te doen wederkeeren en om te bouwen Jeruzalem”;

voorts tegelijkertijd de laatste verwoesting, door de woorden dat de weken bestemd zijn, over de stad der heiligheid, om de overtreding te voleinden en om de zonden te verzegelen. Desgelijks elders in het Woord, zooals bij Ezechiël waar hij van zichzelf zegt:

“Ik kwam tot de gevangenschap van Thelabib, die aan de rivier Kebar zaten, en ik zat aldaar *zeven dagen*, vermeld onder hen, en het gebeurde ten *einde der zeven dagen*, en het woord van Jehovah geschiedde tot mij” (3: 15, 16),

alwaar de zeven dagen eveneens voor het begin der bezoeking staan, want na zeven dagen, toen hij bij hen, die in gevangenschap waren, zat, geschiedde het woord van Jehovah tot hem. Bij denzelfde:

“Zij zullen Gog begraven, om het land te reinigen in *zeven maanden*; ten einde van *zeven maanden* zullen zij onderzoek doen” (39: 11, 12, 14),

hier desgelijks voor het laatste tijdstip der verwoesting en voor het eerste der bezoeking. Bij Daniël:

“Het hart van Nebukadnezar zullen zij veranderen dat het geens menschen hart meer zij, en hem wordt eens beesten hart gegeven, en *zeven tijden* zullen over hem voorbijgaan” (4: 16, 25, 32),

eveneens voor het einde der verwoesting, en voor het begin van den nieuwen mensch. De zeventig jaren der Babylonische gevangenschap hebben hetzelfde uitgebeeld; of er nu zeventig dan wel zeven staat, het sluit hetzelfde in,

evenals wanneer er sprake is van zeven dagen of zeven jaren of zeven tijden, die zeventig jaren maken. De verwoesting was uitgebeeld door de jaren der gevangenschap; het begin eener nieuwe Kerk was uitgebeeld door de bevrijding en door den wederopbouw van den tempel. Iets dergelijks is ook uitgebeeld door den dienst van Jakob bij Laban, waarbij het heet:

“Ik zal u *zeven jaren* dienen om Rachel, en hij diende zeven jaren; Laban zeide: Vervul deze *week*, en wij zullen u ook die geven voor den dienst, dien gij nog *zeven andere jaren* bij mij dienen zult; en Jakob deed alzoo, en vervulde deze *week*” (Gen. 29: 18, 20, 27, 28),

alwaar de dienst van zeven jaren iets dergelijks insluit, en voorts dat na de dagen van zeven jaren het huwelijk en de vrijheid volgde; de tijd der zeven jaren werd een week genoemd, evenals bij Daniël. Hetzelfde werd ook uitgebeeld door het gebod dat de zonen Israëls zevenmaal om de stad Jericho zouden trekken, en de muur zou vallen, en er wordt gezegd dat zij zich op den *zevendenden dag* met het opgaan des dageraads opmaakten en rondom de stad gingen naar dezelve wijze, *zevenmaal*, en het geschiedde ten *zevende maal* dat *zeven* priesters met *zeven* bazuinen bliezen, en de muur viel (Jozua 6: 10 tot 20); wanneer dit niet zulk eene beteekenis had gehad, zou het nooit bevolen zijn, dat zij *zevenmaal* rondgingen, en dat er *zeven* priesters en *zeven* bazuinen zouden zijn. Uit deze en vele andere plaatsen, als bij Job 2: 13, Openb. 15: 1, 6, 7, hfdst. 21: 9 kan blijken, dat over zeven dagen het begin eener nieuwe Kerk beteekent en het einde der oude. Daar hier zoowel over den mensch der Kerk, welke Noach wordt genoemd, en over zijne verzoeking wordt gehandeld, als over het laatste nageslacht der Oudste Kerk, hetwelk zichzelf te gronde richtte, kan door de woorden “over nog zeven dagen” niets anders zijn aangeduid dan het begin der verzoeking van Noach en het einde der Oudste Kerk of hare laatste verwoesting en het afsterven.

729. Dat door regenen de verzoeking wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen in de inleiding tot dit hoofdstuk is gezegd en aangetoond, namelijk dat de vloed en de overstroming der wateren, welke hier het regenen is, niet alleen de verzoeking, maar ook de verwoesting beteekenen; voorts zal het ook duidelijk worden uit hetgeen in het volgende over den vloed zal gezegd worden.

730. Dat door de veertig dagen en nachten de duur der verzoeking wordt aangeduid, blijkt duidelijk uit het Woord des Heeren; dat veertig den duur der verzoeking beteekent, komt omdat de Heer zich veertig dagen liet verzoeken, zooals blijkt bij Matth. 4: 1, 2, Lukas 4: 2, Markus 1: 13, en daar alles en elke bijzonderheid, welke in de Joodsche Kerk en in de overige uitbeeldende kerken vóór de Komst des Heeren was ingesteld, een beeld van Hem was, zoo was het

ook met de veertig dagen en nachten het geval, namelijk dat zij in het algemeen alle verzoeking uitbeeldden en beteekenden, en in het bijzonder elken duur van een verzoeking. En daar de mensch, wanneer hij zich in de verzoeking bevindt, in de verwoesting is van alles wat tot zijn eigen ik behoort en van alles wat lichamelijk is, want de dingen van het eigene en van het lichamelijke moeten sterven en wel door worstelingen en verzoekingen, vooraleer hij nieuw geboren of geestelijk en hemelsch wordt, daarom beteekenen ook de veertig dagen en nachten den duur der verwoesting; hier desgelijks, waar zoowel over de verzoeking van den mensch der nieuwe, Noach geheeten Kerk gehandeld wordt, als over de verwoesting der menschen voor den vloed. Dat veertig zoowel den grooteren als den kleineren duur, niet alleen van de verzoeking, maar ook van de verwoesting beteekent, blijkt bij Ezechiël:

“Gij zult op uwe rechterzijde nederliggen, en gij zult de ongerechtigheid van het huis van Jehudah dragen *veertig dagen*: Ik heb ze u gegeven elken dag voor elk jaar” (4: 6),

hier voor den duur der verwoesting der Joodsche Kerk, voorts ook voor de uitbeelding der verzoeking des Heeren, want er wordt gezegd, dat hij de ongerechtigheid van het huis van Jehudah zou dragen. Bij denzelfde:

“Ik zal het land van Egypte tot verwoestingen stellen, tot verwoesting der verlaten, niet zal een menschenvoet door hetzelfde doorgaan, en niet zal een beestenvoet door hetzelfde doorgaan, en het zal *veertig jaren* niet bewoond worden. En Ik zal het land van Egypte tot eene verlatenheid stellen in het midden der verlaten landen, en zijne steden zullen in het midden der verwoeste steden eene verlatenheid zijn *veertig jaren*” (29: 10, 11, 12),

hier eveneens voor den duur der verwoesting en der verlatenheid; in den innerlijken zin worden hier geenszins veertig jaren aangeduid, maar alleen de verwoesting des geloofs in het algemeen, zij het binnen korter of langer tijd. Bij Johannes:

“Laat het voorhof uit, dat buiten den tempel is, en meet dat niet, want het is den heidenen gegeven, welke de heilige stad zullen vertreden *twee en veertig maanden*” (Openb. 11: 2)

en bij denzelfde:

“Het beest werd een mond gegeven om groote dingen en lasteringen te spreken, en hetzelfde werd macht tot handelen gegeven, *twee en veertig maanden*” (Openb. 13: 5),

hier voor den duur der verwoesting; want er wordt geenszins een tijd van twee en veertig maanden verstaan, zooals een ieder weten kan; maar hier

wordt gezegd twee en veertig, wat hetzelfde is als veertig; dit vindt hierin zijn oorsprong, wijl zeven dagen het einde van de verwoesting en een nieuw begin beteekenen, maar zes duidt den arbeid aan, wegens de zes dagen van arbeid of strijd, waarom nu zeven met zes vermenigvuldigd is, waaruit het getal twee en veertig ontstaat, aanduidende den duur der verwoesting en den duur der verzoeking, of den arbeid en den strijd van den mensch, die wedergeboren moet worden, en waarin iets heiligs is; echter is het afgeronde getal veertig voor het niet afgeronde getal twee en veertig aangenomen, zooals uit gene plaatsen in de Openbaring blijkt. Dat het Israëlietische volk gedurende veertig jaren werd rondgeleid in de woestijn, eer het in het land Kanaän werd binnengeleid, beeldde uit en beteekende desgelijks den duur der verzoeking, voorts ook den duur der verwoesting; den duur der verzoeking daarmede, dat zij later in het heilige land werden binnengeleid, den duur der verwoesting daarmede, dat allen die boven de twintig jaren uit het land van Egypte waren uitgetogen, in de woestijn stierven, uitgezonderd Jozua en Chaleb. Het zijn verzoeken, welke verstaan worden onder de dingen, waartegen zij zoo vaak murmureerden, en het zijn verwoestingen, dat hen zoo vaak plagen en ondergang troffen; dat het verzoeken en verwoestingen beteekent, zal aldaar, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, aangetoond worden; hieromtrent heet het bij Mozes aldus:

“Gij zult gedenken aan al den weg, dien u Jehovah, uw God, deze *veertig jaren* in de woestijn geleid heeft, om u te verootmoedigen, om *u te verzoeken*, om te weten wat in uw hart was, of gij Zijne geboden hieldt, of niet” (Deut. 8: 2, 3, 16).

Dat Mozes veertig dagen en veertig nachten op den berg Sinaï was, duidt desgelijks den duur der verzoeking of de verzoeking des Heeren aan, zooals bij hem blijkt:

“Op den berg Sinaï was hij *veertig dagen* en *veertig nachten* niet etend brood, niet drinkend water, biddende voor het volk dat het niet verdelgd zou worden” (Deut. 9: 9, 11, 18, 25 tot het einde; hfdst. 10: 11; Num. 14: 33, 34, 35; hfdst. 32: 8 tot 14).

De reden, dat door veertig dagen de duur der verzoeking wordt aangeduid, is als gezegd hierin gelegen, dat de Heer zich door den duivel veertig dagen liet verzoeken; daar nu alles tot uitbeelding van den Heer strekte, werd, wanneer de voorstelling der verzoeking bij de Engelen opkwam, deze voorstelling in de wereld der geesten uitgebeeld door dingen, welke zich in de wereld bevinden, zooals dit geschiedt met alle voorstellingen der Engelen, wanneer zij tot de wereld der geesten afdalen, namelijk dat zij een uitbeeldenden vorm

aannemen; aldus door het getal veertig, daar de Heer veertig dagen verzocht zou worden. Bij den Heer, en vandaar in den Engelenhemel, is het toekomstige en het tegenwoordige een en hetzelfde; het toekomstige is tegenwoordig, of wat geschieden zal, is al geschied; vandaar de uitbeelding der verzoeken, alsmede der verwoestingen door het getal veertig in de uitbeeldende Kerk; maar dit kan nog niet genoegzaam begrepen worden, omdat men den invloed niet kent van den Engelenhemel in de wereld der geesten, en men niet weet dat deze invloed van dien aard is.

731. Dat door “verdelgen van al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb, van de aangezichten des aardbodems” het eigene van den mensch wordt aangeduid, hetwelk als het ware wordt verdelgd, wanneer hij levend wordt gemaakt, blijkt uit hetgeen eerder over het eigene is gezegd; het eigene van den mensch is gansch en al boos en valsch; zoolang dit blijft, is de mensch dood, maar wanneer hij verzoeken verduurt, wordt het verstrooid, dat is, opgelost en gematigd door den Heer, door middel van waarheden en goedheden en aldus levend gemaakt, en het schijnt alsof het niet aanwezig was; dat het niet verschijnt en niet langer schaadt, wordt aangeduid door verdelgd worden, hoewel het geenszins verdelgd wordt, maar blijft. Het is hiermede ongeveer zoo gesteld als met het zwart en het wit; wanneer deze met verscheidenheid door de lichtstralen in harmonische verhouding tot elkander worden gebracht, veranderen zij in schoone kleuren, als in blauwe, gele, purperen, waardoor, al naar de verhouding, zooals bij de bloemen, zich schoone en aangename werkingen voordoen, terwijl toch zwart en wit wezenlijk de grondslag blijven. Daar hier echter tevens gehandeld wordt over de laatste verwoesting dergenen, die van de Oudste Kerk waren, worden door de woorden: “verdelgen al wat bestaat, dat Ik gemaakt heb, van de aangezichten des aardbodems” ook zij aangeduid, die te gronde gingen, zooals dan ook in het volgende 23ste vers “het bestaande dat Ik gemaakt heb” al datgene is of elk mensch waarin zich hemelsch zaad beyond of die tot de Kerk behoorde, waarom dan ook in dit vers en in het volgende 23ste aardbodem gezegd wordt, welke den mensch der Kerk beteekent, in wien het goede en het ware zijn gezaaid, dat allengs bij hen, die Noach werden genoemd, opwies, nadat, als gezegd, de boosheden en valschheden verdreven waren, maar dat bij de menschen voor den vloed, die te gronde gingen, door onkruid verstikt werd.

732. Vers 5. *En Noach deed, naar al wat Jehovah hem geboden had*, beteekent, als eerder, dat het aldus geschied is. Men zie vers 22 van het voorgaande hoofdstuk, alwaar tweemaal gezegd wordt, dat Noach het gedaan heeft, hier slechts eenmaal, en daar staat God, hier echter Jehovah. De reden hiervan

is dat ginds gehandeld werd over de dingen van het verstand, hier over de dingen van den wil. De dingen van het verstand beschouwen de dingen van den wil als iets anders en van zich onderscheiden, maar de dingen van den wil beschouwen de dingen van het verstand als met zich vereenigd, of als één uitmakende, want door den wil bestaat het verstand; dit is de reden, waarom daarginds tweemaal *doen* gezegd wordt, hier slechts eenmaal, voorts dat daarginds God staat, maar hier Jehovah.

733. Vers 6. *En Noach was een zoon van zeshonderd jaren, en de vloed der wateren geschiedde op de aarde.* Door Noach als zoon van zeshonderd jaren, wordt de eerste staat zijner verzoeking aangeduid; door den vloed der wateren op de aarde, wordt het begin der verzoeking aangeduid.

734. In het voorgaande is gehandeld over de verstandelijke waarheden waarmede de mensch der Noach geheeten Kerk door den Heer werd toegerust, alvorens wedergeboren te worden (vorige hoofdstuk vers 13 tot het einde) en daarna over de goedheden van den wil, waarmede hij eveneens door den Heer begiftigd is, in dit hoofdstuk van vers 1 tot 5, waar het, daar over beide gehandeld wordt, eene herhaling lijkt. Thans is echter sprake van zijne verzoeking, en wel hier van den eersten staat, en aldus van het begin der verzoeking, van vers 6 tot 11, en, zooals een ieder kan zien, komt andermaal eene herhaling voor, want in dit vers wordt gezegd dat Noach een zoon van zeshonderd jaren was, toen de vloed op de aarde geschiedde, maar in het elfde vers staat, dat het geschiedde in het zeshonderdste jaar, in de tweede maand en op den zeventienden dag; insgelijks wordt in het volgende 7. vers gezegd, dat Noach met zijne zonen en hunne vrouwen in de ark ging, evenzoo in het volgende 13. vers; voorts dat de beesten tot Noach in de ark kwamen, vers 8 en 9, desgelijks ook vers 14, 15 en 16, waaruit blijkt, dat hier eveneens eene herhaling van het voorgaande is. Wie bij den blooten zin der letter blijft staan, kan niet anders weten, dan dat het een zeker historisch feit is, dat op deze wijze wordt herhaald; maar hier, als elders, is er ook niet het kleinste woordje, dat overbodig en zinledig is, daar het het Woord des Heeren is; bijgevolg ook niet eenige herhaling, of zij heeft eene andere beteekenis, en wel hier, als eerder, dat het de eerste verzoeking is, welke de dingen van zijn verstand betreft, en daarna zijne verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil. Deze verzoeken volgen op elkander bij den mensch, die wedergeboren moet worden, want iets geheel anders is het, verzocht te worden aangaande de dingen van het verstand, en iets anders, verzocht te worden aangaande de dingen van den wil; de verzoeking ten aanzien van de dingen van het

verstand is licht, daarentegen is de verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil zwaar.

735. Dat de verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand, of ten aanzien van de valscheden, welke bij den mensch zijn, licht is, vindt hierin zijn oorzaak, dat de mensch in de begoochelingen der zinnen is, en de zinsbegoochelingen zijn van dien aard, dat zij wel noodwendig moeten intreden; vandaar dat zij ook gemakkelijk verstrooid worden, zooals dit bij allen het geval is, die in den letterlijken zin des Woords blijven, waarin naar het bevattingsvermogen van den mensch, bijgevolg naar de begoochelingen zijner zinnen, gesproken is; zoo zij er met eenvoud geloof aan toevoegen, daar het het Woord des Heeren is, laten zij zich, hoewel zij in begoochelingen zijn, nochtans gemakkelijk onderrichten. Bij voorbeeld: wie gelooft, dat de Heer toornt, straft, den goddeloozen kwaad doet, die kan, daar hij dit uit den letterlijken zin heeft, gemakkelijk onderricht worden, hoe het hiermede gesteld is; insgelijks kan hij die eenvoudig gelooft, dat hij het goede uit zichzelf vermag te doen, en dat hij loon in het andere leven ontvangt, wanneer hij uit zichzelf goed is, ook gemakkelijk onderricht worden, dat het goede, hetwelk hij doet, van den Heer komt, en dat de Heer uit Barmhartigheid loon geeft om niet; vandaar kunnen dezulken, wanneer zij ten aanzien van de dingen van het verstand of ten aanzien van zulke begoochelingen in verzoeking komen, niet dan licht verzocht worden, en dit is de eerste verzoeking, en zij verschijnt nauwelijks als eene verzoeking; van haar nu is hier sprake. Anders is het echter gesteld met hen, die niet met eenvoud des harten het Woord gelooven, maar zich in begoochelingen en valscheden stijven, en dit omdat zij aan hunne begeerten toegeven, en om deze beweegreden uit zichzelf en uit hun wetenschap een menigte van redeneeringen opstapelen, en deze daarna door het Woord bevestigen, en zich aldus inprenten en wijsmaken, dat het valsche waar is.

736. Wat Noach of den mensch dezer nieuwe Kerk betreft, deze was van dien aard, dat hij hetgeen hij van de Oudste Kerk had, eenvoudig geloofde, en dit bestond uit leerstukken, verzameld en in den vorm van eene zekere leer gebracht door hen die Chanoch heetten, en hij had een gansch anderen gemoedsaard dan de menschan voor den vloed, die te gronde gingen en nephilim werden geheeten, en die de leerstukken des geloofs onderdompelden in hunne vuige begeerten en zich aldus afschuwelijke overredingen eigen maakten, waarvan zij niet wilden afwijken, hoezeer zij ook door anderen werden onderricht en er op gewezen, dat het valscheden waren. Ook heden

ten dage bestaan er menschen van dien dubbelen aard of aanleg; maar genen kunnen licht wedergeboren worden, dezen daarentegen bezwaarlijk.

737. Dat door Noach als zoon van zes honderd jaren de eerste staat zijner verzoeking wordt aangeduid, blijkt hieruit, dat hier tot aan Heber, hoofdstuk 11, door de getallen en door de jaren van hun ouderdom, en door de namen niets anders dan dingen worden aangeduid, zooals ook door de leeftijden en namen van allen in het vijfde hoofdstuk. Dat hier de zeshonderd jaren den eersten staat der verzoeking beteekenen, kan blijken uit de getallen, die hier overheerschen, namelijk *tien* en *zes*, tweemaal met elkander vermenigvuldigd; de grootere of kleinere uitkomst dier getallen doet er niets aan toe. Wat *tien* betreft, is al eerder in het 6. hoofdstuk bij het 3. vers aangetoond, dat het de overblijfselen beteekent; en dat zes hier arbeid en strijd beteekent, blijkt hier en daar uit het Woord. Het is hiermede aldus gesteld: in het voorafgaande was er sprake van zijne voorbereiding tot de verzoeking, namelijk dat hij door den Heer was toegerust met verstandelijke waarheden en goedheden van den wil. Deze waarheden en goedheden zijn de overblijfselen, die niet in die mate aan den dag treden, dat zij erkend worden, al eer de mensch wordt wedergeboren. Bij hen, die door verzoekingingen worden wedergeboren, dienen de overblijfselen bij den mensch voor de Engelen bij hem, die daaruit datgene opnemen, waarmede zij den mensch verdedigen tegen de booze geesten, die de valschheden bij hem opwekken en hem aldus bestoken. Daar de overblijfselen door tien worden aangeduid en de strijd door zes, wordt van zeshonderd jaren gesproken, waarin tien en zes overheerschen en den staat der verzoeking beteekenen. Wat in het bijzonder het getal zes betreft, uit het eerste hoofdstuk van Genesis blijkt, dat het den strijd beduidt; aldaar zijn het zes dagen waarin de mensch is wedergeboren, eer hij hemelsch werd, binnen welke dagen een voortdurende strijd plaats vond, maar op den zevenden dag was er rust. Vandaar komt het, dat er zes dagen van arbeid zijn, en de zevende de sabbat is, die rust beteekent. Vandaar is het ook, dat een Hebreuwsche knecht *zes jaren* zou dienen, en in het zevende vrij zijn (Exod. 21: 2; Deut. 15: 12; Jer. 34: 14), en dat zij *zes jaren* het land zouden bezaaien en deszelfs inkomst verzamelen, maar in het zevende jaar het land stil zouden laten liggen (Exod. 23: 10, 11, 12); desgelijks den wijngaard, en dat in het zevende jaar de sabbat des sabbats der aarde, de sabbat van Jehovah zijn zou (Lev. 25: 3, 4). Daar zes den arbeid en den strijd beteekent, beduidt het ook de verstrooiing van het valsche, bij Ezechiël:

“Ziet, zes mannen kwamen van den weg der hoogere poort, die gekeerd is naar het noorden, en elk een had een werk-tuig van zijne *verstrooiing* in zijne hand” (9: 2),

en bij denzelfde tegen Grog:

“En Ik zal u doen omwenden, en u *zessendeelen*, en u doen opklimmen aan de zijden van het noorden” (39: 2),

alwaar zes en zessendeelen voor *verstrooiing* staan, noorden voor de valschheden, Gog voor diegenen die aan uiterlijke dingen de leerstukken ontleenen, waarmede zij den innerlijken eeredienst vernietigen; van Job:

“In zes benauwdheden zal Hij u verlossen, en in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren” (5: 19),

hier voor den strijd der verzoeking. Overigens komt het getal zes in het Woord nog op andere plaatsen voor, waar het niet arbeid, strijd, of *verstrooiing* van het valsche beteekent, maar het heilige des geloofs, daar het in betrekking staat tot twaalf, een getal dat het geloofbeteekent en alle dingen des geloofs, tot een geheel samengevat; en tot drie, welk getal het heilige beteekent, vandaar ook de eigenlijke afleiding van het getal zes, zooals bij Ezechiël, hfdst. 40: 5, alwaar het riet van den man, waarmede de heilige stad Israëls werd gemeten, als zes el lang werd aangegeven, en elders; de reden dezer afleiding is deze, dat in den strijd der verzoeking het heilige des geloofs is, voorts, dat de zes dagen van arbeid en strijd den zevenden, heiligen dag ten doel hebben.

738. Een zoon van zeshonderd jaren wordt hij hier genoemd, daar zoon, als eerder aangetoond, het verstandelijk ware beteekent; echter wordt hij in het volgende elfde vers niet zoon genoemd, aangezien daar gehandeld wordt over zijne verzoeking wat betreft de dingen van den wil.

739. Dat door den vloed der wateren het begin der verzoeking wordt aangeduid, blijkt hieruit, dat hier sprake is van de verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand, welke verzoeking voorafgaat en licht is, zooals gezegd werd. Vandaar wordt zij vloed der wateren genoemd en niet eenvoudigweg vloed, zooals in het volgende zeventiende vers; want de wateren beteekenen voornamelijk de geestelijke dingen van den mensch, de dingen des verstands van het geloof, voorts het hieraan tegenovergestelde of de valschheden, zooals met zeer vele plaatsen uit het Woord kan bevestigd worden. Dat de vloed der wateren of de overstroming de verzoeking beteekent, blijkt uit hetgeen in de inleiding tot dit hoofdstuk is aangetoond, voorts ook bij Ezechiël:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih: Ik zal in Mijne grimmigheid den geest der stormwinden doen doorbreken, en er zal een *overstromende plasregen*

zijn in Mijnen toorn, en hagelsteenen in de drift ter voleindiging, dat Ik den wand afbreke, dien gijlieden met ijdelheid hebt gepleisterd” (13: 11, 13, 14);

hier staan geest der stormwinden en overstromende plasregens voor de verlaten van het valsche, de met ijdelheid gepleisterde wand voor verdichtselsel, dat als waar verschijnt. Bij Jesaja:

“Jehovah God is een toevlucht tegen de *overstroming*, eene schaduw tegen de hitte, want de geest der tirannen is als eerre *overstroming* tegen eenen wand” (25: 4),

alwaar overstroming staat voor de verzoeking wat betreft de dingen van het verstand, en wordt onderscheiden van de verzoeking wat betreft de dingen van den wil, welke hitte genoemd wordt. Bij denzelfde:

“Ziet, een sterke en machtige voor den Heer, als een overstroming van hagel, een storm des verderfs, gelijk een *overstroming* der sterke *wateren*, die overvloeien” (28: 2);

hier worden de graden der verzoeking beschreven; bij denzelfde:

“Wanneer gij zult gaan door de *wateren*, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet *overstromen*; wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken” (43: 2),

alwaar wateren en rivieren voor valscheden en fantasieën staan, vuur en vlam voor boosheden en begeerten. Bij David:

“Hierom zal U ieder heilige aanbidden in vindenstijd, zoodat bij de *overstroming* van vele *wateren* zij hem niet zullen bereiken; Gij zijt mij eene verberging, Gij zult mij voor benauwdheid behoeden” (Psalm 32: 6, 7);

hier staat overstroming der wateren voor de verzoeking, welke ook een vloed heet; bij denzelfde:

“Jehovah zit over den *vloed*; en Jehovah zit, Koning in eeuwigheid” (Psalm 29: 10).

Hieruit en uit de inleiding tot dit hoofdstuk is duidelijk, dat de vloed of overstroming der wateren niets anders beteekent dan verzoeking en verwoestingen, hoewel het naar de wijze der Oudsten als geschiedenis is beschreven.

740. Vers 7. *En Noach ging, en zijne zonen, en zijne vrouw, ea de vrouwen zijner zonen, met hem, in de ark, van wege de wateren des vloed.* Dat Noach in de ark ging van wege de wateren des vloed, beteekent dat hij in de verzoeking beschermd werd; door de zonen worden, als eerder, waarheden aangeduid;

door de vrouw goedheden; door de vrouwen der zonen waarheden, met goedheden verbonden.

741. Dat de woorden “Noach ging in de ark van wege de wateren des vloods” beteekenen, dat hij beschermd werd, kan een ieder inzien. De verzoeken zijn niets anders dan worstelingen van booze geesten met de Engelen, die bij den mensch zijn; al het slechte dat de mensch van zijn kindsheid af gedaan en ook gedacht heeft, wekken de booze geesten op, dus zoowel de boosheden als de valscheden, en verdoemen hem daarvoor; niets verschaft hun meer vermaak, hun eigenlijke levenslust bestaat daarin; de Heer daarentegen beschermt den mensch door middel van de Engelen, en verhoedt, dat de booze geesten en geniën buiten hunne grenzen, en verder dan de mensch het verdragen kan, treden en hem overstroomden.

742. Dat door de zonen waarheden worden aangeduid, door de vrouw goedheden, door de vrouwen der zonen waarheden, met goedheden verbonden, is eerder in het vorige hoofdstuk bij vers 18 gezegd, alwaar dezelfde woorden staan. Door de waarheden en goedheden wordt, hoewel zij hier zonen en vrouwen genoemd worden, datgene aangeduid, wat zich bij den mensch die Noach genoemd werd, bevond en waardoor hij beschermd werd. Van dezen aard is de oudste stijl des Woords, welke hemelsche verborgenheden bevat in een historischen samenhang.

743. Vers 8, 9. *Van het reine beest, en van het beest, dat niet rein was, en van den, vogel, en van al wat op den aardbodem kruipt, kwamen er twee en twee tot Noach in de ark, het mannelijke en het vrouwelijke, gelijk als God Noach geboden had.* De reine beesten beteekenen, als eerder, de neigingen tot het goede; de niet reine beesten, de begeerten; de vogel in het algemeen de gedachten; al wat op den aardbodem kruipt, het zinnelijke en al het genotvolle; twee en twee beteekent hetgeen overeenstemt; dat zij in de ark gingen, beteekent, dat zij beschermd waren; het mannelijke en het vrouwelijke, als eerder, het ware en het goede; gelijk als God Noach geboden had, dat het aldus is geschied.

744. Dat door het reine beest de neigingen tot het goede zijn aangeduid, is eerder bij vers 2 van dit hoofdstuk gezegd en aangetoond, zoodat het niet noodig is, er langer bij stil te staan; desgelijks aldaar, dat het niet reine beest de begeerten of de booze neigingen beteekent.

745. Dat door den vogel in het algemeen de gedachten worden aangeduid, blijkt uit hetgeen eerder hier en daar van de vogelen is gezegd, namelijk dat zij de dingen van het verstand of van de rede beteekenen, maar daar stond vogelen der hemelen, hier daarentegen staat alleen vogel, vandaar dat in het algemeen gedachten zijn aangeduid. Want er zijn tal van geslachten

van vogelen, zoowel reine als onreine, welke in het volgende veertiende vers worden onderscheiden in vogelen, het gevogelte en het gevleugelde; de reine zijn de gedachten van het ware, de onreine zijn valsche gedachten, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

746. Dat door alles wat op den aardbodem kruipt, het zinnelijke en al het genotvolle wordt aangeduid, is eveneens eerder gezegd en aangetoond; de Oudsten vergeleken en vereenzelvigden het zinnelijke van den mensch en zijne genietingen met reptielen en kruipende dieren, en noemden ze ook zoo, daar zij het meest uitwendige zijn, en als het ware over de oppervlakte van den mensch kruipen en zij zich niet hooger verheffen mogen.

747. Dat twee en twee heteekent hetgeen overeenstemt, kan een ieder hieruit zien, dat het paren zijn; paren kunnen niet bestaan, wanneer zij niet met elkander overeenstemmen, zooals de waarheden met de goedheden, de boosheden met de valscheden, want in alles is het beeld van een huwelijk of een verbinding, zooals van waarheden met goedheden, en van boosheden met valscheden, daar er een huwelijk is van het verstand met den wil, of van de dingen van het verstand met de dingen van den wil, en zelfs heeft ieder ding zijn huwelijk of zijn verbinding, zonder welke het geenzins kan blijven bestaan.

748. Dat de woorden “zij gingen in de ark” beteekenen, dat zij beschermd werden, is eerder gezegd in het voorgaande zevende vers, alwaar van Noach en zijne zonen en de vrouwen sprake was.

749. Dat het mannelijke en het vrouwelijke het ware en het goede beteekenen, blijkt uit hetgeen eerder in hoofdstuk 6, vers 19 gezegd is; daar wordt het mannelijke en het vrouwelijke gezegd van de vogelen, maar mannetje en wijfje van de beesten; de reden hiervan is daar ook opgegeven, namelijk dat er een huwelijk van de dingen van den wil bestaat met dedingen van het verstand, maar niet zoozeer van de dingen van het verstand op zichzelf beschouwd, met de dingen van den wil; gene verhouden zich als man en vrouw, deze echter als het mannelijke en het vrouwelijke, en daar hier, als gezegd, voor het eerst sprake is van de verzoeking van dien mensch wat betreft de dingen van het verstand, wordt gezegd het mannelijke en het vrouwelijke, en er wordt de strijd onder verstaan of de verzoeking wat betreft de dingen van het verstand.

750. Dat de woorden: “Gelijk als God geboden had” beteekenen, dat het aldus geschied is, werd eerder in het vorige hoofdstuk, vers 22, voorts in het vijfde vers van dit hoofdstuk aangetoond.

751. Aangezien hier gehandeld wordt over de verzoeking van den mensch der nieuwe Kerk, Noach geheeten, en het weinigen, zoo iemand, bekend

is, hoedanig het met verzoeking gesteld is, daar weinigen heden ten dage zulke verzoeking doorstaan, en diegenen, die deze verzoeking doorstaan, niet anders weten dan dat iets, dat in henzelf wortelt, zoo lijdt, moge deze zaak in het kart verklaard warden: er zijn booze geesten die, als gezegd, de valseheden en boosheden van den mensch dan opwekken, en wel uit zijn geheugen alles wat hij van kindsbeen af gedacht en bedreven heeft; dit weten de booze geesten zoo sluw en boosaardig te doen, dat het niet beschreven kan warden. Maar de Engelen die bij hem zijn, brengen zijne goedheden en waarheden te voorschijn en verdedigen den mensch aldus. Dit is de strijd die bij den mensch gevoeld en waargenomen wordt, en de wroeging en foltering van het geweten veroorzaakt. De verzoeking is van tweeërlei aard, de eene ten aanzien van de dingen van het verstand, de andere ten aanzien van de dingen van den wil. Wanneer de mensch verzocht wordt naar de dingen van het verstand, dan brengen de booze geesten alleen de booze daden welke hij begaan heeft, en hier door de onreine dieren warden aangeduid, in herinnering, en klagen heem aan en verdoemen hem; voorts weliswaar ook zijne goede daden, die hier eveneens worden aangeduid, en wel door reine beesten, doch zij verdraaien die op duizenderlei manieren, en tegelijk prikkelen zij ook zijne gedachten, die hier ook door den vogel zijn aangeduid, verder ook door datgene, wat hier is aangeduid door het over den aardbodem kruipende, maar deze verzoeking is licht en wordt alleen waargenomen door de terugroeping van al die dingen in het geheugen, en door een zekeren angst welke daardoor ontstaat. Wanneer de mensch echter naar de dingen van den wil verzocht wordt, worden niet aldus de daden en gedachten opgewekt, maar zijn het de booze geniën (aldus kunnen de booze geesten van dit geslacht genoemd worden) die hem aanvuren door zijne begeerten en vuige liefden, waarvan hij doortrokken is, en aldus strijden zij door de begeerten van den mensch zelf, wat ze zoo boosaardig en bedektelijk doen, dat men in het geheel niet gelooven kan, dat het van hen komt; want zij storten zich in een oogwenk uit in het leven van zijn begeerten, zooals zij bijna in een oogwenk een neiging tot het goede en ware veranderen en verbuigen in een neiging tot het booze en valsche, zoodat de mensch geenszins iets anders kan weten dan dat het uit hemzelf gebeurt, en vanzelf zoo voortvloeit. Deze verzoeking is uiterst zwaar, en wordt waargenomen als een innerlijke pijn en een folterend vuur; hierover zal in hetgeen volgt gehandeld worden. Dat het hiermede zoo gesteld is, werd mij door menigvuldige ondervinding te kennen en te weten gegeven, voorts wanneer de booze geesten of geniën invloeiden en overstroonden, vanwaar ze kwamen, wie zij waren, en hoe zij deden. Over deze ondervindingen zal,

door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, afzonderlijk gesproken wonden.

752. Vers 10. *En het geschiedde na zeven dagen, en de wateren des vloedts waren op de aarde;* hiermede wordt, als eerder, het begin der verzoeking aangeduid.

753. Dat door zeven dagen het begin der verzoeking wordt aangeduid, is hierboven bij vers 4 aangetoond, en het heeft betrekking op het voorafgaande, namelijk dat deze verzoeking, welke de dingen van zijn verstand betrof, het begin der verzoeking, of de eerste verzoeking was, en het is het besluit, dat op deze wijze wordt uitgedrukt. En daar deze eerste verzoeking betrekking had op de dingen van het verstand, wordt zij door wateren des vloedts uitgedrukt, zooals boven in vers 7 en vers 6 door den vloed der wateren, hetgeen wezenlijk een dergelijke verzoeking beteekent, gelijk aldaar is aangetoond.

754. Vers 11. *In het zes honderdste jaar des levensjaars van Noach, in de tweede maand, op den zeventienden dag der maand, op dezen dag zijn alle fonteinen des grooten afgronds opengebroken, en de sluizen des hemels geopend.* Door het zeshonderdste jaar, de tweede maand en den zeventienden dag, wordt de tweede staat der verzoeking aangeduid; dat alle fonteinen des grooten afgronds zijn opengebroken, beteekent het uiterste der verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil; dat de sluizen des hemels zijn geopend, beteekent het uiterste der verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand.

755. Dat door het zeshonderdste jaar, de tweede maand en den zeventienden dag, de tweede staat der verzoeking wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen tot hiertoe gezegd is, want van het zesde vers tot dit elfde is gehandeld over den eersten staat der verzoeking, welke de dingen van zijn verstand betroffen, nu echter is sprake van den tweeden staat, namelijk betreffende de dingen van den wil; dit is de reden, waarom zijn leeftijd andermaal genoemd wordt; eerst was er gezegd, dat hij een zoon van zes honderd was, hier, dat de vloed is geschied in het zeshonderdste jaar zijns levens, in de tweede maand en op den zeventienden dag; niemand zou ooit kunnen vermoeden, dat onder de jaren van den leeftijd van Noach, waarbij zoowel de jaren als de maanden en de dagen worden aangegeven, de staat der verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil warden verstaan, maar van dien aard was, als gezegd, de spreek- en schrijftrant der Oudsten, en bovenal schepten zij er behagen in, tijden en namen te kunnen aangeven en daarmede eene als werkelijk schijnende geschiedenis samen te stellen; hierin bestond hunne wijsheid. Dat echter zeshonderd jaren niets anders beteekenen dan den eersten staat der verzoeking, is boven bij het zesde vers aangetoond; hier desgelijks zeshonderd jaren, maar opdat de tweede staat der verzoeking aangeduid zou warden, zijn er maanden

en dagen aan toegevoegd, en wel twee maanden of in de tweede maand, wat den strijd zelf beteekent, zooals blijken kan uit de eerder bij het tweede vers van dit hoofdstuk aangegeven beteekenis van het getal *twee*, namelijk dat het hetzelfde beteekent als zes, te weten: arbeid en strijd, voorts verstrooiing, gelijk men daar vindt aangetoond. Het getal *zeventien* beteekent echter zoowel het begin der verzoeking als het einde der verzoeking, omdat het is samengesteld uit de getallen zeven en tien; wanneer dit getal het begin der verzoeking beteekent, dan sluit het in zich *over zeven dagen* of een week van zeven dagen, en dat dit het begin der verzoeking beteekent, is eerder bij het vierde vers van dit hoofdstuk aangetoond; wanneer daarentegen dit getal het einde der verzoeking beteekent, zooals in het volgende achtste hoofdstuk vers 4, dan is zeven een heilig getal, waaraan tien is toegevoegd, welk getal de overblijfselen beteekent, want zonder overblijfselen kan de mensch niet wedergeboren worden. Dat het getal zeventien het begin der verzoeking beteekent, blijkt bij Jeremia, dat hem bevolen wordt een veld te koopen van Chanamel, zijns ooms zoon, hetwelk in Anatoth was; en hij woog hem zilver toe, *zeven sikkelen en tien van zilver* (32: 9); dat dit getal ook hunne Babylonische gevangenschap beteekent, waardoor de verzoeking der geloovigen en de verwoesting der ongeloovigen werd uitgebeeld, en wel het begin der verzoeking en tevens het einde der verzoeking of de bevrijding, kan blijken uit hetgeen volgt in dat hoofdstuk van den Profeet; van de gevangenschap is daar sprake tot aan vers 36, van de bevrijding van vers 37 af. Zulk een getal zou bij den Profeet geenszins bestaan, zoo het niet als al het overige verborgenheden in zich sloot. Dat zeventien het begin der verzoeking beteekent, kan ook blijken uit den leeftijd van Jozef, die een zoon van zeventien jaren was, toen hij tot zijn broeders gezonden en naar Egypte verkocht werd (Gen. 37:2). Dat hij naar Egypte verkocht werd, beeldt iets dergelijks uit, zooals daar ter plaatse, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, zal worden aangetoond. Aldaar zijn het uitbeeldende geschiedenissen, die zoo gebeurd zijn als zij beschreven worden, hier echter zijn de geschiedenissen uitbeeldende verdichtselen, welke niet zoo gebeurd zijn als zij in den zin van de letter beschreven zijn; maar nochtans sluiten zij hemelsche verborgenheden in, en wel elk woord, zooals dit hier. Dat het hiermede zoo gesteld is, kan wel niet anders dan vreemd schijnen, want overal waar een ware of verdichte geschiedenis voorkomt, blijft de geest aan de letter haken, waaraan hij zich niet onttrekken kan en vandaar gelooft hij dat de letter niets anders beteekent en uitbeeldt; maar dat er een innerlijke zin is, waarin het leven des Woords schuilt, niet echter in de letter, welke zonder den innerlijken zin dood is, kan ieder mensch met inzicht

duidelijk zijn; wat is zonder den innerlijken zin de geschiedenis anders dan een geschiedenis bij den eenen of anderen wereldschen schrijver? Wat voor nut zou het dan hebben, om het jaar van Noach te weten, en de maand en den dag toen de vloed geschiedde, zoo het niet eene hemelsche verborgenheid bevatte? En wie kan niet zien, dat de woorden:

“alle fonteynen des grooten afgronds zijn opengebroken, en de sluizen des hemels geopend”

eene profetische spreekwijze is, behalve nog andere dergelijke dingen meer.

756. Dat de woorden “alle fonteynen des grooten afgronds zijn opengebroken” het uiterste der verzoeking wat betreft de dingen van den wil, aanduiden, kan blijken uit hetgeen kort te voren over de verzoeking is gezegd, namelijk dat zij van tweeërlei aard zijn; de eene geldt de dingen van het verstand, de andere de dingen van den wil, en dat de laatste zwaar is in vergelijking met de eerste; voorts hieruit, dat tot dusver sprake was van de verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand; insgelijks blijkt het uit de beteekenis van den afgrond, zijnde de begeerten en de valscheden daarvan, als eerder in nr. 18 gezegd; verder ook uit het volgende in het Woord, bij Ezechiël:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih: als Ik u zal stellen tot eene verlaten stad, gelijk de steden die niet bewoond worden, als Ik eenen *afgrond* over u zal doen opkomen, en de *vele wateren* u zullen overdekt hebben” (26: 19);

alwaar afgrond en vele wateren voor de uiterste verzoeking staan. Bij Jona:

“De *wateren* hadden mij omgeven tot de ziel, de *afgrond* omving mij” (2: 6);

bier staan wateren en afgrond desgelijks voor het uiterste der verzoeking. Bij David:

“De *afgrond* roept tot den *afgrond*, bij het gedruisch Uwer *watergoten*, al Uwe baren en al Uwe *vloeden* zijn over mij heengegaan” (Psalm 42: 8);

hier duidelijk voor het uiterste der verzoeking. Bij denzelfde:

“Hij schold de zee Suph, en zij verdroogde, en Hij deed hen gaan door *afgronden*, als in de woestijn, en redde hen uit de hand des haters, en verloste hen uit de hand des vijands, en de *wateren bedekten hunne wederpartijders*” (Psalm 106: 9, 10, 11),

alwaar afgrond staat voor de verzoeking in de woestijn. Door afgrond werd van oudsher de hel aangeduid, en de fan tasieën en overredingen van het valsche werden bij wateren en stroomen vergeleken, voorts bij den damp daarvan; zoo verschijnen inderdaad ook de hellen van sommige geesten,

namelijk als afgronden en als zeeën, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. De booze geesten, die den mensch verwoesten, en verder ook zij die verzoeken, komen daar vandaan; hunne fantasieën, die zij den mensch ingieten, en de begeerten waarmede zij hem in brand zetten, zijn als overstromingen en uitwasemingen, welke uit die hellen komen; want de mensch is, als gezegd, door de booze geesten met de hel verbonden, en door de Engelen met den Hemel; vandaar warden dergelijke dingen aangeduid, wanneer er gezegd wordt dat alle fonteinen des afgronds zijn opengebroken. Dat de hel afgrond genoemd wordt, en de verfoeilijkheden, welke daaruit voortvloeien, stroomen genoemd worden, blijkt hij Ezechiël:

“Zoo zeide de Heer Jehovih: Ten dage als hij *ter helle* nederdaalde, maakte Ik een treuren, Ik dekte over hem den *afgrond*, en weerde de *stroomen* van dien en de *grootte wateren* werden geschut” (31: 15).

De hel wordt ook afgrond genoemd bij Johannes, Openb. 9: 1, 2, 11; hfdst. 11: 7; hfdst. 17: 8; hfdst. 20: 1, 3.

757. Hieruit blijkt tevens, dat de woorden:

“de sluizen des hemels geopend”

het uiterste van de verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand beteekenen; de verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil of van de begeerten kan nooit gescheiden worden van de verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand; werd zij daarvan gescheiden, dan zou zij geen verzoeking zijn, maar eene overstroming, zooals deze plaats vindt bij hen, die in het vuur der begeerten leven, waarin zij, als de helsche geesten, den lust van hun leven smaken. Sluizen des hemels worden zij genoemd wegens de overstroming van de valscheden of van de redeneeringen, waaromtrent het ook bij Jesaja heet:

“Wie voor de stem der vreeze vlieden zal, die zal in den kuil vallen, en die uit het midden van den kuil opklimt, die zal in den strik gevangen worden, want de *sluizen in de hoogte zijn opengedaan*, en de fondamenten der aarde zijn bewogen” (24: 18).

758. Vers 12. *En een plasregen was op de aardeveertig dagen en veertig nachten*, beteekent, dat deze verzoeking heeft voortgeduurd; de plasregen is de verzoeking, de veertig dagen en nachten zijn de duur.

759. Dat de plasregen hier de verzoeking is, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is omtrent den vloed en de overstroming; voorts hieruit, dat de opengebroken fonteinen des afgronds en de geopende sluizen des hemels de verzoeking zijn.

760. Dat veertig dagen en veertig nachten den duur beteekenen, is boven bij het vierde vers aangetoond; door veertig wordt, als gezegd, elke duur der verzoeking aangeduid, om het even of zij langer dan wel korter is, en wel eene zware verzoeking, namelijk ten aanzien van de dingen van den wil; want de mensch heeft zich door zijn voortdurend leven in lusten en door de liefde tot de wereld en door de eigenliefde, bijgevolg door de begeerten, welke de voortdurende uitvloeisels dier liefden zijn, een leven verworven, dat niet anders dan van dien aard kan zijn; dit leven kan geenszins overeenstemmen met het hemelsche leven, want niemand kan de wereldsche dingen en tegelijkertijd de hemelsche dingen liefhebben. De wereldsche dingen liefhebben is naar omlaag zien, de hemelsche dingen liefhebben, is naar omhoog zien; te minder kan iemand zichzelf liefhebben en tegelijkertijd den naaste, en nog minder den Heer. Wie zichzelf lief heeft, haat allen die hem niet dienen; aldus staat hij, die zichzelf lief heeft, allerverst af van de hemelsche liefde en naastenliefde, welke daarin bestaat, den naaste meer dan zichzelf en den Heer boven alles lief te hebben. Hieruit blijkt, hoe verre het leven van den mensch verwijderd is van het hemelsche leven, weshalve hij door middel van verzoeking door den Heer wordt wedergeboren en omgebogen, totdat hij daarmee overeenstemt. Dit is de reden, waarom deze verzoeking zwaar is, want zij raakt het leven zelf van den mensch, tast het aan, vernietigt en verandert het; daarom wordt zij ook daarmee beschreven, dat de fonteinen des afgronds zijn opengebrouwen en de sluizen des hemels geopend.

761. Er is reeds eerder gezegd, dat de geestelijke verzoeking bij den mensch een strijd van de booze geesten met de Engelen is, welke bij den mensch zijn, en dat deze strijd gewoonlijk in zijn geweten gevoeld wordt; aangaandedien strijd moet men verder weten, dat de Engelen den mensch voortdurend verdedigen en de boosheden afwenden, waarmede de booze geesten hem belagen; ook verontschuldigen zij zelfs de dingen, die bij den mensch valsch en boos zijn, want zij weten zeer wel, vanwaar den mensch de valschheden en boosheden komen, namelijk van de booze geesten en geniën; de mensch brengt uit zichzelf nooit eenige valschheid en boosheid voort, maar het zijn de bij hem vertoevende booze geesten, die zulks voortbrengen en tevens den mensch laten gelooven dat het uit hemzelf voortkomt. Van dien aard is hunne boosaardigheid, ja nog erger: op het oogenblik dat zij inwerken en hem dat geloof bijbrengen, klagen ze hem ook nog aan en verdoemen hem, hetgeen ik met vele ondervindingen bevestigen kan. Een mensch, die geen geloof in den Heer heeft, kan er niet toe gebracht worden te gelooven, dat het booze niet van hemzelf is, en daarom eigent hij zich het booze ook toe, en wordt

gelijk aan die booze geesten, welke bij hem zijn. Aldus is het met den mensch gesteld; daar de Engelen dit weten, verontschuldigen zij ook gedurende de verzoeken der wedergeboorte de valscheden en boosheden van den mensch; anders zou hij bezwijken, daar bij den mensch niets dan het booze is en het valsche daaruit, zoodat hij louter een opeenstapeling en een samenstel van boosheden is, en van de valscheden daaruit.

762. Maar geestelijke verzoeken zijn heden ten dage weinig bekend en zij worden ook niet zoo toegelaten als oudtijds, daar de mensch niet in de waarheid des geloofs is, en derhalve zou bezwijken. In de plaats van geestelijke verzoeken bestaan er andere, zooals ongelukken, bekommernissen en angsten, die op natuurlijke en lichamelijke oorzaken berusten, alsmede gebreken van het lichaam en ziekten, welke toch ook het leven van zijn lusten en begeerten eenigermate bedwingen en breken, en de gedachten op innerlijke en vrome dingen richten, en verheffen. Maar dit zijn geen geestelijke verzoeken, die vinden alleen plaats bij hen die van den Heer een geweten van het ware en goede hebben ontvangen; het geweten zelf is haar gebied, waarop zij inwerken.

763. Tot hiertoe was er sprake van de verzoeken, thans volgt het einddoel der verzoeking, namelijk het ontstaan van eene nieuwe Kerk.

764. Vers 13. *Even op dienzelfden dag ging Noach, en Schem, en Cham, en Jafeth, Noachs zonen, en Noachs vrouw, en de drie vrouwen zijner zonen met hen in de ark.* Door hun ingaan in de ark wordt hier als eerder aangeduid, dat zij behouden waren; door Noach, hetgeen tot de Kerk behoorde; door Schem, Cham en Jafeth, hetgeen tot de Kerken behoorde, welke uit deze Kerk voortkwamen; door Noachs zonen, de leeringen; door de drie vrouwen zijner zonen met hen, de Kerken zelf, die hieruit voortkwamen.

765. Tot dusver is er over de verzoeking van den mensch der Noach genaamde Kerk gehandeld, en wel eerst over zijne verzoeking ten aanzien der dingen van het verstand, welke de waarheden des geloofs zijn, van vers 6 tot 10, en daarna over zijne verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil, welke de goedheden der naastenliefde betreffen, vers 11, 12; het einddoel der verzoeken was, dat hierdoor de mensch der Kerk of de nieuwe Kerk werd herboren, terwijl de Oudste Kerk te gronde ging. Deze nieuwe Kerk was, als eerder gezegd, van een gansch ander karakter dan de Oudste Kerk, namelijk eene geestelijke, welke van dien aard is, dat de mensch door leeringen des geloofs herboren wordt; wanneer deze ingeplant zijn, wordt een geweten in hem gelegd, opdat hij niet tegen het ware en goede van het geloof in handelt, en aldus wordt hij met naastenliefde begiftigd, welke zijn geweten regeert

en waaruit hij dan aldus begint te handelen. Hieruit kan blijken, wat de geestelijke mensch is; niet hij, die meent dat het geloof zonder de naastenliefde zalig maakt, maar hij, die de naastenliefde tot het wezenlijke van het geloof maakt, en daarnaar handelt. Het einddoel was, dat zulk een mensch of zulk een Kerk ontstond, vandaar dat nu over deze Kerk zelf gehandeld wordt. Dat er nu van de Kerk sprake is, kan ook blijken uit de herhaling van bijna dezelfde dingen, want er wordt hier gezegd:

“Even op dienzelfden dag ging Noach, en Schem, en Cham, en Jafeth, Noachs zonen, en Noachs vrouw, en de drie vrouwen zijner zonen met hen in de ark”;

tevoren in vers 7 desgelijks, maar met deze woorden:

“En Noach ging, en zijne zonen, en zijne vrouw, en de vrouwen zijner zonen, met hem, in de ark”;

maar daar nu van de Kerk sprake is, worden de zonen Schem, Cham en Jafeth genoemd, en wanneer dezen genoemd worden, beteekenen zij den mensch der Kerk; worden zij daarentegen zonen, zonder namen, genoemd, dan beteekenen zij de waarheden des geloofs. Bovendien wordt andermaal herhaald, hetgeen eerder gezegd is in vers 8 en 9 aangaande de beesten en vogelen, namelijk dat zij in de ark gingen, vers 14, 15, 16, maar dan met een onderscheid in overeenstemming met en van toepassing op deze Kerk.

767. Dat de woorden “zij gingen in de ark” beteekenen, dat zij behouden werden, namelijk de mensch der Kerk, die Noach heette, en de van hem afstammende en afgeleide overige Kerken, waarvan hier sprake is, kan blijken uit hetgeen eerder gezegd is omtrent het gaan in de ark.

768. Dat door Noach datgene wordt aangeduid, wat tot de Kerk behoorde, en door Schem, Cham en Jafeth, wat tot de daaruit voortkomende Kerken behoorde, blijkt hieruit, dat hier niet zijn zonen gezegd wordt als eerder in vers 7, maar zijzelf met namen genoemd worden; wanneer zij zoo genoemd worden, beteekenen zij den mensch der Kerk; de mensch der Kerk is niet alleen de Kerk zelve, maar het al der Kerk; het is eene algemeene uitdrukking, welke alles omvat, wat tot de Kerk behoort, gelijk eerder van de Oudste Kerk is gezegd, welke Mensch werd geheeten, desgelijks aangaande de overige namen, die genoemd zijn. Aldus wordt door Noach, en door Schem, Cham en Jafeth alles aangeduid, wat tot de Kerk en tot de daaruit voortkomende Kerken behoort, in ééne samenvatting; van dien aard is de stijl en de spreekwijze in het Woord; zoo bijvoorbeeld waar Jehudah wordt genoemd, wordt bij de Profeten meestal de Hemelsche Kerk aangeduid, of alles wat der Kerk is; waar Israël wordt genoemd, wordt meestal de geestelijke Kerk aangeduid, of alles wat tot

deze Kerk behoort; waar Jakob genoemd wordt, geldt het de uiterlijke Kerk, want bij elk mensch der Kerk bestaat een innerlijk en een uiterlijk der Kerk; het innerlijk is daar, waar de ware Kerk bestaat, het uiterlijk is hetgeen daaruit voortkomt, en dit is Jakob. Anders is het, wannear zij niet genoemd worden; de reden, waarom dit zoo is, ligt hierin, dat zij dan in uitbeeldenden zin op het Rijk des Heeren betrekking hebben; de Heer is de eenige Mensch, en Hij is het al van Zijn Rijk, en daar de Kerk het Rijk des Heeren op aarde is, zoo is de Heer alleen het al van de Kerk; het al van de Kerk is liefde of naastenliefde, vandaar beteekent de mensch, of, wat hetzelfde is, een met name genoemde, de liefde of de naastenliefde, dat is: het al van de Kerk, en dan beteekent de vrouw eenvoudig de Kerk, welke daaruit voortkomt, zooals ook hier. Maar welke Kerken door Schem, Cham en Jafeth worden aangeduid, zal in hetgeen volgt, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gezegd worden.

769. Dat Noachs zonen de leerstellingen beteekenen, blijkt uit de beteekenis der zonen, waarover eerder; want een Kerk kan niet bestaan zonder leeringen, daarom worden ze niet alleen genoemd, maar er wordt ook aan toegevoegd, dat zij zijne zonen zijn.

770. Dat door Noachs vrouw de Kerk zelve wordt aangeduid, en door de drie vrouwen zijner zonen met hen, de daaruit voortkomende Kerken zelf, blijkt uit hetgeen gezegd is, namelijk dat wanneer de mensch der Kerk genoemd wordt, hij het al van de Kerk is, of, zooals het genoemd wordt, het hoofd der Kerk; en dan is de vrouw de Kerk, gelijk eerder is aangetoond in de nrs. 252 en 253. Anders is het, wanneer in het Woord man en vrouw of het mannelijke en het vrouwelijke staat; dan worden door man en het mannelijke de dingen van het verstand of de waarheden des geloofs aangeduid, en door vrouw en het vrouwelijke de dingen van den wil of de goedheden des geloofs.

771. Daar in het Woord elk woord van den Heer is, en bijgevolg het Goddelijke zich in elk woord bevindt, volgt hieruit, dat er niet een enkel woord, zelfs niet eene enkele jota bestaat zonder iets te beteekenen en in te sluiten, aldus ook wanneer het hier beet *drie* vrouwen, voorts vrouwen *zijner zonen*, alsmede *met hen*. Maar het zou te ver voeren om uiteen te zetten, wat dit alles in bijzonderheden bevat, er zij volstaan met slechts eene algemeene voorstelling van het meest algemeene.

772. Vers 14 en 15. *Zij, en alle wilde dier naar zijnen aard, en alle beest naar zijnen aard, en al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, naar zijnen aard, en alle vogel naar zijnen aard, al het gevogelte, al het gevleugelde. En zij kwamen tot Noach in de ark, twee en twee van alle vleesch, waarin een geest der levens was.* Door “zij” wordt in het algemeen de mensch der Kerk

aangeduid; door alle wilde dier naar zijnen aard, wordt al het geestelijk goede aangeduid; door beest naar zijnen aard wordt het natuurlijk goede aangeduid; door al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, al het zinnelijk en lichamelijk goede; door vogel naar zijnen aard, al het geestelijk ware; door het gevogelte, het natuurlijk ware; door het gevleugelde, het zinnelijk ware. Dat zij tot Noach in de ark kwamen, beteekent, als eerder, dat zij behouden waren; twee en twee beteekent, als eerder, bij paren; van alle vleesch, waarin een geest der levens was, beteekent eene nieuwe schepping, of dat zij van den Heer een nieuw leven ontvangen hebben.

773. Dat door *zij* in het algemeen de mensch der Kerk wordt aangeduid, of alles wat tot deze Kerk behoorde, blijkt hieruit, dat het woord betrekking heeft op hen, die even te voren zijn genoemd, namelijk op Noach, Schem, Cham en Jafeth; dezen, hoewel zij met hun vieren zijn, maken nochtans te zamen één uit; in Noach, onder wien in het algemeen de Oude Kerk verstaan wordt, zijn als in een ouder of in een zaad, de daaruit voortkomende Kerken vervat; vandaar wordt door *zij* de Oude Kerk aangeduid; al deze Kerken, welke Schem, Cham en Jafeth zijn geheeten, vormen tezamen de Kerk, welke de Oude Kerk genoemd wordt.

774. Dat door het wilde dier naar zijnen aard, al het geestelijk goede, door het beest naar zijnen aard, al het natuurlijk goede, door het kruipende gedierte, dat op den aardbodem kruipt, al het zinnelijk en lichamelijk goede wordt aangeduid, is eerder gezegd en aangetoond in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246; dat echter het wilde dier het geestelijk goede beteekent, kan op het eerste gezicht wel schijnen, alsof het niet zoo was, maar het kan blijken uit de volgorde der dingen, doordien eerst wordt gezegd *zij*, dat is: de mensch der Kerk, daarna het wilde dier, voorts het beest, tenslotte het kruipend gedierte, vandaar dat het wilde dier iets waardigers en voortreffelikers insluit dan het beest; dit komt, omdat dit woord in de Hebreeuwsche taal ook een levend wezen beteekent, waarin een levende ziel is; dus beteekent het hier ook niet een wild dier maar een levend wezen, waarin een levende ziel is; want het is hetzelfde woord. Dat door levende wezens, beesten en kruipend gedierte, dat over de aarde kruipt, de dingen van den wil worden aangeduid, is eerder gezegd en aangetoond, en zal nog verder worden aangetoond in hetgeen volgt over de vogels.

775. Daar er van alles geslachten en soorten bestaan, namelijk zoowel van de geestelijke goedheden als van de natuurlijke goedheden, voorts ook van de zinnelijke en lichamelijke daaruit, wordt hier van een elk gezegd: naar zijnen aard. Er bestaan zoovele geslachten van geestelijke goedheden, desgelijks

zoovele geslachten van geestelijke waarheden, dat zij nooit opgesomd kunnen worden; nog minder de soorten, welke tot de geslachten behooren. In den Hemel zijn alle hemelsche en geestelijke goedheden en waarheden dermate in hare geslachten, en deze in hunne soorten onderscheiden, dat er niet het minste is, wat niet ten strengste is onderscheiden; en het getal daarvan is zoo onmetelijk, dat de soortelijke verschillen onbegrensd mogen genoemd worden. Hieruit kan blijken, hoe armzalig en zoo goed als niets de menschelijke wijsheid is, welke nauwelijks weet, dat er een geestelijk goed en waar bestaat, nog minder, waarin het bestaat. Uit de hemelsche en geestelijke goedheden en de waarheden daarvan, ontstaan de natuurlijke goedheden en waarheden, en stammen daarvan af, want er bestaat nooit eenig natuurlijk goeds en waars, dat niet aan het geestelijke goede, en dit weer aan het hemelsche goede zijn ontstaan dankt, en daaraan zijn bestaan ontleent. Zoo het geestelijke zich van het natuurlijke terugtrok, ging het natuurlijke te niet. Het is met den oorsprong aller dingen aldus gesteld: alles en elke bijzonderheid bestaat door den Heer, van Hem is het hemelsche; door het hemelsche van Hem ontstaat het geestelijke, door het geestelijke het natuurlijke, door het natuurlijke het lichamelijke en zinnelijke, en gelijk het aldus door den Heer ontstaat, blijft het aldus ook bestaan, want bestaan is, zooals bekend is, een voortdurend ontstaan. Zij, die het ontstaan en den oorsprong der dingen anders opvatten, zooals diegenen, die de natuur vereeren en uit haar den oorsprong der dingen afleiden, verkeerden in zoo verderfelijke beginselen, dat de fantasieën der wilde dieren des wouds veel gezonder genoemd kunnen worden; van dien aard zijn zeer velen, die anderen in wijsheid meenen te overtreffen.

776. Dat door den vogel naar zijnen aard al het geestelijk ware wordt aangeduid, door het gevogelte het natuurlijk ware, en door het gevleugelde het zinnelijk ware, blijkt uit hetgeen eerder omtrent de vogels is gezegd en aangetoond, zooals in nr. 40. De Oudsten vergeleken de gedachten van den mensch bij de vogelen, omdat zij zich aldus verhouden tot de dingen van den wil. Daar hier de vogel, het gevogelte en het gevleugelde zijn genoemd, en doze op elkander volgen als in den mensch de dingen van het verstand, van de rode en van de zinnen, zoo mogen, opdat niemand twijfele dat zij dit beteekenen, nog eenige plaatsen uit het Woord ter bevestiging worden aangevoerd, waaruit tevens blijkt, dat de beesten dergelijke dingen, zooals gezegd is, beteekenen. Bij David:

“Gij liet Hem heerschen over de werken Uwer handen, Gij hebt alles onder Zijne voeten gezet, de *kudde* van het kleine en het groote *vee*,

alle die, en ook de *beesten* der velden, het *gevogelte* der hemelen, en de visschen der zee” (Psalm 8: 7, 8),

alwaar van den Heer sprake is, Wiens heerschappij over den mensch, en over datgene wat des menschen is, aldus beschreven wordt; wat zou anders de heerschappij over beesten en vogelen voor zin hebben? Bij denzelfde:

“Vruchtboomen en alle cederboomen, het *wilde dier*, en alle *beest*, *kruipend gedierte* en *gevleugeld gevogelte* zullen den Naam van Jehovah verheerlijken” (Psalm 148: 9, 10, 13).

De vruchtboom is de hemelsche mensch, de ceder is de geestelijke mensch; het wilde dier, het beest en het kruipend gedierte zijn hunne goedheden, zooals hier; het gevleugeld gevogelte hunne waarheden, waardoor zij den Naam van Jehovah kunnen verheerlijken, hetgeen het wilde dier, het beest, het kruipend gedierte, het gevogelte geenszins vermag. In wereldsche geschriften kunnen dergelijke dingen overdrachtelijk gezegd worden, maar in het Woord des Heeren komen geen hyperbolen voor, maar is alles aanduidend en uitbeeldend. Bij Ezechiël:

“Beven zullen voor Mij de visschen der zee, en de *vogel* der Hemelen, en het *wilde dier* des velds, en at het *kruipende gedierte*, dat op den aardbodem *kruipt*, en alle mensch, die op de aangezichten des aardbodems is” (38: 20);

dat de beesten en vogels hier zulks beteekenen, blijkt duidelijk, want wat voor heerlijkheid zou het Jehovah bereiden, zoo de visschen, vogelen, beesten zouden beven; of kan iemand gelooven, dat zulke spreekwijzen heilig zouden zijn, wanneer zij niet heilige dingen inhielden? Bij Jeremia:

“Ik zag, en ziet, er was geen *mensch*, alle *vogel* der hemelen was weggevlogen” (4: 25),

voor al het goede en ware; hier staat de mensch ook voor het goede der liefde. Bij denzelfde:

“Zij zijn verwoest, zoodat er geen man doorgaat, en men niet hoort de stem van het *vee*, van den *vogel* der hemelen aan tot het *beest* toe, zijn zij weg geworven doorgegaan” (9: 9),

desgelijks voor: al het ware en goede is verdwenen. Bij denzelfde:

“Hoe lang zal het land treuren, en het kruid des ganschen velds verdorren; van wege de boosheid dergenen, die daarin wonen, zijn de *beesten* en de *vogelen* vergaan, dewijl zij zeiden: Hij zal het laatste van ons niet zien” (12: 4),

alwaar de beesten voor de goedheden staan, en de vogel voor de waarheden, die te gronde gingen. Bij Zefanja:

“Ik zal wegrapen *mensch* en *beest*, Ik zal wegrapen den *vogel* der hemelen, en de visschen der zee, en de ergernissen met de goddeloozen, en Ik zal den mensch van de aangezichten des aardbodems uitroeien” (1: 3), alwaar mensch en beest staan voor datgene, wat tot de liefde behoort en vandaar tot het goede; de vogel der hemelen en de visschen der zee voor de dingen, die tot het verstand behooren en aldus tot het ware, welke ergernissen worden genoemd, want de goedheden en waarheden zijn ergernissen voor de goddeloozen, maar niet de beesten en de vogelen. Dat het dingen betreft, die tot den mensch behooren, wordt ook uitdrukkelijk gezegd. Bij David:

“De boomen van Jehovah warden verzadigd, en de cederboomen van Libanon, die Hij geplant heeft, alwaar het *gevogelte* nestelt” (Psalm 104: 16, 17);

boomen van Jehovah en cederboomen van Libanon voor den geestelijken mensch, het gevogelte voor zijn redelijke of natuurlijke waarheden, welke als het ware nesten zijn. Overigens was het eene algemeene spreekwijze, dat de vogelen op de takken nestelden, waarmede waarheden werden aangeduid, zooals bij Ezechiël:

“Op den berg der hoogte van Israël zal Ik hem planten, en hij zal takken voortbrengen en vrucht dragen, en hij zal tot eenen heerlijken ceder worden, en onder hem zal wonen alle *gevogelte van allerlei vleugel*, in de schaduw zijner takken zullen zij wonen” (17: 23),

voor de Kerk der heidenen welke geestelijk is; zij is de heerlijke ceder; vogel van allerlei vleugel voor waarheden van allerlei aard. Bij denzelfde:

“Alle *vogel* der hemelen nestelde in zijne takken, en alle *wilde dieren* des velds teelden ander zijne takken, en alle groote natiën woonden onder zijne schaduw” (31: 6),

aangaande Aschur, die de geestelijke Kerk is, en ceder wordt genoemd; vogel der hemelen voor hare waarheden, en beest voor de goedheden. Bij Daniël:

“Zijn tak was schoon, en zijne vruchten vele, en er was spijs aan denzelfen voor allen, onder hem vend het *beest* des velds schaduw, en het *gevogelte* des hemels woonde in zijne takken” (4: 12, 21),

alwaar het beest voor de goedheden staat, het gevogelte der hemelen voor de waarheden, wat een ieder kan inzien, want wat zou het anders voor zin hebben, dat daar de vogel en het beest woonden? Desgelijks hetgeen de Heer sprak:

“Het koninkrijk Gods is gelijk aan een mosterdzaad, hetwelk een mensch genomen en in zijnen hof geworpen heeft, en het wies op, en werd tot eenen grooten boom, zoodat de *vogelen* des hemels woonden in zijne takken” (Luk. 13: 19; Matth. 13: 32; Markus 4: 32).

777. Dat de vogel het geestelijk ware beteekent, het gevogelte het natuurlijk ware, het gevleugelde het zinnelijk ware, blijkt hieruit; aldus zijn ook de waarheden onderscheiden; gevleugeld heeten de zinnelijke waarheden welke tot het gezicht en het gehoor behooren, omdat zij de uitersten vormen, en dit is ook de beteekenis van den vleugel, wanneer hij op andere dingen wordt toegepast.

778. Daar nu de vogelen der hemelen de verstandelijke waarheden beteekenen en bijgevolg de gedachten, beteekenen zij ook het tegendeel, zooals fantasieën of valschheden, welke, daar zij tot het denken van den mensch behooren, ook vogelen worden genoemd, bijvoorbeeld dat de goddeloozen den vogelen des hemels en den wilden dieren ter spijs zouden gegeven worden, voor fantasieën en begeerten, Jes. 18: 6; Jer. 7: 33; hfdst. 16: 4; hfdst. 19: 7; hfdst. 34: 20; Ezech. 29: 5; hfdst. 39: 4. De Heer Zelf vergelijkt ook de fantasieën en overredingen van het valsche bij vogelen waar Hij zegt:

“Het zaad, dat op den harden weg viel, werd vertreden, en de *vogelen* des hemels aten dat op” (Matth. 13: 4; Luk. 8: 5; Mark. 4: 15),

alwaar de vogelen des hemels niets anders zijn dan de valschheden.

779. Dat de woorden “zij kwamen tot Noach in de ark” beteekenen, dat zij behouden waren, is eerder gezegd. Dat twee en twee paren beteekenen en wat deze paren zijn, is in het vorige hoofdstuk 6 bij vers 19 na te zien.

780. Dat

“van alle vleesch waarin een geest der levens was”

eene nieuwe schepping beteekent of dat zij van den Heer een nieuw leven ontvingen, kan blijken uit de beteekenis van het vleesch, namelijk dat het elk mensch in het algemeen is, en de lichamelijke in het bijzonder, zooals eerder is gezegd en aangetoond. Vandaar beteekent het vleesch waarin een geest der levens is, den wedergeborene, want in het eigene van hem is het leven des Heeren, dat het leven der naastenliefde en des geloofs is. Elk mensch is niets dan vleesch, maar wanneer hem door den Heer het leven der naastenliefde en des geloofs wordt ingegeven, dan wordt het vleesch levend gemaakt, en hij wordt geestelijk en hemelsch, en wordt een nieuw kreatuur genoemd (Mark. 16: 15) omdat hij nieuw geschapen is.

781. Vers 16. *En die er kwamen, die kwamen in, het mannelijke en het vrouwelijke, van alle vleesch, gelijk als hem God geboden had; en Jehovah sloot achter hem toe.*

Die er kwamen, beteekent de dingen welke bij den mensch der Kerk zijn; het mannelijke en het vrouwelijke van alle vleesch kwamen in, beteekent, dat de waarheden en goedheden van elk geslacht bij hem waren; gelijk als God geboden had, beteekent, dat hij voorbereid was om ze te ontvangen; en Jehovah sloot achter hem toe, beteekent, dat de mensch geen gemeenschap meer met den Hemel zou hebben, zooals de mensch van de hemelsche Kerk. **782.** Tot dusverre was er, tot het elfde vers toe, over de Kerk gehandeld, namelijk dat zij behouden werd in hen die Noach heetten, het vervolg nu betreft den staat der Kerk, welke beschreven wordt en hier eerst zooals reeds is verklaard; daarna van welken aard de staat dezer Kerk was; elk vers, ja zelfs elk woord sluit een bijzonderen staat van haar in; en daar nu over den staat der Kerk wordt gehandeld, wordt datgene wat even te voren was gezegd, herhaald, en wel tweemaal, namelijk

“en die er *kwamen*, die *kwamen* in, het mannelijke en het vrouwelijke, van *alle vleesch*”,

terwijl er in het vlak voorafgaande vers staat:

“en zij *kwamen* tot Noach in de ark, *twee en twee van alle vleesch*”, welke herhaling in het Woord beteekent, dat er van een anderen staat sprake is, anders zou het, zooals een ieder begrijpen kan, een geheel zinledige herhaling zijn.

783. Dat “die er kwamen” de dingen aanduiden, welke bij den mensch der Kerk zijn, volgt hieruit; dat voorts de woorden: “het mannelijke en het vrouwelijke van alle vleesch kwamen in” beteekenen, dat waarheden en goedheden van elk geslacht bij hem waren, volgt hier eveneens uit, want dat het mannelijke en het vrouwelijke de waarheden en goedheden aanduiden, is eerder eenige malen gezegd en aangetoond. Dat de woorden “gelijk als God geboden had” beteekenen, dat hij was voorbereid om ze te ontvangen, is eveneens reeds eerder gezegd; gebieden heet bij den Heer voorbereiden en doen.

784. Dat de woorden “Jehovah sloot achter hem toe” beteekenen, dat de mensch niet langer gemeenschap zou hebben met den Hemel, zooals de mensch der hemelsche Kerk, hiermede is het aldus gesteld: de staat der Oudste Kerk was van dien aard, dat zij innerlijke gemeenschap met den Hemel had, aldus door den Hemel met den Heer; zij waren in de liefde tot den Heer; zij die in de liefde tot den Heer zijn, zijn als de Engelen, slechts met dit onderscheid, dat zij met een lichaam bekleed zijn; hun innerlijk was geopend, en stond open tot aan den Heer. Anders was het daarentegen gesteld met deze nieuwe Kerk; zij bevond zich niet in de liefde tot den Heer, maar in het geloof, en door het

geloof in de liefde jegens den naaste; dezulken kunnen niet als de Oudsten eene innerlijke gemeenschap hebben, maar eene uiterlijke. Doch het zou te ver voeren om te zeggen, van welken aard deze en gene gemeenschap was. Ieder mensch, ook de goddeloozen, heeft gemeenschap door de Engelen bij hem, maar met een verschil al naar de graden, dichterbij of verderaf, anders zou de mensch niet kunnen bestaan; de graden der gemeenschap zijn onbegrensd in aantal. Een geestelijk mensch kan geenszins zulk eene gemeenschap hebben als een hemelsch mensch, omdat de Heer in de liefde is en niet zoozeer in het geloof. Dit nu is het, hetgeen is aangeduid met de woorden: "Jehovah sloot achter hem toe". Na deze tijden was de Hemel ook nooit meer open, zooals voor den mensch der Oudste Kerk; weliswaar spraken later sommigen met geesten en Engelen, zooals Mozes, Aäron en anderen, maar op eene gansch andere wijze, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. De reden waarom de Hemel is gesloten, is eene allerdiepste verborgenheid, voorts dat de Hemel heden ten dage dermate gesloten is, dat de mensch zelfs niet eens weet, dat er geesten, nog minder dat er Engelen bij hem zijn, en hij geheel alleen gelooft te wezen, wanneer hij in de wereld niet in gezelschap is en met zijn eigen gedachten bezig is, terwijl hij toch voortdurend in het gezelschap van geesten is, die evengoed waarnemen en gewaarworden wat de mensch denkt, wat hij beoogt en beraamt, even goed en duidelijk, als geschiedde het ten aanschouwe van de geheele wereld. Dit weet de mensch geenszins, dermate is voor hem de Hemel gesloten, en het is nochtans de volste waarheid. De reden hiervan is deze: wanneer de Hemel bij hem niet aldus gesloten was, zou het, daar hij in geen geloof is, nog minder in de waarheden des geloofs, en nog veel minder in de naastenliefde, hoogst gevaarlijk voor hem zijn; dit is ook daarmede aangeduid, dat Jehovah God den mensch verzond en Cherubim wonen deed aan den opgang van den hof van Eden, en de vlam van het zich wendende zwaard, om te bewaren den weg van den boom der levens, hoofdstuk 3, vers 24. Men zie ook daaromtrent de nrs. 301, 302, 303.

785. Vers 17, 18. *En de vloed was veertig dagen op de aarde, en de wateren vermeerderden, en hieven de ark op, en zij werd opgeheven boven de aarde. En de wateren werden sterk, en vermeerderden zeer op de aarde, en de ark ging op de aangezichten der wateren.* Door veertig dagen wordt de duur aangeduid van de Kerk, welke Noach is genaamd; door den vloed de valschheden, welke haar nog overstroonden; dat de wateren vermeerderden en de ark ophieven en zij boven de aarde werd opgeheven, beteekent, dat aldus hare wankeling was; de wateren werden sterk en vermeerderden zeer op de aarde en de ark

ging op de aangezichten der wateren, beteekent, dat hare wankelingen aldus toenamen.

786. Dat door veertig dagen de duur wordt aangeduid van de Kerk, welke Noach is genaamd, werd boven bij vers 4 aangetoond. Hier zijn het veertig dagen, daar waren het veertig dagen en nachten, omdat daar de duur der verzoeking werd aangeduid, waarin de nachten de angsten zijn.

787. Dat door den vloed de valschheden worden aangeduid, welke haar nog overstroonden, volgt hier eveneens uit, want de vloed of de overstroming betreft eenig en alleen de valschheden. Hiervoren, in het zesde vers, beteekent de vloed der wateren, gelijk aldaar werd aangetoond, de verzoeking, welke ook eene overstroming van valschheden is, die de booze geesten dan bij den mensch opwekken; hier desgelijks, maar zonder de verzoeking; vandaar heet het hier eenvoudig vloed, niet vloed der wateren.

788. Dat de woorden “de wateren vermeerderden en hieven de ark op, en zij werd opgeheven boven de aarde” beteekenen, dat aldus hare wankeling was, en dat de woorden: “de wateren werden sterk, en vermeerderden zeer op de aarde, en de ark ging op de aangezichten der aarde” beteekenen dat hare wankelingen aldus toenamen, kan niet duidelijk zijn, wanneer niet eerst gezegd wordt, van welken aard de staat dezer Kerk was, welke Noach werd genoemd. Noach was niet de Oude Kerk zelf, maar als het ware de vader of het zaad der Kerk, gelijk eerder is gezegd, maar Noach met Schem, Cham en Jafeth maakten tezamen de Oude Kerk uit, welke onmiddellijk op de Oudste Kerk volgde; elk mensch der Kerk, welke Noach heette, was uit het nageslacht der Oudste Kerk, en derhalve, wat het erfbooze betreft, in bijna denzelfden staat als het overige nageslacht, dat te gronde ging; en zij, die in denzelfden staat waren, konden niet wedergeboren en geestelijk worden, zooals zij het konden, die niet door overerving zulk een inborst hadden. Van welken aard hun erfbooze was, is eerder in nr. 310 gezegd; om te verduidelijken hoe het hiermede gesteld is, diene het volgende: zij, die uit het zaad van Jakob zijn, als de Joden, kunnen niet zoo worden wedergeboren als de heidenen; hun kleeft eene gesteldheid aan welke tegen het geloof indruischt, niet alleen wegens hun van kindsbeen of aangenomen en naderhand bevestigde beginselen, maar ook wegens overerving; dat het hun ook aankleeft vanwege de overerving, kan hieruit eenigermate blijken, dat zij van een anderen gemoedsaard zijn, ja zelfs van andere zeden, alsmede andere gezichten hebben dan de overigen, waaruit men kan opmaken wat uit de overerving voortkomt. Aldus is het ook wat het innerlijke betreft, want de zeden en aangezichten zijn toonbeelden van het innerlijke; weshalve ook de bekeerde Joden meer dan de anderen

wankelen tusschen het ware en het valsche. Desgelijks was het gesteld met de eerste menschen dezer Kerk, die Noach genoemd werden, daar zij uit het geslacht en het zaad der Oudsten waren; deze schommelingen zijn het, welke hier beschreven worden; en daarna in het volgende, als gezegd wordt, dat Noach een man des aardbodems was en dat hij eenen wijngaard plantte, en van den wijn dronk en dronken werd, zoodat hij ontbloot neerlag in het midden der tent (hfdst. 9: 20, 21). Dat het er weinigen geweest waren, kon ik hieruit opmaken, dat de mensch dezer Kerk in de wereld der geesten wordt uitgebeeld als een lange en schrale, in het wit gekleede man, in een eng vertrek; maar nochtans waren dezen het, die de leeringen des geloofs bewaarden en bij zich hadden.

789. Hier worden de wankelingen van den mensch dezer Kerk daarmede beschreven, dat de wateren, dat wil zeggen, de valschheden, eerst toenamen; voorts dat zij de ark ophieven; verder, dat zij werd opgeheven boven de aarde; daarna, dat de wateren sterk werden en zeer vermeerderden op de aarde; ten slotte, dat de ark ging op de aangezichten der wateren. Maar het zou al te ver voeren en ook overbodig zijn om alle graden der wankelingen elk afzonderlijk te beschrijven; het zij genoeg, dat men wete, dat zij hier beschreven worden. Slechts dit aangaande de beteekenis van

“dat de ark boven de aarde werd opgeheven en over de aangezichten der wateren ging”,

wat niemand duidelijk kan zijn, wanneer hem niet geleerd is, hoe de mensch van de boosheden en valschheden wordt afgehouden; daar dit eene verborgenheid is, zij het in het kort beschreven: elk mensch in het algemeen, ook de wedergeborene, is van dien aard, dat hij, zoo de Heer hem niet van de boosheden en valschheden afhoudt, zich ijlings in de hel neerstort, en op het oogenblik zelf dat hij niet wordt tegengehouden, stort hij er zich blindelings op toe, hetgeen mij door ervaringen te kennen is gegeven, en ook is uitgebeeld door een paard, men zie hierover nr. 187, 188. Met dit afhouden van de boosheden en valschheden is het niet anders gesteld dan als met eene opheffing, zoodat de boosheden en valschheden worden waargenomen beneden te zijn en de mensch daarboven; over deze opheffing, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Deze opheffing is het, welke wordt aangeduid door de woorden, dat de ark werd opgeheven boven de aarde en dat de ark ging op de aangezichten der wateren.

790. Dat de wateren hier en in hetgeen volgt de valschheden beteekenen, kan blijken uit die plaatsen in het Woord, welke werden aangehaald in de inleiding tot dit hoofdstuk en bij het zesde vers daarvan, alwaar sprake was

van den vloed of de overstroming der wateren. Aldaar werd aangetoond, dat de overstromingen der wateren verlatingen en verzoeking en beteekenden, welke hetzelfde insluiten als valschheden, want verlatingen en verzoeking en zijn niets anders dan over-stroomingen van valschheden, opgewekt door de booze geesten. Dat zulke wateren valschheden beteekenen, komt omdat de wateren in het algemeen in het Woord het geestelijke beteekenen, dat wil zeggen, het verstandelijke, het redelijke en het wetenschappelijke, en daar zij dit beteekenen, beduiden zij ook het tegenovergestelde, want al het valsche is iets wetenschappelijks, en verschijnt als redelijk en verstandelijk, daar het tot het denken behoort. Dat wateren geestelijke dingen beteekenen, blijkt uit zeer vele plaatsen in het Woord; maar om te bevestigen dat zij ook valschheden beteekenen, mogen, behalve de plaatsen welke eerder zijn aangevoerd, ook de navolgende dienen. Bij Jesaja:

“Verworpen heeft dit volk de *wateren* van Schiloach, die zachtjes gaan; daarom ziet, zoo zal de Heer over hen doen opkomen *sterke en vele wateren der rivier*; en hij zal opkomen over al zijne stroomen, en gaan over al zijne oevers” (8: 6, 7),

alwaar de zachtjes gaande wateren staan voor de geestelijke dingen, de sterke en vele wateren voor de valschheden. Bij denzelfde:

“Wee het land, dat met zijn vleugelen beschaduwet, dat aan gene zijde der rivieren van Kusch is; dat gezanten zendt over de zee, en in schepen van biezen over de *aangezichten der wateren*; gaat henen, gij snelle boden tot een gemeten en vertreden natie, welker land de *rivieren* beroofd hebben” (18: 1, 2),

voor de valschheden, welke behooren tot het land, dat met zijne vleugelen beschaduwet. Bij denzelfde:

“Wanneer gij door de *wateren* zult gaan, Ik zal bij u zijn, en door de *rivieren*, zij zullen u niet overstroomen” (43: 2);

wateren en stroomen voor moeiten, voorts voor valschheden. Bij Jeremia:

“Wat hebt gij te doen met den weg van Egypte, om de *wateren* van Schichor te drinken; en wat hebt gij te doen met den weg van Aschur, om de *wateren* der rivier te drinken?” (2: 18);

wateren voor valschheden uit redeneeringen. Bij denzelfde:

“Wie is het die optrekt als eene *rivier*, als *rivieren* worden zijne *wateren* bewogen; Egypte trekt op als een *rivier*, en als *rivieren* worden de *wateren* bewogen; en zegt: Ik zal optrekken, *ik zal de aarde bedekken*, ik zal de stad, en die daarin wonen, verderven” (46: 7, 8);

wateren voor valschheden uit redeneeringen. Bij Ezechiël:

“Alzoo zeide de Heer Jehovih: Als ik u gesteld zal hebben tot eene verwoeste stad, gelijk de steden, die niet bewoond worden, als Ik eenen *afgrond* over u zal hebben doen opkomen, en de *grootte wateren u zullen overdekt hebben*, en Ik u zal hebben doen nederdalen met degenen die in den kuil nederdalen” (26: 19);

wateren voor de boosheden en de valschheden daarvan. Bij Habakuk:

“Gij hebt de *zee* betreden met uwe paarden, het slijk velar *wateren*” (3: 15);

wateren voor valschheden. Bij Johannes:

“De draak wierp uit zijnen mond achter de vrouw *water* als eene *rivier*, opdat hij haar door de *rivier* zou doen verzwelgen” (Openb. 12: 15, 16), alwaar de wateren voor valschheden en leugens staan. Bij David:

“Steek Uwe handen van de hoogte uit, ontzet mij, en bevrijd mij uit *vele wateren*, uit de hand der zonen van den vreemdeling, welker mond *leugen* spreekt, en hunne rechterhand is eene rechterhand der *valschheid*” (Psalm 144: 7, 8),

alwaar de vele wateren duidelijk voor de valschheden staan; de zonen van den vreemdeling beteekenen ook de valschheden.

791. Hier nu was sprake van Noach of van de wedergeborenen, Noach genaamd, die in de ark waren, en opgeheven werden boven de wateren; hetgeen thans volgt, betreft het nageslacht der Oudste Kerk, dat onder de wateren of door de wateren verzwolgen werd.

792. Vers 19, 20. *En de wateren werden gansch zeer sterk op de aarde, en alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn, werden bedekt. Vijftien ellen daarboven namen de wateren de overhand, en bedekten de bergen.* De wateren werden gansch zeer sterk op de aarde, beteekent de zelfoverredingen van het valsche, welke aldus hebben toegenomen; en alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn, werden bedekt, beteekent, dat alle goedheden der naastenliefde werden verstikt; vijftien ellen daarboven namen de wateren de overhand en bedekten de bergen, beteekent, dat er van de naastenliefde niets meer over was; vijftien beteekent zoo weinig, dat het nauwelijks iets is.

793. Hier nu wordt, tot aan het einde van dit hoofdstuk toe, gehandeld over de menschen voor den vloed, die te gronde gingen, hetgeen uit de bijzonderheden der beschrijving kan blijken. Zij die in den innerlijken zin zijn, kunnen terstond en wel uit een enkel woord weten, waarvan sprake is, en nog meer uit de verbinding van ettelijke woorden. Wanneer er van eene andere zaak sprake is, zoo zijn het terstond andere woorden, of dezelfde woorden in

andere verbinding; dit komt omdat er bijzondere woorden zijn voor geestelijke dingen en bijzondere voor hemelsche, of, wat hetzelfde is, bijzondere woorden voor de dingen van het verstand en bijzondere voor de dingen van den wil. Zoo is bijvoorbeeld verlaten een woord voor het geestelijke, verwoesting voor het hemelsche; stad heeft betrekking op het geestelijke, berg op het hemelsche, en zoo voort. Desgelijks in de verbindingen; en, wat een ieder wel wonderbaarlijk moet toeschijnen: in de Hebreeuwsche taal worden zij heel vaak door den klank onderscheiden; in de woorden, welke tot de klasse der geestelijke dingen behooren, plegen de drie eerste klinkers te heerschen; in de woorden welke de hemelsche dingen betreffen, de twee laatste klinkers. Dat er hier nu van een andere zaak sprake is, kan men ook hieruit erkennen; voorts uit de herhaling, waarover eerder, namelijk dat hier andermaal wordt gezegd: “En de wateren werden gansch zeer sterk op de aarde”, hetgeen ook in het voorafgaande vers was gezegd; verder uit al wat volgt.

794. “En de wateren werden gansch zeer sterk op de aarde”, dat deze woorden beteekenen: de zelfoverredingen van het valsche hebben aldus toegenomen, blijkt uit hetgeen kort te voren aangaande de wateren is gezegd en aangetoond, namelijk dat de wateren van den vloed of de overstromende wateren de valscheden beteekenen; hier nu wordt, daar er nog grooter toevloed van valscheden of zelfoverredingen van het valsche is, gezegd, dat de wateren gansch zeer sterk werden, hetgeen de overtreffende trap der oorspronkelijke taal is. Valscheden zijn de beginselen van het valsche, en de zelfoverredingen van het valsche, en dat deze bij de menschen voor den vloed ontzaggelijk hebben toegenomen, blijkt uit hetgeen eerder omtrent hen is gezegd. De zelfoverredingen groeien in het onmetelijke aan, wanneer men de waarheden in de begeerten onderdompelt, of bewerkt, dat zij de eigenliefde en de liefde tot de wereld begunstigen, want dan verderft men ze, en dwingt ze op duizenderlei manieren tot instemming; want welk mensch, die een beginsel van het valsche opgezogen of bij zichzelf verzonnen heeft, bevestigt het niet bij zichzelf door een massa wetenschappelijkheid, ja zelfs ook door het Woord? Bestaat er wel eenige dwaalleer, welke zich niet op deze wijze materiaal tot staving verschaft, en al wat niet mede instemt nochtans dwingt en op verschillende manieren uitlegt en verdraait, dat het niet tegenspreekt. Zoo wie bijvoorbeeld het beginsel aanneemt, dat het geloof alleen zalig maakt zonder de goedheden der naastenliefde, kan die niet een heel leerstelsel samenflansen uit het Woord? En toch bekommert hij er zich niet in het minst om, geeft er zelfs geen aandacht aan, ja ziet het ook niet eens, dat de Heer gezegd heeft, dat de boom gekend wordt aan de vrucht, en welke boom geene

goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen, Matth. 7: 16, 17, 18, 19, 20, hfdst. 12: 33. Wat toch bevalt beter, dan naar het vleesch te leven en nochtans zalig te worden, zoo men alleen maar weet, wat waar is, hoewel men niet in het minst het goede doet? Alle begeerten, waaraan de mensch toegeeft, maken het leven van zijn wil uit, en elk beginsel of elke zelfoverreding van het valsche, maakt het leven van zijn verstand uit, en deze levens maken één uit, wanneer men de waarheden of leerstukken des geloofs in de begeerten onderdompelt; aldus formeert zich ieder mensch als het ware een ziel, wier leven na den dood van dien aard wordt. Daarom is er voor den mensch niets van meer gewicht, dan te weten wat het ware is. Wanneer hij weet wat het ware is, en wel zoo, dat het niet verdraaid kan worden, dan kan het ware niet aldus in de begeerten gedompeld worden, en tot een doodelijk gif worden. Wat moest den mensch meer ter harte gaan dan zijn leven in eeuwigheid; zoo hij echter zijn ziel in het leven van het lichaam vernietigt, doet hij dat dan niet voor de eeuwigheid?

795. Dat de woorden “alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn, werden bedekt”, beteekenen, dat alle goedheden der naastenliefde zijn verstikt, volgt uit de beteekenis der *bergen* bij de Oudsten. De bergen beteekenden bij hen den Heer, daar zij Zijnen eeredienst op de bergen hielden, omdat de bergen de hoogst gelegen plekken der aarde waren, en vandaar duidden de bergen de hemelsche dingen aan, welke zij ook de hoogste dingen noemden, bijgevolg de liefde en de naastenliefde, aldus de goedheden der liefde en der naastenliefde, welke hemelsch zijn. In tegenovergestelden zin worden in het Woord bergen ook diegenen genoemd, die hoogmoedig zijn, aldus de eigenliefde zelve. Ook de Oudste Kerk wordt in het Woord door bergen aangeduid, omdat de bergen zich boven de aarde verheffen, en als het ware nader tot den Hemel, der dingen oorsprong, staan. Dat de bergen den Heer beteekenen, en al het hemelsche dat van Hem komt, of de goedheden der liefde en der naastenliefde, blijkt uit de navolgende plaatsen in het Woord, waarbij de beteekenis van elk in het bijzonder uitkomt, want alles en elke bijzonderheid verhoudt zich al naar de betrekking op de zaak, waarvan sprake is. Bij David:

“De *bergen* zullen vrede dragen, en de *heuvelen* in gerechtigheid” (Psalm 72: 3); bergen staan voor de liefde tot den Heer, heuvelen voor de liefde jegens den naaste, zooals deze bij de Oudste Kerk was, welke derhalve in het Woord

ook door bergen en heuvelen werd aangeduid, omdat zij van dien aard was. Bij Ezechiël:

“Op den *berg Mijner heiligheid*, op den *berg der hoogte* Israëls, is de spreuk des Heeren Jehovih, daar zal Mij het gansche huis Israëls in het land dienen, zij allen” (20: 40),

alwaar berg der heiligheid staat voor de liefde tot den Heer, berg der hoogte Israëls voor de liefde jegens den naaste. Bij Jesaja:

“Het zal geschieden in het nageslacht der dagen, dat de *berg van het huis van Jehovah* zal vastgesteld zijn op den top der *bergen*, en verheven boven de *heuvelen*” (2: 2),

voor den Heer, dus voor al het hemelsche. Bij denzelfde:

“Jehovah Zebaoth zal op dezen *berg* allen volken eenen maaltijd der vettigheden maken; en Hij zal op dezen *berg* verslinden de aangezichten des bewindsels” (25: 6, 7);

berg voor den Heer, dus voor al het hemelsche. Bij denzelfde:

“Er zal zijn op allen *hoogen berg*, en op allen *verhevenen heuvel* beekjes, waterleidingen” (30: 25);

bergen voor de goedheden der liefde, heuvelen voor de goedheden der naastenliefde, waaruit de waarheden des geloofs voortkomen, welke de beekjes en de waterleidingen zijn. Bij denzelfde:

“Gezang zal bij ulieden zijn, gelijk in den nacht, wanneer het feest geheiligd wordt, en blijdschap des harten, gelijk van eenen die met pijpen wandelt, om te komen op den *berg van Jehovah*, tot den *rotssteen van Israël*” (30: 29);

berg van Jehovah voor den Heer met betrekking tot de goedheden der liefde; rotssteen van Israël voor den Heer met betrekking tot de goedheden der naastenliefde. Bij denzelfde:

“Nederdalen zal Jehovah Zebaoth om te strijden op den *berg Zions* en op haren *heuvel*” (31: 4);

berg Zions hier, en vaak elders, voor den Heer, en dus voor al het hemelsche, dat liefde is; en heuvel voor het lagere hemelsche, dat naastenliefde is. Bij denzelfde:

“O Zion, gij verkondigster van goede boodschap! klim op eenen *hoogen berg*: o Jeruzalem, gij verkondigster van goede boodschap! hef uwe stem op met macht” (40: 9);

op eenen hoogen berg klimmen en goede boodschap verkondigen, is den Heer vereeren uit liefde en naastenliefde, welke het binnenste zijn; daarom

worden deze liefden ook het hoogste genoemd; wat het binnenste is, wordt het hoogste geheeten. Bij denzelfde:

“Laten de bewoners van den *rotssteen* zingen, en van den *top der bergen* roepen” (42: 11);

bewoners van den rotssteen voor hen, die in de naastenliefde zijn; van den top der bergen roepen, voor het vereeren van den Heer uit liefde. Bij denzelfde:

“Hoe liefelijk zijn op de *bergen* de voeten van den vreugdebode, die den vrede doet hooren, die het *goede* boodschap, die heil doet hooren” (52: 7);

de blijde boodschap verkondigen op de bergen staat desgelijks voor: den Heer prediken uit de leer der liefde en der naastenliefde, en Hem daaruit vereeren. Bij denzelfde:

“De *bergen* en *heuvelen* zullen voor u weerklinken van gezang, en alle boomen des velds zullen de handers samenklappen” (55: 12),

voor den Heer vereeren uit liefde en naastenliefde, welke de bergen en heuvelen zijn, en uit het geloof daarvan, dat de boomen des velds zijn. Bij denzelfde:

“Ik zal al Mijne *bergen* tot eenen weg stellen, en Mijne paden zullen *verhoogd worden*” (49: 11);

bergen voor liefde en naastenliefde, weg en pad voor de waarheden des geloofs daaruit, welke verhoogd worden geheeten, wanneer zij uit de liefde en de naastenliefde voortkomen, welke het binnenste zijn. Bij denzelfde:

“Die op Mij vertrouwt, die zal de aarde erfelijk bezitten, en den *berg Mijner heiligheid* erven” (57: 13),

voor het Rijk des Heeren, waar niets dan liefde en naastenliefde is. Bij denzelfde:

“Ik zal zaad uit Jakob voortbrengen, en uit Jehudah eenen erfbezitter van Mijne *bergen*, en Mijne uitverkorenen zullen haar bezitten” (65: 9);

bergen voor het Rijk des Heeren en de hemelsche goedheden, Jehudah voor de hemelsche Kerk. Bij denzelfde:

“Alzoo zeide de *Hooge en Verhevene*, Die in de eeuwigheid woont, en Heilige is Zijn Naam; *Hoog* en heilig woon Ik” (57: 15);

bier staat hoog voor heilig, vandaar dat de bergen vanwege hun hoogte boven de aarde den Heer beteekenen en Zijne heilige hemelsche dingen; waarom dan ook de Heer van den berg Sinai of de Wet heeft verkondigd. Onder

bergen worden door den Heer eveneens liefde en naastenliefde verstaan, waar Hij spreekt over de voleinding der eeuw:

“dat alsdan, die in Judea zijn, vlieden op de *bergen*” (Matth. 24: 16; Luk. 21: 21; Mark. 13: 14),

alwaar Judea voor de verwoeste Kerk staat.

796. Daar de Oudste Kerk den heiligen eeredienst op de bergen hield, was het ook bij de Oude Kerk, en van deze uit bij alle uitbeeldende Kerken van dien tijd, ja zelfs daarvandaan bij de heidenen, een heilig gebruik, om op de bergen te offeren en hoogten op te richten; van Abram blijkt het in Gen. 12: 8; hfdst. 22: 2, van de Joden, voordat de tempel gebouwd was: Deut. 27: 4, 5, 6, 7; Jozua 8: 30; I Sam. 9: 12, 13, 14, 19; hfdst. 10: 5; I Kon. 3: 2, 3, 4; van de heidenen: Deut. 12: 2; II Kon. 17: 9, 10, 11; van de Joden in hun afgodendienst: Jes. 57: 7; I Kon. 11: 7; hfdst. 14: 23; hfdst. 22: 44; II Kon. 12: 3; hfdst. 14: 4; hfdst. 15: 3, 4, 34, 35; hfdst. 16: 4; hfdst. 17: 9, 10, 11; hfdst. 21: 5; hfdst. 23: 5, 8, 9, 13, 15.

797. Uit dit alles blijkt nu, wat door de wateren, waarmede de bergen bedekt waren, is aangeduid, namelijk dat de overredingen van het valsche al het goede der naastenliefde hadden verstikt.

798. Dat de woorden: “Vijftien ellen daarboven namen de wateren de overhand, en bedekten de bergen” beteekenen, dat er niets meer van de naastenliefde over was, en dat vijftien zoo weinig beteekent, dat het nauwelijks iets is, kan blijken uit de beteekenis van het getal *vijf*, waarover in het vorige hoofdstuk 6, vers 15 is gehandeld, alwaar is aangetoond, dat vijf in den stijl van het Woord, of in den innerlijken zin, de beteekenis heeft van weinig. Daar nu het getal vijftien is samengesteld uit vijf, dat weinig beteekent, en uit tien, dat de overblijfselen beteekent, zooals in het vorige hfdst. 6, vers 3 is aangetoond, heeft dit getal betrekking op de overblijfselen, welke bij hen nauwelijks meer iets waren; want de zelfoverredingen van het valsche waren zoo groot, dat zij al het goede verstikten. Met de overblijfselen bij den mensch is het, als eerder gezegd, aldus gesteld, dat de beginselen van het valsche, en meer nog de zelfoverredingen van het valsche, van dien aard als zij waren bij deze menschen voor den vloed, de overblijfselen algeheel insloten en afsloten, zoodat zij niet meer te voorschijn konden komen, en wanneer zij te voorschijn gebracht waren, zouden zij terstond zijn vervalscht; want het leven der overredingen is van dien aard, dat het niet alleen al het ware verwerpt, en al het valsche opzuigt, maar ook al het ware dat het tegenkomt, verdraait.

799. Vers 21, 22. *En alle vleesch, dat op de aarde kruipt, gaf den geest, van den vogel, en van het beest, en van het wilde dier, en van al het kruipende gedierte,*

dat op de aarde kruipt; en alle mensch. Al wat eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten had, van alles wat op het droge was, stierf. Alle vleesch dat op de aarde kruipt gaf den geest, beteekent, dat zij, die van het laatste nageslacht der Oudste Kerk waren, verdelgd werden; van den vogel en van het beest en van het wilde dier en van al het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt, beteekent hunne overredingen, en hierbij de vogel de neigingen tot het valsche, het beest de begeerten, het wilde dier de lusten, het kruipende gedierte het lichamelijke en aardsche, en dit, in eenen samengevat, wordt “alle mensch” genoemd. Al wat eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten had, beteekent hen, die van de Oudste Kerk waren, die den adem des geestes der levens in de neusgaten, dat wil zeggen: het leven der liefde en het geloof daaruit gehad hadden; van alles wat op het droge was, duidt hen aan, in wie van zulk een leven niets meer over was; dat het stierf, beteekent, dat het den geest gaf.

800. Dat de woorden: “alle vleesch dat op de aarde kruipt gaf den geest” beteekent, dat zij die van het laatste nageslacht der Oudste Kerk waren, verdelgd werden, blijkt uit het volgende, waar zij beschreven worden naar de zelfoverredingen en naar de begeerten. Hier worden zij eerst vleesch genoemd, dat op de aarde kruipt, omdat zij gansch en al zinnelijk en lichamelijk zijn geworden; de Oudsten vergeleken, zooals eerder is gezegd, de zinnelijke en lichamelijke dingen bij kruipend gedierte; vandaar dat wanneer gezegd wordt “vleesch dat op de aarde kruipt” zulk een mensch is aangeduid die door en door zinnelijk en lichamelijk is geworden; dat vleesch elk mensch in het algemeen en den lichamelijken in het bijzonder aanduidt, is eerder gezegd en aangetoond.

801. Uit de beschrijving dezer menschen voor den vloed kan men zien, van welken aard de stijl der Oudsten was, en vandaar hoe de profetische stijl was: zij worden hier tot aan het einde van dit hoofdstuk beschreven, in dit vers naar de zelfoverredingen, in het volgende 23ste vers naar de begeerten, dat wil zeggen: naar den staat van de dingen van hun verstand, daarna volgens den staat van de dingen van hun wil; en hoewel er geen dingen des verstands noch van den wil bij hen waren, is het tegendeel daarvan toch ook zoo te noemen, zooals de zelfoverredingen van het valsche, welke allerminst eene aangelegenheid des verstands zijn, omdat zij tot de gedachten en de redeneeringen behooren; evenzoo de begeerten, welke allerminst eene aangelegenheid van den wil zijn; zij worden beschreven, zeg ik, eerst naar de zelfoverredingen van het valsche, daarna volgens de begeerten, en dit is de reden van de herhaling in dit 21ste vers, en in het volgende 23ste, maar dan in andere volgorde. Van dezen aard is

ook de profetische stijl; de reden hiervan is deze, dat, daar er bij den mensch tweeeërlei leven is, het eene tot de dingen van het verstand, het andere tot de dingen van den wil behoort, welke levens onderling ten strengste zijn onderscheiden. De mensch bestaat door beide, en hoewel deze levens heden ten dage bij den mensch zijn gescheiden, vloeit toch het eene bij het andere in, en meestal vereenigen zij zich. Dat zij zich vereenigen en hoedanig zij zich vereenigen, kan door vele voorbeelden blijken en belicht worden. Daar nu de mensch uit deze beide deelen, verstand en wil, bestaat, en het eene in het andere invloeit, wordt de mensch, wanneer hij in het Woord beschreven wordt, op eene verschillende manier beschreven al naar het eene of het andere deel, en dit is de oorzaak van de herhalingen; anders ware de beschrijving onvolledig. Desgelijks is het met elk ding gesteld, want de dingen verhouden zich geheel als de subjecten, daar zij tot de subjecten behooren, omdat zij uit de subjecten voortkomen; dingen van hun subject of van hun substantie gescheiden, zijn geen dingen, on dit is de reden waarom de dingen in het Woord op gelijke wijze naar beide deelen beschreven worden; aldus is de beschrijving van elk ding volledig.

802. Dat hier over de zelfoverredingen wordt gehandeld, en in vers 23 over de begeerten, valt hieraan te onderkennen, dat in dit vers eerst de vogel genoemd wordt, daarna het beest; want de vogel beteekent datgene wat tot de dingen van het verstand of van de rede behoort, maar het beest beteekent datgene wat tot de dingen van den wil behoort. Wanneer echter die dingen worden beschreven welke tot de begeerten behooren, zooals in het volgende 23ste vers, dan wordt eerst het beest genoemd en daarna de vogel, en dit, als gezegd, omdat aldus wederkeerig het eene in het andere invloeit. en derhalve hunne beschrijving volledig is.

803. Dat de woorden “van den vogel, en van het beest, en van het wilde dier, en van al het kruipend gedierte dat op de aarde kruipt” hunne overredingen beteekenen, en hierbij de vogelen de neigingen tot het valsche, het beest de begeerten, het wilde dier de lusten, het kruipend gedierte de lichamelijke en aardse dingen, kan blijken uit hetgeen eerder is aangetoond omtrent de beteekenis van de vogelen en van de beesten; aangaande de vogelen, nr. 40, en boven bij vers 14 en 15 van dit hoofdstuk; aangaande de beesten eveneens daar, voorts in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246. Daar de vogelen de dingen van het verstand, van de rede en van de wetenschap beteekenen, beteekenen zij hier het tegendeel, zooals de ontaarde redelijkheid, valscheden en neigingen tot het valsche. De zelfoverredingen van de menschen voor denloed worden hier volledig beschreven, namelijk, dat in hunne neigingen tot het valsche,

begeerten, lusten, lichamelijke en aardsche dingen gelegen waren; dit alles ligt in de zelfoverredingen besloten, wat de mensch niet weet, in de meening, dat een beginsel van het valsche of eene overreding van het valsche maar iets heel eenvoudigs of een heel algemeen iets is, doch hij vergist zich zeer; het is daarmede gansch anders gesteld. Elke neiging van den mensch ontleent haar bestaan en haar natuur aan de dingen van zijn verstand en tegelijkertijd aan de dingen van zijn wil, zoodat de gansche mensch naar alle dingen van zijn verstand en alle dingen van zijn wil, aanwezig is in elk zijner neigingen, ja zelfs in de afzonderlijkste of kleinste deelen zijner neiging, hetgeen ik duidelijk uit talrijke ondervindingen kon opmaken; om alleen maar dit aan te stippen, dat men den aard van een geest in het andere leven al aan een enkele voorstelling zijner gedachte kan onderkennen, ja zelfs hebben de Engelen van den Heer het vermogen, dat zij iemand slechts behoeven aan te zien, om terstond te weten van welken aard hij is, waarbij niets hen bedriegt. Hieruit blijkt wel, dat elke voorstelling des menschen, en elke neiging, ja zelfs elk kleinste deel zijner neiging, een beeld en een beeltenis van hem is, dat wil zeggen, dat zich daarin iets bevindt, hetwelk in nauwer of meer verwijderd verband staat met al de dingen van zijn verstand en met al de dingen van zijn wil. Zoo zijn dan de afschuwelijke zelfoverredingen van de menschen voor den vloed aldus beschreven, dat neigingen tot het valsche daarin waren, voorts de neigingen tot het booze of begeerten, alsmede lusten, tenslotte lichamelijke en aardsche dingen. Dit alles is in zulke overredingen gelegen, en niet alleen in de overredingen in het algemeen, maar ook in de meest afzonderlijke of kleinste deelen der overredingen, waarin de lichamelijke en aardsche dingen heerschen. Wanneer de mensch wist, hoeveel er besloten ligt in een enkel beginsel van het valsche of in eene enkele overreding van het valsche, zou hij gruven: het is een beeld van de hel. Wanneer het echter uit onschuld en onwetendheid voortkomt, worden de valscheden daarin gemakkelijk verdreven.

804. De toevoeging: "alle mensch" duidt aan, dat al deze dingen in dien mensch van voor den vloed waren; het is het algemeene besluit, dat het voorgaande samenvat. Dergelijke slotwoorden worden hier en daar toegevoegd.

805. Dat de woorden: "al wat eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten had" hen aanduiden, die van de Oudste Kerk waren, die den adem der levens in de neusgaten, dat wil zeggen, het leven der liefde en het geloof daaruit gehad hadden, blijkt uit hetgeen eerder in de nrs. 96 en 97 gezegd is. Door de Oudsten werd het leven aangeduid door den adem in de neusgaten, of door den adem, welke het leven van het lichaam is in overeenstemming

met de geestelijke dingen, zooals de beweging van het hart het leven van het lichaam is in overeenstemming met de hemelsche dingen. Daar hier nu sprake is van de menschen voor den vloed, die door overerving van hunne ouders zaad van hemelschen oorsprong bezaten, maar uitgebluscht of verstikt, wordt hier gezegd: “al wat eenen adem des geestes der levens in zijne neusgaten had”. In deze woorden ligt ook nog iets diepers verborgen, waarover eerder in nr. 97, namelijk dat de mensch der Oudste Kerk eene innerlijke ademhaling heeft gehad, die dus overeenstemde met en gelijk was aan de ademhaling der Engelen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Deze ademhaling wisselde met elken staat van den innerlijken mensch; maar in den loop van den tijd veranderde zij bij de nakomelingen tot aan dit laatste nageslacht, waarin al wat aan de Engelen gelijk is, te gronde ging. Toen konden zij ook niet meer met den Engelenhemel ademen, en dit was de eigenlijke oorzaak van hunne verdelging, en daarom wordt nu gezegd, dat zij, die eenen adem des geestes der levens in de neusgaten hadden, den geest gaven en stierven. Na deze tijden hield de innerlijke ademhaling op, en daarmede de gemeenschap met den Hemel, alsmede de hemelsche gewaarwording, en er kwam een uiterlijke voor in de plaants. En daar aldus de gemeenschap met den Hemel ophield te bestaan, konden de menschen der Oude of nieuwe Kerk, niet meer hemelsche menschen zijn, zooals de Oudsten, maar geestelijke. Doch over hen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

806. Hieruit volgt nu, dat de woorden: “van alles wat op het droge was” hen aanduiden, in wie niets van zulk een leven meer over was, en dat het stierf, beteekent, dat zij den geest gaven. Daar al het leven der liefde en des geloofs bij hen verstikt was, wordt hier het droge gezegd. Droog is, waar geen water, dat wil zeggen, waar niets geestelijks, nog minder iets hemelsch meer is. De zelfoverreding van het valsche bluscht al het geestelijke en hemelsche uit en verstikt het als het ware, zooals een ieder, wanneer hij er aandacht aan geeft, uit vele ervaringen kan weten. Zij, die eenmaal zekere meeningen, al waren deze ook nog zoo valsch, hebben aangenomen, hangen deze zoo hardnekkig aan, dat zij zelfs niets willen hooren van wat tegen deze meeningen indruischt. Derhalve laten zij zich geenszins voorlichten, ook al wordt hun het ware nog zoo duidelijk voor oogen gesteld. Nog erger is dit het geval, wanneer zij uit een zeker gevoel van heiligheid een valsche meening vereeren.

Dezulken zijn het, die al het ware verstooten en datgene wat zij toelaten, verdraaien en het aldus in hunne fantasieën drenken. Dezen zijn het, die

hier met het droge zijn aangeduid, op wie noch water noch gras is, zooals bij Ezechiël:

“Ik zal de rivieren tot *droogte* maken, en het land verkoopen in de hand der boozen, en het land en zijne volheid verwoesten” (30: 12);

de rivieren tot droogte maken, wil zeggen, dat er niet meer iets geestelijks zijn zal. En bij Jeremia:

“Uw land is tot *droogte* geworden” (44: 22);

droogte voor het verlaten en verwoeste land, zoodat er niets waars en goeds meer is.

807. Vers 23. *En Hij verdelgde al wat bestond, dat op de aangezichten des aardbodems was, van den mensch aan tot het beest, tot het kruipende gedierte, en tot den vogel der hemelen, en zij werden verdelgd van de aarde; en Noach alleen bleef over, en wat met hem in de ark was.* Hij verdelgde al het bestaande, beteekent de begeerten, welke tot de eigenliefde behooren; dat op de aangezichten des aardbodems was, beteekent het nageslacht der Oudste Kerk; van den mensch aan tot het beest, tot het kruipende gedierte, en tot den vogel der hemelen, beteekent de natuur van hun boosheid; de mensch de natuur zelve, het beest de begeerten, het kruipende gedierte de lusten, de vogel der hemelen de valschheden daarvan; en zij werden verdelgd van de aarde, is het besluit, namelijk, dat de Oudste Kerk den geest gaf; Noach alleen bleef over, en wat met hem in de ark was, beteekent, dat zij die de nieuwe Kerk uitmaakten, werden behouden; wat met hem in de ark was, beteekent al wat tot de nieuwe Kerk behoorde.

808. Dat de woorden “Hij verdelgde al het bestaande” de begeerten beteekenen, welke tot de eigenliefde behooren, blijkt uit hetgeen volgt, alwaar zij door uitbeeldingen worden beschreven. Het bestaande wordt gezegd van de dingen van den wil, daar bij den mensch alles uit den wil oprijst, of bestaat en bestaan blijft. De wil is het eigenlijke bestaan van den mensch, of de mensch zelf. De begeerten van de menschen voor den vloed behoorden tot de eigenliefde. Er bestaan twee meest algemeene soorten van begeerten, de eene is die der eigenliefde, de andere die der liefde tot de wereld. De mensch begeert niets anders dan datgene, wat hij lief heeft, vandaar behooren de begeerten tot de liefde. Bij dozen nu heerschte de eigenliefde en bijgevolg hare begeerten, want zij hadden zichzelf zoo lief, dat zij zich goden waanden, en geen God boven zich erkenden; hierin hadden zij zichzelf overreed.

809. Dat de woorden: “hetwelk op de aangezichten des aardbodems was” het nageslacht der Oudste Kerk beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, welke, als eerder gezegd, de Kerk is en vandaar wat der Kerk is;

daar hier het bestaande dat op de aangezichten des aardbodems was, verdelgd heet, beteekent het, dat zij verdelgd waren, die van de Oudste Kerk en van dien aard waren. Hier wordt aardbodem gezegd, en in het vorige 21ste vers aarde, omdat er nooit van Kerk gesproken wordt in verband met de dingen van het verstand, maar in verband met de dingen van den wil; de wetenschap en het redelijke des geloofs maken nooit de Kerk of den mensch der Kerk uit, maar de naastenliefde, welke tot den wil behoort; al het wezenlijke komt uit den wil voort; bijgevolg is het ook niet de leer, welke de Kerk maakt, wanneer de leer niet in het algemeen en in het bijzonder de naastenliefde beoogt; dan is de naastenliefde het einddoel, en uit het einddoel blijkt de aard der leer, of zij al dan niet tot de Kerk behoort. De Kerk des Heeren, gelijk het Rijk des Heeren in de Hemelen, is niets dan liefde en naastenliefde.

810. Dat de woorden: “van den mensch aan tot het beest, tot het kruipende gedierte en tot den vogel der hemelen” de natuur van hun boosheid beteekenen, en wel de mensch de natuur zelve, het beest de begeerten, het kruipende gedierte de lusten, de vogel der hemelen de valscheden daarvan, blijkt uit de beteekenis van al deze dingen; hiervan is reeds eerder sprake geweest, waarom er niet langer bij zij stilgestaan.

811. Dat de woorden: “zij werden verdelgd van de aarde” het besluit zijn, namelijk, dat de Oudste Kerk den geest gaf, en dat “Noach bleef alleen over, en wat met hem in de ark was” beteekent, dat zij, die de nieuwe Kerk uitmaakten, werden behouden, en dat wat “met hem in de ark was” beteekent: alles wat tot denieuwe Kerk behoorde, behoeft evenmin nadere verklaring, daar het vanzelf duidelijk is.

812. Vers 24. *En de wateren werden sterk op de aarde, vijftig en honderd dagen.* Dit beteekent het laatste tijdstip der Oudste Kerk. Vijftig en honderd is het laatste en het eerste tijdstip.

813. Dat dit het laatste tijdstip der Oudste Kerk beteekent, en vijftig en honderd het laatste en het eerste tijdstip, kan weliswaar uit het Woord niet zoo bevestigd worden, als de meer eenvoudige getallen welke herhaaldelijk voorkomen, maar nochtans blijkt het uit het getal vijftien, waarover hierboven bij het 20ste vers werd gezegd, dat het zoo weinig beteekent, dat het nauwelijks iets is, aldus geldt deze beteekenis in nog meerdere mate voor het getal vijftig en honderd, dat uit vijftien is samengesteld, door vermenigvuldiging met tien, welk getal de overblijfselen aanduidt. De vermenigvuldiging van het weinige, zooals de vermenigvuldiging van het halve, het vierde of het tiende deel, geeft iets nog geringers tot uitkomst, ten slotte zoo gering, dat het bijna

niets is, bij gevolg dat het het einde of het laatste tijdstip is. Ditzelfde getal komt voor in het volgende, achtste hoofdstuk, vers 3, waar staat dat

“de wateren wederkeerden ten einde van vijftig en honderd dagen”, alwaar zij iets dergelijks beteekenen. De getallen in het Woord zijn geheel los van den zin van de letter te verstaan; zij zijn, als eerder gezegd en aangetoond, slechts ingelascht om aan de historische reeks eene behoorlijke samenvoeging te geven; zoo beteekent het getal zeven overal waar het voorkomt, het heilige, geheel afgezien van de tijden en de maten, waaraan het gewoonlijk wordt toegevoegd, want de Engelen, die den innerlijken zin des Woords gewaarworden, weten hoegenaamd niets van tijden en maten, nog minder wat een bepaald getal is, en nochtans verstaan zij het Woord ten volle, wanneer het door den mensch gelezen wordt. Vandaar kunnen zij, wanneer ergens een getal voorkomt, geenszins eene voorstelling van een getal hebben, maar alleen van het door het getal aangeduide ding, en zoo verstaan zij hier onder dit getal het laatste tijdstip der Oudste Kerk, en in het volgende hoofdstuk, vers 3, het eerste tijdstip van de Oude of de nieuwe Kerk.

Vervolg over de hellen.

Hier aangaande de hellen dergenen, die het leven in haat, in wraaknemingen en in wreedheid gesleten hebben.

814. *Zij, die een doodelijken haat voeden, en vandaar van wraakgierigheid zijn vervuld, en niets anders dan den dood van anderen in den zin hebben en niet eerder rusten, worden in de diepste lijkhel gehouden, alwaar een afgrijselijke stank als van lijken heerscht; en verwonderlijk is het, dat dezulken zich in dien stank zoozeer verlustigen, dat zij dezen stank boven de aangenaamste geuren verkiezen. Van dien aard is hunne ijzingwekkende natuur en de fantasie welke daaruit voortvloeit. Uit deze hel walmt inderdaad zulk een stank op; wanneer deze hel geopend wordt, hetgeen zelden geschiedt, en slechts voor een korten tijd, stijgt er zulk een hevige stank uit op, dat de geesten in den omtrek het niet kunnen uithouden. Eenige geniën, of veeleer furiën, welke daaruit waren losgelaten, opdat ik mocht weten van welken aard zij zijn, staken de sfeer met zulk een vergiftigen en verpestenden damp aan, dat de geesten die rondom mij waren, niet blijven konden, en tevens had deze stank op de maag de uitwerking, dat ik braken moest. Zij vertoonden zich in de gedaante van een kind van niet onschoon gelaat, met een verborgen dolk, dat zij tot mij zonden, met een beker in de hand, waardoor mij te weten werd gegeven, dat zij de bedoeling hadden met een dolk of met vergift te dooden, onder den schijn der onschuld. Zijzelven daarentegen*

hadden een naakt en pikzwart lichaam; maar alras werden zij in hun lijkenhel teruggeworpen. Toen werd mij te zien gegeven, hoe zij neerstortten: zij zetten hun weg voort naar de linker zijde, in het vlak van den linker slaap, en wel over een grooten afstand zonder neder te dalen, daarna echter stortten zij neer, eerst in een vuur dat verscheen, voorts in een vurigen rook als van een oven, spoedig daarop onder dien oven naar voren, waar verscheidene stikdonkere holen zijn, welke naar beneden voeren. Onderweg waren zij voortdurend van zins en er op bedacht om kwaad te doen, en wel voornamelijk tegen onschuldigen, zonder oorzaak. Terwijl zij door het vuur vielen, jammerden zij zeer. Om hen te kunnen onderkennen, vanwaar en hoedanig zij zijn, hebben zij, wanneer zij uit hun hel gelaten worden, een soort van band om, waaraan pinnen als van koper steken, welke zij met de handen drukken en draaien, en dit is het teeken dat zij van dezen aard zijn en gebonden zijn.

815. *Zij, die zulk een genoegenscheppen in haat en vandaar in wraaknemingen, dat zij er niet alleen mede tevreden zijn het lichaam te verderven, maar ook nog de ziel begeeren, welke de Heer toch verlost heeft, worden neergelaten door eene stikdonkere opening, gekeerd naar de onderste plaatsen der aarde, diep al naar den graad van den haat en van de wraak welke daaruit voortkomt, en er wordt hun dan in hevige mate vrees en verschrikking aangejaagd, en tevens worden zij in de wraakgierigheid gehouden, en hoe meer deze toeneemt, des te dieper worden zij neder gelaten; later worden zij op een plaats onder de gehenna gebracht, alwaar afgrijpselijke, groote dikbuikige slangen verschijnen, en wel zoo naar het leven, als waren zij gansch en al werkelijk. Door deze worden zij met beten gekweld, welke zij ook even heftig gevoelen; dergelijke dingen worden door de geesten scherp gevoeld, en komen overeen met hun leven, zooals lichamelijke dingen met hen, die in het lichaam zijn; en ondertusschen leven zij in afgrijpselijke fantasieën, en blijven daar eeuwen lang, totdat zij niet meer weten dat zij menschen zijn geweest; anders kan hun leven, dat zij in zulken haat en in zulke wraaknemingen hebben doorgebracht, niet uitgebluscht worden.*

816. *Daar er ontelbare geslachten van haat en wraakgierigheid bestaan, en nog ontelbaarder soorten, en de hel van het eene geslacht niet gelijk is aan die van het andere, en het aldus niet mogelijk is om ze elk afzonderlijk naar hare volgorde op te sommen, mag ik de dingen vermelden, welke ik gezien heb: er kwam iemand tot mij, die er als een edelman uitzag (zij verschenen mij als op klaarlichten dag en nog duidelijker, maar voor het innerlijke gezicht, daar het mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gegeven was, met geesten om te gaan), die mij terstond bij zijn eerste nadering op verstolen wijze door wenken te verstaan gaf, dat hij mij veel had mede te deel en, en mij vroeg of ik een Christen was. Op*

mijn bevestigend antwoord, zeide hij eveneens een Christen te zijn, en verzocht alleen met mij te wezen, daar hij mij iets te vertellen had, wat anderen niet hooren mochten. Ik antwoordde echter, dat men in het andere leven niet alleen kan zijn, zooals de menschen op aarde het meenen te wezen, en dat tal van geesten tegenwoordig waren. Hij trad echter nog nader en sloop achter den rug naar het achterhoofd; nu werd ik gewaar, dat hij een sluipmoordenaar was, en toen hij daar was, voelde ik iets als een steek door het hart, en vlak daarop in de hersenen; van een dergelijken steek zou een mensch stellig sterven, maar daar ik door den Heer beschermd was, vreesde ik niets. Van welke kunst hij zich bediende, is mij onbekend. Hij meende dat ik dood was, en tot anderen zeide hij, dat hij zoo juist van een mensch kwam, dien hij op deze wijze had gedood, en wel door iets doodelijks, van achteren toegebracht; hij zeide, dat hij de kunst verstond, het zoo aan te leggen, dat de mensch van niets wist tot hij dood neerviel, en niets anders zou denken, dan dat hij onschuldig was. Hierdoor werd mij te weten gegeven, dat hij kort geleden uit het leven was gescheiden, waarin hij zulk een misdaad had begaan. De bestraffing derzulken is schrikbarend: na eeuwen lang helsche martelingen te hebben ondergaan, bekomen zij tenslotte een weerzinwekkend en uiterst monsterachtig gezicht, zoodat het geen gezicht meer is, maar iets als geelbleek vlas. Aldus leggen zij al het menschelijke af, en boezemen dan een ieder, die hen ziet, ontzetting in; vandaar dat zij als wilde dieren door duistere oorden rondzwerven.

817. *Er kwam uit een helsche kamer, welke aan de linker zijde is, een geest tot mij, en sprak met mij; het werd mij te kennen gegeven, dat hij tot de misdadigers behoorde. Wat hij in de wereld had bedreven werd aldus onthuld: hij werd in de lagere aarde, naar voren en een weinig naar links, tamelijk diep neergelaten, en daar begon hij een kuil uit te graven, zooals de doodgravers doen; hieruit rees de verdenking, dat hij bij het leven van het lichaam den een of anderen moord had begaan. Toen verscheen een met zwarte doeken omhangen lijkbaar, en spoedig hierna stond een geest van de baar op en kwam tot mij, en vertelde mij in alle oprechtheid dat hij gestorven was in het vermoeden, dat hij door hem vergiftigd was, en dat deze gedachte in het stervensuur bij hem was opgekomen, zonder echter te weten of zijn verdenking gegrond was. Toen de misdadige geest dit hoorde, bekende hij, zulks bedreven te hebben. Na deze bekentenis volgde de straf: tweemaal werd hij in den zwarten grafkuil, dien hij gedolven had, gestooten, en hij werd zwart als de mummiën der Egyptenaren, zoowel van gezicht als van lichaam, en aldus werd hij in de hoogte geheven en door geesten en Engelen rondgedragen, en er werd geroepen: "welk een duivel!" Ook werd hij*

koud gemaakt en aldus onder de koude helsche geesten gebracht, en naar de hel gezonden.

818. *Onder de billen bevindt zich een schrikwekkende hel; degenen, die daarin zijn, schijnen elkander met messen te doorsteken; furiën gelijk, richten zij messen op de borsten der anderen, maar steeds wordt hun het mes op het oogenblik van het toestooten ontnomen; het zijn diegenen, die anderen zoozeer gehaat hebben, dat zij van begeerte brandden om hen wreedaardig te dooden, en hieraan ontleenden zij eene zoo afgrijselijke natuur. Deze hel werd mij geopend, zij liet slechts voor een klein weinig vanwege hunne afgrijselijke wreedheden, opdat ik mocht zien, van welken aard de doodelijke haat is.*

819. *Aan de linker zijde bevindt zich, gelijklopend niet de lagere streken van het lichaam, een soort van poel, die tamelijk uitgestrekt en van grooter lengte dan breedte is. Rondom den voorsten oever verschijnen aan hen, die daar verblijven, monsters van slangen zooals in moerassen voorkomen, met een verpestende uitwaseming. Aan den linker oever, verder daarvan verwijderd, verschijnen zij, die menschenvleesch, ja zelfs elkander eten en zich met de tanden in de schouders der anderen vastklemmen. Aan de linker zijde, nog verder weg, verschijnen groote visschen, monsters van walvissen, die den mensch instokken en uitbraken; het verst weg, of aan den overkant, verschijnen de wanstaltigste gezichten, vooral van oude vrouwen, zoo monsterachtig, dat zij niet beschreven kunnen worden; zij rennen als waanzinnig heen en weer. Aan den rechter oever bevinden zich diegenen, die elkander met martelwerktuigen trachten om te brengen; de werktuigen verschillen al naar de afgrijselijkheidenvan hun hart; over het heele midden is de poel zwart als rottend dras. Herhaaldelijk zag ik geesten naar dezen poel geleid worden, en ik verwonderde mij daarover, maar eenigen, die daar vandaan kwamen, gaven mij te kennen, dat het diegenen zijn, die van binnen gegloeid hebben van haat jegens den naaste, en dat die haat, telkenmale als de gelegenheid zich voordeed, was losgebarsten, waarin zij dan hun grootste voldoening smaakten, en niets bereidde hun een grooter vermaak, dan den naaste voor het gerecht te dagen en te bewerkstelligen, dat hem straffen werden opgelegd, en dat zij hem zouden hebben gedood zoo de straffen der wet hen niet hadden weerhouden. In dergelijke dingen verkeeren de haat en de wreedheden van de menschen na het leven van het lichaam; hunne fantasieën, welke daaruit ontstaan, zijn geheel en al alsof zij werkelijkheid waren.*

820. *Zij, die in het leven van het lichaam rooverij, en zij, die zeerooverij hebben gepleegd, houden boven alle andere vochten van stinkende en zwaar wasemende urine, het komt hun ook voor, alsof zij in iets dergelijks woonden en voorts in kwalijkriekende poelen. Een rooier naderde mij, en knerste met de tanden; het*

geluid van het tandenknersen was, hetgeen verwonderlijk is, even duidelijk waarneembaar als van menschentanden, ofschoon zij geen tanden hebben; hij bekende, dat hij veel liever in de stinkende urine leven wilde, dan in het helderste water, en dat het de urinestank was, waaraan hij zich verlustigde. Hij zeide bij voorkeur in urinetonnen te verwijlen, en aldaar zijn woonplaats te hebben.

821. *Er zijn er, die uiterlijk een eerzaam gelaat en leven toonen, zoodat niemand iets anders kan vermoeden, dan dat zij eerbaar zijn, daar zij er zich op alle manieren op toeleggen, daarvoor door te gaan, om het tot hooge eer te brengen en zich zonder schade van goeden naam te verrijken. Daarom gaan zij niet openlijk te werk, maar berooven met behulp van anderen en door middel van listige kunstgrepen hunne medemenschen van hun bezit, zonder er zich in het minst om te bekreunen, of de familiën welke zij uitplunderen, van honger moeten omkomen; dit berooven zouden zij, als het voor de wereld maar niet uitkwam, daadwerkelijk zelf ter hand nemen zonder eenig gewetensbezwaar. Zij zijn nochtans evenzoo, alsof zij het werkelijk gedaan hadden. Dit zijn heimelijke roovers, en de soort van hun haat gaat met hoovaardij, winzucht, onbarmhartigheid en list gepaard. Dezulken willen in het andere leven onschuldig schijnen door te zeggen, dat ze niets kwaads gedaan hebben, daar het niet uitgewezen is. Om te toonen dat zij onschuldig zijn, trekken zij hunne kleederen uit, vertoonen zich naakt en betuigen aldus hun onschuld. Wanneer zij onderzocht worden, wordt aan elk woord en aan elke denkvoorstelling geheel hun aard waargenomen, hetgeen zij zelf niet weten. Dezulken zoeken in het andere leven hunne soortgenooten, waar zij hen maar ontmoeten, gewetenloos te dooden. Zij hebben een bijl bij zich, en een hamer in de hand, en schijnen een anderen geest bij zich, te hebben, dien zij van achteren een slag toebrengen, echter niet tot bloedens toe, daar zij vrees voor den dood hebben. Ook kunnen zij deze werktuigen niet uit de hand werpen (hetgeen zij evenwel met groote moeite probeeren te doen om niet als zoodanigen te verschijnen) opdat de wreedaardigheid van hun gemoed voor de geesten en Engelen zichtbaar worde. Zij bevinden zich op een gemiddelden afstand onder de voeten naar de voorzijde toe.*

822. *Er bestaat een soort van haat tegen den naaste, waarbij men er zich in verlustigt, onrecht te doen en een ieder te tergen, en hoe meer nadeel valt toe te brengen, des te meer leedvermaak. Van dezulken zijn er onder de laagste heffe des volks zeer velen, doch er zijn er ook die van soortgelijken aanleg zijn en niet tot het gepeupel behooren, maar uiterlijk meer beschaving vertoonen, zoowel door de burgerlijke wellevendheid waarin zij zijn opgevoed, als uit vrees voor de straffen der wet. Dezulken verschijnen na den dood met het bovenlijf naakt en met rondfladderende haren. Zij rennen de een op den ander in, elkanders*

schoulers vastpakkend tergen zij elkander aldus, springen over het hoofd van den ander, keeren na een vluggen omdraai terug, en dienen zware vuistslagen toe. Zij, die van meer beschaving waren, hiervoren aangeduid, doen evenzoo, maar zij groeten elkander eerst, sluipen dan achterom en dienen aldus een vuistslag toe, maar als ze elkander van aangezicht tot aangezicht zien, groeten zij, en sluipen weer achterom, en slaan met de vuist. Op die manier bewaren zij den schijn. Zij verschijnen ter linker zijde, op eene gemiddelde hoogte en op eenigen afstand.

823. *Alles wat de mensch in het leven van het lichaam heeft gedaan, komt in het andere leven achtereenvolgens terug, ja zelfs alles wat hij gedacht heeft. Wanneer vijandschap, haat en bedrog wederkeeren, doemen ook de personen op, tegen wie men haat gevoed heeft en heimelijk is opgetreden, en wel terstond. Aldus is het in het andere leven gesteld; over dit opdoemen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. De gedachten, die hij tegen die personen heeft gehad, komen openlijk aan den dag, want er bestaat een innerlijke gewaarwording van alle gedachten; vandaar komen zij in een jammerlijken staat; de verborgen haat barst daar openlijk uit. Alle misdaden en alle gedachten van hen die boos zijn, keeren aldus levend terug; bij hen daarentegen, die goed zijn, niet aldus: bij hen zijn het al hunne staten van het goede, van vriendschap en van liefde met opperste vreugde en geluk, die terugkeeren.*

Genesis

Achtste Hoofdstuk

Vervolg aangaande de hellen.

Hier aangaande de hellen diegenen, die het leven in echtbreuk en in wulpschheid gesleten hebben; voorts aangaande de hellen der arglistigen en der tooveressen.

824. *Onder den hiel van den rechtervoet is de hel, waar diegenen zijn, die behagen schepten in wreedheid en tevens in echtbreuk, en daarin den hoogsten lust van hun leven vonden; het is opmerkelijk, dat zij die in het leven van het lichaam wreed waren, ook meer dan de anderen echtbrekers waren. Die van zulk een aard waren, bevinden zich in deze hel. Hier plegen zij wreedheden op ongehoorde wijze; zij vervaardigen zich met behulp van hunne fantasieën iets als stampvaten, zooals vijzels om kruiden fijn te malen, en stampwerktuigen, waarmede zij aldus een ieder, dien zij maar grijpen kunnen, verbrijzelen en martelen. Voorts vervaardigen zij ook een soort van breede bijlen, zooals de beulen wel hebben, alsmede boren, waarmede de een den ander wreeddaardig mishandelt, behalve nog zooveel ander afgrijselijks meer. Hier bevinden zich eengen uit de Joden, die eertijds op deze barbaarsche wijze tegen de heidenen waren opgetreden, en heden ten dage groeit deze hel voornamelijk aan met het getal diegenen, die tot de zoogenaamde Christenheid behooren, en heel den lust van hun leven in echtbreuk hebben gesteld en voor het meerendeel ook wreed zijn. Somtijds verandert hun lust in den stank van menschendrek, welke stank, wanneer deze hel geopend wordt, in dikke walmen opstijgt; deze stank werd in de wereld der geesten waargenomen, en ik ben er toen bijna door in zwijm gevallen. Deze drekstank vervult bij tijden de hel en houdt bij tijden op; het is hunne verlustiging in echtbreuk, welke zich in zulk een vreeselijke lucht verandert. Wanneer zij aldus een zekeren tijd lang in dergelijke dingen hebben geleefd, worden zij alleen gelaten en verkeerden in martelingen, en worden als wanstaltige geraamten, maar niettemin leven zij.*

825. *In het vlak van de voetzolen, vooraan en op tamelijk grooten afstand, is de hel, welke gehenna wordt genoemd; daar bevinden zich de ontuchtige vrouwen, die haar ganschen lust in echtbreken hebben gesteld en de echtbreuk niet alleen voor geoorloofd maar ook voor eerbaar hebben gehouden en die, onder allerlei voorwendels van eerbaarheid, argeloze en onschuldige wezens tot dergelijke dingen hebben verleid. Iets als een vuurgloed verschijnt daar, zooals*

bij een geweldigen brand tegen de lucht pleegt aan te vlammen, ook van hitte vergezeld, hetgeen mij te voelen werd gegeven door de vandaar naar mijn gelaat toestroomende warmte; en de stank, welke van die plaats opwalmt, is als die van verbrande beenderen en haren. Deze hel wordt somtijds in afgrijselijke slangen veranderd, die haar bijten; dan verlangen zij den dood, maar zij kunnen niet sterven. Eenigen, die daaruit losgelaten waren, kwamen tot mij en zeiden, dat aldaar een verzengende hitte heerschte, en dat deze hitte, wanneer het haar wordt toegestaan eenig gezelschap van goede geesten te naderen, in een snijdende koude verandert, en dan golft bij haar de hitte en de koude van het eene uiterste naar het andere, waardoor zij eveneens jammerlijk gekweld worden. Maar nochtans hebben zij hare tusschenpoozen, gedurende welke zij in den zinnebrand van hare vurige wellusten zijn; maar, als gezegd, wisselen hare staten.

826. *Er waren eenigen van beiderlei geslacht uit de zoogenaamde Christenheid, die tijdens het leven in het lichaam de echtbreuk niet alleen voor geoorloofd, maar zelfs voor heilig hadden gehouden, en aldus gemeenschappelijke huwelijken, zooals zij dat goddeloos noemden, waren aangegaan, ander den schijn der heiligheid. Ik zag, dat zij in de gehenna werden gezonden, maar toen zij daar aankwamen, greep er een verandering plaats: het vuur der gehenna, dat meer roodachtig van gloed is, werd bij hun aankomst meer witgloeiend, en het viel waar te nemen, dat zij met deze plaats niet konden overeenstemmen, waarom deze goddelooze troep daarvan werd afgescheiden en verplaatst naar een streek achteraan, en wel, naar gezegd werd, in een andere wereld, alwaar zij in poelen zouden worden ondergedompeld, en vandaar naar een nieuwe, voor hen bestemde gehenna. In de gehenna werd een zeker gefluit gehoord, dat niet beschreven kan worden, maar het gefluit of gesis van de gehenna was scheller dan dat van hen, die de heiligheid hadden bezoedeld door echtbreuk.*

827. *Zij die door middel van de echtelijke liefde en van de liefde tot de kinderen, lagen leggen, door zich zoo te gedragen, dat de echtgenoot in het minst geen verenkning heeft, dat de gasten niet kuisch, onschuldig en oprechte vrienden zijn, en die, onder dergelijk en veel ander vertoon meer, des te vrijer echtbreken, bevinden zich in de hel onder de billen, temidden van de afschuweijkste uitwerpselen, en worden verwoest, totdat zij als beenderen worden, daar zij tot de arglistigen behooren. Dezulken weten zelfs niet eens, wat een geweten is. Ik sprak met hen, en zij verwonderden zich dat iemand een geweten heeft, en dat men zegt dat echtbreuk tegen het geweten is. Er werd hun gezegd, dat het voor zulke gewetenlooze echtbrekers even onmogelijk was om in den Hemel te komen, als voor een visch om in de lucht, of voor een vogel om in den aether te komen, daar zij, zoodra zij den Hemel maar even naderen, iets als eene verstikking gevoelen,*

en dergelijke lust in afgrijselijken stank verandert; voorts, dat zij wel niet anders dan in de hel geworpen moesten worden en ten slotte als een geraamte worden, met slechts weinig leven, daar zij zich zulk een leven hebben eigen gemaakt, dat er hun, wanneer zij het verliezen, zoo weinig waarlijk menschelijk leven overblijft.

828. Zij die niets feller begeeren dan maagden te onteeren, dat is: wier hoogste lust bestaat in den maagdom en in den roof van den maagdom, zonder eenige gedachte aan huwelijk en aan kinderen, en die, wanneer zij de bloem van den maagdom geroofd hebben, haar verlaten, van haar walgen, en haar openlijk aan ontucht prijsgeven, dezen, die zulk een leven hebben geleid, moeten, daar het tegen de natuurlijke, geestelijke en hemelsche orde indruischt, en niet alleen tegen de echtelijkeliefde, welke in den Hemel hoogst heilig wordt gehouden, maar ook tegen de onschuld welke zij kwetsen en vermoorden, doordien zij onschuldige meisjes, aan wie echtelijke liefde ware in te boezemen geweest, in een leven van ontucht voeren — het is bekend, dat het de eerste bloem der liefde is, welke de maagden in de kuische echtelijke liefde binnenleidt, en het gemoed der echtgenooten verbindt — en daar de heiligheid des Hemels is gegrondvest in de echtelijke liefde en in de onschuld, en zij zulke innerlijke moordenaars zijn, de zwaarste straffen verduren. Het schijnt hun toe, alsof zij op een woest paard zaten, dat hen in de hoogte werpt, zoodat zij als het ware met levensgevaar van het paard worden geworpen: een dergelijke schrik wordt hun aangejaagd. Daarna komt het hun voor, als bevonden zij zich onder den buik van een woest paard, en dan als gleden zij door het achterste deel van het paard in diens buik, en plotseling is het hun dan te moede, als waren zij in den buik van eene vuile hoer, welke hoer in een grooten draak verandert, en hier blijven zij in de marteling aldus gevangen. Deze straf keert herhaaldelijk terug, binnen honderden en duizenden jaren, totdat zij van afgrijzen voor zulke begeerten vervuld worden. Aangaande hunne spruiten werd mij gezegd, dat zij erger zijn dan andere kinderen, daar zij iets dergelijks van hun vader erfelijk overnemen; daarom worden dan ook zelden kinderen uit dergelijke verhoudingen geboren, en die er uit geboren worden, blijven niet lang in leven.

829. Zij, die in het leven van het lichaam wulpsch denken, en alles wat anderen zeggen in het wulpsche vereeren, ook het heilige, en zelfs ook nog als volwassenen en grijsaards, wanneer toch geen natuurlijke wulpschheid daartoe meer aandrijft, dezen laten ook in het andere leven niet na, zoo te denken en te spreken, en aangezien hunne voorstellingen zich aldaar mededeelen, en zich somtijds bij andere geesten tot ontuchtige uitbeeldingen ontwikkelen, ontstaan daar ergernissen uit. Hun straf is deze, dat zij voor de geesten die zij

gekrenkt hebben, horizontaal uitgestrekt, en als een rol van links naar rechts snel rondgerold worden, daarna overdwars in eene andere ligging, en zoo weer in eene andere, naakt ten aanschouwe van allen, of halfnaakt, al naar den aardvan hun wulpschheid, en tevens wordt hun schaamte aangejaagd. Voorts worden zij met hoofd en voeten overdwars als een as omgedraaid; dit prikkelt tot verzet en veroorzaakt tevens pijn, want twee krachten zijn werkzaam, de eene geeft eene ronddraaiende beweging, de andere eene achterwaartsche, en hieruit volgt dan eene pijnlijke verrekking. Is dit voorbij, dan wordt hem gelegenheid gegeven, om zich aan den aanblik der geesten te onttrekken, en hem wordt schaamte ingeboezemd; nochtans zijn er geesten, die hem verzoeken of hij nog in dergelijke dingen volhardt. Zoolang hij echter in dezen toestand van schaamte en pijn is, wacht hij zich daarvoor. Aldus verbergt hij zich, hoewel zij weten waar hij zich bevindt. Deze straf verscheen aan de voorzijde, op eenigen afstand. Er zijn ook knapen, jongelingen en jonge mannen, die, in de dwaasheid van hun leeftijd en in hun geslachtsdrift, de afschuwelijke stelling hebben aangenomen, dat de getrouwde vrouwen, vooral de jonge en schoone, niet voor den echtgenoot behooren te zijn, maar voor hen en hunsgelijken, terwijl de echtgenoot alleen maar de familievader en de opvoeder der kinderen blijft; zij worden in het andere leven ook onderkend aan den toon van hun kwajongenspraak; zij zijn aldaar aan de achterzijde op een zekere hoogte. Diegenen onder hen, die zich in deze beginselen hebben gestijfd, en in een daadwerkelijk daarmede overeenstemmend leven, worden in het andere leven jammerlijk gestraft met martelingen, die hierin bestaan, dat zij worden uitgerekt of verdraaid in alle richtingen en bochten, door geesten die de kunst verstaan hun de verbeelding van een lichaam en tevens het gevoel van lichamelijke pijn bij te brengen. Door deze ontwrichtingen en tevens door de teweeggebrachte tegenspartelingen, worden zij zoo vaneengereten, dat het hun onder onmenselijke pijnen voorkomt, als werden zij om zoo te zeggen in kleine stukjes gescheurd; en dit zoo vaak tot zij geslagen zijn van afgrijzen voor zulke levensbeginselen, en er van afzien om zoo te denken.

830. Zij die met uiterste geslepenheid de menschen bedriegen door een beminnelijk gezicht en zoetsappige woorden, terwijl zij van binnen giftige listen verbergen, en aldus de menschen voor zich innemen met het doel omhen te verderven, hun hel is gruwelijker dan die van anderen, en zelfs nog gruwelijker dan de hel der moordenaars. Het schijnt hun toe, alsof zij onder slangen leven, en hoe verderfelijker hunne listen waren, des te afgrijselijker en giftiger en talrijker verschijnen de slangen, welke hen omkronkelen en folteren. Zij weten niet beter of het zijn slangen, zij voelen soortgelijke pijnen en soortgelijke kwellingen, hetgeen misschien weinigen zullen geldoven, maar het is nochtans waar. Het zijn zij,

die met voorbedachten rade bedrog plegen, en daarin het genot van hun leven vinden. De straffen der arglistigen verschillen al naar den aard der listen, van een ieder. In het algemeen worden zij in de gezelschappen niet geduld, maar er van verdreven, want alles wat een geest denkt, wordt terstond door de naburige geesten geweten en waargenomen, alsmede of er arglist in het spel is, en wat voor arglist. Vandaar dat zij, uit de gezelschappen verstooten, tenslotte eenzaam neerzitten, en dan met een breed gezicht verschijnen, vier of vijfmaal grooter dan het gezicht der anderen, met breeden hoed van witachtige vleeschkleur, en zoo zitten zij dan als beelden des doods in kwelling. Er zijn anderen, die van nature arglistig zijn, maar niet zoozeer met voorbedachten rade, en niet op verstolen wijze onder een ander gezicht; dezen worden terstond herkend, en hun gedachte duidelijk waargenomen; ook laten zij zich voorstaan op hun listigheid, alsof zij heel bedreven wilden lijken; dezen hebben zulk een hel niet. Doch over de arglistigen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, meer in hetgeen volgt.

831. Er zijn vrouwen, die naar hare neigingen hebben geleefd, en die zich alleen met zichzelf en met de wereld hebben bezig gehouden, en het gansche leven en alle levensvreugde hebben gezocht in uiterlijke praal, en daarom ook in de burgerlijke samenleving meer dan anderen geacht werden; vandaar hebben zij uit haar daadwerkelijk leven en haar aangenomen natuur, zich het vermogen verworven, door hare hoffelijke manieren zich in de begeerten en lusten van anderen te nestelen, onder den schijn der eerbaarheid, maar met het doel om te heerschen; deswege is haar leven tot een en al geveinsdheid en sluwheid geworden. Evenals de andere vrouwen hebben zij de kerken bezocht, maar met geen ander oogmerk dan om eerbaar en vroom te schijnen; voor het overige waren zij zonder geweten, en heel licht geneigd tot schanddadens en echtbreuk, telkens wanneer deze maar in het geheim bedreven konden worden. Dezulken denken in het andere leven desgelijks; wat geweten is, weten zij niet, en belachen hen, die van geweten spreken. Zij sluipen in elke neiging van een ander binnen, terwijl zij eerbaarheid, vroomheid, barmhartigheid, onschuld veinzen, welke voor haar de middelen tot bedrog zijn, en telkenmale, wanneer haar de uiterlijke banden worden afgenomen, storten zij zich in de misdadigste en ontuchtigste bedrijven. Het zijn zij, die in het andere leven magiërinnes of tooveressen worden, en sommigen onder haar worden sirenen genoemd. Daar maken zij zich kunsten eigen, welke in de wereld onbekend zijn. Zij zijn als sponzen, die afschuwelijke kunstgrepen opzuigen, en zij hebben daarvoor zulk een aanleg, dat zij deze met de grootste vaardigheid toepassen. De in de wereld onbekende kunstgrepen, waarin zij zich aldaar bekwamen, bestaan hierin, dat zij als van elders vandaan kunnen spreken, zoodat haar stem wordt gehoord als die van goede geesten op eene andere plaats;

voorts dat zij tegelijkertijd als het ware bij meer dan een kunnen zijn, anderen aldus wijsmakend, dat zij om zoo te zeggen alomtegenwoordig zijn; verder dat zij tegelijk als meer dan een persoon en op verscheidene plaatsen tegelijkertijd spreken; dat zij al wat van goede geesten en ook wat van engelengeesten invloeit, kunnen afwenden en het terstond te haren gunste op verschillende manieren verdraaien; dat zij de gedaante van een ander kunnen aannemen door voorstellingen, welke zij opvangen en uitbeelden; dat zij een ieder genegenheid voor haar weten in te boezemen door zich toegang te verschaffen in den staat zelf der neiging van dien ander; zich plotseling aan het gezicht kunnen onttrekken en onopgemerkt wegglijden; zich aan de geesten voordoen met een blanke vlam om het hoofd, hetgeen een engelenteeken is, en dit ten aanschouwe van velen; onschuld veinzen op verschillende manieren, ook door kinderen voor te stellen, die zij kussen. Ook geven zij anderen, die zij haten, de begeerte in haar te dooden, daar zij weten dat zij toch niet kunnen sterven, waarna zij hen dan als moordenaarsaanklagen en hun opzet openbaar maken. Zij wekten uit mijn geheugen al het booze op, dat ik gedacht en gedaan had, en zulks met de allergrootste bedrevenheid. Zij spraken, terwijl ik in slaap lag, geheel als uit mij met anderen, zoodat de geesten tot de overtuiging werden gedwongen, dat ik sprak, en wel valschheden en ontuchtige dingen. En dergelijke andere kunststukken meer. Zij beschikken van nature over zulk een overredingskracht, dat bij haar niets wat twijfel wekt, te bespeuren valt. Vandaar worden hare voorstellingen niet als die der andere geesten medegedeeld. Zij hebben, zooals men zegt, als het ware slangenooogen, met haar blik en haar voorstelling overal tegenwoordig zijnde. Deze tooveressen of sirenen worden zwaar gestraft; sommigen in de gehenna; anderen in een soort van binnenplaats onder slangen; weer anderen door uiteengerekt en op verschillende manieren gekneusd te worden onder de hevigste pijn en foltering. Na verloop van tijd worden zij afgescheiden, en worden als geraamten van top tot teen. De voortzetting volgt aan het einde van dit hoofdstuk.

Achtste Hoofdstuk.

1. En GOD gedacht aan Noach, en aan al het wilde dier, en aan alle beest, welke met hem in de ark waren; en GOD deed eenen wind over de aarde doorgaan, en de wateren werden stil.
2. En de fonteinen des afgronds, en de sluizen des hemels werden gesloten, en de plasregen van den hemel werd opgehouden.
3. En de wateren keerden weder van boven de aarde, heen en weder vloeijende, en de wateren namen af ten einde van vijftig en honderd dagen.
4. En de ark rustte in de zevende maand, op den zeventienden dag der maand, op de bergen Ararath.
5. En de wateren waren gaande en afnemende tot aan de tiende maand; op de tiende, op den eersten der maand, verschenen de toppen der bergen.

* * *

6. En het geschiedde, ten einde van veertig dagen, en Noach opende het venster der ark, die hij gemaakt had.
7. En hij liet eene raaf uit, en zij ging uit heen en weder komende, tot aan de uitdroging der wateren van boven de aarde.
8. En hij liet eene duif van zich uit, om te zien, of de wateren verminderd waren van boven de aangezichten des aardbodems.
9. En de duif vond geene rust voor het hol van haren voet, en zij keerde weder tot hem in de ark, want de wateren waren op de aangezichten der gansche aarde; en hij stak zijne hand uit, en nam haar, en bracht haar tot zich in de ark.
10. En hij verbeidde nog zeven andere dagen, en hij voer voort de duif uit te laten uit de ark.
11. En de duif keerde tot hem weder tegen den avondtijd, en ziet, een afgebroken olijfblad was in haren mond; en Noach erkende dat de wateren van boven de aarde verminderd waren.
12. En hij verbeidde nog zeven andere dagen, en hij liet de duif uit, en zij voer niet meer voort met tot hem weder te keeren.
13. En het geschiedde in het eerste en zeshonderdste jaar, in het begin, op den eersten der maand, dat de wateren droogden van boven de aarde, en Noach deed het dak der ark af, en hij zag, en ziet, de aangezichten des aardbodems waren gedroogd.

14. In de tweede maand, op den zeven en twintigsten dag der maand, was de aarde opgedroogd.

* * *

15. En God sprak tot Noach, zeggende:
16. Ga uit de ark, gij, en uwe vrouw; en uwe zonen, en de vrouwen uwer zonen met u.
17. Al het wilde dier, dat met u is, van alle vleesch, van den vogel en van het beest, en van al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, doe met u uitgaan, en dat zij zich verbreiden over de aarde, en vruchtbaar zijn, en vermenigvuldigen op de aarde.
18. En Noach ging uit, en zijne zonen, en zijne vrouw, en de vrouwen zijner zonen met hem.
19. Al het wilde dier, al het kruipende gedierte, en alle vogel, al het kruipende over de aarde; naar hunne familiën gingen zij uit de ark.

* * *

20. En Noach bouwde Jehovah een altaar, en hij nam van alle reine beest en van allen reinen vogel, en hij offerde brandofferen op het altaar.
21. En Jehovah rook den reuk van rust, en Jehovah zeide in Zijn hart: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om des menschen wil, want het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan, en Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan, gelijk als Ik gedaan heb.
22. Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.

Inhoud.

832. In hetgeen nu volgt wordt, naar de volgorde, gehandeld over den mensch der nieuwe Kerk, die Noach genoemd wordt, en wel over zijn staat na de verzoeking tot aan zijne wedergeboorte, en verder.

833. Aangaande den eersten staat na de verzoeking; over zijn wankelen tusschen het ware en het valsche, totdat de waarheden aan den dag beginnen te treden, vers 1 tot 5.

834. Over den tweeden staat, welke uit drie deeden bestaat: het eerste, wanneer er nog geen waarheden des geloofs zijn; het tweede, wanneer de waarheden des geloofs met de naastenliefde, het derde, wanneer de goedheden der naastenliefde te voorschijn komen; vers 6 tot 14. Over den derden staat, wanneer deze mensch uit de naastenliefde begint te handelen en te denken, hetgeen de eerste staat van den wedergeborene is; vers 15 tot 19.836. Over den vierden staat, wanneer hij uit de naastenliefde handelt en denkt, hetgeen de tweede staat van den wedergeborene is; vers 20, 21.

837. Ten slotte over deze nieuwe Kerk, welke in de plaats van de vorige is verwekt, en beschreven wordt; vers 21, 22.

De Innerlijke Zin.

838. In de beide voorgaande hoofdstukken is gehandeld over de nieuwe Kerk, Noach geheeten, of over den mensa dier Kerk, en wel eerst over zijne voorbereiding tot het ontvangen van het geloof en van de naastenliefde door middel van het geloof. Daarna over zijne verzoeking, vervolgens over de bescherming van hem bij den ondergang der Oudste Kerk. In hetgeen nu volgt, wordt gehandeld over zijn staat na de verzoeking, en wel in de volgorde, hoe het zich heeft toegedragen, en tevens in de volgorde, hoe het daarmede gesteld is bij een ieder, die wedergeboren moet worden; want het Woord des Heeren is van dien aard, dat het daar, waar er van een enkele sprake is, over allen en een ieder handelt, met een onderscheid overeenkomstig het gemoed van elk mensch. Dit is de alomvattende zin des Woords.

839. Vers 1. *En God gedacht aan Noach, en aan al het wilde dier, en aan alle beest, welke met hem in de ark waren; en God deed eenen wind over de aarde doorgaan, en de wateren werden stil.* God gedacht, beteekent het einde der verzoeking en het begin der vernieuwing; door Noach wordt, als eerder, de mensch der Oude Kerk aangeduid; door al het wilde dier en alle beest, welke met hem in de ark waren, wordt alles wat bij hem was, aangeduid; en God deed eenen wind over de aarde doorgaan, en de wateren werden stil, beteekent, dat alle dingen in hunne orde waren gesteld.

840. Dat de woorden: “en God gedacht” het einde der verzoeking en het begin der vernieuwing beteekenen, blijkt uit hetgeen voorafgaat, en uit hetgeen volgt; dat God gedenkt, beteekent in het bijzonder, dat Hij Zich erbarmt; Zijn gedenken is barmhartigheid, welke Hem bovenal na de verzoeking wordt toegeschreven, daar daneen nieuw licht straalt. Zoolang de verzoeking aanhoudt, meent de mensch, dat de Heer verre is, aangezien hij door de booze geesten heen en weer gedreven wordt, en wel zoo, dat hij somtijds in zulk eene vertwijfeling is, dat hij nauwelijks aan het bestaan van een God gelooft; maar de Heer is dan meer tegenwoordig dan hij ooit gelooven kan. Wanneer daarentegen de verzoeking ophoudt, ontvangt hij vertroosting, en eerst dan gelooft hij den Heer aanwezig, waarom hier, daar het zoo schijnt, het gedenken van God het einde der verzoeking beteekent, en het begin der vernieuwing. Er staat God gedenkt, maar niet Jehovah, daar hij nog in den staat vóór de wedergeboorte is. Wanneer hij echter is wedergeboren, wordt de naam Jehovah genoemd, zooals aan het einde van dit hoofdstuk, vers 20, 21; de reden hiervan is, dat het geloof nog niet verbonden is met de naastenliefde. Eerst dan heet de mensch wedergeboren wanneer hij

uit naastenliefde handelt; in de naastenliefde is Jehovah, niet zoozeer in het geloof vooraleer het met de naastenliefde is verbonden. De naastenliefde is het eigenlijke zijn en leven van den mensch in het andere leven; het eigenlijke Zijn en Leven zelf is Jehovah, vandaar dat er, vooraleer de mensch is en leeft, niet gezegd wordt, dat Jehovah bij hem is, maar God.

841. Dat door Noach, als eerder, de mensch der Oude Kerk wordt aangeduid, en door al het wilde dier, en alle beest, welke met hem in de ark waren, alles wordt aangeduid, wat bij hem was, kan blijken uit hetgeen eerder aangaande Noach en de beteekenis van het wilde dier en het beest is gezegd. Het wilde dier wordt in het Woord in dubbelen zin genomen, voor datgene bij den mensch wat levend is, en voor datgene, wat dood is. Dat het voor het levende staat, komt, omdat dit woord in de Hebreuwsche taal het levende beteekent, maar omdat de Oudsten in hun ootmoed zichzelf erkenden als wilde dieren, daarom is door hetzelfde woord al datgene aangeduid, wat bij den mensch dood is. Hier wordt door het wilde dier zoowel hetgeen levend als hetgeen dood is, aangeduid in ééne samenvatting, zooals dat na de verzoeking het geval pleegt te zijn bij den mensch, in wien de levende en de doode dingen, of hetgeen des Heeren is en hetgeen tot het eigene van den mensch behoort, zoodoorengeward verschijnen, dat de mensch nauwelijks weet, wat waar en wat goed is. Maar de Heer brengt en stelt dan alles in orde, zooals blijken kan uit hetgeen volgt. Dat het wilde dier de dingen beteekent, welke bij den mensch levend zijn, zie men in het voorgaande zevende hoofdstuk bij vers 14, voorts ook in dit hoofdstuk bij vers 17 en 19; dat het de dingen beduidt, welke bij den mensch zijn, ook de doode dingen, blijkt uit hetgeen eerder eenige malen aangaande de wilde dieren en de beesten is aangetoond, zooals in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246.

842. Uit de beteekenis van den wind in het Woord blijkt, dat de woorden:
“en God deed eenen wind over de aarde doorgaan en de wateren werden stil”

beteekenen, dat alles in zijne orde is gebracht. Alle geesten, zoowel de goede als de booze, worden met den wind vergeleken en vereenzelvigd, en ook winden genoemd. In de oorspronkelijke taal dient hetzelfde woord, waarmede winden worden aangeduid, ook om geesten aan te duiden. In de verzoeking, welke hier de wateren zijn die stil werden, zooals eerder is aangetoond, zijn het de booze geesten, die overstroomden, die bij drommen invloeien met hunne fantasieën, en soortgelijke, als bij den mensch zijn, opwekken. Wanneer deze geesten of deze fantasieën verstrooid worden, heet dit in het Woord te geschieden door eenen wind, en wel door den oostenwind. Het is met den

mensch in verzoeking, wanneer de beroeringen of de wateren der verzoeking ophouden, zoo gesteld als in het algemeen, hetgeen mij door vele ervaringen is te weten gegeven, namelijk, dat de booze geesten in de wereld der geesten zich somtijds tot heele benden samensluiten, en aldus beroeringen verwekken, maar uiteengejaagd worden door andere geestenscharen, welke meestal van de rechter zijde, dus van de oostelijke streek toestroomen, en genen zulk een groote vrees en schrik aanjagen, dat zij aan niets anders dan aan vluchten denken; dan worden zij, die samenschoolden, over alle streken verstrooid, en aldus de slecht bijelkaargerakelde vereenigingen dezer geesten ontbonden. De geestenscharen, die hen aldus uiteenjagen, worden oostenwind genoemd. Bovendien worden zij op nog ontelbare andere manieren verstrooid, welke ook oostenwinden zijn; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Wanneer de booze geesten op deze wijze verstrooid zijn, ontstaat, na de beroering of na den verstoorden staat, als het ware eene vredige klaarte of stilte. Evenzoo is het gesteld met den mensch, die in verzoeking is; terwijl hij in verzoeking is, bevindt hij zich te midden van het gewoel van dergelijke geesten; na hun verdrijving of verstrooiing wordt hij als het ware vredig, en dit is het begin van de herstelling van alle dingen in hunne orde. Vooraleer iets in orde gebracht wordt, is het heel gewoon, dat het eerst in een zekere wanorde, om zoo te zeggen in een chaos wordt gebracht; op deze wijze worden de dingen, welke niet goed samenhangen, gescheiden, en wanneer zij gescheiden zijn, brengt de Heer ze in orde. Dit kan vergeleken worden met de dingen in de natuur, waar ook alles en elke bijzonderheid eerst in eene zekere wanorde wordt gebracht, voordat er orde in gesteld wordt. Zoo er geen stormen in de atmosfeer waren, welke de ongelijksoortige bestanddeelen uiteenjoegen, dan zou de lucht nooit gereinigd warden, maar zouden verpestende dampen zich ten verderve ophoopen. Desgelijks in het menschenlijke lichaam: indien niet alle bloeddeeltjes, zoowel de ongelijksoortige als de gelijksoortige, voortdurend en bij beurten eerst in een hart samenvloeiden, en daar vermengd werden, zoo zouden de vochten ten verderve samenklonteren, en geen der deelen zou meer in het bijzonder voor zijne werking geschikt zijn. Aldus is het ook gesteld met den mensch, die moet warden wedergeboren. Dat de wind, en in het bijzonder de oostenwind, niets anders beteekent dan de verstrooiing der valschheden en boosheden, of, wat hetzelfde is, van de booze geesten en geniën, en daarna het in orde stellen, kan blijken in het Woord, zooals bij Jesaja:

“Gij zult ze wannen, en de *wind* zal ze wegnemen, en de *stormwind* zal ze verstrooien; en gij zult u verheugen in Jehovah, in den Heilige Israëls zult gij u beroemen” (41: 16),

alwaar het wannen wordt vergeleken met den wind, en het verstrooien met den stormwind, welke de boosheden betreft; dan zullen de wedergeborenen zich in Jehovah verheugen. Bij David:

“Ziet, de koningen hebben zich verzameld, zij zijn tezamen doorgetogen, zij zagen, aalzo waren zij verwonderd, zij werden verward, zij haastten weg, beving greep hen aldaar aan, smart als van eene barende vrouw, met eenen *oostenwind* zult gij verbreken” (48: 5, 6, 7, 8);

hier wordt de schrik en de verwarring beschreven, waarin zij verkeerden door den oostenwind. Deze beschrijving is ontleend aan hetgeen in de wereld der geesten geschiedt, want de innerlijke zin des Woords sluit deze dingen in. Bij Jeremia:

“Hij zal hun land tot eene ontzetting stellen; als een *oostenwind* zal Ik hen verstrooien voor den vijand, met den nek en niet met het aangezicht zal Ik hen aanzien, ten dage huns verderfs” (18: 16, 17);

hier staat desgelijks oostenwind voor het verstrooien van de valscheden. Iets dergelijks werd uitgebeeld door den oostenwind, waardoor de zee Suph werd uitgedroogd, opdat de zonen Israëls doorgingen, waarover in Exodus aldus:

“Jehovah deed de zee Suph weggaan door eenen hevigen *oostenwind*, den ganschen nacht, en maakte de zee droog, en de wateren werden gekliefd” (14: 21);

dat de wateren van de zee Suph iets dergelijks uitbeeldden als hier door de wateren van denloed is aangeduid, blijkt hieruit, dat de Egyptenaren, waarmede de boozen zijn uitgebeeld, verzonken, en de zonen Israëls, waarmede de wedergeborenen zijn uitgebeeld, zooals hier Naad, doorgingen; en door de zee Suph wordt, gelijk als door denloed, de verdoemenis alsmede de verzoeking uitgebeeld, en dus door den oostenwind de verdeeling van de wateren of van de boosheden der verdoemenis, of der verzoeking; zooals ook blijkt uit het lied van Mozes na hunnen doortocht (Ex. 15: 1 tot 19) en bij Jesaja:

“Jehovah zal de tong van de zee van Egypte verwenschen, en Hij zal Zijne hand bewegen over de rivier in de hevigheid Zijns *winds*, en Hij zal dezelve slaan in zeven rivieren, en eenen weg maken dat men met schoenen daardoor zal gaan; dan zal er een pad zijn voor de

overblijfselen Zijns volks, dat overgebleven zal zijn van Aschur, gelijk als Israël geschiedde toen het uit het land Egypte optoog” (11: 15, 16), alwaar het pad voor de overblijfselen des volks dat overgebleven zal zijn van Aschur, staat voor het in orde stellen.

843. Vers 2. *En de fonteinen des afgronds, en de sluizen des hemels werden gesloten, en de plasregen van den hemel werd opgehouden*, beteekent, dat de verzoeking ophield; de fonteinen des afgronds beteekenen de boosheden, welke tot den wil behooren; de sluizen des hemels de valschheden welke tot het verstand behooren; de plasregen de verzoeking zelve in het algemeen.

844. Van dit vers tot het zesde wordt gehandeld over den eersten staat van den mensch dezer Kerk na de verzoeking; en hetgeen in dit vers voorkomt, beteekent het ophouden der verzoeking. Eerst was er sprake van zijne verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil, daarna van zijne verzoeking ten aanzien van de dingen van het verstand; dat de verzoeking betreffende de dingen van den wil ophield, wordt aangeduid door het sluiten van de fonteinen des afgronds; en het ophouden van de verzoeking betreffende de dingen van het verstand, door het sluiten van de sluizen des hemels. Dat dit de beteekenis is, werd eerder gezegd en aangetoond in het voorgaande zevende hoofdstuk bij vers 11, en dat de slagregen de verzoeking zelve is, eveneens aldaar in vers 12, waarom er bij de bevestiging dezer dingen niet langer zij stilgestaan.

845. Dat door de fonteinen des afgronds de verzoeking ten aanzien van de dingen van den wil wordt aangeduid, en door de sluizen des hemels, de verzoeking ten aanzien van de dingen des verstands, komt omdat het de wil van den mensch is, die van de hel uit bewogen wordt, niet zoozeer het verstand, wanneer het niet is ondergdompeld in begeerten, welke tot den wil behooren. De boosheden, welke tot den wil behooren, zijn het, die den mensch verdoemen en hem ter helle neerstorten, niet zoozeer de valschheden, tenzij met boosheden verkoppeld, waarbij dan het eene uit het andere voortvloeit, zooals men bij zeer velen kan zien, die in valschheden zijn en toch zalig worden, gelijk zeer velen onder de heidenen, die in natuurlijke naastenliefde en barmhartigheid geleefd hebben, voorts Christenen die uit den eenvoud des harten geloofd hebben; de onwetendheid en eenvoud zelf verontschuldigt, want daarin kan onschuld zijn. Anders is het gesteld met hen, die zich bevestigd hebben in de valschheden, en zich daardoor zulk een leven van het valsche hebben eigengemaakt, dat zij al het ware afwijzen en verwerpen; dit leven wordt eerst verwoest, voordat iets waars en aldus iets goeds kan worden ingezaaid; maar erger is het gesteld met hen, die zich door begeerten in valschheden bevestigd hebben, zoodat de valschheden en de

begeerten één leven uitmaken; het zijn zij, die zich in de hel storten. Dit is de reden, waarom de verzoeking naar de dingen van den wil wordt aangeduid door fonteinen des afgronds, welke hellen zijn, en de verzoeking naar de dingen van het verstand door sluizen des hemels, welke wolken zijn, waaruit de plasregen komt.

846. Vers 3. *En de wateren keerden weder van boven de aarde, heen en weder vloeiende, en de wateren namen af ten einde van vijftig en honderd dagen.* Dat de wateren van boven de aarde wederkeerden, heen en weder vloeiende, beteekent de schommelingen tusschen het ware en het valsche; dat de wateren afnamen ten einde van vijftig en honderd dagen, beteekent, dat de verzoeking ophielden; vijftig en honderd dagen beteekent hier, als eerder, een grens.

847. Dat de woorden: “de wateren keerden weder van boven de aarde, heen en weder vloeiende” de schommelingen tusschen het ware en het valsche beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is, namelijk, dat de wateren van den vloed of de overstromingen, voor zoover zij Noach betroffen, verzoeking beteekenden, en daar hier gehandeld wordt over den eersten staat na de verzoeking, kunnen de wateren, die al heen en weder vloeiende wederkeeren, niets anders beteekenen dan het wankelen tusschen waarheden en valscheden; maar hoe het met dit wankelen gesteld is, kan men niet weten, wanneer men niet weet, wat verzoeking is, wat zooals de verzoeking is, zoo is ook de wankeling na de verzoeking. Wanneer de verzoeking hemelsch is, dan is er een wankelen tusschen het goede en het bonze; wanneer de verzoeking geestelijk is, dan is er een wankelen tusschen het ware en het valsche; wanneer de verzoeking natuurlijk is, dan is er een wankelen tusschen de dingen welke tot de begeerten behooren, en de dingen welke daar tegen indruischen; want er bestaan tal van verzoeking; in het algemeen zijn het hemelsche, geestelijke en natuurlijke, welke geenszins met elkander verward mogen worden; hemelsche verzoeking kunnen alleen bij hen zijn, die in de liefde tot den Heer zijn; geestelijke verzoeking bij hen, die in de liefde jegens den naaste zijn; de natuurlijke verzoeking zijn gansch en al van deze beide gescheiden, en zijn eigenlijk geen verzoeking, maar slechts angsten, die hieruit voortvloeien, dat hunne natuurlijke liefden worden aangevochten, veroorzaakt door rampspoeden, ziekten en een slechte gesteldheid van bloed en lichaamsvochten. Uit dit weinige kan men eenigermate beseffen, wat verzoeking is, namelijk benauwdheid en angst vanwege de dingen, welke de liefden weerstreven. Bij hen, die in de liefde tot den Heer zijn, brengt alles wat de liefde tot den Heer bestrijdt, innerlijke kwelling teweeg; dit is hemelsche

verzoeking. Bij hen, die in de liefde tot den naaste zijn, of in de naastenliefde, veroorzaakt alles wat deze liefde bestrijdt, gewetenskwelling; dit is geestelijke verzoeking. Daarentegen zijn de natuurlijke aanvechtingen, welke de meesten verzoeking en waaraan de smarten gewetensknagingen heeten, geen verzoeking, maar slechts angsten, die hieruit voortvloeien, dat hunne liefden warden aangevochten, bijvoorbeeld, wanneer zij voorzien en voelen, dat zij beroofd worden van eer, wereldsche goederen, goeden naam, genoegens, van het leven des lichaams, en dergelijke dingen meer, maar nochtans plegen deze aanvechtingen iets goeds voort te brengen. Bovendien komen ook nog verzoeking voor bij hen, die in de natuurlijke naastenliefde zijn, aldus bij de aanhangers van de eene of andere dwaalleer, bij de heidenen, de afgodendienaars, vanwege die dingen welke hun geloofsleven, dat hun dierbaar is, bestrijden; maar dit zijn benauwingen, welke in schijn met de geestelijke verzoeking overeenkomen.

848. Na afloop der verzoeking treedt als het ware een wankelen in, en wanneer het geestelijke verzoeking zijn, is het een wankelen tusschen het ware en het valsche, hetgeen ook hieruit genoegzaam kan blijken, dat de verzoeking het begin van de wedergeboorte is. Alle wedergeboorte immers heeft ten doel, dat de mensch een nieuw leven, of liever, het leven ontvangt, en van geen mensch tot een mensch wordt, of van een dood mensch een levend mensch. Wanneer daarom zijn vroeger leven, dat slechts een dierlijk leven was, door verzoeking verwoest wordt, dan kan hij niet anders dan na de verzoeking wankelen tusschen het ware en het valsche; het ware behoort tot het nieuwe leven, het valsche tot het oude. Wanneer het vroegere leven niet wordt verwoest en zulks geschiedt kan nooit eenig geestelijk zaad worden ingezaaid, want er is geen aardbodem aanwezig. Wanneer het vroegere leven echter verwoest is, en zulk eene wankeling intreedt, dan weet de mensch bijna in het geheel niet wat waar en goed is, dermate zelfs, dat hij nauwelijks weet, dat er eenig waars bestaat; zoo, bijvoorbeeld, wanneer hij er aangaande de goedheden der naastenliefde af aangaande de goede werken, zooals ze genoemd worden, over nadenkt of hij ze niet uit het eigene zou kunnen doen, en of er in het eigene verdienste steekt, verkeert hij zoozeer in donkerheid en duisternis, dat hij, als hem gezegd wordt dat niemand uit zichzelf of uit het eigene het goede kan doen, nog minder eenige verdienste kan hebben, maar dat al het goede uit den Heer en alle verdienste van den Heer is, zich alleen maar verbazen kan. Desgelijks in alle overige dingen, welke tot het geloof behooren, maar nochtans wordt deze donkerheid of duisternis, waarin hij verkeert, allengs en graad voor graad opgehelderd. Het is met de

wedergeboorte geheel zoo gesteld als wanneer de mensch als kind geboren wordt: hij is dan in het donkerste leven en weet bijna niets; vandaar dat dan eerst het algemeene der dingen invloeit, en graad voor graad klaarder onderscheiden wordt, zooals de bijzonderheden zich in de algemeenheden dringen en verder de afzonderlijke deelen in de bijzonderheden. Op deze wijze warden de algemeenheden door de afzonderlijke deelen verhelderd, zoodat hij niet alleen weet dat zij bestaan, maar ook hoedanig zij zijn. Zoo is het gesteld met een ieder, die uit eene geestelijke verzoeking verrijst. Een dergelijke staat is ook bij hen in het andere leven, die in valschheden waren, en verwoest worden. Deze staat heet wankeling, en wordt hier beschreven door de wateren, welke wederkeeren, heen en weder vloeiende.

849. Dat de woorden: “de wateren namen af ten einde van vijftig en honderd dagen” beteekenen, dat de verzoeking ophielden, volgt hieruit nu duidelijk; dat vijftig en honderd dagen de grens beteekenen, blijkt uit hetgeen in het voorgaande hoofdstuk bij vers 24 van ditzelfde getal is gezegd; aldus hier het einde van het wankelen en het begin van het nieuwe leven.

850. Vers 4. *En de ark rustte in de zevende maand, op den zeventienden dag der maand, op de bergen Ararath.* Dat de ark rustte, beteekent de wedergeboorte; de zevende maand het heilige; de zeventiende dag der maand beteekent het nieuwe; de bergen Ararath het schijnsel.

851. Dat het rusten der ark de wedergeboorte beteekent, kan hieruit blijken, dat de ark den mensch dezer Kerk beteekent, en dat alle dingen, welke in, de ark zijn, datgene aanduiden, wat bij dezen mensch is, zooals eerder uitvoerig is aangetoond. Wanneer derhalve wordt gezegd, dat de ark rust, beteekent zulks, dat deze mensch wordt wedergeboren. In de volgorde naar den zin der letter schijnt weliswaar vervat te zijn, dat door het rusten der ark wordt aangeduid, dat de wankelingen na de verzoeking, waarvan in het vorige vers sprake was, ophielden; maar de wankelingen, welke twijfel en duisternissen aangaande de waarheden en goedheden zijn, houden aldus niet op, maar duren langen tijd voort, zooals ook uit het volgende zal blijken. Hieruit volgt, dat er in den innerlijken zin voortdurend iets anders gelegen is, en daar dit verborgenheden zijn, mag ik ze hier onthullen, namelijk, dat de geestelijke mensch, wanneer hij verzoeking heeft doorstaan desgelijks een rust des Heeren wordt als de hemelsche mensch, voorts ook, dat hij desgelijks een zevende wordt, niet een zevende dag zooals de hemelsche mensch, maar een zevende maand; aangaande den hemelschen mensch, dat hij een rust des Heeren of een sabbath, en dat hij de zevende dag is, zie men nr. 84 tot 88; daar er echter een onderscheid bestaat tusschen den hemelschen mensch en

den geestelijken mensch, wordt de rust van den eerste in de oorspronkelijke taal uitgedrukt door een woord dat sabbath beteekent, de rust van den laatste echter door een ander woord, waarnaar Noach genoemd is, wiens naam eigenlijk “rust” beteekent.

852. Dat de zevende maand het heilige beteekent, blijkt overvloedig uit hetgeen eerder is aangetoond in de nrs. 84 tot 87, 395, 716; hier stemt het heilige overeen met hetgeen in het tweede hoofdstuk, vers 3, gezegd is aangaande den hemelschen mensch, namelijk dat de zevende dag geheiligd is, daar God op denzelfden gerust heeft.

853. Dat de zeventiende dag het nieuwe beteekent, blijkt uit hetgeen over ditzelfde getal in het voorgaande zevende hoofdstuk bij het elfde vers, nr. 755, is gezegd en aangetoond, alwaar het het begin beteekent, en alle begin is het nieuwe.

854. Dat de bergen Ararath het schijnsel beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van den berg, namelijk dat deze het goede der liefde en der naastenliefde is, nr. 795, en uit de beteekenis van Ararath, dat is schijnsel, en wel het schijnsel van den wedergeborene. Het nieuwe of het eerste schijnsel van den wedergeborene ontstaat geenszins uit de erkentissen der geloofswaarheden, maar uit de naastenliefde, want het is met de geloofswaarheden gesteld als met de stralen van het licht: de liefde of de naastenliefde is als de vlam; het schijnsel in den mensch, die wedergeboren moet worden, komt niet voort uit de waarheden des geloofs, maar uit de naastenliefde; de geloofswaarheden zelf zijn de stralen, die van het schijnsel uitgaan. Aldus blijkt, dat de bergen Ararath zulk een schijnsel beteekenen; dit schijnsel is het eerste schijnsel na de verzoeking; daar het het eerste is, is het donker, en wordt het sohijnsel genoemd, en niet licht.

855. Hieruit kan nu blijken wat de in dit vers voorkomende dingen in den innerlijken zin beteekenen, namelijk: *dat de geestelijke mensch een heilige rust is door het nieuwe verstandelijke schijnsel, dat van de naastenliefde komt*; dit wordt met wonderbaarlijke verscheidenheid en in bekoorlijke orde door de Engelen dermate waargenomen, dat zoo de mensch slechts in ééne voorstelling van dien aard zou kunnen zijn, er duizenden en nog eens duizenden in menigvuldige reeks zouden zijn, welke hem zouden doordringen en met ontroering vervullen, en wel zulke voorstellingen, dat zij geenszins beschreven zouden kunnen worden. Van dien aard is het Woord des Heeren overal in den innerlijken zin, hoewel het in den zin der letter slechts als een stuk geschiedenis verschijnt, zooals hetgeen bedoeld is met de woorden: *de ark rustte in de zevende maand, en op den zeventienden dag der maand, op de bergen Ararath.*

856. Vers 5. *En de wateren waren gaande en afnemende tot aan de tiende maand, op de tiende, op den eersten der maand, verschenen de toppen der bergen.*

Dat de wateren waren gaande en afnemende, beteekent, dat de valschheden begonnen te verdwijnen; de tiende maand beteekent de waarheden welke tot de overblijfselen behooren; dat op den eersten der maand de toppen der bergen verschenen, beteekent de geloofswaarheden, welke toen zichtbaar begonnen te worden.

857. Dat de woorden: “de wateren waren gaande en afnemende” beteekenen, dat de valschheden begonnen te verdwijnen, blijkt uit de woorden zelf en uit hetgeen kort te voren in vers 3 is gezegd, waar het heet, dat de wateren zijn wedergekeerd, heen en weder vloeiende, hier echter dat de wateren waren gaande en afnemende; door het laatste zoowel als door het eerste worden de wankelingen tusschen het ware en het valsche aangeduid, hier echter, dat deze wankelingen verminderden; het is met de wankelingen na de verzoeking, als gezegd, zoo gesteld, dat de mensch niet weet wat het ware is, maar naar mate zij geleidelijk ophouden, naar die mate verschijnt het licht der waarheid. De reden hiervan is deze, dat zoolang de mensch in zulk een staat verkeert, de innerlijke mensch, dat wil zeggen: de Heer door middel van den innerlijken mensch, niet kan inwerken op den uiterlijken mensch; in den innerlijken mensch bevinden zich de overblijfselen, welke de neigingen tot het goede zijn en tot het ware daaruit, waarover eerder. In den uiterlijken mensch bevinden zich de begeerten en de valschheden hieruit. Zoolang deze uiterlijke dingen niet zijn getemd en uitgebluscht, staat de weg niet open voor de goedheden en waarheden van den innerlijken mensch, dat wil zeggen: van den Heer door den innerlijken mensch. De verzoeking strekken er derhalve ook toe, dat de uiterlijke dingen van den mensch worden onderworpen en aldus ondergeschikt gemaakt aan de innerlijke dingen. Dit kan een ieder daaruit opmaken, dat zoodra de liefden van den mensch worden aangevochten en gebroken, zooals door rampspoeden, ziekten, zielelijden, dan ook zijne begeerten beginnen op te houden, en hij, wanneer deze ophouden, vrome dingen begint te spreken. Zoodra hij echter in zijn vorigen staat terugkeert, heerscht de uiterlijke mensch, en denkt hij nauwelijks meer aan de vrome dingen. Desgelijks in het stervensuur, wanneer het lichamelijke begint uit te dooven. Hieruit kan een ieder zien, wat de innerlijke mensch is en wat de uiterlijke, voorts wat de overblijfselen zijn, alsmede hoe de begeerten en lusten, welke tot den uiterlijken mensch behooren, beletten, dat de Heer door den innerlijken mensch kan werken. Hieruit is het tevens voor een ieder duidelijk, wat ook de verzoeking of de innerlijke smarten, welke

gewetenskningen worden genoemd, bewerken, namelijk dat de uiterlijke mensch aan den innerlijken gehoorzaamheid bewijst; de ondergeschiktheid van den uiterlijken mensch bestaat in niets anders, dan dat de neigingen tot het goede en het ware niet gedwarsboomd noch tegengehouden en verstikt worden door de begeerten en de valschheden daarvan. Het ophouden der begeerten en valschheden wordt hier beschreven door de wateren die gaande waren en afnemende.

858. Dat de tiende maand de waarheden beteekent, welke tot de overblijfselen behooren, blijkt uit de beteekenis van *tien*, welk getal de overblijfselen beteekent, nr. 576; voorts uit hetgeen zoeven over de overblijfselen bij den innerlijken mensch is gezegd.

859. Dat de woorden: “op den eersten der maand verschenen de toppen der bergen” de geloofswaarheden beteekenen, welke toen zichtbaar begonnen te worden, blijkt uit de beteekenis der bergen, nr. 795, namelijk dat zij de goedheden der liefde en der naastenliefde zijn; deze toppen beginnen dan zichtbaar te worden, wanneer de mensch wordt wedergeboren, en met geweten begiftigd, en door dit met naastenliefde. Wie meent dat hij de toppen der bergen of waarheden des geloofs uit een anderen oorsprong ziet dan uit de goedheden der liefde en der naastenliefde, dwaalt grootelijks; zonder deze goedheden kunnen de Joden en de profane heidenen ze eveneens zien. De toppen der bergen beteekenen het eerste glore van het verrijzende licht.

860. Hieruit kan ook blijken, dat alle wedergeboorte voortschrijdt van den avond tot den morgen, zooals in het eerste boek van Genesis zesmaal gezegd wordt, alwaar sprake is van de wedergeboorte van den mensch. De avond wordt hier beschreven in vers 2 en 3, de morgen in vers 4 en 5; hier het eerste glore van het licht of de morgen van dezen staat door het verschijnen van de toppen der bergen.

861. Vers 6. *En het geschiedde, ten einde van veertig dagen, en Noach opende het venster der ark, die hij gemaakt had.* Het geschiedde ten einde van veertig dagen, beteekent den duur van den vorigen staat en het begin van den volgenden; Noach opende het venster der ark, die hij gemaakt had, beteekent den tweeden staat, toen de waarheden des geloofs hem verschenen.

862. Dat de woorden: “het geschiedde ten einde van veertig dagen” den duur van den vorigen staat beteekenen, en het begin van den volgenden, blijkt uit de beteekenis van *veertig*, nr. 730, alwaar, aangezien er gehandeld wordt over de verzoeking, gezegd wordt veertig dagen en veertig nachten, en het den duur der verzoeking beteekende; hier, aangezien er van den staat na de verzoeking sprake is, heet het veertig dagen, niet echter nachten. Dit komt,

omdat nu de naastenliefde begint te verschijnen, welke in het Woord bij den dag wordt vergeleken, en dag genoemd. Daarentegen wordt het geloof, dat voorafgaat, en nog niet zoo met de naastenliefde is verbonden, met den nacht vergeleken en nacht genoemd, zooals in hfdst. 1, vers 16, en elders in het Woord. Het geloof wordt ook daarom nacht genoemd in het Woord, daar het zijn licht ontvangt van de naastenliefde, zooals de maan van de zon, vandaar ook dat het geloof bij de maan wordt vergeleken, en maan genoemd, en de liefde of de naastenliefde bij de zon wordt vergeleken, en zon genoemd. De veertig dagen of de duur, welken zij beteekenen, hebben zoowel betrekking op hetgeen voorafgaat als op hetgeen volgt, vandaar dat gezegd wordt: “ten einde van veertig dagen”; zij beteekenen aldus den duur van den vorigen staat, en het begin van den staat, waarover nu gehandeld wordt; hier nu begint de beschrijving van den tweeden staat van den mensch dezer Kerk na de verzoeking.

863. Dat de woorden: “Noach opende het venster van de ark, die hij gemaakt had” den tweeden staat aanduiden, toen de waarheden des geloofs aan hem verschenen, kan uit de laatste woorden van het vorige vers blijken, namelijk dat de toppen van de bergen verschenen, en uit de beteekenis daarvan; voorts uit de beteekenis van het venster, waarover eerder in nr. 655 werd gezegd, dat het het verstandelijke is, bijgevolg het ware des geloofs, wat hetzelfde is; en verder hieruit, dat dit het eerste gloren van het licht is. Aangaande het verstandelijke of het ware des geloofs, door het venster aangeduid, valt hier hetzelfde op te merken als eerder gedaan is, namelijk dat er geenszins eenig waars des geloofs kan bestaan, tenzij door het goede der liefde of der naastenliefde, zooals er nooit eenig waarlijk verstandelijks kan bestaan, tenzij door den wil. Wordt de wil verwijderd, dan is er geen verstand, zooals eerder al herhaaldelijk is aangetoond; evenzoo, wordt de naastenliefde verwijderd, dan is er geen geloof. Maar daar de wil des menschen louter begeerte is, heeft de Heer er op wonderbaarlijke wijze in voorzien dat het verstandelijke of het ware des geloofs niet in zijne begeerte zou worden ondergedompeld, en heeft Hij het verstandelijke van datgene, wat tot den wil des menschen behcort, gescheiden door iets dat tusschen beide het midden houdt, en het geweten is, waarin door den Heer naastenliefde is gelegd. Zonder deze wonderbaarlijke voorziening had nooit iemand gered kunnen worden.

864. Vers 7. *En hij liet eene raaf uit, en zij ging uit heen en weder komende, tot aan de uitdroging der wateren van boven de aarde.* Hij liet eene raaf uit, en zij ging uit heen en weder komende, beteekent, dat de valschheden nog stoornis veroorzaakten; door de raaf worden de valschheden aangeduid; door uitgaan

en wederkomen wordt hun staat aangeduid, welke van dien aard was; tot aan de uitdrijving der wateren van boven de aarde, beteekent de schijnbare verstrooiing der valschheden.

865. Dat de woorden: “hij liet eene raaf uit, en zij ging uit heen en weder komende” beteekenen, dat de valschheden nog stoornis veroorzaakten, blijkt uit de beteekenis van de raaf, en uit de beteekenis van uitgaan en wederkomen, waarover in hetgeen volgt. Hier wordt de tweede staat na de verzoeking van den mensch, die wedergeboren moet worden, beschreven, wanneer de waarheden des geloofs, als de eerste stralen van het licht, beginnen te verschijnen. Deze staat is van dien aard, dat de valschheden voortdurend stoornis veroorzaken, zoodat het een staat is als die van de morgenschemering, waarin nog de duisternis van den nacht hangt, en die vandaar hier door de raaf wordt aangeduid. De valschheden bij den geestelijken mensch, voornamelijk voordat hij wedergeboren is, gedragen zich als dichte wolkenvlekken; dit komt omdat hij niets van het ware des geloofs kan weten dan alleen uit hetgeen geopenbaard is in het Woord, waar alles op eene algemeene wijze is gezegd; de algemeene dingen zijn niets anders dan wolkenvlekken; want elke algemeenheid bevat in zich duizend en nog eens duizend afzonderlijke dingen, en elk afzonderlijk ding duizend en nog eens duizend bijzonderheden, en het zijn de bijzonderheden van de afzonderlijke dingen, welke de algemeenheden verhelderen. Deze dingen zijn den mensch nooit zoo geopenbaard, zoowel omdat zij niet beschreven kunnen worden, als omdat zij niet begrepen en dus niet erkend en geloofd kunnen worden, want zij druischen in tegen de drogbeelden der zinnen, waarin de mensch verkeert, en welke hij zich niet licht laat ontnemen. Gansch anders is het gesteld met den hemelschen mensch; deze heeft innerlijke gewaarwording van den Heer; hem kunnen de afzonderlijke dingen en de bijzonderheden der afzonderlijke dingen worden ingegeven; zoo bijvoorbeeld, dat het ware huwelijk is tusschen één man en één vrouw, en dat een dergelijk huwelijk een uitbeelding is van het hemelsche huwelijk, bijgevolg dat in een dergelijk huwelijk hemelsche gelukzaligheid zijn kan, maar nooit in het huwelijk van een man met meer dan eene vrouw. De geestelijke mensch, die dit uit het Woord des Heeren weet, legt er zich bij neer, en ontvangt daaruit het geweten, dat het huwelijk met meer dan eene vrouw een zonde is; meer weet hij niet. Daarentegen wordt de hemelsche mensch duizenden dingen innerlijk gewaar, welke hem bevestigen, zoodat hij het huwelijk met meer dan eene vrouw verafschuwt. Daar de geestelijke mensch alleen algemeenheden weet, en uit de algemeenheden zich zijn geweten vormt, en de algemeenheden

des Woords zijn aangepast bij de drogbeelden der zinnen, is het duidelijk, dat zich tallooze valschheden daaraan toevoegen, alsmede insluipen, welke niet verstrooid kunnen worden. Deze valschheden worden hier met de raaf aangeduid, welke uitging heen en weder komende.

866. Dat de raaf valschheden beteekent, kan in het algemeen blijken uit hetgeen eerder over vogels is gezegd en aangetoond, namelijk dat zij de dingen van het verstand, der rede en der wetenschap beteekenen, en desgelijks het tegendeel daarvan: de redeneeringen en valschheden. Deze en gene worden in het Woord beschreven door verschillende soorten van vogels: de verstandelijke waarheden door zachtaardige, schoone en reine vogels; de valschheden echter door boosaardige, leelijke en onreine vogels, en wel al naar den aard van het ware en het valsche. Grove en dichte valschheden door nachtuilen en raven; door nachtuilen, omdat zij in de duisternis van den nacht leven, en door raven omdat zij zwart van kleur zijn; zooals bij Jesaja:

“De *nachtuil* en de *raaf* zullen in haar wonen” (34: 11),

alwaar gehandeld wordt over de Joodsche Kerk, namelijk, dat daarin niets dan valschheden zijn, welke ook beschreven zijn door den nachtuil en de raaf.

867. Dat door het uitgaan en wederkomen hun staat wordt aangeduid, welke van dien aard was, blijkt uit de valschheden, die bij den mensch zijn, wanneer hij zich in den eersten en tweeden staat na de verzoeking bevindt, want dan vliegen de valschheden zoo rond dat zij uitgaan en wederkomen, om de eerder aangegeven reden, dat de mensch alleen in het begrip van de meest algemeen dingen is en zijn kan, waarin de fantasieën uit de lichamelijke, zinnelijke en wereldsche dingen invloeien, welke niet overeenstemmen met de waarheden des geloofs.

868. Dat de woorden: “tot aan de uitdroging, der wateren van boven de aarde” de schijnbare verstrooiing der valschheden beteekenen, blijkt uit den staat van den mensch wanneer hij wedergeboren wordt. Heden tea dage is er niemand die niet gelooft, dat de boosheden en valschheden bij den mensch gansch en al verstrooid en vernietigd worden, wanneer hij wordt wedergeboren, zoodat er, wanneer hij wedergeboren is, niets van het bonze en valsche meer over is, en hij aldus rein en rechtvaardig is, als afgespoeld en afgewasschen met water. Maar dit is de grootste dwaling: nooit wordt één enkele boosheid of één enkele valscheid dermate verstrooid, dat zij vernietigd is, maar alles, wat de mensch ook maar van zijn kindsheid af erfelijk in zich heeft opgenomen en daadwerkelijk eigen gemaakt, blijft voortbestaan, zoodat de mensch, hoewel hij is wedergeboren, toch niets dan boosheid en valscheid is, hetgeen den zielen na den dood ten duidelijkste wordt aangetoond. Dit kan ook hieruit

duidelijk genoeg blijken, dat de mensch niets goeds en niets waars heeft, tenzij dan van den Heer, en dat de mensch al het booze en valsche heeft van het eigene, en dat de mensch, alsmede de geest, ja zelfs de Engel, wanneer hij ook maar in het minste aan zichzelf wordt overgelaten, uit zichzelf naar de hel rent; vandaar dat er ook in het Woord wordt gezegd, dat de Hemel niet rein is. De Engelen erkennen dit, en wie dit niet erkent, kan niet onder de Engelen zijn. Het is de Barmhartigheid des Heeren alleen, welke hen vrijmaakt, en hen zelfs ontrukkt aan en terughoudt van de hel, opdat zij er zich niet uit zichzelf instorten. Dat zij door den Heer worden teruggehouden, opdat zij zich niet in de hel storten, worden de Engelen duidelijk gewaar, eenigermate ook de goede geesten; de booze geesten echter, evenals de menschen, gelooven het niet, maar het werd hun herhaaldelijk aangetoond. Hierover zal uit ondervinding, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gesproken worden in hetgeen volgt. Daar nu de staat van den mensch van dien aard is, dat nooit eenige boosheid en valsheid zoo verstrooid kan worden, dat zij vernietigd is, daar zijn eigen leven in het booze en valsche bestaat, temt de Heer door de Goddelijke Barmhartigheid, wanneer Hij den mensch doet wedergeboren worden, zijn boosheden en valschheden door middel van verzoeking, op zulke wijze, dat zij als dood schijnen, hoewel zij niet dood zijn, maar alleen getemd, zoodat zij de goedheden en waarheden, welke van den Heer zijn, niet zoo kunnen bestrijden. Voorts geeft de Heer ook, door middel van verzoeking, een nieuw vermogen om de goedheden en waarheden te ontvangen, door den mensch voorstellingen en neigingen van het goede en het ware te schenken, waarnaar de boosheden en valschheden kunnen worden omgebogen; en door in zijne algemeenheden, waarvan eerder sprake was, afzonderlijke dingen, en daarin bijzonderheden te leggen, welke bij den mensch zijn verborgen, en waarvan de mensch in het geheel niets weet, want zij liggen tusschen de sfeer van zijn begrijpen en van zijn gewaarworden. Zij zijn van dien aard, dat zij kunnen dienen tot vergaarplaatsen of vaten, zoodat daarin door den Heer naastenliefde gelegd kan worden; en in de naastenliefde onschuld. Door de wonderbaarlijke menging daarvan kan bij den mensch, den geest en den Engel iets als een regenboog worden voorgesteld, vandaar dat de regenboog tot teeken des verbonds geworden is, hfdst. 9: 12, 13, 14, 15, 16; waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, daar ter plaatse. Wanneer de mensch aldus gevormd is, heet hij wedergeboren, terwijl nochtans al zijne boosheden en valschheden blijven bestaan, maar voorts ook al zijne goedheden en waarheden bewaard worden. Al de boosheden en valschheden van hem, die boos is, keeren geheel en al zooals hij in het leven van het

lichaam daarin verkeerde, in het andere leven terug, en worden veranderd in fantasieën en helsche straffen. Daarentegen worden al de staten van het goede en ware van hem die goed is, zooals de staten der vriendschap, der naastenliefde en der onschuld, met hunne verrukkingen en gelukzaligheden, welke in het onmetelijke toenemen en zich vermenigvuldigen, in het andere leven teruggeroepen. Dit nu is het, wat is aangeduid door de uitdrijving der wateren, welke eene schijnbare verstrooiing der valschheden is.

869. Vers 8. En hij liet eene duif van zich uit, om te zien, of de wateren verminderd waren van boven de aangezichten des aardbodems. Door de duif worden de waarheden en goedheden des geloofs aangeduid bij den mensch die wedergeboren moet worden; dat hij eene duif van zich uitliet om te zien, beteekent den staat der opname van de waarheden en goedheden des geloofs; of de wateren verminderd waren, beteekent de valschheden die in den weg staan; de aangezichten des aardbodems zijn datgene, wat bij den mensch der Kerk is; aardbodem wordt gezegd, omdat het de eerste staat is, wanneer de mensch Kerk wordt.

870. Dat door de duif de waarheden en goedheden des geloofs worden aangeduid bij den mensch die wedergeboren moet worden, blijkt uit de beteekenis van de duif in het Woord, vooral uit de duif, welke op Jezus kwam, toen Hij gedoopt werd, waarover bij Mattheus:

“Jezus, gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water; en ziet, de Hemelen werden geopend, en Hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk eene *duive*, en op Hem komen” (3: 16, 17),

en bij Joh. 1: 32; Lukas 3: 21, 22; Markus 1: 10, 11, alwaar de duif niets anders beteekent dan het heilige des geloofs, de doop zelf de wedergeboorte. Vandaar beteekent de duif bij de nieuwe Kerk, welke verrijzen zou, het ware en goede des geloofs dat zij van den Heer ontvangen door de wedergeboorte. Iets dergelijks was ook uitgebeeld door en bedoeld met de jonge duiven of tortelduiven, welke ten offer en ten brandoffer werden geofferd in de Joodsche Kerk, waarover in Lev. 1: 14 tot het einde; hfdst. 5: 7 tot 10; hfdst. 12: 6; hfdst. 14: 21, 22; hfdst. 15: 15, 29, 30; Num. 6: 10, 11; Lukas 2: 22, 23, 24, hetgeen uit elk dezer plaatsen blijken kan. Dat zij een dergelijke beteekenis hebben, kan een ieder reeds daaruit alleen opmaken, dat zij wel noodzakelijk iets moesten uitbeelden, want als er niets mede was uitgebeeld, zou het iets zinloos geweest zijn en geenszins iets goddelijks. Het uiterlijk der Kerk is iets onbeziels, maar het leeft door het innerlijke, en het innerlijke door den Heer. Dat de duif in het algemeen de dingen des verstands aangaande het geloof beteekent, blijkt ook bij de Profeten, zooals bij Hosea:

“Efraïm zal zijn als eene botte *duif*, zonder hart, Egypte hebben zij aangeroepen, tot Assyrië zijn zij henengegaan” (7: 11);

bij denzelfde:

“Efraïm, zij zullen bevreesd zijn als een *vogeltje* uit Egypte, en als eene *duif* uit het land van Assyrië” (11: 11),

alwaar Efraïm staat voor den mensch met inzicht, Egypte voor den mensch van wetenschap, Assyrië voor den mensch met rede, de duif voor datgene, wat behoort tot de dingen des verstands aangaande het geloof, alwaar eveneens gehandeld wordt over de wedergeboorte der geestelijke Kerk. Bij David:

“Jehovah, geef aan het wild gedierte de ziel der *tortelduif* niet over” (Psalm 74: 19);

het wild gedierte voor hen, die geen naastenliefde hebben, de ziel der duif voor het leven des geloofs. Men zie hetgeen eerder in nr. 40 en 776 aangaande de vogels is gezegd en aangetoond, namelijk dat zij de dingen van het verstand beteekenen en wel de zachtaardige, schoone, reine en nuttige, de verstandelijke waarheden en goedheden; daarentegen de boosaardige, leelijke, onreine en schadelijke het tegenovergestelde, namelijk valschheden, zooals de raaf, welke hier tegenover de duif wordt gesteld.

871. Dat de woorden: “hij liet eene duif van zich uit om te zien” den staat der opname van de waarheden en goedheden des geloofs beteekenen, kan uit den samenhang der dingen blijken, en voorts uit hetgeen volgt, waar over de drie staten der wedergeboorte van dezen mensch na de verzoeking en gehandeld wordt, welke staten worden aangeduid door het driemaal herhaalde uitlaten der duif. Hier beteekenen de woorden in den dichtst nabij liggenden zin zijn onderzoek, want er wordt gezegd dat hij eene duif van zich heeft uitgelaten om te zien, namelijk, zooals dan volgt, of de wateren verminderd waren, dat is: of de valschheden nog zoo groot waren, dat de goedheden en waarheden des geloofs niet konden worden opgenomen. Doch de Heer behoeft nooit eenig onderzoek te doen, daar Hij alles en elke bijzonderheid weet; daarom beteekenen deze woorden in den innerlijken zin niet een onderzoek, maar den staat, en hier den eersten staat, wanneer de valschheden nog in den weg staan, hetgeen wordt aangeduid met de woorden: “of de wateren verminderd waren.”

872. Dat de aangezichten des aardbodems de dingen beteekenen, welke bij den mensch der Kerk zijn, en dat aardbodem gezegd wordt, omdat het de eerste staat is wanneer de mensch Kerk wordt, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, waarvan eerder is gezegd, dat deze de mensch der Kerk is, die dan een aardbodem heet wanneer in hem de goedheden en waarheden

des geloofs kunnen worden ingezaaid; tevoren heet hij aarde, zooals in het eerste hoofdstuk van Genesis, alwaar voor dien mensch, aler hij hemelsch is geworden, het woord “aarde” staat; is hij daarentegen hemelsch geworden, in het tweede hoofdstuk, dan staan “aardbodem” en “veld” voor hem; evenzoo in dit hoofdstuk. Reeds alleen uit het woord aarde en het woord aardbodem kan men zien, wat in den innerlijken zin wordt aangeduid, niet alleen hier maar ook overal elders in het Woord. Door den aardbodem wordt in alomvattenden zin de Kerk aangeduid, en omdat dit woord de Kerk aanduidt, beteekent het ook den mensch der Kerk, want, als eerder gezegd, elk mensch der Kerk is eene Kerk.

873. *Vers 9. En de duif vond geene rust voor het hol van haren voet, en zij keerde weder tot hem in de ark, want de wateren waren op de aangezichten der gansche aarde; en hij stak zijne hand uit, en hij nam haar, en bracht haar tot zich in de ark.* Dat de duif geene rust vond voor het hol van haren voet, beteekent, dat nog niets goeds en waars van het geloof kon wortel schieten; dat zij tot hem wederkeerde in de ark, beteekent, dat het goede en ware bij hem verschenen als te behooren tot het geloof; want de wateren waren op de aangezichten der gansche aarde, beteekent, dat de valscheden nog overvloedig aanwezig waren; hij stak zijne hand uit, beteekent zijn eigen vermogen; en hij nam haar, en bracht haar tot zich in de ark, beteekent, dat hij uit zichzelf het goede deed, en het ware dacht.

874. Hier wordt de eerste staat beschreven van de wedergeboorte van den mensch dezer Kerk na de verzoeking, welke allen, die wedergeboren worden, gemeen is, namelijk dat zij gelooven, uit zichzelf het goede te doen en het ware te denken, en daar zij nog in de grootste duisternis verkeeren, laat de Heer hen dan ook in dezen waan, maar nochtans is al het goede dat zij doen en al het ware dat zij denken, wanneer zij in zulk eerre meening, die valsch is, verkeeren, niet het goede en ware des geloofs, want al wat de mensch uit zichzelf voortbrengt, kan het goede niet zijn, want het komt uit hemzelf, en dit zelf is een onreine en hoogst onzuivere bron; uit een onreine en hoogst onzuivere bron kan nooit iets goeds voortkomen, want hij denkt steeds aan eigen verdienste en aan eigen rechtvaardigheid; sommigen gaan zelfs nog verder en verachten anderen bij zichzelf vergeleken, zooals de Heer leert in Lukas 18: 9 tot 14; anderen doenweer anders. De eigen begeerten voegen er zich aan toe, zoodat het van buiten een schijn van het goede heeft, maar toch is het vuil van binnen. Daarom is het goede, dat de mensch in dezen staat doet, niet het goede des geloofs. Desgelijks is het gesteld met het ware dat hij denkt; zelfs wanneer datgene wat hij denkt ook de volste waarheid was, dan

is het toch, zoolang het uit zijn eigen ik komt, op zichzelf weliswaar het ware des geloofs, maar het goede des geloofs is er niet in. Al het ware moet, om het ware des geloofs te zijn, het goede des geloofs vanden Heer in zich hebben; eerst dan wordt het goed en waar.

875. Dat de woorden: “de duif vond geene rust voor het hol van haren voet” beteekenen, dat nog niets goeds en niets waars van het geloof kon wortel schieten, blijkt uit de beteekenis van de duif, namelijk dat zij het ware des geloofs is, voorts uit de beteekenis van de rust voor het hol van den voet, dat wil zeggen: wartel schieten, De reden waarom het niet wortel kan schieten, wordt in hetgeen volgt gezegd, namelijk dat het nog van valschheden overvloeide. Hoe het echter daarmee gesteld is, kan niet verstaan worden, wanneer men niet weet, hoe de wedergeboorte van den geestelijken mensch geschiedt; bij dezen mensch moeten de erkentnissen des geloofs uit het Woord des Heeren, of uit de leerstellingen daarvan, welke de Oude Kerk had uit de openbaringen der Oudste Kerk, in zijn geheugengeplant worden, en vandaar moet zijn verstandelijk gemoed onderricht worden, maar zoolang als het daar van valschheden overvloeit, kunnen de waarheden, hoezeer ook ingeplant, niet wortelen; zij hangen alleen aan de oppervlakte of in het geheugen, en de aardbodem is niet geschikt, vooraleer de valschheden verstrooid zijn, zoodat zij niet verschijnen, gelijk eerder is gezegd; de aardbodem zelf wordt bij dezen mensch voorbereid in zijn verstandelijk gemoed, en wanneer deze is voorbereid, wordt er door den Heer het goede der naastenliefde ingelegd, en vandaar het geweten, waaruit hij dan vervolgens handelt, dat wil zeggen: door middel waarvan de Heer het goede en ware des geloofs werkt.. Aldus maakt de Heer scheiding tusschen de dingen des veestands van dezen mensch en de dingen van zijn wil, zoodat zij nooit vereenigd zijn; werden zij vereenigd, dan moest hij noodwendig voor eeuwig verloren gaan. Bij den mensch der Oudste Kerk waren de dingen van den wil met de dingen van het verstand vereenigd, zooals dit ook het geval is bij de hemelsche Engelen. Bij den mensch dezer Kerk echter zijn zij niet vereenigd, en worden ook niet bij den geestelijken mensch vereenigd; nochtans schijnt het alsof het goede der naastenliefde, dat hij doet, als het ware uit zijn wil voortvloeit, maar het is slechts schijn en zelfbedrog; al het goede der naastenliefde dat hij doet, komt van den Heer alleen en niet door middel van den wil, maar door middel van het geweten. Zoo de Heer ook maar voor een klein weinig toestond dat de mensch uit eigen wil handelde, zou hij in plaats van het goede het booze doen uit haat, uit wraak en uit wreedheid. Desgelijks is het gesteld met het ware dat de geestelijke mensch denkt en spreekt; wanneer hij niet uit het geweten en

aldus uit het goede des Heeren sprak en dacht, kon hij het ware niet anders denken en spreken dan zooals de duivelsche bende het doet, wanneer zij zich als Engelen des lichts voordoen. Dit komt in het andere leven ten duidelijkste uit. Hieruit blijkt, hoe de wedergeboorte geschiedt, en wat de wedergeboorte van den geestelijken mensch is, namelijk dat zij de scheiding is tusschen zijn verstandsgedeelte en het gedeelte van zijn wil door middel van het geweten, dat door den Heer in zijn verstandelijke deel wordt gevormd, en hetgeen hieruit gedaan wordt, verschijnt alsof het uit den wil voortkwam, maar het komt van den Heer.

876. Dat de woorden: “zij keerde weder tot hem in de ark” beteekenen, dat het goede en ware verschenen als te behooren tot het geloof, blijkt uit hetgeen is gezegd, en voorts uit hetgeen volgt. Wederkeeren tot de ark beteekent in den innerlijken zin niet bevrijding, maar de bevrijding is aangeduid door het losgelaten worden uit de ark en het niet wederkeeren, zooals blijkt uit hetgeen volgt, als in vers 12, waar gezegd wordt dat hij de duif heeft uitgelaten en zij niet meer voortvoer met tot hem weder te koeren; voorts uit vers 15 en 16, dat hem geboden is uit de ark te gaan, en uit vers 18, dat hij is uitgegaan. De ark beteekent zijn staat voor de wedergeboorte; toen hij daarin was, was hij in gevangenschap of in de gevangenis, van alle kanten belaagd door boosheden en valschheden, of door de wateren van den vloed; dat zij wederkeerde tot hem in de ark, beteekent daarom, dat het onder de duif verstane goede en ware weder tot hem terugkeerde. Al het goede, welk dan ook, dat de mensch uit zichzelf meent te doen, keert tot hemzelf weder, want het heeft op hemzelf betrekking, of hij doet het opdat het voor de wereld uitkomt, of voor de Engelen, of opdat hij den hemel verdient, of opdat hij de grootste in den hemel zij; dergelijke oogmerken bevinden zich in het eigen ik en in elke gedachte daarvan, hoewel het naar den uiterlijken vorm als het goede en ware des geloofs verschijnt. Het goede en het ware des geloofs is innerlijk goed en waar; van het binnenste uit, dat wil zeggen, van den Heer uit door middel van het binnenste des menschen, vloeit al het goede en ware des geloofs in. Wanneer het daarentegen uit het eigene of uit de gedachte aan verdienste voortvloeit, zijn de innerlijke dingen vuil, en verschijnen de uiterlijke dingen rein, geheel als een walgelijke hoer, met schoon schijnend gelaat, of als een Ethiopiër of veeleer als een mummie in een wit kleed gehuld.

877. Dat de wateren op de aangezichten der aarde de valschheden beteekenen, en dat zij nog overvloedig aanwezig waren, blijkt uit de beteekenis van de wateren van den vloed, namelijk dat zij valschheden zijn, zooals eerder genoegzaam is aangetoond, aldus uit de woorden zelf.

878. Dat de woorden: “hij stak zijne hand uit” zijn eigen vermogen beteekenen, en “hij nam haar en bracht haar tot zich in de ark” dat hij uit zichzelf het goede deed en het ware dacht, blijkt uit de beteekenis van de hand, namelijk dat zij het vermogen is, hier dus dat zij het eigen vermogen is waaruit hij handelt, want de hand uitsteken en de duif nemen en tot zich binnenbrengen, beteekent zich het ware, onder de duif verstaan, toeëigenen en toekennen. Dat de hand het vermogen beteekent, voorts de macht en vandaar het vertrouwen, blijkt uit vele plaatsen in het Woord, zooals bij Jesaja:

“Ik zal bezoeken de vrucht van de grootschheid des harten van den koning van Aschur, omdat hij gezegd heeft: Door de *kracht mijner handen* heb ik het gedaan, en door mijne wijsheid, want ik ben verstandig” (10: 12, 13),

alwaar hand duidelijk staat voor eigen vermogen, waaraan hij toeschreef hetgeen hij gedaan had, waarom de bezoeking over hem kwam. Bij denzelfde:

“Moab zal de *handen* uitbreiden in het midden van hem, gelijk als een zwemmer die uitbreidt om te zwemmen, en hij zal hunnen hoogmoed vernederen met de sluizen hunner *handen*” (25: 11);

handen voor eigen vermogen, uit zelfverheffing boven anderen, dus uit hoogmoed. Bij denzelfde:

“Hare inwoners, *kort van hand*, zijn verslagen en beschaamd” (37: 27)

kort van hand staat voor zonder kracht. Bij denzelfde:

“Zal ook het leem tot zijnen formeerder zeggen: Wat maakt gij? en zal uw werk zeggen: Hij heeft geene *handen*.” (45: 9);

hij heeft geene handen voor: hij heeft geen kracht. Bij Ezechiël:

“De koning zal rouw bedrijven, en de vorst zal met ontzetting bekleed zijn, en de *handen* van het volk des lands zullen beroerd zijn” (7: 27);

handen voor krachten. Bij Micha:

“Wee dien, die ongerechtigheid bedenken, en kwaad werken op hunne legers; in het licht van den morgenstond doen zij het, en dewijl voor eenen god geldt hunne *hand*” (2: 1);

hand voor de eigen kracht, waarop zij als hun god vertrouwen. Bij Zacharia:

“Wee den nietigen herder, den verlater der kudde! het zwaard zal over zijnen *arm* zijn, en over het oog van zijne *rechterhand*; verdorrende zal zijn *arm* verdorren, en verduisterend zal het oog zijner *rechterhand* verduisteren” (11: 17).

Daar handen krachten beteekenen, daarom warden hier en daar in het Woord de boosheden en valscheden van den mensch *werken hunner handen* genoemd; de boosheden komen voort uit het eigene van zijn wil, de

valschheden uit het eigene van zijn verstand; dat de boosheden en valschheden van dezen oorsprong zijn, kan genoegzaam blijken uit de natuur van het eigene van den mensch, namelijk dat het niets dan boosheid en valsheid is. Men zie aangaande de natuur van het eigene, namelijk dat het van dien aard is, hetgeen eerder in de nrs. 39, 41, 141, 150, 154, 210, 215 is gezegd. Daar de handen in het algemeen de kracht beteekenen, worden Jehovah of den Heer in het Woord herhaaldelijk handen toegeschreven, en er wordt daar dan in den innerlijken zin onder handen de Almacht verstaan, zooals bij Jesaja: “Jehovah, Uwe *hand* is verhoogd” (26: 11), voor de Goddelijke Macht. Bij denzelfde:

“Jehovah strekt *Zijne hand* uit, allen worden verteerd” (31: 3), voor de Goddelijke Macht. Bij denzelfde:

“Gebied Mij over het werk *Mijner handen*; *Mijne handen* hebben de hemelen uitgebreid, en Ik heb al hun heir bevel gegeven” (45: 11, 12), voor de Goddelijke Macht. De wedergeborenen worden in het Woord vaak het werk der handen van Jehovah genoemd; bij denzelfde:

“*Mijne hand* heeft de aarde gegrond, en *Mijne rechterhand* heeft de hemelen met de palm afgemeten” (48: 13); hand en de rechter hand voor de Almacht. Bij denzelfde:

“Is *Mijne hand* dan verkort, dat er geen verlossing zij? en is in Mij dan geen *kracht* om uit te redden?” (50: 2), voor de Goddelijke Macht. Bij Jeremia:

“Gij hebt uw volk Israël uit Egypteland uitgevoerd door teekenen en wonderen, en door eene *sterke hand*, en door eenen *uitgestrekten arm*” (32: 17, 21),

voor de Goddelijke Macht; in vers 17 staat macht, in vers 21 hand; dat zij door sterke hand en uitgestrekten arm uit Egypte zijn uitgevoerd, wordt vaak gezegd. Bij Ezechiël:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih: Ten dage als Ik Israël verkoos, en Ik *Mijne hand* ophief tot het zaad van het huis Jakobs, en Ik Mij zelve hun in Egypteland bekend maakte: *Ik hief Mijne hand* tot hen op om hen uit te voeren uit Egypteland” (20: 5, 6, 23);

bij Mozes:

“Israël zag de *grootte hand*, welke Jehovah aan de Egyptenaren bewezen had” (Exod. 14: 31).

Dat door de hand de kracht wordt aangeduid, blijkt hieruit nu duidelijk, ja zelfs had de hand zoozeer de beteekenis van kracht, dat zij er ook de uitbeelding van is geworden, zooals uit de wonderen blijkt, welke in Egypte

geschiedden, namelijk dat Mozes bevolen werd den staf of de hand uit te strekken en dat zij aldus geschiedden; bijvoorbeeld:

“Mozes *strekte de hand uit*, en er werd hagel over Egypte” (Exod. 9: 22);

“Mozes *strekte de hand uit*, en er werd Bene dikke duisternis” (Exod. 10: 21, 22);

“Mozes *strekte de hand uit* en den staf over de zee Suph, en zij verdroogde; en hij *strekte de hand uit*, en zij keerde weder” (Exod. 14: 21, 27).

Niemand, die eenig verstand heeft om waarlijk te denken, kan gelooven dat er iets van kracht geweest is in de hand of in den staf van Mozes, maar daar het opheffen en het uitstrekken van de hand de Goddelijke Kracht beteekende, werd het ook tot uitbeelding in de Joodsche Kerk. Desgelijks toen Jozua de spies uitstrekke, waarvan het heet:

“Jehovah zeide: *strek de spies uit, die in uwe hand is*, naar Ai, want Ik zal hen in uwe *hand* geven; toen Jozua *de spies, die in zijne hand was* uitstrekke, kwamen zij in de stad, namen ze in, en Jozua trok de *hand* niet terug, waarmede hij de spies had uitgestrekt, totdat hij alle bewoners van Ai verbannen had” (Joz. 8: 18, 26).

Ook hieruit blijkt duidelijk, hoe het met de uitbeeldingen gesteld was, welke de uiterlijke dingen der Joodsche Kerk waren. En tevens blijkt hieruit dat het Woord van dien aard is, dat de dingen welke zich in zijn uiterlijken zin bevinden, niet verschijnen alsof zij uitbeeldingen van den Heer en van Zijn Rijk waren, zooals hier, dat zij de hand zouden uitstrekken en desgelijks al de overige dingen, welke zich geenszins als zulke uitbeeldingen vertoonen, wanneer het gemoed alleen aan het historische van de letter blijft hangen. Ook blijkt hieruit, hoe ver de Joden zich van het ware verstaan des Woords en der ritzen der Kerk verwijderd hadden, doordien zij den ganschen godsdienst alleen in de uiterlijke dingen stelden, en zelfs zoo ver gingen, dat zij aan den staf van Mozes en aan de spies van Jozua kracht toeschreven, terwijl er toch in deze dingen niet meer kracht woonde dan in een stuk hout; daar zij echter de Almacht des Heeren beteekenden, en deze dan in den Hemel werd verstaan, wanneer zij op bevel de hand of den staf uitstrekten, kwamen daaruit de teekenen en wonderen voort. Evenzoo, dat, wanneer Mozes op de hoogte des heuvels de *handen* ophief, Jozua overwinnaar was, en wanneer hij ze nederliet, Jozua overwonnen werd, en dat men daarom zijne *handen* ondersteunde (Exod. 17: 9 tot 13). Evenzoo, dat de handen werden opgelegd, wanneer zij gewijd werden, zooals aan de Levieten door het volk (Num. 8: 9, 10, 12); aan Jozua door Mozes, toen hij in zijne plaats werd aangesteld (Num.

27: 18, 23), opdat aldus kracht verleend werd; vandaar ook heden ten dage de riten der inwijding en der zegening door oplegging der handen. In welke mate de hand de kracht beteekende en uitbeeldde, kan blijken uit Usa en Jeroboam, over wie in het Woord het volgende staat: over Usa, dat hij (de hand) *uitstrekke* naar de ark Gods en ze aangreep en daarom stierf (II Sam. 6: 6, 7). De ark beeldde den Heer uit, dus al het heilige en hemelsche; dat Usa *uitstrekke* naar de ark, beeldde de eigen kracht uit of het eigene van den mensch, en daar dit eigene onheilig is, leest men niet de hand, maar zij wordt toch verstaan, opdat de Engelen niet zouden gewaarworden, dat zoo iets onheilige het heilige had aangeraakt; en daar hij *uitstrekke*, stierf hij. Aangaande Jeroboam:

“Het geschiedde, als hij hoorde het woord van den Man Gods, hetwelk hij tegen het altaar geroepen had, en Jeroboam *strekke zijne hand uit* van op het altaar, zeggende: Grijpt hem! en Zijne *hand*, die hij tegen hem had *uitgestrekt*, verdorde, en hij kon ze niet weder tot zich trekken; hij zeide tot den Man Gods: Aanbid toch de aangezichten van Jehovah, uws Gods, dat mijne *hand* weder tot mij kome!

En de Man Gods bad de aangezichten van Jehovah, en zijne *hand* kwam weder tot hem, en werd gelijk te voren” (I Kon. 13: 4, 5, 6).

Hier beteekent het *uitstrekken der hand* eveneens de eigen kracht, of het eigene, dat onheilig is en dat het heilige schenden wilde door de uitstrekking van de hand tegen den Man Gods, waarom de hand verdorde, maar daar hij een afgodendienaar was en, als eerder gezegd, niet ontwijden kon, keerde zijne hand weder. Dat de hand de kracht beteekent en uitbeeldt, kan blijken uit de uitbeeldingen in de wereld der geesten, alwaar zich somtijds een naakte arm zichtbaar vertoont, waarin zulk een groote kracht is, dat hij beenderen kan verbrijzelen en het binnenste merg als het ware tot niets vermorzelen, en hij jaagt zulk een schrik aan, dat het hart er van stilstaat; deze arm heeft ook inderdaad zulk een kracht.

879. Vers 10, 11. *En hij verbeidde nog zeven andere dagen, en hij voer voort de duif uit te laten uit de ark. En de duif keerde tot hem weder tegen den avondtijd, en ziet, een afgebroken olijfbblad was in haren mond; en Noach erkende dat de wateren van boven de aarde verminderd waren.* Dat hij nog zeven dagen verbeidde, beteekent het begin van den tweeden staat der wedergeboorte; zeven dagen beteekenen het heilige, daar thans van de naastenliefde sprake is; en hij voer voort de duif uit te laten uit de ark, beteekent den staat der opname van de goedheden en waarheden des geloofs; en de duif keerde tot hem weder tegen den avondtijd, beteekent, dat deze goedheden en waarheden een klein weinig begonnen te verschijnen; de avondtijd is als het ware in de schemering

van voor den morgen; en ziet, een afgebroken olijfblad was in haren mond, beteekent een weinig van het ware des geloofs; het blad is het ware; de olijf is het goede der naastenliefde; afgebroken wil zeggen, dat het ware des geloofs uit het goede der naastenliefde voortkwam; in haren mond wil zeggen, dat het zich vertoonde; en Noach erkende dat de wateren van boven de aarde verminderd waren, beteekent, dat het aldus was, daar de valseheden, welke in den weg stonden, niet meer zoo groot waren als vroeger.

880. Dat de woorden: “hij verbeidde nog zeven dagen” het begin van den tweeden staat der wedergeboorte beteekenen, kan hieruit blijken, dat daarmede de tijd beschreven wordt, welke verliep tusschen den eersten staat, waarvan in het vlak voorafgaande 8ste en 9de vers, en dezen tweeden staat, waarvan in de verzen 10 en 11 sprake is. Deze tijd nu welke daartusschen ligt, wordt ter wille van den historischen samenhang, uitgedrukt door de woorden “bij verbeidde”. Hoe het met den tweeden staat der wedergeboorte gesteld is, kan eenigermate blijken uit hetgeen aangaande den eersten staat is gezegd en aangetoond, welke daarin bestond, dat de waarheden des geloofs nog niet wortel konden schieten, omdat de valscheden nog in den weg stonden. Eerst dan schieten de waarheden des geloofs wortel, wanneer de mensch begint te erkennen en te gelooven, eerder zijn zij niet ingeworteld. Wat de mensch uit het Woord hoort en in het geheugen vasthoudt, is slechts het inzaaien; maar het wortelschieten begint nooit, tenzij de mensch eerst het goede der naastenliefde aanneemt en opneemt. Al het ware des geloofs wortelt door het goede des geloofs, dat is, door het goede der naastenliefde. Het gaat hiermede als met het zaad, dat in de aarde geworpen wordt, wanneer het nog winter is, of wanneer de aarde koud is; dan ligt het er weliswaar in, maar het schiet geen wortel. Zoodra echter de zon de aarde verwarmt, hetgeen met het begin der lente gebeurt, begint het zaad eerst een wortel in zichzelf te vormen en daarna in de aarde uit te zenden. Evenzoo is het met het geestelijke zaad gesteld dat wordt ingeplant; dit wortelt geenszins, vooraleer het goede der naastenliefde het als het ware verwarmt, dan vormt het eerst een wortel in zichzelf, dien het daarna voortbrengt. Er zijn drie dingen bij den mensch, welke samenwerken en zich vereenigen, namelijk het natuurlijke, het geestelijke en het hemelsche. Het natuurlijke van den mensch ontvangt nooit enig leven dan door het geestelijke, en het geestelijke nooit enig leven dan door het hemelsche, en het hemelsche van den Heer alleen, die het Leven zelf is. Maar om er nog een vollediger voorstelling van te krijgen: het natuurlijke is de vergaarplaats welke ontvangt, of het vat waarin het geestelijke wordt gegoten; en het geestelijke is de vergaarplaats welke ontvangt, of het vat waarin het hemelsche wordt

gegoten, en op deze wijze komt het leven door middel van de hemelsche dingen van den Heer; van dien aard is de invloed. Het hemelsche is al het goede des geloofs; bij den geestelijken mensch is het het goede der naastenliefde; het geestelijke is het ware, hetwelk geenszins tot het ware des geloofs wordt, wanneer daarin niet het goede des geloofs is, of het goede der naastenliefde, waarin het eigenlijke leven uit den Heer is. Opdat men echter nog duidelijker wete hoe het hiermede gesteld is: het is het natuurlijke van den mensch, dat het *werk der naastenliefde* doet, en wel of met de hand of met den mond, aldus door middel van de organen van het lichaam; maar dit alles is in zichzelf dood, en leeft niet dan alleen door het geestelijke dat in het werk is, en het geestelijke leeft niet dan alleen door het hemelsche, dat van den Heer komt; vandaar heet het een goed werk, want er is niets goed tenzij het van den Heer komt. Daar het hiermede zoo gesteld is, kan het een ieder duidelijk zijn, dat in elk werk der naastenliefde het werk zelf niets is dan alleen iets stoffelijks, maar dat het aan het ware des geloofs, hetwelk in het werk is, te danken heeft, dat het bezielde is. En voorts: dat het ware des geloofs ook niets is dan alleen iets onbezielde, maar dat het aan het goede des geloofs te danken heeft, dat het levend is; en dat het goede des geloofs niet levend is dan door den Heer alleen, die het Goede Zelf en het Leven Zelf is. Hieruit blijkt, waarom de hemelsche Engelen niets willen hooren over het geloof, nog minder over het werk (zie nr. 202), daar zij zoowel het geloof als het werk afleiden van de liefde, en het geloof betrachten uit de liefde, en het werk zelf des geloofs doen uit liefde, zoodat voor hen zoowel het werk als het geloof verdwijnt, en alleen de liefde en het goede uit haar overblijft, en in hunne liefde is de Heer. Deze Engelen zijn, omdat zij zoo hemelsche voorstellingen hebben, onderscheiden van de Engelen, die geestelijke Engelen worden genoemd, en hun denken en spreken zelf is vandaar veel onbegrijpelijker dan het denken en spreken der geestelijke Engelen.

881. Dat zeven het heilige beteekent, daar thans van de naastenliefde sprake is, blijkt uit de beteekenis van het getal zeven, waarover eerder in de nrs. 395 en 716; zeven is hier ook ingelascht ter wille van den algeheelen historischen samenhang; want zeven, en zeven dagen voegen in den innerlijken zin niets toe dan eene zekere heiligheid, welke deze tweede staat ontleent aan het hemelsche, dat is: aan de naastenliefde.

882. Dat de woorden: “en hij voer voort de duif uit te laten uit de ark” den staat der opname van de goedheden en waarheden des geloofs beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is bij vers 8, alwaar ongeveer dezelfde woorden gebezigd zijn, maar met dit verschil, dat daar gezegd wordt “hij liet eene duif

van zich uit”, om de aldaar eveneens aangegeven reden, dat hij toen het ware en goede uit zichzelf gewerkt heeft, of geloofde te werken uit eigen kracht, en dit heet: *van zich*.

883. Dat de woorden: “de duif keerde tot hem weder tegen den avondtijd” beteekenen, dat de goedheden en waarheden des geloofs een klein weinig begonnen te verschijnen, en dat de avondtijd is als het ware in de schemering van voor den morgen, kan desgelijks blijken uit hetgeen eerder bij vers 8 is gezegd; voorts hieruit, dat er gezegd wordt avondtijd; aangaande het woord avond zie men hetgeen gezegd is in hfdst. 1 van Genesis, waar het zesmaal herhaald wordt: het was avond geweest en het was morgen geweest. Avond is een woord der wedergeboorte, en wel van dien staat der wedergeboorte, wanneer de mensch nog in de schaduw is, of wanneer nog maar een klein weinig licht bij hem verschijnt; de morgen zelf wordt beschreven in het volgende dertiende vers door de woorden: “hij deed het dak der ark af, en hij zag”. Daar de avond de schemering voor den morgen beteekent, wordt in de Joodsche Kerk zoo vaak melding gemaakt van den avond; daarom ook vingen hare sabbathen en feesten met den avond aan, zooals ook Aharon bevolen werd, dat hij den heiligen lichter des avonds zou aansteken (Exod. 27: 21).

884. “En ziet, een afgebroken olijfbld was in haren mond”: dat dit beteekent een weinig van het ware des geloofs; dat het blad het ware is; de olijf het goede der naastenliefde; dat afgebroken beteekent den oorsprong van het ware des geloofs uit het goede der naastenliefde; in haren mond, dat het zich vertoonde, blijkt uit de beteekenis van de olijf en komt in de woorden zelf uit. En dat het een klein weinig was blijkt hieruit, dat het slechts een blad was.

885. Dat het blad het ware beteekent, blijkt hier en daar uit het Woord, waar de mensch met een boom vergeleken of boom genoemd wordt; dan beteekenen de vruchten het goede der naastenliefde, en het blad het ware daarvan. Desgelijks verhouden zij zich ook, zooals bij Ezechiël:

“Aan de rivier, aan haren oever, zal van deze en van gene zijde opgaan allerlei spijsgeboomte, welks *blad* niet zal afvallen, noch de *vrucht* daarvan vergaan; in zijne maanden zal het herboren worden; want zijne wateren vlieten uit het heiligdom; en zijne *vrucht* zal zijn tot spijsze, en zijn *blad* tot heeling” (47: 12; Openb. 22: 2).

Hier staat de boom voor den mensch der Kerk, in wien het Rijk des Heeren is; de vrucht voor het goede der liefde en der naastenliefde; het blad voor de waarheden daarvan, welke dienen tot onderwijzing van het menschelijke geslacht en tot zijn wedergeboorte, vandaar dat het blad heet tot heeling te zijn. Bij denzelfde:

“Zal hij niet zijne wortelen uitrukken, en zijne vrucht afsnijden, dat hij droog worde? alle afgebroken (bladeren) van zijn gewas zullen verdrogen” (17: 9).

Hier is sprake van den wijnstok, of van de Kerk, en wel van de verwoeste Kerk, waarvan het goede, dat de vrucht is, en het afgebrokene van het gewas, dat het ware is, aldus verdort. Bij Jeremia:

“Gezegend de man, die op Jehovah vertrouwt, hij zal zijn als een boom, die aan wateren geplant is; zijn blad zal groen zijn; in een jaar van droogte zal hij niet bezorgd zijn; en hij zal niet ophouden van vrucht te dragen” (17: 7, 8);

het groene blad voor het ware des geloofs, aldus voor het geloof zelf dat uit de naastenliefde voortkomt; desgelijks bij David, Psalm 1: 3, en bij denzelfden Profeet:

“Geene druiven aan den wijnstok, en geene vijgen aan den vijgeboom, en het blad is afgevallen” (8: 13);

druiven aan den wijnstok voor het geestelijk goede, vijgen aan den vijgeboom voor het natuurlijk goede; blad voor het ware, dat aldus is afgevallen, evenzoo Jes. 34: 4. Iets dergelijks werd verstaan onder den vijgeboom, welken Jezus zag, en waaraan Hij niets vond dan bladeren, waarom hij verdorde (Matth. 21: 20; Mark. 11: 13, 14); inzonderheid werd de Joodsche Kerk hier onder den vijgeboom verstaan, bij welke Kerk niets van het natuurlijk goede meer was; maar de leer des geloofs of het ware, dat bij haar bewaard was, is het blad. De verwoeste Kerk is van dien aard, dat zij het ware weet, maar niet wil verstaan; evenzoo zijn zij, die zeggen het ware te weten of dat wat zaak des geloofs is, en niets hebben van het goede der naastenliefde; zij zijn slechts bladeren van den vijgeboom, en verdorren.

886. Dat de olijf het goede der naastenliefde beteekent, blijkt niet alleen uit de beteekenis van ‘de olijf, maar ook uit de beteekenis van de olie in het Woord; het was de olie van de olijf, behalve de reukwerken, waarmede de priesters en koningen gezalfd werden, en de olie van de olijf was voor de luchters bestemd; zie aangaande de eerstgenoemde bestemming Ex. 30: 24, en aangaande de laatstgenoemde Ex. 27: 20. De reden, waarom de olie van de olijf werd gebruikt voor de zalvingen en de luchters, was hierin gelegen, dat zij al het hemelsche uitbeeldde, bijgevolg al het goede der liefde en der naastenliefde, want de olie is het eigenlijke wezen van den boom en als het ware zijn ziel, zooals het hemelsche of het goede der liefde en der naastenliefde het eigenlijke wezen of de ziel zelf van het geloof is; vandaar de uitbeelding. Dat de olie het hemelsche of het goede der liefde en der naastenliefde beteekent, kan

door vele plaatsen uit het Woord bevestigd worden, maar daar hier de olijf genoemd wordt, zoo mogen alleen eenige plaatsen ter bevestiging aangaande de olijf worden aangehaald. Bij Jeremia:

“Jehovah heeft uwen naam genoemd eenen groenen *olijfboom* schoon van liefelijke vrucht” (II: 16);

hier wordt de Oudste of hemelsche Kerk zoo genoemd, welke de grondslag der Joodsche Kerk was; vandaar dat alle uitbeeldingen dezer Kerk op de hemelsche dingen betrekking hadden, en door de hemelsche dingen op den Heer. Bij Hosea:

“Zijne twijgen zullen uitloopgin, en zijne eer zal zijn als des *olijfbooms*, en hij zal eenen reuk hebben als van de Libanon” (14: 7),

alwaar sprake is van de Kerk die geplant moet worden, wier eer de olijfboom is, of het goede der liefde en der naastenliefde; en de reuk als van de Libanon is de neiging tot het ware des geloofs uit dat goede. De Libanon staat voor de cederen, welke de geestelijke dingen of de waarheden des geloofs beteekenen.

Bij Zacharia:

“Twee *olijfboomen* naast den kandelaar, een ter rechterzijde van het oliekruikje, en een tot deszelfs linkerzijde; dit zijn de twee zonen der *reine olie*, staande naast den Heer der gansche aarde” (4: 3, II, 14);

hier staan de twee olijfboomen voor het hemelsche en geestelijke, aldus voor de liefde, welke tot de hemelsche Kerk behoort, en voor de naastenliefde, welke tot de geestelijke Kerk behoort; deze Kerken zijn ter rechter en ter linker zijde van den Heer; de kandelaar beteekent hier den Heer, evenals hij in de Joodsche Kerk den Heer uitbeeldde; de lampen de hemelsche dingen, waaruit de geestelijke dingen voortkomen, zooals de lichtstralen of het licht uit de vlam. Bij David:

“Uwe vrouw als een vruchtbare wijnstok aan de zijden van uw huis; uwe zonen als *olijfplanten*” (Psalm 128: 3);

hier staat “de vrouw als een wijnstok” voor de geestelijke Kerk; de zonen voor de waarheden des geloofs, welke olijfplanten genoemd worden, daar zij uit de goedheden der naastenliefde voortkomen Bij Jesaja:

“Er zal eene nalezing daarin overgelaten worden, als in de afschudding eens *olijfbooms*, twee of drie beziën in den top der twijg” (17: 6),

alwaar sprake is van de overblijfselen bij den mensch; olijven voor de hemelsche overblijfselen. Bij Micha:

“Gij zult de *olijf* treden, en u met *olie* niet zalven; en most, en geen en wijn drinken” (6: 15);

en bij Mozes:

“Wijngaarden zult gij planten en bouwen, en geenen wijn drinken; *olijfboomen* zult gij hebben in al uwe landpalen, en gij zult u met *olie* niet zalven” (Deut. 28: 39, 40),

alwaar sprake is van den overloed van leerstellingen betreffende de goedheden en waarheden des geloofs, welke zij, daar zij van dien aard waren, verwierpen. Uit deze plaatsen kan blijken, dat het blad het ware des geloofs beteekent, en de olijfboom het goede der naastenliefde; en dat iets dergelijks wordt aangeduid door het olijvenblad dat de duif in den mond droeg, dat wil zeggen, dat nu bij den mensch van de Oude Kerk een klein weinig van het ware des geloofs uit het goede der naastenliefde te voorschijn kwam.

887. Dat de woorden: “de wateren van boven deaarde waren verminderd” beteekenen, dat het aldus was, daar de valschheden, welke in den weg stonden, niet meer zoo groot waren, blijkt uit de beteekenis van dezelfde woorden boven in vers 8. Dat in den tweeden staat, waarvan hier sprake is, de valschheden, welke in den weg stonden, niet meer zoo groot waren als voorheen, daarmede is het zoo gesteld: alle valschheden welke de mensch zich heeft eigen gemaakt, blijven bestaan, zoodat niet een enkele vernietigd wordt, gelijk eerder gezegd is; maar wanneer de mensch wordt wedergeboren, zijn het de waarheden welke ingeplant worden, waarheen de valschheden door den Heer worden omgebogen, en zoo schijnen zij als het ware verwijderd te zijn, en wel door middel van de goedheden, waarmede hij begiftigd wordt.

888. Vers 12. *En hij verbeidde nog zeven andere dagen, en hij liet de duif uit, en zij voer niet meer voort met tot hem weder te keergin.* Hij verbeidde nog zeven dagen, beteekent het begin van den derden staat; zeven dagen beteekenen het heilige; en hij liet de duif uit, beteekent den staat der opname van de goedheden en waarheden des geloofs; dat de duif niet meer tot hem terug kwam, beteekent den vrijen staat.

889. Dat de woorden: “hij verbeidde nog zeven dagen” het begin van den derden staat beteekenen, en dat zeven het heilige beduidt, blijkt uit hetgeen aangaande den tweeden staat kort te voren is gezegd, waarbij soortgelijke woorden zijn gebezigd.

890. “En hij liet de duif uit”, dat dit den staat der opname van de goedheden en waarheden des geloofs beteekent, blijkt insgelijks uit hetgeen gezegd is bij het 10. vers, want het zijn dezelfde woorden, en het heeft denzelfden zin; alleen met dit verschil dat daar over den tweeden staat en hier over den derden gehandeld wordt. De derde staat wordt hiermede beschreven, dat de duif niet wederkeerde, en voorts dat Noach het dak der ark afdeed; tenslotte dat hij uit

de ark ging, daar de aangezichten des aardbodems waren droog geworden, en de aarde was opgedroogd.

891. Dat de woorden: “de duif keerde niet meer tot hem weder” den vrijen staat aanduidt, volgt nu hieruit, en wel uit het feit, dat de duif, of het ware des geloofs, evenals de overige vogels, alsmede de beesten, en aldus Noach, niet meer in de ark gehouden werden door de wateren van den vloed; zolang hij in de ark was, heerschte de staat der dienstbaarheid, of de staat der gevangenschap of van de gevangenis, doordien de wateren van den vloed of de valschheden hem in beroering brachten. Deze staat, benevens de staat der verzoeking, wordt in het voorgaande hoofdstuk vers 17 daarmede beschreven, dat de wateren vermeerderden en de ark ophieven, en dat de ark oprees boven de aarde; voorts in vers 18, dat de wateren sterk werden, en de ark ging op de aangezichten der wateren. De staat van zijn vrijheid wordt in de volgende verzen 15, 16, 17, 18, van dit hoofdstuk daarmede beschreven, dat niet alleen Noach uit de ark ging, maar ook alles wat met hem was; aldus de duif het allereerst, dat wil zeggen, het ware des geloofs uit het goede, want alle vrijheid komt uit het goede des geloofs voort, dat wil zeggen, uit de liefde tot het goede.

892. Eerst dan wanneer de mensch is wedergeboren, komt hij in den staat der vrijheid; tevoren was hij in den staat der dienstbaarheid; er is dienstbaarheid, wanneer begeerten en valschheden, en er is vrijheid, wanneer neigingen tot het goede en ware heerschen. Hoe het hiermede gesteld is, wordt de mensch geenszins gewaar zolang hij in den staat der dienstbaarheid is, maar eerst dan, wanneer hij in den staat der vrijheid komt. Wanneer hij in den staat der dienstbaarheid verkeert, dat wil zeggen, wanneer begeerten en valschheden heerschen, meent de mensch, die door deze onderdrukt is, dat hij zich in den staat der vrijheid bevindt, maar dit is eene grove dwaling, want hij wordt dan medegesleurd door den lust der begeerten en de geneugten die er uit voortvloeien, of door den lust van Zijne liefden, en daar hij door den lust wordt voortgedreven, lijkt het hem of hij vrij is. Wanneer iemand door de eene of andere liefdegeleid wordt, waarheen deze hem ook meesleept, acht hij zich onder het volgen vrij, doch het zijn duivelsche geesten, in wier gezelschap en maalstroom om zoo te zeggen hij is, die hem meesleuren; dit houdt de mensch dan voor de grootste vrijheid, en wel zoozeer, dat hij gelooft dat hij tot het ellendigste leven, ja zelfs tot een leven vanniets zou vervallen, zoo hij van dezen staat werd beroofd. En zulks niet alleen om deze reden, dat hij niet weet, dat er een ander leven bestaat, maar ook omdat hij het zich in het hoofd heeft gehaald dat niemand in den Hemel zou kunnen komen anders

dan door ellende, armoede en ontzegging van alle genoegens. Dat dit echter valsch is, werd mij door tal van ondervindingen te weten gegeven, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. De mensch komt geenszins in den staat der vrijheid, vooraleer hij is wedergeboren, en door middel van de liefde tot het goede en ware door den Heer geleid wordt. Eerst dan wanneer hij in dezen staat is, kan hij weten en gewaarworden, wat vrijheid is, daar hij dan weet, wat leven en wat ware levenslust, en wat gelukzaligheid is. Te voren wist hij zelfs niet eens wat goed is; soms noemt hij dat het hoogste goed, wat het toppunt van het booze is. Wanneer zij, die door den Heer in den staat der vrijheid zijn, het leven der begeerten en der valschheden zien, en nog meer, wanneer zij het gevoelen, gruwen zij daar zoo van als iemand die de hel voor zijn oogen geopend ziet. Daar het echter den meesten volslagen onbekend is, wat het leven der vrijheid is, zij in het kort gezegd, wat het is, namelijk dat het leven der vrijheid, of de vrijheid, eenig en alleen daarin bestaat, door den Heer geleid te worden. Daar er echter heel wat hinderpalen zijn die den mensch beletten te gelooven dat dit leven het leven der vrijheid is, zoowel omdat men verzoeking en ondergaan, welke geschieden met het doel opdat men bevrijd worde van de heerschappij der duivelsche geesten, als omdat men geen andere verlustiging en geen ander goed kent dan dat der begeerten uit de eigenliefde en uit de liefde tot de wereld, voorts ook omdat men eerre valsche meening heeft aangenomen omtrent alles wat tot het hemelsche leven behoort, weshalve men door beschrijvingen niet zoo onderricht kan worden als door levende ondervindingen, daarom mag ik, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, deze ondervindingen in hetgeen volgt mededeelen.

893. Vers 13. *En het geschiedde in het eerste en zeshonderdste jaar, in het begin, op den eersten der maand, dat de wateren droogden van boven de aarde, en Noach deed het dak der ark af, en hij zag, en ziet, de aangezichten des aardbodems waren gedroogd.* Het geschiedde in het eerste en zeshonderdste jaar beteekent het laatste tijdstip; in het begin, op den eersten der maand, beteekent het eerste tijdstip; de wateren droogden van boven de aarde, beteekent, dat de valschheden toen niet verschenen; en Noach deed het dak der ark af, en zag, beteekent, na de verwijdering der valschheden, het licht der geloofswaarheden, welke hij erkende en waarin hij geloof had; en ziet, de aangezichten des aardbodems waren gedroogd, beteekent de wedergeboorte.

Dat de woorden: “het geschiedde in het eerste en zeshonderdste jaar” het laatste tijdstip beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het getal zeshonderd, waarover in het vorige hoofdstuk vers 6, nr. 737 werd gezegd, dat het het

begin, en wel daar het begin der verzoeking is; haar einde wordt door hetzelfde getal aangeduid, na verloop van een vol jaar, als stond er dat het geschiedde aan het einde des jaars, vandaar ook dat er aan wordt toegevoegd: “in het begin, op den eersten der maand”, waarmede het eerste tijdstip wordt aangeduid. Eene volledige periode wordt in het Woord of door een dag, of door een week, of door een maand, of door een jaar aangeduid, zelfs al was het er een van honderd of duizend jaren, zooals de dag in het eerste hoofdstuk van Genesis, waarmede de perioden der wedergeboorte van den mensch der Oudste Kerk zijn aangeduid, want dag en jaar beteekenen in den innerlijken zin niets anders dan een tijd, en daar zij den tijd beteekenen, beteekenen zij den staat; vandaar dat jaar hier en daar in het Woord voor tijd en staat genomen wordt, zooals bij Jesaja:

“Om uit te roepen het *jaar* van hert welbehagen van Jehovah, en den *dag* der wraak onzes Gods; om alle treurigen te troosten” (61: 2),

alwaar sprake is van de Komst des Heeren. Bij denzelfde:

“De *dag* der wraak is in Mijn hart, en het *jaar* Mijner verlostten is gekomen” (63: 4),

alwaar ook dag en jaar voor tijd en staat staan. Bij Habakuk:

“Uw werk, Jehovah, behoud dat in het leven in het midden der *jaren*; maak het bekend in het midden der *jaren*” (3: 2),

alwaar jaren voor tijd en staat staan. Bij David:

“God, Gij zijt Zelf God, en Uwe *jaren* zullen niet geëindigd worden” (Psalm 102: 28);

jaren voor tijden, en dat voor God geen tijd bestaat. Desgelijks be teekenthier het jaar, dat het jaar van den vloed was, geenszins het eene of andere jaar, maar een niet door een zeker aantal jaren bepaalden tijd, en tevens een staat; men zie hetgeen verder aangaande de jaren is gezegd: nrs. 482, 487, 488, 493.

894. Hieruit blijkt nu, dat “in het begin, op den eersten der maand” het eerste tijdstip beteekent. Wat deze woorden verder nog insluiten, is van een te groote verborgenheid dan dat het zoo beschreven zou kunnen worden; alleen zij gezegd, dat de tijd, waarop de mensch is wedergeboren, niet is afgebakend, zoodat hij zou kunnen zeggen: “thans ben ik volmaakt”, want er zijn onbegrensd veel staten van het booze en het valsche bij ieder mensch, niet slechts eenvoudige staten, maar ook veelvuldig samengestelde, welke, als gezegd, moeten worden verwijderd, zoodat zij niet verschijnen. In eenige staten kan de mensch eenigszins volmaakt heeten, maar in ontelbaar vele andere niet aldus; zij die in het leven van het lichaam zijn wedergeboren,

en die geleefd hebben in het geloof aan den Heer en in de liefde jegens den naaste, worden in het andere leven bij voortduur meer en meer volmaakt.

895. Dat de woorden: “de wateren droogden van boven de aarde” beteekenen, dat de valschheden toen niet verschenen, blijkt uit hetgeen gezegd is; in het bijzonder beteekenen zij, dat de valschheden gescheiden zijn van de dingen van den wil van dezen mensch der Kerk. Aarde beteekent hier den wil van den mensch, welke niets dan begeerte is; vandaar wordt gezegd, dat de wateren droogden van boven de aarde. Zijn aardbodem, als eerder gezegd, is in het verstandelijke deel van den mensch, waarin waarheden gezaaid worden, geenszins in het deel van den wil, dat van het verstandelijke in den geestelijken mensch gescheiden is. Daarom wordt in het vervolg van dit vers gezegd dat de aangezichten des aardbodems waren gedroogd. Bij de menschen der Oudste Kerk was de aardbodem in het deel van zijn wil, waarin de Heer goedheden had gezaaid, vandaar dat hij uit de goedheden het ware kon weten en gewaarworden, of uit de liefde geloof hebben. Zou ditzelfde nu gebeuren, dan moest de mensch wel noodwendig voor eeuwig te gronde gaan, want zijn wil is gansch en al verdorven. Hoe het met de zaaïing in het deel van den wil en in het verstandelijke deel van den mensch gesteld is, kan hieruit blijken, dat de mensch der Oudste Kerk openbaringen had, door middel waarvan hij in de gewaarwording der goedheden en waarheden van kindsbeen af werd ingewijd; daar het echter in het deel van zijn wil werd gezaaid, werd hij zonder nieuwe onderwijzing tallooze dingen gewaar, zoodat hij uit één algemeenheid door den Heer alle afzonderlijke dingen en bijzonderheden kende, welke men thans moet aanloeren en aldus weten, en toch kan men nauwelijks het duizendste deel daarvan weten; want de mensch der geestelijke Kerk weet niets dan wat hij leert, en wat hij op deze manier weet, onthoudt hij en gelooft dat het waar is; zelfs wanneer hij het valsche leert en dit wordt hem ingeprent alsof het waar was, dan gelooft hij het ook, daar hij geen andere gewaarwording heeft dan dat het zoo is, omdat hij aldus overreed is. Zij die een geweten hebben, hebben uit het geweten een zekere inspraak, maar geen andere dan dat iets waar is, omdat zij het aldus gehoord en geleerd hebben; dit vormt hun geweten, hetgeen men aan hen kan zien, die een geweten van het valsche hebben.

896. Dat de woorden: “Noach deed het dak der ark af, en hij zag” beteekenen na de verwijdering der valschheden het licht der geloofswaarheden, welke hij erkende en waarin hij geloof had, kan blijken uit de beteekenis van het afdoen van het dak, zijnde het wegnemen van datgene wat het licht in den weg staat. Daar door de ark de mensch der Oude Kerk wordt aangeduid,

die moest worden wedergeboren, zoo kan het dak niets anders beteekenen dan dat, wat in den weg staat, zoodat men den Hemel of het licht niet ziet. Wat in den weg stond, was het valsche, waarom gezegd wordt “hij zag”; zien beteekent in het Woord verstaan en geloof hebben; hier dat hij de waarheden erkende en daarin geloof had. Iets geheel anders is het, waarheden te weten, en waarheden te erkennen, en in waarheden te gelooven, Het weten is het eerste der wedergeboorte, erkennen het tweede, geloof hebben het derde. Welk verschil er is tusschen weten, erkennen en geloof hebben, kan hieruit blijken, dat de ergsten weten kunnen en toch niet erkennen, zooals de Joden en diegenen die door schoonschijnende redeneeringen de leerstellingen zoeken te vernietigen; dat ook de ongeloovigen kunnen erkennen, en wanneer zij in zekere staten zijn, met ijver prediken, bevestigen en overreden.; maar geloof hebben kunnen alleen de geloovigen; zij die geloof hebben, weten, erkennen en gelooven, zij hebben naastenliefde, zij hebben geweten; vandaar dat niemand geloof kan worden toegeschreven, of van niemand kan worden gezegd dat hij geloof heeft, wanneer hij niet van dien aard is; dit nu heet wedergeboren zijn. Het weten alleen van wat tot het geloof behoort, is zaak van het geheugen zonder dat het verstandelijke van den mensch mede instemt; erkennen wat tot het geloof behoort is eene zekere instemming van het verstandelijke, daartoe gedreven door bepaalde redenen en ter wille van bepaalde doeleinden; maar geloof hebben behoort tot het geweten, dat wil zeggen, tot den Heer, die door het geweten werkt. Dit kan men het beste zien aan hen in het andere leven; zij die alleen weten, zijn meerendeels in de hel; zij die erkennen, eveneens, daar zij, als gezegd, in het leven van het lichaam weliswaar in zekere staten hebben erkend, maar wanneer zij in het andere leven gewaarworden dat het waar is wat zij gepredikt, geleeraard en opgedrongen hebben, verwonderen zij zich zeer; zij erkennen alleen, wanneer het in hun geheugen wordt teruggeroepen, dat zij zoo gepredikt hebben; maar zij die geloof hebben gehad, zijn allen in den Hemel.

897. Daar hier gehandeld wordt over den wedergeboren mensch der Oude Kerk, wordt door zien aangeduid: erkennen en geloof hebben. Dat zien deze beteekenis heeft, kan uit het Woord blijken, zooals bij Jesaja:

“Gij hebt niet *aangemerkt* dien, die zulks gemaakt heeft, en den Formeerder daarvan hebt gij niet van verre *gezien*” (22: 11); aangaande de stad Zion; den Formeerder niet van verre zien, beteekent, niet erkennen, zooveel te minder nog geloof hebben. Bij denzelfde:

“Maak het hart dezès volks vet, en maak hunne ooren zwaar, en sluit hunne oogen, opdat *het niet zie met zijne oogen*, en met zijne ooren hoore, en zijn hart versta, en zich bekeere, en het geneze” (6: 10); met de oogen zien voor erkennen en geloof hebben. Bij denzelfde:

“Het volk, dat in duisternis wandelt, heeft een groot *licht gezien*” (9: 1), aangaande de heidenen die het geloof hebben aangenomen, evenzoo als hier: “hij deed het dak af, en hij zag”

Bij denzelfde:

“Te dien dage zullen de dooven hooren de woorden des Boeks, en uit de donkerheid, en uit de duisternis, *zullen de oogen der blinden zien*” (29: 18);

aangaande de bekeering der heidenen tot het geloof; zien staat voor het geloof aannemen. Bij denzelfde:

“Hoort, gij dooven! en *schouwt aan*, gij blinden! om *te zien*” (42: 18), desgelijks. Bij Ezechiël:

“Dewelke *oogen hebben om te zien, en niet zien*, dewelke ooren hebben om te hooren en niet hooren, want zij zijn een wederspanning huis” (12: 2),

voor hen die kunnen verstaan, erkennen en geloof hebben, en niet willen. Dat zien beteekent geloof hebben, blijkt duidelijk uit de uitbeelding des Heeren door de koperen slang in de woestijn, namelijk dat allen genazen die daarnaar opzagen, waarover bij Mozes:

“Stel de slang op eene steng, en het zal geschieden, dat al wie gebeten is, en haar heeft *aangezien*, zal leven; en het geschiedde, als eene slang eenen man beet, en hij zag de koperen slang aan, en hij leefde” (Num. 21: 8, 9),

waaruit een ieder kan zien, dat zien het geloof beteekent, want wat zou het zien hier anders zijn dan een uitbeelding van het geloof in den Heer? Hieruit blijkt ook, dat de eerstgeborene van Jakob, Ruben, naar het woord “zien” aldus genoemd, in den innerlijken zin het geloof beteekent; men zie hetgeen eerder aangaande de eerstgeborenen der Kerk is gezegd, nrs. 352 en 367.

898. Dat de woorden: “en ziet, den gedroogd” de wedergeboorte beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, waarover herhaaldelijk eerder, namelijk dat deze de mensch der Kerk is; de aangezichten der aarde heeten gedroogd, wanneer de valscheden niet meer verschijnen.

899. Vers 14. *En in de tweede maand, op den zeven en twintigsten dag der maand, was de aarde opgedroogd.* De tweede maand beteekent eiken staat vóór de wedergeboorte; de zeven en twintigste dag het heilige; de opgedroogde

aarde, dat hij wedergeboren is. Dit is het besluit van het voorafgaande, en het begin van het volgende.

900. Dat de tweede maand eiken staat vóór de wedergeboorte beduidt, volgt uit de beteekenis van *twee* in het Woord; twee beteekent hetzelfde als zes, namelijk strijd en werk, welke aan de wedergeboorte voorafgaan, dus hier den ganschen staat die voorafgaat, aler de mensch is wedergeboren. De grootste en de kleinste tijdruimten worden gewoonlijk in het Woord onderscheiden in drie of in zeven, en dagen, of weken, of maanden, of jaren, of eeuwen genoemd. Drie en zeven zijn heilig; twee of zes, welke voorafgaan, zijn niet heilig maar vergelijkenderwijs onheilig, zooals eerder in nr. 720 is aangetoond. Drie en zeven zijn ook het onschendbare, omdat zij beide betrokken worden op het laatste oordeel, dat komen moet op den derden af zevenden dag; het laatste oordeel geldt een ieder, wanneer de Heer komt, zoowel in het algemeen als in het bijzonder; er was namelijk een laatste oordeel, toen de Heer in de wereld kwam; een laatste oordeel zal het zijn, wanneer Hij komen zal in de heerlijkheid; een laatste oordeel is er, wanneer Hij tot ieder mensch in het bijzonder komt; een laatste oordeel is er ook voor een ieder, wanneer hij sterft; dit laatste oordeel is de derde dag en de zevende dag, welke heilig is voor hen die goed geleefd hebben, daarentegen niet heilig voor hen die slecht geleefd hebben; vandaar wordt de derde en de zevende dag zoowel met hen die door het oordeel ten doode, als met hen die ten leven zijn opgeschreven, in verband gebracht; derhalve beteekenen deze getallen het niet-heilige voor hen die door het oordeel ten doode zijn opgeschreven, daarentegen het heilige voor hen die ten leven zijn opgeschreven. Twee of zes, welke voorafgaan, verhouden zich op overeenkomstige wijze, en beteekenen in het algemeen den ganschen staat die voorafgaat; dit is de beteekenis der getallen twee en zes, en zij richten zich naar de toepassing op onverschillig welk onderwerp en op onverschillig welke zaak die een onderwerp is en waarvan zij het attriboot zijn; hetgeen duidelijker blijken kan uit hetgeen nu volgt over het getal zeven en twintig.

901. Dat de zeven en twintigste dag het heilige beteekent, blijkt uit het vorige, daar het getal is samengesteld uit drie, tweemaal met zichzelf vermenigvuldigd; drie met zichzelf vermenigvuldigd geeft negen, en deze negen andermaal met drie vermenigvuldigd is zeven en twintig, vandaar dat in dit getal de drieën heerschen. Aldus ontbonden de Oudsten hunne getallen, en verstonden daaronder niets anders dan dingen. Dat drie dezelfde beteekenis heeft als zeven, kan blijken uit hetgeen kort te voren is gezegd; de verborgen reden hiervan is deze, dat de Heer ten derde dage is opgestaan; de Opstanding des Heeren zelf sluit al het heilige in, en de opstanding van allen,

waarom dit getal in de Joodsche Kerk eene uitbeelding werd, en in het Woord heilig is. Evenzoo als in den Hemel, alwaar geen getallen zijn, maar waar in de plaats van drie en zeven de algemeene heilige voorstelling der Opstanding en der Komst des Heeren bestaat. Dat drie en zeven het heilige beteekenen, blijkt uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Mozes:

“Wie eenen doode aanroert, die zal *zeven dagen* onrein zijn, op den *derden dag* zal hij zich daarmee ontzondigen, en op den *zevendendag* zal hij rein zijn; en indien hij zich op den *derden dag* niet ontzondigd heeft, zoo zal hij op den *zevendendag* niet rein zijn. Wie eenen, die met het zwaard doorboord is, of eenen donde, of het gebeente eens menschen, of een graf zal aangeroord hebben, zal *zeven dagen* onrein zijn; de reine zal den onreine op den *derden dag*, en op den *zevendendag* besprengen, en op den *zevendendag* zal hij hem ontzondigen; en hij zal zijne kleederen wasschen, en zich in wateren wasschen, en op den avond rein zijn” (Num. 19: 11, 12, 16, 19).

Dat dit uitbeeldingen zijn, of dat de uiterlijke dingen innerlijke beteekenen, blijkt duidelijk, zoo bijvoorbeeld dat hij onrein zou zijn, die een doode had aangeraakt, een doorboorde, het gebeente eens menschen, een graf, hetgeen alles in den innerlijken zin de dingen van het eigen ik des menschen aanduidt, welke dood en onheilig zijn; voorts ook dat hij zich wasschen zou in wateren en op den avond rein zou zijn; zoo zijn ook de derde dag en de zevende dag uitbeeldingen, en beteekenen zij het heilige, daar hij op deze dagen ontzondigd en aldus rein zou worden. Dit is eveneens het geval met hen, die terugkeerden van den slag tegen de Midianieten, waarover staat:

“Legert u buiten het kamp *zeven dagen*, een ieder die eene ziel gedood, en een ieder die eenen verslagene aangeroord heeft; gij zult u op den *derden dag*, en op den *zevendendag* ontzondigen” (Num. 31: 19).

Wanneer dit alleen een ritueele beteekenis had, en de derde en zevende dag niet een uitbeelding en aanduiding van het heilige of van de ontzondiging was, zou het iets doods zijn, zooals iets zonder oorzaak, en een oorzaak zonder doel, of zooals iets dat gescheiden is van zijn oorzaak, en deze van haar doel, derhalve geenszins goddelijk. Dat de derde dag een uitbeelding was, en dus een aanduiding van het heilige, blijkt duidelijk uit de Komst des Heeren op den berg Sinai, waarbij aldus bevolen werd:

“De Heer zeide tot Mozes: Ga tot het volk, en *heilig* hen, heden en morgen, dat zij hunne kleederen wasschen, en bereid zijn tegen den *derden dag*, want op den *derden dag* zal Jehovah voorde goge den berg Sinai” (Exod. 19: 10, 11, 15, 16).

Evenzoo dat Jozua over de Jordaan ging op den derden dag, waaromtrent aldus:

“Jozua gebod: Gaat door het midden van het kamp, en beveelt het volk, zeggende: Bereidt teerkost voor ulieden want binnen *drie dagen* zult gijlieden over deze Jordaan gaan, dat gij ingaat om te erven het land” (Jozua 1: 11, Hfdst. 3: 2);

het gaan over de Jordaan beeldde uit het binnenleiden van de zonen Israëls, dat is: der wedergeborenen, in het Rijk des Heeren; Jozua, die hen binnenleidde, beeldt den Heer Zelf uit, en dit op den derden dag. Daar de derde dag, evenals de zevende, heilig was, werd ingesteld, dat het *derde* jaar het jaar der tienden zou zijn, en dat zij zich dan heilig zouden betoonen door werken der naastenliefde. Dent. 26: 12 en het vervolg; de tienden beeldden de overblijfselen uit, welke, omdat zij des Heeren Alleen zijn, heilig zijn. Dat Jona *drie dagen en drie nachten* in de ingewanden van den visch was (Jon. 1: 17), beeldt duidelijk de graflegging en de opstanding des Heeren ten derde dage uit (Matth. 12: 40). Dat drie dit heilige beteekent, blijkt ook bij de Profeten, zooals bij Hosea:

“Jehovah zal ons na twee dagen levend maken; op den *derden dag* zal Hij ons opwekken, dat wij voor Hem zullen leven” (6: 2),

alwaar de derde dag ook duidelijk voor de Komst des Heeren en voor de opstanding staat. Bij Zacharia,:

“Het zal geschieden in het gansche land, twee doelen daarin zullen uitgeroeid worden, zullen den geest geven, en het *derde* zal daarin overblijven; en Ik zal het *derde deel* door het vuur voeren, en Ik zal het smelten, gelijk men zilver smelt, en Ik zal het beproeven, gelijk men goud beproeft” (13: 8, 9);

alwaar het derde deel of drie voor het heilige staat. Het derde deel sluit iets dergelijks in als drie, zooals hier, want drie zijn het derde van het derde deel van zeven en twintig.

902. Dat de opgedroogde aarde beteekent, dat hij wedergeboren is, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is aangaande de uitdroging der wateren en aangaande het verdrogen der aarde en der aangezichten des aardbodems, bij de voorgaande verzen 7 en 13.

903. Vers 15, 16. *En God sprak tot Noach, zeggende: Ga uit de ark, gij, en uwe vrouw, en uwe zonen, en de vrouwen uwer zonen met u.* Dat God tot Noach sprak, beteekent des Hoeren tegenwoordigheid bij den mensch dezer Kerk; uit de ark gaan, beteekent de vrijheid; gij en uwe vrouw, de Kerk; de zonen

en de vrouwen uwer zonen met u, de waarheden en de aan de waarheden bij hem verbonden goedheden.

904. Dat “God sprak tot Noach” de tegenwoordigheid des Heeren bij dezen mensch der Kerk beteekent, kan uit den innerlijken zin des Woords blijken; de Heer spreekt met ieder mensch, want alles wat goed en waar is van hetgeen de mensch wil en denkt, is van den Heer. Er zijn bij ieder mensch minstens twee booze geesten, en twee Engelen; genen wekken zijn boosheden op, dezen echter geven goedheden en waarheden in; al het goede en ware dat de Engelen ingeven, is des Heeren; aldus spreekt de Heer voortdurend met den mensch, maar gansch anders bij den eenen mensch dan bij den anderen. Met hen, die zich door booze geesten laten meeslepen, spreekt de Heer als afwezig of van verre, zoodat men nauwelijks kan zeggen dat Hij spreekt; maar met hen, die zich door den Heer laten leiden, spreekt de Heer van meer nabij, hetgeen genoegzaam hieruit kan blijken, dat niemand ooit iets goeds en waars kan denken, dan alleen uit den Heer. Er wordt van tegenwoordigheid des Hoeren gesproken al naar den staat van de liefde jegens den naaste en van het geloof, waarin de mensch is; in de liefde jegens den naaste is de Heer tegenwoordig, want Hij is in al het goede, niet aldus in het zoogenaamde geloof zonder de liefde. Het geloof zonder de liefde en de naastenliefde is iets dat afgescheiden of ontbonden is. Wil er verbinding zijn, dan is een verbindend middel noodig, en dit bestaat eenig en alleen in de liefde en in de naastenliefde. Dit kan een ieder hieruit duidelijk zijn, dat de Heer zich over een ieder ontfermt, en een ieder lief heeft, en een ieder gelukkig maken wil in eeuwigheid; wie derhalve niet in zulk eene liefde is, dat hij zich over anderen ontfermt, anderen lief heeft, en hen gelukkig wil maken, kan niet met den Heer verbonden zijn, want hij lijkt in niets op den Heer en is allerminst een beeld van Hem. Tot den Heer opzien in het geloof, zooals men zegt, en den naaste haten, is niet alleen zich verre houden, maar ook tusschen zich en den Heer een helschen afgrond hebben, waarin men neer zou storten, zoo men nader wilde toetreden, want de haat tegen den naaste is die holsche afgrond, welke daartusschen gaapt. De tegenwoordigheid des Heeren bij den mensch vindt eerst dan plaats, wanneer hij den naaste liefheeft; in de liefde is de Heer; en voor zooveel de mensch in de liefde is, is de Heer tegenwoordig; en voor zooveel de Heer tegenwoordig is, spreekt Hij met den mensch. De mensch weet niet beter of hij denkt uit zichzelf, maar de mensch heeft niet een enkele denkvoorstelling en zelfs niet eens het minste van eene voorstelling uit zichzelf, doch wat boos en valsch is, heeft hij door booze geesten van de hel, en wat goed en waar is, heeft hij door de Engelen van den Heer. Van dien

aard is de invloed, daaruit vloeit zijn leven voort, en daaruit het verkeer van zijn ziel met het lichaam. Hieruit kan blijken, wat het beteekent, dat God tot Noach sprak; iets anders wordt aangeduid met “zeggen tot iemand”, zooals in Gen. 1: 29, hfdst. 3: 13, 14, 17, hfdst. 4: 6, 9, 15, hfdst. 6: 13, hfdst. 7: 1, en iets anders met “spreken tot iemand”; hier beteekent spreken tot Noach tegenwoordig zijn, daar nu over den wedergeboren mensch gehandeld wordt, die met naastenliefde is begiftigd.

905. Dat “uitgaan uit de ark” de vrijheid beteekent, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, en uit het verband der dingen zelf. Zoolang Noach in de ark was, en omgeven door de wateren van den vloed, was de beteekenis deze, dat hij in gevangenschap verkeerde, dat wil zeggen heen en weder geslingerd werd door boosheden en valschheden, of, wat hetzelfde is, door booze geesten, die den strijd der verzoeking veroorzaken; hieruit volgt, dat het uitgaan uit de ark, de vrijheid beteekent. De tegenwoordigheid des Heeren sluit de vrijheid in, het eene volgt uit het andere; hoe dichter de Heer nabij is, des te meer is de mensch vrij, dat is, voor zooveel hij in de liefde tot het goede en ware is, handelt hij vrij; de invloed van den Heer door de Engelen is van dien aard. Daarentegen gaat de invloed der hel door middel van booze geesten gepaard met heftige en onstuimige heerschzucht; de booze geesten zinnen op niets anders dan den mensch te onderdrukken, dermate, dat hij niets meer is, en zij alles; wanneer zij alles zijn, dan is de mensch een der hunnen, en nauwelijks een, maar hij is als niets in hunne oorgen; wanneer de Heer dan ook den mensch van hun heerschappij en van hun juk bevrijdt, ontstaat er strijd, en wanneer hij bevrijd is, dat wil zeggen, wedergeboren, dan wordt hij van den Heer door de Engelen zoo zacht geleid, dat het allerminst een juk en een heerschappij is; door vreugden en gelukzaligheden wordt hij geleid, hij wordt bemind en geacht, hetgeen de Heer leert bij Mattheus:

“Mijn juk is zacht en Mijn last is licht” (II: 30).

Bij de booze geesten is geheel het tegendeel het geval: zooals reeds eerder is gezegd, verachten zij den mensch, en zoo zij konden, zouden zij hem elk oogenblik martelen; hetgeen mij door veelvuldige ondervinding te weten is gegeven, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

906. Dat “gij en uwe vrouw” de Kerk beteekent, kan desgelijks uit het verband blijken; evenzoo dat “de zonen en de vrouwen uwer zonen met u” de waarheden beteekenen en de aan de waarheden bij hem verbonden goedheden. Dat “gij” den mensch der Kerk beteekent, is duidelijk. En dat uwe vrouw de Kerk beteekent, en de zonen de waarheden, en de vrouwen der

zonen de met de waarheden verbonden goedheden, is eerder herhaaldelijk aangetoond, waarom er niet verder bij zij stilgestaan.

907. Vers 17. *Al het wilde dier, dat met u is, van alle vleesch, van den vogel en van het beest, en van al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, doe met u uitgaan, en dat zij zich verbreiden over de aarde, en vruchtbaar zijn, en vermenigvuldigen op de aarde.* Al het wilde dier, dat met u is, van alle vleesch, beteekent al het levend gemaakte bij den mensch dezer Kerk; de vogel beteekent hier, als eerder, de dingen van zijn verstand; het beest de dingen van zijn wil, welke beide tot den innerlijken mensch behooren; al het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt, beteekent dergelijke bij den uiterlijken mensch daarmede overeenstemmende dingen; doe met u uitgaan, beteekent den staat van hun vrijheid; en dat zij zich verbreiden over de aarde, beteekent het werken van den innerlijken mensch op den uiterlijken; dat zij vruchtbaar zijn, beteekent de aanwassing van het goede; en vermenigvuldigen, de wanwassing van het ware; op de aarde, beteekent bij den uiterlijken mensch.

908. Dat “al het wilde dier, dat met u is, van alle vleesch” al het levend gemaakte bij den mensch dezer Kerk beteekent, blijkt hieruit, dat van het wilde dier gesproken wordt in verband met Noach of met den mensch dezer Kerk, thans wedergeboren, en het heeft klaarblijkelijk op het volgende betrekking, zooals op den vogel, het beest, en het kruipende gedierte, want er wordt gezegd: “al het wilde dier, dat met u is, van alle vleesch, van den vogel en van het beest, en van al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt”. Het woord *wilde dier* zelf beteekent in de oorspronkelijke taal eigenlijk leven of het levende, doch in het Woord niet alleen het levende, maar ook het als het ware niet levende of het wilde dier; daarom kan men, als men den innerlijken zin niet weet, soms ook niet weten, wat er wordt aangeduid. De reden dezer dubbele beteekenis is hierin gelegen, dat de mensch der Oudste Kerk in zijn zelfverootmoediging voor God zichzelf als niet levend erkende, zelfs niet eens als een beest, maar als een wild dier, want zij wisten, dat de mensch, op zichzelf of naar zijn eigen ik beschouwd, van dien aard was. Daarom beteekent hetzelfde woord het levende en beteekent het het wilde dier. Dat het *het levende* beteekent, blijkt bij David:

“Uw *wild gedierte* zal daarin wonen (in de erfenis Gods); Gij zult met

Uwe goedheid den ellendige sterken, o God!” (Psalm 68: 11),

alwaar onder het wild gedierte, daar het wonen zal in de erfenis Gods, niets anders dan de wedergeboren mensch, aldus, zooals hier, het levende bij hem wordt verstaan. Bij denzelfde:

“Al het *wild gedierte* des wouds is Mijne, de beesten op den berg der duizenden; Ik ken allen vogel der bergen, en het *wild gedierte Mijns velds* is bij Mij” (Psalm 50: 10, 11),

alwaar het “wild gedierte des velds bij Mij” of bij God, eveneens voor den wedergeborene staat, dus voor het levende bij hem. Bij Ezechiël:

“Alle vogelen der hemelen nestelden in zijne takken, en onder zijne takken teelde al het *wild gedierte des velds* (31: 6),

hier aangaande de geplante geestelijke Kerk, aldus staande voor de dingen welke levend zijn bij den mensch der Kerk. Bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een verbond maken met het *wild gedierte des velds*, en met den vogel der hemelen” (2: 17),

hier aangaande hen die wedergeboren moeten worden, met wie een verbond moet gesloten worden; ja zelfs heeft het wilde dier zoozeer de beteekenis van het levende, dat de Cherubim of de Engelen, door Ezechiël gezien, de *vier dieren* genoemd worden (Ezech. 1: 5, 13, 14, 15, 19; hfdst. 10: 15). Dat in den tegenovergestelden zin het wilde dier in het Woord genomen wordt voor het niet levende of voor het verscheurende dier, blijkt uit vele plaatsen. Ten bewijze volge hier alleen dit: bij David:

“Geef aan het *wild gedierte* de ziel Uwer tortelduif niet over” (Psalm 74: 19);

bij Zefanja:

“De stad is tot verlatenheid geworden, tot eene rustplaats van het *wild gedierte*” (2: 15).

Bij Ezechiël:

“Zij zullen den heidenen niet meer ten roof zijn, en het *wild gedierte* der aarde zal ze niet vreten” (34: 28);

bij denzelfde:

“Alle vogelen der hemelen zullen wonen op zijnen omgevallen stam, en alle *wilde dieren des velds* zullen bij zijne takken zijn” (31: 13).

Bij Hosea:

“Ik zal ze aldaar verslinden, als een leeuw, het *wild gedierte des velds* zal hen verscheuren” (13: 8);

bij Ezechiël:

“Aan het *wild gedierte* der aarde, en aan den vogel der hemelen ter spijze gegeven worden” (29: 5),

welke uitdrukking vaker voorkomt; en daar de Joden alleen bij den zin der letter bleven, en onder het wilde dier het wilde dier verstonden, en onder den vogel den vogel, en het innerlijke des Woords niet weten wilden, nog minder

erkennen, en aldus onderwezen worden, waren zij ook zoo wreed en zulke wilde dieren, dat zij er hun lust in vonden, de in den slag gedooide vijanden niet te begraven, maar hen prijs te geven aan de vogelen en aan de verscheurende dieren; ook hieruit kan blijken, welk een wild dier de mensch is.

909. Dat de vogel de dingen van zijn verstand beteekent, en het beest de dingen van zijn wil, welke tot den innerlijken mensch behooren; en al het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt, dergelijke bij den uiterlijken mensch daarmede overeenstemmende dingen, kan blijken uit de beteekenis van den *vogel*, waarover eerder in de nrs. 40 en 776; en van het *beest*, waarover in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246. Dat het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt, de daarmede overeenstemmende dingen bij den uiterlijken mensch beteekent, volgt hieruit, want “het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt” heeft hier zoowel betrekking op den vogel of op de dingen van het verstand, als op het beest of op de dingen van den wil; de Oudsten noemden de zinnelijkheden en de wellusten van het lichaam kruipend gedierte, daar zij zich niet anders gedragen dan het kruipende gedierte dat op de aarde kruipt. Zij vergeleken ook het lichaam van den mensch bij de aarde of den aardbodem, ja zelfs noemden zij het aarde of aardbodem, zooals hier, waar door de aarde niets anders wordt aangeduid dan de uiterlijke mensch.

911. Dat het kruipende gedierte dergelijke dingen bij zijn uiterlijken mensch beteekent die daarmede overeenstemmen, daarmede is het zoo gesteld: bij den wedergeboren mensch stemmen de uiterlijke dingen overeen met de innerlijke, dat wil zeggen, zij gehoorzamen. De uiterlijke dingen worden tot gehoorzaamheid gebracht, wanneer de mensch wordt wedergeboren, en dan wordt hij een beeld des Hemels; maar voordat hij wedergeboren is, heerschen de uiterlijke dingen over de innerlijke, en dan is hij een beeld der hel. De orde is deze, dat de hemelsche dingen de geestelijke regeeren, en door middel van deze de natuurlijke en tenslotte door deze de lichamelijke dingen; wanneer daarentegen de lichamelijke en natuurlijke dingen over de geestelijke en hemelsche dingen heerschen, is de orde verstoord, en wanneer de orde verstoord is, is hij een beeld der hel; vandaar wordt door den Heer door middel van de wedergeboorte de orde hersteld, en wanneer zij hersteld is, is hij een beeld des Hemels. Aldus wordt de mensch door den Heer aan de hel ontrukkt en aldus wordt hij naar den Hemel geheven. Opdat men nu wete, hoe het dan gesteld is met de overeenstemmingen tusschen den uiterlijken mensch en den innerlijken, mag het in weinig woorden worden toegelicht: ieder wedergeboren mensch is in zekeren zin een Hemel in het klein, of wel een afspiegeling of beeld van den ganschen Hemel, waarom dan ook zijn

innerlijke mensch in het Woord Hemel wordt genoemd. De orde in den Hemel is van dien aard, dat de Heer door de hemelsche dingen de geestelijke regeert, en door deze de natuurlijke, en aldus den gezamenlijken Hemel gelijk als eenen mensch; vandaar ook wordt de Hemel de Grootste Mensch genoemd. Zulk een orde is ook bij een ieder die in den Hemel is; wanneer de mensch ook van dien aard is, dan is hij desgelijks een Hemel in het klein, of, wat hetzelfde is, hij is een Rijk des Heeren, wijl in hem het Rijk des. Heeren is. Dan stemmen bij hem, evenzoo als in den Hemel, de uiterlijke dingen met de innerlijke overeen, dat is, zij gehoorzamen; want in de Hemelen, welke drie in getal zijn, en te zamen één Mensch voorstellen, vormen de geesten den uiterlijken mensch, de engelengeesten den inwendigen mensch, de Engelen den innerlijken, nr. 459. Het tegendeel is het geval bij hen, die het leven alleen stellen in de lichamelijke dingen, dat is, in begeerten, wellusten, verlangens en zinnelijke dingen, dat wil zeggen, die alleen behagen scheppen in hetgeen tot de eigenliefde en de liefde tot de wereld behoort, welke verlustiging gelijk staat met, de verlustiging van den haat tegen allen, die hen niet begunstigen en dienen; daar bij dezen de lichamelijke en natuurlijke dingen heerschen over de geestelijke en hemelsche, bestaat er niet alleen geen overeenstemming of gehoorzaamheid van de uiterlijke dingen, maar geheel het tegendeel, en aldus is de orde volledig verstoord, en daar de orde op deze wijze verstoord is, kunnen zij noodwendig niets anders zijn dan beelden der hel.

912. Dat de woorden: “doe met u uitgaan” den staat van hun vrijheid beteekenen, blijkt uit hetgeen in het voorafgaande 15de vers is gezegd over het uitgaan uit de ark, namelijk dat het de vrijheid beteekent.

913. Dat de woorden: “zij zullen zich verbreiden over de aarde” het werken van den innerlijken mensch op den uiterlijken beteekenen, en “dat zij vruchtbaar zijn” de aanwassing van het goede, en “vermenigvuldigen” de aanwassing van het ware, en dat “op de aarde” beteekent, bij den uiterlijken mensch, blijkt uit het verband, voorts uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is over de beteekenis van het bevruchten, dat in het Woord gezegd wordt van de goedheden, en over de beteekenis van vermenigvuldigen, dat van de waarheden gezegd wordt. Desgelijks is eerder aangetoond, dat de aarde den uiterlijken mensch beteekent, waarom bij de bevestiging daarvan niet langer zij stilgestaan. Hier wordt gehandeld over het werken van den innerlijken mensch op den uiterlijken, nadat de mensch is wedergeboren, namelijk dat eerst dan het goede bevrucht wordt en het ware vermenigvuldigd, wanneer de uiterlijke mensch in overeenstemming of tot gehoorzaamheid is gebracht; tevoren is dit geenszins mogelijk, want de lichamelijke dingen wederstaan

de goedheden, en de zinnelijkheden de waarheden; gene verstikken de liefde tot het goede, deze de liefde tot het ware. De bevruchting van het goede en de vermenigvuldiging van het ware geschiedt in den uiterlijken mensch; de bevruchting van het goede in zijne neigingen, de vermenigvuldiging van het ware in zijn geheugen. De uiterlijke mensch wordt hier aarde genoemd, waarover zij zich verbreiden en waarop zij vruchtbaar zijn en vermenigvuldigen.

914. Vers 18, 19. *En Noach ging uit, en zijne zonen, en zijne vrouw, en de vrouwen zijner zonen met hem. Al het wilde dier, al het kruipend gedierte, en alle vogel, al het kruipende over de aarde; naar hunne familiën gingen zij uit de ark.* Hij ging uit, beteekent, dat hij zoo geworden is; door Noach en zijne zonen wordt de mensch der Oude Kerk aangeduid; door zijne vrouw en de vrouwen zijner zonen, wordt de Kerk zelf aangeduid; al het wilde dier en al het kruipend gedierte beteekenen zijn goedheden; het wilde dier de goedheden van den innerlijken mensch, het kruipend gedierte de goedheden van den uiterlijken; en alle vogel, al het kruipende over de aarde beteekenen de waarheden; de vogel beteekent de waarheden van den innerlijken mensch, het kruipende over de aarde de waarheden van den uiterlijker; naar hunne familiën, beteekent bij paren; zij gingen uit de ark, beteekent, als eerder, dat zij aldus geworden zijn, en tevens den staat der vrijheid.

915. “Hij ging uit” beteekent, dat hij zoo geworden is. Dat door Noach en zijne zonen de mensch der Oude Kerk wordt aangeduid, en door zijne vrouw en de vrouwen zijner zonen de Kerk zelf, blijkt uit het verband, namelijk, dat de Oude Kerk aldus geworden is, want dit is het laatste of het besluit van het voorgaande. Wanneer in het Woord een Kerk beschreven wordt, zoo wordt zij òf door den man en zijne vrouw, òf door den mensch en zijne vrouw beschreven. Wordt zij door den man en zijne vrouw beschreven, dan beteekent de man het verstandelijke of het ware en de vrouw den wil of het goede; wordt zij door den mensch en zijne vrouw beschreven, dan beteekent de mensch het goede der liefde of de liefde en de vrouw het ware des geloofs, of het geloof; aldus de mensch het wezenlijke der Kerk en de vrouw de Kerk zelf. Aldus herhaaldelijk in het Woord; hier, daar tot dusver gehandeld is over de formeering van de nieuwe Kerk, terwijl de Oudste Kerk te gronde ging, wordt door Noach en zijn zonen de mensch der Oude Kerk aangeduid, en door zijne vrouw en de vrouwen zijner zonen met hem, de Kerk zelf; vandaar wordt het hier in eene andere volgorde gezegd dan in het voorafgaande 16de vers; daar heet het: *Ga uit, gij en uwe vrouw en uwe zonen, en de vrouwen uwer zonen met u*, alwaar “gij” en “uwe vrouw” verbonden worden, en “zonen” met “de vrouwen uwer zonen”, en aldus door “gij” en “zonen” het ware wordt

aangeduid. Hier echter bestaat zulk eene volgorde niet, omdat, als gezegd, door *gij en de zonen* de mensch der Kerk wordt aangeduid, en door *zijne vrouw en de vrouwen zijner zonen* de Kerk zelf, want het is het besluit van het voorafgaande. Niet Noach maakte de Oude Kerk uit, maar, als eerder gezegd, zijn zonen Schem, Cham en Jafeth; want het waren als het ware drie Kerken, welke deze Oude Kerk vormden, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Deze Kerken kwamen voort als geboren uit een enkele Kerk, Noadh geheeten. Daarom wordt hier gezegd: *gij en uwe zonen*, voorts *uwe vrouw en de vrouwen der zonen*.

916. Dat “al het wilde dier en al het kruipend gedierte” zijne goedheden beteekenen, het wilde dier de goedheden van den innerlijken mensch, het kruipend gedierte de goedheden van den uiterlijken; voorts dat alle vogel en al het kruipende over de aarde de waarheden beteekenen, de vogel de waarheden van den innerlijken mensch, het kruipende over de aarde de waarheden van den uiterlijken, kan blijken uit hetgeen in het voorafgaande vers is gezegd en aangetoond omtrent het wilde dier, den vogel en het kruipend gedierte dat kruipt. Aldaar was het het kruipend gedierte dat kruipt, aangezien het beide, zoowel het goede als het ware van den uiterlijken mensch, beteekende. Daar dit het besluit van het voorafgaande is, wordt er datgene aan toegevoegd, wat tot de Kerk behoort, namelijk hare goedheden en waarheden, waarmede tevens de aard der Kerk wordt aangeduid, te weten, dat zij een geestelijke Kerk was en dat zij van dien aard is geworden, namelijk dat de naastenliefde of het goede de hoofdzaak was, waarom hier eerst het wilde dier en het kruipend gedierte genoemd wordt, en daarna de vogel en het kruipende. De Kerk wordt een geestelijke Kerk genoemd, wanneer zij uit naastenliefde of uit het goede der naastenliefde handelt, maar nooit wanneer zij zegt geloof te hebben zonder naastenliefde, want dan is ze zelfs niet eens een Kerk; want wat toch is de leer des geloofs anders dan de leer der naastenliefde, en welk ander doel heeft de leer des geloofs, dan dat men zoo wordt als zij leert? Het weten en denken zooals zij leert, kan het niet zijn, maar het aldus worden zooals zij leert, dat alleen is het. Vandaar is de geestelijke Kerk eerst dan een Kerk, wanneer zij uit naastenliefde, welke de eigenlijke leer des geloofs is, handelt; of, wat hetzelfde is: dan eerst is de mensch der Kerk een Kerk. Evenzoo: waartoe dient een gebod? niet opdat men het weet, maar opdat men naar het gebod leeft, want dan heeft men het Rijk des Heeren binnen in zich; immers, het Rijk des Hoeren bestaat alleen in wederkerige liefde en in de gelukzaligheid daarvan. Zij, die het geloof van de naastenliefde scheiden, en in het geloof zonder de goedheden der naastenliefde hun heil stellen, zijn

Kaïnieten, die den broeder Habel, dat is, de naastenliefde, dooden; en zij zijn als vogelen, die om een lijk vliegen, want zulk een geloof is een vogel, en het lijk is de mensch zonder naastenliefde. Op deze wijze verschaffen zij zich ook een valsch geweten, waarnaar zij als duivelen leven kunnen, den naaste haten en vervolgen, het heele leven in echtbreuk doorbrengen, en toch zalig worden, zooals in de Christelijke wereld overbekend is. Wat kan er voor den mensch nu aangenamer zijn, dan te hoeren en zich te laten wijsmaken, dat hij zalig zou kunnen worden, ook al leefde hij gelijk een verscheurend dier. Zelfs de heidenen voelen dat dit valsch is, en velen onder hen verafschuwen, daar zij het leven der Christenen zien, de leer. Hieruit blijkt eveneens, dat er nergens anders een afschuwelijker leven bestaat dan in de Christelijke wereld.

917. Dat “na hunne familiën” beteekent bij paren, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, namelijk dat van elk zeven en zeven van de reine, en van elk twee en twee van de onreine zijn ingegaan, in het voorgaande 7de hfdst. vers 2, 3, 15; hier echter, dat zij naar familiën ingingen. Dat hier niet van elk zeven en zeven, noch van elk twee en twee, maar van familiën sprake is, komt omdat nu door den Heer alles zoodanig in orde is gebracht, dat het familiën uitbeeldt. Bij den wedergeboren mensch is het met de goedheden en waarheden, of met de dingen die der naastenliefde en vandaar des geloofs zijn, zoo gesteld, dat zij wederkeerig op elkander betrekking hebben zooals bloedverwanten en aanverwanten, dus zooals familiën van één stam of vader, desgelijks als in den Hemel het geval is, nr. 685, en dit is de orde, welke door den Heer in de goedheden en waarheden wordt gebracht. In het bijzonder wordt hier aangeduid, dat alle goedheden in het algemeen en elke afzonderlijk zich naar haar waarheden richten als door het huwelijk daarmede verbonden, en zooals in het algemeen de naastenliefde zich richt naar het geloof, zoo richt in alle bijzonderheden het goede zich naar het ware, want wanneer het algemeene niet uit het bijzondere bestaat, is het het algemeene niet. Aan de bijzonderheden dankt het algemeene zijn bestaan, en door haar wordt het algemeen genoemd. In ieder mensch is het daarmede ook zoo gesteld: zooals de mensch in het algemeen is, zoo is hij in de allerkleinste bijzonderheden van zijn neigingen en van zijn denken, uit deze is hij samengesteld, of uit deze wordt hij van dien aard in het algemeen; vandaar dat zij die wedergeboren zijn, tot in de kleinste bijzonderheden zoo worden, als zij in het algemeen zijn.

918. Dat “uitgaan uit de ark” ook den staat der vrijheid insluit, blijkt uit hetgeen vlak hierboven bij vers 16 gezegd is omtrent het uitgaan uit de ark. Van welken aard de vrijheid van den geestelijken mensch is, kan hieruit blijken, dat de Heer hem door middel van het geweten leidt; wie door het

geweten geleid wordt, of wie naar het geweten handelt, handelt vrij; niets stuit hem meer tegen de borst, dan tegen het geweten in te handelen. Tegen het geweten handelen, is hem een hel; daarentegen naar het geweten handelen is hem de Hemel; waaruit een ieder zien kan, dat dit vrijheid is. De Heer leidt den geestelijken mensch door het geweten van het goede en het ware, hetwelk, als gezegd, gevormd is in zijn verstandelijk deel, en aldus gescheiden van de dingen van den wil des menschen; en daar het geheel en al gescheiden is van de dingen van den wil des menschen, kan duidelijk blijken, dat de mensch nooit uit zichzelf iets goeds doet, en daar al het ware des geloofs uit het goede des geloofs voortkomt, blijkt wel, dat de mensch nooit uit zichzelf iets waars denkt, maar dat het van den Heer alleen komt. Dat het lijkt of het uit hemzelf voortkomt, is slechts schijn; en daar het er zoo mede gesteld is, erkent en gelooft de waarlijk geestelijke mensch zulks ook. Hieruit volgt, dat het den geestelijken mensch door den Heer geschonken geweten als het ware een nieuwe wil is, en dat aldus de mensch, die opnieuw is geschapen, begiftigd is met een nieuwen wil, en vandaar met een nieuw verstand.

919. Vers 20. *En Noach bouwde Jehovah een altaar, en hij nam van alle reine beest, en van allen reinen vogel, en hij offerde brandofferen op het altaar.* Noach bouwde Jehovah een altaar, beteekent de uitbeelding des Heeren; hij nam van alle reine beest, en van allen reinen vogel, beteekent de goedheden der naastenliefde en des geloofs; en hij offerde brandofferen op het altaar, beteekent den ganschen daarop gegronnen godsdienst.

920. In dit vers wordt de godsdienst der Oude Kerk in het algemeen beschreven, en wel door het altaar en het brandoffer, welke de hoofdbestanddeelen van eiken uitbeeldenden godsdienst waren. Maar hier moet eerst gezegd worden, van welken aard de godsdienst der Oudste Kerk was, en hoe van daar uit de dienst des Heeren door uitbeeldingen is ontstaan. De mensch der Oudste Kerk had geen anderen godsdienst dan een innerlijken, zooals deze in den Hemel is, want bij hen had de Hemel gemeenschap met den mensch, zoodat zij één uitmaakten; deze gemeenschap was de innerlijke gewaarwording, waarvan eerder herhaaldelijk sprake was; daar zij aldus innerlijke menschen, den Engelen gelijk, waren, voelden zij weliswaar de uiterlijke dingen, welke tot het lichaam en tot de wereld behoorden, maar zij gaven er geen aandacht aan; in elk object der zinnen werden zij iets Goddelijks en hemelsch gewaar; zoo bijvoorbeeld, wanneer zij een hoogen berg zagen, werden zij niet de voorstelling van een berg gewaar, maar van de hoogte, en door de hoogte den Hemel, en den Heer. Vandaar kwam het, dat van den Heer gezegd werd, dat Hij in het allerhoogste woont, en dat Hijzelf de Allerhoogste en

de Verhevenste werd genoemd, en later de dienst des Heeren op bergen werd gehouden. Desgelijks in alle overige dingen; zoo werden zij, wanneer zij den morgen ontwaarden, eigenlijk niet den morgen van den dag gewaar, maar het hemelsche, dat gelijk de morgen en de dageraad is in het gemoed; vandaar werd de Heer Morgen, Opgang en Dageraad genoemd; desgelijks gaven zij wanneer zij een boom en diens vrucht en bladeren zagen, niet hun aandacht aan den boom, maar zagen daarin als het ware den mensch uitgebeeld: in de vrucht de liefde en de naastenliefde, in de bladeren het geloof; vandaar dan ook werd de mensch der Kerk niet alleen vergeleken bij een boom, alsmede met het Paradijs, en hetgeen bij hem is, met de vrucht en de bladeren, maar ook zoo genoemd. Van dien aard zijn zij, die in hemelscha en engelengelijke voorstellingen zijn. Een ieder kan het bekend zijn, dat een algemeene voorstelling alle bijzonderheden beheerscht, aldus alle objecten der zinnen, zoowel die, welke men ziet, als die, welke men hoort, en wel zoo, dat men aan de objecten geen aandacht schenkt dan voor zoover zij in de algemeene voorstelling, welke men heeft, invloeien. Zoo verschijnt hem, wiens gemoed verheugd is, alles wat hij hoort en ziet als blij en lachend; maar hem, wiens gemoed bedroefd is, verschijnt alles wat hij ziet en hoort, als droevig en smartelijk; aldus in alle andere dingen, want de algemeene aandoening is in alle bijzondere aandoeningen, en maakt, dat men de dingen elk afzonderlijk in de algemeene aandoening ziet en hoort; het overige verschijnt zelfs niet eens, maar het is, alsof het afwezig of van geen beteekenis was. Aldus was liet met den mensch der Oudste Kerk gesteld; alles wat hij met de oogen zag, was hem hemelsch, en zoo leefde als het ware bij hem alles en elke bijzonderheid. Hieruit kan blijken, van welken aard zijn godsdienst was, namelijk dat deze een innerlijke was, en geenszins een uiterlijke. Toen echter de Kerk ter kimme neigde, zooals bij de nakomelingen, en deze innerlijke gewaarwording of de gemeenschap met den Hemel begon te gronde te gaan, werd het hiermede anders gesteld; zij werden bij de objecten der zinnen niet meer het hemelsche gewaar, zooals eertijds, maar het werldsche, en zooveel te meer, naarmate zij minder innerlijke gewaarwording over hadden, en ten slotte, in het laatste nageslacht, dat vlak voor den vloed bestond, vatten zij in de objecten niets anders dan het werldsche, lichamelijke en aardsche. Zoo werd de Hemel van den mensch gescheiden, en onderhield geen gemeenschap met hem dan een zeer verwijderde. Toen kreeg de mensch gemeenschap met de hel, en daarvandaan de algemeene voorstelling, waaruit, als gezegd, de voorstellingen van alle bijzonderheden bestaan; wanneer toen een hemelsche voorstelling zich voordeed, hechtten zij daaraan geen waarde, totdat zij ten slotte niet

eens meer wilden erkennen dat er iets geestelijks en hemelsch bestond. Aldus werd de staat van den mensch veranderd en verkeerdt. Daar het door den Heer was voorzien, dat de staat van den mensch zoodanig worden zou, werd er ook in voorzien, dat zij de leerstellingen des geloofs zouden bewaren, opdat zij daaruit zouden weten, wat het hemelsche en wat het geestelijke is. Gene, van den mensch der Oudste Kerk afkomstige leerstellingen werden verzameld door hen, die Kaïn en die Chanoch heetten en over wie eerder gehandeld is. Daarom werd van Kaïn gezegd, dat aan hem een teeken was gesteld, opdat niemand hem dooden zou; en van Chanoch, dat hij door God was weggenomen; men zie hierover hfdst. 4 bij vers 15, nr. 393, 394 en hfdst. 5 bij vers 24. Deze leerstellingen bestonden alleen in aanduidingen, en aldus als het ware in raadsele, namelijk wat de dingen die op de aarde zijn beteekenen, bijvoorbeeld wat de bergen beteekenen, namelijk de hemelsche dingen en den Heer; wat de morgen en de opgang, namelijk eveneens de hemelsche dingen en den Heer; wat de verschillende soorten van boomen en hun vruchten beteekenen, namelijk den mensch en zijn hemelsche dingen, en aldus wat al de andere dingen beteekenen. In dergelijke dingen bestonden hun leerstellingen, welke verzameld waren uit de aanduidingen der Oudste Kerk; daarvandaan waren ook hunne geschriften van dien aard en daar zij in dergelijke dingen het Goddelijke en hemelsche bewonderden, en geloofden te zien, omdat zij daarin ook het oude bewonderden, begon hun godsdienst met dergelijke dingen, en werd toegestaan. Vandaar hun godsdienst op bergen en in wouden te midden der boomen, vandaar hun beelden in de open lucht, en ten slotte de altaren en brandofferen, welke later de hoofdbestanddeelen van allen godsdienst werden. Deze godsdienst begon met de Oude Kerk, en verbreidde zich van daar over het nageslacht en over alle naburige volken, behalve nog tal van andere dingen meer, waarover, door des Hoeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

921. Dat de woorden “Noach bouwde Jehovah een altaar” de uitbeelding des Heeren beteekenen, blijkt uit hetgeen zooeven gezegd is. Alle riten van de Oude Kerk waren uitbeeldingen van den Heer, zooals ook de riten der Joodsche Kerk. Maar de voornaamste uitbeelding werd later het altaar, voorts het brandoffer, en daar dit met reine beesten en vogels geschiedde, beeldde het uit en duidde ook aan, de reine beesten de goedheden der naastenliefde, en de reine vogels de waarheden des geloofs. Wanneer dergelijke offers gebracht werden, beteekenden zij bij de Oude Kerk, dat men daarvan den Heer gave bracht; den Heer kan geen andere gave welke Hem welgevallig zou zijn, gebracht worden. Maar de nakomelingen, zooals de heidenen, voorts

ook de Joden, verdraaiden deze dingen, en wisten zelfs niet eens, dat zij zulk een beteekenis hadden, daar zij den godsdienst alleen in uiterlijke dingen stelden. Dat het altaar de voornaamste uitbeelding van den Heer was, kan ook hieruit blijken, dat er, eer de overige riten waren ingesteld, en eer de ark was opgericht, en eer de tempel was gebouwd, altaren hebben bestaan, ook onder de heidenen. Van Abram blijkt, dat hij, op den berg tegen het oosten van Bethel gekomen, een *altaar* oprichtte, en den naam van Jehovah aanriep (Gen. 12: 8); dat hem bevolen werd Izak tot een brandoffer te offeren op een *altaar* (Gen. 22: 2, 9); van Jakob blijkt, dat hij een *altaar* bouwde te Lus of Bethel (Gen. 35: 6, 7); van Mozes, dat hij een *altaar* bouwde onder aan den berg Sinai, en offerde (Ex. 24: 4, 5, 6). Dit geschiedde, nog eer de offeringen waren ingesteld, en eer de ark was opgericht, toen later de godsdienst werd verricht in de woestijn. Dat er desgelijks altaren bij de heidenen bestonden, blijkt bij Bileam, die tot Balak zeide, dat hij zeven *altaren* zou bouwen, en hem zeven varren en zeven rammen bereiden (Num. 23: 1 tot 7; 15 tot 18; 29, 30); voorts hieruit, dat bevolen werd de *altaren* der heidenen te vernietigen, zooals in Dent. 7: 5, Richteren 2: 2. Vandaar was de Goddelijke eeredienst door altaren en offeringen geen nieuwe instelling bij de Joden. Er werden zelfs altaren gebouwd, eer men ossen en schapen daarop wist te slachten, en wel ter gedachtenis. Dat de altaren een uitbeelding des Heeren beteekenen, en vandaar de brandofferen den eeredienst van Hem, blijkt duidelijk bij de Profeten, zooals bij Mozes aangaande Levi wien het priesterschap toebehoorde:

“Zij zullen Jakob Uwe rechten leeren, en Israël Uwe wet; zij zullen reukwerk voor Uwen neus leggen, en het *gansche* (brandoffer) op *Uw altaar*” (Dent. 33: 10),

hier voor den ganschen godsdienst; dat zij Jakob de rechten zouden leeren, en Israël de wet, staat voor den innerlijken godsdienst; dat zij reukwerk voor den neus en het *gansche* op het altaar zouden leggen, voor den overeenstemmenden uiterlijken dienst, aldus voor den ganschen godsdienst. Bij Jesaja:

“Te dien dage zal de mensch zien naar zijnen Maker, en zijn oogen zullen op den Heilige Israëls zien, en hij zal niet aanschouwen de *altaren*, het werk zijner handen” (17: 7, 8),

alwaarde altaren aanschouwen duidelijk den uitbeeldenden eeredienst in het algemeen beteekent, welke opgeheven zou worden. Bij denzelfde:

“Te dien dage zal *Jehovah een altaar* hebben in het midden van Egypteland, en een opgericht teeken aan hare landpale voor Jehovah” (19: 19),

hier eveneens het altaar voor den uiterlijken eeredienst. Bij Jeremia:

“De Heer heeft zijn *altaar* verlaten, zijn heiligdom verafschuwd”
(Klaagl. 2: 7),

altaar voor den uitbeeldenden eeredienst, welke afgodisch is geworden. Bij Hosea:

“Efraïm heeft de *altaren* vermenigvuldigd om te zondigen, de *altaren* zijn hem geworden tot zondigen” (8: 11),

altaren voor allen van den innerlijken gescheiden uitbeeldenden eeredienst, dus voor afgodendienst. Bij denzelfde:

“De hoogten van Aven, Israëls zonde, zullen verdelgd worden; doorn en distel zullen op hunlieder *altaren* opkomen” (10: 8),

hier eveneens altaren voor den afgodendienst. Bij Amos:

“Ten dage als Ik Israëls overtredingen over hem bezoek, en bezoeking zal doen over de *altaren* van Bethel, en de *hoornen des altaars* afgehouden zullen worden” (3: 14),

alwaar de altaren eveneens voor den afgodisch geworden uitbeeldenden eeredienst staan. Bij David:

“Dat zij mij brengen tot den berg Uwer heiligheid, en tot Uwe woningen, en ik zal ingaan tot *Gods altaar*, tot God, de blijdschap mijner verheuging” (Psalm 43: 3, 4),

alwaar altaar klaarblijkelijk voor den Heer staat. Aldus was in de Oude en in de Joodsche Kerk de bouw van het altaar een uitbeelding van den Heer; daar de eeredienst des Heeren hoofdzakelijk door brandofferen, en slachtofferen verricht werd, en deze aldus hoofdzakelijk den uitbeeldenden dienst beteekenden, zoo blijkt hieruit, dat het altaar zelf het eigenlijke uitbeeldende beteekent.

922. Dat de woorden: “hij nam van alle reine beest, en van allen reinen vogel” de goedheden der naastenliefde en de waarheden des geloofs beteekenen, is eerder aangetoond; dat het beest de goedheden der naastenliefde beteekent, nrs. 45, 46, 142, 143, 246; en de vogel de waarheden des geloofs, nrs. 40, 776. De brandoffers geschieden met ossen, met lammeren en geiten, en met tortelduiven of jonge duiven (Lev. 1: 3 tot 18; Num. 15: 2 tot 15; hfdst. 28: 1 tot het einde). De beesten waren rein, en elk van hen duidde in het bijzonder iets hemelsch aan, en daar zij dit in de Oude Kerk beteekenden, en in de volgende Kerken uitbeeldden, blijkt wel, dat de brand offers en slachtoffers niets anders waren dan de uitbeelden van den innerlijken godsdienst; en dat zij, wanneer zij van den innerlijken godsdienst gescheiden werden, afgodisch waren. Dit kan een ieder, zoo hij maar gezond verstand heeft, zien,

want wat is een altaar op zichzelf anders dan een hoop steenen, en wat een brandoffer en slachtoffer anders dan de slachting van een beest; wil het een goddelijke eeredienst zijn, dan moet het het hemelsche uitbeelden, hetwelk men weten en erkennen, en waaruit men Hem vereeren zal, dien het altaar en de offeringen uitbeelden; dat zij uitbeeldingen des Heeren zijn geweest, kan niemand onbekend zijn, tenzij hij in het geheel niets van den Heer wil weten. Het zijn de innerlijke dingen, namelijk de naastenliefde en het geloof daaruit, waardoor men op Hem, die uitgebeeld wordt, moet zien, en Hem erkennen en in Hem gelooven, hetgeen duidelijk uitkomt bij de Profeten, zooals bij Jeremia:

“Jehovah Zebaoth, de God Israëls, zeide: Doet uwe brandofferen tot uwe slachtofferen, en eet vleesch; Ik heb met uwe vaders niet gesproken, en *hun niet geboden*, ten dage als Ik hen uit het land Egypte uitvoerde, *aangaande de woorden des brandoffers en des slachtoffers*; maar dit woord heb Ik hun geboden, zeggende: *Gehoorzaamt Mijne stem*, en Ik zal u tot God zijn” (7: 21, 22, 23),

hooren naar de stem of de stem gehoorzamen, is de wet gehoorzamen, welke in haar geheel op het eenige gebod neerkomt, dat men God boven alles lief zal hebben, en den naaste ‘als zichzelf, want hierin ligt de wet en de Profeten (Match. 22: 35 tot 38; hfdst. 7: 12). Bij David:

“Jehovah, *Gij hebt geenen lust gehad aan slachtoffer en gave, brandoffer en zondoffer hebt Gij niet geëischt; Uw wil te doen, o mijn God, heb ik begeerd, en Uwe wet is in het midden mijner ingewanden*” (Psalm 40: 7, 9).

Bij Samuel, die tot Saul zeide:

“*Heeft Jehovah welbehagen aan brandofferen en slachtofferen, als aan het gehoorzamen van de stem van Jehovah? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer*, opmerken dan het vette der rammen” (1 Sam. 15: 22);

Wat “de stem gehoorzamen” beteekent, [ziet men] bij Micha:

“Zal ik Jehovah tegenkomen met *brandofferen*? met kalveren, de zonen van een jaar? Zou Jehovah een welgevallen hebben aan *duizenden van rammen*? aan duizenden van oliebekken? Hij heeft u geweest, o mensch! wat goed is, en wat eischt Jehovah van u, dan *recht te doen en de liefde der barmhartigheid*, en zich te verootmoedigen al wandelend met zijnen God” (6: 6, 7, 8);

dit is het, wat de brandofferen en de slachtofferen van reine beesten en vogels beteekenen. Bij Amos:

“Zoo gij Mij zult offeren *brandofferen en uwe gaven, zal Ik ze niet aannemen*, en het dankoffer van uwe vette [beesten] zal Ik niet aanzien; dat het gericht vloeie als de wateren, en de *gerechtigheid* als een sterke rivier” (5: 22, 24);

het gericht is het ware, en de gerechtigheid is het goede, beide uit de naastenliefde, en zij zijn de brandofferen en de slachtofferen van den innerlijken mensch. Bij Rosea:

“*Barmhartigheid wil Ik en niet slachtoffer*, en de erkenenis Gods *meer dan brandoffer*” (6: 6).

Hieruit blijkt, wat de brandofferen en slachtofferen zijn, waar geen naastenliefde en geen geloof is. Uit ditzelfde blijkt ook, dat de reine beesten en de reine vogels de goedheden der naastenliefde en des geloofs uitbeelden, daar zij deze beteekenden.

923. Dat de woorden: “en hij offerde brandofferen op het altaar” allen godsdienst daarvan beteekenen, blijkt uit hetgeen tot hiertoe gezegd is; de brandofferen waren het voornaamste van den eeredienst der uitbeeldende Kerk, evenzoo daarna de slachtofferen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Dat de brandofferen in één begrip den uitbeeldenden godsdienst beteekenen, blijkt ook bij de Profeten, zooals bij David:

“Jehovah zal uwe hulp zenden uit het heiligdom, en u uit Zien ondersteunen; Hij zal al uwer gaven gedenken, en uw *brandoffer* zal Hij vet maken” (Psalm 20: 3, 4);

en bij Jesaja:

“Al wie den sabbat houdt, dat hij dien niet ontheilige, die zal Ik brengen tot den berg Mijner heiligheid; hunne *brandoffers* en hunne slachtoffers zullen aangenaam wezen op Mijn *altaar*” (56: 6, 7),

alwaar brandoffers en slachtoffers voor allen godsdienst staan; brandoffers voor den godsdienst uit de liefde, slachtoffers voor den godsdienst uit het geloof daaruit. De innerlijke dingen worden hier, alsgewoonlijk bij de Profeten, beschreven door uiterlijke dingen.

924. Vers 21. *En Jehovah rook den reuk van rust, en Jehovah zeide in Zijn hart: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om des menschen wil, want het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan, en Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan, gelijk als Ik gedaan heb.* Jehovah rook den reuk van rust, beteekent, dat de godsdienst daarvan den Heer welgevallig was;

en Jehovah zeide in Zijn hart, beteekent, dat het aldus niet meer geschieden zou; Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken, beteekent, dat de mensch zich niet meer aldus zou afwenden; om des menschen wil, beteekent, zooals de mensch uit het nageslacht der Oudste Kerk; want het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan, beteekent, dat de wil van den mensch geheel en al boos is; Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan gelijk als Ik gedaan heb, beteekent, dat de mensch zich niet meer zoo zou kunnen verderven.

925. Dat de woorden “Jehovah rook den reuk van rust” beteekenen, dat de godsdienst daarvan den Heer welgevallig was, namelijk de godsdienst uit naastenliefde en uit het geloof der naastenliefde, door de brandoffers aangeduid, is in het vlak voorafgaande vers gezegd. Herhaaldelijk wordt in het Woord gezegd, dat Jehovah den reuk van rust geroken heeft, en wel voornamelijk bij de brandoffers, en overal beteekent het het welgevallige of aangename, zooals bijvoorbeeld dat Hij uit de brandoffers den reuk van rust heeft geroken: Exod. 29: 18, 25, 41; Lev. 1: 9, 13, 17; hfdst. 23: 12, 13, 18; Num. 28: 6, 8, 13; hfdst. 29: 2, 6, 8, 13, 36; voorts uit andere offers: Lev. 2: 2, 9; hfdst. 6: 9, 15; hfdst. 8: 21, 28; Num. 15: 3, 7, 13; en zij worden een vuuroffer tot den reuk van rust van Jehovah genoemd, waardoor wordt aangeduid, dat het uit de liefde en de naastenliefde voortkomt. Het vuur en het vuuroffer in het Woord beteekent de liefde, wanneer het aan den Heer en aan Zijne vereering wordt toegeschreven; desgelijks ook het brood; vandaar dan ook werd de uitbeeldende dienst door brandoffers en slachtoffers

“brood des vuuroffers tot den reuk der rust van Jehovah” genoemd (Lev. 3: 11, 16). Dat de reuk het welgevallige en aangename beteekent, en dat de reuk dus ook in de Joodsche Kerk een uitbeelding van het welgevallige was, en aan Jehovah of den Heer wordt toegeschreven, komt omdat het goede der naastenliefde en het ware des geloofs uit de naastenliefde overeenstemmen met aangename en liefelijke geuren. Dat deze overeenstemming bestaat, en van welken aard zij is, kan aan de sferen in den Hemel der geesten en der Engelen worden gezien; er zijn daar sferen van liefde en geloof, die duidelijk worden waargenomen. De sferen zijn van dien aard, dat, wanneer een goede geest of een Engel, of een gezelschap van goede geesten of Engelen nadert, dan terstond, zoo vaak het den Heer behaagt, wordt waargenomen, van welken aard de geest, de Engel of het gezelschap is met betrekking tot de liefde en het geloof, en wel van verre, en nog meer van naderbij; dit klinkt ongelooflijk, maar het is toch de volste waarheid. Van dien aard is de mededeeling in het andere leven, en van dien aard de innerlijke gewaarwording. Vandaar dat

men, wanneer het den Heer behaagt, niet noodig heeft, lang te onderzoeken, van welken aard een ziel of een geest is, want hij kan al bij zijn eerste nadering gekend worden. Deze sferen stemmenovereen met de sferen der geuren in de wereld; dat zij overeenstemmen, kan hieruit blijken, dat de sferen van liefde en geloof, wanneer het den Heer behaagt, duidelijk in sferen van aangename en liefelijke geuren veranderd worden in de wereld der geesten, en duidelijk waargenomen worden. Hieruit blijkt nu, vanwaar en waarom de reuk van rust het aangename beteekent, en waarom de reuk een uitbeelding is geworden in de Joodsche Kerk, en aan Jehovah of aan den Heer de reuk van rust wordt toegeschreven. De reuk van rust is de reuk van vrede, of het welgevallige van den vrede. De vrede omvat in één begrip alles en elke bijzonderheid, het Rijk des Heeren toebehoorend, want de staat van het Rijk des Heeren is een staat van vrede, en in den staat van vrede zijn alle gelukzalige staten uit de liefde tot en het geloof in den Heer gelegen. Uit hetgeen nu gezegd is, blijkt niet alleen, hoedanig het met de uitbeeldingen gesteld is, maar ook, waarom er in de Joodsche Kerk reukwerken bestonden, waarvoor een altaar bestemd was, staande voor het voorhangsel en het ver zoendeksel; waarom er wierook werd opgedragen in de offeringen; voorts waarom er zoovele welriekende specerijen gebezigd werden in de reukwerken, in de wierook, alsmede in de zalfolie, aldus wat de reuk van rust, wat de rookwolken en wat de welriekende specerijen in het Woord beteekenen, namelijk de hemelsche dingen der liefde, en vandaar de geestelijke dingen des geloofs, in het algemeen al het welgevallige daaruit, zooals bij Ezechiël:

“Op den berg Mijner heiligheid, op den berg der hoogte Israëls, daar zal Mij het gansche huis Israëls in het gansche land dienen, daar *zal Ik welgevallen aan hen nemen, en daar zal Ik uwe heffofferen zoeken, en de eerstelingen uwer gaven in al uwe heiligingen; Ik zal een welgevallen aan olieden nemen om den reuk van rust*” (20: 40, 41),

alwaar een reuk van rust wordt toegeschreven aan de brandofferen en gaven, aan den uit de naastenliefde en haar geloof voortkomenden godsdienst, welke door brandofferen en gaven wordt aangeduid, en vandaar aangenaam is, hetgeen de reuk is. Bij Amos:

“Ik haat, en Ik heb versmaad uwe feesten, en Ik mag uwe verpoozingen niet *ruiken*, want indien gij Mij uwe brandofferen en uwe gaven offeren zult, *zij zullen niet aangenomen worden*” (5: 21, 22);

hier blijkt duidelijk, dat het het welgevallige of aangename beteekent. Van Izak, als hij Jakob inplaats van Ezau zegent, leest men:

“Toen Jakob naderbij kwam, en Izak hem kuste, en *den reuk rook* zijner kleederen, zegende hij hem, en zeide: Zie, de *reuk* mijns zoons is als de *reuk* des velds, hetwelk Jehovah gezegend heeft” (Gen. 27: 26, 27);

de reuk der kleederen beteekent het natuurlijk goede en ware, dat welgevallig is uit de overeenstemming met het hemelseh en geestelijk goede en ware, welks welgevalligheid beschreven wordt door den reuk des velds.

926. Dat de woorden: “Jehovah zeide in Zijn hart” beteekenen, dat het aldus niet meer geschieden zou, blijkt uit hetgeen volgt. Wanneer van Jehovah wordt gezegd dat Hij zegt, heeft het geen andere beteekenis dan dat het zoo of niet zoo is, of geschiedt, want met betrekking tot Jehovah kan niets anders gezegd worden dan: het Is. Hetgeen in het Woord hier en daar van Jehovah gezegd wordt, is voor diegenen bestemd, die niets begrijpen kunnen, tenzij aan de hand van dergelijke dingen, welke zich bij den mensch bevinden, vandaar dan ook dat de zin der letter van dien aard is. Zij, die eenvoudig van harte zijn, kunnen door de schijnbaarheden bij den mensch onderwezen worden, want zij gaan nauwelijks boven de erkentissen, uit de zinnelijke dingen verworven, uit, waarom er in het Woord naar hun bevattingvermogen is gesproken; zoo hier dat Jehovah zeide in Zijn hart.

927. Dat de woorden: “Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken, om des menschen wil,” beteekenen, dat de mensch zich niet meer aldus zou afwenden, zooals de mensch uit het nageslacht der Oudste Kerk, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is omtrent het nageslacht der Oudste Kerk; dat vervloeken in den innerlijken zin beteekent zich afwenden, zie men hierboven, nrs. 223 en 245. Hoe het met dit en met het volgende gesteld is, namelijk dat de mensch zich niet meer aldus zou afwenden als de mensch der Oudste Kerk, en dat hij zich niet meer zoo zou kunnen verderven, kan ook blijken uit hetgeen eerder gezegd is omtrent het nageslacht der Oudste Kerk, dat te gronde ging, en omtrent de nieuwe Kerk, Noach geheeten, namelijk dat de mensch der Oudste Kerk van dien aard was, dat wil en verstand bij hem één gemoed uitmaakten, of dat bij hem de liefde was ingeplant in het deel van zijn wil, en aldus tevens in het geloof, dat het andere of verstandelijke deel van zijn gemoed vulde. Vandaar kwam het, dat, door overerving, bij hun nakomelingen hun wil en verstand één uitmaakten; toen dan ook de eigenliefde en de waanzinnige begeerten daarvan hei deel van hun wil begonnen in te nemen, waarin tevoren de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste woonden, werd niet alleen het deel van den wil of de

wil geheel en al verdorven, maar tevens ook het verstandelijke deel of het verstand, en dit des te meer, daar het laatste nageslacht valscheden in de begeerten dompelde, en zij daardoor tot Nephilim werden. Vandaar werden zij toen van dien aard, dat zij niet meer hersteld konden worden, want beide deden van hun gemoed of het gansche gemoed was verwoest. Maar daar het door den Heer voorzien was, werd er ook in voorzien, dat de mensch weder opgericht zou worden, en wel hierdoor, dat de mensch hervormd kon worden, en weder geboren met betrekking tot het andere of het verstandelijke deel van zijn gemoed, en hem een nieuwe wil kon worden ingeplant, welke het geweten is, door middel waarvan de Heer het goede der liefde of der naastenliefde, en het ware des geloofs zou kunnen werken. Aldus is de mensch, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, weder hersteld. Dit is het, wat in dit vers wordt aangeduid door:

“Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om des menschen wil, want het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan,”

en:

“Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan gelijk als Ik gedaan heb.”

928. Dat de woorden: “het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan” beteekenen, dat de wil van den mensch geheel en al boos is, blijkt uit hetgeen nu gezegd is; het gedichtsel des harten beteekent niets anders. De mensch meent wil tot het goede te hebben, maar hij dwaalt daar ganschelijk in; wanneer hij het goede doet, is dat niet uit zijn wil, maar uit den nieuwen wil, welke des Heeren is, dus uit den Heer; bijgevolg, wanneer hij het ware denkt en spreekt, is het uit het nieuwe verstand, dat uit den nieuwen wil voortkomt, en aldus ook uit den Heer; want de wedergeborene is een geheel nieuw mensch, door den Heer gevormd, waarom hij ook opnieuw geschapen heet.

929. Dat de woorden: “Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan gelijk als Ik gedaan heb” beteekenen, dat de mensch zich niet meer zoo zou kunnen verderven, blijkt nu hieruit, want het is er aldus mede gesteld: wanneer de mensch wedergeboren is, wordt hij afgehouden van het booze en valsche, dat hij hem is, en dan wordt hij niet anders gewaar, of hij doet en denkt het goede en ware uit zichzelf, maar het is sehijn of zelfbedrog; het is een afgehouden worden, en zelfs met kracht, van het booze en valsche; en daar hij van het booze en valsche afgehouden wordt, kan hij zichzelf niet te gronde richten;

werd hij ook maar in het geringste losgelaten of overgelaten aan zichzelf, dan zou hij zich in al het booze en valsche storten.

930. Vers 22. *Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaïing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden.* Voortaan al de dagender aarde, beteekent te allen tijde; zaaïing en oogst, beteekenen den mensch, die wedergeboren moet worden, en vandaar de Kerk; koude en hitte beteekenen den staat van den mensch, die wedergeboren wordt, die van dien aard is, wat betreft de opname van het geloof en van de naastenliefde; koude beteekent geen geloof en geen naastenliefde, hitte echter geloof en naastenliefde; zomer en winter beteekenen den staat van den wedergeboren mensch wat betreft de nieuwe dingen van zijn wil, welker wisselingen zich verhouden als zomer en winter; dag en nacht beteekenen den staat van hem, dat wil zeggen, van den wedergeborene, wat de dingen van het verstand betreft, welker wisselingen zich verhouden als dag en nacht; zij zullen niet ophouden, wil zeggen, dat dit te allen tijde zal zijn.

931. Dat de woorden: “Voortaan al de dagen der aarde” te allen tijde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den dag, namelijk dat deze de tijd is, men zie de nrs. 23, 487, 488, 493; vandaar beteekent hier “de dagen der aarde” te allen tijde dat de aarde of een bewoner op den aardbol zal bestaan; eerst dan houdt de bewoner van den aardbol op te bestaan, wanneer er geen Kerk meer is, want wanneer er geen Kerk meer is, kan er ook geen gemeenschap van den mensch met den Hemel meer bestaan, en wanneer deze gemeenschap ophoudt, gaan alle bewoners te gronde. Het is met de Kerk, als eerder gezegd, zoo gesteld als met het hart en met de long in den mensch: zoolang het hart en de long gaaf zijn, leeft de mensch, aldus ook zoolang de Kerk gaaf is ten opzichte van den Grootsten Mensch, welke de gansche Hemel is. Vandaar dat gezegd wordt: “Al de dagen der aarde zullen zaaïing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden”, waaruit men ook kan opmaken dat de aardbol niet tot in eeuwigheid zal duren, maar ook zijn einde hebben zal, want het heet: “al de dagen der aarde”, dat is, zoolang de aarde zal bestaan. Echter dwaalt men met te geldoven als zou het einde der aarde hetzelfde zijn als het laatste oordeel, waarvan in het Woord sprake is, waar gehandeld wordt over de voleinding der tijden, over den dag der bezoeking en het laatste oordeel, want er is een laatsteoordeel voor elke Kerk, wanneer zij verwoest is, of wanneer in haargeen geloof meer is; het laatste oordeel der Oudste Kerk was daar toen zij te gronde ging, zooals in haar laatste nageslacht vlak voor den vloed; het laatste oordeel der Joodsche Kerk was daar, toen de Heer in de wereld kwam; een laatste oordeel zal ook aanbreken, wanneer de Heer zal

komen in de heerlijkheid; niet dat dan de aarde en de wereld zullen vergaan, maar de Kerk vergaat, maar dan wordt altijd weer Bene nieuwe Kerk door den Heer opgewekt, zooals ten tijde van den vloed de Oude Kerk, en ten tijde van de Komst des Heeren de oorspronkelijke Kerk der heidenen; zoo ook wanneer de Heer zal komen in de heerlijkheid; dit wordt ook onder den Nieuwen Hemel en de Nieuwe Aarde verstaan, desgelijks wordt het verstaan bij ieder wedergeborene, die een mensch der Kerk of een Kerk wordt; wanneer deze opnieuw geschapen is, wordt zijn innerlijke mensch een nieuwe Hemel genoemd, en de uiterlijke mensch Bene nieuwe aarde. Bovendien is er voor ieder mensch een laatste oordeel, wanneer hij sterft, want dan wordt hij naar hetgeen hij in het lichaam gedaan heeft, opgeschreven ten doode of ten leven. Dat onder de voleinding der eeuw, het einde der dagen of het laatste oordeel niets anders verstaan wordt, bijgevolg niet het vergaan der wereld, blijkt duidelijk uit de woorden des Heeren bij Lukas:

“In dien *nacht* zullen twee op een bed zijn, de gene zal aangenomen, en de ander zal *achtergelaten* worden; twee zullen te zamen malen; de Bene zal aangenomen, en de andere zal *achtergelaten* worden; twee zullen in het veld zijn; de een zal aangenomen, en de andere zal *achtergelaten* worden” (17: 34, 35, 36),

alwaar de laatste tijd nacht genoemd wordt, daar er geen geloof, dat is, geen naastenliefde meer is; en dat zij achtergelaten worden, daarmede is helder aangeduid, dat de wereld dan niet zal vergaan.

932. Dat “zaaiing en oogst” den mensch beteekenen, die wedergeboren moet worden, en vandaar de Kerk, behoeft geen bevestiging uit het Woord, daar het zoo vaak voorkomt, zoowel dat de mensch wordt vergeleken en vereenzelvigd niet het veld, dus met het gezaaide, als dat het Woord des Heeren wordt vergeleken en vereenzelvigd met het zaad, en de werking zelve met de voortbrengst of den oogst; hetgeen een ieder ook begrijpt uit deomgangstaal, waarin deze spreekwijze is opgenomen. In het algemeen wordt hier gehandeld over elk mensch, namelijk dat het nooit zal ontbreken, dat door den Heer zaad bij hem wordt ingeplant, of hij nu binnen dan wel buiten de Kerk is, dat wil zeggen, of hij al dan niet het Woord des Heeren weet. Zonder het door den Heer ingeplante zaad kan de mensch niet eenig goeds doen; al het goede der naastenliefde, ook bij de beidenen, is zaad des Heeren; en hoewel het bij hen niet het goede des geloofs is, zooals het binnen de Kerk wezen kan, zoo kan het nochtans het goede des geloofs worden, want de heidenen, die in naastenliefde geleefd hebben, omhelzen en ontvangen ook in het andere leven, gelijk zij het in deze wereld plegen te doen, wanneer zij door

de Engelen onderwezen worden, veel lichter dan de Christenen, de leer van het ware geloof en het geloof der naastenliefde, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. In het bijzonder echter wordt hier gehandeld over den mensch die wedergeboren moet worden, namelijk dat het niet ontbreken zal dat een Kerk ergens op aarde bestaat, hetgeen hier wordt aangeduid door: “al de dagen der aarde zaaiing en oogst.” Dat er altijd zaaiing en oogst, of een Kerk, bestaan zal, heeft betrekking op hetgeen in het voorafgaande vers is gezegd, namelijk dat de mensch zichzelf niet meer zoo zou kunnen te gronde richten als het laatste nageslacht der Oudste Kerk.

933. Dat koude en hitte den staat van den mensch beteekenen, die wedergeboren wordt, welke staat van dien aard is wat betreft de opname van het geloof en van de naastenliefde, en dat de koude geen geloof en geen naastenliefde beteekent, hitte echter naastenliefde, blijkt uit de beteekenis van koude en hitte in het Woord, alwaar deze woorden toegeschreven worden aan den mensch die moet worden wedergeboren of die wedergeboren is, of aan de Kerk; voorts blijkt het ook uit den samenhang, namelijk uit hetgeen voorafgaat en volgt, want er wordt over de Kerk gehandeld; in het voorafgaande is gezegd, dat de mensch zichzelf niet meer zoo zou kunnen te gronde richten; in dit vers, dat er altijd de eene of andere Kerk zal bestaan, welke eerst beschreven wordt naar den staat waarin zij verkeert wanneer zij ontstaat, of wanneer de mensch wordt wedergeboren, zoodat hij een Kerk wordt, en daarna is er sprake van den wedergeborene, van zijn aard, aldus van iederen staat van den mensch der Kerk. Dat zijn staat van dien aard is, wanneer hij wordt wedergeboren, namelijk koude en hitte, of zonder geloof en naastenliefde, en dan met geloof en naastenliefde, kan iemand niet zoo inzien dan alleen uit ondervinding, en wel door nadenken over de ondervinding; en daar er weinigen zijn, die wedergeboren worden, en onder hen die wedergeboren worden, weinigen, zoo al iemand, die nadenken, of wien het gegeven wordt na te denken over den staat hunner wedergeboorte, zoo is het mij vergund het in het kort te zeggen: wanneer de mensch wordt wedergeboren, ontvangt hij het leven van den Heer, want tevoren kon men niet zeggen dat hij geleefd heeft. Het leven van de wereld en van het lichaam is geen leven, maar het hemelsche en het geestelijke leven is eenig en alleen leven. De mensch ontvangt door de wedergeboorte van den Heer het leven zelf, en daar hij van tevoren geen leven had, zoo wisselt het leven, dat geen leven is, af met het leven zelf, dat is, in het geheel geen geloof en naastenliefde met eenig geloof en eenige naastenliefde. Geen geloof en geen naastenliefde wordt hier aangeduid door koude, eenig geloof en eenige naastenliefde door

hitte. Daarmede is het zoo gesteld: zoo vaak de mensch in zijn lichamelijke en werldsche dingen is, is er geen geloof en naastenliefde, dat wil zeggen, er heerscht koude, want dan werkt het lichamelijke en werldsche, bijgevolg al wat tot zijn eigen ik behoort. Zoolang de mensch hierin verkeert, is hij afwezig of verwijderd van het geloof en de naastenliefde, zoodat hij zelfs niet eens denkt aan de hemelsche en geestelijke dingen; dit komt omdat hemelsche en lichamelijke dingen nooit tegelijkertijd bij den mensch kunnen zijn, want de wil van den mensch is geheel en al verdorven. Wanneer daarentegen de lichamelijke dingen van den mensch, en de dingen van zijn wil niet werken, maar rusten, dan werkt de Heer door zijn innerlijken mensch, en dan is de mensch in het geloof en in de naastenliefde, hetgeen hier hitte wordt genoemd; wanneer hij wederom in het lichaam terugkeert, is hij wederom in de koude; en wanneer het lichaam of wat des lichaams is, rust, en als het ware niets is, dan is hij in de hitte; en aldus afwisselend, want de gesteldheid van den mensch brengt het met zich mede, dat bij hem de hemelsche en geestelijke dingen niet te zamen kunnen zijn met zijn lichamelijke en werldsche dingen, maar dat er afwisselingen zijn. Dit is het, wat bij ieder mensch, die wedergeboren moet worden, geschiedt, en wel zoolang als hij in den staat der wedergeboorte is, want anders kan de mensch niet wedergeboren worden, dat wil zeggen, uit een doode een levende worden, dit, als gezegd, omdat zijn wil geheel en al verdorven is, welke daarom gansch gescheiden wordt van den nieuwen wil, dien hij van den Heer ontvangt en die des Heeren is, en niet des menschen. Hieruit kan nu blijken, wat door koude en hitte hier wordt aangeduid. Dat het hiermede zoo gesteld is, kan ieder wedergeborene uit eigen ervaring weten, namelijk dat hij, wanneer hij in lichamelijke en werldsche dingen is, dan van de innerlijke dingen afwezig en verwijderd is, zoodat hij niet alleen niet daaraan denkt, maar dan bij zichzelf als het ware een koude voelt; doch dat hij, wanneer de lichamelijke en werldsche dingen tot rust komen, in het geloof en in de naastenliefde is. Voorts kan hij ook uit ondervinding weten, dat dit afwisselt. Vandaar ook, dat hij, wanneer de lichamelijke en werldsche dingen beginnen over te vloeien en heerschen willen, in angsten en verzoekingingen geraakt, totdat hij dan in zulk een staat gebracht wordt, dat de uiterlijke mensch den innerlijken gehoorzaamheid bewijst, welke gehoorzaamheid de uiterlijke mensch geenszins bewijzen kan, wanneer hij niet rust en als het ware niets is. Het laatste nageslacht der Oudste Kerk kon niet worden wedergeboren, omdat, als gezegd, de dingen van verstand en wil bij hen één gemoed uitmaakten, waarom de dingen van het verstand niet konden gescheiden worden van de dingen van hun wil, en

zij aldus niet afwisselend in de hemelsche en geestelijke, en afwisselend in de lichamelijke en wereldsche dingen konden zijn; maar zij hadden voortdurend koude in hemelsche dingen, en voortdurend hitte in begeerten, zoodat er bij hen geen afwisseling kon plants vinden.

934. Dat de koude afwezigheid van liefde of van naastenliefde on van geloof beteekent, en dat hitte of vuur de liefde of de naastenliefde en het geloof beteekent, kan uit de volgende plaatsen in het Woord blijken: bij Johannes, tot de Kerk van Laodicea:

“Ik weet uwe werken, dat gij noch *koud* zijt noch *heet*; och of gij *koud* waart, of *heet*. Zoo dan, omdat gij lauw zijt, en noch *koud* noch *heet*, Ik zal u uit Mijnen mond spuwen” (Openb. 3: 15, 16),

alwaar koude staat voor geen naastenliefde, en hitte voor veel naastenliefde. Bij Jesaja:

“Alzoo heeft Jehovah gezegd: Ik zal rusten en toeschouwen in Mijne plaats, als eene klare *hitte* boven het licht, als eene wolk des dauws in de *hitte des oogstes*” (18: 4),

alwaar sprake is van de te planten nieuwe Kerk; hitte boven het licht en hitte des oogstes, voor liefde en nalastenliefde. Bij denzelfde:

“Jehovah heeft in Zion een vuur, en in Jeruzalem eenen oven” (31: 9), vuur voor liefde. Aangaande de Cherubim, door Ezechiël gezien:

“De gelijkenis der dieren, hunne gedaante was als *brandende kolen des vuurs*, als de gedaante der fakkelen; diatzelve vuur ging steeds tusschen de dieren, en een glans van vuur, en uit het vuur kwam een bliksem voort” (Ezech. 1: 13);

en bij denzelfde aangaande den Heer:

“Boven het uitspannel, hetwelk was boven het hoofd der Cherubim, was als de gedaante van eenen saffiersteen, de gelijkenis eens troons; en op de gelijkenis des troons was de gelijkenis als de gedaante eens menschen, daarboven op zijnde; en ik zag als den schijn “van een *vurige kool*, als den schijn van *vuur* rondom daarbinnen, van de gedaante zijner lenden en opwaarts, en van de gedaante zijner lenden en nederwaarts, zag ik als de gedaante van vuur, welks glans aan hem rondom” (1: 26, 27, hfdst. 8: 2);

hier staat vuur voor Bij Daniël:

“De Oude van dagen zette zich, Zijn troon was *vuurvlammen*, deszelfs raderen *brandend vuur*, een rivier van *vuur* vloiede en ging van voor Hem uit; duizendmaal duizenden dienden Hem, en tienduizendmaal tienduizenden stonden voor hem” (7: 9, 10),

vuur voor de liefde des Heeren. Bij Zacharia:

“Ik zal haar wezen, zegt Jehovah, een muur van *vuur* rondom” (2: 5),
alwaar van het Nieuwe Jeruzalem sprake is. Bij David:

“Jehovah maakt Zijne Engelen geesten, Zijne dienaars tot een
vlaamend vuur” (Psalm 104: 4),

vlaamend vuur voor het hemelseh geestelijke. Daar het vuur de liefde beteekende, werd het vuur ook een uitbeelding des Heeren, wat blijkt uit het *vuur* op het altaar van het brandoffer, dat nooit uitgebluscht mocht worden (Lev. 6: 9, 12, 13); het beeldde de Barmhartigheid des Heeren uit; daarom moest Aharon, eer hij tot het verzoendeksel inging, *vuur* van het altaar des brandoffers tot het wierookvat nemen (Lev. 16: 12, 13, 14). Daarom ook kwam ten teeken, dat de vereering door den Heer was aangenomen, het vuur van den Hemel neer, en verteerde de brandoffers, zooals in Lev. 9: 24, en elders. Door het vuur wordt in het Woord ook de eigenliefde en hare begeerte aangeduid, waarmede de hemelsche liefde niet kan samenstemmen, vandaar ook dat de twee zonen van Aharon door vuur verteerd werden, omdat zij een *vreemd vuur* ontstoken hadden (Lev. 10: 1, 2); vreemd vuur is alle eigenliefde en liefde tot de wereld, en alle begeerte dezer liefden. Bovendien verschijnt ook de hemelsche liefde aan de goddeloozen niet anders dan als een brandend en verterend vuur, en daarom wordt den Heer in het Woord een verterend vuur toegeschreven, zooals het vuur op den berg Sinaï, dat de Liefde of de Barmhartigheid des Heeren uitbeeldde, dat door het volk werd waargenomen als een verterend vuur, waarom zij tot Mozes zeiden,

“hun niet de stem van Jehovah te laten hooren noch het *grootte vuur* te laten zien, opdat zij niet sterven zouden” (Deut. 18: 16).

De Liefde of de Barmhartigheid des Heeren verschijnt aldus voor hen, die in het vuur der eigenliefde en der liefde tot de wereld zijn.

935. Dat “en zomer en winter” den staat beteekent van den wedergeboren mensch wat betreft de dingen van zijn nieuwen wil, welker wisselingen zich verhouden als zomer en winter, kan blijken uit hetgeen van de koude en hitte is gezegd; de wisselingen van hen, die moeten worden wedergeboren, worden met koude en hitte vergeleken, maar de wisselingen van de wedergeborenen met zomer en winter. Dat daar over den mensch, die wedergeboren moet worden, gehandeld werd, hier echter over den wedergeborene, blijkt hieruit, dat daar in de eerste plaats de koude genoemd werd, en in de tweede plaats de hitte; hier echter in de eerste plaats de zomer, en in de tweede plaats de winter. Dert komt omdat de mensch, die wedergeboren wordt, met de koude begint, dat is, met gebrek aan geloof en naastenliefde; wanneer hij daarentegen is

wedergeboren, begint hij met naastenliefde. Dat er voor den wedergeborene wisselingen bestaan, namelijk dat er bij hem nu eens geen en dan weer eenige naastenliefde is, kan duidelijk ingezien worden, omdat bij een ieder, ook bij den wedergeborene, niets dan het booze is, en omdat al het goede alleen des Heeren is; daar bij hem niets dan het booze is, kan hij niet anders dan wisselingen ondergaan, en nu eens als het ware in den zomer, dat wil zeggen, in de naastenliefde zijn, maar dan weer in den winter, dat wil zeggen, in geen naastenliefde zijn. De wisselingen zijn van dien aard, dat de mensch meer en meer volmaakt wordt, en aldus meer en meer gelukkig wordt gemaakt. Zulke wisselingen vinden niet alleen plaats bij den wedergeborene mensch, wanneer hij in het lichaam leeft, maar ook wanneer hij in het andere leven komt, want zonder die wisselingen als van zomer en winter, wat de dingen van den wil betreft, en als van dag en nacht, wat de dingen van het verstand betreft, kan hij geenszins vervolmaakt en gelukkiger gemaakt worden; doch hunne wisselingen in het andere leven verhouden zich als de wisselingen van zomer en winter in gematigde luchtstreken, en als de wisselingen van dag en nacht in den lentetijd. Deze staten worden ook bij de Profeten door zomer en winter, en door dag en nacht beschreven, zooals bij Zaeharia:

“Het zal te dien dage geschieden, dat er levende wateren uit Jeruzalem vlieten zullen, een deel van die naar de oostelijke zee, en een deel van die naar de achterste zee, in den *zomer* en in den *winter* zal het zijn” (14: 8),

alwaar sprake is van het Nieuwe Jeruzalem of van het Rijk des Heeren in den Hemel en op aarde, of van den staat in beide, welke ook zomer en winter genoemd wordt. Bij David:

“God, de *dag* is Uwe, ook is de *nacht* Uwe; Gij hebt het licht en de zon bereid; Gij hebt al de palen der aarde gesteld; *zomer* en *winter*, die hebt Gij geformeerd” (Psalm 74: 16, 17),

hetgeen iets dergelijks insluit. Evenzoo bij Jeremia:

“Dat niet ijdel gemaakt zal worden het verbond van den *dag*, en het verbond van den *nacht*, zoodat *dag* en *nacht* zij op zijnen tijd” (33: 20).

936. Dat dag en nacht den staat van dezen mensch of van den wedergeborene beteekenen, wat betreft de dingen van het verstand, welke wisselingen zich verhouden als dag en nacht, blijkt uit hetgeen hiervoren gezegd is; zomer en winter worden gezegd van de dingen van den wil, vanwege de warmte en de koude, want de dingen van den wil verhouden zich aldus; dag en nacht echter van de dingen van het verstand, vanwege het licht en de duisternis, want de

dingen van het verstand verhouden zich zoo. Daar dit vanzelf duidelijk is, behoeft het geen bevestiging door overeenkomstige plaatsen uit het Woord.

937. Hieruit kan ook blijken, van welken aard het Woord des Heeren in den innerlijken zin is. In den zin van de letter verschijnt het zoo grof, dat men niet beter weet, of er wordt alleen van zaaiing en oogst, van koude en hitte, van zomer en winter en van dag en nacht gesproken, terwijl het toch verborgenheden der Oude of geestelijke Kerk in zich bevat; de woorden zelf in den zin van de letter zijn van dien aard, dus als het ware meest algemeene vaten, in elk waarvan zoovele en zoo groote hemelsche verborgenheden vervat zijn, dat zij nooit, ook niet voor het tienduizendste deel, zouden kunnen worden uitgeput; want de Engelen kunnen, uit den Heer, in deze zoo uiterst algemeene, aan de aardsche dingen ontleende woorden met onbegrensde verscheidenheid geheel het verloop der wedergeboorte en den staat van dengene die wedergeboren moet worden en van hem die wedergeboren is, zien, terwijl de mensch nauwelijks iets ziet.

Vervolg aangaande de hellen.

Hier over de hellen der gierigaards; en over het vuile Jeruzalem, en de roovers in de woestijn; voorts over de drekhellen dergenen, die louter voor het genot geleefd hebben.

938. *De gierigaards zijn van allen de allersmerigsten, en van allen denken zij het allermint aan een leven na den dood, aan de ziel, en aan den innerlijken mensch; zij weten zelfs niet eens, wat de Hemel is, daar zij het allermint hunne gedachten verheffen, maar deze geheel en al doordringen van en onderdompelen in lichamelijke en aardsche dingen; vandaar dat zij, wanneer zij in het andere leven komen, langen tijd niet weten dat zij geesten zijn, maar meenen, dat zij nog geheel en al in het lichaam zijn. De voorstellingen van hun denken, welke door de gierigheid om zoo te zeggen lichamen en aardsch zijn geworden, veranderen in afgrijselijke fantasieën; en wat ongeloofelijk klinkt, maar toch waar is: het komt den smerigen gierigaards in het andere leven voor, als woonden zij in kelders, waar hunne rijkdommen zijn, en als werden zij daar door muizen aangevallen; maar hoezeer zij ook verontrust worden, gaan zij er toch niet vandaan, tot zij uitgeput zijn van vermoeienis; zoo kruipen zij dan eindelijk uit deze graven.*

939. *In wat voor smerige fantasieën de denkvorstellungen dergenen, die smerige gierigaards waren, veranderen, blijkt uit hun hel, welke diep onder de voeten ligt. Er walmt een damp uit op, als de damp van zwijnen, die in een goot gevuld worden; daar hebben de gierigaards hun woningen. Zij, die daar komen,*

verschijnen eerst zwart, en het komt hun your alsof zij hier door het afschuren der haren, zooals bij de zwijnen gewoonlijk gebeurt, wit werden; in hun eigen oogen verschijnen zij dan ook zoo, maar toch blijft er, waar ze ook mogen komen, een merkteeken van achter, dat zij van dien aard zijn. Een zekere zwarte geest, die nog niet in zijn hel was neergelaten, daar hij nog in de wereld der geesten moest vertoeven, werd naar die plaats gezonden. Hij was niet zoo gierig geweest, maar toch had hij, zoolang hij leefde, boosaardig op de goederen van anderen geaasd. Bij zijn aankomst vlogen de gierigaards van daar weg, en zeiden, dat hij een roover was, omdat hij zwart was, en dat hij hen dus wilde dooden; want de gierigaards ontvluchten dezulken, daar zij uiterst beducht voor hun leven zijn. Toen zij eindelijk vernamen, dat hij niet zulk een roover was, zeiden zij tot hem, dat als hij wit wilde worden, hem, evenals de zwijnen, welke zich aan den blik voordeden, de haren moesten worden afgeschuurd, zoo zou hij dan wit worden; maar dat wilde hij niet en hij werd weer onder de geesten teruggebracht.

940. *In deze hel zijn voor het meerendeel Joden, die smerige gierigaards waren, wier aanwezigheid, ook wanneer zij andere geesten, naderen, aan den muizenstank wordt waargenomen. Daar van de Joden sprake is, zoo is het mij vergund mede te deelen, hoe ellendig hun staat na den dood is, namelijk van hen, die smerige gierigaards zijn geweest, en uit aangeboren verwatenheid anderen als beneden hun waardigheid hebben veracht, daar zij meenden, alleen de uitverkorenen te zijn; voorts te berichten van hunne steden en van de roovers in de woestijn. Door de inbeelding, welke zij in het leven van het lichaam opgenomen en bij zichzelf bevestigd hebben, als zouden zij in Jeruzalem komen en daarmede in het heilige land, dat zij bezitten zouden, terwijl zij niet weten wilden, dat met het Nieuwe Jeruzalem het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde bedoeld wordt, verschijnt hun, wanneer zij in het andere leven komen, aan de linkerzijde van de Gehenna, een weinig naar voren, een stad welke zij bij dichte drommen binnentrekken; maar deze stad is vol drek en vunzig, en wordt daarom het vuile Jeruzalem genoemd; hier loopen ze heen en weer door de straten, tot over de enkels in slijk en drek, klagend en huilend. Steden zien zij met de oogen, ook straten, zij hebben van dergelijke dingen eene voorstelling als op klaarlichten dag; zelf heb ik ook eenige malen steden gezien. Er verscheen mij een duistere geest, die uit dit vuile Jeruzalem kwam; iets als een deur werd opengedaan; rondom hem en vooral aan zijn linker zijde waren dwaalsterren; dwaalsterren rondom een geest beteekenen in de wereld der geesten valschheden (anders is het, wanneer de sterren niet dwalen). Hij naderde mij en stelde zich boven mijn linker oor, dat hij als met den mond aanraakte, om met mij te spreken; doch hij sprak niet als anderen met luide stem, maar innerlijk in zichzelf, evenwel toch zoo, dat ik het hoorde en*

verstond. Hij zeide, dat hij een Joodsch rabbijn was, en sinds langen tijd in deze modderige stad woonde, en hij voegde er aan toe, dat de straten daar niets dan slijk, en drek zijn, waardoor men gaan moet, en dat hij geen ander voedsel had dan drek. Ik vroeg hem, hoe het kwam, dat hij begeerde te eten, daar hij toch een geest was. Hij zeide, dat hij at, en wanneer hij verlangde te eten, werd hem niets anders toegereikt dan drek, waarom hij danig weeklaagde. Hij vroeg daarom wat hij doen kon, en zeide, dat hij Abraham, Izak en Jakob niet vond, over wie ik hem eenige dingen mededeelde en er aan toevoegde, dat men hen tevergeefs zocht, en zij, wanneer men hen vond, in het geheel geen bijstand zouden kunnen verleenen, behalve nog andere meer verborgen dingen. Ik zeide, dat men niemand anders zoeken moest dan alleen den Heer, die de Messias is, dien zij in het leven veracht hebben, en dat Hij den ganschen Hemel en de gansche aarde regeert, en dat van niemand anders hulp te verwachten is. Hij vroeg met aandrang en herhaalde malen, waar Hij was. Ik zeide, dat men Hem overal vindt, en dat Hij allen hoort en kent; maar toen trokken hem andere Joodsche geesten terug.

941. Er is ook eene andere stad, aan de rechter zijde van de Gehenna, of tusschen de Gehenna en den poel, waar, naar het hun toeschijnt, de beteren uit de Joden wonen, maar deze stad verandert voor hen, al naar hunne fantasieën, nu eens in dorpen, dan in een poel, dan weer in een stad; ze hebben daar angst voor roovers, en zoolang zij in deze stad zijn, zijn zij veilig. Tusschen beide steden is als het ware een driehoekige, duistere ruimte; daar houden zich roovers op, die Joden zijn, maar de allerslechsten van hen, die een ieder, dien zij tegenkomen, jammerlijk martelen. De Joden noemen deze roovers uit angst den Heer, en de woestijn waarin zij zich bevinden, noemen zij het land. Opdat zij veilig voor de roovers in deze stad aan de rechterzijde mogen komen, bevindt zich aan het uiteinde van den hoek een goede geest, die de naderenden ontvangt; wanneer zij tot hem gekomen zijn, bukken zij zich ter aarde, en worden onder zijne voeten toegelaten, en dit is de manier van toegelaten te worden in deze stad. Een zekere geest kwam plotseling tot mij; ik vroeg vanwaar hij kwam; hij zeide dat hij vluchtte en vreesde voor de roovers, die de menschen dooden, slachten, verbranden, roosteren, en hij zocht naar een plek waar hij veilig zou kunnen zijn. Ik vroeg hem, vanwaar hij was en uit welk land; hij durfde uit angst niets anders te antwoorden, dan dat het het land des Heeren was, want de woestijn noemen zij het land, en de roovers den Heer. Daarna kwamen er roovers, die pikzwart waren, en met een diepe stem spraken zooals reuzen, en, wat verwonderlijk is, bij hunne nadering een voelbaren angst en schrik aanjagen. Ik vroeg hun, wie zij waren; zij zeiden dat zij buit zochten; ik vroeg, waarheen zij hun buit wilden sleepen; of zij dan niet wistendat zij geesten waren, en dat zij noch buit

wegnemen noch buit vergaderen konden, en dat dergelijke dingen inbeeldingen van de boozen waren. Zij antwoordden, dat zij in de woestijn waren en op roof uitgingen, en een ieder martelden, dien ze maar tegenkwamen. Eindelijk erkenden zij, toen zij in mijn nabijheid waren, dat zij geesten waren, maar toch konden zij er niet toe gebracht worden, iets anders te gelooven dan dat zij in het lichaam leefden. Het zijn Joden, die aldus rondzwerfen, met in den mond de bedreiging van te dooden, te slachten, te verbranden, te roosteren, en dit tegen allen, zelfs als ze Joden of vrienden zijn. Hieraan liet zich ook hun karakter kennen, hoewel zij het in de wereld niet wagen, zoo iets te vertoonen.

942. Niet ver van het vuile Jeruzalem is ook nog een andere stad, welke het Oordeel van de Gehenna genoemd wordt. Daar zijn zij, die uit eigen gerechtigheid den Hemel voor zich opeischen, en die allen verdoemen, die niet naar hunne hersenschimmen leven; tusschen deze stad en de gehenna verschijnt iets als een brug, niet onschoon, van bleeke of grijze kleur, waarop zich een zwarte geest bevindt, dien zij duchten en die hen belet er over heen te gaan, want aan de andere zijde van de brug verschijnt de gehenna.

943. Zij die in het leven van het lichaam louter het genot ten doel hadden, en er alleen op uit waren aan hunne neigingen te voldoen en in pracht en praal te leven, alleen op zichzelf en op de wereld bedacht, de goddelijke dingen voor niets achtend, zonder geloof en naastenliefde, dezulken worden na den dood eerst in een leven gebracht dat overeenkomst vertoont met het leven dat zij in de wereld hadden; het is een, plaats, vooraan ter linker zijde, tamelijk diep, met niets dan genietingen, spelen, dansen, maaltijden en gezellig verkeer. Daarheen worden dezulken gebracht, en dan weten zij niet beter of zij zijn nog in de wereld. Maar het schouwspel verandert; na verloop van een zekeren tijd worden zij neergelaten in de hel onder de billen, welke een en al drek is; want een dergelijk genot, dat louter lichamenlijk is, verandert in het andere leven, in drek; ik zag hen daar drek dragen en weeklagen.

944. Vrouwen, die van een lagen en gemeenen stand tot rijkdom kwamen, en uit hoogmoed daarover zich geheel en al hebben overgegeven aan genietingen en aan een leven van weelde en nietsdoen, als koninginnen neergelegen op kussens, neergezeten aan speeltafels en disschen, en zich om niets anders bekommerden, gaan elkander in het andere leven, wanneer zij samenkomen, danig te lijf, slaan en verscheuren elkander, trekken elkander aan de haren, en worden als furien.

945. Anders echter diegenen, die in genietingen of in de heerlijkheden des levens geboren zijn, en van kindsbeen af in dergelijke dingen opgevoed, zooals koninginnen en anderen van edele afkomst, alsmede de rijken. Dezulken, hoewel in genietingen en in pracht en praal opgegroeid, zijn, wanneer zij slechts tevens

in het geloof aan den Heer en in de liefde tot den naaste geleeft hebben, in het andere leven onder de gelukzaligen; want dat men zich de genietingen des levens, de macht en den rijkdom zou moeten ontzeggen, en aldus door ellende den hemel verdienen, is een dwaling; maar zoowel genietingen, als macht en rijkdom, vergeleken bij den Heer, voor waardeloos te houden, en het leven der wereld, vergeleken bij het hemelsche leven, dit is het, wat in het Woord bedoeld wordt.

946. *Ik sprak er met geesten over, dat wel weinigen gelooven zouden, dat er in het andere leven zoovele en dergelijke dingen bestaan, en zulks omdat de mensch geen ander begrip heeft van zijn leven na den dood dan een hoogst algemeen en donker, dat geen begrip is, en waarin zij zich bevestigd hebben door het feit, dat zij een ziel of een geest niet met oogen zien; en dat de geleerden, hoewel zij beweren, dat er een ziel of een geest bestaat, nochtans, omdat zij aan verzonnen woorden en termen hangen, die het verstaan der dingen nog maar meer verduisteren, ja zelfs uitdooven, en daar zij zichzelf en de wereld, zelden het algemeene nut en den Hemel betrachten, nog minder dan de zinnelijke menschen gelooven. De geesten, met wie ik sprak, waren verwonderd, dat de mensch van dien aard is, terwijl hij toch weet, dat er in de natuur zelf, en in ieder van haar rijken, zoovele dingen zijn, wonderbaarlijk en verscheiden, welke hij niet kent, zooals, om maar één voorbeeld te noemen, in het inwendige van het menschelijk oor, waarover men een heel boek met verbazingwekkende en ongehoorde dingen zou kunnen vullen, welke een ieder zou gelooven. Wanneer er daarentegen aangaande de geestelijke wereld, waaruit toch alles en elke bijzonderheid, in het rijk der natuur aanwezig, ontstaat, iets gezegd wordt, gelooft het nauwelijks iemand, als gezegd vanwege de van te voren aangenomen en bekrachtigde meening, dat het niets is, omdat men het niet ziet.*

Genesis

Negende Hoofdstuk

Vervolg over de hellen.

Hier over andere hellen, die van de vorige onderscheiden zijn.

947. *Zij, die arglistig zijn en meenen dat zij alles door listige kunstgrepen kunnen bemachtigen, en zich tijdens het leven van het lichaam in die meening gestijfd hebben, omdat zij met goed gevolg dergelijke middelen aanwendden, hun schijnt het toe alsof zij in een ton woonden ter linker zijde, welke de helsche ton genoemd wordt. Over die ton ligt een deksel en daarnaast bevindt zich op een pyramidevormig voetstuk, een kleine bol, welken zij voor het heeal houden, dat zij niet uit het oog te verliezen en te regeeren hebben; aldus komt het hun geheel en al voor. Diegenen onder hen, die onschuldigen op arglistige wijze vervolgd hebben, vertoeven, hier eeuwen lang. Mij werd gezegd, dat sommigen hier alreeds twintig eeuwen hadden doorgebracht. Wanneer zij worden losgelaten, is hun fantasie van dien aard, dat zij het heeal voor een soort van bol houden, waar zij rondom wandelen en dien zij met voeten treden, in den waan de goden van het heeal te zijn. Zij verschenen mij eenige malen, en ik sprak met hen over hun fantasie, maar daar zij in de wereld van boven beschreven aard geweest waren, konden zij daarvan niet afgebracht worden. Ik werd ook eenige malen gewaar, met welk eene uiterste geslepenheid zij gedachten kunnen verdraaien, op slag een anderen kant uitsturen, en er iets anders voor in de plaats schuiven, zoodat men nauwelijks kan onderkennen dat het van hen komt, en wel op zulk een wijze, dat het ongeloofelijk is. Daar zij van dien aard zijn, worden zij nooit tot de menschen toegelaten, want zij laten op een zoo heimelijke en verborgen wijze gift invloeyen, dat het niet valt waar te nemen.*

948. *Er bevindt zich ook ter linker zijde een andere ton (zoo schijnt het hun toe), waarin sommigen zitten, die tijdens het leven in het lichaam van meening waren, dat zij, boos doende, goed deden en omgekeerd, zoodat zij in het booze het goede stelden. Dezulken blijven daar voor een tijd, en worden dan van hun rede beroofd, en wanneer zij deze verloren hebben, verkeerden zij als het ware in een slaap, en niets van wat zij dan uitrichten, wordt hun toegerekend; maar niettemin schijnt het hun toe of zij helder wakker zijn; wordt hun de rede weder teruggegeven, dan keeren zij wederom tot zichzelf terug en zijn als andere geesten.*

949. *Vooraan, ter linker zijde, is een soort van kamer, waarin in het geheel geen licht valt, maar dikke duisternis heerscht, waarom zij de donkere kamer wordt genoemd. Hier vertoeven zij, die op het goed van anderen hebben geaaasd, en daarop voortdurend hun gemoed gericht, en er zich ook zonder gewetensbezwaar van meester maakten, zoo vaak ze het maar onder een of ander voorwendsel konden. Er zijn er hier onder, die, toen zij in de wereld leefden, vrij hoog in aanzien stonden, die dachten dat het lovenswaardige van omzichtigheid in sluwe streken bestond. In deze kamer beraadslagen zij onder elkander, juist zooals zij deden in het leven van het lichaam, over de sluwste manier om anderen te bedriegen. Duisternis noemen zij aldaar een genot. Hun beeld werd mij getoond, zoodat ik als op klaarlichten dag kon zien hoe zij, die hier zijn en bedriegelijk behandeld hebben, ten slotte worden, namelijk dat hun gezicht verschrikkelijker wordt dan dat van een doode, loodkleurig zooals bij lijken, met afschrikwekkende groeven; aldus slijten zij hun leven, door angst gekweld.*

950. *Een horde van geesten kwam van de zijde der gehenna naar voren toe omhooggerezen, en uit hun sfeer werd ik gewaar (want de geaardheid der geesten kan men bij hun eerste nadering aan de sfeer alleen al gewaar worden) dat zij den Heer gering achtten, en alle Goddelijke vereering verachtten. Hun spreken maakte eene golvende beweging; een van hen die tegen den Heer ergerlijke dingen uitte, werd terstond neergeworpen naar eene zijde der gehenna; zij zweefden aan de voorzijde over het hoofd, op zoek naar geesten waarmede zij zich konden verbinden om anderen te onderdrukken; zij werden echter op hun weg opgehouden en hun werd gezegd, van hun voornemen of te zien, daar het tot hun eigen schade zou uitvallen; waarna zij stilhielden. Toen werden zij zichtbaar; hun gezicht was zwart en om hun hoofd hadden zij een witten band, waarmede wordt aangeduid, dat zij de Goddelijke vereering zoowel als het Woord des Heeren als iets zwarts beschouwen, alleen goed genoeg om het gewone volk in de banden van het geweten te houden. Hun verblijfplaats is in de nabijheid van de gehenna, alwaar vliegende, maar niet vergiftige draken zijn, waarom zij de drakenwoning heet. Daar zij echter niet arglistig zijn, is hun hel niet zoo vreeselijk. Zulke geesten schrijven ook alles toe aan zichzelf en aan hun wijs beleid, en beroemen er zich op, dat zij niemand vreezen, maar het werd hun aangetoond, dat het minste gesuisel hun al schrik aanjaagt en hen op de vlucht drijft; toen zij een gesis hoorden, meenden zij in hun schrik, dat de gansche hel kwam opzetten om hen mede te nemen, en van helden werden zij ineens als wijven.*

951. *Zij, die zich in het leven van het lichaam voor heilig hielden, zijn in de lagere aarde voor den linker voet; daar komt het hun somtijds voor, alsof zij een blinkend gelaat hadden, hetgeen voortvloeit uit hun gedachten omtrent hun*

heiligheid. Wat hun echter te wachten staat, is het volgende: zij worden aldaar in de uiterste begeerte gehouden om in den hemel op te stijgen, welken zij boven in de hoogte wanen; hun begeerte zwelt steeds aan en verkeert meer en meer in angst, die tot in het onmetelijke aangroeit, totdat zij eindelijk erkennen, dat zij niet heilig zijn; wanneer zij daaruit worden ontslagen, wordt hun hun eigen lucht, die stinkend is, te ruiken gegeven.

952. *Er was iemand, die geloofde, dat hij in de wereld heilig geleefd had, omdat hij door de menschen voor heilig gehouden werd, en aldus den hemel verdiende. Hij zeide, dat hij een vroom, leven had geleid, zich alleen in gebeden had verzonken, in de meening dat het genoeg was als een ieder voor zichzelf opkwam en zorgde. Ook zeide hij, dat hij een zondaar was, en lijden wilde, al werd hij door anderen met voeten getreden, hetgeen hij christelijke lijdzaamheid noemde, en dat hij de minste wilde zijn om de meeste in den hemel te worden. Toen hij daarna werd anderzocht of hij ooit iemand tot nut was geweest, of dat hij eenig goed of eenige werken der naastenliefde had willen doen, zeide hij, niet te weten waarin dit alles bestaat, en alleen te weten, dat hij heilig geleefd had. Daar hij zich ten doel had gesteld uit te blinken boven alle anderen, die hij aldus verre beneden zich achtte, en bovenal omdat hij zich voor heilig had gehouden, verscheen hij in menschelijken vorm, blank tot aan de lenden, maar deze kleur veranderde eerst in donker blauw, en daarna in zwart, en daar hij over anderen wilde heerschen en hen als zijns onwaardig had veracht, werd hij zwarter dan de anderen. Men zie aangaande hen, die de meesten in den hemel willen zijn, eerder de nrs. 450 en. 452.*

953. *Ik werd door eenige verblijfplaatsen van den eersten Hemel geleid, en er werd mij van daar uit in de verte iets als een ontzaggelijke ziedende zee met machtige golven te aanschouwen gegeven van onafzienbare wijdte, en er werd gezegd, dat diegenen, die groot in de wereld hebben willen zijn, en er alleen op uit waren zich roem te verschaffen, ongeacht of het op rechtmatige dan wel op onrechtmatige wijze geschiedde, zulke fantasieën hebben en zulk een zee zien, met de vrees daarin te verzingen.*

954. *De fantasieën, welke men in het leven van het lichaam had, nemen in het andere leven een anderen vorm aan, welke nochtans met de vorige overeenstemt. Zoo bij voorbeeld verandert het brutaal geweld en de onbarmhartigheid dergenen, die op aarde gewelddadig en onbarmhartig waren, in een ongeloofelijke wreedheid, en het komt hun voor, alsof zij alle soortgenooten die ze maar tegenkomen, dood maakten en op allerlei manieren martelden, aan welke kwellingen zij zich dermate verlustigen, dat zij er het toppunt van genot in stellen. Zij, die bloeddorstig waren, zoeken hun vermaak in het kwellen van geesten (want zij*

zijn in de meening, dat de geesten menschen zijn, niet beter wetend) tot bloedens toe, en als ze dan bloed zien (want hun fantasie is van dien aard dat zij als het ware bloed zien), stijgt hun verrukking ten top. Uit de gierigheid komen fantasieën voort, welke den vrekken den schijn geven, of zij door muizen en dergelijke werden aangevallen, al naar den aard van de gierigheid. Zij, die hun verrukking alleen in wellusten gesteld hebben, welke zij voor het opperste doel, het hoogste goed en om zoo te zeggen voor hun hemel hielden, zijn het liefst in sekreten, alwaar zij het hoogste genot smaken; sommigen vertoeven bij voorkeur in stinkende poelen vol urine, anderen in drekkige sumpen, en zoo voort.

955. *Bovendien bestaan er verschillende tuchtigingen, waarmede de boozen in het andere leven allerstrengst gestraft worden, en welke over hen komen zoodra zij weder in hun vuige begeerten vervallen, en deze straffen boezemen hun zooveel schaamte, schrik en afgrijzen voor dergelijke snoodheden in, tot zij er ten langen leste van afzien. Er zijn verschillende tuchtigingen; in het algemeen zijn het de tuchtigingen der ontvleezing, de tuchtigingen der verscheuring, de tuchtigingen der inwikkeling, en zoo meer.*

956. *De straf der ontvleezing is opgelegd aan hen, die hardnekkig op wraak zinnen, en die zich voor grooter dan alle anderen houden, doordien zij de overigen bij zichzelf vergeleken voor niets tellen; deze straf bestaat hierin, dat hun lichaam en gelaat dermate wordt verwond, dat er nauwelijks eenige menschelijke vorm aan overblijft; het gezicht wordt als een ronde, breede koek, de armen verschijnen als lappen; met uitgerekte armen wordt zoo iemand dan in de hoogte, naar den hemel toe, voortdurend rondgerold, en ten aanhooren van allen wordt uitgeroepen, dat hij van dien aard is, totdat schaamte zijn binnenste doordringt. Aldus smeekend wordt hij er toe gebracht, zijn spijt te betuigen, en hij heeft af te wachten, wat men hem voorschrijft. Daarna wordt hij in een drekkigen poel gebracht, welke in de nabijheid van het vuile Jeruzalem is, en hier wordt hij rondgewenteld en ondergedompeld, zoodat hij zelf als drek wordt, en dit geschiedt herhaaldelijk, totdat zulk eene begeerte van hem is afgevallen. In dezen drekkigen poel zijn boosaardige vrouwen uit de streek van de blaas.*

957. *Diegenen, die het zich in het leven, van het lichaam tot een tweede natuur hebben gemaakt, anders te spreken dan zij denken, en bovenal zij, die onder den schijn der vriendschap op de goederen van anderen geaasdhebben, zwerven rond; en overal, waar ze komen, vragen zij of zij bij hen mogen blijven, zeggende dat zij arm zijn, en wanneer zij worden opgenonien, haken zij met hun ingeboren begeerte naar alles. Wanneer hun ware aard aan het licht komt, worden zij met straf verjaagd, en somtijds jammerlijk verscheurd, op verschillende manieren, al naar den, aard der listigheid waarmede zij zich weten voor te doen; sommigen*

over het heele lichaam, anderen aan de voeten, weer anderen aan de lenden, of aan de borst, of aan het hoofd, en sommigen alleen in de streek van den mond. Zij worden heen en weer geaatst op een, wijze, die niet beschreven kan worden, het zijn heftige botsingen met daardoor verscheuring der leden, zoodat zij meenen kort en klein gescheurd te zijn; hun wordt ook nog verzet bijgebracht, zoodat de pijn, des te grooter wordt. Zulke straffen van verscheuring bestaan er in groote verscheidenheid, en zij worden bij tusschenpoozen zoo vaak herhaald, tot dezulken den afschrik en den afschuw van het bedrog door leugens goed beet hebben; elke bestraffing neemt iets weg. Zij, die de straf der verscheuring uitvoeren, zeiden zulk een genot in het tuchtigen te vinden, dat zij er niet mede zouden kunnen ophouden, ook al moest het eeuwig doorgaan.

958. *Er zijn scharen van geesten, die rondwaren, en door de geesten ten zeerste gevreesd worden; zij gaan aan het onderste deel van den rug te werk, en, folteren door snel opeenvolgende rukken heen en weer, welke niemand kan stuiten, en maken daarbij met gedruisch eene samen- en terugtrekkende beweging naar de hoogere deelen, in den vorm van een naar boven toegespitsten kegel. Een ieder, die in dezen kegel, en vooral nabij de spits gezonden wordt, wordt jammerlijk verscheurd tot in de kleinste deelen der gewrichten. Zij, die zich arglistig anders voordoen dan ze zijn, worden hierheen gezonden en aldus gestraft.*

959. *Op zekeren nacht ontwaakte ik nit den slaap, en hoorde geesten random mij, die mij in den slaap wilden belagen; maar weldra sluimerde ik weer in, en had een droom die mij bedroefde. Toen ik echter ontwaakte, waren er tot mijn verwondering terstond strafgeesten aanwezig, en zij straffen de geesten, die mij in den slaap belaagd hadden, op jammerlijke wijze; zij brachten hun als het ware lichamen bij, welke ook zichtbaar werden, en lichamelijke zinnen, en zij martelden hen aldus door een heftig voor- en achterwaarts stooten der leden, verbonden met pijnen door het tegenspartelen veroorzaakt; als ze maar konden, hadden de strafgeesten hen gaarne gedood, vandaar de uiterste heftigheid. Het waren voor het meerendeel sirenen, waarvan in nr. 83 sprake was. De bestraffing duurde lang en strekte zich rondom mij uit over verscheidene scharen, en tot mijn verwondering werden alle geesten opgespoord, die mij belaagd hadden, hoewel zij zich wilden verbergen. Daar zij sirenen waren, probeerden zij vele kunsten om de straf te ontduiken, maar zij vermochten het niet. Nu eens wilden zij zich ongemerkt in haar inwendige natuur terugtrekken, dan weer voorgeven dat zij anderen waren, dan weer de straf op anderen afwentelen door overdraging van voorstellingen, dan weer namen zij de gedaante van kinderen aan die mishandeld werden, dan van goede geesten, dan van engelen, en dergelijke meer, maar alles tevergeefs. Dat zij zoo zwaar gestraft werden, verwonderde mij, maar ik werd*

gewaar, dat zulks ontzaggelijk zwaar wordt opgenomen, omdat het volstrekt noodzakelijk is, dat de mensch veilig slape, en dat, als dit niet geschiedde, het menschelijke geslacht te gronde zou gaan; vandaar uit noodzaak zulk een groote straf. Ik werd gewaar, dat iets dergelijks ook random andere menschen geschiedt, die zij heimelijk zoeken te overvallen, hoewel de mensch daarvan onkundig is; want wien het niet gegeven is, met geesten te spreken, en met den innerlijken zin bij hen te zijn, kan zoo iets niet hooren, nog minder zien, terwijl iets dergelijks zich voortdurend rondom anderen afspeelt; de Heer bewaakt den mensch met de grootste zorgvuldigheid, wanneer hij slaapt.

960. *Er zijn eenige arglistige geesten, die, terwijl zij in het lichaam leefden, heimelijk bedrog pleegden, en sommigen onder hen, die door verderfelijke kunstgrepen zich als engelen wisten voor te doen, om te kunnen bedriegen; dezen leeren zich in het andere leven in eene fijnere natuur terug te trekken, en zick aan den blik der anderen te onttrekken, in de meening aldus tegen alle straf beveiligd te zijn; maar zij hebben niet alleen, als anderen, de straffen der verscheuring te verduren, al naar de natuur en de boosheid van hun arglistigheid, doch zij worden ook aan elkander vastgeplakt, en hoe meer zij zich, wanneer dit geschiedt, van elkander zoeken los te maken of te ontrukken, des te vaster worden zij verstrengeld; de straf is met heviger martelingen verbonden, daar zij beantwoordt aan hun meer in het verborgene gelegen listen.*

961. *Sommigen bezigen uit gewoonte, anderen uit verachting, in hunne dagelijksche gesprekken, bij wijze van scherts of spot, uitdrukkingen van de Heilige Schrift, in de meening dat zij aldus fijnzinnig schertsen of spotten; maar zulke gedachten en gezegden knopen zich vast aan hun lichamelijke en smerige voorstellingen, en berokkenen hun in het andere leven een groote schade, want die gedachten en gezegden keeren tegelijk niet de profane dingen terug; dezulken ondergaan eveneens de straffen der verscheuring, totdat zij dergelijke dingen hebben afgewend.*

962. *Er bestaat ook een straf der verscheuring voor de gedachten, zoodat de innerlijke gedachten met de uiterlijke worstelen, hetgeen met een meer innerlijke kwelling geschiedt.*

963. *Onder de bestraffingen komt herhaaldelijk het overheen werpen van een laken voor, dat wil zeggen: de geesten wanen zich, door fantasieën, waarvan zij zich hebben doordrongen, onder een laken, dat zich heel wijd uitstrekt; het is als het ware een samenhangende wolk, die overeenkomstig hun fantasie verdicht wordt; onder dit laken rennen zij meer of minder snel rond, met de brandende begeerte daaronder uit te komen, totdat zij uitgeput zijn van vermoeienis. Dit duurt gewoonlijk een uur lang, meer of minder, en de kwellingen waarmede*

dit geschiedt, verschillen al naar den graad van de begeerte om er zich uit te bevrijden. Het laken dient voor diegenen, die, hoewel zij de waarheid zien, haar uit eigenliefde toch niet willen erkennen, en er zich voortdurend over ergeren dat het zoo is. Sommigen hebben onder het laken zulk een angst en schrik, dat zij er aan twijfelen ooit nog eens bevrijd te kunnen worden, wat mij een van hen, die daaruit bevrijd was, vertelde.

964. *Er is ook nog een ander soort van laken; de*

961. *geesten worden als het ware in een doek gewikkeld, zoodat zij zich gebonden gelooven aan handen, voeten en lichaam, en hun wordt een vurige begeerte ingegeven, om zich daaruit los te werken. Een ieder denkt, daar hij er slechts met één enkelen toer in gewikkeld is, er zich gemakkelijk uit los te woelen, maar als hij daarmede begint, is het einde niet te zien, want het loswinden duurt maar altijd voort, totdat hij in vertwijfeling geraakt.*

965. *Dit aangaande de hellen en de straffen; de helsche martelingen zijn niet, zooals sommigen gelooven, gewetensknagingen, want zij die in de hel zijn, hadden geen geweten, waarom zij dan ook niet naar het geweten gefolterd kunnen worden. Zij, die een geweten hadden, bevinden zich onder de gelukzaligen.*

966. *Er zij opgemerkt, dat niemand in het andere leven eenige straf of kwelling heeft te ondergaan voor zijn erfbooze, doch alleen voor het daadwerkelijke booze, dat hij zelf bedreven heeft.*

967. *Wanneer de boozen gestraft worden, zijn steeds Engelen tegenwoordig, die de straf matigen, en de smarten der ongelukzaligen lenigen, maar wegnemen kunnen zij deze niet, daar er in het andere leven zulk een evenwicht tusschen alles bestaat, dat het booze zichzelf straft, en wanneer dit booze niet door bestraffingen werd weggenomen, zouden dezulken noodwendig voor eeuwig in de eene of andere hel vastgehouden moeten worden, want anders zouden zij de gezelschappen der goeden bestoken, en de door den Heer ingestelde orde, waarop het heil van het heelal berust, geweld aandoen.*

968. *Eenige geesten hadden uit de wereld deze voorstelling medegebracht, dat men met den duivel niet spreken mocht, maar hem ontvluchten moest; hun werd echter geleerd, dat het dengenen, die de Heer beschermt, in het geheel niet schaad, zelfs al werden zij door de gansche hel zowel uiterlijk als innerlijk omsingeld, hetgeen mij door vele en wonderbaarlijke ondervindingen te weten werd gegeven, zoodat mij tenslotte in het minst geen vrees, zelfs niet voor de allerergsten uit de helsche bende, weerhield om met hen te spreken; hetgeen mij ook werd toegestaan, opdat ik weten zou, van welken aard zij zijn. Verder werd het mij vergund, tot hen, die zich verwonderden dat ik met hen sprak, niet alleen te zeggen*

965. *dat zulks mij geen schade doet, maar ook dat diegenen duivelen zijn in het andere leven, die menschen geweest zijn, en, toen zij in de wereld leefden, hun leven in haat, wraaknemingen en echtbreuk hebben doorgebracht, en sommigen toenmaals boven anderen hoog in aanzien waren; dat er zelfs eenigen onder hen zijn, die ik gekend heb in het leven van het lichaam; en dat de duivel niets anders beteekent dan zulk een helsche bende; en bovendien, dat de menschen, zoo lang zij in het lichaam leven, ten minste twee geesten uit de hel bij zich hebben, voorts ook twee Engelen uit den Hemel; dat bij de boozen die helsche geesten heerschen; maar dat zij bij de goeden onderworpen zijn en gedwongen worden om te dienen; dat het dus een dwaling is te gelooven, dat er van het begin der schepping af een duivel bestaan heeft, anders dan de menschen die van dien aard waren. Toen zij dit hoorden, waren zij verbaasd, en bekenden, dat zij een gansch andere meening van den duivel en van de duivelsche bende hadden gehad.*

969. *In zulk een groot rijk, waar alle menschenzielen van de eerste schepping af samenstromen, en van dezen aardbol bijna duizend maal duizend elke week, en waar allen hun eigen genius en hun eigen natuur hebben, welke van die der anderen verschilt, en waar een mededeeling plaats vindt van alle voorstellingen van een ieder, en waar alles en elke bijzonderheid in orde gesteld moet worden, en dit voortdurend, kan het niet anders zijn dan dat daar onbegrensd veel dingen bestaan, die nooit in eens menschen voorstelling zijn opgekomen; en daar nauwelijks iemand zich van de hel zoowel als van den Hemel een andere dan een duistere voorstelling gevormd heeft, kan het niet anders dan dat deze dingen vreemd en zonderling voorkomen, bovenal omdat men meent dat de geesten niet eenig gevoel hebben, terwijl zij toch fijner zintuigen hebben dan de menschen; zelfs wordt hun door booze geesten, door middel van kunstgrepen welke in de wereld onbekend zijn, nog daarenboven een gevoel toegevoegd, dat bijna lichamelijk is en wel nog veel grover.*

970. *Aan het einde van dit hoofdstuk wordt vervolgens behandeld over de verwoestingen.*

Negende Hoofdstuk.

1. En GOD zegende Noach, en zijne zonen, en Hij zeide tot hen: Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde.
2. En uwe vrees, en uwe verschrikking zij over alle beest der aarde, en over allen vogel des hemels; bij alles, wat de aardbodem voort laat kruipen, en bij alle visschen der zee, zij zijn in uwe hand gegeven.
3. Al het kruipende gedierte, dat levend is, zij u tot spijsze, gelijk het graskruid, Ik heb het u al gegeven.
4. Doch het vleesch in zijne ziel, zijn bloed, zult gij niet eten.
5. En voorwaar, Ik zal uw bloed van uwe zielen eischen, van de hand van alle wild gedierte zal Ik het eischen, en van de hand des menschen, van de hand des mans, zijns broeders, zal Ik de ziel des menschen eischen.
6. Wie des menschen bloed in den mensch vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, want Hij heeft den mensch naar GODS beeld gemaakt.
7. En gijlieden, weest vruchtbaar en vermenigvuldigt; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt op dezelve.
8. En GOD zeide tot Noach, en tot zijne zonen met hem, zeggende:
9. En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op met u en met uw zaad na u.
10. En met alle levende ziel, die met u is, van den vogel, van het beest, en van alle wild gedierte der aarde met u; van allen, die uit de ark gegaan zijn, tot al het wild gedierte der aarde toe.
11. En Ik richt Mijn verbond op met u, en niet zal meer alle vleesch door de wateren des vloed uitgeroeid worden; en er zal geen vloed meer zijn, om de aarde te verderven.
12. En GOD zeide: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden, en tusschen alle levende ziel, die met u is, tot de geslachten der eeuw.
13. Mijnen boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde.
14. En het zal geschieden, als Ik Mij met eene wolk omwolk over de aarde, en de boog zal gezien worden in die wolk,
15. En Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tussehen Mij en tusschen u, en tusschen alle levende ziel in alle vleesch; en de wateren zullen niet meer wezen tot eenen vloed, om alle vleesch te verderven.
16. En de boog zal in de wolk zijn, en Ik zie hem, om te gedenken aan het eeuwig verbond tusschen GOD en tusschen alle levende ziel in alle vleesch, dat op de aarde is.

17. En GOD zeide tot Noach: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik opricht tusschen Mij en tusschen alle vleesch, dat op de aarde is.
18. En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Schem, en Cham, en Jafeth; en Cham is de vader van Kanaän.
19. Deze drie waren de zonen van Noach; en van hen werd de gansche aarde overspreid.
20. En Noach begon een man des aardbodems te zijn, en hij plantte eenen wijngaard.
21. En hij dronk van den wijn, en werd dronken, en hij ontblootte zich in het midden zijner tent.
22. En Cham, Kanaäns vader, zag zijns vaders naaktheid, en hij gaf het zijnen beiden broederen daar buiten te kennen.
23. En Schem en Jafeth namen een kleed, en zij beiden leiden het op den schouder, en gingen achterwaarts, en bedekten de naaktheid huns vaders; en hunne aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid huns vaders zagen zij niet.
24. En Noach ontwaakte van zijnen wijn, en hij merkte, wat zijn kleinste zoon hem gedaan had.
25. En hij zeide: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zal hij zijnen broederen zijn.
26. En hij zeide: Gezegend zij JEHOVAH GOD van Schem, en Kanaän zal hem een knecht zijn.
27. GOD breide Jafeth uit; en hij zal wonen in Schems tenten; en Kanaän zal hem een knecht zijn.
28. En Noach leefde na den vloed drie honderd jaren en vijftig jaren.
29. En al de dagen van Noach waren negen honderd jaren en vijftig jaren; en hij stierf.

Inhoud.

971. Hetgeen hier nu volgt, betreft den staat van den wedergeboren mensch; eerst aangaande de heerschappij van den innerlijken mensch, en aangaande de gehoorzaamheid van den uiterlijken.

972. Dat namelijk alle dingen, welke tot den uiterlijken mensch behooren, aan den innerlijken onderworpen zijn, en hem moeten dienen, vers 1 tot 3; maar dat hij er zich bovenal voor moet wachten, de goedheden en de waarheden des geloofs in de begeerten onder te dompelen, of door goedheden en waarheden, welke tot den innerlijken mensch behooren, boosheden en valschheden te bevestigen, wat hem noodwendig ten doode verdoemen en hem straffen moet, vers 4, 5, en aldus den geestelijken mensch of het beeld Gods bij hem, verwoesten, vers 6. Indien zulks niet geschiedt, zal alles welslagen, vers 7.

973. Daarna is sprake van den staat des menschen na den vloed, dien de Heer aldus heeft gevormd, dat Hij door middel van de naastenliefde bij hem aanwezig kon zijn, waardoor hij niet meer zoo te gronde ging als het laatste nageslacht der Oudste Kerk, vers 8, 9, 10, 11.

974. Voorts wordt de staat van den mensch na den vloed, die de naastenliefde kan ontvangen, beschreven door den boog in de wolk, waaraan hij gelijk is, vers 12, 13, 14, 15, 16, 17. Deze boog heeft betrekking op den mensch der Kerk, of op den wedergeborene, vers 12, 13; hij heeft betrekking op ieder mensch in het algemeen, vers 14, 15; op den mensch, die wedergeboren kan worden, in het bijzonder, vers 16; aldus niet alleen op den mensch binnen de Kerk, maar ook op den mensch buiten de Kerk, vers 17.

975. Eindelijk wordt over de Oude Kerk in het algemeen gehandeld, en hier wordt onder Schem de innerlijke godsdienst verstaan, onder Jafeth de overeenkomstige uiterlijke godsdienst, onder Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof, onder Kanaän de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst, van vers 19 tot het einde. Dat deze Kerk, omdat zij de waarheden des geloofs uit zichzelf en door redeneeringen wilde navorschen, eerst in dwalingen en verkeerdheden vervallen is, vers 19, 20, 21. Dat zij, die in den van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijken godsdienst zijn, door dergelijke dwalingen en verkeerdheden de leer des geloofs zelve bespotten, vers 22. Dat daarentegen zij, die in den innerlijken godsdienst, en zij die in den daarvan uitgaanden uiterlijken godsdienst zijn, dergelijke dingen ten goede uitleggen, en verontschuldigen, vers 23. Dat zij, die in den afgescheiden uiterlijken godsdienst zijn, de allerminsten zijn, vers 24, 25, en dat zij nochtans geringe diensten in de Kerk vervullen kunnen, vers 26, 27.

976. Ten slotte wordt de duur en de staat der Eerste Oude Kerk beschreven door de jaren van den leeftijd van Noach, vers 28, 29.

De Innerlijke Zin.

977. Daar hier gehandeld wordt over den wedergeboren mensch, zij in het kort gezegd, hoe hij zich verhoudt tot den niet wedergeboren mensch; daaruit kan men dan zien, van welken aard de een en van welken aard de ander is. Bij den wedergeboren mensch is een geweten van het goede en van het ware; uit het geweten doet hij het goede, en uit het geweten denkt hij het ware; het goede dat hij doet, is het goede der naastenliefde, en het ware dat hij denkt, is het ware des geloofs. Bij den niet wedergeboren mensch is geen geweten. Zooler al iets daarvan bij hem aanwezig is, is het niet een geweten om het goede te doen uit naastenliefde, en om het ware te denken uit het geloof, maar uit een of andere liefde, die op zichzelf of op de wereld gericht is, waarom het een onecht of een valsch geweten is. Bij den wedergeboren mensch is er verblijding, wanneer hij naar zijn geweten handelt, en angst, wanneer hij gedwongen wordt, iets tegen zijn geweten in te doen of te denken; maar bij den niet wedergeboren mensch is het niet aldus; de meesten weten niet eens wat een geweten is, nog minder wat het is iets naar of tegen zijn geweten te doen, maar zij handelen naar datgene, wat hunne liefden begunstigt, waarin zij hun vermaak vinden; wanneer daar tegenslag in volgt, hebben zij angst. Bij den wedergeboren mensch is een nieuwe wil, en een nieuw verstand; deze nieuwe wil en dit nieuwe verstand vormen zijn geweten, dat wil zeggen, zij zijn in zijn geweten, door middel waarvan de Heer het goede der naastenliefde en het ware des geloofs werkt. Bij den niet wedergeboren mensch is geen wil, maar in plaats van den wil is er begeerte, en vandaar neiging tot al het booze, en er is geen verstand maar redeneering, en vandaar een vallen in al het valsche. Bij den wedergeboren mensch is hemelsch en geestelijk leven; maar bij den niet wedergeboren mensch is alleen lichamelijk en wereldsch leven; dat hij denken en verstaan kan, wat goed en waar is, komt door het leven des Heeren door middel van de overblijfselen, waarvan eerder sprake was; daaraan ontleent hij het vermogen tot nadenken. Bij den wedergeboren mensch heerscht de innerlijke mensch, en gehoorzaamt de uiterlijke; maar bij den niet wedergeboren mensch heerscht de uiterlijke mensch, en de innerlijke rust, alsof hij niet bestond. De wedergeboren mensch weet, of kan weten, wanneer hij nadenkt, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mensch is; maar de niet wedergeboren mensch weet het in het geheel niet, noch kan hij het weten, zelfs al zou hij nadenken, want hij weet niet, wat het goede en het ware des geloofs uit naastenliefde is. Hieruit blijkt, van welken aard de wedergeborene en van welken aard de niet wedergeborene is, en dat er

een onderscheid tusschen hen bestaat als tusschen zomer en winter, en als tusschen licht en duisternis; vandaar is de wedergeborene een levend mensch, maar de niet wedergeborene is een dood mensch.

978. Wat de innerlijke en wat de uiterlijke mensch is, weten heden ten dage weinigen, zoo al eenigen; men meent dat het een en hetzelfde is, en wel hoofdzakelijk omdat men uit het eigen ik het goede geloofd te doen en het ware te denken; het eigen ik brengt dat zoo met zich mede; maar de innerlijke mensch is evenzeer van den uiterlijken onderscheiden, als de hemel van de aarde; zoowel de ontwikkelden als de onontwikkelden hebben, wanneer zij daarover nadenken, geen ander begrip van den innerlijken mensch, dan dat hij het denken is, omdat het van binnen geschiedt; en van den uiterlijken mensch geen ander, dan dat hij het lichaam is en het zinnelijke en het wellustige daarvan, omdat zij naar buiten treden. Maar het denken, dat zij meenen van den innerlijken mensch te zijn, behoort niet tot den innerlijken mensch;-bij den innerlijken mensch zijn niets dan goedheden en waarheden, welke des Heeren zijn, en in den innerlijken mensch is door den Heer het geweten geplant, en zelfs de boozen, ja de allerslechtsten, hebben een denken, en zij die zonder geweten zijn, hebben ook een denken; hieruit blijkt, dat het denken niet van den innerlijken maar van den uiterlijken mensch is; dat het lichaam en het zinnelijke en het wellustige daarvan niet de uiterlijke mensch is, blijkt hieruit, dat er evenzoo bij de geesten, die geen lichaam hebben zooals zij tijdens hun leven in de wereld hadden, desgelijks een uiterlijke mensch bestaat. Maar niemand kan weten, wat de innerlijke en wat de uiterlijke mensch is, zoo men niet weet, dat er bij ieder mensch het hemelsche en het geestelijke is, dat overeenstemt met den Engelenhemel; en dat er het redelijke is, dat overeenstemt met den Hemel der engelengeesten; en eene innerlijke zinnelijkheid, die overeenstemt met den Hemel der geesten; want er zijn drie Hemelen en even zoovele bij den mensch; deze Hemelen zijn onderling ten strengste onderscheiden; vandaar komt het, dat de mensch, die een geweten had, na den dood eerst in den Hemel der geesten is, daarna door den Heer wordt verheven in den Hemel der engelengeesten, en ten slotte in den Engelenhemel, hetgeen nooit zou kunnen geschieden wanneer er bij hem niet even zoovele Hemelen waren, waarmede en met welker staat hij kon overeenstemmen. Hieruit kon ik onderkennen, wat den innerlijken en wat den uiterlijken mensch uitmaakt. De hemelsche en geestelijke dingen vormen den innerlijken mensch; de redelijke dingen vormen het inwendige of dat wat het midden houdt; de zinnelijke dingen, niet die van het lichaam, maar die welke uit de lichamelijke dingen voortkomen, vormen den uiterlijken

mensch; en aldus niet alleen bij den mensch, maar ook bij den geest. Om met de geleerden te spreken: deze drie verhouden zich als einddoel, oorzaak en gevolg. Zooals bekend is, kan er nooit eenig gevolg bestaan, wanneer er niet een oorzaak is, en nooit eenige oorzaak, wanneer er geen einddoel is; gevolg, oorzaak en einddoel zijn onderling evenzeer onderscheiden, als het uiterlijke, het innerlijke en het binnenste. De eigenlijk zinnelijke mensch, dat wil zeggen, hij, die uit de zinnelijke dingen denkt, is de uiterlijke mensch; en de eigenlijk geestelijke en hemelsche mensch is de innerlijke mensch; daarentegen houdt de redelijke mensch het midden tussehen beiden; door dezen of door het redelijke vindt het verkeer plaats van den innerlijken mensch met den uiterlijken. Ik weet, dat weinigen dit vatten, omdat zij in uiterlijke dingen leven, en uit uiterlijke dingen denken; vandaar komt het, dat sommigen zich met de redellooze dieren gelijk stellen, en gelooven dat zij, wanneer het lichaam sterft, ook geheel en al sterven zullen, terwijl zij toch, wanneer zij sterven, eerst dan beginnen te leven; dan leven zij, die goed zijn, in het andere leven eerst een zinnelijk leven in de wereld of den Hemel der geesten, daarna een innerlijk zinnelijk leven in den Hemel der engelengeesten, en ten slotte een binnenst zinnelijk leven in den Engelenhemel; dit of het Engelenleven is het leven van den innerlijken mensch, van welk leven bijna niets gezegd kan worden, dat door den mensch zou kunnen worden gevat. De wedergeborenen kunnen, wanneer zij nadenken, slechts weten, dat het uit het goede en ware voortkomt, en uit den strijd; het is namelijk het leven des Heeren bij den mensch, want de Heer bewerkt door den innerlijken mensch het goede der naastenliefde en het ware des geloofs in zijn uiterlijken mensch; wat van daar uit in zijn gedachte en in zijn neiging tot gewaarwording komt, is iets algemeen, waarin ontelbare dingen zijn, die van den innerlijken mensch afstammen en welke de mensch nooit gewaar wordt, vooraleer hij in den Engelenhemel komt. Aangaande den aard van dit algemeene, zie men wat uit ondervinding daarover is neergelegd in nr. 545. Maar wat hier gezegd is over den innerlijken mensch, is, daar het het bevattingsvermogen van velen te boven gaat, niet bepaald onontbeerlijk voor het zieleheil; slechts wete men dit, dat er een innerlijke en een uiterlijke mensch is, en erkenne engeloove men, dat al het goede en ware van den Heer komt.

979. Deze bijzonderheden overden staat van den wedergeboren mensch, en over den invloed van den innerlijken mensch in den uiterlijken, zijn vooropgesteld, daar in dit hoofdstuk gehandeld wordt over den wedergeboren mensch, en over de heerschappij van den innerlijken mensch over den uiterlijken, en over de gehoorzaamheid van den laatste.

980. Vers 1. *En God zegende Noach, en zijne zonen, en Hij zeide tot hen: zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt, en vervult de aarde.* God zegende, beteekent de tegenwoordigheid en de genade des Heeren; door Noach en zijne zonen wordt de Oude Kerk aangeduid; door vruchtbaar zijn worden de goedheden der naastenliefde aangeduid; door vermenigvuldigen de waarheden des geloofs, welke nu in groei zouden toenemen; door de aarde vervullen, wordt aangeduid bij den uiterlijken mensch.

981. Dat “God zegende” de tegenwoordigheid en de genade des Heeren beteekent, blijkt uit de beteekenis van zegenen; in het Woord beteekent zegenen in den uiterlijken zin: verrijkt worden met al het aardsche en lichamelijke goede, gelijk ook allen, die in den uiterlijken zin blijven, het Woord uitleggen, zooals de Joden van ouds en thans, en ook de Christenen, vooral van deze dagen, waarom zij den Goddelijken Zegen in rijkdommen, in overvloed van alles en in hun roem gesteld hebben en stellen. Doch in den innerlijken zin beteekent zegenen: verrijkt worden met al het geestelijke en hemelsche goede; en daar deze zegen nooit voorkomt of voorkomen kam, dan alleen door den Heer, beteekent zegenen de tegenwoordigheid en de genade des Heeren; de tegenwoordigheid en de genade des Heeren brengt dit met zich mede; tegenwoordigheid wordt gezegd, omdat de Heer alleen in de naastenliefde tegenwoordig is, en hier nu gehandeld wordt over den wedergeboren geestelijken mensch, die uit naastenliefde handelt; bij ieder mensch is de Heer tegenwoordig, maar voor zooveel de mensch verwijderd is van de naastenliefde, voor even zooveel is de Heer, om zoo te zeggen, meer afwezig, of is de Heer verder verwijderd. Dat genade gezegd wordt en niet barmhartigheid, vindt zijn oorzaak, welke vermoedelijk heden ten dage onbekend is, hierin, dat de hemelsche menschen niet genade zeggen, maar barmhartigheid, daarentegen de geestelijke menschen niet barmhartigheid, maar genade; hetgeen hieruit voortkomt, wijl de hemelsche menschen erkennen dat het menschelijke geslacht niet anders dan vuil, en in zich zelf drekkig en helsch is, vandaar dat zij de Barmhartigheid des Heeren afsmeeken, want er is van Barmhartigheid sprake, wanneer men van dien aard is. De geestelijke menschen daarentegen, hoewel zij zulks weten, erkennen het toch niet, omdat zij in het eigene blijven, en dat liefhebben, zoodat zij met moeite de Barmhartigheid noemen kunnen, maar gemakkelijk de genade; dit komt uit het verschil van verootmoediging bij beiden voort; hoe meer iemand zichzelf lief heeft, en bij zichzelf meent, het goede uit zichzelf te kunnen doen, en aldus de zaligheid te verdienen, des te minder kan hij de Barmhartigheid des Heeren afsmeeken; dat sommigen de genade afsmeeken, komt, omdat het

tot een vaststaande plechtige uitdrukking geworden is, en dan is er niet dan heel weinig van den Heer in de genade, en een massa van henzelf; dit kan een ieder bij zichzelf nagaan, wanneer hij de genade des Heeren noemt.

982. Dat met Noach en zijne zonen de Oude Kerk wordt aangeduid, is eerder gezegd en aangetoond, en blijkt uit het volgende.

983. Dat door vruchtbaar zijn de goedheden der naastenliefde worden aangeduid, door vermenigvuldigen de waarheden des geloofs, welke nu in groei zouden toenemen, blijkt uit de beteekenis van de beide woorden in het Woord, alwaar bevruchten of vrucht dragen overal gezegd wordt van de naastenliefde, en vermenigvuldigen van het geloof; men zie, wat aangaande hun beteekenis eerder gezegd is in nr. 43 en 55; om hieraan nog sterker bevestiging te geven, mogen uit het Woord de navolgende plaatsen aangehaald worden; bij Jeremia:

“Bekeert u, gij afkeerige zonen; Ik zal ulieden herders geven naar Mijn hart, en zij zullen u weiden met *erkenntenis* en *inzicht*; en het zal geschieden, dat gij *vermenigvuldigen* zult en *vruchtbaar* zult zijn op de *aarde*” (3: 14, 15, 16),

alwaar vermenigvuldigen duidelijk staat voor het groeien in erkenntenis en inzicht, dat is, in geloof; en vruchtbaar zijn voorde goedheden der naastenliefde; want daar wordt gehandeld over de Kerk, die geplant moet worden, bijwelke het geloof of de vermenigvuldiging voorafgaat. Bij denzelfde:

“Ik zal de overblijfselen Mijner kudde vergaderen uit al de landen, waarhenen Ik ze verdreven heb, en Ik zal ze wederbrengers tot hunne kooien, en zij zullen *vruchtbaar zijn* en *vermenigvuldigen*” (23: 3),

alwaar van de geplante Kerk sprake is, aldus vruchtbaar zijn betrekking heeft op de goedheden der naastenliefde, en vermenigvuldigen op de waarheden des geloofs. Bij Mozes:

“Daartoe zal Ik u aanzien, en zal u *vruchtbaar* maken, en u *vermenigvuldigen*, en Mijn verbond zal Ik met u oprichten” (Lev. 26: 9);

in den innerlijken zin is hier sprake van de hemelsche Kerk, waarom vruchtbaar zijn wordt gezegd van de goedheden der liefde en der naastenliefde, vermenigvuldigen van de goedheden en waarheden des geloofs. Bij Zacharia:

“Ik zal ze verlossen, en zij zullen *vermenigvuldigd* worden, gelijk zij *vermenigvuldigd* waren” (10: 8);

dat hier vermenigvuldigen gezegd wordt aangaande de waarheden des geloofs, blijkt hieruit, dat zij verlost zullen worden. Bij Jeremia:

“De stad zal gebouwd worden op haren hoop, en van hen zal eene bekentenis uitgaan, en eene stem der spelenden, en Ik zal hen doen *vermenigvuldigen*, en zij zullen niet verminderd worden; en hare zonen zullen zijn als eertijds” (30: 18, 19, 20),

alwaar sprake is van de neigingen tot het ware en van de waarheden des geloofs; de neigingen tot het ware worden uitgedrukt door de bekentenis en de stem der spelenden, de groei der waarheden des geloofs door vermenigvuldigen; de zonen staan hier ook voor de waarheden.

984. Dat door “de aarde vervullen” wordt aangeduid: bij den uiterlijken mensch, blijkt uit de beteekenis van de aarde, namelijk dat zij de uiterlijke mensch is, waarover herhaaldelijk eerder gehandeld is. Met de goedheden der naastenliefde en de waarheden des geloofs bij den wedergeboren mensch is het aldus gesteld, dat zij in zijn geweten zijn ingeplant; en daar zij zijn ingeplant door het geloof, of door het hooren des Woords, zijn zij eerst in zijn geheugen, dat tot den uiterlijken mensch behoort. Wanneer de mensch is wedergeboren, en de innerlijke mensch handelt, gaat het met de bevruchting en de vermenigvuldiging desgelijks; de goedheden der naastenliefde vertoonen zich in de neigingen, welke tot den uiterlijken mensch behooren, en de waarheden des geloofs in het geheugen, en daar en hier groeien en vermenigvuldigen zij. Van welken aard de vermenigvuldiging is, kan ieder wedergeboren mensch weten, want steeds komen er nieuwe bevestigingen bij, zoowel uit het Woord, als uit den redelijken mensch, als uit de vergaderde kennis, en aldus bevestigt hij zich meer en meer; dit nu is de werking der naastenliefde, terwijl de Heer Alleen door de naastenliefde werkt.

985. Vers 2. *En uwe vrees en uwe verschrikking zij over alle beest der aarde, en over allen vogel des hemels; bij alles, wat de aardbodem voort laat kruipen, en bij alle visschen der zee, zij zijn in uwe hand gegeven.* Uwe vrees en uwe verschrikking, beteekent de heerschappij van den innerlijken mensch; vrees betreft de boosheden, en verschrikking de valscheden; over alle beest der aarde, beteekent over de begeerten, welke tot het gemoed behooren; over allen vogel des hemels, beteekent over de valscheden, welke uit de redeneering voortkomen; bij alles, wat de aardbodem voort laat kruipen, beteekent de neigingen tot het goede; bij alle visschen der zee, beteekent de vergaderde kennis; in uwe hand zijn zij gegeven, beteekent het bezit van den innerlijken mensch bij den uiterlijken.

986. Dat “uwe vrees en uwe verschrikking” de heerschappij van den innerlijken mensch beteekent, en dat vrees betrekking heeft op de boosheden en verschrikking op de valscheden, kan uit den staat van den wedergeboren mensch blijken. De staat van den mensch voordat hij wedergeboren is, bestaat hierin, dat begeerten en valscheden, welke tot den uiterlijken mensch behooren, voortdurend overheerschen; vandaar dan strijd; en wanneer hij is wedergeboren, heerscht de innerlijke mensch over den uiterlijken, dat is, over zijne begeerten en valscheden. Wanneer de innerlijke mensch heerscht, heeft de mensch vrees voor boosheden en schrik voor valscheden, want zoowel de boosheden als de valscheden druischen tegen het geweten in, en tegen zijn geweten in te handelen is hem een gruwel. Echter is het niet de innerlijke mensch, die boosheden vreest, en voor valscheden schrikt, maar de uiterlijke mensch, vandaar dat hier gezegd wordt “uwe vrees en uwe verschrikkingzij over alle beest der aarde, en over allen vogel des hemels”, dat is, over alle begeerten, door beest aangeduid, en over de valscheden, door vogel des hemels aangeduid. Deze vrees en deze verschrikking schijnen als van den mensch te zijn, doch het is hiermede aldus gesteld: als eerder gezegd bevinden zich bij ieder mensch ten minste twee Engelen, door wie hem gemeenschap met den Hemel gegeven wordt, en twee booze geesten, door wie hij gemeenschap heeft met de hel. Wanneer de Engelen heerschen, zooals bij den wedergeboren mensch geschiedt, dan wagen de aanwezige booze geesten niet in het minste iets te ondernemen tegen het goede en het ware, daar zij dan gebonden zijn; en wanneer zij probeeren, iets kwaads te doen of iets valsch te spreken, dat is, het op te wekken, dan worden ze terstond aangegrepen door een zekere helsche vrees en verschrikking. Het zijn deze vrees en deze verschrikking, welke bij den mensch gevoeld worden voor de dingen die tegen het geweten indruischen; vandaar dan ook dat hij, zoodra hij iets tegen het geweten doet en spreekt, in verzoeking en in gewetensknaging geraakt, dat is, in eene zekere als het ware helsche marteling. Dat vrees wordt gezegd van de boosheden, en schrik van de valscheden, heeft deze reden: de geesten bij den mensch vreezen minder boosheden te doen, dan valscheden te spreken, want de mensch wordt door de waarheden des geloofs wedergeboren, en ontvangt door haar het geweten; vandaar dat de geesten geen valscheden mogen opwekken; want hij een ieder dier geesten is niets dan boosheid, zoodat zij in het booze zijn; hun eigenlijke natuur en derhalve al hun streven is boos, en daar zij in het booze zijn, en hun eigenlijke leven in het booze bestaat, wordt het hun vergeven, wanneer zij het booze doen, voor zoover zij eenig nut verrichten; maar het valsche te spreken is hun niet veroorloofd, en dit, opdat

zij leeren mogen wat het ware is, en aldus, voor zooveel mogelijk, verbeterd worden, ten einde tot eenig gering nut te kunnen dienen. Doch hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, meer in hetgeen volgt. Bij den wedergeboren mensch is het desgelijks gesteld, want zijn geweten wordt uit de waarheden des geloofs gevormd, vandaar dat zijn geweten een geweten van het rechte is, en het booze des levens zelf voor hem het valsche is, daar het tegen het ware des geloofs indruischt. Anders was het bij den mensch van de Oudste Kerk, die innerlijke gewaarwording had; hij werd het booze des levens gewaar als het booze, en het valsche des geloofs als het valsche.

987. Dat “over alle beest der aarde” beteekent over de begeerten, welke tot het gemoed behooren, blijkt uit de beteekenis van het beest in het Woord, waarin door beesten of neigingen of begeerten worden aangeduid; neigingen tot het goede door zachtaardige, nuttige, reine beesten; neigingen tot het booze of begeerten door wreedaardige, onnuttige, onreine beesten; hierover zie men de nummers 45, 46, 142, 143, 246, 776; daar zij hier begeerten beteekenen, worden zij beesten der aarde genoemd, niet beesten des velds. Wat de heerschappij van den wedergeboren mensch over de begeerten betreft, moet men weten, dat zij, die gelooven uit zichzelf te kunnen heerschen over de boosheden, in de grootste dwaling verkeerden en geenszins wedergeboren zijn; want de mensch is niets dan het booze, een samenraapsel van boosheden; heel zijn wil is louter boosheid, dit is het, wat in het voorgaande achtste hoofdstuk, vers 21, is gezegd:

“Het gedichtsel van des menschen hart is boos van zijne jeugd aan”.

Het werd mij op aanschouwelijke wijze aangetoond, dat de mensch en de geest, ja zelfs de Engel, op zichzelf beschouwd, dat is, in al het eigene van hem, de verachtelijkste dreck is, en dat hij, aan zichzelf overgelaten, op niets anders dan haat, wraak, wreedheden en de schandelijkste echtbreuk zint; dit is zijn eigen ik en dit zijn wil, hetgeen ook een ieder, die nadenkt, hieruit alleen al kan opmaken, dat de mensch, wanneer hij geboren wordt, het minste wezen is onder alle wilde dieren en beesten, en wanneer hij opgroeit en mondig wordt, hij zich, indien niet de uiterlijke banden, namelijk die der wet, en de banden die hij zichzelf aanlegt om de machtigste en de rijkste te warden, het verhinderden, in alle misdaden zou storten, en niet eerder rusten voordat hij allen in het heelal had onderdrukt en de rijkdommen van allen in het heelal had bijeengeschraapt, en dat hij niemand verschoonen zou dan die zich als lage slaven aan hem onderwierpen. Van dien aard is ieder mensch. hoewel zij, die zich in de onmogelijkheid en de onmacht, en in bovengenoemde banden bevinden, zulks niet gewaar worden; werd echter de mogelijkheid en de

macht gegeven en werden de banden losgemaakt, dan zouden zij zoo voortrennen als ze maar konden. Aldus gedragen zich de wilde dieren nooit; deze worden in een zekere orde der natuur geboren; die, welke wreedaardig en roofzuchtig zijn, doen andere dieren kwaad, maar alleen uit zelfbehoud, en wanneer zij andere dieren verslinden, is het om hun honger te stillen, en deze eenmaal gestild, doen zij geen schepsel kwaad. Gansch anders is het echter met den mensch, Hieruit blijkt wel, wat het eigene van den mensch is, en wat zijn wil. Daar de mensch boosheid en drek is van zulk een aard en in die groote mate, volgt vanzelf, dat hij nooit uit zichzelf over het booze kan heerschen; het is met zichzelf geheel en al in tegenspraak dat het booze over het booze zou kunnen heerschen, en niet alleen over het booze, maar ook over de hel, want ieder mensch staat door booze geesten in gemeenschap met de hel, en van de hel uit wordt het booze, dat bij hem is, opgewekt. Hieruit kan een ieder weten, en wie een gezond oordeel heeft, opmaken, dat het de Heer Alleen is, die heerscht over het booze bij den mensch en over de hel, die bij den mensch is. Om het booze bij den mensch te kunnen onderdrukken, dat wil zeggen, de hel, welke er elk oogenblik naar streeft, op den mensch los te stormen en hem voor eeuwig te verderven, wordt de mensch door den Heer wedergeboren, en met een nieuwen wil begiftigd, welke het geweten is, door middel waarvan de Heer Alleen al het goede werkt. Dit is een zaak des geloofs, namelijk dat de mensch niets dan boosheid is, en dat al het goede van den Heer komt; daarom moet de mensch deze dingen niet alleen weten, maar ook erkennen en gelooven; zoo hij dit in het leven van het lichaam niet erkent en gelooft, wordt het hem in het andere leven aan den lijve aangetoond.

988. Dat “over allen vogel des hemels” beteekent, over de valschheden, welke uit de redeneering voortkomen, blijkt uit de beteekenis van den vogel. In het Woord beteekenen de vogelen de dingen van het verstand; de zachtaardige, nuttige en schoone beteekenen de ware dingen des verstands; daarentegen de wreedaardige, onnuttige en leelijke de valsche dingen des verstands, of de valschheden die uit de redeneering voortkomen. Dat zij de dingen des verstands aanduiden, zie men in de nrs. 40, 776, 870; hieruit blijkt ook, dat de vogelen de redeneeringen en hare valschheden beteekenen. Opdat niemand hierover in twijfel zij, mogen behalve hetgeen eerder in nr. 866 aangaande de raaf gezegd is, nog de navolgende plaatsen ter bevestiging dienen; bij Jeremia:

“Ik zal bezoeking over hen doen op vierderlei wijze: met het zwaard om te dooden, en met de honden, om te slegen, en met den *vogel des hemels*, en met het *beest der aarde*, om te verslinden en te verderven”
(15: 3);

bij Ezechiël:

“Alle *vogel des hemels* zal wonen op zijnen omgevallen en stam, en alle *wilde dieren* des velds zullen onder zijn twijgen zijn” (31: 13);

bij Daniël:

“Eindelijk over den *vogel* der gruwelen, de verwoesting” (9: 27);

bij Johannes:

“Babylon, eene bewaarplaats van allen onreinen en hatelijken vogel”
(Openb. 18: 2).

Herhaaldelijk staat het bij de Profeten, dat het doode lichaam tot spijze gegeven zou worden aan den *vogel des hemels* en aan het *beest der aarde*, Jer. 7 :33; 19: 7; 34 :20; Ezech. 29: 5; 39 :4; Psalm 79: 2; Jes. 18: 6; waarmede wordt aangeduid, dat zij te gronde gericht zullen worden door valscheden, welke de vogelen des hemels zijn, en door boosheden of begeerten, welke de beesten der aarde zijn.

989. Wat de heerschappij over de valscheden betreft, daarmede is het evenzoo gesteld als met de heerschappij over de boosheden, namelijk dat de mensch niet in het minst uit zichzelf vermag te heerschen over het valsche. Daar hier gehandeld wordt over de heerschappij van den wedergeboren mensch over de begeerten of over het beest der aarde, en over de valscheden of den vogel des hemels, moet men weten, dat nooit iemand kan zeggen wedergeboren te zijn, wanneer hij niet erkent en gelooft, dat de naastenliefde de hoofdzaak van zijn geloof is, en wanneer hij niet door liefde jegens den naaste wordt aangedaan, en zich zijner erbarmt; uit de naastenliefde wordt zijn nieuwe wil gevormd; door de naastenliefde werkt de Heer het goede, en van het goede uit het ware, niet echter door het geloof zonder naastenliefde. Er zijn er, die alleen uit gehoorzaamheid de werken der naasten liefdedoen, dat is, omdat het aldus door den Heer geboden is, en nochtans niet wedergeboren zijn; dezen worden, wanneer zij geen gerechtigheid in de werken stellen, in het andere leven wedergeboren.

990. Dat de woorden: “bij alles, wat de aardbodem voort laat kruipen” de neigingen tot het goede beteekenen, blijkt zoowel uit wat voorafgaat, als uit de beteekenis van eden aardbodem, waaruit het voortgebracht zal worden of te voorschijn zal kruipen. Uit wat voorafgaat, namelijk dat daar sprake was van de valscheden en boosheden, waarover de wedergeboren mensch heerschen zou, waarom dan ook hier sprake is van de neigingen tot het goede, welke in zijne hand gegeven worden; uit de beteekenis van den aardbodem, waaruit het voortgebracht zal worden of te voorschijn zal kruipen: de aardbodem is in het algemeen de mensch der Kerk en alles wat tot de Kerk behoort; bijgevolg

hier alles wat door den Heer door middel van den innerlijken mensch in den uiterlijken wordt voortgebracht; de eigenlijke aardbodem is in den uiterlijken mensch, in zijne neigingen en in zijn geheugen. Daar het schijnt alsof het de mensch is, die de goedheden voortbrengt, wordt er gezegd: “alles, wat de aardbodem voort laat kruipen”, maar het is slechts schijn, het geschiedt door den Heer door middel van den innerlijken mensch, want er bestaat, als gezegd, niets goeds en waars dan alleen van den Heer.

991. Dat de woorden: “bij alle visschen der zee” de vergaderde kennis beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den visch. De visschen beteekenen in het Woord de vergaderde kennis, welke haar oorsprong in de zinnelijke dingen vindt, want er zijn drieërlei geslachten van vergaderde kennis: de verstandelijke, de redelijke en de zinnelijke; alle worden in het geheugen of liever, in de geheugens gezaaid, en in den wedergeborene worden zij daaruit door den Heer te voorschijn geroepen door middel van den innerlijken mensch. Deze uit het zinnelijke afkomstige vergaderde kennis, komt bij den mensch tot gevoel of gewaarwording, wanneer hij in het lichaam leeft, want uit deze vergaderde kennis denkt hij. Met de overige soorten kennis, welke meer innerlijk zijn, is het niet aldus het geval, vooraleer hij, van het lichaam ontdaan, in het andere leven komt. Dat de visschen of de kruipende dieren, welke de wateren voortbrengen, de vergaderde kennis beteekenen, zie men eerder in nr. 40, en dat het zeemonster of de walvisch het algemeene der vergaderde kennis beduidt, in nr. 42; en bovendien kan het nog uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Zefanja:

“Ik zal wegrapen den mensch en het beest; Ik zal wegrapen den *vogel der hemelen*, en de *visschen der zee*” (1: 3),

alwaar de vogel der hemelen voor de dingen der rede, de visschen der zee voor de dingen der lagere rede, of voor het denken van den mensch uit de zinnelijke vergaderde kennis staan. Bij Habakuk:

“Gij zult den mensch maken als de *visschen der zee*, als het *kruipende dier*, dat geen heerscher heeft” (1: 14);

den mensch maken als de visschen der zee, voor: geheel en al zinnelijk. Bij Hosea:

“Het land zal treuren, en een iegelijk, die daarin woont, kwelen, het wilde dier des velds, en de *vogel der hemelen*, en ook de *visschen der zee* zullen weggeraapt worden” (4: 3);

visschen der zee hier voor de vergaderde kennis uit de zinnelijke dingen. Bij David:

“Gij hebt alles onder Zijne voeten gezet, de beesten der velden, het *gevogelte der hemelen*, en de *visschen der zee*, hetgeen de paden der zee doorwandelt” (Psalm 8: 7, 8, 9),

alwaar van de heerschappij des Heeren bij den mensch sprake is; visschen der zee voor de vergaderde kennis. Dat de zeeën de vergadering van alle kennis of van de erkentissen beteekenen, zie men eerder in nr. 28. Bij Jesaja:

“De *visschers* zullen treuren, en allen, die den angel in de rivier werpen, zullen rouw maken, en die het net uitbreiden over de aangezichten der wateren, zullen kwelen” (19: 8, 9);

de visschers staan voor hen, die alleen op de zinnelijke dingen vertrouwen, en daaruit valscheden opmaken; er is daar sprake van Egypte of van de wetenschap.

992. Dat de woorden: “zij zijn in uwe hand gegeven” het bezit beteekenen van den innerlijken mensch bij den uiterlijker, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is, en uit de beteekenis van de hand, waarover eerder in nr. 878. Er wordt gezegd “zij zijn in uwe hand gegeven”, omdat het zoo schijnt.

993. Vers 3. *Al het kruipende gedierte, dat levend is, zij u tot spiize, gelijk het graskruid, Ik heb het u al gegeven.* Al het kruipende gedierte, dat levend is, beteekent alle verlustigingen, waarin het goede is, dat levend is; zij u tot spiize, beteekent het aangename daarvan, dat zij genieten zouden; het graskruid beteekent de grovere genietingen; het zij u al gegeven, beteekent het genot ter wille van het nut.

994. Dat de woorden: “al het kruipende gedierte, dat levend is” alle verlustigingen beteekenen waarin het goede is, dat levend is, blijkt uit de beteekenis van het kruipende dier, waarover eerder sprake was; het zal een ieder duidelijk zijn, dat het kruipende gedierte hier alle reine beesten en vogelen beteekent, want er wordt gezegd, dat zij tot spiize gegeven zijn; in den eigenlijken zin zijn de kruipende dieren de minste van alle beesten die genoemd worden, Lev. II: 23, 29, 30, en waren onrein; daarentegen zijn het in den ruimen zin, zooals hier, dieren, die tot spiize zijn gegeven; hier echter worden zij kruipend gedierte genoemd, omdat zij verlustigingen beteekenen; als gezegd worden de neigingen van den mensch in het Woord door reine beesten aangeduid, maar daar zij alleen in zijn verlustigingen worden waargenomen, zoodat de mensch ze verlustigingen noemt, worden ze hier kruipende dieren geheeten. Er bestaan twee soorten van verlustiging, namelijk die welke op de dingen van den wil betrekking hebben, en die, welke op de dingen

van het verstand betrekking hebben. In het algemeen genomen bestaan er verlustigingen in het bezit van gronden en van rijkdommen, verlustigingen in eervolle onderscheidingen en hooge ambten in den staat; verlustigingen der echtelijke liefde en der liefde tot kleine en grootere kinderen; verlustigingen der vriendschap en in het verkeer met zijns gelijken; verlustigingen in lezen, schrijven, weten, wijsheid verwerven, en tal van andere meer; er bestaan ook de verlustigingen der zinnen, zooals die van het gehoor, in het algemeen de verlustiging in de liefelijkheid van zang en muziek; die van het gezicht, in het algemeen de verlustiging in verschillende schoonheden, die menigvuldig zijn; die van den reuk, dat is in de liefelijkheid der geuren; die van den smaak, welke bestaan in het lekkere en in het verkwikkende van spijszen en dranken; die van den tastzin, welke in tal van streelende gewaarwordingen bestaan. Deze soorten van verlustigingen worden verlustigingen van het lichaam genoemd, omdat zij in het lichaam gevoeld worden; maar nooit ontstaat eenige verlustiging in het lichaam, of zij ontstaat en bestaat door een innerlijke neiging, en nooit eenige innerlijke neiging of zij komt uit een nog innerlijker neiging voort, waarin nut en einddoel gelegen zijn. Zoolang de mensch in het lichaam leeft, voelt hij deze innerlijke dingen, welke naar hunne orde van het binnenste uitgaan, niet, en de meesten weten nauwelijks, dat deze dingen bestaan, nog minder dat de verlustigingen daaruit voortkomen, terwijl toch in de uiterlijke dingen nooit iets kan ontstaan dan alleen door de innerlijke dingen overeenkomstig de orde; de verlustigingen zijn slechts de laatste werkingen. De innerlijke dingen treden niet aan den dag, zoolang de menschen in het lichaam leven, dan alleen bij hen, die daarover nadenken. Eerst in het andere leven komen zij te voorschijn, en wel overeenkomstig de orde, waarin zij door den Heer naar den Hemel worden opgeheven. De innerlijke neigingen, met hare genietingen openbaren zich in de wereld der geesten; de nog innerlijker neigingen met hare bekoringen openbaren zich in den Hemel der engelengeesten, en de nog weer innerlijker neigingen met hare gelukzaligheden openbaren zich in den Hemel der Engelen; want er zijn drie Hemelen, de een al innerlijker, volmaakter en gelukzaliger dan de ander, men zie de nrs. 459 en 684. Deze dingen ontwikkelen zich naar hunne orde op deze wijze en doen zich in het andere leven aan de waarneming voor; zoolang de mensch echter in het lichaam leeft, zijn deze innerlijke dingen, daar hij voortdurend in de voorstelling en in het denken van lichamelijke dingen is, als het ware in slaap, want zij zijn dan in het lichamelijke ondergedompeld. Intusschen kan hij, die nadenkt, duidelijk inzien, dat alle verlustigingen evenredig zijn aan de innerlijke neigingen naar hare orde, en dat gene van

deze haar gansche wezen en hoedanigheid ontvangen. Daar de innerlijke neigingen naar hare orde in uitersten of in het lichaam als verlustigingen worden gevoeld, worden zij kruipende dieren genoemd, maar het zijn slechts de lichamelijke dingen, welke door de innerlijke dingen worden aangedaan, zooals een ieder alleen uit het zien en zijn verlustigingen al kan opmaken; zoo er geen innerlijk zien bestond, zou het oog geenszins kunnen zien; het zien van het oog ontstaat uit het innerlijk zien, waarom dan ook de mensch na het leven van het lichaam evengoed ziet, en veel beter dan toen hij in het lichaam leefde, echter geen wereldsche en lichamelijke dingen, maar dat wat in het andere leven is. Zij, die in het leven van het lichaam blind waren, zien in het andere leven evengoed als zij die een valkeblik hadden. Daarom ook ziet de mensch, wanneer hij slaapt, in zijn droomen evengoed, als wanneer hij wakker is; het is mij gegeven, met het innerlijke gezicht de dingen te zien, welke in het andere leven zijn, klaarder dan ik de dingen zie, welke in de wereld zijn. Hieruit blijkt, dat het uiterlijke zien uit het innerlijke zien ontstaat, en dit uit een weer nog innerlijker zien, en zoo voort; desgelijks is het gesteld met alle andere zinnen, en met elke verlustiging. De verlustigingen worden elders in het Woord eveneens kruipende dieren genoemd, en daar wordt ook onderscheid gemaakt tusschen reine en onreine kruipende dieren, dat is, tusschen verlustigingen, waarvan de genietingen levend of hemelsch zijn, en tusschen verlustigingen, waarvan de genietingen dood of helsch zijn; zoo bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken, met het wilde dier des velds, en met den vogel der hemelen, en met het *kruipend gedierte* des aardbodems” (2: 17);

dat het wilde dier des velds, de vogel der hemelen en de kruipende dieren dergelijke dingen als genoemd werden, bij den mensch beteekenen, kan duidelijk zijn, daar over een nieuwe Kerk gehandeld wordt. Bij David:

“Hemelen en aarde zullen Jehovah loven, de zeeën, en al het *kruipende* daarin” (Psalm 69: 35);

de zeeën en het daarin kruipende kunnen Jehovah niet loven, maar datgene, wat daarmede bij den mensch wordt aangeduid, en levend is, aldus uit het levende dat daarin is. Bij denzelfde:

“Looft Jehovah, gij wild dier en alle beest, gij *kruipend gedierte* en vogel des vleugels” (Psalm 148: 10),

desgelijks; dat hier onder de kruipende dieren niets anders verstaan wordt dan goede neigingen, waaruit verlustigingen voortkomen, blijkt ook hieruit,

dat de kruipende dieren bij hen onrein waren, zooals uit het volgende blijken zal, bij denzelfde:

“Jehovah, de aarde is vol van Uwe bezittingen; deze zee, die groot en wijd van ruimte is, daarin is het *kruipende dier*, en zonder getal; zij allen wachten op U, dat Gij hun hunne *spijsze geeft* te zijner tijd; geeft Gij ze hun, zij vergaderen ze; doet Gij Uwe hand open, zij worden met het goede verzadigd” (Psalm 104: 24, 25, 27, 28),

alwaar de zeeën in den innerlijken zin de geestelijke dingen beteekenen, de kruipende dieren alles wat daaruit het leven heeft; het genot wordt beschreven door de woorden:

“hun spijsze geven te zijner tijd, en met het goede verzadigd worden”.

Bij Ezechiël:

“En het zal geschieden, dat alle *levende* ziel, welke *kruipt*, overal, waarhenen de beken komen, *leven* zal, en daar zal zeer veel visch zijn, omdat deze wateren daarhenen komen, en zij zullen gezond worden, en het zal *leven*, alles, waarhenen de beek komt” (47: 9),

alwaar sprake is van de wateren uit het Nieuwe Jeruzalem; de wateren staan voor de geestelijke dingen van hemelschen oorsprong; de levende ziel, welke kruipt, voor goede neigingen en de verlustigingen, die daaruit voortkomen, zoowel die van het lichaam als die der zinnelijke dingen; dat deze van de wateren, of van de geestelijke dingen van hemelschen oorsprong leven, blijkt duidelijk. Dat ook vuile verlustigingen, die hun oorsprong in het eigene vinden, aldus in schandelijke begeerten daarvan, kruipende dieren genoemd worden, blijkt bij Ezechiël:

“En ik ging in, en ik zag, en ziet, er was alle beeltenis van *kruipend gedierte* en beesten, een gruwel, en van alle afgoden van het huis Israëls, geheel rondom aan den wand gemaald” (8: 10),

alwaar beeltenis van kruipend gedierte de vuile verlustigingen beteekent, waarvan de innerlijke dingen de begeerten zijn, en de innerlijke dingen van die begeerten zijn haat, wraaknemingen, wreedheden en echtbreuk; van dien aard zijn de kruipende dieren, of de genietingen der verlustigingen uit de eigenliefde en de liefde tot de wereld, of uit het eigene; zij zijn hunne afgoden, daar zij ze voor genietingen houden, ze lief hebben, voor goden nemen en aldus aanbidden; daar deze kruipende dieren dergelijke afschuwelijkheden beteekenden, waren zij ook in de uitbeeldende Kerk zoo onrein, dat men ze niet eens mocht aanraken, en wie ze alleen maar aanraakte, was onrein, zooals blijkt in Lev. 5: 2; hfdst. 11: 31, 32, 33; hfdst. 22: 5, 6.

995. Dat de woorden: “het zij u tot spijze” het aangename der verlustigingen beteekenen, dat zij genieten zouden, kan hieruit blijken, dat elke verlustiging den mensch niet alleen aandoet, maar ook onderhoudt, als een spijs. Een verlustiging zonder het aangename is geen verlustiging, maar iets onbeziels; het aangename maakt, dat hert een verlustiging is en heet; maar zooals het aangename is, zoo is de verlustiging; de lichamelijke en de zinnelijke dingen zijn, op zichzelf genomen, slechts stoffelijk, onbeziels en dood, maar zij leven door de bekoringen die, naar de orde, uit de innerlijke dingen voortkomen. Hieruit blijkt, dat de bekoringen der verlustigingen zijn zooals het leven der innerlijke dingen is, want in het aangename is het leven gelegen; het aangename, waarin het goede is van den Heer, dat alleen is levend, want dan is het uit het leven van het goede zelf levend; daarom wordt hier gezegd:

“al het kruipend gedierte, dat *levend* is, zij u tot spijze”,

dat is, tot genot. Er zijn sommigen, die meenen, dat wie in het andere leven gelukzalig wil zijn, geenszins mag leven in de verlustigingen van het lichaam en van de zinnelijke dingen, maar dat hij zich al deze verlustigingen moet ontzeggen, zeggende, dat dit lichamelijke en wereldsche dingen zijn, die den mensch van het geestelijke en hemelsche leven aftrekken en afhouden; maar zij die zoo denken, en zich deswege, terwijl zij in de wereld leven, uit eigen beweging een ellendig leven opleggen, zijn niet onderricht hoe het met deze zaak gesteld is. Het is nooit iemand verboden, de verlustigingen van het lichaam en der zinnelijke dingen te genieten, namelijk de verlustigingen in het bezit van gronden en van rijkdommen; de verlustigingen in eervolle onderscheidingen en hooge ambten in den staat; de verlustigingen der echtelijke liefde en der liefde tot kleine en grootere kinderen; de verlustigingen der vriendschap en in het verkeer met zijns gelijken; de verlustigingen van het gehoor, of in de liefelijkheid van zang en muziek; de verlustigingen van het gezicht, of in de schoonheden, die menigvuldig zijn, zooals sierlijke gewaden, fraaie, behagelijk ingerichte woningen, schoone tuinen, en dergelijke dingen meer, die door hun harmonie aangenaam aandoen; de verlustigingen van den reuk of in liefelijke geuren; de verlustigingen van den smaak, of in het lekkere en verkwikkende van spijzen en dranken; de verlustigingen van den tastzin; want zij zijn, als gezegd, de uiterste of lichamelijke neigingen, welke hun oorsprong vinden in innerlijke neigingen; de innerlijke neigingen, die levend zijn, ontleenen al haar genot aan het goede en het ware, en het goede en ware ontleenen al hun genot aan de naastenliefde en aan het geloof, tenslotte aan den Heer, bijgevolg aan het Leven zelf, waarom de daaruit voortvloeiende neigingen en verlustigingen levend zijn. Aangezien nu de echte verlustigingen

daaraan haar oorsprong ontleenen, zijn zij nooit aan iemand verboden; ja zelfs, wanneer zij daaruit voortkomen, gaat haar bekoring de bekoring der verlustigingen die dezen oorsprong niet hebben, oneindig te boven, welke laatste bij de eerste vergeleken, vuil is, zooals bijvoorbeeld de verlustiging der echtelijke liefde, wanneer zij uit de ware echtelijke liefde voortkomt, de verlustiging, welke daar niet uit voortkomt, oneindig overtreft, zelfs in die mate, dat zij, die in de ware echtelijke liefde zijn, in een zekere hemelsche verrukking en gelukzaligheid zijn, want zij daalt uit den Hemel neder, hetgeen zij, die van de Oudste Kerk waren, ook bekenden. Het genot, dat de echtbrekers in de echtbreuk smaken, was in hun oogen zoo afschuwelijk, dat zij er van gruwden als zij er maar alleen aan dachten; hieruit kan blijken, van welken aard het genot is, dat niet uit de ware bron des levens of uit den Heer nederdaalt. Dat de bovenvermelde verlustigingen den mensch geenszins verboden zijn, ja zoo weinig verboden, dat zij eerst dan verlustigingen zijn, wanneer zij uit haar waren oorsprong voortvloeien, kan ook hieruit blijken, dat zeer velen, die in de wereld in macht, aanzien en overvloed geleefd hebben, en alle verlustigingen, zoowel die van het lichaam als die der zinnelijke dingen, ruimschoots gehad hebben, onder de gelukkigen en zaligen in den Hemel zijn, en dat bij hen nu de innerlijke bekoringen en zaligheden leven, daar deze haar oorsprong ontleenden aan de goedheden der naastenliefde en aan de waarheden des geloofs in den Heer; en omdat de naastenliefde en het geloof in den Heer de bron daarvan zijn, beschouwden zij al hun verlustigingen van de nuttige werking uit, welke hun einddoel was; de nuttige werking was voor hen de grootste bekoring, en vandaar de bekoring hunner verlustigingen. Men zie wat uit ondervinding hierover is gezegd in nr. 945.

996. Dat het kruid de grovere genietingen beteekent, kan blijken uit hetgeen gezegd is; het graskruid wordt het genoemd, omdat het alleen wereldsche en lichamelijke, of uiterlijke dingen zijn; want de verlustigingen, welke in de lichamelijke dingen of in uitersten zijn, vinden, als gezegd, haar oorsprong in de naar haar orde gerangschikte innerlijke genietingen; genietingen, welke in uitersten of in de lichamelijke dingen worden gevoeld, zijn vergelijkenderwijze gesproken grof, want het is met alle genot zoo gesteld, dat het grover is naarmate het meer de uiterlijke dingen nadert, en gelukzaliger, naarmate het meer de innerlijke dingen nadert. Vandaar dat, als gezegd, de genietingen in bekoring en gelukzaligheid toenemen naarmate de uiterlijke dingen volgens hun orde weggenomen of afgeschild worden. Dit kan al genoegzaam hieruit blijken, dat de bekoring der verlustiging van den mensch, zoolang hij in het lichaam leeft, grof is in vergelijking van zijn genieting na het leven van het

lichaam, wanneer hij in de wereld der geesten komt, ja zoo grof, dat de goede geesten de genietingen van het lichaam geheel en al verachten, en daarin niet willen terugkeeren, ook al werden hun alle genietingen welke er in de gansche wereld zijn, geboden. Desgelijks wordt weer het genot van deze geesten grof, wanneer zij door den Heer in den Hemel der engelengeesten worden verheven, want dan leggen zij deze innerlijke genietingen af, en nemen nog innerlijker genietingen op. Evenzoo wordt het genot, dat de engelengeesten in hun Hemel smaken, grof voor hen, wanneer zij door den Heer in den Engelenhemel of den derden Hemel worden opgeheven; en aangezien in dezen Hemel de innerlijke dingen leven, en niets dan wederkeerige liefde heerscht, is de gelukzaligheid aldaar onuitsprekelijk. Men zie aangaande het innerlijke genot of de innerlijke gelukzaligheid de desbetreffende ondervindingen, neergelegd in nr. 545. Hieruit kan nu blijken, wat de woorden:

“gelijk het graskruid heb Ik het u al gegeven”, beteekenen. Daar de kruipende dieren zoowel de verlustigingen van het lichaam als de verlustigingen der zinnelijke dingen beteekenen, waarvoor het graskruid staat, heeft de oorspronkelijke taal een woord, dat zoowel kruid als groen beteekent, kruid met betrekking tot de verlustigingen van de dingen van den wil of der hemelsche neigingen, groen met betrekking tot de verlustigingen van de dingen van het verstand of der geestelijke neigingen. Dat graskruid en het groene gras dingen van weinig waarde aanduiden, blijkt in het Woord, zooals bij Jesaja:

“De wateren van Nimrim zullen verlating wezen, want het gras is verdord, het kruid is vergaan, er is geen *groen*” (15: 6).

Bij denzelfde:

“Hare inwoners, kort van hand, zijn verslagen en beschaamd, zij zijn gras des velds geworden, en *graskruid*, hooi der daken” (37: 27),

graskruid voor het alleringste. Bij Mozes:

“Het land, waarin gij komt, om dat te bezitten, is niet als dat land van Egypte, van waar gij uitgegaan zijt, hetwelk gij bezaaidet met uw zaad, en bewaterdet met uwen voet, als eenen *kruidhof*” (Deut. 11: 10),

alwaar kruidhof voor het geringe staat. Bij David:

“De boozen zullen als gras haast worden afgesneden, en als het *graskruid* zullen zij vergaan” (Psalm 37: 2),

alwaar gras en het graskruid voor het alleringste staan.

997. Dat de woorden: “Ik heb het u al gegeven” het genot ter wille van het nut beteekenen, komt omdat het tot spijze is, want alles wat tot spijze wordt gegeven, strekt tot nut. Wat het nut betreft, daarmede is het zoo gesteld, dat

zij, die in naastenliefde of in de liefde jegens den naaste zijn (uit welke liefde het aangename van de verlustigingen, dat levend is, voorkomt), het genot der verlustigingen niet in aanmerking nemen dan alleen ter wille van het nut; want er is geen naastenliefde, wanneer er geen werken der naastenliefde zijn; in de betrachtning of in het nut bestaat de naastenliefde. Wie den naaste lief heeft als zichzelf, voelt nooit het aangename der naastenliefde dan alleen in de betrachtning of in het nut, waarom het leven der naastenliefde een leven van nutsbetrachting is. Van dien aard is het leven van den ganschen Hemel, want het Rijk des Heeren is, daar het een Rijk der wederkeerige liefde is, een Rijk van nutsbetrachting. Daarom ontleent elke verlustiging, welke uit de naastenliefde voortkomt, haar genot aan het nut; hoe beteekenisvoller het nut, des te grooter het genot; dit is de reden waarom de Engelen al naar het wezen en den aard van het nut gelukzaligheid van den Heer ontvangen. Zoo is het met alle verlustiging gesteld: hoe beduidender haar nut, des te grooter haar genot; als voorbeeld alleen het genot der echtelijke liefde: daar uit haar de kweekplaats van de menschelijke samenleving voortkomt, en uit deze het Rijk des Heeren in de Hemelen gevormd wordt, welk nut van alle het grootste is, daarom is zij van zooveel zoetheid vervuld, dat het, als gezegd, hemelsche zaligheid is. Met de overige verlustigingen is het desgelijks gesteld, maar met verschillen al naar de voortreffelijkheid der nutsbetrachting. Deze nutsbetrachtingen zijn zoo menigvuldig, dat zij nauwelijks in geslachten en soorten kunnen verdeeld worden; zij betreffen het Rijk des Heeren of den Heer, deze meer van nabij en meer onmiddellijk, gene meer verwijderd en zijdelings. Hieruit blijkt tevens, dat alle verlustigingen den mensch zijn toegestaan, maar ter wille van het nut, en dat zij aldus door het nut, waarin zij zijn, met de verschillen daarvan, aan de hemelsche gelukzaligheid deelnemen en daaruit leven.

998. Vers 4. *Doch het vleesch in zijne ziel, zijn bloed, zult gij niet eten.* Het vleesch beteekent de dingen van den wil des menschen; de ziel beteekent het nieuwe leven; het bloed de naastenliefde; niet eten, beteekent niet vermengen; aldus beteekent “het vleesch in zijne ziel, het bloed, niet eten”, de profane dingen niet met heilige dingen vermengen.

999. Dat het vleesch de dingen van den wil des menschen beteekent, blijkt uit de beteekenis van het vleesch in den eigenlijken zin met betrekking tot den verdorven mensch; vleesch in het algemeen beteekent elk mensch, in het bijzonder den lichamelijken mensch, hetgeen men eerder zag aangetoond, nr. 574, en daar het elk mensch beteekent, en in het bijzonder den lichamelijken, beteekent het het eigene van den mensch, bijgevolg de dingen van zijn wil.

De dingen van zijn wil of zijn wil zelf zijn alleenlijk boos, waarom het vleesch, wanneer er zulk een mensch mede wordt aangeduid, alle begeerte of alle begerlijkheid beteekent, want zijn wil is niets dan begeerte, zooals eerder herhaaldelijk is aangetoond, en daar het vleesch dit beteekende, werd zulks ook door het vleesch uitgebeeld, hetwelk het volk in de woestijn begeerde, waaromtrent bij Mozes het volgende:

“Het gemeene volk, dat in het midden van hen was, begeerde met groote *begeerte*; daarom beklagden zij zich en weenden en zeiden:

Wie zal ons *vleesch* te eten geven?” (Num. II: 4),

alwaar het vleesch duidelijk begeerte genoemd wordt, want er wordt gezegd: zij begeerden met groote begeerte, wie zal ons vleesch te eten geven. Uit het vervolg blijkt het eveneens:

“Dat *vleesch* was nog tusschen hunne tanden, eer het gekauwd was, en de toorn van Jehovah ontstak tegen het volk, en Jehovah sloeg het volk met eene zeer groote plaag, en noemde den naam derzelve plaats *graven der begeerte*, want daar begroeven zij het volk, dat *belust* was geweest” (ald. vers 33, 34).

Het kan een ieder duidelijk zijn, dat een dergelijke plaag nooit over het volk zou zijn gebracht, alleen omdat zij vleesch begeerden, aldus niet om de begeerte naar vleesch, want deze is natuurlijk, wanneer de mensch gedurende langen tijd van het eten daarvan wordt afgehouden, zooals toenmaals het volk in de woestijn; maar de oorzaak lag dieper en was een geestelijke, namelijk dat het volk van dien aard was, dat het datgene, wat met het manna was aangeduid en uitgebeeld, geheel en al verwierp, zooals aldaar ook uit vers 6 blijkt, en dat zij alleen begeerig waren naar die dingen, welke zijn aangeduid en uitgebeeld door het vleesch, namelijk eigenwilligheden, welke tot de begeerten behooren en die in zichzelf drekkig en profaan zijn. Daar deze Kerk een uitbeeldende was, werd, door de uitbeelding van dergelijke dingen, het volk met zulk een groote plaag getroffen, want wat onder het volk geschiedde, werd geestelijk in den Hemel uitgebeeld; het manna beeldde in den Hemel het hemelsche uit, en het vleesch dat zij begeerden, de vuile dingen van den wil; vandaar de bestraffing, omdat zij van dien aard waren. Uit deze en andere plaatsen in het Woord kan blijken, dat door het vleesch de dingen van den wil worden aangeduid, en hier de dingen van den wil des menschen; hoe vuil deze dingen zijn, kan men zien bij het tweede vers van dit hoofdstuk, alwaar gehandeld wordt over het beest der aarde.

1000. Dat de ziel het leven beteekent, kan uit de beteekenis van de ziel in het Woord op vele plaatsen blijken; de ziel beteekent in het Woord in het

algemeen alle leven, zoowel het innerlijke of dat van den innerlijken mensch als het uiterlijke of dat van den uiterlijken mensch, en daar de ziel alle leven beteekent, beteekent zij een zoodanig leven als dat van den mensch, op wien zij betrekking heeft. Hier heeft het woord ziel betrekking op het leven van den wedergeboren mensch, dat afgescheiden is van de dingen van den wil des menschen; want, als eerder gezegd, is het nieuwe leven, dat de wedergeboren geestelijke mensch van den Heer ontvangt, geheel en al gescheiden van de dingen van den wil of van het eigene des menschen, of van het eigen leven van den mensch, dat geen leven is, hoewel het zoo genoemd wordt, maar de dood is, omdat het een heisa leven is. Vandaar beteekent hier het vleesch in zijne ziel, dat zij niet eten zouden, het vleesch te zamen met zijne ziel, dat wil zeggen, dat zij dit nieuwe leven, hetwelk des Heeren is, niet zouden vermengen met het booze of drekkige leven, hetwelk des menschen is, met andere woorden: met de dingen van zijn wil of met zijn eigen ik.

1001. Dat het bloed de naastenliefde beteekent, kan uit vele dingen blijken; aldus beteekent het de nieuwe dingen van den wil, welke de wedergeboren geestelijke mensch van den Heer ontvangt; deze nieuwe dingen van den wil zijn hetzelfde als de naastenliefde, want uit de naastenliefde wordt de nieuwe wil gevormd; de naastenliefde toch, of de liefde, is het eigenlijke wezen of leven van den wil, want nooit kan iemand zeggen, dat hij iets wil, of hij wil het omdat hij het op prijs stelt en lief heeft; zeggen dat men iets denkt, is niet willen, wanneer niet het willen het denken vervult. Deze nieuwe wil, welke tot de naastenliefde behoort, is hier het bloed; deze wil is niet des menschen, maar des Heeren bij den mensch, en daar hij des Heeren is, mag hij geenszins vermengd worden met de dingen, welke tot den wil van den mensch behooren, en die, als gezegd, zoozeer verdorven zijn. Daarom was het in de uitbeeldende Kerk geboden, dat zij het vleesch in zijne ziel, of het bloed, niet eten zouden, dat wil zeggen, niet zouden vermengen. Daar het bloed de naastenliefde beteekende, werd er het heilige mede aangeduid, en daar het vleesch de dingen van den wil des menschen beteekende, werd er het profane mede aangeduid, en daar het heilige en het profane gescheiden zijn, wyl zij elkanders tegenovergestelde zijn, werd het verboden, bloed te eten, want door het eten van het vleesch met het bloed werd toenmaals in den Hemel de ontwijding uitgebeeld, of de vermenging van het heilige met het profane, en deze uitbeelding in den Hemel moest toenmaals de Engelen wel met afgrijzen vervullen; want toentertijd werd alles, wat bij den mensch der Kerk ontstond, al naar de beteekenis der dingen in den innerlijken zin, in overeenstemmende geestelijke uitbeeldingen bij de Engelen veranderd. Daar

alle dingen zich richten naar den mensch waarop zij betrekking hebben, is het evenzoo het geval met de beteekenis van het bloed. Het bloed met betrekking tot den wedergeboren geestelijken mensch beteekent de naastenliefde of de liefde jegens den naaste; met betrekking tot den wedergeboren hemelschen mensch beteekent het bloed de liefde tot den Heer, maar met betrekking tot den Heer beteekent het geheel Zijn Menschelijk Wezen, bijgevolg de Liefde Zelve, dat is, Zijne Barmhartigheid jegens het menschelijke geslacht. Vandaar beteekent het bloed, omdat het de liefde en wat tot de liefde behoort aanduidt, in het algemeen de hemelsche dingen, welke alleen des Heeren zijn, en dus met betrekking tot den mensch die hemelsche dingen, welke de mensch van den Heer ontvangt. De hemelsche dingen, welke de wedergeboren geestelijke mensch van den Heer ontvangt, zijn geestelijk hemelsche dingen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gehandeld zal worden. Dat het bloed de hemelsche dingen beteekent, en in den hoogsten zin het Menschelijk Wezen des Heeren betekende, aldus de Liefde Zelve, of Zijne Barmhartigheid jegens het menschelijke geslacht, kan hieruit blijken, dat in de uitbeeldende Joodsche Kerk bevolen was, het bloed voor zoo heilig te houden. Daarom werd het bloed het bloed des verbonds genoemd, en op het volk gesprengd, voorts op Aharon en zijne zonen tegelijk met de olie der zalving; en het bloed van alle branden slachtofferen op het altaar en rondom het altaar, waarover Exod. 12: 7, 13, 22, 23; hfdst. 24: 6, 8; Lev. 1: 5, 11, 15; hfdst. 4: 6, 7, 17, 18, 25, 30, 34; hfdst. 5: 9; hfdst. 16: 12, 13, 14, 15, 18, 19; Num. 18: 17; Deut. 12: 27. En daar het bloed voor zoo heilig werd gehouden, en de dingen van den wil des menschen zoo profaan zijn, werd wegens de uitbeelding van de ontwijding van het heilige, met zooveel strengheid verboden, bloed te eten, zooals bij Mozes:

“Eene inzetting der eeuwigheid voor uwe geslachten, in al uwe woningen: geen *vet* en geen *bloed* zult gij eten” (Lev. 3: 17);

vet staat voor het hemelsche leven, en bloed hier voor het geestelijk hemelsche. Het geestelijk hemelsche is het geestelijke dat van het hemelsche uitgaat; zooals bij de Oudste Kerk: de liefde tot den Heer was het hemelsche van hen, want zij was in hun wil geplant; het geestelijk hemelsche van hen was het geloof daaruit, zie de nrs. 30 tot 38, 337, 393, 398; daarentegen bestaat bij den geestelijken mensch het hemelsche niet, daar de naastenliefde is geplant in zijn verstandsdeel, maar wel het geestelijk hemelsche. Bij denzelfde:

“Een ieder uit het huis Israëls, en uit de vreemdelingen, die in het midden van hen als vreemdelingen verkeerden, die *eenig bloed gegeten* zal hebben, tegen diens ziel, die *bloed eet*, zal Ik Mijn aangezicht zetten,

en zal die uit het midden haars volks uitroeien; want de *ziel van het vleesch is in het bloed*; en Ik heb het u op het altaar gegeven, om over uwe zielen verzoening te doen, want het is het *bloed* zelf, dat voor de ziel verzoening zal doen. De ziel van alle *vleesch* is zijn *bloed* zelf, zoo wie dat eet, zal uitgeroeid worden” (Lev. 17: 10, 11, 14).

Hier komt duidelijk uit, dat de ziel van het vleesch in het bloed is, en dat de ziel van het vleesch het bloed is, of het hemelsche, dat wil zeggen: het heilige, dat des Heeren is. Bij den zelfde:

“Houdt vast, dat gij het *bloed niet etet*, want het *bloed* zelf is de ziel; daarom zult gij de ziel met het vleesch niet *eten*” (Deut. 12: 23, 24, 25).

Hieruit blijkt desgelijks, dat het bloed ziel genoemd wordt, dat wil zeggen, het hemelsche leven of het hemelsche, hetwelk door de branden slachtofferen dezer Kerk werd uitgebeeld. Dat het hemelsche, hetwelk het eigene des Heeren is, dat alleen hemelsch en heilig is, niet vermengd mocht worden met het eigene van den mensch, dat profaan is, werd, ook daarmede uitgebeeld, dat zij het bloed des slachtoffers niet op het gedeesemde mochten offeren of opdragen (Exod. 23: 18; hfdst. 34: 25); het gedeesemde beteekende het verdorvene en het onreine. Dat het bloed de ziel heet, en hetheilige der naastenliefde beteekent, en dat het heilige der liefde in de Joodsche Kerk werd uitgebeeld door bloed, komt omdat het leven van het lichaam in het bloed bestaat, en daar het leven van het lichaam in het bloed bestaat, is het zijn uiterste ziel, zoodat men zeggen kan dat het bloed de lichamelijke ziel is, of dat in het bloed het lichamelijke leven van den mensch is; en daar nu in de uitbeeldende Kerken innerlijke dingen door uiterlijke dingen werden uitgebeeld, werd de ziel of het hemelsche leven door bloed uitgebeeld.

1002. Dat “niet eten” beteekent: niet vermengen, volgt hieruit nu vanzelf. Het eten van vleesch van dieren is, op zichzelf beschouwd, iets onheiligs, want in den oudsten tijd at men nooit het vleesch van eenig beest of van eenigen vogel, maar alleen zaden, hoofdzakelijk brood uit tarwe, voorts vruchten van boomen, groenten, melk en melkproducten, als bijv. boter. Dieren slachten en hun vleesch eten, was voor hen een gruwelstuk en iets dat met de verscheurende dieren gelijk stond. Zij maakten de dieren alleen dienstbaar en trokken er nut van, zooals ook blijkt uit Gen. 1: 29, 30; maar in den loop des tijds. toen de mensch aanving even wild te worden als het wilde dier, ja nog wilder, begon hij voor het eerst dieren te slachten en hun vleesch te eten, en daar de mensch van dien aard was, werd het hem ook toegestaan, en wordt het heden ten dage eveneens toegelaten, en voor zoover hij hierin naar zijn geweten handelt, voor zoover is het geoorloofd, want zijn geweten

is gevormd uit alles, wat hij voor waar en dus voor geoorloofd houdt; daarom wordt ook heden ten dage nooit iemand verdoemd omdat hij vleesch eet.

1003. Dat de woorden: “het vleesch in zijne ziel, het bloed, niet eten”, beteekenen: het profane niet met het heilige vermengen, blijkt hieruit nu duidelijk. Het profane wordt met het heilige geenszins vermengd uit hoofde daarvan, dat men het bloed met het vleesch eet, zooals ook de Heer duidelijk leert bij Mattheus:

“Hetgeen ten monde ingaat, ontreinigt den mensch niet, maar hetgeen ten monde uitgaat, dat ontreinigt den mensch; want die dingen, die ten monde uitgaan, komen voort uit het hart” (15: 11, 17, 18, 19, 20),

maar in de Joodsche Kerk was het verboden, omdat, als gezegd, door het eten van het bloed met het vleesch toenmaals in den Hemel de ontwijding werd uitgebeeld. Alles wat in deze Kerk geschiedde, werd in den Hemel in overeenstemmende uitbeeldingen veranderd, en wel het bloed in het hemelsche heilige, en het vleesch, uitgezonderd dat der slachtofferen, in het onheilige, omdat het, als aangetoond, begeerten beteekende; en het eten zelf van beide werd veranderd in de vermenging van het heilige en het profane; daarom was het toenmaals zoo streng verboden. Maar toen, na de Komst des Heeren, de uiterlijke riten werden opgeheven, en daarmede de uitbeeldingen ophielden, werden dergelijke dingen niet langer in den Hemel in overeenstemmende uitbeeldingen veranderd; want wanneer de mensch innerlijk wordt en over de innerlijke dingen wordt onderwezen, hebben de uiterlijke dingen geen beteekenis meer voor hem; hij weet dan wat heilig is, namelijk de naastenliefde en het geloof daaruit, en daarnaar worden dan zijn uiterlijke dingen beschouwd, namelijk hoeveel naastenliefde en geloof in den Heer in de uiterlijke dingen is; daarom werd de mensch dan ook na de Komst des Heeren in den Hemel niet naar de uiterlijke dingen beschouwd, maar naar de innerlijke dingen; wanneer iemand naar de uiterlijke dingen wordt beschouwd, komt dat, omdat hij eenvoudig, en in den eenvoud onschuld en naastenliefde heeft, waarmede de uiterlijke dingen of zijn uiterlijke godsdienst door den Heer zijn vervuld, zonder dat de mensch het weet.

1004. Vers 5. *En voorwaar, Ik zal uw bloed van uwe zielen eischen, van de hand van alle wild gedierte zal Ik het eischen, en van de hand des menschen, van de hand des mans, zijns broeders, zal Ik de ziel des menschen eischen.* Uw bloed van uwe zielen eischen, betoekent, dat het der naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen; uw bloed is hier het geweld; de zielen zijn zij, die geweld aandoen; van de hand van alle wild gedierte, beteekent, van alles wat bij den geweldplegenden mensch is; van de hand des menschen, is van al de dingen

van zijn wil; van de hand des mans, des broeders, is van al de dingen van zijn verstand; de ziel des menschen eischen, is de ontwijding wreken.

1005. Dat “uw bloed van uwe zielen eischen”, beteekent, dat het der naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen, en dat het bloed het geweld is, en de zielen diegenen zijn, die geweld aandoen, blijkt uit het voorafgaande en uit het volgende, voorts uit de beteekenis van het bloed in den tegenovergestelden zin, en uit de beteekenis van de ziel eveneens in den tegenovergestelden zin. Uit hetgeen voorafgaat: in het voorafgaande vers wordt gehandeld over het eten van bloed, waardoor de ontwijding wordt aangeduid, zooals is aangetoond; uit hetgeen volgt: in het onmiddellijk volgende vers is sprake van bloedvergieten; daarom betreft het hier den staat en de straf van hem, die het heilige met het profane vermengt. Uit de beteekenis van het bloed in den tegenovergestelden zin: in den eigenlijken zin beteekent bloed het hemelsche, en, met betrekking op den wedergeboren geestelijken mensch, beteekent het de naastenliefde, welke het hemelsche van hem uitmaakt, maar in den tegenovergestelden zin beteekent bloed het der naastenliefde aangedane geweld, bijgevolg wat tegen de naastenliefde indruischt, aldus allen haat, alle wraak, alle wreedheid, hoofdzakelijk de ontwijding, zooals blijken kan uit die plaatsen in het Woord, welke in de nrs. 374 en 376 zijn aangehaald. Uit de beteekenis van de ziel in den tegenovergestelden zin: de ziel beteekent in het Woord in het algemeen het leven, aldus elk mensch die leeft; maar zooals de mensch is, zoo is het leven, en derhalve duidt de ziel ook dien mensch aan, die geweld pleegt, hetgeen met vele plaatsen uit het Woord kan gestaafd worden; hier alleen door het volgende bij Mozes:

“Wie bloed zal gegeten hebben, tegen diens *ziel*, die bloed zal gegeten hebben, zal Ik Mijn aangezicht zetten, en zal *haar* uit het midden baars volks uitroeien, want de *ziel* van het vleesch is in het bloed, en Ik heb het op het altaar gegeven, om over uwe *zielen* verzoening te doen, want het is het bloed zelf, dat voor de *ziel* verzoening zal doen” (Levit.

17: 10, 11, 14),

alwaar de ziel voor het leven staat in drievoudigen zin, zooals herhaaldelijk ook elders. Dat het der naastenliefde aangedane geweld zichzelf zal straffen, zal blijken uit hetgeen volgt.

1006. Dat de woorden “van de hand van alle wild gedierte” beteekent van alles, wat bij den geweld plegenden mensch is, blijkt uit de beteekenis van het wilde dier; het wilde dier beteekent in het Woord het levende, zooals in nr. 908 is aangetoond, maar in den tegenovergestelden zin beteekent het wilde dier, wat met het wilde dier gelijk staat, aldus al het dierlijke bij den mensch,

zooals eveneens eerder is aangetoond, vandaar duidt het den mensch van zulk een leven aan, namelijk een geweldenaar of iemand, die de naastenliefde geweld aandoet, want zoo iemand staat met een wild dier gelijk; de mensch is mensch door de liefde en door de naastenliefde, maar hij is een wild dier door den haat, door de wraakzucht en door de wreedheid.

1007. Dat de woorden “van de hand des menschen” beteekenen van al de dingen van zijn wil, en van de hand des mans, des broeders” van al de dingen van zijn verstand, blijkt uit de beteekenis van den mensch, want het wezen en het leven van den mensch is zijn wil, maar zooals de wil is, is de mensch; en uit de beteekenis van den man, den broeder; de dingen van het verstand bij den mensch worden genoemd de man, de broeder, hetgeen eerder in nr. 367 is aangetoond. Het verstandelijke, onverschillig of het het ware, het onechte, dan wel het valsche verstandelijke is, wordt altijd man broeder genoemd, want het verstand heet man, zie nr. 158 en 265, en broeder van den wil, nr. 367. Hier wordt mensch en man broeder gezegd, en daarmee de onreine wil en het onreine verstand genoemd, omdat hier van de ontwijding sprake is, welker vermelding en dus welker uitbeelding in den Hemel niet geduld, maar terstond verworpen wordt; daarom worden hier zulke verzachtende uitdrukkingen gebezigd en vandaar tevens de bijkans tweeledige zin in de woorden van dit vers, opdat men in den Hemel niet wete, dat hierin dergelijke dingen zijn vervat.

1008. Dat “de ziel des menschen eischen”, beteekent, de ontwijding wreken, blijkt uit hetgeen in het voorafgaande vers en in dit vers wordt gezegd, want er is sprake van het eten van bloed, waardoor de ontwijding is aangeduid. Wat ontwijding is, weten maar weinigen, en nog minder weet men, wat hare straf is in het andere leven. Er zijn vele soorten van ontwijding; wie de waarheden des geloofs geheel en al loochent, ontwijdt niet, zooals de heidenen, die buiten de Kerk en buiten de erkentissen leven; maar hij ontwijdt, die de waarheden des geloofs weet, en meer nog, die ze erkent, ze in den mond draagt, predikt, en anderen daarvan overtuigt, en toch in haat, wraakzucht, wreedheid, roof en echtbreuk leeft, en dergelijke snoodheden bij zichzelf bevestigt door tal van plaatsen, welke hij uit het Woord bijeenrakelt, ze verdraaiend en aldus onderdompelend in die schandelijke dingen. Deze is het, die ontwijdt; deze dingen zijn het, die den mensch voornamelijk den dood aandoen. Dat zij hem den dood aandoen, kan hieruit blijken, dat in het andere leven de profane dingen en de heilige dingen geheel en al gescheiden zijn; de profane dingen in de hel, en de heilige dingen in den Hemel. Wanneer nu zulk een mensch in het andere leven komt, kleven in iedere voorstelling van zijn denken heilige

dingen aan profane dingen vast, evenals in het leven van het lichaam het geval was; hij kan zich daar dan ook niet een voorstelling van het heilige vormen, of het profane dat er aan vastkleeft, treedt te voorschijn, geheel als op klaarlichten dag, want aldus neemt men in het andere leven de voorstellingen van anderen waar. De ontwijding verschijnt dus in alle bijzonderheden die hij denkt, en daar de Hemel een afgrijzen van de ontwijding heeft, kan het niet anders, of zulk een mensch wordt in de hel geworpen. Hoe het met de voorstellingen gesteld is, weet nauwelijks iemand; men meent dat het iets eenvoudigs is, maar in elke denkvoorstelling zijn ontelbare dingen op verschillende wijze verbonden, zoodat zij een zekere vorm, en vandaar een geschilderde afbeelding van den mensch is, welke in het andere leven volledig waargenomen, en zelfs werkelijk gezien wordt. Om slechts eenige voorbeelden te geven: wanneer de voorstelling van een plaats in iemand opkomt, onverschillig of het nu een landstreek, een stad, dan wel een huis is, dan treedt tegelijk ook de voorstelling en het beeld te voorschijn van alles, wat hij daar ooit bedreven heeft, en dit alles zien de geesten en Engelen; of wanneer de voorstelling in hem oprijst van een persoon, tegen wien hij haat gekoesterd heeft, treedt tegelijk de voorstelling aan den dag van alles, wat hij tegen hem gedacht, gesproken en gedaan heeft. Desgelijks is het gesteld met de voorstellingen van alle dingen: komen ze in hem op, dan openbaart zich alles, wat hij van een ding begrepen en in zijn gemoed geprent heeft, tot in bijzonderheden; betreft het bij voorbeeld de voorstelling van het huwelijk, dan verschijnt, wanneer hij een echtbreker was, al het vuile en ontuchtige van de echtbreuk, zelfs van het denken daaraan; desgelijks verschijnt alles, waarmede hij zich in de echtbreuk bevestigde, hetzij door de zinnelijke, hetzij door de redelijke dingen, hetzij door het Woord, en hoe hij de waarheden des Woords geschonden en verdraaid heeft; en bovendien vloeit de voorstelling van het eene ding in de voorstelling van het andere in, en steekt haar aan, zooals door een klein beetje zwarte kleurstof, in het water gedaan, de heele watermassa een donkere kleur krijgt. Vandaar wordt een geest aan zijne voorstellingen gekend, en, wat wonderlijk is, in elke voorstelling van hem is zijn beeld of gelijkenis, dat, wanneer het zich zichtbaar vertoont, zoo wanstaltig is, dat het afschuwelijk is om aan te zien. Hieruit kan blijken, van welken aard de staat dergene is, die heilige dingen ontwijden, en hoe hun beeld in het andere leven is. Intusschen kan men geenszins zeggen, dat er ontwijding van heilige dingen is bij hen, die eenvoudig geloofd hebben wat in het Woord staat, ook al hebben zij daarmede geloofd wat niet waar is, want in het Woord is naar den schijn gesproken; men zie hierover nr. 589.

1009. Vers 6. *Wie des menschen bloed in den mensch vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, want Hij heeft den mensch naar Gods beeld gemaakt.* Des menschen bloed in den mensch vergieten, beteekent de naastenliefde uitblusschen; in den mensch is bij den mensch; zijn bloed zal vergoten worden, beteekent zijn verdoemenis; want Hij heeft den mensch naar Gods beeld gemaakt, beteekent de naastenliefde, welke Gods beeld is.

1010. Dat “des menschen bloed in den mensch vergieten” beteekent de naastenliefde uitblusschen, en “in den mensch” bij den mensch beteekent, blijkt uit de beteekenis van het bloed, waarover eerder is gezegd, dat het het heilige der naastenliefde is, en het blijkt ook hieruit, dat gezegd wordt des menschen bloed in den mensch, dat wil zeggen, zijn innerlijk leven, dat niet in hem, maar bij hem is; want het leven des Hoeren is naastenliefde, welke niet is in den mensch, daar de mensch vuil en profaan is, maar bij den mensch. Dat bloedvergieten beteekent, de naastenliefde geweld aandoen, blijkt uit de plaatsen in het Woord, en uit de dingen, die eerder in de nrs. 374 en 376 zijn aangehaald, alwaar werd aangetoond, dat het der naastenliefde aangedane geweld bloed genoemd wordt. In den letterlijken zin is bloedvergieten dooden, maar in den innerlijken zin is het haat koesteren tegen den naaste, zooals de Heer leert, bij Mattheüs:

“Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: gij zult niet *dooden*, maar zoo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht; doch ik zeg u: zoo wie te onrecht op zijnen broeder *toornig* is, die zal strafbaar zijn door het gericht” (5: 21, 22);

toornig zijn beteekent hier: van de naastenliefde afwijken; men zie hierover boven nr. 357; bijgevolg is het haat. Wie in den haat is, heeft niet alleen geen naastenliefde, maar hij doet ook de naastenliefde geweld aan, dat wil zeggen, hij vergiet bloed. In den haat ligt de menschenmoord zelf besloten, hetgeen hierin duidelijk uitkomt, dat wie in den haat is, niets liever wenscht, dan dat de ander gedood wordt, en wanneer uiterlijke banden het niet verhinderden, zou hij hem dooden. Het dooden van den broeder en het vergieten van zijn bloed is vandaar haat, en wanneer iemand haat, is de haat van dien aard in elk zijner voorstellingen, welke tegen den ander gericht zijn. Evenzoo is het met de ontwijding gesteld; wie het Woord ontwijdt, haat, als gezegd, niet alleen de waarheid, maar hij bluscht haar uit of doodt haar. Dit komt duidelijk bij hen, die ontwijd hebben, in het andere leven uit; ook al mogen zij in den uiterlijken vorm nog zoo eerzaam, wijs en vroom geschenen hebben, zoolang zij in het lichaam leefden — in het andere leven koesteren zij een doodelijken haat tegen den Heer en tegen al de goedheden der liefde en tegen

al de waarheden des geloofs, omdat deze tegen hun inwendige haatgevoelens, rooverijen en echtbreuk indruischen, die zij met een schijn van heiligheid bemanteld hebben, en omdat zij die goedheden en waarheden ten eigen bate geschonden hebben. Dat ontwijding bloed is, blijkt, behalve uit de eerder in nr. 374 aangehaalde plaatsen, ook uit de volgende bij Mozes:

“Een ieder van het huis Israëls, die eenen os, of lam, of geit in het leger slachten zal, of die ze slachten zal buiten het leger, en dezelve aan de deur van de tent der samenkomst niet brengen zal, om eene gave aan Jehovah voor den tabernakel van Jehova te offeren; het *bloed* zal dienelven man toegerekend worden; hij heeft *bloed vergoten*, en dezelve man zal uit het midden zijns volks uitgeroeid worden” (Lev.

17: 3, 4);

ergens anders offeren dan op het altaar, dat naast de tent stond, beeldde ontwijding uit; want offeren was heilig, maar in en buiten het leger ontwijdend.

IOII. Dat de woorden “zijn bloed zal vergoten worden” zijn verdoemenis beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is. Volgens den letterlijken zin heet het, dat hij die bloed vergiet of doodt, met den dood gestraft zal worden, in den innerlijken zin echter staat er, dat wie den naaste haat, door zijn haat tot den dood verdoemd wordt, dat is, tot de hel, hetgeen de Heer ook leert, bij Mattheüs:

“Wie tot zijnen broeder zegt: Gij dwaas, die zal strafbaar zijn door het helsche vuur” (5: 22),

want wanneer de naastenliefde is uitgebluscht, wordt de mensch aan zichzelf en aan zijn eigen ik overgelaten, en niet meer door middel van innerlijke banden, welke die van het geweten zijn, maar door middel van uiterlijke banden, welke die van de wet zijn, en welke hij zichzelf oplegt om machtig en rijk te worden, door den Heer geregeerd. Wanneer deze banden zijn losgemaakt, zooals dit ook in het andere leven gebeurt, stort hij zich in de gruwelijkste wreedheden en in de laagste liederlijkheden, aldus in zijn eigen verdoemenis. Dat het bloed van hem, die bloed vergoten heeft, vergoten zal worden, is het wedervergeldingsrecht, dat bij de Ouden heel bekend was, en waarnaar zij de euvel daden en misdaden straffen, zooals uit vele plaatsen in het Woord blijkt. Dit recht vindt zijn oorsprong in de algemeene wet, dat wij den naaste niets zullen aandoen, wat wij niet willen, dat anderen ons aandoen, Matth. 7: 12, en voorts hierin, dat de orde, waarin alles in het andere leven is gesteld, het met zich mede brengt, dat het booze zichzelf straft, en evenzoo het valsche, zoodat in het booze en het valsche zelf zijn eigen straf gelegen is; en daar er nu zulk een orde heerscht, dat het booze zichzelf

straf, of, wat hetzelfde is, de booze zich in een straf stort, die met het booze overeenkomt, hebben de Ouden ook hiervan hun wedervergeldingsrecht afgeleid; hetgeen hier eveneens is aangeduid met de woorden, dat wie bloed vergoten heeft, diens bloed vergoten zal worden, dat wil zeggen, dat hij zich in de verdoemenis stort.

1012. De letterlijke zin der woorden: “Wie des menschen bloed in den mensch vergiet, zijn bloed zal vergoten worden” luidt, dat wie het bloed van een ander vergiet, zijn bloed zal vergoten worden, doch in den innerlijken zin is het niet het bloed van een ander, maar de naastenliefde bij hemzelf, en daarom wordt er ook gezegd: “des menschen bloed in den mensch.” Soms wordt er, wanneer in den letterlijken zin van twee sprake is, in den innerlijken zin een enkele bedoeld; de innerlijke mensch is de mensch in den mensch, vandaar dat al wie de naastenliefde uitbluscht, welke tot den innerlijken mensch behoort, of welke de innerlijke mensch zelf is, diens bloed zal vergoten worden, dat wil zeggen, hij verdoemt zichzelf.

1013. Hieruit volgt vanzelf, dat de woorden: “want Hij heeft den mensch naar Gods beeld gemaakt” de naastenliefde beteekenen, die het beeld Gods is. In hetgeen onmiddellijk voorafging was van de naastenliefde sprake, welke door het bloed is aangeduid, en dat zij niet mag worden uitgebluscht, is met de woorden, dat men geen bloed vergieten zal, aangeduid; hierop volgt nu, dat Hij den mensch naar Gods beeld gemaakt heeft, waaruit blijkt, dat de naastenliefde Gods beeld is. Wat Gods beeld is, weet heden ten dage nauwelijks iemand; men leert, dat Gods beeld geheel en al verloren is gegaan in den eersten mensch, dien men Adam noemt, en men zegt, dat in hem Gods beeld geweest is, hetgeen moet hebben bestaan in een zekere ongereptheid, waarvan men niets weet. Het was stellig een staat van ongereptheid, want onder Adam of den mensch wordt de Oudste Kerk verstaan, welke een hemelsch mensch was, en een innerlijke gewaarwording bezat, als geen Kerk na haar, waarom zij ook een gelijkenis des Heeren was; de gelijkenis des Heeren beteekent de liefde tot Hem. Nadat deze Kerk in den loop des tijds te gronde was gegaan, schiep de Heer een nieuwe Kerk, welke niet een hemelsche, maar een geestelijke Kerk was; deze was niet een gelijkenis, maar een beeld des Heeren; beeld beteekent de geestelijke liefde, dat wil zeggen, de liefde jegens den naaste of de naastenliefde, hetgeen eveneens eerder is aangetoond in de nrs. 50 en 51. Dat deze Kerk krachtens de geestelijke liefde of krachtens de naastenliefde, een beeld des Meren was, blijkt uit dit vers; en dat de naastenliefde zelve het beeld des Heeren is, blijkt hieruit, dat gezegd wordt: “want Hij heeft den mensch naar Gods beeld *gemaakt*”, namelijk

dat de naastenliefde zelve hem daartoe *gemaakt* heeft. Dat de naastenliefde Gods beeld is, blijkt ten duidelijkste uit het eigenlijke wezen der liefde of der naastenliefde; een gelijkenis van iemand maken en een beeld van iemand maken, kan alleen de liefde en de naastenliefde; het wezen der liefde en der naastenliefde is hierin gelegen, uit twee als het ware één te maken; wanneer de een den ander lief heeft als zichzelf, en meer dan zichzelf, ziet de een den ander in zichzelf, en zichzelf in den ander, hetgeen een ieder bekend kan zijn, wanneer hij maar op de liefde zijn aandacht vestigt, of op hen, die elkander wederkeerig lief hebben; de wil van den een is de wil van den ander, zij zijn als het ware innerlijk verbonden, en alleen naar het lichaam van elkander onderscheiden. De liefde tot den Heer maakt den mensch één met den Heer, dat is, tot een gelijkenis; ook de naastenliefde of de liefde jegens den naaste doet dit, maar tot een beeld. Beeld is niet gelijkenis, maar het is naar de gelijkenis. Deze eenheid, welke uit de liefde ontstaat, beschrijft de Heer Zelf, bij Johannes:

“Ik bid, opdat allen *één* zijn, gelijkewijs Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook *zij in Ons één* zijn. Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij *één* zijn, gelijk als Wij *één* zijn, *Ik in hen*, en Gij in Mij” (17: 21, 22, 23);

dit *één* is gene mystische vereeniging, waaraan sommigen denken, en welke alleen door de liefde bestaat. Bij denzelfde:

“Ik leef, en gij zult leven, in dien dag zult gij bekennen, dat Ik in Mijnen Vader ben, en *gij in Mij*, en *Ik in u*. Die Mijne geboden heeft, en dezelve doet, die is het, die Mij lief heeft. Zoo iemand *Mij lief heeft*, die zal Mijn woord bewaren, en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen *woning bij hem maken*” (14: 19, 20, 21, 23).

Hieruit blijkt, dat het de liefde is, die verbindt, en dat de Heer een woning heeft bij hem, die Hem liefheeft, voorts ook bij hem, die den naaste liefheeft, want dit is de liefde des Heeren. Deze vereeniging, welke een gelijkenis of een beeld maakt, kan niet zoozeer in het menschelijke geslacht worden aanschouwd, maar wel in den Hemel, alwaar alle Engelen, krachtens de wederkeerige liefde, als het ware één zijn; elk gezelschap, dat uit vele leden bestaat, vormt als het ware één mensch, en alle gezelschappen te zamen of de gansche Hemel, vormen één mensch, die ook wel de Grootste Mensch genoemd wordt; men zie de nrs. 457 en 549. De gansche Hemel is een gelijkenis des Heeren, want de Heer is alles in alle dingen van hen; elk gezelschap is eveneens een gelijkenis, desgelijks elke Engel; de hemelsche Engelen zijn gelijkenissen, de geestelijke

Engelen zijn beelden; uit zoovele gelijkenissen des Heeren, als er Engelen zijn, bestaat de Hemel, en dit alleen door de wederkeerige liefde, doordien namelijk de een den ander meer dan zichzelf liefheeft; men zie de nrs. 548 en 549. Het is hier namelijk zoo mede gesteld: opdat het algemeene, of de gansche Hemel, een gelijkenis zij, moeten de deelen, of elke Engel afzonderlijk, gelijkenissen zijn, of beelden, welke naar de gelijkenissen zijn; wanneer het algemeene niet uit deelen bestaat, die als het ware een gelijkenis daarvan zijn, is het niet het algemeene, dat één uitmaakt. Uit de voorstelling hiervan kan men zien, wat de gelijkenis en het beeld Gods maakt, namelijk de liefde tot den Heer, en de liefde jegens den naaste; en bijgevolg, dat elk wedergeboren geestelijk mensch, krachtens de liefde of de naastenliefde, welke van den Heer alleen komt, een beeld van Hem is, en dat wie van den Heer in de naastenliefde is, in den staat der ongereptheid is, over welken staat, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1014. Vers 7. *En gijlieden, weest vruchtbaar en vermenigvuldigt; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt op dezelve.* Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt, beteekent hier, als eerder, de aanwassing van het goede en ware in den innerlijken mensch; vruchtbaar zijn wordt gezegd van de goedheden, en vermenigvuldigen van de waarheden; breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt op dezelve, beteekent de aanwassing van het goede en ware in den uiterlijken mensch, die de aarde is; zich uitbreiden wordt gezegd van de goedheden, vermenigvuldigen van de waarheden.

1015. Dat de woorden “weest vruchtbaar en vermenigvuldigt” de aanwassing van het goede en het ware in den innerlijken mensch beteekenen, en dat vruchtbaar zijn de goedheden betreft, vermenigvuldigen de waarheden, blijkt uit hetgeen eerder bij het eerste vers van dit hoofdstuk is aangetoond, alwaar dezelfde woorden staan; dat deze aanwassing bij den innerlijken mensch zijn, kan blijken uit hetgeen volgt, waar andermaal *vermenigvuldigt* wordt gezegd, welke herhaling onnoodig, want overbodig zou zijn, als er niet iets bijzonders, van het vorige te onderscheiden, mede werd aangeduid. Hieruit, en uit hetgeen tot hiertoe is gezegd, blijkt, dat bevruchting en vermenigvuldiging hier worden gezegd van de goedheden en waarheden bij den innerlijken mensch. De innerlijke mensch wordt gezegd, omdat, als boven aangetoond, de mensch naar de hemelsche en geestelijke dingen, welke van den Heer alleen zijn, een innerlijk mensch is; daarentegen is hij, naar de dingen van de rede, een inwendig mensch of die het midden houdt tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch; en naar de neigingen van het goede en naar de vergaderde kennis van het geheugen, is hij een

uiterlijk mensch. Dat de mensch van dien aard is, werd in de inleiding tot dit hoofdstuk, nr. 978, aangetoond; dat de mensch dit echter, zoolang hij in het lichaam leeft, niet weet, komt, omdat hij in de lichamelijke dingen is, waardoor hij zelfs niet eens weet, dat er innerlijke dingen zijn, nog minder, dat zij in zulk een orde onderscheiden zijn; maar wanneer hij wil nadenken, kan hij er zich duidelijk van overtuigen, wanneer hij in een van het lichaam afgetrokken denken is, en als het ware in zijn geest denkt. Dat bevruchting en vermenigvuldiging wordt gezegd van den inwendigen of van den redelijken mensch, komt omdat de werking van den innerlijken mensch niet dan heel algemeen in den inwendigen mensch gevoeld wordt, want er zijn ontelbare afzonderlijke dingen, welke een zekere algemeene, en zelfs heel algemeene, eenheid vormen in zijn inwendigen mensch. Hoe ontelbaar deze afzonderlijke dingen zijn, en hoe zij zich verhouden, en een hoogst algemeen donker iets vormen, kan blijken uit hetgeen eerder is aangetoond in nr. 545.

1016. Dat de woorden: “breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt op dezelve” de aanwassing van het goede en ware in den uiterlijken mensch beteekenen, die de aarde is, en dat zich uitbreiden wordt gezegd van de goedheden, en vermenigvuldigen van de waarheden, blijkt uit hetgeen daareven gezegd is, voorts uit de beteekenis van de aarde, welke de uiterlijke mensch is; hierover zie men hetgeen gezegd en aangetoond is bij het eerste vers van dit hoofdstuk, nr. 983. Dat hier zich uitbreiden over de aarde en aldus op haar vermenigvuldigen gezegd wordt, heeft de volgende reden: bij den wedergeboren mensch vermenigvuldigt niets in zijn uiterlijken mensch, dat wil zeggen, niets goeds en niets waars neemt toe, dan alleen door de werking der naastenliefde. De naastenliefde is als de warmte die, in het getij van de lente of van den zomer, het gras, de planten en de boomen doet groeien; zonder naastenliefde of geestelijke warmte groeit niets, waarom hier eerst wordt gezegd: breidt u uit over de aarde, hetgeen de goedheden betreft, welke tot de naastenliefde behooren, en waardoor vermenigvuldiging van het goede en ware geschiedt. Een ieder kan begrijpen, hoe het daarmede is gesteld: niets groeit en vermenigvuldigt bij den mensch tenzij er de eene of andere neiging is; de bekoring van de neiging is het, die niet alleen doet wortel schieten, maar ook doet groeien; alles geschiedt overeenkomstig het streven van de neiging. Wat de mensch lief heeft, neemt hij met graagte op, onthoudt het en behoedt het, dus alles, wat een of andere neiging begunstigt; om datgene, wat zijn neiging niet begunstigt, bekommert de mensch zich niet; hij beschouwt het als van nul en geener waarde, en verwerpt het zelfs. Maar zooals de neiging is, zoo is ook de vermenigvuldiging; bij den

wedergeborene is de neiging van het goede en het ware, voortkomende uit de door den Heer geschonken naastenliefde; vandaar dat hij alles, wat de neiging der naastenliefde begunstigt, aangrijpt, onthoudt en behoedt, en zich aldus in goedheden en waarheden bevestigt; dit nu is aangeduid door de woorden: “breidt u uit over de aarde, en vermenigvuldigt”.

1017. Door een voorbeeld zij duidelijk gemaakt, dat de vermenigvuldiging evenredig is aan de neiging; wie het beginsel aanneemt, dat het geloof alleen zalig maakt, ook al doet hij geen werk der naastenliefde, dat wil zeggen, ook al heeft hij geen naastenliefde, en aldus het geloof van de naastenliefde scheidt — niet alleen wegens de van de vroegste kindsheid af aangenomen beginselen, maar ook omdat hij meent, dat wanneer men de werken der naastenliefde of de naastenliefde voor het eigenlijke wezen des geloofs zou verklaren, en aldus vroom leven, men noodwendig een verdienste in die werken zou moeten stellen (wat echter valsch is) — die verwerpt aldus de naastenliefde, en beschouwt de werken der naastenliefde van nul en geener waarde, en blijft alleen in de voorstelling des geloofs, welk geloof niets is zonder datgene, wat zijn wezen uitmaakt: de naastenliefde. Terwijl hij dit beginsel bij zichzelf bevestigt, handelt hij nooit uit neiging tot het goede, maar uit een neiging tot genot, dat daarin bestaat, een losbandig leven van louter begeerten te kunnen leiden; en wie onder dezen dit beginsel met veel argumenten staaft, doet zulks niet uit liefde tot het ware, maar uit zelfverheerlijking, om daardoor grooter, geleerder en fijnzinniger dan anderen te schijnen, en aldus onder de lieden van aanzien en onder de rijken verheven te worden, dus uit het genot, dat die neiging verschafft; en dit genot bewerkt, dat de bevestigingen vermenigvuldigd worden, want, als reeds gezegd, zooals de neiging is, is de vermenigvuldiging. In het algemeen kan uit een grondbeginsel dat valsch is, nooit iets anders dan valscheden voortvloeien, want alles voegt zich naar het grondbeginsel; ja zelfs, zooals ik uit ondervinding weet (waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken zal worden), beschouwen zij, die zich in dergelijke beginselen aangaande het geloof alléén bevestigen en niet in de naastenliefde zijn, alles wat de Heer zoo vaak over de liefde en de naastenliefde heeft gezegd, van nul en geener waarde, en zien het als het ware niet eens, bijvoorbeeld Matth. 3: 8, 9; hfdst. 5: 7, 43 tot 48; hfdst. 6: 12, 15; hfdst. 7: 1 tot 20; hfdst. 9: 13; hfdst. 12: 33; hfdst. 13: 8, 23; hfdst. 18: 21, 22, 23 tot het einde; hfdst. 19: 19; hfdst. 22: 34 tot 39; hfdst. 24: 12, 13; hfdst. 21: 34, 40, 41, 43; Markus 4: 18, 19, 20; hfdst. 11: 13, 14, 20; hfdst. 12: 28 tot 35; Lukas 3: 8, 9; hfdst. 6: 27 tot 39, 43 tot het einde; hfdst. 7: 47; hfdst. 8: 8, 14, 15; hfdst. 10: 25 tot 28; hfdst. 12: 58, 59; hfdst. 13: 6 tot 10;

Joh. 3: 19, 21; hfdst. 5: 42; hfdst. 13: 34, 35; hfdst. 14: 14, 15, 20, 21, 23; hfdst. 15: 1 tot 8, 9 tot 19; hfdst. 21: 15, 16, 17.

1018. Dat hier andermaal gezegd wordt “zijt vruchtbaaren vermenigvuldigt”, evenals in het eerste vers van dit hoofdstuk, komt omdat hier het besluit ligt, en dat alles wel gedijen, vrucht dragen en vermenigvuldigen zal, wanneer zij dat niet doen, wat is aangeduid door bloed eten en door bloed vergieten, namelijk wanneer zij de naastenliefde niet uitblusschen door haat en door ontwijdingen.

1019. Vers 8. *En God zeide tot Noach, en tot zijne zonen met hem, zeggende.* De woorden “God zeide tot Noach, en tot zijne zonen met hem, zeggende”, beteekenen de waarheid der dingen die volgen aangaande de geestelijke Kerk, welke wordt verstaan onder Noach en zijne zonen met hem.

1020. Dat dit wordt aangeduid, kan hieruit blijken, dat alles, wat van het eerste hoofdstuk van Genesis tot op Eber, elfde hoofdstuk, historisch is samengevoegd, een andere beteekenis heeft dan in de letter ligt opgesloten, en dat de historische verhalen niets dan verdichtselen in historischen vorm zijn, overeenkomstig de gewoonte der Oudsten. Wanneer dezen van de waarheid eener zaak getuigenis gaven, zeiden zij: “Jehovah zeide”, hier echter “God”, omdat er sprake is van de geestelijke Kerk; desgelijks bedienden zij zich van deze uitdrukking, wanneer iets bewaarheid zou worden of bewaarheid werd.

1021. Dat door Noach en zijne zonen met hem, de Oude Kerk wordt aangeduid, is eerder aangetoond, en zal in het vervolg van dit hoofdstuk blijken, zoodat het niet noodig is bij de bevestiging daarvan stil te staan.

1022. Vers 9, 10. *En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op met u, en met uw zaad na u. En met alle levende ziel, die met u is, van den vogel, van het beest, en van alle wild gedierte der aarde met u; van allen, die uit de ark gegaan zijn, tot al het wild gedierte der aarde toe.* En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op, beteekent des Heeren tegenwoordigheid in de naastenliefde; met u, beteekent den wedergeboren geestelijken mensch; en met uw zaad na u, duidt hen aan, die opnieuw geschapen worden; met alle levende ziel die met u is, beteekent in het algemeen alles, wat bij den mensch wedergeboren is; van den vogel, beteekent in het bijzonder de dingen van zijn verstand; van het beest, beteekent in het bijzonder de dingen van zijn nieuwen wil; van alle wild gedierte der aarde, de lagere dingen van zijn verstand en de dingen van den wil, welke daaruit voortkomen; met u, beteekent, hier als eerder, hetgeen bij den wedergeboren geestelijken mensch is; van allen, die

uit de ark gegaan zijn, beteekent de menschen der Kerk; tot al het wild gedierte der aarde toe, beteekent de menschen buiten de Kerk.

1023. Dat de woorden “En Ik, ziet, Ik richt Mijn verbond op” des Heeren tegenwoordigheid in de naastenliefde beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van het verbond, zie nr. 666, alwaar is aangetoond, dat het verbond de wedergeboorte beteekent, en wel de verbinding van den Heer met den wedergeboren mensch door de liefde; en dat het hemelsche huwelijk het eigenlijke wezen van het verbond is, derhalve het hemelsche huwelijk bij ieder wedergeboren mensch. Hoe het met dit huwelijk of verbond is gesteld, is eveneens eerder aangetoond; het hemelsche huwelijk bij den mensch der Oudste Kerk berustte in het eigene van zijn wil, maar het hemelsche huwelijk bij den mensch der Oude Kerk geschiedde in het eigene van zijn verstand, want toen de dingen van den wil des menschen geheel en al verdorven waren, scheidde de Heer het eigene van zijn verstand op wonderbaarlijke wijze van het eigene van dien verdorven wil, en vormde Hij in het eigene van zijn verstand een nieuwen wil, die het geweten is, en in het geweten legde Hij naastenliefde, en in de naastenliefde onschuld, en aldus verbond Hij Zich, of wat hetzelfde is, ging Hij met den mensch een verbond aan. Voor zooveel het eigene van den wil des menschen gescheiden kan worden van dit verstandelijk eigene, kan de Heer bij hem tegenwoordig zijn, of Zich met hem verbinden of een verbond met hem aangaan. De verzoeking en dergelijke middelen tot wedergeboorte bewerken, dat het eigene van den wil des menschen rust, alsof het te niet ging en als het ware stierf; voor zooveel dit geschiedt, kan de Heer in de naastenliefde werken door middel van het geweten, dat in het verstandelijk eigene van den mensch geplant is; dit nu is het, wat hier verbond wordt genoemd.

1024. Dat “met u” den wedergeboren geestelijken mensch beteekent, blijkt uit hetgeen eerder herhaaldelijk is gezegd, namelijk dat Noach en zijne zonen de geestelijke Kerk beteekenen, welke op de Oudste hemelsche Kerk volgde, en daar zij de Kerk aanduiden, duiden zij ook ieder mensch der Kerk aan, derhalve den wedergeboren geestelijken mensch.

1025. Dat met “met uw zaad na u” zij worden aangeduid, die opnieuw geschapen worden, blijkt uit de beteekenis van het zaad en uit hetgeen volgt. Uit de beteekenis van het zaad: in den letterlijken zin beteekent het zaad het nageslacht, maar in den innerlijken zin het geloof, en omdat er, zooals reeds vaak gezegd is, geen geloof is dan daar waar naastenliefde is, is het de naastenliefde zelve, welke in den innerlijken zin onder het

zaad wordt verstaan. Uit hetgeen volgt blijkt, dat er niet alleen sprake is van den mensch, die in de Kerk is, maar ook van den mensch, die buiten de Kerk is, dus van het gansche menschelijke geslacht. Overal waar naastenliefde is, ook bij de het verst van de Kerk verwijderde heidenen, daar is zaad, want het hemelsche zaad is de naastenliefde; immers, geen enkel mensch kan iets goeds uit zichzelf doen, maar al het goede komt van den Heer; het goede, dat de heidenen doen, komt ook van den Heer, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Dat het zaad Gods het geloof is, is eerder in nr. 255 aangetoond; onder het geloof wordt hier en elders de naastenliefde verstaan, waaruit het geloof voortspruit, want er bestaat geen ander geloof, dat werkelijk geloof is, dan het geloof der naastenliefde. Evenzoo wordt ook elders in het Woord, waar het zaad genoemd wordt, zooals het zaad van Abraham, of van Izak, of van Jakob, de liefde of de naastenliefde aangeduid; want Abraham beeldde de hemelsche liefde uit, Izak de geestelijke liefde, welke liefden tot den innerlijken mensch behooren, en Jakob beeldde hetzelfde uit, maar dan behorende tot den uiterlijken mensch; aldus niet alleen in de profetische, maar ook in de historische gedeelten. In den Hemel wordt het historische van het Woord niet waargenomen, maar alleen wat door het historische wordt aangeduid; het Woord is niet alleen geschreven voor den mensch, maar ook voor de Engelen. Wanneer de mensch het Woord leest, en daaruit geen anderen zin dan den letterlijken vat, begrijpen de Engelen niet den letterlijken zin maar den innerlijken; de stoffelijke, wereldsche en lichamelijke voorstellingen, welke de mensch heeft bij het lezen van het Woord, worden bij de Engelen geestelijke en hemelsche voorstellingen; wanneer bijvoorbeeld de mensch van Abraham, Izak en Jakob leest, denken de Engelen nooit aan Abraham, Izak en Jakob, maar aan de dingen, welke zij uitbeelden en dus beteekenen. Evenzoo weten de Engelen, wanneer er van Noach, Schem, Cham en Jafeth sprake is, van deze personen niets, en zien niets anders dan de Oude Kerk, en de innerlijke Engelen zelfs niet eens de Kerk, maar het geloof van die Kerk, en al naar het verband, den staat der dingen waarvan sprake is. Dit is ook het geval, wanneer in het Woord van zaad wordt gesproken, zooals hier, maar met betrekking tot Noach wordt gezegd, dat een verbond met hen en met hun zaad na hen zou worden opgericht; de Engelen zien dan niet hun nageslacht — want een Noach heeft er nooit bestaan, het was alleen de Oude Kerk, die aldus genoemd werd — maar onder het zaad verstaan zij de naastenliefde, welke het eigenlijke wezen van het geloof dier Kerk uitmaakte; desgelijks

verstaan de Engelen, wanneer in de historische verhalen omtrent Abraham, Izak en Jakob, van hun zaad gesproken wordt, geenszins hun eigenlijke nageslacht, maar allen in de gansche wereld, zoowel binnen als buiten de Kerk, bij wie hemelsch zaad of naastenliefde is, ja, de innerlijke Engelen zien in dit woord de liefde zelve, welke hemelsch zaad is, geheel abstract genomen. Dat door het zaad de liefde wordt aangeduid en voorts een ieder die liefde heeft, blijkt uit de volgende plaatsen; met betrekking tot Abram:

“Jehovah zeide: Aan uw *zaad* zal Ik dit land geven” (Gen. 12: 7);

verder:

“Al het land, dat gij ziet, zal Ik u geven, en aan uw *zaad* tot in eeuwigheid, en Ik zal uw *zaad* stellen als het stof der aarde” (Gen. 13: 15, 16);

zij, die in den letterlijken zin zijn, lezen er niets anders uit, dan dat onder het zaad het nageslacht van Abram wordt verstaan, en onder het land, het land Kanaän, en te meer omdat dit land aan zijn nageslacht gegeven is; daarentegen zien zij, die in den innerlijken zin zijn, zooals de gansche Hemel dat is, in het zaad van Abram niets anders dan de liefde, in het land Kanaän niets anders dan het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde, in de schenking van dat land aan hen niets anders dan een uitbeelding; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken worden. Evenzoo heet het op een andere plaats van Abram:

“Jehovah leidde hem naar buiten en zeide: Zie nu op naar den hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; en Hij zeide tot hem: Zoo zal uw *zaad* zijn” (Gen. 15: 5),

alwaar desgelijks, omdat Abram de liefde of het zaligmakende geloof uitbeeldde, onder zijn zaad in den innerlijken zin geen ander nageslacht wordt verstaan, dan allen in de gansche wereld, die in de liefde zijn. Evenzoo:

“Ik zal Mijn *verbond oprichten* tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw *zaad* na u, en Ik zal u, en uw *zaad* na u, het land uwer vreemdelingschappen geven, het geheele land Kanaän, tot eeuwige bezitting, en Ik zal hun tot God zijn; dit is *Mijn verbond*, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw *zaad* na u: dat al wat mannelijk is, u besneden worde” (Gen. 17: 7, 8, 10);

hier beteekent een verbond oprichten eveneens de verbinding van den Heer met de menschen in de gansche wereld door de liefde, welke liefde door Abram is uitgebeeld; hieruit blijkt, wat door zijn zaad wordt aangeduid, namelijk allen over de gansche wereld, die in de liefde zijn. Het verbond was de besnijdenis, waarover hier gehandeld wordt en waaronder de Hemel nooit de besnijdenis des vleezes maar de besnijdenis des harten verstaat, welke bij

diegenen is, die in de liefde zijn; de besnijdenis was de uitbeelding van de wedergeboorte door de liefde, hetgeen bij Mozes duidelijk wordt uitgelegd:

“Tehovah God zal uw hart *besnijden*, en het hart van uw zaad, om *Jehovah, uwen God, lief te hebben*, met uw gansche hart, en met uwe gansche ziel, opdat gij *lever*” (Deut. 30: 6),

waaruit blijkt, wat de besnijdenis in den innerlijken zin is; vandaar dat er overall, waar de besnijdenis genoemd wordt, niets anders bedoeld wordt dan de liefde en de naastenliefde, en het leven dat er uit voortkomt. Dat door het zaad van Abraham allen in de gansche wereld, die liefde hebben, worden aangeduid, blijkt ook uit de woorden des Heeren tot Abraham en tot Izak; tot Abraham, nadat deze op bevel Izak had willen offeren:

“Zegenende zal Ik u zegenen, en vermenigvuldigende zal Ik uw *zaad* vermenigvuldigen, als de sterren des hemels, en als het zand, dat aan den oever der zee is, en uw *zaad* zal de poorte uwer [zijner] vijanden erfelijk bezitten, en in uw *zaad* zullen gezegend worden alle natiën der aarde” (Gen. 22: 17, 18);

het blijkt duidelijk, dat hier onder het zaad allen in de gansche wereld, die liefde hebben, worden verstaan. En zooals Abraham, gelijk gezegd, de hemelsche liefde uitbeeldde, beeldde Izak de geestelijke liefde uit, waarom door het zaad van Izak niets anders wordt uitgebeeld dan ieder mensch, bij wien geestelijke liefde of naastenliefde is; tot Izak wordt gezegd:

“Woon als vreemdeling in dit land, en Ik zal met u zijn, en zal u zegenen, want aan u en uw *zaad* zal Ik al deze landen geven, en zal den eed bevestigen, dien Ik Abraham uwen vader gezworen heb, en Ik zal uw *zaad* doen vermenigvuldigen, als de sterren der hemelen, en zal aan uw *zaad* al deze landen geven, en in uw zaad zullen gezegend worden *alle natiën der aarde*” (Gen. 26: 3, 4, 24),

alwaar duidelijk blijkt, dat alle natiën bedoeld worden, die in de naastenliefde zijn. De hemelsche liefde, door Abraham uitgebeeld, is als het ware de vader der geestelijke liefde, door Izak uitgebeeld, want uit het hemelsche wordt het geestelijke geboren, zooals eerder is aangetoond. Omdat Jakob de uiterlijke dingen van de Kerk uitbeeldde, welke uit de innerlijke dingen ontstaan, derhalve alles, wat in den uiterlijken mensch uit de liefde en de naastenliefde voortspruit, werden door zijn zaad allen in de gansche wereld aangeduid, die een uiterlijken godsdienst hebben, waarin zich een innerlijke godsdienst bevindt, en die de werken der naastenliefde betrachten, waarin de

naastenliefde zetelt, welke van den Heer komt. Van dit zaad werd tot Jakob gezegd, nadat hij in den droom de ladder had gezien:

“Ik ben Jehovah, de God van uwen vader Abraham, en de God van Izak; het land, waarop gij gelegen zijt, zal Ik aan u geven, en aan uw *zaad*, en uw *zaad* zal wezen als het stof der aarde, en in u en in uw *zaad* zullen *alle familiën des aardbodems* gezegend worden” (Gen. 28: 13, 14; hfdst. 32: 12; hfdst. 48: 4).

Dat het zaad niets anders beteekent, kan behalve uit de in nr. 255 aangehaalde plaatsen, ook nog uit de navolgende blijken; bij Jesaja:

“Gij Israël, mijn knecht, Jakob, dien Ik verkoren heb, het *zaad* van Abraham, Mijnen vriend” (41: 8),

alwaar gehandeld wordt over de wedergeboorte van den mensch, waarbij, zooals vaak, een onderscheid wordt gemaakt tusschen Israël en Jakob, en door Israël de innerlijke dingen van de geestelijke Kerk worden aangeduid, door Jakob hare uiterlijke dingen; beide worden zij zaad van Abraham genoemd, dat wil zeggen, zaad van de hemelsche Kerk, omdat het hemelsche, het geestelijke en het natuurlijke op elkander volgen. Bij Jeremia:

“Ik had u geplant, eenen edelen wijnstok, een *zaad der waarheid*, hoe zijt gij Mij veranderd in verbasterde ranken van een vreemden wijnstok” (2: 21);

hier is sprake van de geestelijke Kerk, die een edele wijnstok is, wier naastenliefde of geloof der naastenliefde zaad der waarheid wordt genoemd. Bij denzelfde:

“Gelijk het heir der hemelen niet geteld, en het zand der zee niet gemeten wordt, zoo zal Ik vermenigvuldigen het *zaad van David*, Mijnen knecht, en de Levieten, die Mij dienen” (33: 22),

alwaar klaarblijkelijk het zaad voor het hemelsche zaad staat, want door David wordt de Heer aangeduid; dat het zaad van David niet geweest is als het heir der hemelen, dat niet geteld wordt, en niet als het zand der zee, dat niet gemeten wordt, is een ieder bekend. Bij denzelfde:

“Ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, en Ik zal aan David eene rechtvaardige spruit verwekken, en hij zal koning zijnde regeeren, handelen met inzicht, en gericht en gerechtigheid doen op de aarde; in Zijne dagen zal Jehudah zalig gemaakt worden, en Israël zal zeker wonen, en dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: Jehovah, onze gerechtigheid. Daarom, ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, en zij zullen niet meer zeggen: Jehovah leeft, die de zonen Israëls uit het land Egypte heeft opgevoerd, maar: Jehovah leeft, die

heeft opgevoerd, en die heeft aangebracht het *zaad van het huis Israëls* uit het land van het noorden” (23: 5, 6, 7, 8).

Hier wordt iets geheel anders aangeduid, dan hetgeen in de letter aan den dag treedt; onder David wordt niet David verstaan, onder Jehudah niet Juda en onder Israël niet Israël, maar onder David de Heer, onder Jehudah het hemelsche, onder Israël het geestelijke; vandaar warden door het zaad van Israël zij aangeduid, die naastenliefde of het geloof der naastenliefde hebben. Bij David:

“Gij, die Jehovah vreest, prijst Hem; al gij *zaad van Jakob*, verheerlijkt Hem; al gij *zaad van Israël*, ontziet u voor Hem” (Psalm 22: 24, 25);

hier wordt onder het zaad van Israël ook geen ander zaad verstaan dan de geestelijke Kerk. Bij Jesaja: “Zijn stam zal *zaad der heiligheid* zijn” (6: 13), voor de overblijfsen, die heilig zijn, omdat zij des Heeren zijn. Bij denzelfde:

“Ik zal *zaad* uit Jakob voortbrengen, en uit Jehudah eenen bezitter van Mijne bergen, en Mijne uitverkorenen zullen het bezitten, en Mijne knechten zullen aldaar wonen” (65: 9),

alwaar sprake is van de uiterlijke en innerlijke hemelsche Kerk. Bij denzelfde:

“Zij zullen niet *verwekken* ter verstoring, zij zijn het *zaad* der gezegenden van Jehovah, en hunne nakomelingen met hen” (65: 23),

alwaar gehandeld wordt over den nieuwen Hemel en de nieuwe aarde, of over het Rijk des Heeren; zij, die aldaar zijn, door de liefde verwekt of wedergeboren, worden het zaad der gezegenden van Jehovah genoemd.

1026. Dat de woorden: “met alle levende ziel, die met u is” in het algemeen alles beteekenen, wat bij den wedergeboren mensch is, kan blijken uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, en bovendien uit de beteekenis van het *levende*; levend wordt genoemd alles, wat van den Heer het leven heeft ontvangen, en levende ziel heet alles wat vandaar bij den wedergeboren mensch leeft, want overeenkomstig het leven, dat de wedergeborene ontvangt, leeft elk ding bij hem, zoowel de dingen van zijn rede als zijn neigingen; dit leven verschijnt voor de Engelen in elk deeltje van zijn gedachte en van zijn spreken, maar niet zoozeer voor de menschen.

1027. Dat “van den vogel” in het bijzonder de dingen van zijn verstand beteekent, blijkt uit hetgeen eerder herhaaldelijk omtrent de vogelen is gezegd en aangetoond, zooals in de nrs. 40 en 776.

1028. Dat “van het beest” in het bijzonder de dingen van zijn nieuwen wil beteekent, blijkt eveneens uit hetgeen eerder omtrent de beesten en hun beteekenis is gezegd en aangetoond, zooals in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246, 776.

1029. Dat de woorden “van alle wild gedierte der aarde” de lagere dingen van zijn verstand en de dingen van den wil, welke daaruit voortkomen, beteekenen, blijkt eveneens uit hetgeen eerder aangaande de beteekenis van het wilde dier is aangetoond, want bij ieder mensch zijn innerlijke en uiterlijke dingen; de innerlijke dingen zijn de dingen van de rede, hier aangeduid door den vogel, en de neigingen, aangeduid door het beest. De uiterlijke dingen zijn de vergaderde kennis en de verlustigingen, hier aangeduid door wilde dieren der aarde. Dat door vogel, beest en wild dier niet een vogel, een beest en een wild dier worden aangeduid, maar het levende bij den wedergeboren mensch, kan een ieder weten en al hieruit opmaken, dat God toch geen verbond kan aangaan met redelooze dieren, want er wordt gezegd: “Ik richt Mijn verbond op met alle levende ziel die met u is, van den vogel, van het beest, en van het wilde dier der aarde met u”, maar God richt Zijn verbond op met den mensch, die naar zijn innerlijke en uiterlijke dingen aldus door deze dieren is beschreven.

1030. Dat de woorden “van allen, die uit de ark gegaan zijn” de menschen der Kerk beteekenen, en de woorden “tot al het wild gedierte der aarde toe” den mensch buiten de Kerk beteekenen, kan blijken uit het verband in den innerlijken zin, want eerst is alles genoemd, wat uit de ark gegaan is, zooals alle levende ziel, van den vogel, van het beest en van het wilde dier der aarde, en hier wordt andermaal gezegd “van allen, die uit de ark gegaan zijn tot het wilde dier der aarde toe”; aldus wordt het wilde dier der aarde ten tweeden male genoemd; deze herhaling zou niet plaats vinden, als er hier niet iets anders mede werd bedoeld; verder volgt hierop ook *en Ik richt Mijn verbond met u op*, hetgeen eveneens tevoren gezegd is. Hieruit blijkt, dat door hen, die uit de ark gegaan zijn, de wedergeborenen worden aangeduid, of de menschen der Kerk, en door het wilde dier allen in de gansche wereld, die buiten de Kerk zijn. In het Woord beteekent het wilde dier der aarde, wanneer er niet de levende dingen onder worden verstaan, de lagere dingen, die min of meer met de natuur der wilde dieren overeenkomen, en het richt zich dan naar de dingen, waarvan sprake is; wanneer gehandeld wordt over hetgeen in den mensch is, dan beteekent het wilde dier het lagere, dat tot den uiterlijken mensch en tot het lichaam behoort, zooals kort te voren in dit vers, en aldus de mindere dingen. Wanneer er van een volledig gezelschap, dat een samengesteld mensch of een samengesteld persoon wordt genoemd, sprake is, dan beteekent het wilde dier hen, die niet tot de Kerk behooren,

omdat zij minder edel zijn; en aldus richt zich deze uitdrukking steeds naar het onderwerp, zooals bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een *verbond* voor hen maken, met het *wild gedierte* des velds, en met den vogel der hemelen, en het kruipende dier der aarde” (2: 17).

Bij Jesaja:

“Het *wild gedierte* des velds zal Mij eeren, want Ik gaf wateren in de woestijn” (43: 20).

Bij Ezechiël:

“Alle vogelen der hemelen nestelden in zijne twijgen, en alle *wilde dieren* des velds teelden onder zijne twijgen, en *alle groote natiën* woonden onder zijne schaduw” (31: 6).

1031. Vers II. *En Ik richt Mijn verbond op met u, en niet zal meer alle vleesch door de wateren des vloedts uitgeroeid worden; en er zal geen vloed meer zijn, om de aarde te verderven.* En Ik richt Mijn verbond op met u, beteekent de tegenwoordigheid des Heeren bij een ieder, die naastenliefde heeft, en het heeft betrekking op hen die uit de ark gaan, en op al het wild gedierte des velds, dat wil zeggen, op de menschen binnen de Kerk en op de menschen buiten de Kerk; en niet zal meer alle vleesch door de wateren des vloedts uitgeroeid worden, beteekent, dat zij niet te gronde zullen gaan zooals het laatste nageslacht der Oudste Kerk; en er zal geen vloed meer zijn om de aarde te verderven, beteekent, dat een dergelijke doodelijke en verstikkende overreding niet meer zou opkomen.

1032. Dat de woorden “En Ik richt Mijn verbond op met u” de tegenwoordigheid des Heeren beteekenen bij een ieder die naastenliefde heeft, en betrekking hebben op hen die uit de ark gaan, en op al het wild gedierte des velds, dat wil zeggen, op de menschen binnen de Kerk en op de menschen buiten de Kerk, blijkt uit hetgeen kort te voren is gezegd. Dat de Heer ook een verbond aangaat, of zich door de naastenliefde ook verbindt met hen, die buiten de Kerk zijn, en heidenen genoemd worden, hiermede is het als volgt gesteld: de mensch der Kerk meent, dat allen die buiten de Kerk zijn, en heidenen genoemd worden, niet zalig kunnen worden, omdat zij geen erkentissen des geloofs hebben en derhalve hoegenaamd niets van den Heer weten; hij zegt, dat er zonder geloof en zonder erkentenis des Heeren geen heil is; aldus verdoemt hij allen, die buiten de Kerk zijn. Er zijn zelfs velen van dien aard, die in een leer, ja in een ketterij zijn, en meenep, dat allen die buiten hun leer of buiten hun ketterij staan, dat wil zeggen, die niet zoo gevoelen als zij, niet zalig worden; nochtans is het daarmede

gansch anders gesteld: de Heer strekt Zijne Barmhartigheid over het geheele menschelijke geslacht uit, en Hij wil allen in de gansche wereld zalig maken en tot zich trekken. De Barmhartigheid des Heeren is oneindig, en laat zich niet beperken tot de weinigen die binnen de Kerk zijn, maar zij strekt zich uit over allen op het gansche aardrijk; dat zij buiten de Kerk geboren zijn en aldus in de onwetendheid des geloofs verkeerden, is niet hun schuld, en nooit wordt iemand verdoemd omdat hij geen geloof in den Heer heeft, wanneer hij Hem niet kent. Welk weldenkend mensch zou nu ooit kunnen zeggen, dat het grootste deel van het menschelijke geslacht den eeuwigen dood moet sterven, omdat het niet in Europa is geboren, waar betrekkelijk weinig menschen zijn? En welk weldenkend mensch zou ooit kunnen zeggen, dat de Heer een zoo groote menigte menschen laat geboren worden om hen den eeuwigen dood te laten sterven? Dat zou in strijd zijn met het Goddelijke en met de Barmhartigheid. En bovendien leiden zij, die buiten de Kerk zijn en heidenen genoemd worden, een veel zedelijker leven dan zij, die in de Kerk zijn, en nemen zij veel lichter de leer van het ware geloof aan. Dit komt nog duidelijker uit bij de zielen in het andere leven; uit de zoogenaamde Christelijke wereld komen de allerergsten, die een doodelijken haat tegen den naaste en een doodelijken haat tegen den Heer koesteren, en die meer dan alle anderen in de gansche wereld echtbrekers zijn; niet in die mate uit de overige werelddeelen, want zeer velen dergenen, die afgoden hadden vereerd, zijn van zulk een inborst, dat zij haat en echtbreuk verafschuwen, en de Christenen vreezen, omdat dezen zoo aangelegd zijn en omdat zij iedereen willen kwellen. En zelfs zijn de heidenen van dien aard, dat zij, wanneer zij door de Engelen worden onderwezen aangaande de waarheden des geloofs en dat de Heer het heelal regeert, bereidwillig luisteren en gemakkelijk van het geloof doordrongen worden, en aldus hun afgoden verwerpen. Daarom worden de heidenen, die een zedelijk leven geleid hebben, en in wederkeerige naastenliefde en in onschuld geleefd hebben, in het andere leven wedergeboren; zolang zij in de wereld leven, is de Heer bij hen tegenwoordig in de naastenliefde en in de onschuld, want er is geen naastenliefde en geen onschuld, tenzij van den Heer. De Heer schenkt hun ook een geweten voor het rechte en het goede, overeenkomstig hun godsdienst, en in dit geweten legt Hij onschuld en naastenliefde, en wanneer er onschuld en naastenliefde in hun geweten is, laten zij zich gemakkelijk doordringen van het ware des geloofs dat uit het goede voortkomt. Dit heeft de Heer Zelf gezegd, bij Lukas:

“En er zeide een tot Jezus: Heer, zijn er ook weinigen, die zalig worden?

En Hij zeide tot hen: Gij zult Abraham, Izak en Jakob zien, en al de

profeten in het koninkrijk Gods, maar ulieden buiten uitgeworpen. En daar zullen er komen van oosten en westen, en van noorden en zuiden, en zullen aanzitten in het koninkrijk Gods; en ziet, er zijn laatsten, die de eersten zullen zijn, en er zijn eersten, die de laatsten zullen zijn” (13: 23, 28, 29, 30);

onder Abraham, Izak en Jakob worden hier allen verstaan, die in de liefde zijn, zooals eerder is aangetoond.

1033. Er werd gezegd, dat ook aan de heidenen een geweten voor het rechte en goede wordt geschonken, overeenkomstig hun godsdienst; hiermede is het aldus gesteld: in het algemeen genomen, bestaat er een waar, een onecht en een valsch geweten. Een *waar geweten* is het geweten, dat door den Heer gevormd wordt uitde waarheden des geloofs; wanneer de mensch met dit geweten begiftigd is, vreest hij tegen de waarheden des geloofs in te handelen, want hij zou daarmede tegen zijn eigen geweten in handelen. Dit geweten kan niemand ontvangen, die niet in de waarheden des geloofs is, vandaar dan ook niet zoo velen in de Christelijke wereld, want een ieder stempelt zijn dogma tot waarheid des geloofs; maar nochtans ontvangen zij, die wedergeboren worden, een geweten wanneer zij de naastenliefde ontvangen, want de naastenliefde is de grondslag van het geweten. Een *onecht geweten* is een geweten, dat zich bij de heidenen vormt uit hun goddelijken eeredienst, waarin zij zijn geboren en opgevoed; tegen dezen te handelen is voor hen tegen het geweten handelen; wanneer hun geweten is gegrondvest in naastenliefde en barmhartigheid, en in gehoorzaamheid, dan zijn zij van dien aard, dat zij in het andere leven een waar geweten kunnen ontvangen, en zij ontvangen het dan ook inderdaad, want niets beminnen zij eerder en meer dan het ware des geloofs. Een *valsch geweten* is een geweten, dat niet door de innerlijke, maar door de uiterlijke dingen gevormd wordt, dat wil zeggen, niet door de naastenliefde, maar door de eigenliefde en de liefde tot de wereld; want er zijn menschen, wien het voorkomt als handelden zij tegen het geweten, wanneer zij tegen den naaste handelen, en het schijnt hun dan ook toe, alsof zij van binnen beangstigd worden, maar dit komt alleen, omdat zij in hunne gedachten gewaar worden, dat hun leven, hun eer, hun roep, hun vermogen of hun gewin gevaar loopt, en dat zij aldus zichzelf schade zouden kunnen berokkenen; sommigen hebben uit overerving zulk een weekhartigheid medegekregen, anderen kweeken haar bij zichzelf aan, maar het is een valsch geweten.

1034. Dat de woorden “niet meer zal alle vleesch door de wateren des vloedts uitgerooid worden” beteekenen, dat zij niet te gronde zullen gaan zooals

het laatste nageslacht der Oudste Kerk, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is aangaande de menschen voor den vloed, die te gronde gingen, en deze zijn het, die door de wateren des vloods zijn uitgeroeid. In nr. 310 is eerder aangetoond, hoe het hiermede gesteld is, namelijk dat het laatste nageslacht der Oudste Kerk van dien aard was, dat tegelijkmet de dingen van hun wil ook de dingen van hun verstand waren verdorven, zoodat bij hen de dingen van het verstand niet gescheiden konden worden van de dingen van hun wil, en in de dingen van het verstand geen nieuwe wil gevormd kon worden, want aldus hingen de beide deelen van hun gemoed samen. Daar dit voorzien was, werd er door den Heer dan ook in voorzien, dat bij den mensch de dingen van zijn verstand gescheiden konden worden van de dingen van den wil, en aldus vernieuwd konden worden. En daar er op deze wijze in voorzien was, dat er in het vervolg niet meer zulk een mensch zou ontstaan, als dit geslacht voor den vloed was, wordt hier gezegd, dat geen vleesch meer door de wateren des vloods uitgeroeid zal worden.

1035. Dat de woorden “en er zal geen vloed meer zijn om de aarde te verderven”, beteekenen, dat een dergelijke doodelijke en verstikkende overreding niet meer zou opkomen, kan blijken uit de beteekenis van den vloed met betrekking tot de menschen voor den vloed, die te gronde gingen, waarover eerder gehandeld is; voorts kan het blijken uit hun afgrijselijke overredingen, waarvan in de nrs. 310, 563, 570, 581, 586 sprake was, alsmede uit hetgeen aangaande de volgende Kerk, die Noach werd genoemd, is gezegd; en voorts uit hetgeen volgt over den regenboog.

1036. Vers 12, 13. *En God zeide: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden, en tusschen alle levende ziel, die met u is, tot de geslachten der eeuw. Mijnen boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde.* En Jehovah zeide, beteekent, dat het alzoo is; dit is het teeken des verbonds, beteekent de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde; dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden, beteekent de verbinding van den Heer met den mensch door de naastenliefde; en tusschen alle levende ziel, die met u is, beteekent, zooals eerder, alles wat bij den mensch wedergeboren is; tot de geslachten der eeuw, beteekent voortdurend allen, die opnieuw geschapen worden; den boog heb Ik gegeven in de wolk, beteekent den staat van den wedergeboren geestelijken mensch, die gelijk een regenboog is; de wolkbeteekent het donkere licht, waarin de geestelijke mensch is in vergelijking met den hemelschen mensch; en hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde, beteekent, als eerder, de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in

de naastenliefde; de aarde is hier het eigene van den mensch. Al deze dingen betreffen den wedergeboren geestelijken mensch, of de geestelijke Kerk.

1037. Dat de woorden “en God zeide” beteekenen, dat het alzoo is, werd reeds eerder gezegd en aangetoond, want het zeggen of het woord van God of Jehovah beteekent dat het alzoo is. Daar de Oudsten aan de dingen der Kerk een historische inkleeding gaven, zeiden zij, wanneer zij wilden verzekeren dat iets aldus is: God zeide of Jehovah zeide, en dit was voor hen een uitdrukking ter betuiging en bevestiging.

1038. Dat de woorden “dit is het teeken des verbonds” de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het verbond en van het teeken des verbonds; dat het verbond de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde beteekent, is eerder in hfdst. 6 vers 18 en hierboven in dit hoofdstuk bij vers 9 aangetoond. Dat het verbond de tegenwoordigheid des Heeren in de liefde en in de naastenliefde beteekent, blijkt uit het wezen van het verbond. Ieder verbond bestaat ter wille van de verbinding, namelijk opdat men wederkeerig in vriendschap of in liefde leve. Vandaar wordt ook het huwelijk een verbond genoemd. De verbinding van den Heer met den mensch kan alleen in de liefde en in de naastenliefde bestaan, want de Heer is Zelf de Liefde en de Barmhartigheid; een ieder wil Hij zalig maken, en met sterke kracht naar den Hemel, dat wil zeggen, tot Zich trekken. Hieruit kan een ieder weten en besluiten, dat nooit iemand met den Heer kan worden verbonden, dan alleen door hetgeen Hij Zelf is, dat wil zeggen, dan alleen, wanneer hij datgene doet, wat den Heer evenaart of één met Hem uitmaakt, namelijk, dat hij den Heer wederkeerig liefheeft en den naaste liefheeft als zichzelf. Hierdoor alleen komt de verbinding tot stand, dit is het eigenlijke wezen zelf van het verbond. Ontstaat hieruit eene verbinding, dan volgt klaarblijkelijk, dat de Heer tegenwoordig is. Weliswaar is de tegenwoordigheid des Heeren bij ieder mensch, maar zij is dichterbij of verderaf, geheel overeenkomstig het naderen tot de liefde of het zich van de liefde verwijderen. Daar het verbond de verbinding is van den Heer met tegenwoordigheid des Heeren bij den mensch in de liefde en in de naastenliefde, wordt het verbond zelf in het Woord een verbond des vredes genoemd, want de vrede beteekent het Rijk des Heeren, en het Rijk des Heeren bestaat in de wederkeerige liefde, waarin alleen de vrede woont, zooals bij Jesaja:

“De bergen zullen wijken en de heuvelen wankelen, en Mijne *barmhartigheid* zal van u niet wijken, en het *verbond Mijns vredes* zal niet wankelen, zegt uw *Ontfermer* Jehovah” (54: 10),

alwaar de Barmhartigheid, welke der liefde is, verbond des vredes wordt genoemd. Bij Ezechiël:

“Ik zal eenen eenigen her-der over hen verwekken, en hij zal hen weiden, Mijnen knecht David; die zal ze weiden, en die zal hun tot eenen herder zijn, en Ik zal een *verbond des vredes* met hen maken” (34: 23, 25),

alwaar onder David duidelijk de Heer wordt verstaan; Zijn tegenwoordigheid bij den wedergeboren mensch wordt beschreven door de woorden “Die zal ze weiden”. Bij denzelfde:

“Mijn knecht David zal koning over hen zijn, en zij zullen allen tezamen éenen Herder hebben, en Ik zal een *verbond des vredes met hen maken*, het zal een *verbond der eeuwigheid* met hen zijn, en Ik zal ze geven, en zal ze doen vermenigvuldigen, en Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten tot in eeuwigheid, en Ik zal hun tot God zijn, en zij zullen Mij tot volk zijn” (37: 24, 26, 27),

alwaar desgelijks de Heer onder David wordt verstaan; de liefde onder het heiligdom in het midden van hen; de tegenwoordigheid en de verbinding des Heeren in de liefde onder de woorden

“Hij zal hun tot God zijn, en zij zullen Hem tot volk zijn”,

hetgeen verbond des vredes en verbond der eeuwigheid wordt genoemd. Bij Maleachi:

“Gij zult erkennen, dat Ik dit gebod tot u gezonden heb, opdat *Mijn verbond* met Levi zij, heeft Jehovah Zebaoth gezegd, *Mijn verbond der levens en des vredes* was met hem, en Ik gaf hem die tot vreeze, en hij zal Mij vreezen” (2: 4, 5).

In den hoogsten zin is Levi de Heer, en vandaar de mensch, die liefde en naastenliefde heeft, waarom het verbond der levens en des vredes met Levi in de liefde en in de naastenliefde is gelegen. Bij Mozes, wanneer van Pinehas sprake is:

“Zie, Ik geef hem *Mijn verbond des vredes*, en dit zal hem en zijn zaad na hem een *verbond des eeuwigen priesterdoms zijn*” (Num. 25: 12, 13),

alwaar onder Pinehas niet Pinehas wordt verstaan, maar het priesterdom, dat door hem werd uitgebeeld, en dat de liefde beteekent en hetgeen tot de liefde behoort, zooals elk priesterdom dezer Kerk. Een ieder weet, dat Pinehas geen eeuwig priesterdom had. Bij denzelfde:

“Jehovah, uw God, die God Zelf is, de getrouwe God, welke het *verbond* en de *barmhartigheid* houdt dien, *die Hem liefhebben*, en Zijne geboden houden, tot in het duizendste geslacht” (Deut. 7: 9, 12),

alwaar duidelijk uitkomt, dat de tegenwoordigheid des Heeren bij den mensch in de liefde het verbond is, want er wordt gezegd dat het verbond bestaat voor hen, die Hem liefhebben, en die Zijne geboden houden. Daar het verbond de verbinding des Heeren met den mensch door de liefde is, volgt vanzelf, dat het ook de verbinding des Heeren is door alles, wat tot de liefde behoort, en dit zijn de waarheden des geloofs, en worden geboden genoemd; want alle geboden, ja zelfs de wet en de Profeten, berusten op deze eenige wet, dat men den Heer boven alles lief zal hebben en den naaste als zichzelf, zooals blijkt uit de woorden van den Heer, Matth. 22: 34 tot 39, Markus 12: 28 tot 35, waarom dan ook de tafelen, waarop de Tien Geboden zijn geschreven, de tafelen des verbonds werden genoemd. Daar het verbond of de verbinding bestaat door de wetten of de geboden der liefde, bestond dit verbond ook door de maatschappelijke wetten, aan de Joodsche Kerk door den Heer gegeven, welke wetten getuigenissen worden genoemd; voorts ook door de van den Heer bevolen riten der Kerk, welke inzettingen worden genoemd. Al deze dingen worden gezegd tot het verbond te behooren, daar zij de liefde en de naastenliefde betreffen, zooals men leest van den koning Josia:

“De koning stond aan den pilaar, en *maakte een verbond* voor Jehovah, om Jehovah na te wandelen, en Zijne *geboden*, en Zijne *getuigenissen*, en Zijne *inzettingen* met ganschen harte en met ganscher ziel te houden, om te bevestigen de *woorden des verbonds*” (11 Kon. 23: 3).

Hieruit blijkt nu, wat het verbond is, en dat het verbond innerlijk is, want de verbinding des Heeren met den mensch geschiedt door de innerlijke dingen, en nooit door de uiterlijke dingen afgescheiden van de innerlijke. De uiterlijke dingen zijn alleen toonbeelden en uitbeeldingen van de innerlijke dingen, zooals de handeling van den mensch het uitbeeldende toonbeeld van zijn denken en willen is, en zooals het werk der naastenliefde het uitbeeldende toonbeeld is van de naastenliefde, welke binnen in de ziel en het gemoed leeft. Aldus waren de riten der Joodsche Kerk uitbeeldende toonbeelden van den Heer, bijgevolg van de liefde en de naastenliefde, en van alles, wat er uit voortvloeit; vandaar ontstaat het verbond en de verbinding door de innerlijke dingen van den mensch; de uiterlijke dingen zijn alleen *teekenen des verbonds*, zooals zij ook warden genoemd. Dat het verbond of de verbinding door de innerlijke dingen tot stand komt, blijkt duidelijk, zooals bij Jeremia:

“Ziet, de dagen komen, spreekt Jehovah, en Ik zal met het huis van Israël en met het huis van Jehudah een *nieuw verbond* maken, niet naar het *verbond*, dat Ik met hunne vaders *gemaakt* heb, daar zij *Mijn verbond* vernietigd hebben; maar dit is het *verbond*, dat Ik na die dagen

met het huis van Israël maken zal, Ik zal *Mijne wet in hun midden geven, en zal die op hun hart schrijven*” (31: 31, 32, 33),

alwaar van eene nieuwe Kerk sprake is. Er wordt duidelijk gezegd, dat het eigenlijke wezen van het verbond in de innerlijke dingen zetelt, en wel in het geweten, waarin de Wet geschreven wordt, welke wet, als gezegd, alles behelst, wat der liefde is. Dat de uiterlijke dingen het verbond niet uitmaken, wanneer er geen innerlijke dingen aan zijn toegevoegd, en zij aldus door de vereeniging eene en dezelfde zaak betrachten, maar dat zij teekenen des verbonds zijn, opdat men door hen, als door uitbeeldende toonbeelden den Heer gedenke, blijkt hieruit, dat de sabbath en de besnijdenis teekenen des verbonds worden genoemd; aangaande den sabbath wordt bij Mozes gezegd:

“De zonen Israëls zullen den *sabbath* houden, om den *sabbath* in hunne geslachten tot een *eeuwig verbond* te maken; tusschen Mij en tusschen de zonen Israëlszal dit een *teeken* in eeuwigheid zijn” (Exod. 31: 16, 17),

en aangaande de besnijdenis bij denzelfde:

“Dit is Mijn *verbond*, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u *besneden* worde, en gij zult het vleesch uwer voorhuid *besnijden*, en het zal tot een *teeken des verbonds* zijn tusschen Mij en tusschen u” (Gen. 17: 10, 11).

Vandaar wordt ook het bloed het bloed des verbonds genoemd, Exod. 24: 7, 8. De uiterlijke riten zijn hoofdzakelijk daarom teekenen des verbonds genoemd, opdat men daarbij de innerlijke dingen zou gedenken, dat wil zeggen, die dingen welke zij beteekenden. Al de riten der Joodsche Kerk waren niets anders, en daarom werden ook die dingen, welke hun de innerlijke dingen in herinnering brachten, teekenen genoemd, bijvoorbeeld dat men het hoogste gebod op de hand moest binden en tot voorhoofdspannel maken, zooals bij Mozes:

“Gij zult Jehovah, uwen God, liefhebben, uit uw gansche hart, en uit uwe gansche ziel, en uit al uwe krachten, en gij zult deze woorden tot een *teeken* binden op uwe hand, en zij zullen u tot voorhoofdspannelen zijn tusschen uwe oogen” (Deut. 6: 5, 8; hfdst. 11: 13, 18),

alwaar de hand den wil beteekent, omdat zij de macht beteekent, want de macht behoort tot den wil; de voorhoofdspannelen tusschen de oogen beteekenen het verstand, en aldus is het teeken de herinnering aan het hoogste gebod of aan de wet, in haar geheel samengevat, opdat het gebod voortdurend in den wil en voortdurend in de gedachte zij, dat wil zeggen, opdat de tegenwoordigheid van den Heer en van de liefde in den ganschen wil en in

elke gedachte zij. Van dien aard is de tegenwoordigheid des Heeren, en door Hem de tegenwoordigheid der wederkeerige liefde bij de Engelen. Over den aard dezer voortdurende tegenwoordigheid zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gesproken worden. Desgelijks beteekent hier, waar gezegd wordt *dit is het teeken des verbonds, dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden, Mijnen boog heb Ik gegeven in de wolk, en hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde*, het teeken niets anders dan de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde, en aldus de herinnering bij den mensch. Maar hoe hieruit, namelijk uit den boog in de wolk, de aanwijzing en de herinnering voortkomen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gezegd worden.

1039. Dat de woorden: “dat Ik geef tusschen Mij en tusschen ulieden” de verbinding des Heeren met den mensch door de naastenliefde beteekenen, blijkt uit hetgeen thans over het verbond en over het teeken des verbonds is gezegd; het verbond is namelijk de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde; tusschen Mij en tusschen u is de daaruit voortvloeiende verbinding; geven wil zeggen maken, dat het verbond bestaat.

1040. Dat de woorden: “en tusschen alle levende ziel, die met u is” alles wat bij den wedergeboren mensch is, aanduiden, blijkt uit de beteekenis van de levende ziel, waarover boven bij vers 10 is gehandeld; want in het Woord beteekent de ziel, als gezegd, al het leven, zoowel het innerlijke leven van den mensch als het uiterlijke, ook het leven der dieren, en dit omdat de dieren de dingen beteekenen, welke in den mensch zijn. Maar eigenlijk is de levende ziel datgene, wat van den Heer het leven ontvangt, dat wil zeggen, wat wedergeboren is, daar dit alleen leeft; en daar de ziel het leven bij den mensch, zoowel het innerlijke als het uiterlijke, aanduidt, beteekent de levende ziel in een algeheele samenvatting alles, wat bij den mensch is wedergeboren. Bij den mensch zijn de dingen van den wil en de dingen van het verstand onderling scherp onderscheiden; alles wat daaruit in het algemeen en in het bijzonder bij den levenden mensch is, is levend. Het is hiermede namelijk aldus gesteld: zooals de mensch is, zijn in het algemeen en in het bijzonder alle dingen bij hem; het algemeene leven zelf is in elke bijzonderheid, want door de afzonderlijke deelen, evenals door hun bijzonderheden, bestaat het algemeene, en geen enkele algemeenschap kan op eene andere wijze ontstaan, want het wordt het algemeene genoemd, daar het uit het bijzondere ontstaat. Van welken aard derhalve het leven van den mensch in het algemeene is, van dien aard is zijn leven in de bijzonderheden, ja zelfs in de kleinste bijzonderheden van zijn streven en bedoelen of van zijn wil, en in de kleinste bijzonderheden van

zijn gedachte, zoodat er niet het geringstevan eene voorstelling kan bestaan, waarin niet een soortgelijk leven is. Wanneer bijvoorbeeld iemand trotsch is, is er trots in elke inspanning van zijn wil, en in elke voorstelling van zijn gedachte; bij den gierigaard desgelijks gierigheid, en met hem die den naaste haat, is het evenzoo het geval; zooals wanneer iemand dom is, de domheid in elke uiting van zijn wil en in elke voorstelling van zijn gedachte ligt, en bij den waanzinnige waanzin. Daar de mensch van dien aard is, wordt in het andere leven alleen al aan een enkele voorstelling van zijn denken onderkend, van welken aard hij is; wanneer de mensch is wedergeboren, zijn alle dingen tot in bijzonderheden bij den mensch wedergeboren, dat wil zeggen, zij hebben leven, en wel zooveel leven, als het eigene van zijn wil, dat vuil en dood is, gescheiden kon worden van den nieuwen wil en het nieuwe verstand, welke hij van den Heer ontvangen heeft; waarom dan ook hier, daar er van den wedergeborene sprake is, de levende ziel alles beteekent, wat bij den mensch wedergeboren is; dit zijn, in het algemeen, de dingen van zijn verstand en de dingen van zijn wil, zoowel de innerlijke als de uiterlijke, welke boven in vers 10 zijn uitgedrukt door vogel en beest en door het wilde dier der aarde, want er wordt gezegd:

“Ik richt Mijn verbond op met alle *levende ziel*, van den vogel, van het beest, en van het wilde dier der aarde.”

1041. Dat “tot de geslachten der eeuw” beteekent, voortdurend allen die opnieuw geschapen worden, blijkt uit de beteekenis van de geslachten der eeuw; de geslachten zijn de nakomelingen, die van de vorigen als van hun ouders afstammen; de eeuw is het voortdurende; hier is sprake van de dingen die wedergeboren zijn, weshalve onder de wedergeboorten der eeuw zij worden verstaan, die vandaar voortdurend wedergeboren worden, dat wil zeggen, opnieuw geschapen worden. In den innerlijken zin richt zich elke aanduiding naar het onderwerp, waarover gehandeld wordt.

1042. De woorden: “Den boog heb Ik gegeven in de wolk” beteekenen den staat van den wedergeboren geestelijken mensch, die gelijk een regenboog is. Het zal een ieder verwonderen, dat de boog in de wolk of de regenboog in het Woord voor een teeken des verbonds wordt genomen, daar de regenboog toch niets anders is dan een zeker verschijnsel, teweeg gebracht door de straalbreking van het zonlicht in de waterdruppels van den regen, en niets anders, dan iets natuurlijks, en niet als de andere teekenen des verbonds in de Kerk, waarvan kort te voren sprake was; maar dat de boog in de wolk de wedergeboorte uitbeeldt en den staat van den wedergeboren geestelijken mensch aanduidt, kan niemand bekend zijn, wanneer het hem niet gegeven

is te zien, en vandaar te weten, hoe het hiermede gesteld is. Wanneer de geestelijke Engelen, die allen wedergeboren menschen der geestelijke Kerk zijn geweest, zich als zoodanig vertoonen, verschijnt om hun hoofd iets als een regenboog; maar de regenbogen, die verschijnen, zijn geheel naar verhouding van hun staat, en daaraan wordt dan ook in den Hemel en in de wereld der geesten erkend, van welken aard zij zijn. Dat de gelijkenis van een regenboog verschijnt, komt omdat hunne natuurlijke dingen, welke met de geestelijke dingen overeenstemmen, een dergelijk verschijnsel teweeg brengen; het is de verandering van het geestelijke licht uit den Heer in hunne natuurlijke dingen; deze Engelen zijn het, die wedergeboren worden genoemd uit water en geest, de hemelsche Engelen echter zijn wedergeboren uit vuur. In de natuurlijke dingen is het aldus gesteld: om een kleur te doen ontstaan, moet er iets donkers en iets lichts, of zwart en wit zijn; wanneer daarin de lichtstralen uit de zon vallen, ontstaan, al naar de verschillende samenstelling van het donkere en het lichte, of van het zwart en wit, ten gevolge van de verandering der invloeiende lichtstralen, kleuren, waarvan sommige min of meer van het donkere en zwarte hebben, andere min of meer van het lichte en witte, en vandaar hare verscheidenheid. Eene overeenkomstige verhouding bestaat er in de geestelijke dingen; het donkere is daar het verstandelijk eigene of het valsche, en het zwarte het eigene van den wil des menschen of het booze, dat de lichtstralen opzuigt en uitdooft; daarentegen is het lichte en het witte het ware en het goede, dat de mensch uit zichzelf meent te doen, en dat de lichtstralen weerkaatst en terugwerpt; de lichtstralen, die daarin vallen en het lichte en witte als het ware veranderen, zijn van den Heer als Zon van wijsheid en inzicht, want de stralen van het geestelijke licht zijn niets anders dan wijsheid en inzicht, en komen nergens anders vandaan. Omdat de natuurlijke dingen met de geestelijke dingen overeenstemmen, verschijnt in het andere leven om den wedergeboren geestelijken mensch, wanneer hij zich als zoodanig vertoont, iets als een boog in de wolk, en deze boog is de uitbeelding van de geestelijke dingen in zijne natuurlijke dingen. Bij den wedergeboren geestelijken mensch is het het verstandelijk eigene, waarin de Heer onschuld, naastenliefde en barmhartigheid legt; overeenkomstig de opname dezer gave door den mensch verschijnt zijn regenboog, wanneer hij zich vertoont, des te schooner, naar mate het eigene van den wil des menschen verder heengedreven, meer onderworpen en meer tot gehoorzaamheid

gebracht is. Aan de Profeten verscheen eveneens, wanneer zij in het gezicht Gods waren, een boog gelijk dien in de wolken, zooals aan Ezechiël:

“Boven het uitspansel, hetwelk was boven de hoofden der cherubim, was de gelijkenis eens troons, als de gedaante van eenen saffiersteen, en op de gelijkenis des troons was de gelijkenis als de gedaante eens Menschen, daarboven op zijnde. En ik zag als den schijn van een gloeiende kool, als de gedaante van vuur rondom daarbinnen, van de gedaante Zijner lenden en opwaarts; en van de gedaante Zijner lenden en nederwaarts, zag ik als de gedaante van vuur, en glans aan Hem rondom, gelijk de gedaante van den *boog wanneer die in de wolk is ten dage des plasregens*, alzoo was de gedaante van den glans rondom; dit was de gedaante van de gelijkenis der heerlijkheid van Jehovah” (1: 26, 27, 28).

Een ieder kan duidelijk zien, dat de Heer aldus verscheen en dat toen de Hemel door Hem werd uitgebeeld, want Hij Zelf is de Hemel, dat wil zeggen, Hij is alles in alle dingen des Hemels; Hij is de Mensch, waarvan hier sprake is, de troon is de Hemel; de gloeiende kool als de gedaante van vuur van de lenden opwaarts, is het hemelsche der liefde; de glans van vuur rondom van de lenden nederwaarts gelijk den boog in de wolk, is het geestelijk hemelsche; aldus is de hemelsche Hemel of de Hemel der hemelsche Engelen uitgebeeld door “van de lenden opwaarts”, en de geestelijke Hemel of de Hemel der geestelijke Engelen door “van de lenden nederwaarts”, want in den Grootsten Mensch beteekenen de lagere lichaamsdeelen, van de lenden nederwaarts tot de voetzolen, de natuurlijke dingen. Hieruit blijkt eveneens, dat de natuurlijke dingen van den mensch, door middel van het geestelijke licht aldus door den Heer verlicht, gelijk een boog in de wolk verschijnen; ook aan Johannes verscheen deze, waarover in Openb. 4: 2, 3; hfdst. 10: 1.

1043. Dat de wolk het donkere licht beteekent, waarin de geestelijke mensch in vergelijking met den hemelschen mensch verkeert, kan blijken uit hetgeen zoeven van den boog gezegd is; want de boog of de kleur van den boog kan alleen in de wolk bestaan; het is, als gezegd, het donkere zelf, waar doorheen de zonnestrallen schieten, dat in kleuren verandert, en derhalve: zooals het donkere is, dat van den stralenglans doordrongen wordt, is de kleur. Desgelijks is de verhouding bij den geestelijken mensch; het donkere bij hem, dat hier wolk genoemd wordt, is het valsche, hetwelk hetzelfde is als zijn verstandelijk eigene; en wanneer door den Heer in dit eigene onschuld, naastenliefde en barmhartigheid gelegd wordt, verschijnt deze wolk niet langer als het valsche, maar als een schijn van het ware, vereenigd

met het ware dat van den Heer uitgaat, en vandaar dan het beeld van een gekleurden boog. Het is een zekere geestelijke vormgeving, welke in het geheel niet beschreven kan worden, en wanneer de mensch haar niet door middel van de kleuren en door middel van haar vorming gewaar wordt, weet ik niet of zij voor uitlegging vatbaar is. Van welken aard deze wolk bij den wedergeboren mensch is, kan uit zijn staat voor de wedergeboorte blijken. De mensch wordt wedergeboren door die dingen, welke hij voor waarheden des geloofs houdt; een ieder houdt zijn dogma voor waar, en daardoor ontvangt hij een geweten; derhalve staat voor hem, nadat hij een geweten ontvangen heeft, het handelen tegen die dingen, welke als waarheden des geloofs in hem gegrift zijn, gelijk met handelen tegen het geweten. Van dien aard is ieder wedergeboren mensch, want er worden door den Heer velen van elk dogma wedergeboren, en wanneer zij zijn wedergeboren, ontvangen zij geen bepaalde onmiddellijke openbaring, dan alleen hetgeen hun wordt bijgebracht door het Woord of door de prediking des Woords; daar zij echter naastenliefde ontvangen, werkt de Heer door middel van de naastenliefde in hun wolk; daaruit ontstaat een licht, zooals wanneer de zon door een wolk breekt, welke daardoor meer begint te blinken en een mengeling van kleuren toont; op deze wijze ontstaat ook in hun wolk de gelijkenis van een boog; hoe dunner nu de wolk is, dat wil zeggen, uit hoe meer dooreengemengde waarheden des geloofs zij bestaat, des te schooner is de boog; daarentegen, hoe dichter deze wolk is, dat wil zeggen, uit hoe minder waarheden des geloofs zij bestaat, des te minder schoon is de boog. De onschuld voegt er veel schoonheid aan toe, en is als het ware de levende glans in de kleuren. Alle schijnbaarheden van het ware zijn wolken, waarin de mensch zich bevindt, wanneer hij in den letterlijken zin van het Woord is, want in het Woord is naar schijnbaarheden gesproken; wanneer hij het Woord echter eenvoudig gelooft (hoewel hij in de schijnbaarheden blijft) en naastenliefde heeft, is deze wolk betrekkelijk dun; in deze wolk nu wordt door den Heer het geweten bij den mensch, die in de Kerk is, gevormd. Alle onwetendheid met betrekking tot het ware vormt ook wolken, waarin de mensch zich bevindt, wanneer hij niet weet, wat het ware des geloofs, in het algemeen wanneer hij niet weet, wat het Woord is, en nog meer, wanneer hij niet van den Heer gehoord heeft; in deze wolk wordt door den Heer het geweten bij den mensch, die buiten de Kerk is, gevormd, want in de onwetendheid zelve kan onschuld, en aldus naastenliefde zijn. Alle valscheden zijn ook wolken, maar deze wolken zijn duisternissen, welke bij diegenen bestaan, die òf een valsch geweten hebben (waarover eerder gesproken is) òf in het geheel geen geweten hebben. Dit zijn in het algemeen

de wolken naar haar hoedanigheid genomen; wat de hoeveelheid betreft, zijn er bij den mensch zoo groote en zoo dichte wolken, dat hij, wanneer hij het wist, zich zou verwonderen, dat de lichtstralen, welke van den Heer uitgaan, daar nog ooit doorheen kunnen breken, en dat de mensch wedergeboren kan worden. Wie de minste wolken meent te hebben, heeft vaak de meeste, en wie de meeste wolken gelooft te hebben, heeft er minder. Zulke wolken zijn bij den geestelijken mensch, maar bij den hemelschen mensch zijn zij niet zoo omvangrijk, daar hij liefde tot den Heer heeft, welke liefde in het deel van zijn wil is geplant, en daarom ontvangt hij ook van den Heer geen geweten, zooals de geestelijke mensch, maar een innerlijke gewaarwording van het goede en het ware. Wanneer de wil van den mensch van dien aard is, dat hij de stralen van de hemelsche vlam kan ontvangen, wordt zijn verstand daardoor verlicht, en uit de liefde weet en voelt hij alle dingen, die waarheden des geloofs zijn. Zijn wil is dan als een zon in het klein, waarvan de stralen in het deel van zijn verstand vallen. Van dien aard was de mensch der Oudste Kerk. Wanneer daarentegen de wil van den mensch geheel verdorven en helsch is, en daarom een nieuwe wil, welke het geweten is, in zijn verstandsdeel wordt gevormd, zooals bij den mensch der Oude Kerk is geschied, en nog geschiedt bij ieder wedergeboren mensch der geestelijke Kerk, dan is er een dichte wolk, want hij moet leeren wat waar en goed is, en hij kan niet gewaar worden of het zoo is; en dan vloeit ook voortdurend het valsche, dat het donkere van de wolk is, uit het zwarte deel van zijn wil in, of door dit deel uit de hel. Dit is de reden, waarom het verstandsdeel bij den geestelijken mensch nooit zoo verlicht kan worden als bij den hemelschen mensch; hierdoor komt het, dat de wolk hier het donkere licht beteekent, waarin de geestelijke mensch zich bevindt, vergeleken bij den hemelschen mensch.

1044. Dat de woorden: “en hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde” de aanwijzing beteekenen van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde, en dat de aarde hier het eigene van den mensch is, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is; en dat de aarde het eigene van den mensch beteekent, blijkt uit den innerlijken zin, en uit het verband, want eerst werd gezegd: “Dit is het teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen ulieden, en tusschen alle levende ziel, die met u is”, waardoor alles werd aangeduid wat wedergeboren is; hier echter op andere wijze: “Hij zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen de aarde”; hieruit, alsmede uit de herhaling van het woord teeken des verbonds, blijkt, dat hier iets anders wordt aangeduid, en wel door de aarde datgene, wat niet wedergeboren kan warden, namelijk het eigene van den wil des menschen. Want de wedergeboren mensch is, wat

het verstandsdeel betreft, des Heeren, maar wat het deel van zijn wil betreft, behoort hij zichzelf toe. Deze beide deelen zijn in den geestelijken mensch aan elkander tegenovergesteld, maar het deel van den wil des menschen, hoewel het tegenovergesteld is, moet wel noodzakelijk aanwezig zijn, want al het donkere in zijn verstandsdeel of alle dichtheid van zijn wolk, komt daarvandaan; het vloeit van daaruit voortdurend in, en hoe meer het invloeit, des te meer wordt de wolk in zijn verstandsdeel verdicht, daarentegen hoe meer het verwijderd wordt, des te meer wordt de wolk verdund. Vandaar komt het, dat hier door de aarde het eigene van den mensch wordt aangeduid. Dat de aarde, behalve tal van andere dingen, het lichamelijke van den mensch beteekent, is al eerder aangetoond; het is hiermede als met twee menschen, die vroeger door den band der vriendschap verbonden waren, zooals het geval was met den wil en het verstand bij den mensch der Oudste Kerk; is de vriendschap verbroken en vijandschap ontstaan, zooals is geschied, toen de mensch zijn wil geheel en al verdorven had, en wordt er wederom een verbond aangegaan, dan wordt het vijandige deel zoo voorgesteld, alsof daarmede een verbond was gesloten, doch het is geen verbond met dat deel, want het is geheel tegenovergesteld en tegenstrijdig, maar een verbond met hetgeen, als gezegd, van daaruit invloeit, dat wil zeggen, met het verstandelijk eigene. Het teeken of de aanwijzing des verbonds is hierin gelegen, dat voor zooveel er tegenwoordigheid des Heeren in het verstandelijk eigene is, het eigene van den wil zal worden verwijderd. Het is hiermede geheel zoo gesteld als met den Hemel en de hel; het verstandsdeel van den wedergeboren mensch is, door de naastenliefde, waarin de Heer tegenwoordig is, de Hemel, en het deel van zijn wil is de hel; voor zooveel de Heer in den Hopel tegenwoordig is, wordt de hel verwijderd; want uit zichzelf is de mensch in de hel, en uit den Heer is hij in den Hemel, en voortdurend wordt de mensch uit de hel in den Hemel geheven, en voor zooveel hij verheven wordt, wordt zijn hel verwijderd. Het teeken of de aanwijzing, dat de Heer tegenwoordig is, bestaat derhalve in de verwijdering van den wil des menschen; deze wil kan worden verwijderd door verzoeking en door tal van andere middelen tot wedergeboorte.

1045. Hetgeen tot dusver werd medegedeeld, betreft den wedergeboren geestelijken mensch of de geestelijke Kerk; hetgeen nu volgt, geldt elk mensch in het algemeen, en daarna den mensch, die kan worden wedergeboren, in het bijzonder.

1046. Vers 14, 15. *En het zal geschieden, als Ik Mij met eene wolk omwolk over de aarde, en de boog zal gezien worden in de wolk, en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tusschen Mij en tusschen u, en tusschen alle levende ziel in*

alle vleesch; en de wateren zullen niet meer wezen tot eenen vloed, om alle vleesch te verderven. En het zal geschieden, als Ik Mij met eene wolk omwolk over de aarde, beteekent, wanneer vanwege het eigene van den wil des menschen het geloof der naastenliefde niet verschijnt; en de boog gezien zal worden in de wolk, beteekent, wanneer de mensch nochtans van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren; en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tusschen Mij en tusschen u, beteekent de Barmhartigheid des Heeren, inzonderheid jegens de wedergeborenen en jegens hen, die wedergeboren kunnen worden; en tusschen alle levende ziel in alle vleesch, beteekent het gansche menschenlijke geslacht; en de wateren zullen niet meer wezen tot eenen vloed, om alle vleesch te verderven, beteekent, dat het verstandelijke van den mensch niet meer met zulk eene overreding doortrokken kon worden, zoodat hij te gronde zou gaan, zooals het nageslacht der Oudste Kerk. Dit heeft op elk mensch in het algemeen betrekking.

1047. Dat de woorden “En het zal geschieden, als Ik Mij met eene wolk omwolk over de aarde”, beteekenen, wanneer vanwege het eigene van den wil des menschen het geloof der naastenliefde niet verschijnt, blijkt uit hetgeen even te voren is gezegd over de aarde of het eigene van den wil des menschen; namelijk dat dit eigene van dien aard is, dat het voortdurend in het verstandsdeel van den mensch het duistere of het valsche giet, hetgeen een omwolkung is; alle valsheid komt hieruit voort. Dit kan duidelijk genoeg hieruit blijken, dat de eigenliefde en de liefde tot de wereld, welke tot den wil van den mensch behooren, niets dan haat zijn, want voor zooveel iemand zichzelf liefheeft, haat hij den naaste. Daar deze liefden zoo geheel tegen de hemelsche liefde indruischen, kan het niet anders of daaruit vloeien voortdurend dingen in, welke met de wederkeerige liefde in strijd zijn, en dit alles wordt in het verstandsdeel tot valscheden, vandaar al het donkere en duistere van dit deel. Het valsche omwolkt het ware, geheel zooals een donkere wolk het licht der zon, en daar het valsche en het ware niet samen kunnen zijn, evenmin als de duisternis en het licht, volgt hier duidelijk uit, dat het eene heengaat wanneer het andere komt; en daar dit beurtelings geschiedt, wordt hier gezegd: “wanneer de aarde met eene wolk omwolkt wordt”, dat wil zeggen, wanneer vanwege het eigene van den wil het geloof van de naastenliefde niet verschijnt, of het ware en het goede daaruit, nog minder het goede en het ware daaruit.

1048. Dat de woorden: “en de boog zal gezien worden in de wolk” beteekenen, wanneer de mensch nochtans van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren, blijkt uit de beteekenis van den boog in de wolk, welke, zooals

eerder gezegd is, het teeken of de aanwijzing der wedergeboorte is. Met den boog is het verder aldus gesteld: van welken aard de mensch is, of de ziel na den dood van het lichaam, wordt terstond gekend, door den Heer van alle eeuwigheid af, en ook van welken aard hij zal zijn in eeuwigheid; door de Engelen wordt terstond, zoodra hij aankomt, waargenomen, van welken aard hij is; er is een zekere sfeer, welke als het ware van zijn inborst of van elk der dingen die bij hem zijn, uitstroomt; en, wat wonderlijk is, deze sfeer is van dien aard, dat daaraan kan worden waargenomen, welk geloof hij heeft, en welke naastenliefde. Deze sfeer is het, welke, wanneer het den Heer aldus behaagt, zichtbaar wordt door een boog; over deze sfeer zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden. Hieruit kan blijken, wat hier wordt aangeduid door den boog wanneer hij wordt gezien in de wolk, namelijk, wanneer de mensch van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren.

1049. Dat de woorden: “en Ik zal gedenken aan Mijn verbond, hetwelk is tusschen Mij en tusschen u” de Barmhartigheid des Heeren beteekenen, inzonderheid jegens de wedergeborenen en jegens degenen, die wedergeboren kunnen worden, volgt eveneens hieruit, want gedenken is bij den Heer zich erbarmen; van den Heer kan niet gezegd worden dat Hij gedenkt, daar Hij van eeuwigheid af alles en elke bijzonderheid weet, maar wel dat Hij Zich erbarmt, omdat Hij weet, dat de mensch van dien aard is, namelijk dat het eigene van hem, zooals gezegd, helsch is, en dat het zijn hel zelve is, want door het eigene van zijn wil heeft de mensch gemeenschap met de hel; hij weet, dat hij hierdoor en uit zichzelf van dien aard is, dat hij naar niets meer en vuriger haakt, dan zich in de hel te storten, en zelfs daar niet eens mede tevreden is, maar allen over de gansche wereld in de hel zou willen zien vallen, daar de mensch van zichzelf zulk een duivel is, en de Heer dit weet, volgt hieruit, dat het gedenken aan het verbond niets anders is dan Zich erbarmen, en door Goddelijke middelen tot wedergeboorte brengen, en met sterke kracht naar den Hemel trekken, voor zooveel de mensch van dien aard is, dat hij daarheen getrokken kan worden.

1050. Dat de woorden “en tusschen alle levende ziel in alle vleesch” het gansche menschelijke geslacht beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de levende ziel in alle vleesch. Ieder mensch wordt een levende ziel genoemd vanwege het levende dat bij hem is. Geen mensch kan ooit leven, en nog minder als mensch leven, wanneer hij niet iets levends bij zich heeft, dat wil zeggen, wanneer hij niet eenige onschuld, naastenliefde en barmhartigheid heeft, of iets dat er op lijkt of het nabij komt. Deze onschuld, naastenliefde

en barmhartigheid ontvangt de mensch van den Heer, wanneer hij nog een kind is en wanneer hij in den knapenleeftijd is, zooals men kan opmerken bij den staat der kinderen en bij den staat van de knapenjaren. Wat de mensch dan ontvangt, wordt bij den mensch bewaard, en wat bewaard wordt, heet in het Woord overblijfselen, welke van den Heer alleen zijn bij den mensch; het zijn deze bewaarde dingen, die maken, dat de mensch, wanneer hij op volwassen leeftijd is gekomen, mensch kan zijn; zie over deze overblijfselen de nrs. 468, 530, 560, 561, 562, 563, 576. Dat de staten van onschuld, naastenliefde en barmhartigheid, welke de mensch in de kindsheid en in de knapenjaren bezat, maken, dat de mensch mensch kan zijn, blijkt duidelijk hieruit, dat de mensch niet als de redeloze dieren, met eenige natuurlijke bedrevenheid geboren wordt, maar dat hij alles en elke bijzonderheid moet leeren, en dat hetgeen hij aanleert dan allengs door de oefening tot een gewoonte en om zoo te zeggen tot een tweede natuur wordt. De mensch kan zelfs niet eens loopen, wanneer hij het niet eerst leert, ook niet spreken, en zoo is het met alle overige dingen het geval; deze dingen worden hem eerst door de oefening als het ware tot natuur. Aldus is het ook gesteld met de staten der onschuld, der naastenliefde en der barmhartigheid, welke hem van kindsbeen af werden bijgebracht; wanneer deze staten bij den mensch ontbraken, zou hij veel minder zijn dan een wild dier; maar deze staten zijn het, welke de mensch niet aanleert, doch als geschenk van den Heer ontvangt, en welke de Heer bij hem bewaart, en zij zijn het, die, samen met de waarheden des geloofs, overblijfselen worden genoemd, en zij zijn van den Heer alleen; voor zooveel de mensch op volwassen leeftijd deze staten vernietigt, wordt hij dood; wanneer de mensch wordt wedergeboren, zijn deze staten de grondslagen der wedergeboorte, waarin hij wordt binnengeleid, want de Heer werkt, zooals eerder gezegd is, door de overblijfselen. Deze overblijfselen bij ieder mensch worden hier levende ziel in alle vleesch genoemd; dat alle vleesch elk mensch beteekent, en aldus het gansche menschelijke geslacht, kan uit de beteekenis van het vleesch in het Woord herhaaldelijk blijken (men zie hetgeen is aangetoond in nr. 574), zooals bij Mattheüs:

“Zoo die dagen niet verkort werden, geen *vleesch* zou behouden worden” (24: 22; Markus 13: 20);

bij Johannes:

“Jezus zeide: Vader, verheerlijk Uwen Zoon, gelijkerwijs Gij Hem macht gegeven hebt over *alle vleesch*” (17: 2);

bij Jesaja:

“De heerlijkheid van Jehovah zal geopenbaard worden, en *alle vleesch* zal zien” (40: 5);

bij denzelfde:

“*Alle vleesch* zal erkennen, dat Ik, Jehovah, uw Heiland ben” (49: 26).

1051. Dat de woorden “en de wateren zullen niet meer wezen tot eenen vloed, om alle vleesch te verderven” beteekenen, dat het verstandelijke van den mensch niet meer met zulk een overreding doortrokken kon worden, zoodat hij te gronde zou gaan, zooals het laatste nageslacht der Oudste Kerk, kan blijken uit hetgeen eerder herhaaldelijk omtrent de wateren van den vloed is gezegd en aangetoond, voorts uit hetgeen over de menschen van voor den vloed, die te gronde gingen, is gezegd, namelijk dat bij hen niet alleen het gedeelte van den wil te gronde gericht en helsch geworden was, maar ook het verstandelijke, zoodat zij niet konden warden wedergeboren, dat wil zeggen, zoodat in hun verstandsdeel geen nieuwe wil gevormd kon worden.

1052. Vers 16. *En de boog zal in de wolk zijn, en Ik zie hem, om te gedenken aan het eeuwig verbond tusschen God en tusschen alle levende ziel in alle vleesch, dat op de aarde is.* En de boog zal in de wolk zijn, beteekent den staat van den mensch; en Ik zie hem, beteekent, dat hij van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren; om te gedenken aan het eeuwig verbond, beteekent, dat de Heer bij hem tegenwoordig kan zijn in de naastenliefde; tusschen God en tusschen alle levende ziel in alle vleesch, dat op de aarde is, beteekent ieder mensch, bij wien dit plaats kan vinden. Dit betreft den mensch, die wedergeboren kan worden, in het bijzonder.

1053. Dat de woorden “en de boog zal in de wolk zijn” zijn staat beteekenen, blijkt uit hetgeen eerder over den boog in de wolk gezegd en aangetoond is, namelijk dat de mensch of de ziel in het andere leven aan zijn sfeer bij de Engelen gekend wordt, en dat de sfeer, zoo vaak als het den Heer behaagt, wordt uitgebeeld door kleuren, gelijk aan die van den regenboog, verschillend al naar den staat van een ieder, met betrekking tot het geloof in den Heer, dus met betrekking tot de goedheden en waarheden des geloofs; in het andere leven doen zich aan het oog kleuren voor, die aan gloed en glans de kleurschoonheid, welke zich op aarde aan den blik vertoont, onmetelijk overtreffen; elke kleur beeldt iets hemelsch en geestelijks uit; deze kleuren komen voort uit het licht dat in den Hemel is en uit de schakeering van het geestelijk licht, zooals hier boven gezegd is; want de Engelen leven in zulk een groot licht, dat het licht der wereld daarbij vergeleken niets is. Het licht van den Hemel, waarin de Engelen leven, verhoudt zich tot het licht van de

wereld, als het licht van de middagzon tot het schijnsel van een kaars, dat verdwijnt en in het niet zinkt, wanneer de zon verrijst. Er is in den Hemel een hemelsch licht en een geestelijk licht; het hemelsche licht is, om het vergelijkenderwijs te zeggen, als het licht der zon, en het geestelijke licht is als het licht der maan, maar met alle onderscheid al naar den staat van den Engel, die het licht ontvangt. Desgelijks is het met de kleuren gesteld, daar zij uit het licht voortkomen. De Heer Zelf is voor den Hemel der hemelsche Engelen de Zon, en voor den Hemel der geestelijke Engelen de Maan; dit alles klinkt ongeloofelijk voor hen, die geen begrip hebben van het leven, dat de zielen na den dood leven, maar het is toch de volste waarheid.

1054. Dat de woorden “Ik zie hem” beteekenen, dat hij van dien aard is dat hij kan worden wedergeboren, blijkt hieruit, dat “iemand zien”, wanneer het van den Heer wordt gezegd, wil zeggen: weten, van welken aard hij is; want de Heer kent allen van eeuwigheid aan, en behoeft niet te zien van welken aard iemand is. Wanneer de mensch van dien aard is, dat hij wedergeboren kan worden, dan wordt er van den Heer gezegd, dat Hij iemand ziet; zooals er ook van Hem gezegd wordt, dat Hij het aangezicht over iemand verheft; wanneer de mensch echter niet wedergeboren kan worden, dan wordt er niet gezegd dat de Heer ziet, en evenmin, dat Hij het aangezicht verheft, maar dan wordt er gezegd dat Hij de oogen of het aangezicht afwendt, hoewel het de Heer niet is, die zich afwendt, maar de mensch. Dit is de reden, waarom, toen er tevoren van het gansche menschelijke geslacht sprake was, waaronder er velen zijn die niet wedergeboren kunnen worden, niet gezegd werd “wanneer Ik den boog in de wolk zie” maar “wanneer de boog zal gezien worden in de wolk” (vers 14); met het zien is het bij den Heer evenzoo gesteld als met het gedenken, dat in den innerlijken zin beteekent zich erbarmen, waarover boven in de nrs. 840, 1049 gehandeld is. Men zie hetgeen eerder gezegd is in nr. 626.

1055. Dat de woorden “om te gedenken aan het eeuwig verbond” beteekenen, opdat de Heer bij hem tegenwoordig kan zijn in de naastenliefde, blijkt uit hetgeen over de beteekenis van het verbond boven gezegd en aangetoond is, namelijk dat geen ander verbond eeuwig is, dan de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste; dat verbond is eeuwig, daar het van eeuwigheid tot eeuwigheid is; de gansche Hemel, ja de gansche natuur berust op liefde, want in de natuur bestaat hoegenaamd niets met de eene of andere vereeniging en verbinding, dat zijn oorsprong niet ontleent aan de liefde, of het nu bezielde dan wel onbezielde is, want al het natuurlijke ontstaat uit het geestelijke, en het geestelijke uit het hemelsche, zooals boven gezegd is; vandaar is in alles

en in elk ding afzonderlijk liefde of iets dat aan de liefde gelijk is, geplant; alleen bij den mensch is geen liefde, maar het tegenovergestelde, daar de mensch de orde der natuur in zichzelf vernietigd heeft; wanneer hij echter wedergeboren, of wederom in de orde hersteld kan worden, en de wederkeerige liefde ontvangen, vindt het verbond of de verbinding door middel van de naastenliefde plaats, waarvan hier sprake is.

1056. Dat de woorden “tusschen God en tusschen alle levende ziel in alle vleesch, dat op de aarde is” ieder mensch beteekenen, bij wien dit plaats kan vinden, blijkt uit hetgeen gezegd is, namelijk dat er gehandeld wordt over hen, die wedergeboren kunnen worden; “de levende ziel in alle vleesch” duidt derhalve geen anderen aan.

1057. Vers 17. *En God zeide tot Noach: Dit is het teeken des verbonds, dat Ik opricht tusschen Mij en tusschen alle vleesch, dat op de aarde is.* God zeide tot Noach, beteekent, dat de Kerk dit weten zou; dit is het teeken des verbonds, dat Ik opricht tusschen Mij en tusschen alle vleesch, dat op de aarde is, beteekent, dat de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde niet alleen bij den mensch der Kerk is, maar ook bij den mensch buiten de Kerk.

1058. Dat de woorden: “God zeide tot Noach” beteekenen, dat de Kerk dit weten zou, blijkt uit het verband, dat alleen uit den innerlijken zin duidelijk wordt, waarin deze dingen aldus samenhangen: eerst wordt gehandeld over den wedergeboren geestelijken mensch in de Kerk, daarna over elk mensch in de gansche wereld; vervolgens over elk mensch die kan worden wedergeboren, en hier nu is het besluit, namelijk dat de Kerk dit weten zou. Dat Noach de Kerk is, is reeds eerder aangetoond, en wel hier de geestelijke Kerk in het algemeen, daar Noach alleen genoemd wordt; wat zij weten zou, volgt nu.

1059. Dat de woorden “dit is het teeken des verbonds, dat Ik opricht tusschen Mij en tusschen alle vleesch, dat op de aarde is” beteekenen, dat de aanwijzing van de tegenwoordigheid des Heeren in de naastenliefde niet alleen bij den mensch der Kerk is, maar ook bij den mensch buiten de Kerk, blijkt uit de beteekenis van alle vleesch, dat elk mensch is en derhalve het gansche menschelijke geslacht. Dat het het gansche menschelijke geslacht is, zoowel binnen als buiten de Kerk, blijkt niet alleen hieruit dat gezegd wordt alle vleesch, maar ook uit het feit, dat hier niet, zooals eerder, “levende ziel in alle vleesch” gezegd wordt, en nog duidelijker wordt het door de toevoeging “dat op de aarde is”. Dat de Heer bij hen, die buiten de Kerk zijn en heidenen genoemd worden, evenzeer in de naastenliefde tegenwoordig is, zie men eerder uiteengezet in de nrs. 932 en 1032; ja zelfs is Hij daar nog

meer tegenwoordig; de reden is, dat er in hun verstandsdeel niet zulk een groote wolk is, als in het algemeen bij de zoogenaamde Christenen, want de heidenen kennen het Woord niet, noch weten zij wat de Heer is, dus weten zij niet, wat het ware des geloofs is; daarom kunnen zij ook niet tegen den Heer zijn en tegen het ware des geloofs, en vandaar is hun wolk niet tegen den Heer en tegen het ware des geloofs; eene dergelijke wolk kan gemakkelijk uiteengedreven worden, wanneer zij verlicht worden. Daarentegen is de wolk der Christenen tegen den Heer en tegen de waarheden des geloofs, en deze wolk is zoo donker, dat het een duisternis is, en wanneer haat in de plaats van de naastenliefde heerscht, is het een dikke duisternis; en nog grooter is de duisternis bij hen, die de waarheden des geloofs ontwijden, hetgeen de heidenen niet kunnen doen, daar zij in onwetendheid omtrent de waarheden des geloofs verkeeren; niemand toch kan datgene ontwijden, waarvan hij den aard en het bestaan niet kent. Dit is de reden, waarom er meer uit de heidenen zalig worden, dan uit de Christenen, hetgeen de Heer ook gezegd heeft bij Lukas 13: 23, 28, 29, 30, en voorts dat hunne kinderen allen tot het Rijk des Heeren behooren, Matth. 18: 10, 14; hfdst. 19: 14; Lukas 18: 16.

1060. Vers 18. *En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Schem, en Cham, en Jafeth; en Cham is de vader van Kanaän.* De zonen van Noach, die uit de ark gingen, beteekenen hen, die de Oude Kerk uitmaakten; die uit de ark gingen, beteekenen hen, die wedergeboren zijn; Schem beteekent de innerlijke Kerk, aam de verdorven Kerk en Jafeth de uiterlijke Kerk; Cham is de vader van Kanaän, beteekent, dat uit de verdorven Kerk een godsdienst in uiterlijke dingen zonder de innerlijke dingen is ontstaan, welke door Kanaän wordt aangeduid.

1061. Dat de zonen van Noach, die uit de ark gingen, hen beteekenen, die de Oude Kerk uitmaakten, en dat “die uit de ark gingen” hen aanduiden, die wedergeboren zijn, blijkt uit al hetgeen volgt; daaruit zal duidelijk worden, hoe het met deze dingen gesteld is.

1062. Dat Schem de innerlijke Kerk beteekent, Cham de verdorven Kerk, Jafeth de uiterlijke Kerk, blijkt eveneens uit hetgeen volgt, want zij worden als zoodanig beschreven. Het was met de Oude Kerk zoo gesteld als met elke Kerk, namelijk dat daarin innerlijke menschen waren, innerlijke verdorven menschen en uiterlijke menschen. De innerlijke menschen zijn zij, die de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maken; de innerlijke verdorven menschen zijn zij, die het geloof zonder de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maken; en de uiterlijke menschen zijn zij, die weinig over den innerlijken mensch denken, maar nochtans de werken der naastenliefde

betrachten, en de riten der Kerk als heilig in acht nemen; naast deze drie soorten van menschen bestaan er geen andere, die menschen der geestelijke Kerk genoemd kunnen worden, en daar zij allen menschen der Kerk waren, wordt van hen gezegd dat zij uit de ark gingen. Zij, die innerlijke menschen waren in de Oude Kerk, dat wil zeggen, die de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maakten, werden Schem genoemd; daarentegen werden zij in de Oude Kerk, die innerlijke verdorven menschen waren, dat wil zeggen, die het geloof zonder de naastenliefde tot de hoofdzaak van het geloof maakten, Cham genoemd; maar zij in de Oude Kerk, die uiterlijke menschen waren, en weinig over den innerlijken mensch nadachten, maar nochtans de werken der naastenliefde betrachtten, en de riten der Kerk als heilig in acht namen, werden Jafeth genoemd. In hetgeen volgt zal over den aard van elk hunner gehandeld worden.

1063. Dat de woorden “Cham is de vader van Kanaän” beteekenen, dat uit de verdorven Kerk een godsdienst in uiterlijke dingen zonder de innerlijke dingen is ontstaan, welke met Kanaän wordt aangeduid, blijkt eveneens uit hetgeen volgt, want de dingen welke dit vers bevat, zijn aan hetgeen volgt voorafgezonden. Dat Cham de verdorven Kerk beteekent, namelijk hen, die het van de naastenliefde gescheiden geloof tot de hoofdzaak van den godsdienst maken, blijkt bij David:

“Hij sloeg alle *eerstgeborenen* in Egypte, *het beginsel der krachten*, in de tenten van Cham” (Psalm 78: 51);

door den eerstgeborene van Egypte werd het geloof zonder de naastenliefde uitgebeeld; dat het geloof de eerstgeborene van de Kerk genoemd wordt, zie men eerder in nrs. 352, 367, en dat vandaar het geloof het beginsel der kracht genoemd wordt, zooals hier bij David, zie men in Gen. 49: 3, alwaar van Ruben sprake is, die als de eerstgeborene van Jakob, het geloof uitbeeldde, en het beginsel der kracht genoemd wordt; de tenten van Cham beteekenen den eeredienst daaruit; dat de tenten den eeredienst beteekenen, dienaangaande zie men hetgeen eerder gezegd is in nr. 414. Vandaar wordt Egypte het land van Cham genoemd, Ps. 105: 23, 27; Ps. 106: 22. Daar dergelijke menschen, als in de Oude Kerk Cham werden genoemd, een leven van alle begeerten leefden, en daarbij maar wauwelden dat zij door het geloof zalig konden worden, hoe ze verder ook leven mochten, verschenen zij den Ouden zwart door het blaken van hun begeerten, waarom zij Cham werden genoemd. Dat Cham de vader van Kanaän heet, komt omdat dezulken er zich niet om bekommeren, hoe de mensch leeft, als hij maar geregeld de heilige dingen bezoekt, want zij willen toch nog altijd een zekeren eeredienst; de uiterlijke eeredienst is voor hen de

eenige, en de innerlijke eeredienst, welke de eeredienst van de naastenliefde alleen is, verwerpen zij; vandaar wordt Cham de vader van Kanaän genoemd.

1064. Vers 19. *Deze drie waren de zonen van Noach; en van hen werd de gansche aarde overspreid.* Deze drie waren de zonen van Noach, beteekent deze drie soorten van leeringen, welke in het algemeen die der Kerken zijn; en van hen werd de gansche aarde overspreid, beteekent, dat daarvan alle leeringen, zoowel de ware als de valsche, afstammen.

1065. Dat de woorden “deze drie waren de zonen van Noach” deze drie soorten van leeringen beteekenen, welke in het algemeen die der Kerken zijn, is kort te voren gezegd, er bestaan weliswaar tallooze minder algemeene leeringen, maar meer algemeene soorten dan deze drie bestaan er niet. Zij, die noch de naastenliefde, noch het geloof, noch een uiterlijken godsdienst erkennen, behooren tot geen Kerk, vandaar dat er over hen niet gehandeld wordt, daar hier van de Kerk sprake is.

1066. Dat de woorden “van hen werd de gansche aarde overspreid” beteekenen, dat daarvan alle leeringen, zoowel de ware als de valsche, afstammen, blijkt uit de beteekenis van de aarde. De aarde wordt in het Woord op verschillende wijze opgevat; in alomvattenden zin staat de aarde voor de streek of het gebied waar de Kerk is, of waar de Kerk was, zooals de aarde [of het land] Kanaän, het land van Jehudah, het land Israëls, aldus in het algemeen voor alles, wat tot de Kerk behoort, want de aarde [of het land] wordt als praedicaat betrokken op den mensch, die zich aldaar bevindt, zooals ook bekend is in de gewone spreekwijze. Wanneer men daarom oudtijds de gansche aarde noemde, verstond men daaronder niet het gansche aardrijk, maar alleen de aarde [of het land] waar de Kerk was, en aldus de Kerk zelve, zooals uit de navolgende plaatsen in het Woord kan blijken; bij Jesaja:

“Jehovah maakt het *land* ledig; het *land* zal ganschelijk ledig gemaakt worden; het *land* zal treuren en verward warden; en het *land* zal bevlekt worden onder zijne inwoners; daarom zal de vloek het *land* verteren; daarom zullen de inwoners des *lands* verbrand warden; en er zullen weinige menschen overig blijven. De sluizen in de hoogte zijn opengedaan, en de *fondamenten der aarde* hebben gebeefd; door breking is de *aarde* gebroken, door scheuring is de *aarde* vaneen gescheurd, door beroering is de *aarde* beroerd, waggelende waggelt de *aarde*, gelijk een dronkaard; en zij schudt heen en weder als eene nachthut; en hare overtreding zal zwaar op haar zijn, en zij zal vallen, en niet weder opstaan” (24: 1, 3, 4, 5, 6, 18, 19, 20, 21);

aarde [of land] staat voor het volk dat daarop woont en welvoor het volk der Kerk, aldus voor de Kerk, en voor de verwoesten, die tot de Kerk behooren, van wie wanneer zij verwoest worden, gezegd wordt, dat zij zullen ledig gemaakt worden, beroerd, dat zij waggelen gelijk een dronkaard, schudden, vallen en niet weder opstaan. Dat door het land de mensch wordt aangeduid, en derhalve de Kerk, welke des menschen is, blijkt bij Maleachi:

“Alle heidenen zullen u gelukkig noemen, want *gij zult een land des welbehagens zijn*” (3: 12).

Dat de aarde voor de Kerk staat, bij Jesaja:

“Verstaat gij niet de grondvesten der *aarde*” (40: 21),

alwaar de grondvesten der aarde voor de grondvesten der Kerk staan. Bij denzelfde:

“Ziet, Ik schep nieuwe hemelen, en eene nieuwe *aarde*” (65: 17, hfdst. 66: 22, Openb. 21: 1),

nieuwe hemelen en nieuwe aarde voor het Rijk des Heeren en de Kerk; bij Zacharia:

“Jehovah breidt de hemelen uit en *grondvest de aarde*, en formeert des menschen geest in haar midden” (12: 1),

voor de Kerk; zooals het ook eerder luidde:

“In den beginne schiep God den hemel en de *aarde*” (Gen. 1: 1);

“Volbracht zijn de hemelen en de *aarde*” (Gen. 2: 1);

“Dit zijn de geboorten des hemels en der *aarde*” (ald. vers 4),

overal voor de Kerk, welke geschapen, geformeerd en gemaakt is. Bij Joël:

“Voor Hem is de *aarde* beroerd, de hemelen beven, de zon en maan worden zwart” (2: 10),

voor de Kerk en voor de dingen, die der Kerk zijn; wanneer zij verwoest worden, wordt er gezegd, dat de hemel en de aarde beven en dat de zon en de maan zwart worden, dat wil zeggen, de liefde en het geloof. Bij Jeremia:

“Ik zag de *aarde*, en ziet, zij was woest en ledig, en naar de hemelen, en hun licht was er niet” (4: 23);

hier staat duidelijk de aarde voor den mensch, in wien niets van de Kerk is. Bij denzelfde:

“De *gansche aarde* zal verlaten zijn, en Ik zal geen voleinding maken, hierom zal de *aarde* treuren, en de hemelen zullen zwart zijn” (4: 27, 28),

desgelijks voor de Kerk, wier uiterlijke dingen de aarde en wier innerlijke dingen de hemelen zijn, waarvan gezegd wordt, dat zij zwart zijn en geen licht hebben, wanneer er geen wijsheid omtrent het goede en geen inzicht omtrent het ware meer is; dan ook is de aarde woest en ledig; van dergelijken aard is

de mensch der Kerk, die een Kerk moest zijn. Dat ook elders onder de *gansche aarde* alleen de Kerk verstaan wordt, blijkt bij Daniël:

“Het vierde dier zal het vierde rijk op *aarde* zijn, dat verscheiden zal zijn van alle rijken, en het zal de *gansche aarde* opeten, en het zal dezelve vertreden, en het zal ze verbrijzelen” (7: 23);

de *gansche aarde* staat voor de Kerk en voor de dingen, die der Kerk zijn, want in het Woord wordt niet gehandeld over monarchale mogendheden, die tot het gebied der wereldsche schrijvers behooren, maar over de heilige dingen en de staten der Kerk, door de rijken der *aarde* aangeduid. Bij Jeremia:

“Een groote storm zal verwekt worden van de *zijden der aarde*, en er zullen te dien dage doorboorden van Jehovah zijn, *van het einde der aarde tot aan het einde der aarde*” (25: 32, 33);

hier staat van het einde der *aarde* tot aan het einde der *aarde* voor de Kerk en voor alles, wat der Kerk is. Bij Jesaja:

“De *gansche aarde* rust, en zij is stil, zij maakten groot geschal met gejuich” (14: 7);

hier staat de *gansche aarde* voor de Kerk. Bij Ezechiël: “Gelijk de *gansche aarde verblijd is*” (35: 14), alwaar eveneens de *gansche aarde* voor de Kerk staat. Bij Jesaja:

“Ik heb gezworen, dat de wateren van Noach niet meer over de *aarde* zouden gaan” (54: 9),

alwaar de *aarde* voor de Kerk staat, want hier wordt over de Kerk gehandeld. Daar de *aarde* in het Woord de Kerk beteekent, beteekent zij ook de afwezigheid van de Kerk, want elk dezer woorden heeft ook tegenovergestelde beteekenissen, zooals de verschillende landen der heidenen en in het algemeen alle landen buiten het land van Kanaän. Daarom wordt de *aarde* ook genomen voor het volk, en voor den mensch buiten de Kerk, en vandaar voor den uiterlijker mensch, voor zijn wil, voor zijn eigene, en zoo voort. Zelden staat de *aarde* in het Woord voor het *gansche aardrijk*, tenzij daarmee dan het *gansche menselijke geslacht* naar zijn kerkelijken of onkerkelijken staat wordt aangeduid. En daar de *aarde* den aardbodem omvat, welke ook de Kerk is, en de aardbodem het veld omvat, is de *aarde* een woord dat vele dingen beteekent, aangezien het ze insluit; maar wát zij beteekent, blijkt duidelijk uit de zaak, alsmede uit haar onderwerp, waarover gehandeld wordt en waarvan iets wordt gezegd. Hieruit kan nu blijken, dat hier door de *gansche aarde*, welke van de zonen van Noach werd overspreid, niet het *gansche aardrijk*, of het *gansche menselijke geslacht*, wordt aangeduid, maar alle leeringen, zoowel de ware als de valsche, welke tot de Kerk behoorden.

1067. Vers 20. *En Noach begon een man des aardbodems te zijn, en hij plantte eenen wijngaard.* Noach begon een man des aardbodems te zijn, beteekent in het algemeen den in de leerstellingen des geloofs onderwezen mensch; en hij plantte eenen wijngaard, beteekent de Kerk, die daaruit voortkwam; de wijngaard is de geestelijke Kerk.

1068. Dat de woorden: “Noach begon een man des aardbodems te zijn”, in het algemeen den in de leerstellingen des geloofs onderwezen mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den aardbodem, waarover eerder gesproken is in de nrs. 268 en 566, namelijk dat de aardbodem de mensch der Kerk, of, wat hetzelfde is, de Kerk is, want opdat er een Kerk zij, moet de mensch een Kerk zijn. De Kerk heet daarom een aardbodem, wijl zij zaden ontvangt, welke des geloofs zijn, of de waarheden en goedheden des geloofs zijn. De aardbodem wordt van de aarde, welke, zooals aangetoond is, ook de Kerk beteekent, onderscheiden, zooals het geloof van de naastenliefde; gelijk de naastenliefde het geloof omvat, evenzoo omvat de aarde den aardbodem; wanneer daarom van de Kerk in het algemeen sprake is, wordt zij aarde genoemd, en wanneer van de Kerk in het bijzonder sprake is, wordt zij aardbodem genoemd, zooals hier het geval is, want het geslacht omvat de soorten, welke daaruit voortkomen. De leerstellingen, welke de mensch der Oude Kerk had, kwamen, zooals eerder gezegd is, uit de openbaringen en de innerlijke gewaarwordingen der Oudste Kerk voort, welke bewaard waren en waarin zij geloof hadden, zooals heden ten dage wij in het Woord. Deze leerstellingen waren hun Woord, en vandaar beteekenen de woorden “Noach begon een man des aardbodems te zijn” den in de leerstellingen des geloofs onderwezen mensch.

1069. Dat de woorden: “hij plantte eenen wijngaard” de Kerk beteekenen, welke daaruit voortkwam, en dat de wijngaard de geestelijke Kerk is, blijkt uit de beteekenis van den wijngaard. In het Woord worden de Kerken herhaaldelijk door tuinen beschreven, voorts ook door boomen van den tuin, en ook zoo genoemd, en dit vanwege de vruchten, welke de dingen aanduiden, die der liefde of der naastenliefde zijn, en daarom wordt gezegd, dat de mensch aan de vrucht gekend wordt. De vergelijkingen van de Kerken met tuinen, boomen en vruchten ontleenen haar oorsprong aan de uitbeeldingen in den Hemel, alwaar ook somtijds tuinen van onuitsprekelijke schoonheid verschijnen, al naar de sferen van het geloof. Vandaar is ook de hemelsche Kerk door een paradijschen tuin beschreven, waarin boomen van elken aard zijn; en door de boomen zijn de innerlijke gewaarwordingen dier Kerk aangeduid, en door de vruchten de goedheden van eiken aard, welke

der liefde zijn. De Oude Kerk echter wondt, daar zij geestelijk is, beschreven door een wijngaard, vanwege de vruchten, die druiven zijn en werken der naastenliefde uitbeelden en beteekenen; hetgeen duidelijk uit tal van plaatsen in het Woord blijkt, zooals bij Jesaja:

“Ik zal mijnen beminde een lied mijns liefsten zingen van zijnen *wijngaard*: mijn beminde had eenen *wijngaard* in den hoorn van den zoon der olie; en hij heeft dien omtuind, en hem met steenen omgeven, en hij *bepantte* hem met een *edelen wijnstok* en bouwde in deszelfs midden eenen toren, en ook eenen wijnbak houwde hij daarin uit, en hij verwachtte, dat hij *druiven* zou voortbrengen, en hij bracht wilden wingerd; en nu, gij inwoner van Jeruzalem en gij man van Jehudah, oordeelt toch tusschen Mij en tusschen Mijnen *wijngaard*; de *wijngaard* van Jehovah Zebaoth is het huis van Israël” (5: 1, 2, 3, 7);

hier beteekent de wijngaard de Oude Kerk en dus de geestelijke Kerk, en er wordt duidelijk gezegd, dat hij het huis van Israël is, want door Israël wordt in het Woord de geestelijke Kerk aangeduid, door Jehudah echter de hemelsche Kerk. Bij Jeremia:

“Ik zal u nog bouwen, en gij zult gebouwd wonden, o jonkvrouw Israëls, gij zult nog uwe trommelen versieren, en uitgaan in den rei der spelenden, gij zult nog *wijngaarden planten* op de bergen van Samaria” (31: 4, 5),

alwaar de wijngaard voor de geestelijke Kerk staat, en gehandeld wordt over Israël, waardoor, zooals gezegd is, de geestelijke Kerk wordt aangeduid. Bij Ezechiël:

“Als Ik het huis Israëls zal vergaderd hebben uit de volken, zullen zij op de aarde zeker wonen, en “huizen bouwen, en *wijngaarden planten*” (28: 25, 26);

hier staat de wijngaard voor de geestelijke Kerk of Israël, wijngaarden planten voor het onderwezen worden in de waarheden en goedheden des geloofs. Bij Amos:

“Ik heb u geslagen met brandkoren en met honigdauw; de veelheid uwer hoven, en uwer *wijngaarden*, en uwer vijgeboomen, en uwer olijfboomen zal de rups opeten; alzoo zal Ik u doen, Israël” (4: 9, 12); de hoven staan voor de dingen, die der Kerk zijn; de wijngaarden voor de geestelijke dingen der Kerk, de vijgeboomen voor de natuurlijke dingen, de olijfboomen voor de hemelsche dingen, aldus voor de dingen, die tot de geestelijke Kerk of tot Israël behooren. Bij denzelfde:

“Ik zal de gevangenschap van Mijn volk Israël terugbrengen, en zij zullen de verlaten steden bouwen en bewonen, en *wijngaarden planten*, en derzelver wijn drinken, en zij zullen hoven maken, en derzelver vrucht eten” (9: 14);

wijngaarden planten staat voor de planting der geestelijke Kerk, en aldus de wijngaard voor de geestelijke Kerk of Israël. Evenals de wijngaard duidt ook de wijnstok de geestelijke Kerk aan, want de wijnstok behoort tot den wijngaard, en het is daarmede gesteld als met de Kerk en den mensch der Kerk, bijgevolg is het hetzelfde. Bij Jeremia:

“Is dan Israël een knecht? is hij dan een ingeborene des huizes? waarom is hij ten roef geworden? Ik had u *geplant*, eenen gansch *edelen wijnstok*, een zaad der waarheid, en hoe zijt gij Mij veranderd in verbasterde ranken van een vreemden *wijnstok*” (2: 14, 21),

wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël. Bij Ezechiël:

“Hef gij eene weekklage op over de vorsten van Israël; uwe moeder was als een *wijnstok* in uwe gelijkenis, *geplant* bij wateren, vruchtbaar en uitspruitend van wege vele wateren” (19: 1, 10);

wijnstok voor de geestelijke Oude Kerk, welke de moeder is, aldus voor Israël; daarom wordt er dan ook in uwe gelijkenis” gezegd. Bij Hosea:

“Israël is een ledige *wijnstok*, hij brengt eene hem gelijkende vrucht voort” (10: 1),

wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël, hier voor de verlaten Kerk. Bij denzelfde:

“Bekeer u, Israël, tot Jehovah, uwen God, Ik zal Israël zijn als de dauw, de onder zijne schaduw wonenden zullen wederkeeren, zij zullen koren ten leven voortbrengen, en zij zullen bloeien als de *wijnstok*, zijn gedachtenis zal zijn als de wijn van Libanon” (14: 2, 6, 8);

hier staat de wijnstok voor de geestelijke Kerk of Israël. Bij Mozes:

“Totdat Schiloh komt, die aan den *wijnstok* zijnen jongen ezelen bindt, en aan den *edelen wijnstok* den zoon zijner ezelen” (Gen. 49: 10, 11);

dit is eene profetie van den Heer; de wijnstok en de edele wijnstok staan voor de geestelijke Kerken. De gelijkenissen des Heeren aangaande de arbeiders in de wijngaarden beteekenden eveneens de geestelijke Kerken, Matth. 20: 1 tot 17; Markus 12: 1 tot 13; Lukas 20: 9 tot 17; Matth. 21: 33 tot 44. Daar de wijnstok de geestelijke Kerk beteekent, en de hoofdzaak van de geestelijke Kerk de naastenliefde is, waarin de Heer tegenwoordig is, en waardoor Hij Zich met den mensch verbindt, en waardoor Hij Alleen al het goede werkt,

vergelijkt de Heer Zich bij een wijnstok, en beschrijft Hij den mensch der Kerk, of de geestelijke Kerk, met deze woorden, bij Johannes:

“Ik ben de ware *wijnstok*, en Mijn Vader is de *Wijngaardenier*; alle rank, die in Mij *geene vrucht draagt*, die neemt Hij weg; maar alle rank, die *vrucht draagt*, die zal Hij snoeien, opdat *zij meer vrucht drage*. *Blijft in Mij, en Ik in u; gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen van zichzelf, zoo zij niet in den wijnstok blijft, alzoo ook gij niet, zoo gij in Mij niet blijft. Ik ben de wijnstok, gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen. Dit is Mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijkerwijs Ik u liefgehad heb*” (15: 1, 2, 3, 4, 5, 12);

hieruit blijkt, wat de innerlijke Kerk is.

1070. Vers 21. *En hij dronk van den wijn, en werd dronken, en hij ontblootte zich in het midden zijner tent.* En hij dronk wijn, beteekent, dat hij de dingen des geloofs wilde navorschen; en werd dronken, beteekent, dat hij daardoor in dwalingen verviel; en hij ontblootte zich in het midden zijner tent, beteekent de daaruit voortvloeiende verkeerdheden; het midden der tent is datgene, wat de hoofdzaak van het geloof uitmaakt.

1071. Dat “hij dronk wijn” beteekent, dat hij de dingen des geloofs wilde navorschen, blijkt uit de beteekenis van den wijn; de wijngaard of de wijnstok is, zooals aangetoond is, de geestelijke Kerk of de mensch der geestelijke Kerk; de druif, de trossen en de druive-bessen zijn de vruchten daarvan, en beteekenen de naastenliefde en hetgeen tot de naastenliefde behoort; de wijn echter beteekent het uit haar voortkomende geloof en alle dingen die des geloofs zijn. Aldus is de druif het hemelsche van deze Kerk, de wijn het geestelijke van deze Kerk; het eerstgenoemde of het hemelsche behoort, zooals reeds vaak eerder is gezegd, tot den wil, het laatstgenoemde of het geestelijke behoort tot het verstand. Dat de woorden “hij dronk wijn” beteekenen, dat hij de dingen des geloofs wilde navorschen, en zelfs door redeneeringen, blijkt hieruit, dat hij dronken werd, dat wil zeggen, in dwalingen verviel; want de mensch dezer Kerk had geen innerlijke gewaarwording, zooals de mensch der Oudste Kerk, maar wat goed en waar is, moest hij aanleeren door de leerstellingen des geloofs, welke uit de innerlijke gewaarwording van de Oudste Kerk waren verzameld en bewaard, en deze leerstellingen waren het Woord van deze Kerk. De leerstellingen des geloofs, evenals het Woord, waren, zonder de innerlijke gewaarwording, op vele punten van dien aard, dat men ze niet kon gelooven, want de geestelijke en de hemelsche dingen gaan het menschelijke bevattingsvermogen oneindig ver te boven; vandaar dan ook

het geredeneer; maar wie niet wil gelooven vooraleer hij die dingen heeft gevat, kan nooit gelooven, zooals eerder herhaaldelijk is aangetoond, men zie wat in de nrs. 128, 129, 130, 195, 196, 215, 232, 233 gezegd is. Dat de druiven in het Woord de naastenliefde beteekenen en de dingen die der naastenliefde zijn, en dat de wijn het geloof uit de naastenliefde beteekent en de dingen die des geloofs zijn, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“Mijn beminde heeft eenen *wijngaard* in den hoorn van den zoon der olie; hij verwachtte, dat hij *druiven* zou voortbrengen, en hij bracht wilden wingerd” (5: 1, 2, 4),

alwaar de druiven voor de naastenliefde en hare vruchten staan. Bij Jeremia:

“Samenlezende zal Ik hen samenlezen, spreekt Jehovah, er zijn geene *druiven* aan den *wijnstok*, en geene vijgen aan den vijgeboom” (8: 13), wijnstok voor de geestelijke Kerk, druiven voor de naastenliefde. Bij Hosea: “Ik vond Israël als *druiven* in de woestijn, Ik zag uwe vaders als den eersteling aan den vijgeboom in zijn begin- sel” (9: 10); Israël staat voor de Oude Kerk, en de druiven beteekenen dat zij met naastenliefde waren begiftigd; in den tegenovergestelden zin, wanneer Israël staat voor de zonen van Jakob. Bij Micha:

“Geene *druif* om te eten, mijne ziel heeft eene eersteling begeerd; de heilige is vergaan uit het land, en er is niemand rechtschapen onder den mensch” (7: 1);

druif voor de naastenliefde of het heilige, eersteling voor het geloof of het rechtschapene. Bij Jesaja:

“Alzoo zegt Jehovah: gelijk wanneer men *most* in een *tros* druiven vindt, en men zegt: Verderf ze niet, want er is een zegen in” (65: 8), druiventros voor de naastenliefde, most voor de goedheden der naastenliefde en de waarheden daaruit. Bij Mozes:

“Hij heeft Zijn kleed in den *wijn*, en Zijnen mantel in het bloed der *druiven* gewasschen” (Gen. 49: 11),

eene profetie aangaande den Heer; wijn voor het geestelijke uit het hemelsche, druivenbloed voor het hemelsche met betrekking tot de geestelijke Kerken, en aldus beteekenen de druiven de naastenliefde zelve en de wijn het geloof zelf. Bij Johannes:

“De Engel zeide: Zend uwe scherpe sikkels, en snijd de *trossen* der aarde, want hare *druiven* zijn rijp” (Openb. 14: 18);

hier is sprake van de laatste tijden, wanneer er geen geloof, dat wil zeggen, wanneer er geen naastenliefde is; want er is geen ander geloof dan dat der naastenliefde, en het is wezenlijk de naastenliefde zelve; wanneer dan ook

gezegd wordt, dat er geen geloof meer is, zooals in de laatste tijden, wordt daaronder verstaan, dat er geen naastenliefde meer is. Evenals de druiven de naastenliefde beteekenen, duidt de wijn het geloof daaruit aan, want de wijn komt uit de druiven; hetgeen behalve uit de hier en eerder aangehaalde plaatsen, aangaande den wijngaard en den wijnstok, ook uit de navolgende blijken kan; bij Jesaja:

“Weggenomen is de blijdschap en de vroolijkheid van Karmel, en in de wijngaarden wordt niet gezongen, niet gejubeld; de druiventreder treedt geenen *wijn uit in de wijnbakken*, Ik heb den Hedad [wijnoogstzang] doen ophouden” (16: 10),

hetgeen beteekent, dat de geestelijke Kerk, die Karmel is, is verwoest; wijn in de wijnbakken treedt men niet uit, beteekent, dat er geen menschen meer zijn, die in het geloof zijn. Bij denzelfde:

“De inwoners des lands zullen verbrand worden, en er zullen weinige menschen overig blijven; de *most* zal treuren, de *wijnstok* kwelen, zij zullen geenen *wijn drinken met gezang*, de *sterke drank* zal bitter zijn dengenen, die hem drinken, er zal een klagelijk geroep zijn op de straten, om des wijns wil” (24: 6, 7, 9, 11),

aangaande de verwoeste geestelijke Kerk, en hier staat de wijn voor de waarheden des geloofs, die veracht zijn. Bij Jeremia:

“Tot hunne moeders zullen zij zeggen: Waar is koren en *wijn*, als zij op de straten der stad in onmacht zinken, als een verslagene” (Klaagl. 2: 12),

alwaar koren en wijn beteekent daar waar liefde en geloof is; de straten der stad beteekenen hier en elders in het Woord waarheden; de verslagenen duiden hier degenen aan, die niet weten wat waarheden des geloofs zijn. Bij Amos:

“Ik zal de gevangenschap van Mijn volk Israël terugbrengen, en zij zullen de verwoeste steden bouwen en bewonen, en *wijngaarden planten* en derzelver *wijn drinken*” (9: 14),

aangaande de geestelijke Kerk of Israël, waarvan gezegd wordt wijngaarden planten en wijn drinken, wanneer zij van dien aard wordt, dat zij uit de naastenliefde het geloof heeft. Bij Zefanja:

“Zij zullen huizen bouwen, maar niet bewonen, en *wijngaarden* planten, maar derzelver *wijn niet drinken*” (1: 13 en Amos 5: 11),

voor het tegendeel, wanneer de geestelijke Kerk verwoest is. Bij Zacharia:

“Zij zullen zijn als de machtige Efraïm, en hun hart zal zich verblijden, als van den *wijn*, en hunne zonen zullen het zien, en zich verblijden” (10: 7),

hier aangaande het huis van Jehudah, dat het aldus zal zijn door de goedheden en waarheden des geloofs. Bij Johannes:

“Beschadig de olie en den *wijn* niet” (Openb. 6: 6),

hetgeen zeggen wil: beschadig niet het hemelsche en het geestelijke, of de dingen die der liefde en des geloofs zijn. Daar de wijn het geloof in den Heer beteekende, werd het geloof ook in de Joodsche Kerk uitgebeeld in de offers door de *drankoffers van wijn*, waaromtrent men zie Num. 15: 2 tot 15; hfdst. 28: 11 tot 15, 18 tot het einde; hfdst. 29: 7 tot het einde; Lev. 23: 12, 13; Exod. 29: 40. Om deze reden leest men bij Hosea aldus:

“De dorschvloer en de *wijnkuip* zal henlieden niet voeden, en de *most* zal daarin liegen, zij zullen in het land van Jehovah niet wonen, en Efraïm zal weder tot Egypte keeren, en zij zullen in Assyrië het onreine eten, zij zullen Jehovah geene *drankofferen doen van wijn*, en zij zullen Hem niet aangenaam zijn” (9: 2, 3, 4),

alwaar sprake is van Israël of de geestelijke Kerk, en van hen in die Kerk, die de heiligheden en de waarheden des geloofs verdraaien en bezoedelen, doordien zij deze dingen willen navorschen door middel van de wetenschappen en redeneeringen; Egypte is de wetenschap, Assyrië de redeneering, Efraïm hij, die redeneert.

1072. Dat de woorden “hij werd dronken” beteekenen, dat hij daardoor in dwalingen verviel, blijkt uit de beteekenis van den beschonkene in het Woord; beschonkenen worden diegenen genoemd, die niets gelooven dan wat zij begrijpen, en daarom de geheimenissen des geloofs onderzoeken, en daar dit, zooals het de aard is van den mensch, geschiedt door zinnelijke, wetenschappelijke of philosophische dingen, kan het niet anders of hij vervalt daardoor in dwalingen. Het denken van den mensch is alleen aardsch, lichamenlijk en stoffelijk, daar het uit aardsche, lichamenlijke en stoffelijke dingen voortkomt, welke het steeds aankleven, en waarin de voorstellingen van zijn denken haar grondslag en haar begrenzing vinden; daarom staat het denken en redeneeren uit die dingen over de Goddelijke dingen gelijk met zich te storten in dwalingen en verkeerdheden en het is even onmogelijk, daardoor geloof te verwerven, als het voor een kameel onmogelijk is, door het oog van een naald te gaan. De dwaling en de waanzin, welke hieruit ontstaan, worden in het Woord dronkenschap genoemd, en zelfs worden de geesten of zielen, die in het andere leven over en tegen de waarheden des geloofs redeneeren, als beschonken, en gedragen zich ook zoo; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gesproken worden. Het wordt duidelijk waargenomen, of de geesten al dan niet in het geloof der

naastenliefde zijn. Zij, die in het geloof der naastenliefde zijn, redeneeren niet over de waarheden des geloofs, maar beamen, en zij bevestigen zich zooveel zij kunnen door zinnelijke en wetenschappelijke dingen en door redelijke ontleding; zoodra er zich echter iets duisters voordoet, waarvan zij geen innerlijke gewaarwording hebben, verwerpen zij dit, en gedoogen geenszins dat zulks hen in twijfel zou brengen; zij zeggen dat het maar heel weinig dingen zijn, die zij begrijpen kunnen, en dat het daarom waanzin zou zijn om te denken dat iets niet waar is wjl zij het niet vatten. Dezen zijn in de naastenliefde. Zij daarentegen, die niet in de naastenliefde zijn, willen maar aan een stuk door voortredeneeren of iets waar is, en weten hoe het daarmede gesteld is; zij zeggen, dat als zij niet kunnen weten hoe het daarmede gesteld is, zij niet kunnen gelooven dat het zoo is. Hieraan alleen wordt al terstond gekend, dat zij in geen geloof zijn, en het is een aanwijzing, dat zij niet slechts aan alles twijfelen, maar ook nog alles in hun hart loochenen, en wanneer zij onderwezen worden, hoe het met een zaak gesteld is, blijven ze nochtans aan hun meening vasthouden, en voeren tegen de uiteenzetting alle mogelijke bedenkingen aan, en houden nooit op, ook al duurde het tot in eeuwigheid voort. Zij die aldus aan hun meening vasthouden, stapelen dwalingen op dwalingen; dezen zijn het, of buns gelijken, die in het Woord dronken van wijn of van sterken drank worden genoemd, zooals bij Jesaja:

“Deze *dwalen van den wijn* en zij *dolen van den sterken drank*; de priester en de profeet *dwalen van den sterken drank*; zij *zijn verslonden van den wijn*, zij *dolen van sterken drank*, zij dwalen in het gezicht, alle tafels zijn vol van uitspuwsel der ontlasting; wien zou Hij wetenschap keren, en wien zou Hij het gehoorde te verstaan geven, den gespeenden van melk, den afgetrokkenen van de borsten” (28: 7, 8, 9);

het blijkt duidelijk, dat hier dezulken worden verstaan. Bij denzelfde:

“Hoe zegt gijlieden tot Farao: Ik ben een zoon der wijzen, een zoon der koningen der oudheid, waar zijn nu uwe wijzen, ik vraag u, dat zij het te kennen geven; Jehovah heeft eenen geest der verkeerdheden ingeschonken in het midden van hen, en zij hebben Egypte doen dwalen in al zijne werken, gelijk een *dronkaard ronddwaalt* in zijn uitspuwsel” (19: 11, 12, 14);

dronkaard staat voor hen, die met wetenschappelijkheden de geestelijke en de hemelsche dingen willen navorschen; Egypte beteekent de vergaderde kennis, waarom het zichzelf ook wel een zoon der wijzen noemt. Bij Jeremia:

“*Drinkt en wordt dronken*, en spuw, en valt neder, en staat niet weder op” (25: 27),

voor valschheden. Bij David:

“Zij draaien in een kring rond en waggelen als een *dronken man*, en al hunne wijsheid wordt verslonden” (Psalm 107: 27).

Bij Jesaja:

“Komt, ik zal *wijn* halen, en wij zullen *sterken drank zuipen*, en er zal morgen als heden groote overvloed zijn” (56: 12);

dit wordt gezegd van hen, die tegen de waarheden des geloofs zijn. Bij Jeremia:

“Elke zak zal met *wijn* gevuld worden, alle inwoners van Jeruzalem met *dronkenschap*” (13: 12, 13),

wijn voor het geloof, dronkenschap voor de dwalingen. Bij Joël:

“Waakt op, gij *dronkenen* en weent en huilt, alle *gij wijnzuipers*, om den *most*, dewijl hij van uwen mond is afgesneden; want eene natie komt op over Mijn land en stelt Mijnen wijnstok tot verlating” (1: 5, 6, 7),

aangaande de naar de waarheden des geloofs verwoeste Kerk. Bij Johannes:

“Babylon heeft uit den *wijn* des toorns der hoererij alle heidenen gedrenkt, van den *wijn* der hoererij zijn de bewoners der aarde *dronken geworden*” (Openb. 14: 8, 10; hfdst. 16: 19; hfdst. 17: 2; hfdst. 18: 3; hfdst. 19: 15);

wijn der hoererij staat voor de verkrachte waarheden des geloofs, waaraan dronkenschap wordt toegeschreven. Desgelijks bij Jeremia:

“Babel was een gouden *beker* in de hand van Jehovah, die de gansche aarde *dronken maakte*; de heidenen hebben van *haren wijn gedronken*, daarom zijn de heidenen dol geworden” (51: 7).

Daar de dronkenschap de razernijen ten aanzien van de waarheden des geloofs beteekende, werd zij ook tot een uitbeelding, en aan Aharon werd aldus verboden:

“Aharon en zijne zonen zullen *wijn* noch *benevelenden drank* drinken, wanneer zij in de tent binnengaan, opdat zij niet sterven, en om onderscheid te maken tusschen het heilige en tusschen het onheilige, tusschen het onreine en tusschen het reine” (Lev. 10: 8, 9, 10).

Zij, die niets gelooven dan hetgeen zij door de zinnelijke en de wetenschappelijke dingen begrijpen, zijn ook helden om te drinken genoemd, bij Jesaja:

“Wee dengenen, die in hunne oogen wijs, en voor hunne aangezichten vol inzicht zijn; wee dengenen, die *helden zijn om wijn te drinken*, en die mannen der sterkte zijn om *sterken drank te mengen*” (5: 21, 22).

Zij worden wijs in hunne oogen en voor hunne aangezichten vol inzicht genoemd, omdat zij, die tegen de waarheden des geloofs in redeneeren, in

wijsheid boven anderen meenen te staan. Daarentegen worden zij, die zich niet in het minst om het Woord en om de waarheden des geloofs bekommeren, en aldus niets van het geloof willen weten, terwijl ze op deze wijze de beginselen loochenen, dronken zonder wijn genoemd, bij Jesaja:

“Zij zijn dronken, maar niet van wijn, zij waggelen, maar niet van sterken drank, want Jehovah heeft over ulieden uitgegoten eenen geest der bedwelming, en Hij heeft uwe oogen toegesloten” (29: 9, 10);

dat het dergelijke menschen zijn, blijkt uit het voorafgaande en uit het volgende bij den Profeet; zulke beschonkenen gelooven klaarder wakker te zijn dan anderen, maar ze verkeerden in een diepe bedwelming. Dat de Oude Kerk in den beginne zoo was, als in dit vers beschreven wordt, en wel voornamelijk diegenen zoo waren, die van het geslacht der Oudste Kerk waren, kan blijken uit hetgeen eerder in nr. 788 is gezegd.

1073. Dat de woorden: “hij ontblootte zich in het midden zijner tent” de daaruit voortvloeiende verkeerdheden beteekenen, blijkt uit de beteekenis van ontbloot of naakt; want ontbloot en naakt vanwege de dronkenschap door den wijn wordt hij genoemd, bij wien geen waarheden des geloofs zijn, en meer nog hij, bij wien de waarheden des geloofs verkeerd zijn. De waarheden des geloofs zelf worden bij kleederen vergeleken, welke de goedheden der naastenliefde of de naastenliefde bedekken, want de naastenliefde is het lichaam zelf, en vandaar zijn de waarheden de kleederen; of, wat hetzelfde is, de naastenliefde is de ziel zelf, en de waarheden des geloofs zijn als het lichaam, dat de omhulling der ziel is; de waarheden des geloofs worden ook in het Woord kleederen en bedekking genoemd, en daarom wordt in het volgende 23. vers gezegd, dat Schem en Jafeth een *kleed* namen, en de naaktheid huns vaders bedekten. De geestelijke dingen verhouden zich tot de hemelsche dingen als het lichaam, dat de ziel omhult, of als kleederen, die het lichaam bedekken; in den Hemel worden de geestelijke dingen ook door kleederen uitgebeeld. Daar hier gezegd wordt, dat hij ontbloot was neergelegen, is de beteekenis deze, dat hij zich van de waarheden des geloofs had beroofd, doordien hij ze wilde navorschen door de zinnelijke dingen en de daaruit voortvloeiende redeneeringen. Iets dergelijks wordt in het Woord aangeduid door “naakt neerliggen vanwege de dronkenschap des wijns”, zooals bij Jeremia:

“Wees vroolijk, en verblijd u, gij dochter Edoms, die in het land Uz woont, ook over u zal de beker komen, gij zult dronken worden, en ontbloot worden” (Klaagl. 4: 21),

en bij Habakuk:

“Wee dien, die zijnen medegenoot *drinken* doet, en ook *dronken maakt*, om hunne naaktheid te aanschouwen” (2: 14, 15).

1074. Dat het midden der tent de hoofdzaak des geloofs is, blijkt uit de beteekenis van het midden; en uit de beteekenis van de tent; het midden beteekent in het Woord het binnenste, en de tent de naastenliefde of den eeredienst uit de naastenliefde; de naastenliefde is het binnenste, dat wil zeggen, de hoofdzaak van het geloof en van den eeredienst, en aldus het midden van de tent. Dat het midden het binnenste beteekent, is eerder aangetoond, en dat de tent het heilige der liefde of der naastenliefde is, zie men eerder in nr. 414.

1075. Vers 22. *En Cham, Kanaäns vader, zag zijns vaders naaktheid, en hij gaf het zijnen beiden broederen daar buiten te kennen.* Cham en Kanaän beteekenen, hier als eerder, Cham de verdorven Kerk, Kanaän den godsdienst in de uiterlijke dingen zonder het innerlijke; hij zag zijns vaders naaktheid, beteekent, dat hij de dwalingen en verkeerdheden, waarover eerder sprake was, opmerkte; en hij gaf het zijnen beiden broederen daar buiten te kennen, beteekent, dat hij het bespotte; zijne broederen worden zij genoemd, omdat hij het geloof beled.

1076. Dat Cham de verdorven Kerk beteekent, blijkt uit hetgeen eerder over Cham gezegd is; verdorven heet die Kerk, welke het Woord erkent, en een zekeren godsdienst heeft, die met den godsdienst der ware Kerk overeenkomt, maar nochtans het geloof van de naastenliefde scheidt, en aldus van zijn eigenlijke wezen en van zijn leven, waardoor het geloof iets doods wordt, zoodat het niet anders kan, dan dat zij een verdorven Kerk is. Van welken aard de menschen van zulk een Kerk worden, kan hieruit blijken, dat zij nooit eenig geweten kunnen hebben; want het geweten, dat werkelijk geweten is, kan nooit bestaan dan door de naastenliefde; het is de naastenliefde, die het geweten maakt, dat wil zeggen, de Heer door de naastenliefde; wat is het geweten anders, dan niemand op de eene of andere wijze kwaad te doen, of allen op elke wijze goed te doen; derhalve behoort het geweten tot de naastenliefde, en nooit tot het van de naastenliefde gescheiden geloof. Zoo zij ooit een geweten hebben, is het een valsch geweten; hieromtrent zie men het eerder besprokene. En daar zij zonder geweten zijn, storten zij zich in alle euvelheden, voor zoover hun uiterlijke banden worden gevierd, ja zelfs weten zij niet eens wat naastenliefde is; alleen dat het een woord is, dat het een of ander beteekent; en daar zij zonder naastenliefde zijn, weten zij ook niet wat geloof is; wanneer zij daarover ondervraagd worden, kunnen zij niets anders

antwoorden, dan dat het een zeker denken is; sommigen zeggen, dat het een vertrouwen is, anderen dat het erkennenissen des geloofs zijn, weinigen, dat het een leven is naar de erkennenissen, en nauwelijks iemand, dat het een leven der naastenliefde of der wederkeerige liefde is; en wanneer hun dit gezegd wordt, en hun de gelegenheid gegeven wordt, daarover na te denken, dan antwoorden zij niet anders, dan dat alle liefde bij zichzelf begint, en dat hij, die niet voor zichzelf en voor de zijnen zorgt, erger dan een heiden is; derhalve bemoeien zij zich alleen met zichzelf en met de wereld; daardoor komt het, dat zij in het eigen ik leven; van welken aard dit eigen ik is, werd eerder al herhaaldelijk beschreven; dezen zijn het, die Cham worden genoemd.

1077. Daar diegenen, die hier Cham en Kanaän worden genoemd, dat wil zeggen, die het geloof van de naastenliefde scheiden, en vandaar den godsdienst alleen in uiterlijke dingen stellen, niet weten kunnen, wat het geweten is en vanwaar het komt, zal het in het kort worden gezegd: het geweten wordt gevormd door de waarheden des geloofs, want wat de mensch gehoord, erkend en geloofd heeft, dat maakt het geweten bij hem, en daarna staat tegen deze dingen handelen voor hem gelijk met tegen het geweten handelen, hetgeen wel een ieder voldoende duidelijk kan zijn. Hieruit volgt, dat hij nooit een waar geweten kan hebben, wanneer de dingen, die hij hoort, erkent en gelooft, geen waarheden des geloofs zijn, want door de waarheden des geloofs wordt, terwijl de Heer in de naastenliefde werkzaam is, de mensch wedergeboren, aldus ontvangt hij door die waarhedeneen geweten, en het geweten is de nieuwe mensch zelf. Hieruit blijkt, dat de waarheden des geloofs de middelen zijn, opdat hij wordt, dat wil zeggen, opdat de mensch leeft naar de dingen, welke het geloof leert, en de hoofdzaak dier dingen is den Heer boven alles lief te hebben, en den naaste als zichzelf. Wanneer hij niet overeenkomstig deze dingen leeft, wat is het geloof dan anders als iets leegs en een holklinkend woord, of als iets dat van het hemelsche leven gescheiden is, en waarin, wanneer het afgescheiden is, nooit eenig heil is; want gelooven, dat de mensch, hoe hij ook leven mag, toch zalig kan worden, als hij maar geloof heeft, staat gelijk met te zeggen, dat hij zalig wordt, zelfs wanneer hij geen naastenliefde en zelfs wanneer hij geen geweten heeft, dat wil zeggen, dat hij zalig kan worden, zelfs wanneer hij zijn leven slijt in haat, in wraakneming, in rooverijen, in echtbreuk, kortom in alles wat tegen de naastenliefde en tegen het geweten indruischt, als hij maar geloof heeft, ook al was het eerst in het laatste stervensuur. Laten zij, wanneer zij in zulk een valsch beginsel zijn, nu eens nagaan, welke waarheid des geloofs het is, die hun geweten kan vormen; is het niet een valsheid? Zoo zij iets van het

geweten meenen te hebben, zijn het slechts uiterlijke banden (namelijk vrees voor de wet, voor de eer, voor het gewin, voor den goeden naam en dergelijke meer), die datgene bij hen uitmaken, wat zij geweten noemen, namelijk dat zij den naaste niet beledigen, en dat zij hem wel doen; maar daar het geen geweten is, omdat het geen naastenliefde is, storten dezulken zich, wanneer hunne banden gevierd of geslaakt worden, in de ergste misdaad en in de liederlijkste ontucht. Gansch anders is het gesteld met hen, die, hoewel zij zeiden, dat het geloof alleen zalig maakt, nochtans een leven der naastenliefde leefden, want in hun geloof was door den Heer naastenliefde gelegd.

1078. Dat Kanaäns vader den godsdienst in uiterlijke dingen zonder het innerlijke beteekent, is eerder gezegd; uit het van de naastenliefde gescheiden geloof kan geen andere godsdienst ontstaan; want de innerlijke mensch is de naastenliefde en nooit geloof zonder naastenliefde; daarom kan iemand, die van naastenliefde ontbloot is, nooit een anderen godsdienst hebben dan een uiterlijken zonder den innerlijken, en daar uit het van de naastenliefde gescheiden geloof een dergelijke godsdienst ontstaat, wordt Cham de vader van Kanaän genoemd, en in hetgeen volgt wordt niet over Cham maar over Kanaän gehandeld.

1079. Dat de woorden “hij zag zijns vaders naaktheid” beteekenen, dat hij de dwalingen en verkeerdheden opmerkte, blijkt uit de beteekenis van de naaktheid, waaromtrent kort tevoren en voorts eerder in de nrs. 213, 214 is aangetoond, dat zij het booze en het verkeerde is. Hier worden zij, die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn, door Cham beschreven, namelijk dat hij zijns vaders naaktheid, dat wil zeggen, diens dwalingen en verkeerdheden opmerkte; zij, die van dien aard zijn, zien niets anders bij den mensch. Anders is het daarentegen gesteld met hen, die in het geloof der naastenliefde zijn; dezen merken de goedheden op, en wanneer zij boosheden en valscheden zien, verontschuldigen zij die, en als zij kunnen, trachten zij ze bij den ander te verbeteren, zooals hier gezegd wordt van Schem en Jafeth. Waar geen naastenliefde is, is eigenliefde, bijgevolg haat tegen allen, die hen niet begunstigen; vandaar komt het, dat zij bij den naaste alleen diens booze zien, en wanneer zij iets goeds zien, nemen zij het op alsof het niet goed was, of duiden het ten kwade. Gansch anders is het gesteld met hen, die in de naastenliefde zijn. Hieraan zijn deze twee soorten te onderkennen: vooral wanneer zij in het andere leven komen treedt bij hen, die in geen naastenliefde zijn, een gevoel van haat in elke bijzonderheid aan den dag; een ieder willen zij onderzoeken, ja zelfs oordeelen, en niets begeeren ze meer, dan het booze bloot te leggen, steeds daarop uit zijnde om te veroordeelen,

te straffen en te martelen; daarentegen zien zij, die in de naastenliefde zijn, nauwelijks het booze van een ander, maar merken al diens goedheden en waarheden op, en de dingen die boos en valsch zijn, leggen zij ten goede uit; van dien aard zijn alle Engelen, hetgeen zij van den Heer hebben, die al het booze ten goede buigt.

1080. Dat de woorden “hij gaf het zijnen beiden broeders te kennen” beteekenen, dat hij het bespote, volgt hier nu uit, want bij hen die in geen naastenliefde zijn, is er een voortdurende verachting of een voortdurende bespottung van anderen, en zoo vaak als zich de gelegenheid voordoet, stellen zij hun dwalingen aan de kaak; dat ze het niet openlijk doen vindt zijn oorzaak alleen in uiterlijke banden, die hen daarvan afhouden, namelijk de vrees voor de wet, de vrees voor het leven, het verlies van eer, van gewin en van goeden naam daardoor; vandaar komt het, dat zij van binnen dergelijke gezindheden koesteren, en naar buiten vriendschappelijke gevoelens veinzen; vandaar maken zij zich twee sferen eigen, welke in het andere leven duidelijk worden waargenomen; de eene, die inwendig is, is vol van haat; de andere, die uitwendig is, huichelt het goede. Daar deze sferen in het geheel niet samenstemmen, kunnen ze wel niet anders dan met elkander in strijd zijn, en wanneer hun de uitwendige sfeer genomen wordt, zoodat zij zich niet anders kunnen voordoen dan ze zijn, storten zij zich dan ook in alle euvel daden; wanneer hun die sfeer niet afgenomen wordt, ligt er in elk hunner woorden haat verborgen, die waargenomen wordt; vandaar hun straffen en kwellingen.

1081. Dat zij zijne broeders genoemd worden, omdat hij geloof beleed, blijkt uit hetgeen in nr. 367 is aangetoond, namelijk dat de naastenliefde de broeder des geloofs is.

1082. Vers 23. *En Schem en Jafeth namen een kleed, en zij beiden, leiden het op den schouder, en gingen achterwaarts, en bedekten de naaktheid huns vaders; en hunne aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid huns vaders zagen zij niet.* Door Schem wordt, als gezegd, de innerlijke Kerk aangeduid; door Jafeth de met haar overeenstemmende uiterlijke Kerk; dat zij een kleed namen, beteekent, dat zij het ten goede hebben uitgelegd; en zij beiden leiden het op den schouder, beteekent, dat zij het met alle macht gedaan hebben; en gingen achterwaarts, beteekent, dat zij aan de dwalingen en verkeerdheden geen aandacht schonken; en bedekten de naaktheid huns vaders, beteekent, dat zij deze dwalingen en verkeerdheden aldus verontschuldigen; en hunne aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid huns vaders zagen zij niet, beteekent, dat men aldus moet doen en geen aandacht moet schenken

aan dergelijke dingen, die dwalingen en fouten zijn, door redeneeringen ontstaan.

1083. Dat Schem de innerlijke Kerk beteekent, en Jafeth de met haar overeenstemmende uiterlijke Kerk, is eerder gezegd; waar een Kerk is, moet noodwendig het innerlijke en het uiterlijke zijn, want de mensch, die de Kerk is, is innerlijk en uiterlijk. Voor de mensch een Kerk wordt, dat wil zeggen, voor hij is wedergeboren, is hij in de uiterlijke dingen, en wanneer hij wordt wedergeboren, wordt hij van de uiterlijke dingen en zelfs door de uiterlijke dingen naar de innerlijke dingen geleid, zooals reeds eerder gezegd en aangetoond is; en daarna, wanneer hij is wedergeboren, vinden alle dingen, welke tot den innerlijken mensch behooren, hun bestemming in de uiterlijke dingen. Aldus moet elke Kerk noodwendig innerlijk en uiterlijk zijn, gelijk de Oude Kerk en de huidige Christelijke Kerk. De innerlijke dingen der Oude Kerk waren alle dingen, die tot de naastenliefde behooren en tot het geloof daaruit, alle verdeemoediging, alle aanbidding des Heeren uit de naastenliefde, alle goede neiging jegens den naaste, en andere dergelijke dingen. De uiterlijke dingen dezer Kerk waren offers, drankoffers, en andere dingen meer, welke alle door uitbeelding op den Heer betrekking hadden en Hem ten doel hadden; vandaar waren de innerlijke dingen in de uiterlijke dingen, en maakten zij één Kerk uit. De innerlijke dingen van de Christelijke Kerk komen geheel en al overeen met de innerlijke dingen van de Oude Kerk, maar de uiterlijke dingen zijn door andere vervangen, namelijk in de plaats van de offers en dergelijke dingen, kwamen symbolische dingen, van welke uit desgelijks het oogmerk op den Heer gericht wordt; aldus maken de innerlijke en de uiterlijke dingen ook één uit. De Oude Kerk verschilde niet in het minst van de Christelijke Kerk naar de innerlijke dingen, maar alleen naar de uiterlijke. De vereering des Heeren uit de naastenliefde kan nooit verschillen, hoezeer ook de uiterlijke dingen veranderen mogen; en daar er, als gezegd, geen Kerk kan bestaan tenzij er het innerlijke en het uiterlijke is, zou het innerlijke zonder het uiterlijke iets onbepaalds zijn, wanneer het niet in iets uiterlijks bepaald was; want de mensch is van dien aard, en wel het meerendeel der menschen, dat hij niet weet, wat de innerlijke mensch is en wat tot den innerlijken mensch behoort, vandaar dat hij, als er geen uiterlijke godsdienst was, geenszins weten zou, wat heilig is; wanneer zij naastenliefde hebben en door de naastenliefde geweten, hebben zij een innerlijken godsdienst bij zich in het uiterlijke, want de Heer werkt bij hen in de naastenliefde en in het geweten, en maakt dat al hun godsdienst aan het innerlijke deel heeft; anders is het gesteld met hen, die de naastenliefde en

het geweten daaruit niet hebben; dezen kunnen een godsdienst in uiterlijke dingen hebben, maar hij is gescheiden van het innerlijke, zooals het van de naastenliefde gescheiden geloof; zulk een godsdienst wordt Kanaän genoemd en zulk een geloof wordt Cham genoemd, en daar uit het afgescheiden geloof een dergelijke godsdienst ontstaat, wordt Cham de vader Kanaäns genoemd.

1084. Dat de woorden “zij namen een kleed” beteekenen, dat zij het ten goede hebben uitgelegd, blijkt uit hetgeen eerder is gezegd; een kleed nemen en iemands naaktheid bedekken, kan niets anders beteekenen, daar het ontbloomt zijn en de naaktheid dwalingen en verkeerdheden beteekenen.

1085. Dat de woorden: “zij beiden leiden het op den schouder” beteekenen, dat zij het met alle macht gedaan hebben, namelijk ten goede uitgelegd en verontschuldigd, blijkt uit de beteekenis van den schouder, die alle macht is; de hand beteekent in het Woord, zooals eerder is aangetoond, macht; de arm nog grooter macht, maar de schouder alle macht, hetgeen ook blijken kan uit de volgende plaatsen in het Woord; bij Ezechiël:

“Met de zijde en met den *schouder* verdringt gij, en met uwe hoornen stoot gij alle verzwakte schapen, totdat gij dezelve naar buiten toe verstrooid, hebt” (34: 21);

hier staan zijde en schouder voor: met geheel de ziel en met alle macht; met hoornen stooten voor alle krachten. Bij denzelfde:

“Opdat al de inwoners van Egypte weten, dat Ik Jehovah ben, omdat zij den huize Israëls een rietstaf geweest zijn; als ge hen tot u met de hand grijpt, zult gij gebroken worden, en hun den ganschen *schouder* splijten” (29: 6, 7),

voor hen, die van de wetenschappelijke dingen uit de geestelijke waarheden willen onderzoeken; de rietstok staat voor zulk een macht; met de hand grijpen voor vertrouwen; den ganschen schouder splijten voor van alle macht beroofd worden, zoodat zij niets meer weten. Bij Zefanja:

“Opdat zij allen den naam van Jehovah aanroepen, opdat zij Hem dienen met een eenparigen *schouder*” (3: 9),

voor met eene eenparige ziel, dus met eene eenparige macht. Bij Zacharia:

“Zij weigerden op te merken, en toonden een weerbarstigen *schouder*” (7: 11),

dat wil zeggen, zij weerstreefden met alle macht. Bij Jesaja:

“Zij huren eenen goudsmid, en die maakt het goud en het zilver tot eenen god, zij aanbidden dien, ook buigen zij zich daarvoor, zij nemen hem op den *schouder*, zij dragen hem” (46: 6, 7),

dat wil zeggen, zij aanbidden afgodsbeelden met alle macht, hetgeen is uitgedrukt met op den schouder dragen. Bij denzelfde:

“Een knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij zal op Zijnen *schouder* zijn en Zijn Naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad. God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst” (9: 5),

aangaande den Heer, en wel hier aangaande Zijn vermogen en macht, vandaar dat gezegd wordt op Zijnen schouder. Bij denzelfde:

“Ik zal den sleutel van het huis van David op Zijnen *schouder* leggen, en Hij zal opendoen, en niemand zal sluiten, en Hij zal sluiten, en niemand zal opendoen” (22: 22),

hier desgelijks aangaande den Heer, en het op den schouder leggen van den sleutel van het huis van David staat voor vermogen en macht.

1086. Dat “zij gingen achterwaarts” beteekent, dat zij aan de dwalingen en verkeerdheden geen aandacht schonken, blijkt uit de beteekenis van het achterwaarts gaan, namelijk dat het is de oogen afwenden en niet zien, zooals ook uit hetgeen volgt blijkt, alwaar gezegd wordt, dat zij de naaktheid huns vaders niet zagen; niet zien is in den innerlijken zin geen aandacht schenken.

1087. Dat de woorden “zij bedekten de naaktheid huns vaders” beteekenen, dat zij deze dwalingen en verkeerdheden aldus verontschuldigten, blijkt eveneens uit het verband, en voorts uit de beteekenis van de naaktheid, namelijk dat het verkeerdheden zijn.

1088. Dat de woorden “hunne aangezichten waren achterwaarts gekeerd, en de naaktheid huns vaders zagen zij niet,” beteekenen, dat men aldus moet doen en geen aandacht moet schenken aan dergelijke dingen, die dwalingen en fouten zijn, door redeneringen ontstaan, blijkt uit de herhaling, want hier wordt bijna hetzelfde gezegd als even te voren, waarom deze woorden tevens ook het besluit vormen; want deze moederkerk of de mensch van deze Kerk was van dien aard, dat hij dit niet uit boosheid maar uit onnoozelheid deed, zooals uit het terstond daarop volgende kan blijken, waar gezegd wordt, dat Noach van zijnen wijn ontwaakte, dat wil zeggen, dat hij beter onderricht werd. Wat de zaak zelf betreft: zij, die in geen naastenliefde zijn, denken alleen kwaad van den naaste, en spreken alleen kwaad, en wanneer zij al eens van den naaste goed denken en spreken, is het om eigen bestwil of ten gunste van hem, dien zij vleien onder den schijn der vriendschap; daarentegen denken en spreken zij, die in de naastenliefde zijn, niets dan goeds van den naaste, en dat niet ten eigen bate of ten gunste van den ander, dien zij zouden heeten te vleien, maar omdat de Heer aldus in de naastenliefde werkt. De

eersten zijn gelijk de booze geesten, de laatsten gelijk de Engelen, die bij den mensch zijn; de booze geesten wekken nooit iets anders op dan de boosheden en valscheden van den mensch, en verdoemen hem; de Engelen echter wekken niets anders op dan goedheden en waarheden, en de dingen die boos en valsch zijn, verontschuldigen zij. Hieruit blijkt, dat bij hen, die in geen naastenliefde zijn, booze geesten heerschen, door welke geesten de mensch gemeenschap heeft met de hel, en dat bij hen, die in de naastenliefde zijn, de Engelen heerschen, door welke hij gemeenschap met den Hemel heeft.

1089. Vers 24. *En Noach ontwaakte van zijnen wijn, en hij merkte, wat zijn kleinste zoon hem gedaan had.* Noach ontwaakte van zijnen wijn, beteekent, toen hij beter onderricht werd; en hij merkte wat zijn kleinste zoon hem gedaan had, beteekent, dat de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke van dien aard is, dat hij bespot.

1090. Dat de woorden “Noach ontwaakte van zijnen wijn” beteekenen, toen hij beter werd onderricht blijkt uit de beteekenis van het ontwaken na de dronkenschap, want de dronkenschap heeft in vers 21 beteekend, dat hij in dwalingen vervallen was, zoodat ontwaken niets anders is dan een ontwaken uit dwalingen.

1091. De woorden “wat zijn kleinste zoon hem gedaan had” beteekenen, dat de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke van dien aard is, dat hij bespot; naar den letterlijken of historischen zin schijnt het, alsof onder den kleinsten zoon Cham verstaan wordt, maar uit het volgende vers blijkt, dat Kanaän bedoeld wordt, want er wordt gezegd: “Vervloekt zij Kanaän”, ook in de daarop volgende verzen 26 en 27, dat Kanaän een knecht zal zijn; de reden, waarom niets van Cham vermeld wordt, zie men in het volgende vers. Hier zij alleen aangestipt, waarom de orde van dien aard is, dat Schem in de eerste plaats genoemd wordt, Cham in de tweede plaats, Jafeth in de derde en Kanaän in de vierde. De naastenliefde is het eerste der Kerk of Schem; het geloof is het tweede of Cham; de godsdienst uit naastenliefde is het derde of Jafeth; de godsdienst in uiterlijke dingen zonder geloof en naastenliefde is het vierde of Kanaän; de naastenliefde is de broeder des geloofs, vandaar ook de godsdienst uit de naastenliefde, maar de godsdienst in uiterlijke dingen zonder naastenliefde is de knecht der knechten.

1092. Vers 25. *En hij zeide: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zal hij zijnen broederen zijn.* Vervloekt zij Kanaän, beteekent, dat de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich van den Heer afwendt; een knecht der knechten zal hij zijnen broederen zijn, beteekent het allergeeringste in de Kerk.

1093. Dat “vervloekt zij Kanaän” beteekent, dat de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich van den Heer afwendt, blijkt uit de beteekenis van Kanaän en uit de beteekenis van vervloekt worden. Dat Kanaän de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst is, blijkt uit hetgeen eerder aangaande Kanaän is gezegd; voorts hieruit, dat hij vervloekt wordt genoemd, en uit hetgeen volgt, namelijk dat hij een knecht der knechten zij, en wel voor beiden, zoowel voor Schem als voor Jafeth, een knecht, hetgeen niets anders kan zijn dan iets, dat van de Kerk zelve gescheiden is, zooals de godsdienst alleen in uiterlijke dingen. Uit de beteekenis van vervloekt warden, dat zich afwenden beteekent, want de Heer vervloekt nooit iemand en toornt zelfs niet eens, maar het is de mensch die zichzelf vervloekt, doordien hij zich afwendt van den Heer; hierover zie men hetgeen eerder is gezegd en aangetoond in de nrs. 223, 245, 592; even ver is de Heer er van verwijderd, iemand te vervloeken en tegen iemand te toornen, als de Hemel verwijderd is van de aarde. Wie toch kan gelooven, dat de Heer, die alwetend en almachtig is, en het heelal met wijsheid regeert, en aldus oneindig verheven is boven alle zwakheden, toornt tegen zulk erbarmelijk stof, dat wil zeggen, tegen de menschen, die nauwelijks eenigermate weten, wat zij doen, en uit zichzelf niets dan het booze vermogen; daarom is er bij den Heer nooit toornen, maar zich erbarmen. Dat hier verborgenheden schuilen, kan men alleen reeds hieruit zien, dat niet Cham vervloekt wordt, hoewel hij het toch was, die de naaktheid zijns vaders zag en het zijnen broederen te kennen gaf, maar Kanaän, zijn zoon, die niet zijn eenige zoon en ook niet zijn eerstgeborene was, maar naar de orde der geboorten de vierde, zooals uit het volgende tiende hoofdstuk blijkt, alwaar de zonen van Cham genoemd worden: Kusch, Misraïm, Put en Kanaän (vers 6), voorts hieruit, dat de Goddelijke Wet bepaalde, dat de zoon de ongerechtigheid des vaders niet dragen zou, zooals blijkt bij Ezechiël:

“De ziel, die gezondigd heeft, zal sterven; *de zoon zal niet dragen de ongerechtigheid des vaders*, en de vader zal niet dragen de ongerechtigheid des zoons” (18: 20; Deut. 24: 16; ii Kon. 14: 6),

alsmede hieruit, dat deze ongerechtigheid zoo gering lijkt, namelijk dat hij alleen maar de naaktheid zijns vaders zag en het zijnen broeders te kennen gaf, dat daarom nooit een geheel nageslacht vervloekt zou kunnen worden. Hieruit blijkt, dat in deze woorden verborgenheden vervat zijn; dat hier niet Cham, maar Kanaän genoemd wordt, komt omdat Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof in de geestelijke Kerk beteekent, dat niet vervloekt kan worden, aangezien in het geloof in deze Kerk heiligheid is,

omdat waarheid, hoewel zij geen geloof is wanneer er geen naastenliefde is, nochtans, daar de mensch door de erkenningen des geloofs wordt wedergeboren, aan de naastenliefde kan worden toegevoegd, en aldus in zekeren zin haar broeder is of haar broeder worden kan; daarom wordt niet Cham maar Kanaän vervloekt vloekt. Bovendien waren ook de bewoners van het land Kanaän meerendeels van dien aard, dat zij den ganschen godsdienst in uiterlijke dingen stelden, zoowel de Joden aldaar als de heidenen. Dit zijn de verborgenheden, die in deze woorden liggen, en als dit niet het geval was, zou Kanaän nooit in de plaats van Cham zijn gesteld. Dat de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst zich afwendt, en aldus zichzelf vervloekt, blijkt genoegzaam hieruit, dat zij, die in den uiterlijken godsdienst zijn, op niets anders acht geven dan op wereldsche, lichamelijke en aardsche dingen, en dus naar beneden zien, en in die dingen hun ziel en hun leven onderdompelen; hierover zal gehandeld worden in hetgeen nu volgt.

1094. Dat de woorden: “een knecht der knechten zal hij zijnen broederen zijn” het allergeeringste in de Kerk beteekenen, blijkt uit de natuur van den uiterlijken godsdienst, die van den innerlijken gescheiden is; dat de uiterlijke godsdienst op zichzelf beschouwd niets is, wanneer er geen innerlijke godsdienst is, die den uiterlijken heilig maakt, kan een ieder duidelijk zijn; wat is de uiterlijke aanbidding zonder de aanbidding des harten anders dan een gebaar; wat is de aanbidding van den mond, wanneer er geen ziel in is, anders dan een ijdel gesnap; en wat is een werk, wanneer er geen bedoeling in schuilt, anders dan een ledig niets? Al het uiterlijke is vandaar op zichzelf beschouwd iets onbeziels, en leeft eenig en alleen van het innerlijke; van welken aard de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst is, kon mij uit vele dingen in het andere leven blijken; de magiërinnen en tooveressen aldaar hadden, toen ze in de wereld leefden, de Kerk en de sacramenten even geregeld bezocht als anderen; desgelijks de arglistigen, en dezen zelfs meer dan anderen; voorts ook zij, die hun vermaak in rooverijen vonden, alsmede de gierigaards; en toch zijn zij helsch, en koesteren zij den felsten haat tegen den Heer en tegen den naaste. Hun innerlijke godsdienst in hun uiterlijken godsdienst had daarin bestaan, òf door de wereld gezien te warden, òf de wereldsche, aardsche en lichamelijke dingen te verwerven, welke zij begeerden, òf onder den schijn der heiligheid te bedriegen, òf in een eenmaal aangenomen gewoonte. Dat dezulken met de grootste bereidwilligheid iederen god of iederen afgod aanbidden, die hen en hunne begeerten begunstigt, blijkt duidelijk, vooral bij de Joden, die, daar zij den godsdienst eenig en alleen in uiterlijke dingen stelden, zoo vaak in afgoderijen vervielen;

dit komt, omdat zulk een godsdienst op zichzelf niets dan afgoderij is, want zij aanbidden hetgeen uiterlijk is. Ook de heidenen in het land Kanaän, die de Baals en andere goden vereerden, hadden bijna een zelfden uiterlijken godsdienst, want zij hadden niet alleen tempels en altaren, maar ook offers, zoodat hun uiterlijke godsdienst maar weinig verschilde van den godsdienst der Joden, alleen dat zij Baal, Astaroth of een ander hun god noemden, en de Joden, zooals zij nog heden ten dage doen, Jehovah, in de meening dat het noemen van Jehovah alleen hen al tot heiligen en uitverkorenen maakte, terwijl dit hen toch veeleer meer dan de anderen verdoemde; want aldus konden zij het heilige ontwijden, wat de heidenen niet konden. Zulk een godsdienst is het, welke Kanaän wordt genoemd, die een knecht der knechten heet; dat de knecht der knechten het alleringste in de Kerk is, zie men in het volgende vers.

1095. *Vers 26. En hij zeide: Gezegend zij Jehovah God van Schem, en Kanaän zal hem een knecht zijn.* Gezegend zij Jehovah van Schem, beteekent al het goede voor hen, die uit de innerlijke dingen den Heer aanbidden; Schem is de innerlijke Kerk; en Kanaän zal hem tot een knecht zijn, beteekent dat dezulken, die den godsdienst alleen in uiterlijke dingen stellen, onder diegenen behooren, die geringe diensten kunnen bewijzen aan de menschen der Kerk.

1096. Dat de woorden: “Gezegend zij Jehovah van Schem” beteekenen al het goede voor hen, die uit de innerlijke dingen den Heer aanbidden, kan blijken uit de beteekenis van “gezegend”. De zegen sluit al het hemelsch en geestelijk goede in zich, voorts ook al het natuurlijk goede; al dit goede wordt in den innerlijken zin door den zegen aangeduid; en in den uiterlijken zin wordt door den zegen al het werldsche, lichamelijke en aardsche goede aangeduid, maar wanneer al dit goede een zegen wil zijn, moet het noodwendig uit den innerlijken zegen voortkomen, want deze laatste alleen is een zegen, daar hij eeuwig is en met alle gelukzaligheid verbonden is, en hij het Zijn zelf der zegeningen is, want wat anders *is* dan wat eeuwig is? al het andere zijn houdt op te zijn. Bij de Ouden was het een plechtige spreekwijze om te zeggen “Gezegend zij Jehovah”, waaronder zij verstonden, dat van Hem alle zegen, dat wil zeggen, al het goede komt, en het was ook een uitdrukking der dankzegging, dat de Heer zegent en gezegend heeft, zooals bij David, Psalm 28: 6; Ps. 31: 22; Ps. 41: 14; Ps. 66: 20; Ps. 68: 20, 36; Ps. 72: 18, 19; Ps. 89: 53; Ps. 119: 12; Ps. 124: 6; Ps. 135: 21; Ps. 144: 1, behalve nog andere plaatsen. Hier wordt gezegd: Gezegend zij Jehovah God, omdat er van Schem of van de innerlijke Kerk sprake is; deze Kerk wordt innerlijk genoemd vanwege de

naastenliefde; in de naastenliefde is de Heer tegenwoordig, die hier om deze reden Jehovah God wordt genoemd; daarentegen niet aldus in de uiterlijke Kerk; hoewel de Heer in deze Kerk tegenwoordig is, is Hij het toch niet in die mate als in den mensch der innerlijke Kerk, want de mensch der uiterlijke Kerk gelooft toch nog altijd, dat hij de goedheden der naastenliefde uit zichzelf doet, en daarom wordt, wanneer gehandeld wordt over den mensch der uiterlijke Kerk, de Heer God genoemd, zooals in het volgende vers over Jafeth: “God breide Jafeth uit”. Dat al het goede hun ten deel valt, die uit de innerlijke dingen den Heer vereeren, kan ook uit de orde der dingen blijken, want deze orde is de volgende: van den Heer is al het hemelsche, van het hemelsche is al het geestelijke, van het geestelijke is al het natuurlijke; dit is de orde van het bestaan aller dingen, en daaruit komt de orde van den invloed voort. Het hemelsche is de liefde tot den Heer en jegens den naaste; waar geen liefde is, daar is de band gebroken en de Heer niet tegenwoordig, die eenig en alleen invloeit door het hemelsche, dat wil zeggen, door de liefde. Wanneer het hemelsche er niet is, dan kan ook het geestelijke niet bestaan, daar al het geestelijke er is door het hemelsche van den Heer; het geestelijke is het geloof, vandaar dat er geen geloof is dan alleen door de naastenliefde of de liefde uit den Heer; desgelijks is het gesteld met het natuurlijke; alle goedheden vloeien mar dezelfde orde in. Hieruit volgt, dat al het goede hun ten deel valt, die uit de innerlijkedingen, dat wil zeggen, uit de naastenliefde, den Heer vereeren, en dat daarentegen hun, die niet uit de naastenliefde vereeren, het goede niet ten deel valt, maar alleen het schijngoede dat op zichzelf het booze is, zooals de verlustiging van haat en echtbreuk, welke op zich zelf beschouwd nooit iets anders is dan een drekkige verlustiging, waarin zij dan ook in het andere leven verandert.

1097. Dat de woorden: “Kanaän zal hem een knecht zijn” beteekenen, dat dezulken, die den godsdienst alleen in uiterlijke dingen stellen, onder diegenen behooren, die geringe diensten kunnen bewijzen aan de menschen der Kerk, kan voornamelijk nit de uitbeeldingen in de Joodsche Kerk blijken; in de Joodsche Kerk werd de innerlijke Kerk uitgebeeld door Jehudah en Israël; door Jehudah de hemelsche Kerk, door Israël de geestelijke Kerk, door Jakob de uiterlijke Kerk; zij, die echter alleen in de uiterlijke dingen den godsdienst stelden, werden uitgebeeld door de heidenen, die zij vreemdelingen noemden, en die hunne knechten zouden zijn en geringe diensten moesten vervullen in de Kerk, zooals bij Jesaja:

“*Vreemdelingen* zullen staan en uwe kudde weiden, en de zonen van den *vreemdeling* zullen uwe akkerlieden en uwe wijngaardeniers zijn;

en gijlieden zult priesters van Jehovah heeten, men zal u dienaren onzes Gods noemen, gij zult de rijkdommen der *heidenen* eten, en in hunne heerlijkheid zult gij u beroemen” (61: 5),

alwaar de hemelsche menschen priesters van Jehovah worden genoemd, de geestelijke menschen dienaren Gods; zij, die alleen in uiterlijke dingen den godsdienst stellen, zonen van den vreemdeling, die op de velden en in de wijngaarden zouden dienen. Bij denzelfde:

“De *zonen van den vreemdeling* zullen de muren bouwen, en hunne koningen zullen u *dienen*” (60: 10),

alwaar eveneens hunne diensten worden vermeld. Over de Gibeonieten heet het bij Jozua:

“*Vervloekt* zijt gijlieden, en onder ulieden zal de *knecht* niet afgesneden worden, en de houthouwers en de waterputters voor het huis mijns Gods; ten zelven dage gaf Jozua hen over tot houthouwers en waterputters voor de vergadering, vooral voor het altaar van Jehovah” (9: 23, 27).

Wie de Gibeonieten echter in verband met het met hun gesloten verbonduitbeeldden, zal men elders zien; zij behoorden nochtans tot hen, die in de Kerk dienen zouden. Aangaande de vreemdelingen werd een wet gegeven, dat zij, wanneer zij den vrede aannamen en de deuren openden, *cijnsbaar zouden zijn en dienen* (Dent. 20: 11; 1 Kon. 9: 21, 22). Alle dingen welke in het algemeen en in het bijzonder over de Joodsche Kerk in het Woord zijn geschreven, waren uitbeeldingen van het Rijk des Heeren; het Rijk des Heeren is van dien aard, dat een ieder, wie en hoe hij ook zijn mag, nut moet aanbrengen; niets dan alleen het nut wordt door den Heer in Zijn Rijk in aanmerking genomen; ook de helsche geesten moeten nut aanbrengen, maar het nut, dat zij aanbrengen, is uiterst gering; onder hen, die nut van geringen aard aanbrengen, bevinden zich in het andere leven diegenen, die alleen een van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst hadden. Overigens waren de uitbeeldingen in de Joodsche Kerk van dien aard, dat geenszins de persoon, die uitbeelde, in aanmerking werd genomen, maar alleen de zaak, welke werd uitgebeeld, zooals bijvoorbeeld de Joden, die allermint hemelsche menschen waren en deze nochtans uitbeeldden; evenzoo was Israëel allermint een geestelijk mensch en toch beeldde hij dezen mensch uit; desgelijks Jakob en de overigen, voorts de koningen en priesters, door wie nochtans het Koningschap en de Heiligheid des Heeren werden uitgebeeld; hetgeen nog duidelijker hieruit kan blijken, dat ook de doode dingen uitbeeldden, zooals de kleederen van Aharon, het altaar zelf, de tafel waarop de brooden lagen, en

de lampen, het brood en de wijn, behalve de ossen, varren, bokken, schapen, geiten, lammeren, duiven, tortelduiven; en daar de zonen van Jehudah en Israël den innerlijken en den uiterlijken godsdienst van de Kerk des Heeren alleen uitbeeldden, en nochtans meer dan de overigen allen godsdienst alleen in de uiterlijke dingen stelden, zijn zij het, die meer dan de overigen Kanaän kunnen genoemd worden, naar de beteekenis welke deze hier heeft.

1098. Om te weten wat Schem is en wat Jafeth, dat wil zeggen, wie de mensch der innerlijke Kerk en wie de mensch der uiterlijke Kerk is, en vandaar wat Kanaän is, diene het volgende, waaruit het kan blijken. De mensch der innerlijke Kerk schrijft aan den Heeral het goede wat hij doet en al het ware wat hij denkt, toe; de mensch der uiterlijke Kerk echter weet dit niet, en doet nochtans het goede. De mensch der innerlijke Kerk maakt den godsdienst des Heeren uit de naastenliefde tot het eigenlijke wezen, en wel den innerlijken godsdienst, en den uiterlijken godsdienst beschouwt hij niet zoo als wezenlijk; de mensch van de uiterlijke Kerk maakt den uiterlijken godsdienst tot het eigenlijke wezen, en wat innerlijke godsdienst is, weet hij niet, hoewel hij dezen heeft. Daarom gelooft de mensch der innerlijke Kerk tegen het geweten te handelen, wanneer hij den Heer niet uit het innerlijke vereert; de mensch der uiterlijke Kerk echter gelooft tegen het geweten te handelen, wanneer hij de uiterlijke ritzen niet streng in acht neemt. In het geweten van den mensch der innerlijke Kerk zijn vele dingen, want hij wett vele dingen aangaande den innerlijken zin des Woords; maar in het geweten van den mensch der uiterlijke Kerk zijn minder dingen, daar hij weinig dingen wett aangaande den innerlijken zin des Woords. De eerste, of de mensch der innerlijke Kerk is degene, die Schem genoemd wordt; de tweede echter, of de mensch der uiterlijke Kerk, is degene, die Jafeth genoemd wordt. Daarentegen wordt degene, die den godsdienst alleen in uiterlijke dingen stelt, en geen naastenliefde, derhalve geen geweten heeft, Kanaän genoemd.

1099. *Vers 27. God breide Jafeth uit; en hij zal wonen in Schems tenten; en Kanaän zal hem een knecht zijn.* Door Jafeth wordt, als eerder, de overeenstemmende uiterlijke Kerk aangeduid; God breide Jafeth uit, beteekent zijne verlichting; en hij zal wonen in Schems tenten, beteekent opdat de innerlijke dingen van den godsdienst in de uiterlijke dingen zijn; en Kanaän zal hem een knecht zijn, beteekent, hier als eerder, dat zij, die alleen in uiterlijke dingen den godsdienst stellen, geringe diensten kunnen bewijzen.

1100. Dat door Jafeth de overeenstemmende uiterlijke Kerk wordt aangeduid, is eerder gezegd, voorts ook wat onder de uiterlijke Kerk wordt verstaan, namelijk de uiterlijke godsdienst, aldus zij, die niet weten, wat de innerlijke

mensch en wat des innerlijken menschen is, en nochtans in de naastenliefde leven; bij dozen is de Heer eveneens tegenwoordig, want de Heer werkt door den naastenliefde overal waar naastenliefde is. Het is hiermede gesteld als met de kinderen: hoewel zij niet weten wat naastenliefde is en nog minder wat geloof is, is de Heer nochtans bij hen veel meer tegenwoordig dan bij de volwassenen, vooral wanneer de kinderen onderling in de naastenliefde leven; evenzoo bij de eenvoudigen, die onschuld, naastenliefde en barmhartigheid hebben. Het maakt niets uit of een mensch veel weet, wanneer hij niet leeft naar datgene, wat hij weet, want het weten heeft geen ander doel dan dat hij daardoor iets wordt, namelijk goed; wanneer hij goed is geworden, bezit hij veel meer dan hij, die ontelbare dingen weet en toch niet goed is, want wat deze zoekt door vele dingen te weten, bezit gene. Anders is het echter gesteld met hem, die vele waarheden en goedheden weet, en tevens naastenliefde en geweten heeft; hij is een mensch der innerlijke Kerk of Schem; zij die weinig weten, en een geweten hebben, worden in het andere leven verlicht, en wel dermate, dat zij Engelen worden, wier wijsheid en inzicht onuitsprekelijk is; dezen worden door Jafeth aangeduid.

1101. “God breide Jafeth uit”, beteekent zijne verlichting; in den letterlijken zin beteekent uitbreiden de grenzen verwijden, maar in den innerlijken zin verlichten; want de verlichting is als het ware een uitbreiding der grenzen van wijsheid en inzicht, zooals bij Jesaja:

“*Verwijd de plaats uwer tent, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide*” (54: 2),

voor de verlichting in geestelijke dingen. De mensch der uiterlijke Kerk wordt uitgebreid, wanneer hij wordt onderwezen in de waarheden en goedheden des geloofs; en daar hij in de naastenliefde is, wordt hij daardoor meer en meer bevestigd; en hoe meer hij onderwezen wordt, des te meer wordt de wolk van zijn verstandsdeel verstrooid, in welk deel de naastenliefde en het geweten wonen.

1102. Dat de woorden “hij zal wonen in Schems tenten” beteekenen: opdat de innerlijke dingen van den godsdienst in de uiterlijke dingen zijn, kan blijken uit alles, wat eerder van Schem is gezegd, namelijk dat Schem de innerlijke Kerk of de innerlijke godsdienst is, en dat de uiterlijke godsdienst niets anders is dan iets onbeziels of onreins, wanneer er niet een innerlijke godsdienst is, die hem levend maakt en heiligt. Dat de tenten niets anders beteekenen, dan het heilige der liefde en den godsdienst daaruit, kan blijken uit de beteekenis van de tenten, waarvan eerder, in nr. 414, sprake was. “Reizen en in tenten wonen” was bij de Ouden een plechtige uitdrukking, waardoor in

den innerlijken zin de heilige godsdienst werd aangeduid, omdat de Oudsten niet alleen met tenten reisden, maar ook in tenten woonden en daarin hun heiligen godsdienst hielden; daarom ook beteekende reizen en wonen in den innerlijken zin *leven*. Dat de tenten den heiligen godsdienst beteekenen, daartoe mogen behalve de eerder in nr. 414 aangehaalde plaatsen ook nog de navolgende ter bevestiging dienen; bij David:

“God verliet de woning Schilo, de *tent* waar Hij *woonde* in den mensch” (Psalm 78: 60),

alwaar tent een dergelijke beteekenis heeft als tempel, waarin God gezegd wordt te wonen, wanneer Hij bij den mensch tegenwoordig is in de liefde; vandaar werd een mensch, die in den heiligen godsdienst leefde, door de Ouden een tent, later echter een tempel genoemd. Bij Jesaja:

“Verwijd de plaats uwer *tent*, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide” (54: 2),

voor de verlichting in die dingen, welke tot den waren godsdienst behooren. Bij Jeremia:

“Het gansche land is verwoest, haastelijk zijn Mijne *tenten* verwoest, Mijne gordijnen in een oogenblik” (4: 20),

alwaar duidelijk blijkt, dat geen tenten zijn bedoeld, maar de heilige godsdienst. Bij Zacharia:

“Jeruzalem zal nog onder zichzelf in Jeruzalem *wonen*; Jehovah zal de *tenten* van Jehudah behouden” (12: 6, 7),

alwaar de tenten van Jehudah voor den godsdienst des Heeren uit het heilige der liefde staan. Hieruit kan nu blijken, wat het wonen in Schema tenten beteekent, namelijk: opdat de innerlijke eeredienst in den uiterlijken zij. Daar echter de mensch Jafeth, of de mensch der uiterlijke Kerk, niet zoo weet, wat innerlijke dingen zijn, zij het in het kort medegedeeld: wanneer de mensch bij zichzelf voelt of gewaar wordt, dat hij goed denkt over den Heer, en dat hij goed denkt over den naaste, en dat hij hem diensten wil bewijzen, niet ten eigen bate of om eigen eer, en wanneer hij voelt, dat hij zich erbarmt over hem, die in nood is, en nog meer over hem, die in dwaling verkeert ten aanzien van de leer des geloofs, kan hij weten, dat hij in Schems tenten woont, dat wil zeggen, dat hij innerlijke dingen bij zich heeft, waardoor de Heer werkt.

1103. Dat de woorden: “Kanaän zal hem een knecht zijn” beteekenen, dat zij die alleen in uiterlijke dingen den godsdienst stellen, geringe diensten bewijzen kunnen, blijkt uit hetgeen hierboven bij de voorgaande verzen 25 en 26 is gezegd aangaande Kanaän, namelijk dat hij een knecht is. Dezulken zijn

weliswaar geen knechten in de Kerk des Heeren op aarde, want er zijn er velen van hen, die de eerste plaatsen innemen en boven de overigen staan, en niets uit naastenliefde en geweten doen, en toch uiterst streng de uiterlijke dingen der Kerk in acht nemen, ja zelfs diegenen verdoemen, die ze niet in acht nemen; maar aangezien dergelijke menschen geen naastenliefde en geweten hebben, en den eeredienst alleen stellen in uiterlijke dingen zonder de innerlijke, zijn zij knechten in het Rijk des Heeren, dat wil zeggen, in het andere leven, want zij zijn onder de rampzaligen. De diensten, welke zij aldaar verrichten, zijn gering, en kunnen, daar zij veelsoortig zijn, niet in het kort aangeduid worden; hierover zal echter, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden; want een ieder, wie hij ook zij, moet in bet andere leven nut aanbrengen, daar de mensch tot geen ander doeleinde geboren wordt, dan om het gezelschap, waarin hij verkeert, en den naaste nut te verschaffen, zoolang hij in de wereld leeft; in het andere leven brengt hij nut aan, al naar het den Hoer behaagt. Het is hiermede gesteld als in het menschelijk lichaam: al wat daarin is, moet ten nutte werken, ook die dingen, die op zichzelf van geen waarde zijn, zooals de vochten, die eigenlijk tot de uitwerpselen behooren, zooals verschillende speekselvochten, voorts de galvochten en dergelijke, die niet alleen het voedsel moeten dienen, maar ook de uitwerpselen moeten afscheiden en de ingewanden reinigen; of zooals op de velden en in de wijngaarden mest en drek, enzoovoort.

1104. *Vers 28 en 29. En Noach leefde na den vloed drie honderd jaren en vijftig jaren. En al de dagen van Noach waren negen honderd jaren en vijftig jaren; en hij stierf.* Dit beteekent den duur der eerste Oude Kerk, en tevens haar staat.

1105. Dat zulks wordt aangeduid, blijkt genoegzaam uit hetgeen eerder over getallen en jaren is gezegd, hetgeen men kan zien in de nrs. 482, 487, 488, 493, 575, 647, 648.

De Verwoestingen.

1106. *Velen zijn er, die, toen zij in de wereld waren, uit onnoozelheid en onwetendheid, valscheden ten aanzien van het geloof hebben ingezogen, en een zeker geweten overeenkomstig de beginselen van hun geloof hebben gehad, en niet, zooals de anderen, in haat, wraakzucht en echtbreuk hebben geleefd; dezen kunnen in het andere leven, zoolang zij in het valsche zijn, niet in de hemelsche gezelschappen worden binnengeleid, want dan zouden zij die bezoedelen; vandaar worden zij een tijd lang in de lagere aarde gehouden, opdat zij aldaar de valsche beginselen afleggen. De tijden, gedurende welke zij daar blijven, zijn langer en korter, al naar de natuur van het valsche en het*

dienovereenkomstig aangenomen leven, en al naar de grondbeginselen, welke zij bij zich bevestigd hebben. Sommigen hebben daar vrij harde dingen te verduren, anderen weer minder harde dingen; dit is het, wat verwoesting wordt genoemd, en waarvan in het Woord zoo veelvuldig melding wordt gemaakt. Wanneer de tijd der verwoesting is afgelopen, worden zij in den Hemel gedragen, en als nieuwelingen in de waarheden des geloofs onderwezen, en wel door de Engelen die hen ontvangen.

1107. Er zijn sommigen, die gaarne de verwoesting willen ondergaan, en aldus de valsche beginselen afleggen, welke zij uit de wereld met zich hebben medegebracht (valsche beginselen kan men in het andere leven nooit anders afleggen, dan na verloop van eenigen tijd, en door de middelen, waarin de Heer voorzien heeft); dezen worden, zoolang zij in de lagere aarde blijven, door den Heer in de hoop op bevrijding gehouden en in de gedachte aan het einddoel, namelijk dat zij aldus verbeterd worden, en voorbereid om de hemelsche gelukzaligheid te ontvangen.

1108. Sommigen worden in een staat gehouden, welke het midden houdt tusschen waken en slapen; zij denken heel weinig, alleen worden zij van tijd tot tijd als het ware wakker, en herinneren zich datgene, wat zij in het leven van het lichaam gedacht en gedaan hebben, en vervallen dan wederom in dien staat tusschen waken en slapen; en aldus worden zij verwoest; zij zijn onder den linker voet, een weinig naar voren.

1109. Zij, die zich geheel en al in valsche beginselen bevestigd hebben, worden in een volslagen onwetendheid gebracht, en dan bevinden zij zich in zulk een duisternis en verwarring, dat zij, wanneer zij alleen maar denken aan de dingen, waarin zij zich bevestigd hebben, van binnen pijn voelen. Na volbrachten tijd worden zij echter als het ware opnieuw geschapen, en doordrongen van de waarheden des geloofs.

1110. Zij, die in goede werken gerechtigheid en verdienste gesteld hebben, en aldus de werkende kracht der zaligmaking aan zichzelf hebben toegeschreven, en niet aan den Heer en aan Zijne Gerechtigheid en Verdienste, en zich hierin met denken en leven bevestigd hebben, hun valsche beginselen worden in het andere leven in fantasieën veranderd; het schijnt hun toe, alsof zij hout hakken, en het komt hun ook geheel zoo voor. Ik heb met hen gesproken; wanneer zij aan hun arbeid zijn en men vraagt hun, of ze niet moede worden, dan antwoorden zij, dat zij nog niet genoeg arbeid verricht hebben, om den hemel te kunnen verdienen. Er verschijnt wanneer zij hout hakken, als het ware iets van den Heer onder het hout, alsof het hout de verdienste was. Hoe meer er van den Heer in het houl verschijnt, des te langer blijven zij van dien aard; maar wanneer het begin te verdwijnen, dan begint het einde van de verwoesting te naderen; ten

slotte worden zij van dien aard, dat zij ook in de goede gezelschappen kunnen worden toegelaten, maar nochtans wankelen zij langen tijd tusschen de ware en de valsche; daar zij een vroom leven geleid hebben, heeft de Heer veel zorg voor hen, en zendt van tijd tot tijd Engelen tot hen. Dezen zijn het, die in de Joodsche Kerk werden uitgebeeld door houthakkers (Joz 9: 23, 27).

III1. Zij, die een goed burgerlijk en zedelijk leven geleid hebben, maar er zichzelf van overtuigd hebben door goede werken den hemel te verdienen, en geloofdhebben, dat het genoeg was, wanneer zij een eenig God, den Schepper van het heelal, erkenden, hun valsche beginselen veranderen in het andere leven in zulke fantasieën, dat het hun toeschijnt alsof zij gras maaien, en zij worden grasmaaiers genoemd; zij zijn koud, en zoeken door dit maaien warm te worden; somtijds dwalen zij rond, en vragen aan hen, die zij ontmoeten, of zij hun niet wat warmte willen geven, hetgeen de geesten ook doen kunnen; maar de warmte, welke zij ontvangen, werkt niets bij hen uit, daar het een uiterlijke warmte is, terwijl zij een innerlijke warmte willen hebben; daarom keeren zij tot hun maaien terug en verworven zich aldus warmte door arbeid. Ik heb hun koude gevoeld. Zij hopen steeds, dat zij in den Hemel zullen geheven worden; somtijds overwegen zij, hoe zij zichzelf door eigen kracht daarin zouden kunnen brengen. Daar zij goede werken gedaan hebben, behooren deze onder hen, die verwoest worden; en tenslotte, na volbrachten tijd, worden zij in goede gezelschappen binnengelaten, en onderwezen.

III2. Zij daarentegen, die in de goedheden en waarheden des geloofs geweest zijn, en zich vandaar een geweten en een leven der naastenliefde verworven hebben, worden terstond na den dood door den Heer in den Hemel geheven.

III3. Er zijn meisjes, overigens van een goeden gemoedsaard, die in een leven van ontucht zijn geleid en aldus overreed, dat er niets kwaads in steekt; daar zij nog niet tot den leeftijd gekomen waren, waarop zij weten konden en over een dergelijk leven oordeelen, hebben zij een zeer strengen leermeester bij zich, die haar tuchtigt telkens wanneer zij met haar gedachten naar zulke lichtzinnigheden afdwalen; zij vreezen hem zeer; en aldus worden zij verwoest. Daarentegen ondergaan volwassen vrouwen, die lichtekooien waren en andere vrouwen verleid hebben, geen verwoesting, maar zij zijn in de hel.

